Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

12. r.s

FLORES

OMNIVM PENÈ DOCTORVM, QVI cùm in Theologia, tum in Philosophia hactenus claruerunt: sedulò collecti per Thomam Hibernicum, & Alphabetico ordine digesti: exactiore verò iam fide & animaduersione, quàm vsquàm anteà castigati.

Autores, ex quibus depromptæ gnomologiæ, in ipsa Operis fronte præfixi sunt.

LVGDVNI,
APVD THEOBALDVM
PAGANVM.
1558.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

BIBLIOPOLA CANDIdo Lectori S.

Nthologiam habes à nobis, eam dide Lector, vel, vt verè dicã, non modò Theologiæ, sed etiam totius Philosophiæ thesaurum: ex quo tibi est integrum, et cultum ingenij, morum elegantiam & vitæ integritatem ac dignitatem colligere & eruere. Breue quidem opus, sed tamen tale, de quo tibi possis idem polliceri, quod Homerus iactat de Menelao:

παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λυγίεα.

Hoc, quantulumcunque est, quod certè maximum est, ex lectissimis Autoribus collegit sedulo Thomas Hibernicus vir facundia & eruditione clarus: idipsum in capita, ceu communes locos constrinxit, ordine Alphabetico & numerariis elementis in fronte cuiusque gnomæ præfixis vsus: vt vel obtuitu quoque primo Philologum alioqui laborantem & sæpe vagantem leuaret. Quid autem nos hac recenti editione præstiterimus, lectio faciet tibi fidem, non nostra vel ambitiosa vel elaborata commendatio. Innumeri certè loci sunt & castigati & restituti. Eeue vale.

INDEX LOCOrum communium huius operis.

Abstinentia pag. 1
Abusio 8
Acceptio personarum. eod.
Acedia 11
Adiutorium 14
Aductus Domini 17
Adulatio 19
Aduocati 27
Ambitio 31
Amicitia 39
Amissio rerum 57
Amor 60
Angelus 69
Anima 74
Antichristus 80
Apostoli 86
Ascensio 94
Auaritia 95
Auditor 111
Baptismus 113
Beatitudo 115
Bellum 118
Beneficia, seu beneficium 128
Benignitas, vide mãsuetudo.
Blasphemia 136
Bonum, bonitas 137
Charitas 138
Caro siue corpus 144
Castitas siue continentia 150
Christianus 154
Christus 155
Clericus 161
Coactio, vide violentia.
Cogitatio 166
Compassio 169

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cõmunitas siue congregatio 172
Concupiscentia 174
Confessio 175
Confidentia 180
Coniugium 181
Conscientia 188
Considerationis 193
Consilium 201
Consolatio 206
Consuetudo 210
Contemplatio 215
Contemptus 222
Contentio vide discordia.
Continentia vide castitas.
Contritio 225
Conuersatio 227
Conuersio 238
Conuitium 245
Cor siue mens 249
Corpus, vide caro.
Correctio 251
Creatio, siue creator 269
Crudelitas 270
Crux 271
Cupiditas 275
Curiositas 280
Damnũ siue damnatio 289
Dare, vide liberalitas.
Debitum 290
Decima eo.
Delitiæ 291
Desiderium 294
Despectus, vide contemptus siue derisio.
Desperatio 295
Detractio 296
Deus 302
Deuotio 307
Diabolus 309
Dilectio 312
Discere 317
Disciplina 324
Discordia 325
Discretio 327
Diuitiæ 331
Doctrina siue doctor 342
Dolor 352
Ebrietas 354
Ecclesia 361
Electio 366
Elee

Eleemosyna 371
Eloquentia 380
Episco. vide Prælatus. 430
Error 384
Eucharistia 387
Exactio 391
Exercitatio 395
Excomunicatio 395
Excusatio 396
Exemplum 400
Fabula 406
Fama 409
Fauor 412
Festum, vide solennitas.
Fiducia siue fidelitas 413
Fiducia vide confidentia.
Fornicatio, vide luxuria.
Fortuna, vide Prosperitas.
Fortitudo 419
Fraternitas 424
Fraus & dolus 426
Furtum, vide Rapina.
Gaudium 428
Gloria bona
Gloria vana 432
Gloria æterna 438
Gratia 448
Gratitudo siue gratiarum actio 451
Gula 45
Hæresis 464
Homicidiũ 465
Homo 466
Honor 474
Honestas 478
Hospitalitas 480
Humilitas 481
Hypocrisis 531
Iactantia 490
Ieiunium 491
Ignorantia 497
Impietas, vide Pietas & Malitia.
Impatientia, vide patientia.
Incarnatio 494
Indulgentia, vide venia.
Infidelitas, vide fidelitas.

Infernus 504
Infirmitas 507
Inimicitia 509
Ingenium 511
Ingratitudo 513
Iniuria 515
Innocentia 519
Inſtabilitas 521
Intentio 523
Inuidia 525
Ira 540
Iudex, ſiue iudicium 549
Iuramentum 557
Iuſtitia & iuſtus 558
Iuuentus 563
Labor 166
Lachrymare 567
Laſciuia 570
Laus 572
Lętitia, vide Gaudiũ.
Lex 579
Liberalitas 580
Libertas 588
Libido 590
Loquacitas 591
Ludus, vide conſolatio & laſciuia.
Luxuria 596
Magiſter 661
Magnanimitas 602
Malitia 605
Mandatum 609
Manſuetudo 611
Maria 613
Martyrium 629
Matrimonium, vide coniugium.
Maturitas, vide moleſtia & Inſtabilitas.
Medicina 631
Meditatio, vide contemplatio.
Mendacium 635
Mercatio 636
Meritum 628
Militia 642
Mirabile ſiue Miraculum 648
Miſeria 653
Miſericordia 657
Modeſtia 665
Monachus 668
Mors 674
Mulier 690
Mundus 700

Munus 704 vide conſuetudo.
Murmur 706
Natiuitas 707
Natura 711
Negligentia 712
Nobilitas 713
Nocumentum 717
Obedientia 718
Opprobriũ, vide conuitium.
Obſtinatio 723
Otioſitas 723
Occupatio, vide ſolicitudo.
Odium 227
Oppreſsio, vide exactio.
Opus 729
Oratio 731
Ordo 743
Ornatus 744
Patientia 748
Parentes 756
Pabio 760
Patria 768
Paupertas 770
Pax 776
Peccatum 783
Peccandi neceſsitas, vide Peccidi recidiuatio.
Peccidi recidiuatio, vide Recidiuatio.
Pœna ſiue punitio. pag. 790
Pœnitentia 796
Perfectio 807
Periculum 811
Periurium, vide iuramentum.
Perſeuerantia 811
Petitio 813
Philoſophia 814
Pietas 809
Pigritia, vide Acidia.
Placere, vide adulatio, contemptus & fauor.
Poteſtas 811
Præceptũ, vide Mandatum.
Prædeſtinatio ſiue prædętia diuina 816
Prædicatio 828
Prælatio 838
Præmium, vide gloria æterna, honor, & remuneratio.
Præſumptio 858

Universidad de Deusto
Biblioteca

AVTORES, EX quibus hi flores sententiæ ve excerptæ sunt.

Hebræi, vel Aegyptij.

Rabi Moses Aegyptius.

Arabes.

Auicenna.

Christiani Græci Theologi.

Dionysius Areopagita.
Basilius magnus.
Origenes Adamantius.
Chrysostomus.
Damascenus.
Gregorius Nazanzenus.

Latini Christiani & Theologi.

Hieronymus.
Augustinus.
Ambrosius.
Gregorius magnus,
Cyprianus
Hylarius.
Isidorus.
Maximus.
Ioan. Cassianus.
Fulgentius.
Bernardus.
Cassiodorus.
Rabanus
Leo magnus.
Beda presbyter.
Prosper.
Aurelius.
Boëtius.
Richardus.
Hugo Victorini.
Alanus de Rupe.
Alcuinus.
Petrus Blesensis.
Petrus Chrysologus.
Effrem Diaconus.
Azmo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Methodius in preputiis.
Valerius episcopus.
Nestor abbas.
Innocentius.
Remigius.
Cæsarius.
Petrus Damiani.
Autores humanitatis Latini.
Plinius.
Solinus.
Valer. Max.
M. T. Cicero.
Seneca Philosophus.
Sydonius.
Vegetius de re militari.
Aulus Gellius, quem ipse Gellium vocat.

a BOnum est in cibo, cũ gratiarum actione percipere quicquid Deus edendum præcepit. Abstinere autem ab aliquibus nõ quasi malis, sed quasi non necessariis, est malum. *Au. de diffinitio. re. ctæ fidei.*

b Non interest omnino scilicet ad veritatem, quid alimentorum vel quantum quis accipiat: dummodo id faciat pro congruentia hominum, cum quibus vivit, & personæ suæ, & pro valitudinis suæ necessitate, sed quanta facilitate & serenitate animi his valeat, quum oportet, vel necesse est carere. *Aug. in b. de quæstio. euã g.*

c Quàm suaue mihi subitò factum est, à suauitatibus nugarum abstinere, & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium est. Eiiciebas enim eas à me: tu verò summa suauitas intrabas pro eis, omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini: omni luce clarior, & omni secreto interior, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. *Aug. 9. cõfessionũ.*

d Vtantur diuites consuetudine infirmitatis suæ, sed doleãt se aliter nõ posse. Melius enim possent, si aliter possent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate: tu quare extolleris de infirmitate? Vtere cibis electis, pretiosis, quia sic consueuisti, *Augus. de ver. do. c. 1. tract. 5. il. Vermis diuitiarũ supfluã.*

alit

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliter non potes: quia si consuetudinem mutas, ægrotas: conceditur tibi vtere superfluis, da pauperibus superflua. Vtere pretiosis, da pauperibus.

Aug. in ser. de domu. ca. 4. & habetur.

e Qui sic se à carnibus temperant, vt alias escas dificilioris præparationis & pretij maioris inquirant, multum errant. Nõ enim est hoc suscipere abstinentiam, sed imitari luxuriam.

Hie. in ep. ad Deme. virginẽ.

f Abstinentia tua atque ieũnium tuum eò magis Deo grata sunt, quò cum moribus sanctis offeruntur: vt quæ in aliis sunt vmbracula vitiorum, in te sint ornamenta virtutum.

Hiero. in epi. ad Furiam.

g Nonnulli vitam pudicam appetentes: in medio itinere corruerunt, dum solam abstinentiam carnium putant, & leguminibus onerant stomachum, quæ moderatè parcéque innoxia sunt: & vt quod sentio, loquar, nihil sic inflammat corpora, & titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus victúsque conuulsus.

Hiero. in quadã ep.

h Mater sanitatis est abstinentia, mater ægritudinis voluptas. sine enim carne & vino citò friget Venus: & à patre Libero, ad inconcessam Venerem est proximus gradus intemperantiæ.

Hiero. ad Rusticum monachũ.

i Modicus & temperatus cibus carni & animæ vtilis est.

Ante

k Ante annos robustæ ætatis periculosa est teneris abstinentia grauis. *Hiero. ad Letam.*

l Quid prodest tenuari corpus abstinẽtia, si animus intumescit superbia? Quid virtutis habet vinum non bibere, & ira & odio inebriari. *Hiero. ad Celantiã.*

m Abstinentiæ virtus nulla est, si tãtum quisque corpus non edomat, quantum valeat: aut valde inordinata est; si attrit plus, quàm valet. *Gre. l. 26. moral.*

n Per abstinentiam carnis vitia extinguenda sunt, non caro. Sic necesse est, vt artem continentiæ quisque teneat, quatenus non carnem, sed vitia occidat. Sæpe enim dum in illa hostem insequimur, eriã ciuem quem diligimus trucidamus, & sæpe dum quasi conciui parcimus, ad prælium hostem nutrimus. *Gre. l. 30. moral.*

o Eisdẽ alimẽtis vitia superbiũt, quibus nutritæ virtutes viuunt: & cum virtus alitur, plerũque vires vitiis augmentãtur: quũ verò immensa abstinentia vitiorum vires extenuat, etiam virtus deficiens anhelat. *Ibidem.*

p Incassum per abstinentiam corpus atteritur, si inordinatis moribus dimissa mens vitiis dissipatur. *Gre. l. pa.*

q Qui à paradisi gaudiis per cibum cecidimus, ad hæc in quorum possumus, per abstinentiam resurgamus. *Gre. l. 20.*

Pler

Universidad de Deusto
Biblioteca

Grego. in ho & 30. moral.

r Plerunque dum plus iusto caro restringitur, etiam ab exercitatione boni operis eneruatur, vt ad orationem vel predicationem non sufficiat, dum incentiua vitiorum in se funditus suffocare festinat.

Greg. super euan. parte. 5.

s Per sermonē, qui signātur, nisi abstinētes, qui foris carnem afficiunt, interius tamen fructum abstinentiæ non acquirunt. Crucem igitur Domini Simon in angaria portat: quia cùm ad bonum opus sine bona voluntate ducitur, rem bonam sine fructu operatur. Simon ergo crucem portat, sed in cruce nō moritur: quia abstinentes exteriùs per abstinentiam corpus afficiunt: sed interiùs per desiderium mundo viuunt.

Gre. 5. lib. moral.

t Solus in illicitis non cadit, qui se aliquando & à licitis cautè restringit.

Ibidem.

v Abstinentia est, quando quis pro amore Dei & salute propria, non ab illicitis tantùm, imò interdum & à licitis atque concessis se cohibet.

Gre. Tho.

x Abstinentia est, quæ edendi horam nō præuenit: vt fecit Ionathas in fauo mellis: non lautiora quærit edere, vt Israëlitæ in deserto: non accuratiùs parare, vt filij Heli in Silo: non ad superfluitatem, vt Sodomitæ: non vile quodlibet, vt Esau edulium in fame concupit.

Greg. 15.

y Chorda in cithara si minùs tēditur, nō sona

sonat: quia nimirum tāto quisque sibimet mor. su. il. debet moderamine præesse, vt a l culpam Versa est caro non superbiat: & inde ad effectum re- in laetum ctitudinis in operatione subsistat. cithara

z Magnus discretionis labor est exacto- mica. ri, & aliquid impendere, & aliquid dene- Greg. 30. gare: & non dando gloriam restringere, & lib. mora. dando naturam nutrire.

& Cogitādū summopere est, vt qui se il- Greg. ho. licita meminit cōmisisse, à quibusdā & etiā 35. super licitis studeat abstinere, quatenus per hoc euang. conditori suo satisfaciat, vt qui commisit prohibita, sibimet ipsi abscindere debet & concessa, & se reprehendat in minimis, quem meminit in maximis deliquisse.

a a Sic abstinere vel ieiunare debemus, Prosper vt non nos necessitati ieiunandi subda- li. 2. de vi- mus, ne iam non deuoti, sed inuiti rem vo ta cōtem. luntariam faciamus.

a b Qui cibis abstinent, & mala agunt, Isid. sup. dæmones imitantur, quibus culpa adest, Ambr pro & cibus deest. phetā.

a c Ciborum saturitas, carnis luxuriam Isi. 2. li. so suscitat: edacitatis vitio crescit carnis ten- liloquior. tatio. Saturitati semper libido adiucta est. At contrà, ieiunio libido restringitur. ieiunio luxuria superatur. Chry. sup.

a d Nihil sic iucundum est, vt cibus bene ep. ad he. digestus ac decoctus. Nihil sic ad salutem ser. 19.

nihil sic sensuum acumẽ operatur, nihil sic ægritudinem fugat, vt moderata refectio. Sufficientia quippe cũ nutrimẽto & sospitate, simul etiã procreat voluptatem, exundãtia verò morbum facit, & molestias ingerit, & ægritudines generat. Quod etiam facit fames: hoc etiam facit plenitudo ciborum, magis autem peiora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, & liberat ex hac vita pœnali: excessus verò ciborum consumit & putrescere facit corpus humanum, & macerat ægritudine diuturna, & tunc eum morte crudeli consumit.

Ma. de S. Victore.

a e Moderantia est, nimium ciborum appetitum rationis imperio reuocare.

Leo Papa in ser. de ieiunio de ci. mensis.

a f Semper virtuti cibus ieiunium fuit, de abstinentia quoque prodeunt castæ cogitationes, rationabiles virtutes, salubria consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, & virtutibus spiritus innouatur.

Ioã. Cassian. de inst. mon. lib. 5.

a g Melior est rationabilis quotidiana cũ moderatione refectio, q̃ per internalla arduũ longũq; ieiuniũ. Nouit immoderata inedia non solum mentis labefactare cõstantiam, sed etiam orationum efficaciam reddere lassitudine corporis enervatam.

Cass. sup. psal. 130.

a h Ipsis.n. fit grauior cõsuetudo subtracti cibi, qui se escis aliis nesciunt cõsolari.

Dirup

a i Diruptum ganea stomachum nulla fircire res melius, quàm parsimonia solet,

Cass. l. 4 qua dam epi.

a k Multis tormentum est vino carere, & prima luce excitari. Non est summa felicitatis nostræ in carne ponenda.

Seneca in epist. 75.

a l Molestum est iniquis carere assuetis voluptatibus, abstinere cibo, sitire, esurire, hæc primò abstinẽtiæ grauia sunt, deinde cupiditas relãguescit. Ipsis per se cupiditatibus fatigatis ac deficiẽtibus antè morsus est stomachus, inde quibus fuit auiditas, cibus odium est, desideria ipsa moriuntur.

Se. 59. ep.

Vide etiam in ti. Caro, litera e & r. In titulo, Coniugium, litera c. In ti. Cõsuetudo, litera c. In titulo, Discretio, litera m & n. In titulo, Eleemosyna, litera l. In titulo, Gula, Ieiunium, & Infirmitas, litera b. In titulo, Seruitium litera e & m. titulo, Sobrietas & Temperantia, per totum.

Abusio.

a MAgna abusio: parcitas putatur auaritia, sobrietas austeritas creditur, silentium tristitia reputatur. Econtrà, remissio, discretio creditur, tristitia silentiũ reputatur. Loquacitas affabilitas, cachinnatio, iocunditas, mollicies vestimẽtorum & aquorum fastus, honestas, lectorum superfluus cultus, munditia.

Herma. in apologia

b Magna abusio est, vt corpus induatur,

Ibidem.

& contra regulam suis vestibus anima nuda deseratur.

Ber. in ep. * c Mira abusio, domus ardet, ignis instat à tergo, & fugienti prohibetur egredi, & hoc ab his, qui in incendio potiti sunt.

Hug. li. 2. de claust. animæ. d Duodecim sunt abusiones claustri, quibus tota religionis summa corrumpitur: scilicet prælatus negligēs, discipulus inobediens, iuuenis otiosus, senex obstinatus, monachus curialis, religiosus causidicus, habitus pretiosus, cibus exquisitus, rumor in claustro, lis in capitulo, dissolutio in choro, irreuerentia iuxta altare.

Aug. de 12. abusiõn. e Duodecim sunt abusiones seculi, scilicet sapiens sine operibus, senex sine religione, adolescens sine obedientia, diues sine eleemosyna, fœmina sine pudicitia, dominus sine virtute, Christianus contentiosus, pauper superbus, rex iniquus, episcopus negligens, plebs sine disciplina, populus sine lege.

Gilbert. f RIdiculosi res est, aut magis periculosa, speculator cæcus, doctor insciens, præcursor claudus, prælatus negligens, præco mutus.

Vide etiam in titulo, Caro, littera m. In titulo, Prælatio, littera b v & a z.

Acceptio personarum.

Aug. & est 2 in gl. Iaco

SI hanc distantiam sedendi & standi, ad honores ecclesiasticos referamus, non

non est putanda leue esse peccatũ in personarũ acceptione habere fidem Domini gloriæ. Quis enim ferat, eligi diuitem ad sedem honoris ecclesiæ, contempto paupere instructiore & sanctiore?

bi. 2. super illud. Fratres mei nolite in personarum acceptiõnes &c.

b Absit Domine, vt in tabernaculo tuo præ pauperibus accipiantur personæ diuitum, aut præ ignobilibus nobiles, quando potiùs infirma mundi elegisti, vt confunderes fortia.

Au. ẽ quædam ser.

c Inter omnia peccata sacerdotum est maximum, quòd non causas, sed personas considerant, & despecto iusto paupere, iniustos diuites honorant.

Amb. sup Malach.

d Non sanguinis nectitudo, sed virtutis cognatio proximos facit.

Amb. ibid.

e Quicunque cõsanguinitate aut amicitia, vel econuerso hostili odiõ vel inimicitiis in iudicando ducitur, peruertit iudicium Dei Christi, qui est iustitia.

Hie. in origenem sup Amos.

f Multa nos facere cogit affectus, dum propinquitatem respicimus corporum, & corporis & animę offendimus Creatorem.

Hie. ẽ epi. ad Fabio.

g Nec bonis aduersariorũ si honestum quid habuerint detrahẽdũ, nec amicorum laudã la sunt vitia, & vnũquodq; non personarũ, sed rerũ ponere iudicandum est.

Hie ad Pãmachiũ.

h Personã hominis accipere, est hominem non quia homo, sed propter aliquid

Gre. 1 ho. & mor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod circa ipsum est, honorare.

Gre. Tho. i Iudicare dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis, non merita, sed odium vel gratiam consequuntur.

Isido. 3. de sum. bo. k Iudices iniqui errant à veritate sentētiæ, dum intendunt qualitatem personæ, & exulcerant sæpe iustos, dum improbè defendunt iniquos.

Isid. ibid. l Diues citò muneribus corrumpit iudicium, pauper autem dum non habet quid offerat, non solùm audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur.

Hug. m Acceptio personæ, est quædam fatua reuerentia exhibita alicui, non causa debita, sed propter timorem vel vtilitatem.

Inn. li. 2. de vilitate cōditionis humanæ. n Vos non attendistis merita causarum, sed personarum, non iura, sed munera, non quod ratio dictet, sed quod voluntas affectet, non quod sentiat, sed quod mens cupiat, non quod liceat, sed quod libeat, nunquam in vobis est ita simplex oculus, vt totum corpus sit lucidum, sed aliquid semper admittitis ferméti, quo totam massam corrumpitis.

Ibidem. o Pauperum causam cū mora negligitis, diuitum causam cum instātia promouetis. In illis rigorem ostenditis, in istis ex māsuetudine dispensatis. Illos cum difficultate respicitis, istos cum facinore tractatis. Illos

Illos negligenter auditis, istos subtiliter auscultatis.

Ibidem. p Si forte pauperum causam suscipitis, Illos remisse foueetis, cùm autem diuitum causam susceptitis, illos pertinaciter adiuuatis, pauperes despicientis, diuites honoratis, istis reuerenter assurgitis, illis despicabiliter communicatis.

Ibidem. q Clamat pauper, & nullus exaudit, loquitur diues, & quilibet applaudit, diues locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius vsque ad nubes perducunt. Pauper locutus est, & dicunt quis est hic? & si offenderit, subuertent eum, clamat vim patiens, & nullus exaudit, vociferatur, & non est qui iudicet. Diuiti dicunt, tu sede hic bene, pauperi verò, tu sta illic, vel sede sub scabello pedum meorum.

Vide etiam in titu. Electio, litera a. in ti. Eleemosyna, lit. b g. in tit. Gloria æterna, lit. x. in tit. Iudex, lit. m. a h. a m. a r. in titu. Pietas, litera h.

Acedia.

a ACedia, est de virtutum laudabili exercitio vtriusque hominis languida delectio. *Gre. Tho.*

b Acedia, est animi quidā languor, quum legere non libet, orare non delectat, meditationes solicitè non sentiuntur. *Ber. in epist.*

c Quæ te acedia vel tædio affici sentis, *Ber. ibid.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

noli propterea diffidere atque desistere à studio spirituali: sed iuuantis require manum, trahi te post eum obsecrans.

Ber. ſ ſer. d Acedia, est quidam animi torpor, quo quis negligit aliqua bona inchoare, aut fastidit perficere.

Ber. ibid. e O homo imprudens, milia milium ministrant ei, & decies centena milia adsistunt ei, & tu sedere præsumis?

Beda ſup pro. lib. 2. f Vult & non vult piger. pigri vocabulo denotatur qui vult regnare cum Deo, & non laborare pro Deo. Delectant præmia, quum pollicentur, deterrent certamina, quum iubentur.

Leo papa ſer. de ap. parition. g Non dormientibus prouenit regnum cœlorum, nec otio & desidia torpentibus beatitudo æternitatis repromittitur.

Ioan. Ca. lib. 10. de inſtit. mo. h Acedia circa horã sextã maximè monachum inquietat, vt quædam febris ingruens tempore præstituto, ardentissimos æstus accensionum suarum solitis ac statutis horis animæ inferens ægrotanti.

Idē in eo. dem lib. i Experimento probatum est, acediæ impugnationem non declinando fugiendam, sed resistendo superandam.

Idē in eo. k Acedia est solitariis magis experta, & in eremo commorantibus infestior hostis ac frequens.

ug. in li. l Torpor & ignauia dicunt, si lectioni con

continuato studio semper insistis, oculorum caliginem incurris. Si indesinenter lacrymas fundis, ipsos etiam oculos amittis. Si protelatis vigiliis psalmorum censum persoluis, insaniã capitis acquiris. Si quotidiano labore te cõficis, ad opus spirituale quando consurgis?

de conſtitu. et vtion. rũ & virtutũ. 9.

m Pigritia, est animi inertia vel fatigatio, qua quis bonum inchoatum consummare fastidit.

Tullius de Tuſculanis quæſt.

n Luxurioso frugalitas pœna est, pigro supplicij loco labor est, desidioso studere, torqueri est.

Senec. epiſt. 72.

o Non putant desidiosi posse fieri quicquam, quod facere non possunt, ex infirmitate sua de virtute ferunt sententiam. Nam hæc, ad quæ imbecilles sumus, dura atque intoleranda credimus, tormenta reputantes, vino carere, aut prima luce excitari, non ista difficilia sunt, sed nos fluidi & enerues sumus.

ibidem.

p Malè mihi esse malo, quàm molliter. Si mollis es, paulatim effœminatur animus, atque in similitudinem otij sui & pigritiæ, in qua iacet, soluitur, dormio minimum, & breuissimo somno vtor, satis est mihi vigilare desiisse. Aliquãdo me dormisse scio, aliquando suspicor.

Sen. 33. epiſt.

q Nihil agere, semp infelici est optimũ. Se. in ſu.

Augu. de doctrina Christiana lib. 1.

a HOmines omnes æquè diligendi sunt sed omnibus si prodesse non possis, his potissimùm subueniendum est, qui pro locorum & temporum, vel quantumlibet rerum opportunitatibus cõtrictis, tibi quasi quadam sorte vniuntur.

Augus. de vera reli.

b Hæc lex est diuinæ prouidentiæ, vt nemo à superioribus adiuuetur ad cognoscẽdam gratiam Dei, qui non ad eandem puro affectu inferiores adiuuerit.

Augus. de ser. in mõte. lib. 1.

c Iustum consilium est, vt qui se à potentiori vult adiuuari, adiuuet & inferiorem, si est ipse potentior.

Augus. de ver. apo. stoli. 120.

d Nihil sic probat amicum, sicut onera amici portare.

Augus. in quadã ep. ad Hie.

e Eleganter dictum est, cùm quis in puteum cecidisset, & aqua eum suffocaret, accessit alius, & eo viso admirans ait, quomodo huc cecidisti? Obsecro inquit, cogita quomodo hinc me liberes, non quomodo huc ceciderim, quæras.

Au. in ser.

f Non facilè inueniũtur in aduersitate præsidia, quæ non fuerunt in pace quæsita.

Ambr. de offic.

g Necessitates aliorum quantum possumus, iuuemus, & plus interdũ, quàm possumus. Nihil tam secundum naturam est, quàm iuuare consortem naturæ.

Ambro. de offic. lib. 3.

h Si nõ potest alteri subueniri, nisi alter læ-

datur, commodius est neutrum iuuari, quàm grauari alterum.

Hie. ĩ epi.

i Vult enim Deus vnumquemque alterius angustias, vt proprias sentire, & quomodo sibi in tali tribulatione, si esset, subueniri cuperet, ita ipse alteri propter Deũ subuenire non postponat.

Hie. super Hier. li. 1. sup illud:

k Impudens postulatio tempore necessitatis & angustiæ ab eo quærere auxilium, quem in prosperitate contempseris.

In tẽpore afflictiõis dicet. sura ge &c.

l Habens loquendi locum apud diuitẽ, damnationem pro retento talento timeat, si non apud eum, sicut valet, pro pauperibus intercedat.

Gre. ĩ ho.

m Habens intellectum, curet omnino ne taceat, habens rerum affluentiã, à misericordia non torpescat, habens artẽ, qua dẽ bo. suo regitur, vsum illius cum proximo partiatur, habens loquendi locum apud diuitem, pro pauperibus intercedat: taléti enim nomine cuilibet reputabitur quod etiam minimum accepit.

Gre. ĩ qua per paratur, bolam talento.

Grego. in regi.

n Qui potest emendare & negligit, participem se proculdubio constituit: qui alterius bonum adiuuat, suum facit.

Gre. ĩ ho.

o Minùs proximum amare conuincitur, qui non cum eo in necessitate illius, ea quæ sunt sibi necessaria, partitur.

Ber. de d

p Tunc amor tuus ad te ipsum temperãs

crit

Egendo Leo. erit, & iustus, si quod propriis subtrahitur voluptatibus, fratris necessitatibus nō negetur: sic amor socialis efficitur, quum in commune protrahitur.

Cassi. quadam epist. q Oleum pietatis & miserationis vngue-tum, quanto copiosiùs in fraternas necessitates effundicur, tanto donis potioribus augmentatur.

Ibidem. r Age sic aliud, vt ruum non obliuiscaris negotiū, amicis ita enim prodesse debemus, vt nobis non noceamus.

Cassi. sup psal. 55. s Quid tibi fidelissime opus sunt arma, qui habere talia paris auxilia? ipse enim pro te pugnat, cui nullus resistit, ipse insequitur, quem nullus declinat.

Cassi. quadam epist. t Gratum debet esse subsidium, cuius solutum magis soluenti crescit in commodum, quàm suscipienti proficiat in augmētum: & quod dantem iuuat, & accipientem, pro temporis necessitate lætificat: vt sic in vna mercatione, quod rarò solet emergere, vterque videatur desiderata commoda percepisse.

Aure. in quodā ser. v Satis ibi vacillat humanum studium, vbi non requiritur Dei auxilium.

Sen. de bene fic. x Homini iucundo & probo miserrimū est, si eū adiuuare oportet, quē non iuuat.

Se. in pu. y Habet in aduersis auxilia, qui in prosperis commodat.

ab Qui

ab Qui succurrere perituro potest, quū non succurrit, occidit. Ibidem.

ac Nemo non quum alteri prodest, sibi profuit, virtutum omniū pretium in ipsis est, rectè fecisse, facti merces est. Sene. 82. epist.

ad Succurrere paupertati amicorum stu de, imò potiùs occurrere. Sene. in li. de mo.

ae Pœnā, à quo meruerie, frustra petis auxiliū. Ab alio expecta, alteri quod feceris. Ibidem.

af Fructus ingenij & virtutis omnis; præstantiæ tunc maximus capitur, quum in proximum quemque conferrur. Tullius de amic.

Vide etiam in tit. Desperatio, litera e. in tit. Dilectio, litera g. in tit. Misericordia, litera d. in tit. Tribulatio, litera h.

Aduentus Domini.

a NVlla causa veniendi Christo Dominō, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla erit medicinæ causa. Venit ergo de cœlo magnus medicus, quia per totum vbique iacebat ægrotus. Genus ergo humanum totum perierat, ex quo peccauit vnus, in quo omnes erat, ideò venit vnus sine peccato, qui saluos faceret omnes sine peccato. Non enim eum de cœlo ad terram merita nostra, sed peccata traxerunt. Augu. sup Ioā. & in glo. Ti moth. 5.

b Pater & filius & spiritus veniunt ad nos, dum venimus ad eos: veniunt subue- Augu. sup Ioannem.

niendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

niendo, veniunt illuminando: veniunt obediendo, venimus metuendo, veniant implendo, veniamus capiendo.

Ambr. super Lucã. c Hoc tempus non sine causa Dominiaduentus vocatur. ideò enim sancti patres celebrare cœperunt aduentum, vt se vnusquisque præparet fidelis & emendet, vt dignè Dei sui natiuitatem valeat celebrare.

Amb. ibi. d Ille iustus venit ad nos peccatores, vt ex peccatoribus faceret iustos: pius venit ad impios, vt nos pios humilis venit ad superbos, vt ex superbis faceret humiles.

Amb. sup 1. Thessa. 5. e Non priùs veniet Dominus, quàm regni Romani defectio fiat, & appareat Antichristus, qui interficiat sanctos, reddita Romanis libertate sub suo tãtum nomine.

Hie super Matth. f Signum aduentus dominici est, in toto orbe euangelium prædicari, vt nullus sit excusabilis, quod aut iam completum est, aut in breui credo complendum, non enim puto aliquam remansisse gentẽ, quæ Christi nomen ignoret.

Ber. ser. de aduen. g Dignũ est fratres vt tota deuotione Domini celebremus aduentum, delectati tanta consolatione, superfacti tãta dignatione, inflammati tanta dilectione, nec solùm cogitemus aduentũ quo venit & quare, quia saluũ faceret quod perierat, sed & illũ nihilominus quo veniet, & assumet nos

nos ad seipsum, vt circa hos duos aduentus iugi meditatione versemur, ruminantes in cordibus nostris quantum in priore præstiterit, quantum promiserit in secundo.

Beda sup. per cit. li. 3. super Iud. Venias in ortum meum. h Venio vt errantes corrigam, & infirmantes adiuuẽ, & dubitantes in fide cõfirmem, & bene agentiũ fructibus perfectis quasi suauissimis pascar, & certãtes ab hostiũ defendã insidiis, & victores hostium, in perpetuæ visionis meæ corona munerem.

Vide etiam in tit. Antichristus litera k. & m. in titu. Incarnatio, & in tit. Iudex. litera d e n o s x y. ab ac ae. in tit. Mors. litera i. in titu: Resurrectio. h. & k.

Adulatio.

a A Dulatio est fallaci laude seductio. *Augu. sup per psal.*

b Duo sunt genera persecutorũ, scilicet vituperantium & adulantium: sed plus persequitur lingua adulatoris, quàm manus persequentis. *Augu. super. psalmũ. 59.*

c Falsa laus adulatoris & simulata dilectio mentes à rigore veritatis emollit. *Aug. ibid.*

d Sicut sumenda sunt amara salubria, ita semper vitanda est perniciosa dulcedo. *Augus. de doctrina Christia.*

e Sicut adulantes amici peruertunt, sic inimici litigantes plerunque corrigunt. *Aug. 9. li.*

f Adulantium linguæ ligant homines in peccatis, delectat enim ea facere, in quibus non solùm nõ metuitur reprehen- *confessio. Augu sup per psa. 9.*

sor

Universidad de Deusto
Biblioteca

sor, sed etiam laudatur operator.

Aug. de trinitate. g Magis optabo à quolibet reprehendi quàm ab adulante laudari. Nullus enim reprehensor formidandus est amatori veritatis. Laudator verò errat, & confirmat errorem.

Amb. li. 1. de offic. h Emolliri adulationibus nō solùm fortitudinis nō esse, sed etiā ignauiæ videtur.

Hie. ī epi ad Demetriadem. i Beata mens quæ nec adulatur aliquando, nec adulanti credit, quæ nec decipit alterum, nec ipsa decipitur, denique nec malum facit, aliquando nec patitur.

Hiero. ad Celantiā. k Isto maximè tempore regnat vitium adulationis, quòdque est grauissimū: quia humilitatis ac benevolētiæ loco ducitur, & ita fit, vt qui adulari nescit, aut inuidus aut superbus reputetur.

Hie. ibid. l Rumusculos & gulosos & palpantes adulatores quasi hostes fuge.

Hie. ī epi. 121. ad Sabinianū. m Natali ducimur malo, & adulatoribus nostris libenter fauemus, & quanquā respondeamus nos indignos, & calidus rubor ora perfundat, tamen ad laudem suam anima intrinsecus lætatur.

Hie. super psal. n Nihil est quod tam facilè corrumpat mētes hominum, sicut adulatio, plus enim nocet lingua adulatoris, quī gladius persecutoris.

Isa. lib. 7. o Non sic adulandum est principibus, vt sanc-

sanctarum scripturarum veritas negligatur, nec generalis increpatio, vnius personæ iniuria est.

Hie. in epi. ad Rom. p Ne credas laudatoribus tuis, imò irrisoribus autem ne libenter accōmodes, qui quum te adulationibus foouerint, & quum te impotentem mentis effecerint, si subitò respexeris, deprehendes post te, colla incuruari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam.

Hieronym. in quadā epist. q Nos ad patriam festinantes, morriferos Syrenarum cantus surda aure transire debemus.

Greg. ho. 12. super euang. r Impinguat caput oleum peccatoris, quū demulcet mentem fauor adulantis.

Greg. super Exechiel. s Quisquis malè viuentibus adulatur, pulsum sub capite iacentis ponit: vt qui corripi ex culpa debuerat, in ea fulcitus laude quiescat.

Greg. ibi. t Adulatio si ad tempus patienter susci-pitur, augetur, & paulisper demulcet animū, vt angore suæ certitudinis inolescat in dilectione sermonis: sed ne crescere valeat, statim quum sit, sine mora finienda est.

Greg. ibi. v Qui auditis blanditiis in altum se extollit, quid aliud, quàm aurum reprobum fuit, quod fornax igne consumpsit?

Bern. super cant. x Qui de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est.

Chrysost. Polycrat. de vestigijs philosoph. li. 3.

y Adulator omnis virtutis inimicus est, & qua i clauum figit in oculo illius, cum quo sermonem conferit: eoque magis cauendus est, quo sub amantis specie nocere non desinit, donec rationis obtundat acumẽ, & modicum illud luminis, quod adesse videbatur, extinguat.

Chrysost.

z Sicut finis Oratoris est, dictione persuasisse, & Medici, medicina curasse: sic adulatoris est finis, suauiloquio decepisse.

Origen. 1. homil. super Ezech.

& Cũ aliquis actus mori huius populi, vt placeat eis, quibus aures pruriunt loquitur, quæ grauiter accipiant, loquitur quæ vicina sunt voluptati, talis magister consuit cerucicalia sub omni cubito manus.

Orig. ibi.

a a Qui ad voluntatem meditatã deportant, & illa semper inquirunt, quæ delectent potiùs audientes, quàm conuertant à vitiis, faciunt velamina super capur.

Beda super Lucã, lib. 2.

a b Ipsa peccati nutrix adulatio, quæ sicut oleum flammis in culpa ardentibus solet administrare fomentum.

a c Adulator est, qui tacet & dat consensum: ne offendat illum, quem credit habere propitium.

Hugo. de sanct. Vict.

a d Adulator amicus in obsequio, hostis in animo: cumpotus in verbo, turpis in facto: lætus à prosperis, & agilis ad aduersa, inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria

bria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta.

a e Oleum peccatoris, est dilectio simulata verborum, quæ adulationibus & blandimentis nostras mẽtes velut olei pinguedo, libenter ingrediens, rigorem veritatis emollit, & ad noxias cogitationes amoris flecti, vel potius ostentationis perducit.

Cassio. per illud psalm. Oleũ peccatoris non impinguet.

a f Ficti adulatores quum cœnas diuitũ captant, nihil prius meditãtur, quàm illud quod putant gratissimum auditoribus fore. nam nec aliter impetrabunt quod petunt, nisi quasdã insidias auribus fecerint.

Cassio. quadam epist.

a g Adulatio blanda omnibus applaudit, omnibus salue dicit, prodigos vocat liberales, auaros parcos & sapientes, lasciuos curiales, garzulos affabiles, obstinatos constantes, pigros maturos & graues. hæc sagitta leuiter volat, & citò infigitur.

Pet. vid. quedam sermon.

a h Vitiis semper seruiunt blandimenta, lenocinantur dulcia delictis, virtutibus verò austera & forma sunt amica.

Pet. vid. quedã ep.

a i Eliminat à palatiis adulatio veritatem, illi soli in magistratum gratiã admittuntur, qui palpant blandiciis, & aures famæ bibulas, calice Babylonis inebriant. Bene cum magistratibus ageretur, si scirẽt inter adulationem & laudem distinguere. Sed cæca laudis ambitio plus credens alij

de seipso, quàm sibi, vtrunque recipit indistincte. ampliant eos beneficiis, quos torquere debuerunt. & à præsumptione adulandi suppliciis deterrere. Mordacissimus detractor in absentia nihil principaliter proponit, nisi quod placere existimat. Verba oris eius, iniquitas & dolus. Cum enim sal correctionis in omni sacrificio accepte tur à Domino, mel in omni sacrificio reprobatur.

Alanus de complicu sine de conquest. natura.

a k Huius pestis pestilentia percutiunt principum laterales, palatini canes, adulationis artifices, fabri laudis, figuli falsitatis. Hi sunt, qui magniloqua commendationis tuba in diuitū auribus citharizant, qui mellicæ adulationis fauos foras eructant, qui vt emungāt munera, caput diuitis oleo adulationis inungunt, prælatorum auribus puluinaria laudum subiiciunt, qui ab eorū palliis, aut fictitium onluerem excutiunt: aut vestem ficticiè deplumant implumem.

Alanus ibi.

a l Isti penes munera, laudes, penes dona, fuores, penes pretium, præconia famæ blandimentis cōstituunt.

Alanus ibidem.

a m Quid ergo adulationis vnctio, nisi dolorum emunctio? Quid cōmendationis allusio, nisi prælatorum dolusio? Quid laudis arrisio, nisi eorundem derisio?

a n Adulatores à voluntate vultum, ab animo

animo verbum, à mente linguā, ab intellectu loquelam amplo dissentionis interualo distribulant, plerunque enim exterius plausibiliter applaudēdo collaudant, quos interius contradictoria derisione defraudant, foris vultu applaudunt virgineo, intus scorpionis pungunt aculeo, foris adulationis mellicos compluunt imbres, intus detractionis euomunt tempestates.

a o Diogenes Syracusis cum olera ei laudanti Aristippus dixisset, si Dionysio adulari velles, ista non ederes. imo inquit, si tu ista edere velles, Dionysio non adulareris. hæc veridicus veritatis annuntiator, malens oleribus sustentari, quàm magistratibus adulari.

Valer. max. lib. 4. de moderatio ro.

a p A turba quantum potes te separa, ne adulatoribus latus præbeas. Artifices sunt ad capiendos superiores, par illis etiam si bene caueris, non eris. Sed mihi crede, si capiaris, ipsè te trades. Habent hoc in se naturaliter blanditiæ, etiam quum reiiciuntur, placēt, sæpe exclusæ nouissimè recipiūtur. hoc enim ipsum impurant quod repellūt, & subiici quidem nec contumelia possunt.

Seneca de Tuscul. quæstio. lib. 3.

a q Citò nobis placemus, si inuenimus, qui nos bonos viros dicant, qui prudentes, qui sanctos. Non sumus modica laudatione contenti, quicquid in nos adulatio fun-

Seneca 6c. epist.

pudore congessit, tanquam debitum prendimus, optimos nos esse & sanctissimos affirmantibus assentimur, cùm sciamus sæpe illos mentiri. Adeo quoque indulgemus nobis, vt laudari velimus in id, cui contraria tamen maximè facimus.

Sen. ibid. a r Alexander cum in obsidione cuiusdã vrbis circuisset muros, ictu sagittæ percussus, cùm represso sanguine sicci vulneris dolor cresceret, & eius obstupuisset, coactus absistere, Omnes, inquit, iurant me esse filium Iouis, sed vulnus hoc hominem me esse clamat. Idem nos faciamus, dicamusque: Vos quidem dicitis me esse prudentem, ego autem video quàm multa inutilia concupiscam, nocitura optem.

Senec. 77. epist. a s Intus teipsum considera, non qualis sis aliis credas. Plerunque boni inepti & inertes vocantur: mihi contingat iste derisus. Aequo animo audienda sunt imperitorum conuitia, & ad honesta vadenti contemnendus est iste contemptus.

Senec. 43. epist. a t Adulatio apertis & propitiis auribus recipitur, in præcordia ima descendit, venit ad me pro amico, blandus inimicus.

Senec. 22. epist. a v O te felicem hominem, si nihil habes, propter quod quisquam tibi mentiatur, nisi quum iam etiam causa sublata est, mentitur cõsuetudinis causa, adulator blandas

dus consilium dabit, quod deliberanti gratius fore suspicabitur. Cassæ fidei sunt qui iugiter blandiuntur.

Sen. in ep. a x Adulatio quàm similis est amicitiæ! non imitatur tantùm illam, sed vincit & præcedit, eo ipso gratiosos facit, quo lædit. Vitia nobis sub virtutum nomine obrepunt: temeritas sub titulo fortitudinis latet, moderatio vocatur ignauia: pro cauto timidus accipitur, in his magno periculo erramus.

Se. in epi. a y Monstrato tibi cuius rei inopia laborant magna fastidia, quid omnia possidentibus deũ, vnum scilicet verum dicat, dum nemo ex animi sui sententia dicit & suadet: sed adulandi certamen est vnum amicorum omnium officium.

Se. in epi. a z Malum hominem blandem loquentem, agnosce tuum laqueum esse. Habet enim suum venenum blanda oratio. Diogenes cuidam laudanti dixit: Adulator desine vtrunque facere, nihil proficis, cùm te intelligam.

Vide etiam in tit. Amicitia, bk. ci. correctio, m bg. error, b laus. a f. prædicatio o veritas i k. Christus m.

Aduocati.

Augu. in epist. ad Maced. a NOn ideo debet iudex vendere iustum iudicium, aut testis verũ testi-

monium, quia vēdit aduocatus iustum patrocinium, aut peritus verum cōsilium. Illi enim inter vtranque partem ad examen adhibentur, isti ex vna consistunt.

Aug. in quodā sermo.

b Nihil impudentius arrogantia aduocatorum, qui garrulitatem, autoritatem putant, & parati ad lites, in subiectos tumdē intonant.

Ambr. in sermo.

c Iuste aduocato dicitur: Redde quod accepisti, quoniam contra veritatem fecisti, iniquitati adfuisti, iudicē fefellisti, iustam causam oppressisti, de falcirate vicisti.

Greg. super Exe.

d Iustus aduocatus à nullo iniustas causas accipit, nec verba dare pro iustitia sustinet.

Bern. de cōsidera.

e Verbosum aduocatum & studentem eloquentiæ, cùm sapientiæ sit inanis, non aliud, quàm iustitiæ hostem reputes.

Ber. ibid.

f Hi sunt, qui docuerunt linguas loqui grandia, quum operantur exigua, largissimi promissores, paucissimi exhibitores, diserti aduersus iustitiam, eruditi pro falsitate, sapientes sunt vt faciant malum, bene autem facere nesciunt.

Ber. ibid.

g Verbosus aduocatus aut rumpetur, aut loquetur, plenus est sermonibus, coarctatus est spiritus vteri sui, esurit & sitit auditores, quibus iactitet vanitates, & habita opportunitate loquendi, si de literis agitur

tur, noua profert & vetera, volant sententiæ, resonant verba ampullosa, interrogantem præuenit, & quærenti non respondet.

Bern. ad Eugeniū papā lib. 1. cap. 9.

h Miror nanque quomodo religiosæ aures tuæ audire sustinent huiusmodi disputationes aduocatorum & pugnas verborum, quæ magis ad subuertionem, quàm ad inuentionem proficiunt veritatis. Nihil enim ita absque labore manifestam facit veritatem, sicut breuis & pura narratio. Præscinde ergo linguas vaniloquas, & labia dolosa claude. Hi sunt, qui docuerunt linguas suas loqui mendacium, diserti aduersus iustitiam, eruditi pro falsitate, sapientes sunt, vt faciant malum, eloquentes vt impugnent verum.

Ori super illud Exo di. 8. Percutiā omnes termi nos tuos ranis. Isi. 3. de summo bono. Sydonius.

i Ranæ significant clamosas aduocatorum allegationes, quæ inani & inflata modulatione velut ranarum sonis & cantibus mundo deceptionis fabulas intulerunt. Ad nihil enim aliud vtiles, nisi quòd sonum vocis improbis & importunis clamoribus reddunt.

k Antiqui forēsem eloquentiā, caninam facundiam nuncupabant, eò quòd causidici in certaminibus causarum, omissis quæ agunt, veluti canes alterutrum lacerant.

Cassio super illud psal. 73.

l Irritare, à canibus tractum est, quorum latratibus r sonat plurimum.

Irritat aduersarius nomẽ tuum.

m Hi sunt qui causas protendunt adhibiti, impediunt prætermissi, fastidiunt admoniti, obmurmurant locupletati. Hi sunt qui emunt lites, vendũt intercessiones, deputant arbitros, iudicanda dictant, dictata conuellunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos, retrahunt transigentes.

Cassi. ibi.

n Hi sunt, qui negant ciuitatibus indolcias, mercatoribus nundinas, emptoribus mensuras, reuerentiam clericis, originem nobilibus, locum prioribus, cunctis iura distinctis priuilegia, quibus nullum genus hominum, ordinum, temporum cordi est.

Cassiod.

o Hi sunt in conuiuiis scurræ, in exactionibus harpyiæ, in collocutionibus bestiæ, in quæstionibus statuæ, ad intelligendum saxei, ad iudicandum lignei, ad igoscendum ferrei, ad amicitias pardi, ad facetias versi, ad fallendum vulpes, ad superbiẽdum tauri, & ad consumendum minotauri.

Cass. ibid.

p Hi sunt, quorum si nares afflauerit cupiusquam rubiginosi aura marsupij, confestim videbis illic oculos Argi, & manus Briarei, & spyngartum vngues cum eo, & periuria Laomedontis, & Vlyxis argutias & Sinonis fallacias, & fidem Polinnestoris, & pietatem pigri Leonis adhiberi.

Cass. ibid.

q Quomodo inter armatos, argutos, rmultuosos, virtute, numero, contubern

pot

poterit ex æquo & bono salui inermis, abiectus, peregrinus pauper, audiri? vbi est gurges de sutoribus fabularum, de concinnatoribus carminum, de publicatoribus siniſtrarum opinionum, qui cum nõ habeãt opera proponis, spargunt verba profoliis, & cum non adsit medulla sensuum, abundant spuma verborum.

Cassio. ib.

r Apud causidicos etiam ipsum silentium venale est, ac lingua eorum damnifica, nisi funibus argenteis ligetur.

Alanus de cõquestione statua.

s Si quis armatur pecunia tanquam loricis argenteis, torrentis impetum Tulliani fulgur incussis Hectorei robur virtutis Herculeæ, versipelles Vlyxis vilipendit astutias. In tantum enim habẽdi fames incanduit, vt dialecticæ muta sit subtilitas, Rhetoricæ languescat ciuilitas, vbi numorum peroratpluralitas.

Alanus ibidem.

t Si in curiis iudicis vel aduocati fuisset pecunia, Orphei lyra, carmen Amphionis, musa Virgilij, voce pecuniæ suffocantur. Quid plura? Vbi numus loquitur, Tullioni eloquij tuba nascescit: vbi numus militat, Hector ex militia fulgura compescunt: vbi pugnat pecunia, virtus expugnatur. Hercules: numus vincit, numus regnat, numus imperat, vniuersis.

Alanus ibidem.

v Nunquam deerit multiplex conuentus

falso

falsorũ, si tantũ præsentia fuerit numorũ

Tullius in prologo rhetori.

x Postquàm cõmoditas quædam prauæ virtutis imitatrix, hinc rationabili officio dicendi copiam cõsecuta est, tunc ingenio freta, malitia peruertere vrbes, acvitare hominum labefactare consueuit.

Imo. de vilitate cõditionis humanæ.

y Sæpe causas tantum differũt, quòd litigantibus plus quàm totum auferũt, quia maior est expensarum sumptus, quàm sententiæ fructus: nec terminantur negotia pauperum cœpta, quousq; eorũ marsupia sint euacuata, eũ tamẽ scriptum sit: Gratis accepistis, gratis date. Ipsi verò nec gratiam gratis dant, nec iustitiam iustè reddunt. Lucrum in arca, damnum in conscientia. Sed quid prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?

Vide etiã in tit. adiutorii l m, in tit. cõsilium e, in tit. eloquentia, in tit. Iudex m a s, in tit. loquacitas s, i tit. tribulatio, a q·

Ambitio.

Aug. super psal. 80

a NOluit Christus regnum terrenum cum superbia, quæ cathedra pestilentiæ ideo recte dicitur, quia non fert quisquam est, qui careat amorẽ dominandi, & humanam non appetat gloriam.

Aug. ibid.

b Quoties hominibus præesse desidero, toties Deo meo præire contendo.

c Aeru

c Aerugo mentis est appetẽtia dignitatum, si in his suprema spes vitæ præsentis locetur. Resipiscat vnusquisque furore secularium dignitatum & cupiditatum, quæ mentem animúmque perturbant, vt compos sui esse non possit. *Amb. super Luc. lib. 3.*

d Hoc ipso pernicioſior ambitio, quòd blãda est consolatricula dignitatũ: & sæpe quos vita nulla delectat, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia subruere, facit ambitio criminosos. habet enim forensem gratiam domesticum periculum, & vt dominetur aliis prius seruit, curuatur obsequio, vt honore donetur, & dum vult esse sublimior, fit remissior. *Amb. ibi.*

e Propè omnium criminum fontes, hęc tria monstrantur esse genera viriorum: scilicet gula, iactantia & ambitio. Causæ autẽ cupiditatis sunt carnis delectatio, spes gulæ & auiditas potentiæ. *Ibidem.*

f Sicut is qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouẽdus, sic qui vltro ambit vel importunè se ingerit, est procul dubio repellendus, nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi vt crescendo decrescat: & ascendendo exterius, interius in profunda descendat? *Greg. in regi.*

g Ordinatè ad ordines accedendum est, nam casum appetit qui ad summa loci sa-

stigia

stigia postpositis gradibus per abrupta ascensum quærit.

Greg. ibi. h Quisquis sacerdotium non ad elationis culpam sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cum eo quidem subiturus onere metiatur, vt & impar abstineat, & ad id cum metu cui se sufficere existimat accedat.

Grego. in pastorali. i Locus regiminis desiderantibus negatus est, fugientibus offerendus. Virtutibus ergo pollens coactus ad regimen veniat.

Grego. in re. k Sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit qui præsidet, occupationis onus libenti necesse est animo subuenire.

Ber. in ep. ad hē. sen. l Multi non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, si & se sentirent onere grauari, metuerent, nec cum tanto labore & periculo quarumlibet affectarent insulas dignitatum. Nunc verò quia sola additur gloria, & non pœna, purum est clericum erubescitur in ecclesia, sese vilescere æstimant, & inquilinos, qui quocunque eminentiori loco non fuerint sublimati.

Per. de cō sideratione ad Eu. lib. 3. m An non limina apostolorum amplius ambitio, quàm deuotio teritur? an non vos tius eius nostrum tota die resultat palatium? an non quæstionibus eius tota legum canonúmque disciplina insudat? an non

spoliis eius tota Italia inhiat inexplebili auiditate? non quòd valdè Romani curent, quo nunc res terminentur, sed quia diligunt munera, sequuntur retributiones, nudè nuda loquar, non detego verenda, sed inuerecunda confuto.

Ber. de cō side. lib. 3. n O ambitio, ambientium crux, quomodo omnes torques? omnibus places, nil acrius cruciat, nil molestiùs inquietat, nil tamen apud miseros mortales celebrius negotiis eius.

De cruce diaboli et mundi agit sed de numata. o Ambitio futile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, luoris parens, vitiorum origo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medicina languorem generans.

Bern. in ser. quadrages. Bern. in quodam sermo. p Potestatis ambitio angelum felicitate angelica priuauit scientię appetitus hominem immortalitatis gloria spoliauit. Non fuit in eibus deflexerat, non mandatorum destituerat oblitio, sed promissi honoris ambitio illecebrosa decepit.

Origē. super epist. ad Ro. q Omnis adeundi honoris ecclesiastici abscinderetur ambitio, si se inuicandos potius, quàm inuicaturos, hi qui præesse volunt populis, cogitarent.

Per. rauē. in ser. r Ambitio, est quædam simia charitatis, charitas enim patiēs est pro æternis, ambi

cio

tio patitur omnia pro caducis. Charitas benigna est pauperibus, ambitio diuitibus. Charitas omnia suffert pro veritate, ambitio pro vanitate: vtraque omnia credit, omnia sperat, sed longè dissimili modo.

Isto. de vilitate conditionis humanæ.

f Ambitiosus semper est pauidus, semper attentus ne dicat quod displiceat, humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur & obsequitur, cunctos honorat, vniuersis inclinat, frequentat curias, visitat optimates, assurgit & amplexatur, applaudit & adulatur. Vnde nouit istud poëticum: Et si nullus erit pulvis, pulverem tamen excute nullum.

Idem.

t Ambitiosus promptus & feruidus, vbi placere cognouerit, remissus & tepidus vbi putauerit displicere. Improbat malè detestatur iniqua, sed alia cum aliis probat & improbat vt judicetur idoneus, vt reputetur acceptus, vt laudetur ab omnibus, vt à singulis approbetur. Sed ecce graues intra se sustinet pugnã difficilémque conflictum, dum iniquitas pulsat animam, ambitio cõtinet manũ, & quod illa suggerit, hæc fieri non permittit. Colludunt adinuicem mater & filia iniquitas & ambitio: hæc vendicat sibi publicum, illa secretum.

v Ambitiosus statim vt est ad honorem promotus, in superbiã extollitur, in iactãtiam effrænatur, non curat prodesse, sed gloriatur præesse, præsumit se meliorem, quia cernit se superiorẽ, priores dedignatur amicos, notos ignorat, externos comitatur, contẽnit antiquos, vultum auertit, ceruicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditatur, subesse non patitur, præesse molitur, subditis onerosus, omnibus infestus, præceps, molestus, arrogans, grauis & importunus.

Imo. ibi.

x Ambitio multos mortales falsos fieri coegit, aliud clausum in pectore, aliud in lingua prõptum habere, amicitias inimicitiasque non ex re, sed ex commodo æstimare, magisque vultum quàm ingenium bonum habere. Est autẽ in hoc genere hoc molestum, quòd in magnanimis & munificis, sæpius incidit potentiæ cupiditas.

Tullius in rhetoric.

y Dulcedine gloriæ, glorioſum Alexandri pectus insatiabilis laudis amor accepit, qui Anaxarcho comiti suo ex auctoritate Democriti præceptoris sui innumerabiles mũdos esse referenti, Heu me: inquit, miserum, qui ne vno quidem adhuc sum potitus. Angusta homini possessio gloriæ fuit, quæ deorum omnium domicilio sufficit.

Vale Max. xi. lib. 1.

Senec.88. epistola. a Gratissimum genus egestatis, in diuitiis inopia. Relinque ambitionem timidares est, vana, vetosa, nullã habet terminum tam solicita ne quemquam ante se videat, quàm ne se, laborat inuidia. Vides autem quàm miser sit is cui inuidetur & inuider, & acrior est cupiditas, quo illam amplioris rei spes euocat.

Senec. in epis. a a Aequè ambitio nõ patitur quenquã in ea mẽsura beatorum conquiescere, qua quondam fuit eius impudẽs votum: nemo agit de tribunatu gratias, sed conqueritur quòd non est ad præturam vsque perductus. Si desit consulatus, nec hoc quidẽ sufficit si vnus est vltra, cupiditas enim non vnde venerit respicit: sed quò tendit.

Se. de br. a b Nũquã improbe spei quod datur satis est, omnia meruisse se existimat, nec satis pretio æstimatũ putat. Maiora enim cupimus quò maiora venerint, intentióque concitatior est. Ambitio siue cupiditas in magnarum opum congestu collocata vt flammæ infinita vis acrior est, quo ex maiore incendio emicuit.

Senec. 23. epis. a c Sic est de ambitione, quomodo de amica conquerũtur homines. Si verum affectũ inspicias non odiũt, sed litigãt. videbis voluntariam esse illis in eo moram, quòd ægreferre ipsos & miserè loquũtur

poc

peccatores enim conquerentur de molestiis amicæ, nec tamen dimittunt, & ambitionis, nec tamen eam dimittunt.

Vide etiã in tit. cupiditas a f. a g. in tit. discretio e. in tit. gloria vana z ab. ah. ak. al, in titu. honor, pax o, in tit. prælatio ad. ag. ai. a q. b r. bs. cm. cn.

Amicitia.

a NEscio vtrũ Christianę amicitiæ putãdę sint, in quibus magis valet vulgare illud puerbiũ: Obsequiũ amicos, veritas odium parit, quàm ecclesiasticũ: Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. Augu. in epist. ad Hieronym.

b Si voluntatem Dei quisque nosse desiderat, fiat amicus Deo, quia si voluntatem hominis nosse quisquã vellet, cuius amicus non esset, omnes eius impudentiã deriderent, non autem quisquã efficitur amicus Dei, nisi purgatissimis moribus. Aug. contra Manic. li. 1.

c Esto similis medico: medicus nõ amat ægrotantem, si non odit ægritudinem, vt liberet ægrotum, febrem persequitur. Nolite amare vitia amicorum vestrorum, si amatis amicos vestros. Augu. in quodam ser.

d Hæc est perfecta amicitia, qua potius potiora & minus minora diligimus. Sapiẽtem animam & perfectã talẽ diligat, qualem videt. Illam stultam, non talẽ, sed quia Augu. de vera reli.

esse perfecta & sapiens potest, quia nec seipsum debet quis stultũ diligere. nam qui se diligit stultum, non proficiet ad sapientiam, nec fiet quisquam qualis cupit esse, nisi se oderit qualis est.

Aug. lib. 82. quæstionum.

e Nullius repudiãda est amicitia sese ingerentis ad amicitiã copulandã, nõ vt statim recipiatur, sed vt recipiendus, optetur, atque ita tractetur vt recipi possit. Illum enim in amicitiam recipere debemus, cui omnia nostra cõ ilia refundere audeamus.

Aug. ibid.

f Nihil sic probat amicum, quemadmodum oneris amici supportatio. Nemo nisi per amicitiam cognoscitur. & ideo amicorum mala firmiter sustinemus, quia bona eorum nos delectant & tenent.

Aug. 9. cõfessionũ.

g Sicut amici adulantes perueruunt, sic inimici litigantes plerunque corrigunt.

Aug. ibi.

h Non omnis, qui parcit, amicus est, nec oĩs q verberat, inimicus. Melius est cũ seueritate diligere, quã cũ lenitate decipere.

Aug. sup. in quodam ser.

i Sunt quidã amici amicitia mala quæ nec amicitia dicenda est, quia mala cõsciẽtia facit. Sunt enim homines, qui pariter mala committũt, & ideo videntur sibi iũcti, quia conscientia mala ligati sunt. Excepta ista nefaria amicitia, est quædam amicitia carnalis per similitudinem habitandi, colloquendi, simul conuersandi, vt tristetur

vnus, quum deseritur ab amico, cum quo solet collo. qui & habere coniunctionem, conueniunt duo, ambulant secũ triduo, & iam nolunt à se recedere, & ista quidem amicitia est honesta, sed est consuetudinis non rationis. habent enim illã & pecora. Duo equi manducant simul, desiderant se ad aliã diem, præcedit vnus, festinat alter desideràs quasi amicũ suum, vix regitur à possessore, & tãdiu se impetu suo prouocar, quousque ad aliũ perueniat. Et est alia amicitia superior non consuetudinis, sed rationis, qua diligimus hominem propter fidẽ. & mutuam beneuolentiam in ista vita mortali, ac superius quicquid inuenimus diuinum esse, incipiat homo amare & non amabit in homine, nisi Deum.

k Nõ enim propterea debes amare ami cũ vt aliquid tibi præstet. vt pecuniam vel aliquid cõmodi temporalis, nõ illũ amas, sed id quod tibi præstat. amicus gratis amãdus est, propter se, non propter aliud. Si autem coarctat te amicitiæ regula, vt gratis diligas, quàm gratis amãdus est Deus, qui iubet vt hominem diligas? Nihil delectabilius Deo. Aug. ibid.

l Solatiũ huius vitæ est, vt habeas cui pectus tuum aperias, cui arcana communices, cui secreta tui pectoris committas, vt Ambro. de officijs. libro 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

colloces tibi fidelem virum, qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus cõpatiatur, in persecutionibus adhorretur. facilis vox & communis, tuus sum totus, sed paucioris est effectus.

Idem. m Virtus, est amicitia, nõ quæritur, quia non pecunia paratur, sed gratia, nec cõcertatione benevolentiæ. Meliores amicitiæ sunt inopum plerunque, quàm divitum, & frequẽter divites sine amicis sunt, quibus abundãt pauperes. Non est vera amicitia vbi est fallax adulatio.

Ambr. de offic. mo-ra. lib. 3. n Obiurget amicus amicũ, nõ iactãtia studio, sed affectu charitatis, neq; admonitio aspera sit, nec obiurgatio cõtumeliosa.

Ambr. ibi. o Si quid virii in amico cognoueris, corripe occulte, si non audierit, corripe palàm: errantem amicum corrige, incorrigẽtem animo deseras.

Amb. ibi. de offic. p Defer amico, vt æquali: nec te pudeat si præuenias amicum in officio. Amicitiã enim superbiam nescit. Nam sicut amori est deferre, ita qui odit, quæstiones mouet, & qui amat, defert reuerentiam.

Hiero. in epist. ad Paulin. q Vera illa amicitia est, & Christi glutino copulata, quã nõ vtilitas rei familiaris, non præsentia corporum tantùm, nõ subdola & palpans adulatio, sed Dei timor & diuinarum scripturarum cõciliant studia.

r Am

r Amicitia parẽ aut facit aut accipit. Vbi inæqualitas & alterius eminentia, alterius subiectio, ibi non tã amicitia quàm adulatio est. Vnde & alibi legimus, Sit amicus eadem anima. & Lyricus pro amico precans, Serues, inquit, animæ dimidiũ meæ. *Hiero. super Mich. propè.*

s Delicata est amicitia, quæ amicorum felicitatem & diuitias sequitur. *Hier. ibi.*

t Obsecro te, ne amicum qui din quæritur, vix inuenitur, difficile seruatur, paritur cum oculis, mente amieas. *Hiero. in epist. ad Ruffin.*

v In amicis non res quæritur, sed voluntas, quia & alterũ ab amicis sæpe præbetur, alterum sola charitas tribuit. eadem velle & eadem nolle firma amicitia est. *Hiero. ad Demetriadem.*

x De amicitia omnis tollenda est suspicio, & sic cum amico quasi cum altero sese loquendum. *Hiero. in epist.*

y Cùm incautè malorum amicitiis iungimur, eorum culpis ligamur, ab illo, qui summè rectus est, eo ipso iã discrepat, quo malorum amicitiis vita nostra concordat. *Grego. in pastorali.*

z Philosophus sic inter hostes viuẽdũ censuit, tanquã inter amicos, ac inter amicos sic in mediis hostibus viuendum. *Cryso. in Polycratico lib. 3.*

a Vbi amicitia permanet, nil facilè creditur, nil facilè recipitur quod dissidium possit operari. Si verò semel inimicitiæ occupauerint animos, omnia, quæ sunt, *Chryso. super Matthæum.*

quæ dicuntur, quæ audiuntur, ita recipiun
tur, vt ad maiores proficiant inimicitias.

Isid. lib. 3. de sū. bon. ad Non sunt fideles in amicitia, quos munus, non gratia copulat, nam citò de
serunt, nisi semper acceperint. Dilectio e
nim quæ manere glutinatur, eodem su
spenso dissoluitur.

Isido. ibid. ae Nonnunquam accidit, vt inter amicos aliqua redargutionis nutrita dis. ordia maiorem posteà charitatem parturiat, vt pote quum corrigantur ea, quæ displicere in amico videntur.

Isid. lib. 1. de sum. bono. af Amicitia & prosperas res dulciores facit, & aduersas communione temperat, & leuiores reddit, quia dum in tribulatione amici consolatio adiungitur, nec animus frangitur, & minus eadem patitur.

Isid. ibid. ag In prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim vtrum persona an felicitas diligatur. Sæpe enim per simulationem colitur amicitia, vt qui nō potuit aperte decipere, fraudulenter decipiat.

Isid. de sū mo bono. ah Sæpe ꝓpter honorē quorūdā mutā
tur & mores: & quos ante conglutinatos charitate habuerunt, postquam ad culmē honoris veniunt, amicos habere despiciūt.

Cassio. in quadā epistola. ai Necessitas amicū probat, & intimæ charitatis ardorem splēdor exhibitæ subuentionis elucidat.

ak No

ak Nouæ dignitates veteres solēt ami- *Cass. ibid.*
citias immutare. Creat enim cor nouum & nouos affectus nouæ dignitatis conscientia. Diuites facti, paupertatis amicos, cum paupertate fastidiunt, ne quid penes eos de veteri videatur inopia residisse. Semper enim apud iudignos mores crescit cum potestate supercilium.

al Qui vere amicus est, omni tempore *Cassio. in epistola.*
diligit, nam eum tormētum non separat, labor non laxat, thesaurus non superat, alienus amor non occupat.

am Amicitia tantò certior est, quantò *Cassio. in epistol.*
vetustior: quia facilè mutari non potest, quod per longa secula custoditur.

an Iustū est enim, vt qui amicus erat in *Cassiod. ibi.*
prosperis, amicitias ꝓsiteatur in aduersis.

ao Sine amicis omnis cogitatio esset ta- *Cassio. in*
dium, omnis operatio labor, omnis terra *epistol.*
peregrinatio, omnis vita tormentum, sine quorum solatio, viuere esset mori.

ap Amicus est, qui nobis vsu vitæ simi- *Cassio. super psal.*
lis pio ac fideli iungitur.

aq Chara est vxor, dulces liberi, iocūdi *Val. lib. 5.*
amici, accepti affines: sed postea cognitis nulla benenolentia accedere debet, quæ priorem exhauriat.

ar Bias ita ajebat, homines in vsu ami- *Val. max.*
citiæ versari, vt meminissēt eā ad grauissi- *lib. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

mas inimicitias posse cõuerti. Quod quidem dictũ prima facie nimis fortasse callidum videtur, inimicũm q; simplicitas quia præcipue familiaritas gaudet, sed altioribus animis cogitatio demissa fuerit, perquam vtile reperietur.

Tul. de ami. a x Amicitia est diuinarũ humanarũmq; rerũ summa cum benevolentia consensio.

Tul. de ami. a t Itaque ciuẽt potiores quàm peregrini, propinqui quàm alieni. cum his enim amicitia natura ipsa peperit, sed ea non satis habet firmitatis, nam in hoc præstat amicitia propinquitati, quòd ex propinquitate benevolentia tolli potest, ex amicitia non potest. Sublata enim benevolentia, amicitiæ nomen tollitur, sed propinquitas manet.

Tul. ibid. a v Excepta sapientia nihil melius datũ est homini à diis immortalibus amicitia. Quid enim dulcius, quàm habere cũ quo omnia audeas sic loqui vt tecum? Quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes amicum, qui illis æquè ac tu ipse gauderet? Aduersas etiam ferre difficile esset sine eo, qui illas grauius etiam quàm tu ferret.

Ibidem. a w Amicitia res plurimas cõtinet, quocunque te verteris, præsto est, nullo loco excluditur, nunquam intempestiua, nunquam mol

molesta est. Itaq; non aqua, non igne locis plurimis indigemus, quàm amicitia. Nam & secundas res splẽdidiores facit & aduersas partiens communicánsque leuiores.

Tul. ibid. a y Amicitia absentes adsunt, egentes abundant, imbecilli valent, & quod difficilius dictu est, mortui viuunt.

Ibidem. a z Si ex rerũ natura amicitię cõiunctionem demeris, nec domus vlla, nec vrbs stare poterit, nec agricultura permanebit. Quanta etiã vis eius sit, ex dissensionibus atque discordiis percipi potest. Quæ enim domus tã stabilis, quæ tam firma est ciuitas, quæ non diſsidiis funditus possit euerti?

Tul. de ami. b a Si vtilitas amicitias conglutinaret, eadem commutata dissolueret. sed quia natura mutari non potest, idcirco veræ amicitiæ sempiternæ sunt.

Ibidem. b c Nulla est excusatio peccati, si amici causa peccaueris: nam cùm cõciliatrix amicitiæ virtutis opinio fuerit, difficile est amicitiam manere, si à virtute deceseris.

Ibidem. b d Hæc enim lex in amicitia sanciatur, vt neque rogemus res turpes, neque rogati faciamus. Turpis enim excusatio hæc est, & minimè accipienda, tum in cæteris rebus, tum si quis contra Reipublicam se amici causa fecisse fateatur.

Ibidem. b e Præcipiendũ est ergo bonis, vt si in huiusc

huiusceмodi amicitias ignari casu aliqui incident, ne existiment se ita alligatos vt ab amicis in rempublicam peccantibus non discedant.

Ibidem. bf Quis est, qui velit omnibus opibus circunfluere, atque in tanta rerum abundantia viuere, vt neque diligat quēquā, neque ab vllo diligatur? Hæc enim tyrannorum vita nimirū, in qua nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis benevolentiæ potest esse fiducia. Solem igitur à mundo tollere videntur, qui amicitiam à vita tollunt.

Ibidem. bg Sunt igitur firmi & stabiles & constantes eligendi, cuius generis magna penuria. & iudicare difficile est, nisi sit expertum. Ideò verum est illud quod dicitur, modicos multos salis simul edendos esse, vt amicitiæ munus explerum sit.

Tul. ibid. bh Verus amicus nunquam reperietur. Est enim is qui est tanquā alter idem. sed plerique peruersè, ne dicam impudenter, habere talem amicum nolunt, quales ipsi esse non possunt, & quæ ipsi non tribuunt amicis, hæc ab eis desiderant.

Tul. de amic. bi Multi diuitias despiciūt, quos parno cōtentos tenuis victus cultúsque delectat. Honores verò quorum cupiditate quidam inflammantur, quàm multi ita contēnunt, vt nihil inanius, nihil esse leuius existiment

ment. Itaque cætera, quæ quibusdam admirabilia videntur, permulti sunt qui pro nihilo putent. De amicitia omnes ad vnum idem sentiunt, & hi, qui se ad rempublicā contulerunt, & hi, qui rerum cognitione doctrinā que delectantur, & hi, qui suum negotium gerunt otiosi: postremò hi, qui se totos tradidēre voluptatibus, sine amicitia vitam nullam esse sentiunt.

Tull. de amic. bk Cuius aures clausæ veritati sunt, vt ab amico verum audire nequeat, huius salus desperanda est. Scitum est enim illud prouerbiū Catonis, Multò melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quàm eos inimicos, qui dulces videtur, illos sæpe verum dicere, hos verò nunquàm.

Tul. ibid. bl Nulla hæc est amicitia, quum alter verum audire non vult, alter admentiendum est paratus.

Tul. 2. rhe. bm Qui fortunis alicuius industi, amicitiam eius secuti sunt, hi simul ac fortuna delapsa est, euolāt oēs. quum enim recesserit ea res quæ fuit consuetudinis causa, nihil supereſt quare postint in amicitia teneri.

Ibidem. bn Nam quem in amicitia perfidiosum cognoueris esse, eum nūquam potes inter inimicitias confidum posse habere.

Tul. 1. de offi. bo Præclarè scriptum est à Platone, nō solùm nobis nati sumus, ortúsque nostri partem

partem patriæ vendicat, partē amici: atq; vt placet Stoicis, quæ in terris gignuntur ad vsum hominum omnia creari, homines autem hominum causā esse generatos, vt ipsi inter se, alii aliis prodesse possent.

Senec. 63. epi. ad Lucil.

bp Sunt qui effusius mœrent, quia verentur ne dubium sit an amauerint. Sera iudicia sui affectus quærunt. Si habemus alios amicos, malè de his & meremur & existimamus, quia parum valent in vniuersi solatium. Si non habemus, maioretur iniuriam ipsi nobis facimus, quàm à fortuna accepimus, illum vnum abstulit, neminemque non facimus, deinde nec vnum quidem nimis amauit, qui plusquā vnum amare non potuit.

Sen. 3. epi.

bq Post amicitiam credendum est, ante iudicandum. Illi verò præpostere officia permiscent, qui cùm amauerint, iudicant & non amant, cùm iudicauerint. Diu cogita an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit, quum placuerit fieri, toto illum pectore admitte, tam audacter cum illo loquere, quàm tecum. Cum amico omnes cogitationes tuas misce, fidelem si putaueris, facies.

Sen. ibid.

br Vera amicitia est, quī nō spes, nō timor, non vtilitatis suæ cura auellit, multos tibi, qui non amicis, sed amicitia carue-

runt: hoc non potest accidere, quum animos in societate honesta capiendi par-vo luntas trahit: sciunt enim ipsos omnia habere cōmunia, & quidem magis aduersa.

bs Monstrabo tibi amatoriū sine medicamento, sine herba, sine vllius veneficæ carmine. Si vis amari, amatiocundius est amicū facere, quā habere, quomodo artificiiocundius est pingere, quàm pinxisse.

Sene. in epistol. 6.

bt Qui amicus est, amat: qui amat, non vtique amicus est, Amicitia semper prodest, amor aliquando nocet. Non est quòd amicum tantùm vel in foro vel in curia quæras, si diligenter attenderis, domi inuenies. Errat enim, qui amicū in atrio quærit, & in conuiuio probat, in pectore enim amicus non in atrio inuenitur.

Sene. 29. epi.

bv Non sum amicus, nisi quicquid agitur ad rem pertinens, meū sit, consortium omnium rerū, inter nos facit amicitia: nec secundi quicquā singulis, nec aduersi in cōmune vinitur, conuersari cum amicis habentibus licet, & quidē quoties velis, quādiu velis, amicus animo possidendus est.

Sene. 48. epi.

bx Non potest quisquam bene degere, qui se tantùm intuetur. Alteri viuas oportet, si vis tibi viuere. Hæc societas diligenter & sanctè obseruata, quæ nos homines hominibus miscet, & indicat aliquid

esse

esse commune ius generis humani.

Sene. 79. epi. b y Nihil æquè ægrũ reficit, sicut amicorũ affectus, non iudico me mori, quum illos superstites reliquero: puto, inquam me victurum, non cum illis, sed per illos.

Sene. in extrema parte epistolarum. c a Dissimiliu so morũ, distantia vitæ & ingenia contraria soluunt amicitias. Amicitias probatas enixè expete, constanter retine, perenniter serua, inimicitias indictas exerce honestè, tardè crede, celeriter depone.

Sen. ibid. c b Omnes amicos habere operosum est: satis est inimicos non habere.

Sene. ibid. & Tul. c d Nunquid amici noui anteponendi sunt veteribus, vt equis veteribus tenero anteponere solemus? Hæc indigna homini dubitatio est, vetustissima quoque debent esse suauissima in amicitia.

Sene. ibid. c e Nullum habet maius malum occupatus homo, & bonis suis obsessus, quàm quòd amicos sibi putat, quibus non est, & quòd beneficia sua efficacia iudicat ad faciẽdum amicos, cùm quidam quò plus debent, magis oderunt.

Sene. 9. epi. ad Lucil. c f Qui se spectat, & propter hoc ad amicitiam venit, malè cogitat, quẽadmodum cœpit, sic desinet: necesse est vt initia inter se & exitus cõgruant. Qui enim vtilitatis causa adsumptus est, tandiu placebit quandiu vtilis fuerit, hunc florens amicorum turba circumsedit, circa euersos solitudo est, & veri amici fugiunt, vbi probãtur.

Senec. ibi in epist. c g Negotiatio est no amicitia quæ ad commodum accedit, detrahit enim amicitiæ, qui illam parat ad bonos casus.

Seneca in epist. 3. c h Si aliquem amicu existimes, cui non tantum credis quantum tibi, vehementer erras, & nõ facis nosti vim veræ amicitiæ.

Sen. in extrema parte. ep. c i Falsi amici pro consilio adulationẽ adferunt, & vna est eorum contentio, quis blandissimè fallat.

Sene. ibid. c k Cũ amicis breues rationes, longas amicitias oportet habere. Principiũ amicitiæ, bene loquigrande exordium inimicitiarum, maledicere, amicum prosperitas inuenit: sed aduersitas probat.

Seneca de mo. c l Amicos in secreto mone, palàm autem lauda, vires tuas amici magis sentiant beneficiis, quàm iniuriis.

Seneca in prouer. philosop. c m Amici vitia si feras, facis tua. Ita amicum habeas, vt inimicum pures, ita crede de amico, ne sit inimico locus.

Sene. ibid. c n Nulla pusilla domus, quæ multos recipit amicos. Talem diligentiam exhibe in amicis cõparandis, ne incipias amare, quæ deinceps possis odisse.

Ibidem. c o Quæri tales amicos habere, volueruntᵣ & ipsi tales esse nõ possunt. Tu pri-

mùm exhibe te bonum, & quære alterum simil in tibi.

Ibidem. c p Amico murnam roganti me pecuniam non dedero, & amicū & pecuniā perdo.

Ibidem. c q Coagulum amicitiæ, est cum bonis conuictium.

Theophr. ibid. c r Expedit iam probatos amicos amare, non amatos probare.

Ibidem c s Non opto vt eos, qui diuites sunt, amicos habeam: amicus rarò acquiritur, citò perditur.

Diog. ibi. c t Ad emendationem sui vnusquisque nostrum debet habere aut valde amicum, aut valde inimicum.

Ibidem. c v Diu deliberatos amicos elige, electi infideles esse poterunt, iudicáque eos, in affectu non vno habeas merito. Amicos sequere, quos non pudeat elegisse. amici vitam tuam imputa gloriam.

Ibidem c x Theophrastus cùm quidam diceret, Ille illius amicus est, cur ergo, inquit, illo diuite pauper est: amicus non est, qui fortunæ particeps non est.

Theoph. c y Amicum blandum cane, cui amarum est semper, quod fuerit dulce, fortunato amico vocatus, infortunato semper presto sis. Bonus amicus læsus grauiter irascitur.

Petr. Blesen. in li. d a Optima medicina homini est homo qui eius remediatur aduersis, qui eius con-

descēdit incommodis, qui grauia leuigat, qui amici onera quasi iūcto humero simul portat, nec enim verus amicus impatientius propriā iniuriā sustinet, quàm amici. *bello de amicitia.*

d b Amicitia est diuitibus, pro gratia, pauperibus pro censu, exulibus pro patria, imbecillibus pro virtute, pro medicina ægrotis, pro vita mortuis. Est enim eius suauissimus fomes, syncerita affectionū, mutua obsequia rerum honestarum, crebra collatio, parilitas voluntatum, vigens & inuiolabilis fides. Vera enim amicitia inter bonos tantū oriri solet, inter meliores proficere, inter optimos consummari. *Ibid.*

d e Quatuor sunt vitia, quibus præclarus honor amicitiæ sæpius obfuscatur, scilicet iracundia, instabilitas, suspicio, atque garrulitas. *Ibid.*

d e Si fidem amici experiri volueris, nō ei prius tui cordis arcana committas, sed aliqua exteriora & modica, de quibus non magnum emergat dispendium, si fuerint reuelata, & ea nihilominus sub ea cautione & admiratione terribili credas, ac si obessent prodita, & prodessent celata. *Pet. Bles. ibid.*

d f Vera amicitia eodem oculo respicit amicum diuitē & mendicū, fortē ac debilem, sanum & ægrū, humilē ac sublimem. *Ibidem.*

d g Si videris hominē anxiè appetentem *Ibidem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod per te præstare possis, si in huiusmodi rei obtentu ei aliquis præferatur, facilè quia tibi adhæserit, intentione parebit. Nã in huiusmodi casu, nũc ex deiectione oculorum, nunc ex vultus aduersione, nunc ex verbo subtristi, nunc ex risu ficto, nunc ex reuerentia & obsequio negligẽtiore ambitiosæ mentis ægritudo poterit deprehẽdi.

Idem. d h Amicus non subitò est publicè obiurgandus, donec ex turbatione recenti adhuc est inquietior æger. Aegri animus cauta dissimulatione leuandus est, donec mẽtis nubilo serenato, auris pacatior verba blandè monentis admittat.

Idem. d i Veteris amicitiæ vestigiis aliqua reuerentia semper impendenda est, nisi eam enormitas reatus eliminet. Nullum quippe vitium ita contra naturam est, vt naturæ possit extrema delere vestigia.

Ibidem. d k Licet vera amicitia solùm requirat affectũ liberalẽ: tamẽ obsequium nõ excludit, sed eo potius illustratur. vnde quidam dixit: Tãtũ diligo inimicũ qui mihi nihil facit mali, sicut amicũ qui nihil facit boni.

Vide etiã in tit. acceptio, g, in ti. adulatorium, d, r, x, in tit. adulatio, b, c, in tit. amissio, n, in tit. consilium, c, in ti. dilectio, u, in tit. diuitiæ, u, ai, in tit. fraternitas inimicitia, g, i, k, in tit. prosperitas, m, af, in tit. societas, fg.

Amissio rerum.

a POtes aurum perdere & nolens, potes domũ, potes honores, potes ipsam carnis salurem, bonum verò quo vere bonus es, nec inuitus accipis, nec inuitus amittis. *Augu. de verb. domini.*

b Sine dolore non pereunt, quæ cum amore possessa sunt. *Augus. in Enchirid.*

c Magna consolatio in rerum amissione est, illa tempora ad mentem reducere, quibus nos contigit res, quas perdidimus, non habuisse: vt dum vnusquisque intuetur quòd aliquando illa non habuit, dolorem temperet, quod amisit. *Greg. lib. 3. moralium.*

d Sine dolore amittitur, quicquid sine amore possidetur. Quæ verò ardenter diligimus habita, graniter suspiramus ablata. *Greg. 3. mor.*

e Quãtò minor in possessione commoditas, tanto minor in amissione dolor. *Idem in homilia.*

f Cũ graui dolore amittũtur, quæ cũ magno amore habentur, minus autẽ carẽdo dolemus, quę minus possidẽdo diligimus. *Isido. 3. de sum. bon.*

g Nihil perdit qui se habet. Cũ cunspice ista, quæ nos agunt in insaniam, quæ cum plurimis lacrymis amittimus: scies enim non damnũ in his molestiũ esse, sed opinionẽ damni. pecuniã minorẽ habebis, nempe & molestiam, gratiam minorem, nempe & inuidiã, scilicet minorem habebis. *Se. 83. epi.*

Sen. de re me. fortui tarum.

h Pecuniã perdidisti,& illã quæ multos habet perdidisti, fortasvis te illa perderet. O te felicem, si cum illa auritiam perdidisti. Pecuniam perdidisti, antequam tu haberes, alius perdiderat, oculos perdidisti, quàm multis cupiditatibus vita incisa est. Liberos amisisti, stultus est, qui mortem mortalium deflet. Perierunt perituri, habebant illi cuius magis essent, quàm tui, apud te precariò morabantur, educandos tibi illos fortuna mandauerat, recepit illos, non abstulit.

Sene. ibid.

i Oculos perdidisti, habet & nox suas voluptates, non intelligis partem esse innocentiæ cæcitatem, huic oculi ad alterutrum monstrant, huic incæstum, huic domum quam concupiscerat, huic vrbem, irritamenta vitiorum, sunt duces scelerum.

Sene. ibid.

k Nudus exisli, omnia perdidisti, sed cũ omnibus perire potuisti. Cogitas quod perdideris, sed non quod euaseris.

Sene. ibid.

l Pecuniam perdidisti, eris nũc in via expeditior. Exonerauit te fortuna, si intelligis, & tutiore posuit loco. Damnum putas remedium est. Defiens miserũ te clamitas, quòd opibus excussus es, tuo vitio ista tibi iactura tam tristis est. Non tam molesti ferres, si tanquam perditurus habuisses.

Ibidem.

m Vxorem bonã amisisti, vtrũ inueneras bonam

bonam, an feceras? Si inueneras, habere te posse aliã ex hoc intelligas. Si feceras, bene tibi spera, res periit, saluus est artifex.

Sene.

n Amicum perdidisti. Si vnicũ, erubesce. Quid in tanta tempestate ad vnã anchorã stabas? Alium quære, & cum eum quæras, vbi inuenias, quære inter liberales artes, inter recta & honesta officia, quære in laboribus, ad mensam res ista non quæritur.

Se. 61. epi

o Multa tibi possum ostẽdere, quę acquisita acceptaq; libertatẽ nobis extorserunt. Nos essemus nostri, si ista nostra nõ essent.

Se. 63. ep

p Id agamus, vt iocũda nobis amissorum fiat recordatio. Nemo libenter ad id redit, quod sine tormento cogitaturus non est.

Sen. ep. 4

q Nullius rei amissio facilior est, quàm quæ desiderari amissa non potest.

Sen. epi.

r Scilbon capta patria, amissis liberis, amissa vxore, cum ex incendio publico solus & tamẽ beatus exiret, interrogãti Demetrio, nunquid omnia perdidisset, respondit, nihil, inquit, perdidi. omnia mea mecũ sunt, iustitia, virtus, prudentia. Nihil bonum putare potuit, quod eripi posset.

Seneca i proverb.

s Assicere oportet, quod possis perdere, dimissum quod nescitur, nõ amittitur. Homo toties moritur, quoties amittit suos.

Val. ma lib. 7.

t Bias omnibus amissis, omnia, inquit, mea bona mecũ porto. Pectore enim illa

gestabat, non humeris, nec oculis videndas, sed animo æstimandas, quæ domicilio meutis inclusa, nec mortalium, nec Deorum manibus labefactari quærunt.

Vide etiam in tit. consilium, ac, cupiditas, c, diuitiæ, ag, mors, bu, prosperitas, ao, ap, tribulatio, af.

Amor.

Augustin. a QVid est amor, nisi quædam vita quo aliqua copulans, vel copulare appetens, amantē scilicet, & quod amatur?

Augu. de vtil. cred. b Sordes animi sunt, amor quarumlibet rerum præter animum & Deum, à quibus sordibus quantò quisque est purgatior, tantò verum facilius intuetur.

Augu. de mor. eccl. cathra. ma. in. de ci. dei li. 15. c Nihil tam durum atque ferreum, quod non amoris igne vincatur.

d Omnis creatura cùm bona sit, & bene amari potest, & malè. Bene scilicet ordine constituto: malè, ordine perturbato.

Augu. super psal. 64. e Duas ciuitates duo faciūt amores, Ierusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi. Interroget igitur se vnusquisque quid amet, & inueniet vnde sit ciuis.

Augus. in epistol ad Macedo. f Ad Deū, qui vbique præsens est, vbique totus est, non pedibus licet ire, sed moribus. mores autem nostri non ex eo quod quisque nouit, sed ex eo quod diligit, dijudicari solent, nec faciunt bonos, vel malos mores,

mores, nisi boni vel mali sint amores.

Augu. in li. confes. g Beatus, qui amat te, & amicum in te, & inimicum propter te. Solus ille charū amit tit, cui oēs in illo chari sunt, qui non amittitur. Te nemo amittit, nisi qui dimittit, & quò itur, nisi à te placato ad te iratum?

Augu. lib. 13. confes. h Ponderibus suis aguntur omnia, & loca sua petunt. Pondus meum, amor meus, illò feror quocunque feror.

Ibidem. i Verus amor non sentit amaritudines, sed dulcedinem, quia soror amoris dulcedo, sicut soror odij est amaritudo.

Aug. ibid. k Qui amat, non laborat: omnis enim labor nō amantibus grauis est. Solū amor est, quod nomen difficultatis erubescit.

Augu. de catech. rudis. l Nulla maior est ad amorem inuitatio, quàm præuenire amantem, & nimis durus est animus, qui si dilectionem nolebat dimpendere, nolit rependere.

Aug. in li. de sancta vidu. m Nullo modo onerosi sunt labores amantium, sed ipsi delectāt: sicut venantiū, aucupantiū, piscātium. In eo enim q̄ amatur, aut non laboratur aut labor armatur.

Augu. de cate. rud. n Ama amorē illius, qui amore tui amoris descendit in vterū virginis, & ibi amorem suum amori tuo copulauit, humiliando se, sublimando te, coniungendo lumen tuæ æternitatis limo tuæ mortalitatis.

Aug. ibid. o Constans & perfectus debet esse amor

Universidad de Deusto
Biblioteca

noster, vt si necesse fuerit, amore illius m
riamur, qui amore nostri placidè ac ben
gnè mori dignatus est.

Aug. in li. confess. p Minus domine te amat, qui aliquid t
cum amat, quod propter te non amat.

Augu. de doct. Chri stiana. q O, si possemus excitare homines, & cu
ipsis pariter excitari, vt tales essemus am
tores vitę permanentis, quales sunt hom
nes amatores vitæ fugientis!

Ambr. in sermo. de assump. r Hoc habet impatiens amor, vt quę
desiderat, semper inuenire se credat. Ign
rat siquidem iudiciũ, & ratione multoru
caret, nescit modum, nec aliud cogitare p
test, quàm quòd diligit. Amor non accip
de impossibilitate solatium, nec ex dif
cultate remediũ, nec cõsilio tẽperatur, n
pudore frænatur, nec rationi subiicitur.

Ambro. de offi. s Non minus vos diligo, quos genui
euangelio, quàm si suscepissem coniugi
Gratia quippe vehemẽtior est ad diligẽ
dum, quàm natura.

Hiero. in ser. quo- dam. t Nihil amantibus durum, nullus lab
difficilis, amemus & nos Christum, & fac
le videbitur esse difficile.

Hiero. in epi. ad De metr. v Felix conscientia illa, in cuius cor
preter amorem Christi, qui est sapiẽtia, c
stitas, patientia, atque iustitia, nullus ali
versatur amor, nec ad recordationẽ hom
nis aliquãdo suspirat, nec videre desider
quo

quod quum viderit, nolit dimittere. *Hiero. ho ep. ad Ne poti.*

x Crebra munuscula, & sudariola, & fa
sciolas, & vestes ori applicatas, & obla
tos ac degustatos cibos blãdásque ac dul
ces literas sanctus amor non habet.

y Tũc plenius in Dei dilectione profi- *Gre. 5. lib. morali.*
cimus, quum in eiusdem dilectionis gre
mio prius proximi charitate lætamur.

a b Solẽt nõnulli in prosperis deũ dilige *Gre. 2. li.*
re: in aduersis aũt flagellãtẽ minus amare. *morali.*

a c Amanti Deum dilatio imponitur, vt *Greg. 16. lib. mora.*
ex dilati amoris desiderio meritum retri
butionis augeatur.

a d Tãto quisq; à superno amore disiũ- *Grego. in ho.*
gitur, quanto inferius delectatur. Nunquã
est amor dei ociosus, operatur em magna
si est, si aũt operari renuerit, amor non est.

a e Tantum quilibet portat proximum *Gre. sup. Exech.*
quantum amat. Si enim amas, portas, si de
sisti amare, desisti & tolerare.

a f Ille in amore Dei maior est, qui ad *Grego. in ho.*
eius amorem plurimos trahit.

a g Cerre iam monumentum vacuum vi *Gr. in ho. Maria*
derat, iam sublatum dominum nuntiaue
rat, quid est quòd se iterũ inclinat? iterum *stabat ad*
videre desiderat? sed amanti semel aspice- *monumẽ*
re non sufficit, quia vis amoris intentionẽ *tum &c.*
multiplicat inquisitionis.

a h Mulier quid ploras? quẽ quæris? In- *Greg. ibi.*
terroga

terrogatur causa doloris, vt augeatur de derium quærentis, quatenus cum nomin rer quem quæreret, in amore eius arde tius æstuaret.

Greg. super Exe. hom. 2. a i Vehementer claudit oculum cord amor priuatus, ex quo fit, vt hoc quod ag tur & graue esse non æstimemus, plerun que cum agatur à proximo & nimis de stabile esse videatur.

Greg. ho. 25. super illud Euā. Domine si tu sustuli sti eū etc. a k Vis amoris hoc agere solet in an mo, vt quem semper ipse cogitat, nullu alium credat ignorare.

Gre. ibid. super Exech. a l In quātū quisque amat, in tātū ad i gressum regni appropinquat. In quātū v rò amare negligit, in tātū ingredi recusa

Idem super Exec. a m Amorem nostrum erga proxim plus bona opera loquantur, quam ling vt in ipso bono opere, proximus amari videat. & quum tantū non possumus qu tum volumus operari, omnipotenti De occulta cordis nostri sufficiunt.

Grego. in quadam ho. super euang. a n Per amorē Dei amor proximi gig tur: & per amorē proximi amor Dei n tritur. Nam qui amare proximū negligi profectò Deū diligere nescit, & tūc plen in Dei dilectione proficimus, si in eius d lectionis gremio, prius proximi charit laxtamur. Amor Dei amorē proximi gen rat: & amorē proximi calefacit amor D

a o Nō

a o Nō enim præsentior est spūs noster vbi animat quā vbi amat, nisi forte magis puncture esse vbi vinct⁹ ex necessitate tene tur, quā quo spōte & alacri fertur voluntate.

Bern. de precepto & dispensatione.

ap Sapientia est De⁹. & vult amari nō so dulciter, sed & sapiēter, alióquin facil limè zelo tuo spūs illudet erroris, si scien tiā negligas. Non enim habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendā de corde dilectionem quā si efficere possit, vt in ea incaute, & nō cū ratione ambuletur.

Ber. super cātica ser mo. 30.

aq Dilexit nos Deus dulciter, sapiēter, fortiter. Dulciter nēpe dixerim, quia carnem induit, sapienter, quia culpam cauit, fortiter, quia mortem sustinuit. Discere ergo Christiane à Christo quemadmodum diligas Christū, disce amare dulciter, ne illecti, prudenter, ne decepti, fortiter, ne compressi deficiamus.

Ber super cātica ser mo. 20.

ar Toto corde, tota anima, tota virtute diligere est, omne quod blandiur de carne propria vel aliena, sacrosanctæ carnis Christi amori postponere.

Ber. ibid.

as Magna res amor, si ad suum recurrat principium, si suæ origini redditur, si refluat suo fonti, semper ex eo sumat, vnde iugiter fluat.

Bern. in quedam ser.

at Nō potest capere ignitū eloquiū si frigidum pectus. Quomodo enim Grece lo

quen-

quentem intelliget, qui Græcá linguá non nouit nec latine loquentẽ, qui latinus non est. & ita de cæteris, sic lingua amoris ei qui nõ amat, barbara erit. Erit inquam licut æs sonans & tinnabulum tinniens.

Ber. in li. de diligẽdeum.

a v O iugũ sancti amoris, quũ dulciter es pis, gloriose laqueas, suauiter premis, delectanter oneras, fortiter stringis, prudenter erudis! O felix amor, ex quo oritur strenuitas morũ, puritas affectionũ, subtilitas intellectuũ, desideriorũ sanctitas, operum claritas, virtutum fœcũditas, meritorum dignitas, præmiorum sublimitas.

Ber. ibid.

a x Prior Deus dilexit nos, tantus, tantum, & gratis, tantillos & tales.

Ber. in li. de amore Dei.

a y Vultis à me audire quare & quomodo diligẽdus est deus? & ego dico quòd causa diligendi deũ, deus est modus sine modo, diligere ob duplicem causam, dico deo propter se diligendum, vel quia nihil iustiùs, vel quia nil fructuosius diligi potest.

Chryso super illud, Sic deus dilexit mundum.

b a Nemo amatorum carnaliũ, etiá si supra modũ insaniens, ita exardescere potest in amorẽ dilectę suæ, quẽadmodũ deus effunditur in amore animarũ nostrarum.

Ric. de san. Victore.

b c Amor, est dulcedo saporis intimi, & quanto ardẽtius amat, tãto suauius gustat. Singulum, quo cingitur amor, est gaudiũ spei, quia vbi est amor, ibi est spes, ibi gaudium. Vbi spiritualis amor, ibi spirituale gaudium.

Ded suo per Lucẽ.

b d Verus amor veritatem amat, in veritate iudicat, pro veritate certat, cum veritate opera consummat.

Rabanus in quodã ser.

b e Si vis perfectè purgari à vitiis, in quantum præuales, accende in te ignem diuini amoris. Si dulcedinem diuini amoris perfectè gustaueris, de temporali dulcedine non curabis.

Beda suo per cautica.

b f Multum quidem vexat hominem, quum relinquitur amor mundi, multò amplius tamen cruciat, quum calcatur amor sui, verumtamen super omnia transfigit & penetrat cor hominis, & excoquit desiderium æstibus amor Dei. Vnde est illa vox, Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.

Rab. in quodam serm.

b g Amor diuinus, est ignis, lux, mel, vinũ, sol. Ignis, in meditatione purificãs mẽtẽ à sordibus. Lux est in oratione, mentem irradians claritate virtutũ. Mel est in gratiarũ actione, mẽtem dulcorãs dulcedine diuinorũ beneficiorũ. Vinũ est in contemplatione, mẽtem inebriãs suaui & iocunda delectatione. Sol est in æterna beatitudine, mentem clarificans serenissimo lumine & suauissimo calore, mentẽ exhilarans ineffabili gaudio, & perenni iubilatione.

b h Qui

Universidad de Deusto Biblioteca

Basil. in hexame. 8.

b h Qui vult veram dilectionem præ gustare, Christum discat suauiter amare quia Christus amor est.

Basi. ibid.

b i Thesaurus indeficiens est amor diuinus, quem qui habet, diues est, quo quicunque caret, pauper est.

Ibidem.

b k Vngueatum suaue & optimum, est amor summi boni, quo pestes mentis sanantur, & cordis oculi illuminantur.

Petr. Ra. in quodã sermo.

b l Nil durũ, nil amarum, nil graue, nisi leue cõputat amor verus. Quod ferrum quæ vulnera, quæ pœna, quæ mortes amorem prævalẽt separare perfectũ? Amor est impenetrabilis lorica. Respuit iacula, gladium excutit, periculis insultat, mortem irridet, si amor est, vincit omnia.

Petr. Ra. sup illud Diliges dominum Deũ tuum.

b m Ama ergo ô homo, Deum, ama tu, vt possis omnia sine labore vincere & delere peccata. Teneræ militiæ, delicatus conflictus est, amore solo de cunctis criminibus reportare victoriam.

Sene. in l. de morib.

b n Amare sic incipe, tanquam non liceat desinere.

Seneca in proverb.

b o Ames parentẽ, si æquus est: sin aliter feras. Amans iratus multa mentitur sibi.

Ibidem.

b p Amã qd cupiat, scit: quid sapiat, non vider. Amans quid suspicatur, vigilãs somniat. Amor extorqueri nõ potest, sed elabi potest. Ab amante lacrymis redimas iram cunctã. Amare iuueni fructus est, crimen seni. Amor est otiosæ causa solicitudinis.

Vide etiam in tit. Amicitia, a, c, p, bf, bt, Beneficia, a, correctio, c, dilectio. Otiositas, g. Opus, f, timor, v, x.

Angelus.

a PRæpositi sunt angeli cœlorum super potestates aereas, vnde procedit verbũ quod sit hic. Intuentur enim legem fixã, legem æternam, iubentem sicut scriptura, sine syllabis, sine strepitu, fixam semper & stantem intuentur angeli corde mundo, & ex illa faciunt quicquid hic fit. &c.

Aug. super illud psal. 103.

Draco ipse quẽ fecisti

b Vtique nouerunt angeli sancti, docti de Deo, cuius veritatis æterna contemplatione beati sunt, quanti numeri supplementum de genere humano integritas illius ciuitatis expectat.

Augu. in Enchirid.

c Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu nativitatis in custodia sui angelum deputatum.

Hiero. super Mat. 2. lib.

d Superna illa ciuitas ex angelis & hominibus constat, ad quã tãtũ credimus humanum genus ascendere, quantos illic cõtigit electos angelos remansisse: sicut scriptum est: Statuit terminos gentium iuxta numerum angelorum Dei.

Greg. ho. 34. super Euan.

e Vnusquisq; in quãtũ sufficit, si à prauitate proximũ reuocat, si exhortati ad bene

Grego. in ho. 6. super Euã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

operãdũ curat, si æternũ regnũ vel supplicĩũ erráti denũtiat, quũ verba sanctę annũtiationis impẽdit, profectò angelus extitit.

Ibi in ho. f Qui parua capiunt, sed tamen hæc eadem parua piè annuntiare fratribus nos desistunt: isti in angelorum numerum cuneruntur. Qui secretorum cœlestium summa capere prævalent, & nuntiare, etiam isti in archãgelorum numerum deputantur. Qui amando ardent, & loquendo alios accendunt, isti seraphim dicuntur.

Greg. ibi. in homil. g Angelicũ ad nos veniunt, sic exteriùs implẽt ministeriũ, vt tamen nũquã desinat interius per cõtẽplationẽ. Mittuntur igitur & assistunt, quia & si circunscriptus est angelicus spiritus: summus tamen spiritus ipse, qui deus est circunscriptus nõ est. Angeli itaque & missi ante ipsum, qui à quolibet missi veniant, intra ipsum currunt.

Greg. li. moraliũ. h In hoc est natura angelica à naturæ humanæ conditione distincta, quòd nos & loca circũscribimur, & cęcitatis ignorantia constamur: Angelorum verò spiritus loca quidẽ circũscribũtur, sed tamen eorũ scientiæ longè super nos incõparabiliter dilatãtur. Interiùs & exteriùs sciendo distenduntur, quoniã ipsum fontẽ scientiæ cõtemplantur. Quid enim de his, quæ sciunt, sunt nesciunt, qui scientem omnia sciunt

i Nonẽ

angelorũ esse ordines testãte sacro eloquio scimus. s. angelos, archãgelos, virtutes potestates, principatus dominationes, thronos, cherubim, atque seraphim. *Gr. in ho.*

k Angelorum vocabulum, nomẽ est officij nõ naturæ. nã sancti illi cœlestis patriæ ĩpãs semper sunt spiritus, sed semper vocari angeli nequaquam possunt. Tunc solum sunt angeli, quum per eos aliqua nũtiãtur. Vnde psalmus, Qui facit angelos suos spiritus. Hi ergo, qui minima nũtiãt, angeli, qui verò summa nuntiant, archangeli vocantur. Græca enim lingua angeli nũtij, archangeli verò, summi nuntij vocãtur. Qui ideirco primatis nominibus censentur, vt Michael, Gabriel, Raphael, vt signetur etiã p vocabulo, quid in operatione valeãt. *Gr. in ho. Erant ap propinquant.*

l Timet angelus adorari ab humana natura, quam videt in Deo sublimatam. *Greg. ibi.*

m Simus deuoti, simus grati tãtis custodibus, redamemus eos, quãtum possumus, quantũ debemus affectuose, ideo angelos eius tãquam futuros aliquãdo cohæredes. nos verò interim actores & tutores à patre positos & præpositos nobis, adhuc enim paruuli sub tutoribus & actoribus sumus. *Ber. in ser mo. de an gel.*

n Quoties ergo grauissima cernitur vrgere tentatio, & tribulatio vehemẽs immineré, inuoca custodẽ tuum, directorẽ tuũ,

adiutorem tuum in opportunitatibus tuis. In tribulatione verò neq; dormitat neque dormit, & si quando ad tempus dissimulat.

Ber. ibid. o Væ nobis, si quando prouocati sancti angeli peccatis & negligentiis, indignos nos iudicauerint præsentia & visitatione sua, & quorum præsentia protegere nos & propulsare poterat inimicum. Quòd si necessariam habemus familiaritatē dignationis angelicæ, cauenda est nobis eorū offensa, & in his maximè exercendū, quibus eos nouimus oblectari. Hæc autem placēt eis quæ in nobis inuenire delectant, vt est sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, creber in cœlum gemitus, & super hæc omnia veritatem & pacem à nobis exigunt.

Ber. ibid. p Benignus es Domine, qui non es contentus nostra fragilitate murorum, sed ipsis hominum custodibus angelicam custodiam supponis.

Bern. in ser. 40. super illud, Accesserunt ang. &c. q Tu ergo si vis habere ministerium angelorum, fuge consolationes seculi, & tentationibus resiste diaboli.

Ber. ibid. r Angelis suis mãdauit de te, &c. O quam debet tibi hoc verbũ inferre reuerentiam, afferre deuotionẽ, cõferre fiduciam pro præsentia reuerẽtiam, pro beneuolentia deuotionem, pro custodia fiduciam. Caute ergo ambula, vbi sunt angeli, cu-

stodiant te in omnibus viis tuis.

Ber. ibid. s Credimus angelos sanctos adstare orãtibus, offerre Deo vota & preces hominum, si sine deceptione leuari puras manus prospexerint.

Ibidem. t In quouis diuersorio, in quouis angulo reuerentiam exhibe tuo angelo, ne audeas illo præsente, quod me vidente, non auderes. Adsunt igitur tibi non modò præsentes tecum, sed etiam pro te adsunt vt proregant, adsunt, vt prosint.

Damasce. mus. lib. 2. cap. 3. v Angelus est substantia intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera, incorporea, deo ministrãs, gratia, nõ natura, & immortalitatẽ suscipiẽs: cuius substantiæ speciẽ & terminũ solus, qui creator est nouit.

Isid. de summo bo. x Boni angeli ad ministerium humanæ salutis deputati sunt, vt cunctis administrent mundi, & regant omnia iussu Dei.

Ibidem. y Singulæ gentes præpositos angelos habere creduntur, omnes homines angelos habere probantur.

Isid. ibid. z Natura angelorum mutabilis est, quia inest illis mutabilitas in natura, sed fecit eos in corruptos charitas sempiterna.

Ibidem. a a Angeli sunt natura mutabiles conditi, sed facti contemplatione immutabiles, animo impassibiles, mente rationales, stirpe æterni, & beatitudine perpetui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ori. super librũ numerorũ, homi. 66.

a b Adest vnicuiq; nostrũ etiã minimo q̃ sunt in ecclesia Dei, angelus bonus, angelus Domini, qui regat, qui moneat, qui gubernet, qui pro actibus nostris corrigendis & miserationibus exposcendis quotidie videat faciem patris, qui in cœlis est.

Orig. ibi. homi. 69.

a c Agunt angeli diem festum, lætantes super his, qui refugientes consortia dæmonum, per exercitia virtutum, angelicis festinant sociare consortiis.

Vide etiam in tit. Creatio, d, Deus, r.

Anima.

Augu. de doctrina Christiana.

O Anima christiana, euigila: & si quis in te sit virtus charitatis, q̃ omnia sustinet, Domini tui imitare vestigia. Considera quot milia martyrum tritã tibi fecerunt viã, transierunt virgines, transierunt martyres transierunt pueri & puellæ, & adhuc times? quia docet te ille, qui est via veritas & vita. Via non errans, veritas non fallens, vita non deficiés. Via in exemplo veritas in promisso, & vita in præmio.

Aug. li. 6. confessionum.

b Væ animæ audaci, quæ sperauit, si à te receſsisset, se aliquid melius habituram, versa & reuersa in tergum, & in latera, & in ventrem, & dura sunt omnia, & tu sola requies, & ecce ades.

Augu. in quodam ser.

c Quid est, quòd velis habere malũ? discedes mihi, nihil omnino non vxorem, non filium, non filiam, non seruum, non ancillam, non tunicam: postremò non caligam, & tu vis habere malam vitã: rogo te, præpone animam tuam caligæ tuæ.

Aug. in li. de diffini tione aiæ.

d Anima est substantia creata inuisibilis, incorporea, immortalis, Deo similima, imaginem habens Creatoris sui.

Augu. de qualitate anim.

e Anima, est quædã substantia rationis particeps, regendo corpori accõmodata.

Augu. super Gene. ad literã.

f Sicut Deus omnem creaturam, sic anima omnem creaturam naturæ dignitate præcellit. Omnis autem anima, aut Christi sponsa, aut diaboli adultera est.

Augu. de spiritu et anima.

g Fœlix anima, quã Dei pietas respicit, humilitas subiicit, potentia reducit, obedientia conducit, perseuerantia perducit, deuotio introducit, charitas vnit.

Ambr. super illud psal. Elo quiũ tuũ vinificauit me.

h Hæc est animæ nostræ vitalis substantia, qua alitur & pascitur, & gubernatur, nec quicquam est aliud, quod viuere faciat rationalem animam, quàm eloquiũ Dei.

Greg. in ho.

i Si magnæ mercedis est, à morte eripere carnem, quanquam morituram, quanti est meriti à morte animam liberare, in cœlesti patria sine fine victuram?

Greg. 26. mo.

k Quoquo se verterit anima, si vigilanter intẽdit, in eisdẽ ipsis Deum inuenit, per quæ reliquit, eiúsque potentiam & eorum cõsideratione cognoscit, quorũ amore

deseruit, & per quæ peruersa cecidit, per hæc conuersa reuocatur.

Greg. lib. dialogorum.

l Tres vitales spiritus creauit omnipotens Deus. Vnum, qui carne non tegitur. Aliũ qui carne tegitur, sed nõ cũ carne moritur. Tertium, qui carne tegitur, & cũ carne moritur, Primus angelorum, secundus hominum, tertius brutorum animalium.

Berna. in fer. dedicationis.

m Ad imaginẽ quippe Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari põt, repleri omnino non potest, capacem enim Dei, quicquid Deo minus est, nõ implebat.

Ber. super cauti.

n Est cœlum sancta anima habens Solem intellectum, lunam fidem, astra virtutes, vel certe sol iustitiæ, zelus aut feruens charitas, & luna continentia.

Ibidem.

o Animæ desideranti dominus festinus occurrit, cœlesti rore circũfusus. Vnguentis optimis delibutus, animã recreat fatigatã, esurientem reficit, aridã impinguat, terrenorũ oblitã, suiipsius immemorem.

Ber. super cantica.

p Paupertate, mansuetudine, & fletu renouatur in anima similitudo quædam, & imago æternitatis, omnia tẽpora complectens, nũ paupertate futura meretur, mansuetudine sibi præsentia vendicat, luctu pœnitentiæ præterita quoque recuperat.

Bern. ser. 106.

q Hæc est animæ suauissima & saluberrima requies, conscientia munda. Quies securæ

cura in beatæ animæ culcitra, conscientiæ puritas, capitale, tranquillitas; opertorium, securitas; vt in hoc interim stratu dormiat delectabiliter, & fœliciter requiescat.

Ber. serm. 107.

r Aduertistis tres esse sanctarum status animarum: primum videlicet, in corpore corruptibili: secundum sine corpore, tertium in corpore iam glorificato. primum in militia, secundum in requie, tertium in beatitudine consummata.

Ber. super ser. 14

s Quid indecentius? quam currum recto corpore genere animum?

Ber. super cantica.

t Tria ista anima curiosa Dei nõ cessat inquirere: scilicet iustitiam & iudicium, & locũ habitationis gloriæ sponsi, tanquam viam, in qua ambulet, vt de forma iustitiæ sit formosa, de iudiciorũ notitia cauta, de desiderio præsentiæ seu gloriæ sponsi casta. Talẽ prorsus decet sponsam pulchram, eruditam, & castam. Perfectus est, in cuius anima hæc tria congruent, atque optimè cõcurrere videbuntur, iiij. præ. vt genere pro se, & exultare in Deo nouerit, simul proximorum vtilitatibus potẽs sit subuenire, placens Deo, cautus sibi, vtilis suis.

Ber. ibid.

v Cadit asinus, & inuenit q se subleuet, cadit anima, & non est qui manũ adponat.

Bern. in medita.

x O' anima insignita Dei imagine, deformata similitudine, desponsata in fide do-

c Hugo in libr. de anima.

tata in spiritu, redempta sanguine deputata cum angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi, carne qua haud aliud vilius sterquilinio inuenisti?

Chry. lib. de recuperatione lapsi.

y Si animã negligamus, nec corpus saluare poterimus. Non enim anima pro corpore, sed corpus pro anima factũ est. Qui ergo quod primum est, negligit, & quod inferius est, extollit, vtrunq; corrũpit. Qui verò ordinem seruat, & quod primũ est colit, etiam si negligat, quod secundum est per primi salutem saluabitur & secũdum.

Isid. li. 11. Etymologiarum.

ab Anima dum viuificat corpus, anima est: dum vult, animus est: dum scit, mens: dum recolit, memoria est, dum rectum iudicat, ratio est: dum spirat, spiritus est: dum aliquid sentit, sensus est.

Isid. lib. 1. de sum. bo.

ac O homo, quid miraris syderum altitudines & profunditatem maris? animi tui abyssum intra, & mirare, si potes.

Quidam sanctus.

ad O anima mea, egredere, quid dubitas? egredere, quid times? lxxv. annis Christo seruisti, & adhuc mortem times?

Tul.

ae Memoria est ad mẽtis intuitũ imaginaria quædã repræsentatio præteritorum.

Sen. 3. epi.

af Tutum iter & iocundum est, ad quod natura te instruxit, dedit tibi illa, quę si nõ deseruieris, par Deo consurges. Parẽ autem Deo te pecunia nõ facit: Deus nihil habet.

Præte

Prætexta non faciet. Deus nudus est fama non faciet, nec ostentatio tui. Nemo nouit Deum, licet multi malè de illo existiment & impune. Non turba seruorum lecticam tuam portantium. Deus ille maximus potẽtissimúsque ipse vehit omnia, nec forma quidem & vires beatum te facere possunt. Nihil horũ non patitur vetustatem. Quid ergo animus? sed hic rectus, bonus, magnus, quid aliud voces hunc, quàm Deum in corpore humano hospitãtem? hic animus tam in equitem Romanum, quàm libertinum, quàm in seruũ potest cadere.

ag Sursum animũ vocãt initia tua, erit autem illic etiam antequam hæc custodia exoluatur. Si vitia tua deseruit, purúsque ac leuis in cogitationes diuinas emicuit. Sene. 80. epist.

ah Inuperabili loco stat animus, qui externa deseruit: inexpugnabilis est quam multis machinis lacessitum fortuna non transit. Nũquam maior est, quàm vbi alienã disposuit, & fecit sibi pacem, nil timendo, diuitias nil concupiscendo. Senec. 8. epist.

ai Nil magnum est in rebus humanis, nisi animus magna despiciens. Senec. in proverb.

ak Quemadmodum in corporibus magnæ sunt dissimilitudines: sic in animis maiores sunt morum varietates. Nam plerúmque diuersitatem corporum, diuersitas sequitur animorum. Tul. de naturalibus quæstionibus.

Vide etiam in tit. Abuso.b. Amor,ac, Angelus,c, Beatitudo,b, caro.bh,n,y,ab, Curiositas,ar,fides,am, homo,t,v, Ingenium,e, Laus,ao, Mors,ca, Parentes,r, Virtus,s.

Antichristus.

Aug. 20. *E. de ciui. Dei.*

a ALligatio diaboli nō permittitur exercere totā tentationē, quā potest vel fraudulenter. Quod si permitteretur in tam longo tempore, & tanta infirmitate multorum, plures tales, quales Deus id perperi non vult, & fideles duceret, & ne crederent, impediret. Quod ne fieret, alligatus est. Tunc autem soluetur quando & breue tempus erit. nam tribus annis, & sex mensibus regnū Satanas totis suis viribus fœuiturus.

Augu 11. *de ci. Dei, cap. 1.*

b Gētes istæ, quas appellat Gog & Magog, non sic sunt accipiendæ, tanquam sint aliqui in aliqua parte terrarū barbari cōstituti, siue quos quidā suspicantur Getas & Magetas propter literas horum nominum primas. Toto nanque orbe terrarum significati sunt illi esse, quū dictū est, Nationes quæ sunt in quatuor angulis terræ, &c. atque dixit esse Gog & Magog, quorum interpretationem nominum cognouimus esse: Gog tectum, Magog de tecto tā quam domus, & ipse qui procedit de domo. Gentes ergo sunt, in quibus diabolum intelligimus

gimus [illegible]clusum, & ipse de illis quodāmodo sese efferens, vt illæ sint tectum, ipse de tecto. Si autē vtrūque referamus ad Gētes, & tectū ipsæ sunt: quia in eis nūc diabolus includitur, & de tecto ipsæ erūt, quando in apertum odium de operto eruptūræ sunt.

c Mille anni, duobus modis possunt quū tum mihi occurrit, intelligi. Aut quia in vltimis annis mille res agitur, id est in sexto annorum milliario tanquam sexto die, cuius nūc spatia posteriora voluuntur. Secuturo deinde sabbato quod non habet vesperam, scilicet requies sanctorum, quæ nō habet finē, vt huius milliarij tanquā diei no uissimā partē, quæ remanebit vsque ad terminū seculi mille annos appellauerit. Aut certe mille annos, pro annis omnibus seculi huius posuit, vt perfecto numero notaretur ipsa temporis plenitudo. Millenarius quippe numerus denarij nūneri, quadratū solidū reddit, scilicet decies decem. *Aug. ibid. cap. 7.*

d Porrò mille, pro ipsa vniuersitate aliquādo ponitur, quale est illud quod in psal. legitur: Memor fuit in seculū verbi, quod mādauit in mille generatiōes. i. in omnes. *Aug. ibid. cap. 7.*

e Diaboli custodiæ annos mille intelligimus, id est annos omnes suos, quæcūque *Augu. de ciui. Dei. cap. 13.* pars habeat diuersis ac propriis prolixitatibus finiendo, sicut de quadringentis

annis

annis in 16. huius operis volumine disputaui, quoniam aliqui plus erant, & tamen quadringenti sunt nuncupati.

Aug. ibid. cap. 19.

f Quæ sit causa dilationis, vt reueletur in tempore suo scitis, aperte hoc dicere noluit, & ideò nos qui nescimus, quod illi sciebant, peruenire cum labore ad id quod sensit Apostolus, cupimus necnon valemus, præsertim quia & illa, quæ addidit huic sensum faciunt obscuriorē, Iá enim mysterium iniquitatis operatur, tantùm quæ modò tenet teneat, donec de medio fiat, & tunc reuelabitur iniquus. ego prorsus quid dixerit me fateor ignorare, suspiciones tamen hominum, quas vel audiui vel legere potui non tacebo.

Aug. lib. 20. de ciuita. Dei, cap. 19.

g Non absurdè quod ait Apostolus de ipso imperio Romano creditur dictum tanquam dictum sit tamen quia modò impedit, inquit, donec de medio fiat, hoc est, donec exeat de medio ecclesiæ mysterium iniquitatis, quod nunc occultum est. Alius ergo sic, alius sic apostoli obscura verba coniectat, quòd tamē eum dixisse non dubium est, non veniet ad viuos & mortuos iudicandos Christus, nisi prius venerit ad seducendos in anima mortuos aduersarius eius antechristus. Sed in quo Dei templo sessurus sit, incertum est, & vtrum in illa

in illa ruina templi, quod à Salomone regie constructum est, an in ecclesia.

Aug. de ciuit. Dei li. 20. ca. 29.

h Helias quippe aduentu iudicis Saluatoris nō immeritò sperari esse venturus qui etiam nunc viuere non immeritò creditur. Curru namque igneo raptus est de rebus humanis. quod eui lentissimè scriptura sancta testatur. Cùm ergo venerit exponendo legem spiritualiter, quā nunc Iudæi carnaliter sapiūt, conuertet & cor patris ad filium: id est corda patrum ad filios, quum intelligentiam patrum perducet ad intelligentiam filiorum.

Aug. de ciuit. Dei, li. 20. ca. vltimo.

i In iudicio vel circa iudicium has res discimus esse venturas Heliam Thesbiten fidem Iudeorum, Antichristum persecutorum, Christum venturum & iudicaturum, mortuorum resurrectionē, bonorum malorúmque direptionem, mundi conflagrationem, eiusdémque renouationem, quæ omnia quidē ventura esse credendum est, sed quibus modis, & quo ordine veniant magis tū docebit rerū experientia, quàm nunc ad perfectū hominum intelligentia valet consequi. Existimo tamen eo, quo à me cōmemorata sunt ordine esse ventura.

Aug. in epist. 1. ad Hebræos et est 68.

k Nam de Scripturis aduentu, qui expectatur in fine, tempora dinumerare non audeo, nec aliquem Prophetam de hoc re-

num

numerum annorum existimo præfinisse sed id potiùs præualere, quod ipse Dominus ait: Nemo potest cognoscere tempora, quæ Pater posuit in sua potestate.

Augustin. epistol. ad Hesichiũ.

l Qui tenet teneat, donec de medio fiat & tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus IESVS interficiet spiritu oris sui. Docet nos antichristum manifestum futurum, siquis ipsum viderit aliquando euidentiorẽ significationẽ fortasse interficiẽdum spiritu oris DEI IESV Christi, sed post quantum temporis istud tempus erit nec saltem obscure locutus est.

Amb. super illud. 2. ad The. 2. Nisi venerit discessio primũ. Hier. super illud Dan.

m Non priùs veniet Christus, quàm regni Romani defectio fiat, & adpareat antichristus, qui interficiet sanctos, reddita Romanis libertate. sub suo tamẽ nomine.

Beatus qui expectat & peruenit vsque ad dies. 1335.

n Beatus interfecto antichristo dies supputat numerum præfinitũ 45. præstolatur quibus dominus & Saluator in sua maiestate vẽturus est. Quare autem post interfectionem antichristi 45. dierum silẽtium sit diuinæ scientiæ est, niũ fortè dicamus quòd dilatio regni sanctorum, patientiæ comprobatio est.

Isid. li. de sum. bono cap. 25.

o Antequã antichristus adpareat, virtutes ab ecclesia magnæ cessabunt: quatenus iam quibi abiecti tem perse quatur auditus. ob hanc enim vtilitatẽ cessabunt sub

anti-

antichristo ab ecclesia miracula & virtutes, vt per hoc sanctorum clareat patientia & reproborum, qui scandalizabuntur, fallitas ostendatur, & perse quentium audacia ferocior efficiatur.

Isid. ibid. cap. 26.

p Antichristi multa membra præcesserunt, & præuæ actionis merito caput prius præuenerunt, secundũ apostoli sententiam, qui iniquitatis ministeriũ operari illum affirmat etiã, antequam reuelẽtur.

Isid. ibid.

q Tam ultra facturus est prodigia & signa, dum venerit antichristus, vt etiã electis quidã cordis gignatur scrupulus, quòd eiciò exuperetur in illis ratio, per quam sciret in deceptione reproborum, & electorum probatione eadem fieri prodigia.

Ibidem.

r Grauiùs tunc cõtra ecclesiam deseuet synagoga, quàm in ipso Saluatoris aduentu Christianos est persecuta, dum in martyres diabolus tam exercuerit magnã crudelitatẽ etiam alligatus, crudelior tamen erit sub antichristi temporibus, quando etiam erit soluendus. Nam si ligatus tanta facere potuit, quanta solutus faciet?

Ibidem.

s Quantò breue tempus viderit sibi relictum diabolus vt damnetur, tanto in magna persecutionis ira mouebitur, diuina iustitia permittente, vt glorificẽtur iusti, fordidentur iniqui, & vt diabolo crescat

durior damnationis sententia.

Isido. 8. Etymol. t Antichristus templum Hierosolymis reparare, & omnes veteres legis cæremonias restaurare tentabit.

Effrem. lib. 1. v In explerione Romani regni, necesse est seculum consummari.

Aymo. in glo. 2. ad Thess. 2. x Nascetur autem antichristus in Babylone de tribu Dan, iuxta quod Iacob ait: Fiat Dan coluber in via, ceraste in semita. Ex Methodio, & cætera, & cùm venerit Hierosolymã, circuncidet se, dicés Iudæis: Ego sum Christus vobis promissus in lege. Tunc conflutent ad eum omnes Iudæi, & reædificabunt templum à Romanis destructum, sedebitque ibi dicens se esse Deum.

Theophylis. in tit. Vide etiam in tit. Aduentus, c.

Apostoli.

Augu. in ser. apost. Petri & Pauli. a CVrrunt vtique ad metã martyrij, perueniunt ad coronam, non quidem eodem temporis cursu, sed eodem anni reuertentis occursu, cùm enim sit in eorum passione anni diuersitas; est tamen in vno die geminata festiuitas.

Ibidem. b Quis iam non desperet aut de humilitate generis, aut de magnitudine criminis, cùm videat sic inundasse cœlestis gratiæ fontem, vt & piscatorem regibus præponeret, & persecutorẽ Apostolũ coæquaret? Ille enim dum pauperiem suam curat, ali

alimenta quotidiani victus quærit in pelago, factus est diues in Christo, cui reges & nationes famulantur in seculo. Paulus verò dum vrget gladiis sanctos, fidei suscepit iugum, & magister factus est gentium, forma martyrum, formido dæmonum, indultor criminum, fonsq; virtutum.

c Dedit Dominus potestatem Apostolis super naturam, vt eam curarent: super dæmones, vt eos euerterent: super elemẽta, vt ipsa immutarent: super mortem vt eã contemnerent: super angelos, vt corpus Domini consecrarent. Hæc etiam potestas data est eorum successoribus, secundum illud Apoc. 5. hi habent potestatẽ claudendi cœlum, & conuertendi aquam in sanguinem. *Idem in ser. de Apost.*

d Ex paucissimis & imperitissimis & abiectissimis multiplicantur, nobilitantur, sublimantur copiosissima agmina, clarissima ingenia, cultissima eloquentia doctorum, acutorum ac facundorum. *Augu. 2. epist. ad Velutia.*

e Christus Iesus Petrum & Andream, & alios, per quos operatus est salutem in medio terræ, nõ de foro Iustiniani, sed de simplicitate piscatoria legimus assumpsisse. Inflat enim sapiẽtia huius mũdi, & legum ventosa loquacitas. elegit non reges, non Senatores, non Philosophos, sed plebeios, pauperes, indoctos piscatores, ineruditos *Augu. in ser. de Apost.*

liberalibus disciplinis, non peritos Grammatica, non armatos Dialectica, non Rhetorica inflatos, piscatores Christus cum retibus fidei pauciſsimos misit, atque ita ex omni genere, tam multos pisces, & tam multò mirabiliores, quàtò rariores etiam ipsos Philosophos cepit.

Ambr. super Luc. lib. 9.

f Petrus sequebatur à longè, &c. Fortasse & in hoc Petrus nobis maxima fit admiratione reuerẽdus, quòd dominum non reliquit, etiam cùm timeret, metus naturæ est, cura pietatis, suum quod non fugit, quod sequitur deuotiõis, quod negat obreptionis, commune quod labitur, fidei quod pœnitet.

Ambr. in ser. apostolorum Petri & Pauli.

g Non sine causa factum putemus, quòd vna die, vno loco, vnius tyranni Apostoli tolerauerunt sentẽtiam, vna die passi sunt, vt ad Christum pariter peruenirent. Vno loco, ne alteri Roma deesset, sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrunque constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute.

Ambr. lib. 4. de spiritu sancto.

h Paulus non est inferior Petro, quanuis ille ecclesiæ fundamenta, iste sapiens architectus sciens vestigia fundare populorum, nec Paulus indignus collegio apostolorum est.

i Potest

i Potestatem tribuit Dominus apostolis, *Hie. super* vt sciant qui dominantur, à talibus huma- *illud mat.*
nam sentẽtiã diuina sentẽtia corroborari. 18. *Quæ*
k Piscatores illiterati mittuntur ad præ- *cunq; alia*
dicandum, ne fides credentium non virtu- *gaueritis*
te humana, sed eloquentia & doctrina Dei *sup terrã*
fieri putaretur. *Hie. super*
l Nemo Apostolis pauperior fuit, nemo *mat. lib. 1*
tantum pro Domino dereliquit. *sup illud*
m Paulus terrã simul atque mare, Græ- *Venite*
ciam simul atque Barbariam, omnémque *post me.*
prorsus, quæ est sub sole regionem, quasi *Hie. in ep.*
volitans circuiuit, nõ simplici labore velut *ad Exube-*
in vacuum itinera percurrens, sed peccato- *ram.*
rum spinas pariter euellens membráque *Chryso. de*
pietatis vbique seminans, errores fugans, *laudibus*
veritatem reluceus, ex hominibus ange- *Pauli, ho-*
los faciens: quinimo ipsos homines quasi *mil. 1.*
ex dæmonibus angelos proueheus.
o O mirabiles filios! nobis genuit Pau- *Chryso. ibi-*
lus, non secundum paradisi fontẽ tantùm, *dem. hom. 1.*
sed etiam multo plures ac quotidie fluentes, non terram irrigantes, sed animas hominum ad producenda germina virtutum suscitantes. Quis igitur ad explicanda Pauli merita sermo sufficiet? quæ lingua laudibus eius inuenietur æqualis? cum omnia quæ sunt in omnibus bona, anima vna possideat, & ea cuncta plenè atque cumu-

larè nec solùm hominum, sed & quod potius est angelorum.

Ibidem. o Paulus cœli ciuis, ecclesiarũ columna, angelus terrestris, cælestis homo. Sicut enim missum in igne ferrum totum profectò ignis efficitur, sic Paulus charitate succensus totus effectus est charitas.

Chry super Mat. p Misit Christus Apostolos quasi sol radios suos, quasi rosa suauitatem odoris sui, quasi ignis scintillas suas disperfit, vt sicut Sol in rebus adparet, sicut rosa in odoribus suis sentitur, sicut ignis in scintillis suis aspicitur, sic in illorum virtutibus Christi potentia agnoscatur. Quis enim videns discipulos bene instructos non scientiam magistri collaudat? Faciebat enim mirabilia Christus, faciebant & discipuli eius, & inter mirabilium operationes maior fama virtutum crescebat.

Dionys. in epistola ad Timot. q O frater mi Timothee, si vidisses agones consummationis ipsorum, defecisses quidem præ tristitia & dolore! Quis non fleret illa hora, quando præceptum sententiæ egressum est in eos: Vt scilicet, Petrus crucifigeretur, & Paulus decollaretur? Vidisses quidem tunc turbas Iudæorum & Gentilium percutientes eos, & expuentes in facies eorum. Sed adueniente terribili tempore consummationis ipsorum, ligauit

uit columnas mundi, nõ vtique absque fratrũ gemitu atque ploratu, & cũ separarentur ab inuicem, tunc Paulus ait Petro, Pax tecum, fundamentum ecclesiarum, pastor ouium, & agnorum Christi. Ac Petrus ad Paulum: Vade in pace prædicator bonorũ, mediator, & dux salutis iustorum. Cùm autem elongassent eos ab inuicem, secutus sum magistrum meum, scilicet Paulũ. Non in eodem loco siue vico occiderunt eos.

Dionys. ead. epi. r Attende miraculum, vide prodigium frater mi Timothee, nam præsens fui in tẽpore separationis eorũ: post mortẽ autẽ eorũ vidi eos inuicẽ manu ad manum intrantes portas vrbis & indutos veste luminis & coronis claritatis, & lucis ornatos.

Ber. ſ Petri Pauli. ſ Meritò Apostolis sanctis attribuitur, quod in sapientię libris legitur: Hi sunt viri misericordiæ. Sunt enim planè viri misericordiæ, siue quia misericordiã consecuti, siue quia misericordia pleni, siue quia misericorditer à Deo donati sunt nobis.

Ber. ſ Petri Pauli. t Scimus, quòd viri isti, nec sibi vixere, nec sibi sunt mortui, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, magis autem nobis omnibus propter illũ. Pro nobis facit eorũ vitã, eorũ doctrina & etiã mors ipsa, & in conuersione eminentiam, in prędicatione sapientiam, in passione sua patientiã nobis beati

Apostoli contulerunt, qui etiã vsque hodie conferre non cessant, misericordia pleni, & sanctarum orationum fructibus.

Leo Papa in ser. Petri & Pauli.

v Igne spiritus sancti quasi viuæ lucis fontem Christus Apostolos suos perfudit, vt ipsi postmodum vniuersum mundum tanquam duodecim solis radij, ac toridé lampades veritatis illuminarent, & inebriati nouo vino, repleant atque irrigent scientia corda omnium populorum.

Basi. tract. de illud Matt. 5. Vos estis lux mũdi.

x Veniente luce, diei ægritudines alleuiantur, homines à somno excitãtur, aues garriunt, bestiæ ad latibula sua fugiunt: sic luce Apostolorum veniente, mundus fuit ædificatus in credendis, fœcundatus in operibus bonis, alleuiatus peccatis, excitatus à negligentiis, animatus ad contẽplationẽ cœlestium, ereptus à potestate dæmonum.

Maximus ser. Apost. Petr. & Pauli.

y Paulus vltra humanã raptus est ad tertium cœlum, cœlestia secreta cognouit, vt ecclesiarum futurus doctor inter angelos disceret, quod inter homines prædicaret.

Seneca epi. ad Pau.

a b Literis, quas ad ciuitatem, siue caput prouinciæ direxisti, misericordia, exhortatione, vitã moralem cõtinẽtibus vsque refecti sumus, quos sensus non puto ex re dictos, sed per te. Tãta enim maiestas earum est rerum, tantáque gloriositate calleas, vt vix sufficturas putem ætates hominũ, quibus

bus his instrui, vt nõ dicam perfici possent.

Sen. 6. ep. ad Paul.

a c Cõfiteor Augustum sensibus tuis permotum, cui perlecto virtutis exordio ista vox fuit, mirari cum posse, vt qui nõ legitime imbutus sit taliter sentiat, cui ego respondi, solere Deos ore innocẽtium effari.

Sen. 9. ep. ad Pau.

a d Aue mi Paule charissime: putásne me contristari & non luctuosum esse, quòd de innocentia vestra deinde supplicium sumatur. Sed feramus æquo animo, & vtamur foro, quod sors concessit, donec inuicta felicitas finem malis imponat.

Sen. 12. ep. pistol. ad Paul.

a e Aue mi Paule charissime: cùm sis vertex altissimorum omnium montium cacumen, vis ita latere, ita sim tibi proximus vt alter tuus deputer. Nam qui meus tuus apud te locus, qui tuus velim, vt meus. Optarem enim eius esse loci apud meos, cuius sis, Paule, apud Christianos.

Sen. 13. ep. ad Paul.

a f Allegoricæ & ænigmaticæ multa à te colliduntur, & ideo rerum tãta vis & muneris tibi tributa, cultu quodam decoranda est. Certum mihi concedas velim latinitati morem gerere, honestis vocibus speciem adhibere, vt generosi muneris concessio dignè à te possit expediri. Mirum enim tam arduas sententias, tam humilibus & tanquam inordinatis verbis resonasse.

Cassiod.

a g Tuam tubam totus orbis inre vene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratur, quam constat geminata felicitate ecciniſſe, quando nec æmulum reperit nec æqualem.

Vide etiã in tit. Correctio, ap. Eccleſia, ſe. Aſcenſio.

Aug. de fide & ſymbolo.

a VBi & quomodo ſit in cœlo corpus dominicum, curioſiſsimum & ſuperuacuum eſt quærere, tantummodo in cœlo credendum eſt.

Aug. de agone Chriſtiano.

b Corpus non aſcendit, ſed leuatum eſt in cœlum, illo leuãte, qui aſcendit. Si enim quiſque deſcendat, verbi gratia, nudus de monte, cum autem aſcendat, veſtiat ſe, & iterum aſcendat veſtitus, ratione vtique dicimus, nemo aſcendit, niſi qui deſcendit.

Auguſt. in ſer. de reſurrect.

c Quorum ſepulchra in paſsione Domini ſunt patefacta, horum corpora Chriſto reſurgente de puluere ſunt ſuſcitata. Decebat enim, vt ille priùs reſurgeret, deinde illi, ſicut dixit Apoſtolus Paulus Chriſtus reſurrexit à mortuis, primitiæ dormientiũ, & ſicut cũ Domino ſurrexerunt, ita cũ eo aſcendente etiã ipſi aſcendiſſe credũtur.

Augu. & Apoca. 12. ſuper illud Rapt' eſt filius eius

d Raptus eſt Dei filius ab humanitate ad diuinitatem in transfiguratione: à paſsibilitate ad immortalitatem in Reſurrectione, à minoritate ad patris æqualitatem in Aſcenſione: quia quantus fuit deſcenſus à ſinu patris ad patibulum crucis, tantus

tantus fuit aſcenſus à patibulo crucis vſque ad dexteram patris. *ad thronũ eius.*

e Quum audis eleuatũ agnoſce militiæ cœleſtis obſequium, nõ auxiliũ, ſeruitium non ſubſidium, miniſteriũ, nõ adiutorium. *Aug. tract. illud, Eleuatus eſt in cœlum. Act. 1.*

f Dominus noſter Ieſus Chriſtus, dum naturam humanam ſyderibus importauit, *Auguſt. in ſer.* credentibus cœlum patére poſſe monſtrauit, dum vincẽtem in cœleſtibus eleuauit, victorem mortis, quò ſequamur, oſtendit.

g Aſcenſio Dei, catholicæ fidei confirmatio fuit, vt ſecuri in poſterum crederemus, & miraculi illius donum, cuius etiam in præſenti percipiemus effectum. *Augu. in ſermo. de aſcen.*

h Nos Chriſti mors viuificauit: nos reſurrectio erexit, nos Chriſti aſcẽſio cõſeruauit. *Aug. ibid.*

i Reſurrectio Domini, ſpes noſtra eſt, aſcenſio glorificatio noſtra. Si ergo rectè, ſi fideliter, ſi deuotè aſcenſionem Domini celebramus, aſcendamus cum illo, & ſurſum corda habeamus. *Ibidem.*

k Virtutes miniſtræ præcedentes Chriſtũ in aſcenſione ad alias virtutes clamãt, vt viã Domino venienti aperiãt, eíque occurrãt. Referate, inquiunt, cœleſtes aditus: venienti Domino æternalis ingreſſus pateat: aperiantur ætheræ ianuæ, & æternum æſtium valuæ, & introibit rex gloriæ in cœlum, vt ad dexterã patris interpellet pro *Hie. ſuper illud, Attollite portas.*

pro nobis. Ipsę enim virtutes angelicæ nouo mysterio carne induti stupefactæ, quærunt cum admiratione, Quis est iste rex gloriæ? quibus respõdet aliæ, dominus virtutum &c. Licet enim multi scirent ipsum esse hominem: nõ tamen sciebant humanam naturam supra se exaltandam.

Greg. ho. 29. super Euã. tra ctãs illud: Ecce ipse venit saliens.

l Vultis eius saltus cognoscere? de cœlo venit in vterũ, de vtero venit in præsepiũ, de præsepio in crucem, de cruce venit in sepulchrum, de sepulchro rediit in cœlum. Ecce ipse Saluator noster, qui quũ in ea carne quã assumpsit, ascendit in cœlum, peregrè profectus est: quia locus carnis propriè terra est, quæ quasi ad peregrina loca deducitur, quum in cœlo collocatur.

Greg. ho. 29.

m Illò reuertebatur ipse, vbi erat, & inde redibat vbi remanebit: quia cũ per humanitatẽ ascenderet in cœlum, per deitatem suã, & terram pariter cõtinebat & cœlum.

Ibidem.

o Oportet, fratres charissimi, vt illuc sequamur corde, vbi Christũ credimus corpore ascendisse, & si adhuc tenemur infirmitate corporis, sequamur, tamẽ eum passibus amoris: quia is qui placidus ascẽdit, terribilis redibit.

Greg. in homil. 29.

p In hac solẽnitate deletũ est chirographũ nostræ damnationis, mutata est sententia nostræ corruptionis. Illa enim natura, cui

ra, cui dictum est: Terra es, & in terrã ibis, hodie in cœlum ibit.

Ber. in ser. Ascẽsionis.

q Ascendimus duobus modis, meditatione & oratione. Meditatio quidem quid desit, docet: oratio, ne desit, obtinet.

Ber. super cantic.

r Ascensionis quatuor dicimus esse gradus, prima ad cor: secunda in corde: tertia de corde: quarta supra cor. In prima timetur Dominus, in secunda auditur consiliarius. In tertia desideratur sponsus. In quarta videtur Deus.

Ber. super ps. Dixit dominus.

s Domino meo datum est singulariter sedere à dextris patris in gloria coæquali, in essentia consubstantiali, pro generatione consimili, maiestate non dispari, æternitate non posteriori.

Chrysost. ho. de Ascensione.

t Natura, cuius causa paradisus à Cherubim custodiebatur, hodie super Cherubim summo honore susceptа est: & natura cui dictum est, Terra es, & in terram reuerteris, hodie in cœlum iuit, & sine termino super cœlos regnat.

Hil. de trinitate.

v Fit caro verbũ, id est homo deus, & homo est, in cœlis est, & qui Deus est, de cœlis est, ascẽdit descẽdens, sed descẽdit non descẽdens, est qui erat, & quod est, nõ erat.

Leo papa in ser. Ascensionis.

x Nõ solũ hodie cœli possessores firmati sumus, sed superna cœlorum in Christo penetrauimus, ampliora recepimus per suã ineffabi

ineffabilem gloriam, quam per diaboli perdideramus inuidiam: quia quos diabolus de primi habitaculi felicitate eiecit, hos Dei filius sibi corporatos ad patris dexteram collocauit.

Ibidem. y Non otioso inter resurrectionē & ascē sionē xl. dies transiere discursu, sed magna cōfirmata sunt sacramenta, magna reuelata mysteria. In eis diræ mortis aufertur metus, verè simul & carnis immortalitas declaratur. In his insufflatio spiritussancti infunditur, in his beato Petro præter cæteros ouili dominici cura mandatur.

Beda super Ioan. 3. Erat homo ex phariseis. a b Nemo ascēdit in cœlū, nisi qui descē dit de cœlo. Quisquis ergo in cœlū ascēdere desiderat, ei qui de cælo descendit, decet vt in cœlo se vera fidei & dilectionis vnitate coniungat, apertè intelligēs, quòd nullo alio ordine, nisi per eum, qui de cœlo descendit, in cœlum ascendere possit.

Chrys. de symbolo. Ascendit ad cælos. a c Refræna irā. expue malitiam, expugna luxuriam, & de peccatis, virtutibus fecisti gradum, qui ducit in cœlum.

Videtit. Resurrectio. c. g. Christus. b.

Auaritia.

Augu. in quodam serm. Aug. ibid. a NOn solūm auarus est, qui rapit aliena, sed ille auarus est, qui cupidè seruat sua.

b Auarus antequā lucretur, seipsum perdit

dit, & antè, quàm aliquid capiat, capitur.

c Auarus vt inferno est similis. Infernus enim quantoscunque deuorauerit, nūquàm dicit: Satis est. Sic & si omnes thesauri confluxerint in auarum. *Au. in epi. ad Comi. ten.*

d Quæ est ista auiditas concupiscentiæ cū & ipsæ beluæ habeāt modū? Tunc enim rapiunt, quādo esuriunt: parcunt verò prædæ, quum senserint satietatē. Insatiabilis est sola auaritia diuitum. Semper rapit, & nunquàm satiatur, nec Deū timet, nec hominem reueretur, nec patri parcit, nec matrem cognoscit, nec fratri obtemperat, nec amico fidem seruat. Viduam opprimit, pupillum inuadit, liberos in seruitium reuocat, testimonium falsum profert. Res mortui occupantur, quare & qui faciunt non moriuntur? Quæ est illa animarum insania? amittere vitam, appetere mortem, acquirere aurum, & perdere cœlum. *Augu. de verbo domini.*

e Auarus est cæcus: credendo enim dines est non videndo. Amas pecuniam, ô cæce, quam nunquam videbis, cæcus possides hīc, relicturus es. *Augu. in lib. de doctrina. Christiana.*

f Auaritia, quæ græcè φιλαργυρία dicitur, nō in solo argento, vnde nomē duxisse resonat, sed in omnibus rebus, quæ immoderatè cupiūtur, intelligēda est. Vbicūque *Aug. li. 3. de libero arbitrio.*

omni

omnino plus vult quisque quàm satis. hæc autẽ auaritia cupiditas est, cupiditas verò improba voluntas est, ergo propterea voluntas omnium malorum causa est.

Aug. in quodam serm. g Auarus velut infernus omnia deuoraus, vellet nullum hominem esse, vt omnia solus possideret.

Aug. de libero arbi. h Quum auaritia alicui dominatur, subiecto malis omnibus demonstratur, quia de auaritia omnia mala oriuntur, & peccatorum omnium spinæ producuntur.

Au. 12. de ciuit. Dei i Auaritia non vitium auari, sed animæ peruersæ auaritis aurum, derelicta iustitia, quæ debuit anteponi auro.

Ambro. in quodã ser mo. k Nõ minoris est criminis habẽti tollere, quã cũ possis, & habes indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis: miserorum redemptio, & absolutio pecunia, quam tu in terra fodis: tantorum sciasne te iuua lere bona, quantis possis præ are, & nolis. Non sunt bona hominis, quæ secum ferre non potest. Sola misericordia comes est defunctorum.

Au. de interpellatione Iob. l Modum nõ habet auaritia, nec capiendo expletur, sed incitatur, hõc egentior, quò plura quæsiuit.

Am. super psal. 118. m Venit auaritia, & dicit: Argentum & aurum quod habes, seruitutis tuæ pretium

est. Possessio quam tenes, iuris tui emptio est.

Ambr. de Naboth, Iezraelita. n Inflãmatur lucro auaritia, & nõ extinguitur. Quasi gradus quosdam cupiditatis habet, & quò plures ascenderit, eò altiora festinat. vnde fit grauis ruina lapsuro.

Ibidem. o Pauperiorẽ se iudicat omnis abundãs: quia sibi deesse arbitratur, quicquid ab aliis possiderur: toto mundo eget, cuius non capit mundus cupiditatem: ei autem qui fidelis est, totus mundus diuitiarum est, toto mundo fugit, qui considerans conscientiam suam timet deprehendi.

Hiero. ad Paulinũ. p Auaro tã deest quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est, infidelis autem obolo indiget.

Hiero. ad Rusticũ. q Nos ardemus auaritia, & cõtra pecunias disputãtes, auro sinũ expãdimus, & illud quod de flegarensib. dicitur, nobis miseris coaptari potest: Aedificant quasi semp victuri. Viuunt quasi altera die morituri.

Hiero. in quedam serm. r Cùm cætera vitia senescente homine senescant, sola auaritia iuuenescit.

Hie. ibid. s Auaro tã deest, quod habet, quàm quod non habet. quia aut non habita concupiscit, vt habeat: aut habita metuit, ne amittat: & dum in aduersis sperat prospera, in prosperis formidat aduersa.

Ibidem. t Nihil aliud est auarus, quàm bursa

principum, cellarium latronum, rixa parentum, sibilus hominum.

Gre. 20. mo. v Auaritia latenter oritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium patenter producit in operatione.

Greg. 14. mora. x Peccatum auaritiæ mentem, quam infecerit, ita grauem reddit, vt ad appetenda sublimia attolli non possit.

Greg. 15. mora. y Auaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur. nã more ignis cùm ligna, quæ consumit, acceperit, excrescit: & vnde videtur ad momẽtum flamma comprimi, inde paulò pòst cernitur dilatari.

Ibidem. ab Auarus priùs anhelat concupita congregare, & quum quasi in quodam ventre auaritiæ multa congesserit, satiatus arctatur, quia dum anxiatur, qualiter acquisita custodiat, ipsa eum sua satietas angustat. Mens auari, quæ prius ex abundantia requiem quærierat, postea ad custodiam grauius laborat.

Gr. in ho. * ac Omnis auarus ex potu sitim multiplicat: quia quum ea, quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat.

Greg. ibi. ad Dæmonum habitaculum fit quisque in hoc seculo, qui propter diuitias & honores laborat: quas postquàm consecutus est, tradit se luxuriæ, vt quæ auaritia congregauit, luxuria consumat.

Priùs

ae Priùs nanque mens auari dolorem habuit in ipsa suæ concupiscentiæ fatigatione, qualiter concupita raperet, quomodo aliqua blandimentis, aliqua terroribus auferret. At postquã acquisitis rebus peruenit ad desiderium, alius hunc dolor fatigat, vt cum solicito timore custodiat, quod cum graui labore meminit acquisitũ. Hinc inde insidiatores metuit, atque hoc perpeti, quod ipse fecit, ab aliis fieri pertimescit. Ibidem.

af Auarus hic ardet æstu cõcupiscẽtiæ, ac multiplici cura custodię, & postmodum ardebit igne gehennę. Si potentiorẽ videt, timet raptorem: si inferior, suspicatur furẽ. Infelix tanta patitur, quanta pati timet. Grego. in quadam homil.

ag Magna est securitas cordis, nil habere cõcupiscentię secularis. Nã si ad terrena adipiscẽda cor inhiat, securũ trãquillũque esse nullatenus potest, quia aut nõ habita concupiscit, vt habeat: aut adepta metuit, ne amittat, & dum in aduersis sperat prospera, in prosperis formidat aduersa, huc illũcque quasi quibusdam fluctibus voluitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur. Si verò semel in appetitione supernæ patriæ forti stabilitate animus figitur, minùs temporalium rerum perturbatione vexatur. Greg. 22. mo. super il. Iob. Si expaui ad multitudinem ni- mã. c. 31.

Grego. in ho. 32. super euā.

ah Cursum suū quisque cōsideret, & cognoscat sibi sufficere parua, quæ habet sed fortasse metuit ne in huius vitæ itinere sumptus desit. Longa nostra desideria increpat vita breuis. Incassum multa portantur, quum iuxta est, quò pergitur.

Bern. in quodam sermo.

ai Diuitiarum amor insatiabilis, longè amplius torquet animam, quàm refrigeret vsu suo. quarum acquisitio quidem laboris, possessio timoris, amissio plena doloris inuenitur.

Ber. super cantica.

ak Quod sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria, sputa, flagella, clauos, lancea, crucē & mortem, hæc omnia in fornace auaritiæ cōflant, & profligunt in acquisitione turpis quæstus, & pretium vniuersitatis suis marsupiis includere festinat: hoc solo sanè à Iuda Scariothe differētes, quòd ille horum omne emolumentum denariorum numero compensauit, isti voraciori ingluuie lucrorum infinitas exigunt pecunias.

Ber. super cantī. ser. 20.

al Auarus terrena esurit, vt mēdicus: fidelis contemnit, vt dominus. Ille possidendo mendicat, iste contemnendo seruat. Quære à quouis eorum, qui insatiabili coe de lucris temporalibus inliant, quidnam de his sentiant, qui sua vēdentes & pauperibus dantes, regna cœlorum pro terrena mer

mereātur substantia, sapienter agat nécne? proculdubio respondet, sapienter. Quære iterum, cur quod approbat, ipse non facit? Non possum, inquit. Quare? profectò, quia domina auaritia non permittit: quia liber non est, quia non sua sunt, quæ possidere videtur, sed nec ipse sui iuris est. Si vere tua sunt, expende ad lucra, & pro terrenis cœlestia cōmutato. Si non vales, scias, te pecuniæ non dominum esse, sed seruum: custodem, non possessorem.

Bern. super cāt. ser. 39.

am Auaritia rotis vehitur quatuor vitiorum, quę sunt pusillanimitas, inhumanitas cōtēptus Dei, mortis obliuio. Porrò iumēta trahentia, tenacitas, & rapacitas, & his vnus auriga ambobus præsidet, habēdi ardor. Sola quidē auaritia, quia cōducere plures nō patitur, vno contēta est seruitore.

Chryso. super illud Mat. 28. At illi accepta pecunia.

an Ne mireris si pecuniæ milites superuenerūt, quæ apud discipulū tātā ostēderūt virtutē. Nihil enim clausum constat, quod auro argentóque non pateat: nihil occultū, quod non pecunia indagāre sit cognitum.

Idem in ho. 9. super Mat.

ao Qui pecuniæ seruit, & præsentibus cōpedibus cōstringitur, & futuris paratur.

Isid. 3 lib. Etymole.

ap Auidus, dictus ab auendo. Auere enim cupere est. Hinc & auarus dictus est, eò quòd sit auidus auri, & nunquam opibus expleatur.

Isid. 2. de sum. bon. aq Qui bona mundi diligit, velit nolit timoris & doloris pœnæ succumbit.

Eccle. 10. ar O pestis maligna auaritiæ semper bonis animis detestanda, quid illæsum? quid incõcussum dimittis? Tu genus hominum confudisti: tu discipulũ comitẽ Christi ab apostolatu præcipitasti, tu milites custodientes sepulchrum captiuasti, nunquid bene dictum est, pecuniæ obediunt omnia?

Super Matt. in fine.

Leo papa in quodã serm. as Amori pecuniæ vilis est omnis affectio, & anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire non metuit, nullúmque est iustitiæ in illo corde vestigium, in quo sibi auaritia fecit habitaculum.

Hug. l. 2. de claustro anim. at Duo sunt, quæ illicitè solẽt acquirere. s. superbia & cupiditas: & duo quæ malè fruuntur acquisitis, gula & luxuria. Duo sunt, qui malè possidere volunt. s. prodigus & auarus. Vnus vt congreget, alter vt dissipet, & duo quæ possessa defendunt. s. intemperantia & prudentia mundi. Superbia diabolo clausit cœlum, gula primo parenti abstulit paradisum. Auaritia diuiti aperuit infernum, intemperantia verò adhuc corrumpit mundum.

Idem. av Auaritia est, sua illicitè retinere, & aliena concupiscere.

Ibidem. ax Auaritia est, gloriæ seu quarũlibet rerum insatiabilis & inhonesta cupido.

ay Aua

ay Auaritia est, per quam in animis hominum deificatur pecunia, imò diuinæ venerationis exhibetur autoritas: proh pudor! metallorũ onera largiũtur honores ad metalli pondera põderatos. Iã non Cæsar, sed numus est omnia: qui ab indiuidualibus vsque ad generalissima honores singulos tanquàm mediator excurrit. Iam numus patriarcha noster efficitur, qui quosdam in archiepiscopatus inthronizat apicem, quosdam episcopalis fastigij erigit in honorem: hos in archidiaconalibus adaptãs officiis, alios aliarum pedestrium dignitatum coæquans negotiis.

Alũ. de cẽ quest. natura.

az Quid prodest cum Tullio oratione rhetoricis cœlorũ stillare syderibus? cum Aristotele ancipiti Dialecticæ gladio à veris falsa distinguere? cum Zenone falsita tem probabiliter defendere? tunicare sophismata? cum Donato in accentuum congruentia nectere dictiones? cùm sapientia nostris temporibus nullius fructus præmietur stipendiis, nullius famæ eam fauoris aura extollat, ipsa verò pecunia honoris titulos & laudis emat præconia?

Alan. ibi.

a & Multos facit auaritia inter diuitias indigere. Iudicium enim Dei est, vt in eo, quo quis deliquit, puniatur, vt semper indigeat, qui semper indigẽtiã timet, sicut scri-

Pet. Rau. in quodã serm.

ptum est: Qui timet pruinã, veniet super eum nix, suos hospites male remunerant, serpēs in sinu, ignis in gremio, mus in pera.

Inn. de veritate cõditio. humana.

b a Quàm multos seducit cupiditas, q̃ plures perdidit auaritia? Balaam asella redarguit, & pedem sedentis attriuit, quia captus cupidine promissorum, disposuit male dicere Israeli. Achor populus lapidauit, quia tulit argentum & aurum de anathemate Iericho. Naboth interemptus est, vt Achab vineã possideret. Giezi lepra perfudit, quia petiit & recepit argentũ, & vestes sub nomine Heliszi. Iudas laqueo se suspendit, quia vẽdidit & tradidit Christũ. Ananiam & Saphiram subitanea mors extinxit, quia de pretio agri defraudauit Apostolum. Aedificauit Tyrus munitionẽ suã, & coaceruauit aurum & argentum, quasi lutum platearum. sed ecce dominus possidet eam & percussit fortitudinem eius.

Inn. ibid.

b c Auarus nec patientibus compatitur, nec miseris subuenit, vel misereturr: sed offendit Deum, offendit proximum, offendit seipsum. Nam Deo detinet debita, proximo denegat necessaria, sibi subtrahit opportuna, Deo ingratus, proximo impius, sibi crudelis. Viro cupido & tenacissimo sine ratione est substantia: & homini liuido ad quid aurum? Qui sibi nequam

quam est, qui alij bonus erit? Non enim proximum suum diligit, sicut seipsum, quem inedia perimit, egestas consumit, nec Deum diligit super omnia, qui Deo præfert aurum, præponit argentum.

b d Auaritia secundũ Apostolũ, est idolorum seruitus. Quia sicut idolatra seruit simulachro: sic auarus seruit thesauro. Nam ille cultum idolatriæ diligẽter ampliat, & iste cumulum pecuniæ libenter augmentat. Ille cum omni diligentia colit simulachrum, & iste cũ omni cura custodit thesaurum. Ille spẽ ponit in idolatria, & iste spẽ cõstituit in pecunia. Ille timet mutilare simulachrũ, & iste timet minuere thesaurũ. *Inn. ibid.*

b e Auarus largus in alieno, sed parcus in proprio, gulã euacuat, vt aream adimpleat: corpus extenuat, vt lucrum extendat: manum habet ad dandum collectam, sed ad recipiendum porrectam: ad dandum clausam, sed ad recipiendum apertam. Habet enim auarus damnationem vitæ, quæ nunc est, & futuræ. *Ibidem.*

b f Auaritia latentium indagatrix lucrorum, manifestæ prædæ auidissima vorago, neque habendi fructu felix, & cupiditate quærendi miserrima. *Val. lib. 3.*

b g Iam rusticitatis & miseriæ est velle, quantum satis est. *Sene. ẽ extremam partẽ epistolæ epist. 2.*

Sene. lib. de morib. b h Monstro similis est auaritia senilis. Quid enim sibi vult, non intelligo. Nam quid absurdius, vt dici solet, quàm quominus restat viæ, eò plus viatici quærere, & via deficiente, augere viaticum?

Ibidem. b i Pecunia non sariat auaritiam, sed irritat. homo semper indiget pecunia. Mihi crede, non potest esse dives & felix.

Seneca. in epist. 15. b k Si pecuniam habueris, necesse est, vt teipsum aut pecuniam vilem habeas.

Seneca. in prouerb. b l Auarus ipse miseriæ suæ causa est.

b m Aurum facile capieris, vbi non sis.

Ibidem. b n Auar⁹ nisi quũ moritur, nil rite facit.

Ibidem. b o Auaro quid mali optes, nisi vt diu viuat?

Ibidem. b p Auarus damno potiùs, quàm sapiẽs dolet.

Ibidem. b q Inopię pauca desũt: auaritię omnia.

Ibidem. b r Negãdi causa auaro nunquã deficit.

Ibidem. b s Pecuniæ oportet imperare, non seruire. Pecunia, si vti scias, ancilla est: si nescias, domina.

Sacra. in querbijs philoso. Pythago. quer. philosopho. b t Pecuniæ quærendæ, & tuendæ modum haberi oportet.

b v Auaros homines pupillos breuis ętatis esse, nihil enim de suo vti licere. Auaro cuidam locupleti dicens: O stulte, diuitiæ tuæ in te pereunt, paupertatique similes sunt, quum in his esuris, sitis & alges.

b x Modus pecuniæ quærendus est, qui nec maior necessitate præsenti possit esse, nec minor. *Sacra. in proverb.*

Vide in tit. Aduocati, r, s, Cõmunitas, g, Cupiditas, Excusatio, t. Fortitudo, c. Senectus, e, ah.

Auditor.

a TVtiùs auditur veritas, quàm prædicatur, quoniã quũ doctrina recipitur, humilitas custoditur. Quum disputatio vel prędicatio placet, vix est, vt differé tem non pulset quantulacũque iactantia. *Aug. de doctri. Christia. & sermo. per Iohannem. 57.*

b Vidit Apostolus in audiẽdo facillimũ seruari humilitatem, quæ difficilis est in docendo: quoniam necesse est, vt doctor habeat superiorem locum, vbi laboriosum est obtinere, ne surrepat elatio. *Aug. sup illud Iac. 1. Sit autem omis homo velox ad audiẽdũ.*

c Quum verbi boni auditores esuriunt, pro reficiendis eis maiora doctoribus intelligentiæ dona tribuũtur. Sæpe enim doctori verbum dominus pro gratia tribuit auditoris: nonnunquàm verò propter auditoris culpam subtrahitur sermo doctori. *Greg. in pasto. & in morali.*

d Nisi spiritussanctus, auditorum corda repleat, ad aures corporum, vox doctorum incassum sonat. Formare enim vocem magistri exteriùs possunt, sed hanc interiùs imprimere non valent. *Greg. 27. morali.*

e Via domini ad cor dirigitur, quum veritatis sermo humiliter auditur. *Greg. in ho.*

Greg. hom. 10. super Exec. f Multi legũt, & ab ipsa lectione ieiuni surgunt. Multi vocẽ prædicationis audiũt: sed post vocẽ vacui recedũt quorũ, etsi venter comedit, viscera nõ replẽtur, quia etsi mente intellectum sacri verbi percipiunt, obliuiscendo & non seruando quæ audierunt, hæc in cordis visceribus non reponunt.

Greg. hom. 15. super Matt. 13. Exijt, qui seminat. g Verba Dei, quæ aure percipitis, mente retinete. Cibus enim mẽtis est sermo Dei: & quasi acceptus cibus in stomacho languente reiicitur, quando auditus sermo in ventre memoriæ nõ tenetur. Sed quisquis alimenta non retinet, huius profectò vita desperatur. Aeternæ ergo mortis periculũ formidate, si cibum quidem sanctæ exhortationis accipitis, sed verba vitæ, id est alimenta iustitiæ in memoria non tenetis.

Ber. s. quidam epis. h Auris bona est, quæ libenter audit vtilia, prudenter discernit audita, obedienter operatur intellecta.

Chry. sup Mat. hom. 11. i Dele, inquit, literas, magis quàm scripturas, quas diabolus in tua impressit anima, & fer mihi cor à vitæ huius tumultibus liberum.

Chry. ser. 2. sup epi. ad He. k Frequenter ipsa eadem audire etiam scientibus prodest. quod enim nouimus, si sæpius audiamus, amplius cõpungimur.

Hugo de san. Vict. l Prudẽs auditor omnes libenter audit, omnia legit, non personam, non scripturam

tam, non doctrinam spernit: ab omnibus indifferenter quod sibi deest, & quod de esse videt, quærit, non quantum sciat, sed quantum ignoret considerat. *In suo discalc.*

Sene. epis. 20. m Quidam ventũt, vt audiant, non vt discant, sicut in theatrum voluptatis causa, ad delectandas aures oratione, vel voce, vel fabulis ducimur. magnam hãc partẽ auditorum videbis, cui philosophi schola, diuersorium otij fit. non id agunt, vt aliqua illo vitia deponant, vt aliquam legẽ vitæ accipiant, qua mores suos erigant, sed vt oblectamento aurium perfruantur. Aliqui etiã cum pugillaribus veniunt, non vt res accipiant, sed vt verba, quæ tam sine profectu alieno discunt, quàm sine suo audiunt.

Vide in tit. Doctrina, ba, bf, br, Gratia. r. Magister, af, Maria, e. & in tit. verbum, per totum.

Baptismus.

Aug. de vni. bapt. libr. 5. & post. de eõ dicit. & de. 4. ca pitu. nunc aut em.

a TAntum valet baptismus per hominem contẽptibilẽ, quantũ per Apostolum datus, ita nec istius nec illius, sed Christi cognoscitur. Inuenimus itaque eũ dictum ab Apostolis: & gloriam meã, & euãgelium meum, & ministerium meum, quanuis vtique à domino impartitum atq; donatum. Baptisma autem meum nemo eorum dixit omnino. Non enim omnes ministrant æqualiter, & in euangelizando alius

alius alio melius operatur, alius autē alio magis, vel minus baptizat² dici nō potest, siue ab inferiore, siue à maiore baptizetur.

Aug. super Ioan.

b Baptismus talis est, qualis est ille, in cuius potestate datur, non qualis, per cuius ministerium datur.

Grego. in mor.

c Spiritus etiā ante baptisma gētiliū corda perfudit, qui nunquā in Iudæorū mentibus, nisi post aquam baptismatis venit.

Beda sup illud, Post quam cō summati sunt dies octo, Luc. 2.

d Idē salutiferæ curationis auxiliū, circūcisio in lege cōtra originalis peccati vulnus agebat, quod baptismus agere reuelāte gratiæ tēpore consueuit, excepto quòd regni cœlestis ianuā necdum intrare poterant, donec adueniens benedictionē daret, qui legē dedit, vt videri posset Deus deorū in Sion: tantum in sinu Abrahæ, post mortem beata requie consolati, supernæ pacis ingressum spe felici expectabant.

Raba. de institut. cleri. & ponit. de cōse. di. 4. post bapt.

e Baptizati vtūtur albis vestibus, vtpote quorū natiuitatis faciem vetusti erroris pānus fuscauerat, habitus secutæ regenerationis gloriæ præferat indumentum. Tegitur post sacrā vnctionem capur eius mystico velamine, vt intelligant se diademate regni, & sacerdotali dignitate potiri.

Ricar. de potestate ligan.

f Infideles & criminosi baptismum cum fide suscipientes, sic absoluuntur à debito damnationis, vt non teneātur debito expiationis. Fideles verò & criminosi, post lapsum vere pœnitētes, sic absoluuntur à debito damnationis, vt tamen teneantur sub debito expiationis. Sed cur quæso expiatur difficilius, nisi quia offendit grauius?

Casti. sup Psal. 5.

g In baptismo sic omnia & originalia delicta, & perperam commissa mundantur, vt illi nos restituat puritati, in qua Adam noscitur esse procreatus.

Idē Casti.

h Baptismus, est merito factus cum inuocatione trinitatis.

Vide plura in titu. Fides, t. Sacerdos, y. Sacramentum, b.

Beatitudo siue beatus.

Augu. sup Hæc est vita ætern.

a INfelix, qui omnia nouit, & te nescit: qui autem te & illa nouit, non propter illa beatus, sed propter te solum.

vt cognoscat. Ioan. 17. Augus. in epistō. ad Diasco.

b Tam potentem Deus fecit animam vt de eius plenissima beatitudine, quæ in fine temporum sanctis promittitur, redunder in inferiorem naturam, quæ est corpus, non beatitudo, quæ intelligentis & fruentis est propria, sed plenitudo sanitatis quæ est incorruptionis vigor.

Augu. sup Psal. 118.

c Beati immaculati in via, tāquā diceret, scio quid velis, quæris beatitudinem. Si ergo vis esse beatus, esto immaculatus.

Augu. sup per Ioan. 13.

d Quando dicis: beatè viuere volo, bonam rem quæris, sed non hic: si habuit hic istud

Universidad de Deusto

istud Christus, habe & tu in regione mortis tuæ. Quid ille inuenit, attende. Veniens de alia regione, quid inuenit, nisi quod hic abundauit? labores, dolores, mortem. Ecce quod hic habes, & quod hic abundat, manducauit tecum. Quod hic in cella miseriæ tuæ abundauit, acetum hic bibit, fel hic bibit, ecce quod in cella tua inuenit, & ad magnã mensam te inuitauit, mẽsam cœli, mensam angelorum, vbi ipse panis est.

Aug. ẽ epist. ad Probum.

e Ille beatus est, qui omnia quæ vult, habet. Nec aliquid vult, quod non decet.

Augu. de spiritu & litera.

f Quid hoc bono melius? quid hac felicitate felicius, viuere Deo, viuere de Deo?

Ambr. de officiis

g Dico beatã vitam consistere in altitudine sapientiæ, suauitate conscientiæ, virtutis sublimitate: non sine passione esse, sed victorem passionis esse beatum est.

Amb. ibi.

h Beatus, quẽ sapientia deuorauit, quem virtus hauserit, quem iustitia receperit.

Hie. sup. illud psal. 1. Beatus vir.

i Beatus vir, qui non cogitauit, nec fecit, nec docuit mala: non stetit, non perseuerauit in delicto: sed per pœnitẽtiam ad meliora conuersus est.

Ber. ẽ epi.

k Beatus, qui post illa nõ abiit, quæ possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant. an non satis ea cum honore spernis, quæ cum dolore perdis?

Bern. in ferm.

l Tripliciter in æterna illa & perfecta bea

beatitudine fruemur Deo, vidẽtes eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobis ipsis, & quod his omnibus ineffabiliter iocundius sit atq; beatius, ipsam quoque cognoscentes in semetipsam trinitatem.

Ber. ibi. in ferm.

m Vna cunctis erit beatitudo lætitiæ, quamuis non vna sit omnibus sublimitas vitæ: & in illa beatitudine erit culpæ memoria, non quæ mentem polluat, sed quæ nos lætitiæ arctiùs adstringat.

Isid. Ety.

n Beatus dictus, quasi bene habitus, scilicet ab habẽdo, quod veller, & nihil patiendo, quod nollet. Ille enim verè beatus, qui habet omnia quæ vult, & nihil vult malè.

Cassiod. in epist.

o Beatus est, de cuius culmine amicis datur lætitia, liuidis pœna, posteris gloria, vegetis & alacribus exemplum, pigris & desidiosis incitamentum.

Boët. tertio de cõsola.

p Nam nisi fallor, ea vera est & perfecta felicitas, quæ sufficientem, potentem, reuerendum, celebrem, lætúmque perficiat: atque (vt me interius animaduertisse cognosco) quæ vnum quodque horum, quoniam idem cuncta sunt, veraciter præstare potest, hanc esse plenam beatitudinem, siue ambiguitate cognosco.

Sene. epist. 43.

q Scito eum non bonum esse, quem vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit, sed illum, cui omne bonũ in animo

est, erectum & mirabilia calcantem, qui neminem videt, cum quo se commutatum velit, qui hominem ea sola parte æstimat, qua homo est, qui natura magistra vtitur, ad illius leges componitur, sic viuit, quomodo illa præscripsit, cui bona sua nulla vis excutit, qui mala in bonum vertit, certus iudicij, inconcussus, intrepidus, quem si aliqua vis mouet, nulla perturbat, in quē fortuna cùm quod habuit telum nocentissimum, vi maxima intorsit, pungit, non vulnerat.

Vide in tit. Anima, m, af, Contemptus, q. Eleemosyna, m. Gloria æterna, Homo, u. Libertas, e. Mors, ca.

Bellum.

Aug. contra quinque hæreses in principio.

a DOnabit certāti victoriam, qui certandi dedit audaciam. Non ergo nos hostium turba, nō bellantium forma, non quasi fulgens vitrea terreat armatura. Goliam magnum, robustum, armis terribilem, ingentique turba munitum Dauid solus parvus atque inermis, vno lapidis ictu prostrauit, totāque Allophylorum castra turbauit atque fugauit.

Aug. de verbis Apost. Aug. in ser. de pue. Cen.

b O homo, ideò non viciſti, quia de tuo præsumpsisti. Qui præsumit de viribus suis, antè pugnam, quàm pugnet, ipse prosternitur.

c Si Christiana disciplina omnia bella culpa

culparet, hoc potiùs consilium salutis petentibus in Euangelio daretur, vt abiicerent arma seque militiæ omnino subtraherent. Dictum autem est eis: Neminem concutiatis estote contenti stipendiis vestris, quibus proprium stipendium sufficere præcepit, militare non prohibuit.

Aug. con. Faust.

d Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, vt suscipiendi belli auctoritas atque cōsilium penes principes sit.

August. in lib. quæst.

e Iusta bella solēt diffiniri, quæ vlciscuntur iniurias, si gens vel ciuitas plectenda est, quæ vel iudicare neglexerit, quod à suis improbe factum est, vel reddere, quod per iniuriam ablatum est.

Aug. con. Faust.

f Nocēdi cupiditas, vlciscēdi crudelitas, implicatus & implicabilis animus, feritas rebellādi, libido dominādi, & siqua sunt similia, hæc sunt, quę in bellis iure culpātur.

Aug. in li. de verbis domi & est. 23. q.

g Apud veros Dei cultores, etiam bella pacata sunt, quæ non cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, vt mali domi coērceantur, & boni subleuentur.

Aug. ad Bonif. Iosu. 2.

h Non quæritur pax, vt bellū exerceatur: sed bellum geritur, vt pax acquiratur. Esto ergo bellando pacificus, vt eos, quos expugnas, ad pacis vtilitatē vincendo perducas.

Aug in li.

i Quum instum bellū suscipitur, verum aperte pugnet quis, an ex insidiis, nihil ad

iustitiâ interest, Dñs enim iosuè mãdauit, vt habitatoribus Nai indias poneret.

Aug. ad Bonif. k Noli existimare neminem Deo placere posse, qui armis bellicis ministrat: in his erat sanctus Dauid, cui Dominus magnum testimonium perhibuit.

Ambr. de offi. l Fortitudo, quę per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena iustitia est.

Ibidem. m Incassum contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra ipsa vrbis mœnia ius insidians habetur.

Ibidem. n Vtilior est in conflictu loricæ ferreæ, quàm stola linea: licet oneri illa sit. In minimis probare conflictibus, quàm viriliter in maiori certamine stare possitis.

Ber. de nona mili tia. o Si bona fuerit causa pugnantis, pugnæ exitus malus esse non potest: sicut nec bonus iudicabitur finis, nisi causa non bona, & intentio non recta præcesserit.

Cass. sup Psal. 26. p In prælijs concitaris gloria vincentis semper adparet: nam virtus probatur latêre, quæ non fuerit explorata certamine.

Si exur. aduersus me præ lium. Cass. lib. 1. epi. 39. q Ars bellandi, si non præmittitur, quum fuerit necessaria, non habetur. Discat ergo miles otio, quod perficere possit in bello. Animos subitò ad arma non erigunt, nisi qui se ad ipsa idoneos præmissa exercitatione disponunt. gestiunt vituli certami-

na, quæ implent ætate robusta. catuli in nouellis venationibus ludũt. tic animi hominum, nisi priùs leuiter fuerint imbuti: ad hoc, quò tendis, idonei nequeunt reperiri. Primordia cuncta pauida sunt, & aliter timiditas non tollitur, nisi quum rebus necessarijs nouitas abrogatur.

r Terribilis est hominibus conflictus, si non sit assiduus: & nisi vsu præmuniatur, concertandi subitò fiducia non habetur. nam quod in iuuentute nõ discitur, in matura ætate nescitur. Cassio. lib. 3. epi. 3.

s Viri fortes semper in pace modesti sunt, & iustitiam nimis diligunt, qui frequenter prælia tractauerunt. Cassio lib. 5. epi. 3.

t Non dat tot pugna socios, quot solet mensa conuiuas. Sidoni. li. 3. epi. 3.

v Si egregiũ est hostẽ deiicere, nõ minus tamen laudabile infelicis scire misereri. quia sicut infinitam gloriã bellica virtus, ita præcipuum amorẽ clementia meretur. Val. max. de mõra. dicti. li. 5.

x Scientia rei bellicæ dimicandi nutrit audaciam. Nemo enim facilè meruit, quod se bene didicisse confidit, & in certamine bellorum exercitata paucitas ad victoriam promptior est. Ruralis ergo & indocta multitudo exposita est ad cædem. Veget. de re milita ri. li. 1. c. 2.

y Constat quidem in omnibus locis & ignauos & strenuos nasci, tamen & gens Veget. de re mil lib. 1. c. 3.

gentem præcedit in bello, & plaga cœli ad robur nō tantum corporum, sed etiam animorum plurimum valet, & omnes nationes quæ vicinæ sunt Soli, nimio calore siccantur: amplius quidem sapere, sed minus habere sanguinis dicuntur, ac propterea constantiam & fiduciā cominus nō habere pugnandi: quia metuunt vulnera, qui exiguum sanguinē se habere nouerūt. Ecōtrà Septemtrionales populi remoti à Solis ardoribus, inconsultiores quidem, sed tamen largo sanguine redundantes sunt ad bella promptissimi. Tyrones igitur de temperatioribus eligendi sunt plagis, quibus & copia sanguinis supperat ad vulnerum mortisque cōtēptū, & nō possit deesse prudentia, quæ & modestiā seruat in castris, & nō parū prodest in dimicatiōibus vti cōsiliis.

Ibidem. a b Nunquam credo potuisse dubitari aptiorem armis rusticam plebem, quę sub dio, & in labore nutritur, Solis patiens, vmbræ negligens, balneorum nescia, deliciarum iguara, simplicis animi, paruo contenta, duratis ad omnem laborum tolerantiā membris, cui gestare ferrū, fossam ducere, onus ferre, consuetudo diruere est, & Solem puluerēmq; ferre nō timeat. Ex agris ergo supplendum robur præcipuè videtur exercitus: nescio quomodo nō minus mor-

tē timet, ꝙ minus delitiarū nouit in vita.

a c Nō enim tantum celeriùs, sed etiam *Ibid.c.4.* perfectiùs imbuuntur, quę discuntur à puero: deinde militaris alacritas, saltus & cursus antè tērādus est, quàm corpus ætate pigrescat. Velocitas enim est, quę præcepto exercitio strenuum efficit bellatorē: nā taliter instituto pugnare aduersus quoslibet hostes in acie formido non erit, sed voluntas.

a d Ex vultu, ex oculis, ex omni confor- *Ibid.c.6.* matione membrorum eos eligant, qui implere valeant, bellatores: nanque non tantùm in hominibus, sed etiam in equis & canibus virtus multis declaratur indiciis. Sit ergo adolescens Martis operi deputandus, vigilantibus oculis: erecta cervice, lato pectore, humeris musculosis, valentibus digitis, longioribus brachiis, ventre modicus, exilior cruribus, suris & pedibus non superflua carne distentis, sed nervorum duritia collectis. Quum hæc in Tyrone signa deprehenderis, proceritatem non magnopere desideres. Vtilius est enim fortes milites esse, quàm grandes.

a e Ita fit, vt non de pugna, sed de fuga *Ibi.c.20.* cogitent, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera.

a f Nihil magis prodesse cōstat in pugna, *Veget. ibi.* quàm vt assiduo exercitio milites in acie *c.26.*

dispositos ordines seruent. Nam & constipati perdunt spatia pugnandi, & sibi inuicem impedimento sunt, & rariores atque interlucentes aditum prorumpendi hostibus præstant. Institutionis igitur lex est. Nam apud veteres singuli armati in directum trinos pedes inter se occupare consueuerunt, hoc est, in mille passibus mille sexcenti, sexaginta sex pedites ordinantur in locũ, vt nec acies interluceat, & spatium sit arma tractandi. Inter ordinem autem & ordinem, à tergo in latũ sex pedes distare voluerunt, vt haberent pugnãtes spatium, accedendi, atque recedendi. Vehementiùs enim cùm saltu cursuque tela mittuntur.

Veget. lib. 2. c. 22. a g In omni prælio non tam multitudo & virtus indocta, quàm ars & exercitium solent præstare victoriam. Non enim longitudo ætatis, aut annorum numerus artẽ bellicam tradit, sed potiùs exercitatiõ in pugna solet vsus amplius prodesse quàm vires. Nam si doctrina cesset armorum, nil villanus distat à milite: cùm antiqua illa prudẽsque sententia, Omnes artes in meditatione consistere.

Veget. lib. 3. c. 1. a h Qui desiderat pacem, præparet bellum: qui victoriam cupit, milites imbuat, diligenter. Qui secundos optat euentus, dimicet arte, non casu. Nemo prouocare,

nemo

nemo audet offendere, quem intelligit superiorem esse, si pugnet.

a i Euidenter adparet nimiùm copiosos exercitus magis propria multitudine quàm hostium virtute depressos. Nam pluribus calibus subiacet amplior multitudo: in itinere ibus pro mole sua semper est tardior, in longiore autem agmine etiam à paucis superuenorum assolet pati. Quòd si in casu acies verterit tergum, necesse est multos cadere de multis & ideò veteres, qui remedia difficultatum experimento didicerunt, non tam numerosos, quàm eruditos exercitus habere voluerunt. *Ibid. c. 1.*

a k Sæpius enim fames, quàm pugna cõsumit exercitum, & ferro ferior est fames. nam fames intrinsecus pugnat, & vincit sæpius sine ferro, deinde reliquis casibus potest in tempore subueniri. Pabulatio & annona in necessitate remedia non habent, nisi ante cõdantur. In omni expeditione vnum extet maximè telũ, vt tibi sufficiat victus, & hostes frangat inopia. *Veget. lib. 3. c. 3.*

a l Boni duces non aperto prælio, in quo est commune periculum, sed ex occulto semper attentat, vt integris suis, quorum possint, hostes interimant certe, vel terreant, nam pauciores numero & inferiores viribus superuentos, & insidiantes, ac *Ibid. lib. 3. cap. 9.*

insidias facientes sub bouis ducibus repor
tauerunt sæpe victoriam.

Ibid. lib. 3. c. 10. a m Inter hostes discordiam procura-
re causas, sapientis est Ducis. Nulla enim,
quamuis minima sit, natio potest ab aduer
sariis perdeleri, nisi propriis simultatibus
seipsam consumpserit. nam ciuili odio ad
inimicorum perniciem nihil efficacius.

Ibidem. a n Qui raro aut omnino nunquam vi-
derũt homines vulnerari, vel occidi, quum
primùm aspexerint, perhorrescunt, & pa-
uore confusi, de fuga magis quàm de cõflic-
tu incipiũt cogitare. subita enim cõterũt,
vsitata vilescũt, & facilius est ad virtutẽ no
uos imbuere, quàm reuocare perterritos.

Veget. ibi. lib. 3. c. 14. a o Ordinaturus aciem, tria debes antè
prospicere, Solẽ, pulueré, ventũ. Nam Sol
ante faciem eripit visum. Ventus contra-
rius tua flectit ac deprimit, hostium adiu-
uat tela. Puluis fronte congestus, oculos
implet & claudit. Hæc momento eo quo
acies ordinantur, etiam imperiti vitare so-
lent. Sed Duci prouido cauendum est in fi-
turum, ne post paulũ accedente die no-
ceat Solis mutata conuersio, ne ventus ad-
uersus hora solita eo pugnante nascatur.

Veget. lib. 3. c. 18. a p Clamor autem, quem barritum vo-
cant, priùs non debet attolli, quàm acies
vtraque se iunxerit. Imperitorũ enim vel

ignauorum est, vociferari de longè, cùm
hostes magis terreantur, si cum telorũ ictũ
clamoris horror accesserit. Pars victoriæ
est, inimicum turbare antè, quàm dimicet.

Veg. li. 4. cap. 31. a q Nemo enim bello lacessere, aut fa-
cere audet iniuriam regno vel populo,
quem expeditum & promptum ad resisten
dum vindicandúmque agnoscit.

Tullius ejus Tusc. q. a c Quum tempus necessitásque postu-
lat, decertandum est manu, & mors serui-
tuti turpitudinique anteponenda. nam oc-
cidi pulchrum est, si ignominiosè seruis.

Tull. ibid. a f Qui nõ laborat, vt charus militibus
sit, animare milites nescit. Humanitas du-
cis in exercitu, fulmen aduersus hostes est.
Iulius nunquam legitur iussisse, ite illuc
sed venite huc, participatus enim cum Du-
ce labor persuadetur militibus minor.

Petra. in ser. a t Audacter veteranus cruorem suum
spectat, qui scit sæpe viciſſe post sanguinẽ.
Rudi miles ad aciem concurrit, quia cau-
sam belli nescit, & ius bellatoris ignorat.
Peritia enim est, non segnities, quum se-
gnis miles veteranus accedit.

Se ept. 15. a v Ille, q sanguinẽ suũ vidit, cuius dẽte
crepuere sub pugno, q supplãtatui aduer-
sariũ toto tulit corpore, nec proiectus ani-
mũ proiecit, q toties cecidit, cõtumacior re
surrexit, cũ magna spe ad pugnã descendit.

Sen. in epistol. 15.

a x Male vicit, quem pœnitet victoriæ. Melius est enim ignoscere, quàm post victoriam pœnitere.

Ibidem.

a y Diu adparandum est bellum, vt vincas celerius: quia longa belli præparatio celerem facit victoriam.

a z Bellum itaque suscipitur, vt nihil aliud quàm quæsitum videatur. Parua sunt arma foris, si non est consilium domi.

Vide etiam in titulo Adiutorium. C. Consilium. h. Malitia. Pax. h. Præsumptio. y. Victoria, Vtilitas. a. Christianus. c.

Beneficia seu beneficium.

Aug. de diffinitionibus.

a BEneficium, est benevola actio tribuens capiánsque gaudium, tribuendo, id quod agit.

Aug. ho. super Ioan. & Greg. in ho.

b Ante Dei oculos nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis plena est bona voluntate.

Am. super Lucam.

c Nescit virtus mensuram gratiæ: nec contenta referre, quod acceperit, sed vult cumulare, quod sumpsit: nec inferior sit beneficio, licet æquetur officio.

Ambr. de offi.

d In beneficio conferendo plus animus, quàm sensus operatur: magis præponderat benevolentia, quàm possibilitas reddendi muneris.

Cass. li. 2. epist. 28.

e Gratiam principis voluntas nuda nõ asserit. Nec beneficium dici potest, quod nulla

nulla vtilitate sentitur.

Cass. li. 5. epist. 9.

f Pietate plenũ est, peregrinã gentẽ publicis beneficiis obligare, & nõ tãtũ compatriotas ad substantiæ lucra admittere, quantum ipsos quoque aduenas inuitare.

Pet. Rau. in quodã serm.

g Imperiti & omnino inutiles elegãtioribus beneficiis & officiis ampliãtur, diuitiæ accumulãtur diuitibus, & non est qre spiciat paupertẽ & mẽdicũ. Eliseus vasa vacua implebat & deficiẽtib' oleũ dedit. Hodie verò cõtemnuntur vasa vacua, & plena superimplẽtur: ligna in syluas, & aquæ in maria deferuntur. aréti terræ aqua subtrahitur, & flumina, quę nõ indigẽt, irrigãtur.

Sen. de beneficiis.

h Fabius verrucosus beneficium ab homine duro asperè datum, panem lapidosum vocabat, quem esurienti accipere necessarium sit, etsi acerbum.

Sen. ibid.

i Sunt enim qui dã minùs grati, qui aliquid incõmodi præstare solent his, quibus obligati sunt, vt probẽt affectum beneficij memorẽ. Horum animus similis est prauo amore flagrantibus. Illi enim amicæ suæ optant exilium, vt fugientem comitentur, optãt inopiã, vt magis desideranti donent: optant morbum, vt assideant: & quicquid optaret inimicus, amantes vouent. Ferè idem exitus est odij, & amoris insani. Sed nequitia est, vt extra has mergere: euertere,

tere, vt suscites: includere, vt emittas. Non enim beneficiũ iniuriæ finis, nec vnquàm id detraxisse meritum est, quod ipse qui detraxit, intulerat.

Seli 6. de benef. k Multũ interest vtrũ quis beneficiũ nobis det suæ causa, an suæ & nostra ille, qui totus ad se spectat, & nobis prodest, qui aliter sibi prodesse non potest, eo mihi loco habendus videtur, quo quis pecoris suo pabulum prospicit, si me in consortium admisit. Si duos cogitauit, ingratus sum & iniust', nisi gaudeo hoc illi profuisse quod proderat mihi. Summæ malignitatis est non vocare beneficium, nisi quod dantem aliquo incommodo afficit.

Ibidem. l Si indigẽtiã ei oprares, cuius nullũ beneficiũ haberes, inhumanũ erat votũ, quã inhumanius ei optas, cui beneficiũ debes?

Se. 83. epi. m Sapientis est bene debere, beneficia bene soluere. Interdum autem solutio est ipsa confessio.

Ibidem. n Post malam segetem serenum est. Sæpe quicquid perierat infelicis soli sterilitate, vnius anni restituit vbertas. Nemo habet tam certam in beneficiis manum, vt non sæpe fallatur.

Ibidem. o Post naufragiũ maria tẽperãtur. nam cuius rei euentus incertus est, is vt aliquãdo procedat sæpe tendendus est.

Sæpe

p Sæpe enim hoc nõ potuere diuitiæ in dominũ infusæ, qd̃ opportunè dati mille denarij. Multũ enim interest, an donaueris, an succurreris, an seruauerit illũ tua liberalitas, an instruxerit. Sæpe qd̃ datur exiguũ est, quod sequitur ex eo magnum est. *Se. 83. epi.*

q Errat si quis beneficium accipit libentiùs, quàm reddit. Hilarior esse debet, qui soluit, quàm qui mutuat: & lætior esse debet qui ære alieno accepti beneficij exoneratur, quàm qui obligatur. *Ibidem.*

r Si reddere beneficiũ nõ aliter q̃p spe- ciẽ iniuriæ potero, æqssimo animo ad honestũ consiliũ per mediã infamiã tendam. *Sen. ibidẽ.*

s Non potest dari beneficiũ sapienti, cui quicquid datur, de suo datur. Quædam amicis dantur, quædam ignotis, & plus est, quamuis idem datur. Si enim datur, quod à beneficio tuo nosse incipis, Ille tribuit auxilia, iste ornamenta. *Se. 3. de be neficiis.*

t Beneficiũ est, quod alienus dat. alienus enim est, qui potuit sine reprehensione cessare. ideò beneficium est, quod quis dedit, cùm illi liceret etiam non dare. *Ibidem.*

v Pœna est, quòd nõ audet ab vllo beneficium accipere, quòd non audet vlli dare. *Ibidem.*

x In beneficio tẽpus, locũ, personã quisque obseruet: quia monumẽti quædã grata & ingrata sunt. Quãto enim acceptius *Ibidem.*

est,

est si id damus, quod quis non habet, quam cuius copia abundat? & quod diu quærit, quàm quod vbique visurus est? Illa quoque non erunt sine honore, quæ aut illi nemo alter dedit, aut nulli alij.

Ibidem. y Mihi cęteris plus dedit quamuis idem aliis dedisset, quia sine spe recipiędi dedit.

Sen. de beneficiis. z Hęc enim beneficij inter duos lex est: alter statim obliuiscí debet dati, alter accepti nunquàm. Qui dedit beneficium taceat: narret, qui accepit.

Sen. ibid. a b Tacitè danda sunt beneficia, vt nota sint solis, quibus prosunt. interdum etiam ipse, qui iuuatur, fallendus est, vt habeat, nec à quo acceperit, sciat.

Ibidem. a c Sunt quædã nocitura impetrantibus, quæ non dare, sed negare beneficium est. Aestimabimus vtique vtilitatẽ potiùs, quã voluntatẽ petentiũ. nam exhortari in pernitiẽ rogantium, sæua bonitas est. quemadmodum pulcherrimum opus est etiã inuitos nolentésque seruare, ita rogantibus pestifera largiri, blandum & affabile odiũ est. Pecuniam non dabo, quam numerari adulteræ sciam, ne in societate turpis facti aut consilij inueniar: immò si potero, reuocabo, ne possit quandoque dicere, ille amando me occidit.

Sen. ibid. a d Differunt promissa, ne minor sit rubarogantium, quales regiæ potẽtiæ ministri sunt: quos delectat potẽtiæ suæ longũ spectaculũ: minúsque se inducãt posse nisi diu multũque singulis quid possint, ostẽderint, nil cõfestim, nil semel faciũt, vt iniuriæ illorum præcipites lẽta beneficia sint.

Sen. 1. de beneficiis. a e Nullũ tam immansuetum animal, quod non cura mitiget & in amorem sui vertat. Leonum ora à magistris impunè tractantur. Elephantorum feritatem in seruile officium tenet cibus.

Ibidem. a f Multũ interest inter materiam beneficij, & beneficiũ. Itaque nec aurum, nec argẽtũ, nec quicquam eorum, quæ à proximis recipiuntur beneficium est, sed ipsa tribuentis voluntas. Imperiti autem, quod traditur, solùm vocant beneficium. Imperatoris enim corona, & vestis, & currus nihil horum honor est, sed honoris insigne. Sic nec est beneficium, quod sub oculis venit, sed vestigium beneficij.

Ibidem. a g Plerique sunt, qui beneficia asperitate verborum, & supercilio in odium adducunt, eo sermone vsi, ea superbia, vt impetrasse pœniteat.

Ibidem. a h Tempore beneficia magna sunt. beneficium est vnus in fame panis. beneficiũ est arentibus siti monstrare fontem. eo animo quicquid debetur, quo datur, nec

quantum sit, sed à quali voluntate, perpenditur. Maius enim aut minus fit, quamuis idem sit, tempore, loco, causa.

Sen. lib. 4. de beneficiis. a i Beneficiũ illius cõmodum expectat, cui præstatur, non nostrum. aliõquin nobis illud damus. itaque multa, quæ summum humanitatem afferunt, pretio gratiã perdunt. Mercator vrbibus prodest, medicus ægrotis magno venalibus. omnes isti, qui ad alienum commodum pro suo veniũt, non obligant eos, quibus prosunt.

Sen. ibidẽ. a k Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis hæsit: quod quis ægrè dimittere visus est, & sic dare, tanquã ubi eriperetur. Gratissima autem sunt beneficia parata, facilia, occurrentia: vbi nulla mora fuit, nisi in accipientis verecundia.

Seneca. a l Optimũ est occupare ante, quã rogemur: quia cùm homini probo ad rogãdum os cõcurrat: & diffundat rubor, qui hoc tormentum remittit, multiplicat munus suũ.

Sen. ibidẽ. a m Non tulit gratis, qui cũ rogasset, accepit. Nulla res carius cõstat, quã quæ precibus empta est. Molestum enim verbũ & onerosum est demisso vultu dicere rogo.

Ibidem. a n Lacerat animũ & premit frequẽs beneficiorum commemoratio. Demus beneficia, non fœneremur. Dignus est decipi, qui de recipiendo cogitauit, quum daret.

Nul

Seneca. a o Nullum est tam magnum beneficium, quod non vilificare malignitas possit: nullum tam angustum, quod non bonus interpres extendat.

Seneca. a p Nihil carius æstimamus, quẽ beneficiũ, quod diu petimus: nihil vilius quã quũ accepimus. Vnum bene positũ beneficium, multorum amissorum damna restaurat.

Ibidem. a q Quãuis omni petenti dare debeas, tamen in beneficio spectandi sunt mores eius, cui datur, & animus erga nos, & cohabitatio, & vitæ societas, & ad nostras vtilitates officia ante collata.

Ibidem. a r Caue ne beneficiũ maius sit facultate: sequentur enim talem largitionẽ rapinæ, vt ad largiendũ suppetant copiæ. Quũ enim dando egere cœperint, alienis bonis manus inferre coguntur, & maiora odia sequuntur eorum, quibus ademerũt, quàm fauores eorum, quibus dederunt.

Ibidem. a s Elige eum, qui gratis beneficium accipiat, non qui rediturus sit. non beneficium, sed fœnus est, circunspicere non vbi optimè ponas, sed quæstuosissimè habeas vnde facillimè tollas.

Se. de beneficiis. a t Pulchrũ sanè prædicandũ beneficiũ nulla dilatione suspẽsum, nullis precibus redẽptũ, nullis meritis cõparatum gratius est enim donum, quod venit ante preces.

Se. in pro. a v Beneficiū qui dare nescit, iniustè petit. Beneficium accipere, est libertatem vendere. beneficia plura recipit, qui scit reddere. Beneficium dando accipit, qui digno dedit. Beneficium dignis vbi das, omnes obligas. Beneficium, qui se dedisse dicit, petit. Beneficium sæpe dare, docere est reddere. Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter. Nihil prodest benefacere didicisse, si cessas benefacere.

Ibidem. a x Simonides cùm interrogaretur quid inter homines facilè consenesceret, respōdit, beneficium.

Seneca. a y Socrates: Plus gaude datis beneficiis, quàm acceptis. illa enim gloriæ, hæc necessitati videntur esse subiecta.

a z Zenon cuidā solito apud se cantare petenti mutuam pecuniam, si dedero, inquit, & te & pecuniam perdo.

Vide etiam in ti. Gratitudo, Inimicitia. a. Ingratitudo. Liberalitas. v. x. z. ab. ac. ad. ae. ao. ap. Promissio. b. d. e. Superbia. ah.

Blasphemia.

Au. super illud Ma. Blasphe. Rab. ibid. sup. Mat. a NOn minùs peccāt, qui blasphemāt Christum regnantē in cœlis, quam qui crucifixerunt ambulantem in terris.

b Mos erat Iudæis, quū aliquid blasphemiæ audiebant, scindere vestes, sicut Paulus & Barnabas cùm cultu diuino honorarent

rarentur, sciderunt vestes suas.

c Blasphemia est, cum quadam probrosa irreligiositate conuitiorum iacula in alterum maledictio. Hugo de san. Vict.

Vide etiam in tit. Clericus. a. Detractio. c. Voluntas. af.

Bonum, Bonitas.

a VIrtutes, quibus viuitur rectè, magna bona sunt. Species autem quorumlibet corporum, sine quibus rectè vigui potest, media bona sunt. Au. de libero arbitrio.

b Nec quæ accepta deo sunt bona, quæ ante oculos eius malorū admistione maculātur. Grego. in mo.

c Vir bonus citò nec fieri nec intelligi potest. nā ille alter fortassè tanquā Phœnix anno quingentesimo nascitur. Nec est mirum, ex interuallo magna generat, mediocria, & in turbam nascentia sæpe fortuna producit. Sed qui sciret, quid esset vir bonus, nondum se esse crederet: fortassè etiam fieri posse desperaret. Se. 42. ep.

d Aut ista bona nō sunt, quę vocātur: aut homo felicior Deo est. Quæ enim nobis bona videtur, non habet in vsu Deus. Nec enim libido ad illū, nec epularū lautitia, nec opes. Incredibile autem est, bona Deo deesse. hoc ipsum argumentū est, bona nō esse, quæ Deo desunt. Adde, quòd multa, quæ bona videntur, animalibus, quàm Ibidē. 85. epistola.

hominũ pleniora cõtingunt. Illa cibo auidius vtuntur: Venere nõ æquè fatigantur. Virium illis maior est firmitas: sequitur vt multo feliciora sint homine. Nam sine nequitia, sine fraudibus degunt: fruũtur voluptatibus sine vllo pudoris, aut pœnitentiæ metu. Fallimur. Bona illa sunt vera, quæ ratio dat: solida ac sempiterna, quæ cadere non possunt nec decrescere: cætera opinione bona sunt. hoc verò habent cõmune cũ veris: proprietas verò boni in illis nõ est.

Senec. 30. epist. e Non nascitur ex bono malũ, non magis quàm ex ficu olea. ad semen nata respondent. bona denegare non potest.

Seneca in prou. f Bonarũ rerum etti successus non fuerit, conatus ipse honestus est. bona nemini est hora, si non alicui sit mala.

Senec. 22. epist. g Nõ est bonitas pessimis esse meliorẽ. Vide in tit. Amissio. 2. Contritio. m. homo. t. v. x. z. Opus. e. Patientia. ac.

Charitas.

Augu. de laude charitatis. a IN charitate pauper est diues, sine charitate omnis diues est pauper. Hæc in aduersitatibus tollerat, in prosperitatibus temperat: in duris passionibus fortis est: in bonis operibus hilaris est, in tẽporalibus ditissima: in hospitalitate latissima, inter bonos fratres lætissima, inter falsos patientissima: In Abel per sacrificium læta

læta: in Noë per diluuium secura: in Abrahæ peregrinatione fidelissima: in Moyse inter iniurias leuissima: in Dauid tribulationibus mitissima. In tribus pueris blandos ignes: innocẽter spectat: in Machabæis sæuos ignes fortiter tolerat. casta in Susãna supra virum: in Anna post virũ. in Maria præter virũ libera in Paulo ad arguendum: humilis in Petro ad obediẽdum: humana in Christianis ad confitẽdum: diuina in Christo ad ignoscendum. quid dicam de charitate? Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, nihil sum. Ipsa enim est anima literarum, prophetiæ virtus, sacramentorum salus. scientiæ stabilimẽtum, fidei fructus, diuitiæ pauperum, vita morientium.

b Radix omniũ bonorũ est charitas & radix omniũ malorũ est cupiditas. & simul ambæ esse non possunt, quia nisi vna radicitus euulsa non fuerit, alia plantari nõ potest. Sine causa aliquis conarur ramos incidere, si radicem non contendit euellere. *Augu. ho. 7. sup Io. & de pec. dis. ij.*

c Habere omnia sacramenta, & malus esse potest: habere autẽ charitatem, & malus esse non potest. *Augus. de laude charitatis.*

d Nõ numerosiras operũ, non diuturnitas temporum: sed maior charitas meliórque voluntas auget meritum. Nam quod *Aug. ibid.*

patet, & quod latet in diuinis codicibus, tenet, qui charitatem seruat in moribus.

Augus. de doctrina christian. e Sola charitas est, quæ vincit omnia: & sine qua nihil valent omnia, & quæ vbicunque fuerit, trahit ad se omnia. Scientia si sola sit, inflat, quia verò charitas ædificat, scientiam non permittit inflari.

Augustì. f Charitas, est actio rectitudinis, oculos semper habens ad Deũ, glutinũ animarũ, societas fideliũ, ocio non frigida, actio nõ fracta, non fugax, non audax, nõ præceps.

Augu. sup epist. Ioã. cap. 7. g Si nõ vultis in ista eremo siti mori, bibite charitatẽ. fons est, quem voluit Deus ponere, ne deficiamus, & abũdantius eum bibamus, quum ad patriam venerimus.

Aug. ibid. cap. 8. h Pascit esurientes charitas, pascit & supbia. charitas, vt Deꝰ laudet: superbia, vt ipsa laudet. Vestit nudos charitas, vestit & supbia. ieiunat charitas, ieiunat & superbia.

Aug. de catechizã rudibus. i Charitas alios parturit, quum aliquis infirmatur, alios curat ædificare: alios condis tremiscit offendere. ad alios se inclinat: cũ aliis erigit: aliis blanda, aliis seuera, nulli inimica, omnibus mater.

Hiero. super epist. ad Gala. & est 1. vulgi 4. 1. vide. k Vide quantum bonũ est charitas: si ita martyriũ fecerimus, vt nostras velimus ab omnibus reliquias venerari. & si opinionẽ sectantes intrepidi sanguinẽ fuderimus, & substãtiã nostrã vsq; ad mẽdicitatẽ pro

priã dederimus, huic operi, non tã prẽmiũ, quàm pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta sunt, quàm corona victoriæ.

Grego. in pastorali. l Tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, quum ad ima, proximorum se miseriæ compatiendo attrahit, & quæ benignè descendit ad infima, valenter incurrit ad summa.

Ibidem. m Charitatis & pietatis miracula amate: quę tãtò securiora sunt, quãtò & occultiora, de quibꝰ apud Deũ eò maior fit retributio, quò apud homines minor est gloria.

Ibidem. n Charitas, quæ diuisa venire cõsuevit, cor iusti dirimi per multa compellit. quod tamẽ tantò arctius in deo colligit, quantò latiùs per sancta desideria spargit.

Greg. lib. 10. moralium. o Charitas ad cuncta virtutum facta dilatatur. quæ à duobus præceptis incipit, sed se ad innumera extendit. Huius charitatis initium est, dilectio Dei & proximi. quia per amorem Dei, amor proximi gignitur. & per amorem proximi, amor Dei nutritur. nam qui Deum amare negligit, profectò proximum diligere nescit.

Greg. homil. 11. p Fortis est vt mors dilectio: quia sicut mors corpus interimit, sic ab amore rerũ tẽporaliũ æternæ vitæ charitas occidit. nã quem perfectè absorbuerit, ad terrena fõris desideria velut insensibilẽ reddit. neque sanctus quisquam mori pro domino po-

tuisset in corpore, si priùs à terrenis desi-
deriis mortuus non fuisset in mente.

Grego. in lib. q Vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt: sic multæ virtutes ex vna charitate generantur: nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.

Grego. in lib. r Charitatis cùm sit propriũ nutrire cõcordiam, seruare cõpolita, coniungere dissociata, dirigere prauã, & virtutes cæteras perfectionis suæ munimine solidare, quisquis in eius radice se inserit, nec à veritate deficit, nec à fructu inanescit.

Berna. in epistola. s O bona mater charitas, quæ siue foueat infirmos, siue exerceat proiectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibẽs, sicut filios diligit vniuersos, quum te arguit, mitis est, quũ blãditur, simplex est, pie solet seruire, sine dolore mulcere, patienter nouit irasci, humiliter indignari. Charitas hominũ mater est, & angelorũ: non solũ, quæ in terris, sed etiã quæ in cœlo sunt, pacificauit. ipsa est, quæ Deũ homini placauit, & hominẽ Deo reconciliauit.

Ber. super illud. Scientia inflat, charitas ædificat. t Cibus indigestus corpus corrũpit: inflatum & hydropicum reddit: si digestus fuerit, nutrit: sic scientia stomacho animæ indigesta, si non fuerit igne charitatis decocta, malos humores generat. Nũquid non mal

mali mores, mali humores sunt?

Ber. ẽ epi. v Mens, quã semel affecerit charitas, sui iuris esse nõ sinit, metuit quod nescit, dolet quod nõ oportet. Solicitatur plusquam voluerit: cõpatitur nolens, miseretur in vita.

Bern. in x Obtimatio nõ permittit nos alterius cor ingredi: nec suspicio patitur credere *quodã ser* nos ab aliis amari: huic duplici morbo du- *mo.* plex charitas medetur, illa scilicet quæ nõ sua quærit: & iterũ illa quæ omnia credit.

Cassio. sup per psal. mentium. y Charitas est mors criminum, virtus pugnantium, palma vitiorum, concordia electorum, quam fides concipit, ad quam spes currit, cui profectus omnium bonorum seruit.

Cassi. sup psal. Vsq. quoq. z Charitas Dei quædã venalis est pluuia virtutũ, sub qua & beata voluntas germinat, & operatio sancta fructificat, patiens hæc in aduersis, temperata in prosperis, humilitate potens, afflictione lætissima, inimicis beneuola, bonis suis superãs malos.

Leo de ieiunio 7 ser mo. a b Charitas robur est fidei: fides fortitudo est charitatis, & tunc verum nomen est, ac verus est fructus ambarũ, quum insolubilis manet vtriusque connexio. Vbi enim non simul fuerint, simul desunt, quia inuicem sibi & iuuamen, & lumen sunt, donec desiderium credulitatis Impleat, remuneratio visionis, & incommutabiliter

videa

videatur & ametur, quod nunc & sine fide non diligitur, & sine dilectione nō creditur.

Hugo de laude veritatis. a Nescio si qd maius in laude tua dicere possū, quā vt Deū de cœlo traheres, & hominē de terra ad cœlū eleuares, magna virtus tua, vt per te vsq; ad hoc humiliaretur Deus, & vsq; ad hoc exaltaretur homo.

Vide etiam in titu. Amor. a p. Dilectio Virtus. r.

Caro, siue corpus.

Aug. de diffinitionibus. a CArnis afflictio est, per quam lasciuiæ mentis semina castigatione discreta comprimuntur.

Aug. super Ioan. b Spiritus deficit, vbi caro requiescit. Vt enim caro mollib⁹, sic aīa duris nutritur. illam blanda refouēt, hanc aspera exercent.

Hiero. in epist. c Quocunque perginus, nobiscum inimicum portamus. Vinum & adolescentia, duplex incendium voluptatis.

Hiero. in epist. d Corporis debilitas nimia, etiam vires animæ frangit: mētis quoq; ingeniū marcescere facit. quicquid cum modo, & temperate fit, salutare est: optimus in omni re modus, laudabilis vbique mēsura.

Grego. in mora. e Dū carnalis vita corrigitur, & vsq; ad abstinētiæ, atq; orationis studiū à perficiētibus peruenitur, quasi iā in altari caro ineēditur: vt inde in omnipotentis Dei sacrificiū redoleat: vñ priùs culpa displicebat.

f Nos

f Nos gestamus laqueū nostrū nobiscū: circūferimus inimicū, carnem nostram loquor, de peccato natā, in peccato nutritam, corruptā nimis ipsa origine: sed multò amplius prana cōsuetudine vitiatā. Hinc est, q̄ tā acriter aduersus spiritū concupiscit, q̄ assiduè murmurat, & impatiens est disciplinæ, q̄ illicitè suggerit, quòd nec rationi obtēperat, nec vllo timore inhibetur. *Iidem.*

g Quia iniquus carnem suam Deo præponit, iudicante Deo agitur, vt ex ea amplius in igne crucietur. Hic itaq; eam relinquere non vult, & quum ab ea abstrahitur, illic eā relinquere appetit, & tamē in ea propter supplicia reseruatur. *Grego. in moralib.*

h Sic conditi mirabiliter sumus, vt ratio animā, & anima possideat corpus. Ius verò animæ à corporis possessione repellitur, si non priùs anima à ratione possidetur. *Gre. lib. 3. moraliū.*

i Hi frequenter maiores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur. *Greg. lib. 11. moralium.*

k Magna cura pēsare debemus, vtrū noster spiritus impetu carnis ducatur, transitoria æternis præponere: ista mundana ad voluptatē, non ad necessitatē quærere. *Gre. ibid.*

l In hoc mūdo cum nostris tēptationibus nascimur, & caro nobis aliquando aduersatrix est in bono opere, aliquando autem *Greg. ho. 3. secunda par. Exe.*

sedu

seductrix in malo. Si igitur ei plus, quàm debemus tribuimus, hostē nutrimus: & si necessitati eius quæ debemus, non reddimus, eiuem necamus. Satienda est itaq; caro, sed ad hoc vsque, vt in bono opere nobis sufficiat. Nam quisquis ei tantum tribuit, vt superbiat, satiari penitus ignorat. Ars itaque magna est satiari, ne vnusquisque per satietatem carnis, ad iniquitatem prorumpat turpitudinis.

Bern. super cant. m Iram metum, cupiditatem, & gaudiū, velut quendam animi currum auriga regit, & in captiuitatem redigit omnem carnalem affectum, & carnis sensum nutu rationis, in obsequium virtutis.

Bern. in sermo. & Hugo de claustro anim. n Cur carnē tuā pretiosis rebus impinguas & adornas: quā post paucos dies vermes deuoraturi sunt in sepulchro: & animā tuā bonis operibus non adornas, quæ Deo & angelis eius præsentanda est in iudicio? Cur ergo animā tuam vilipendis, & ei carnem proponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna abusio est.

Ber. in ser mo. 33. o Primū impedimentū nostrū, & occupatio grauis ipsa est necessitas miseri huius corporis, quod dū modò somnum, modò cibum, modò vestem, exteráque similia quærit, haud dubium, quin frequenter impediat nos ab exercitio spirituali.

p Cor

p Corpore molli reddito & delicato, ne cesse est & animam participari ex corporis morbo. *Chrysost. 23. sup epi. ad He.*

q De stercore & paupertate erigitur quisquis de labe corporis per Dei gratiam subleuatur. In stercore inuoluitur, cui carnis vitia dominantur. *Cassi. sup psal. Suscitās à terra.*

r Nunquā affectus noster ad desiderium æternorū accēditur, nec intellectus ad cœlestiū contemplationē perfectē acuitur, nisi cura carnis etiam in licitis & necessariis frequenter & fortiter repellatur. *Ricard. in lib. de cōtēplatiōe.*

s Nihil aliud est caro cū qua tanta est solicitudo, nisi spuma, caro facta, fragili decore vestita. sed erit quandoque cadauer miserū & putridum, & cibus vermium. Si diligenter cōsideres quid per os & nares & cæteros corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquā vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis, quam sit onerata peccatis, irrerita vitiis, pruriens concupiscētiis, occupata passionibus, polluta illusiōibus, prona semper in malum, & in omne vitium proclivis, plenam cōfusione & ignominia inuenies. *Hugo de claustro animæ. li. 1. cap. 1.*

t Attēde homo, quid fuisti ante ortū, & quid es ab ortu vsq; ad occasum, atq; quid eris post hāc vitam. Profectò fuit, quando nō eras: posteà de vili materia factus, & in vilis *Ibidem.*

vilissimo pâno inuolatus menstruali sanguine in vtero materno fuisti nutritus. Tunica tua fuit pellis secundina. sic indutus & ornatus venisti. nec memores, q̃ vilis sit origo tua. Forma, fauor populi, seruor iuuenilis, opésq; furripuere tibi noscere, quid sit homo. Nihil enim aliud est homo, quàm sperma fœtidũ, saccus stercorũ, cibus vermiũ, post hominem vermis, post vermẽ fœtor & horror. Sic in non hominem vertitur, omnis homo. Cùm fæx, cùm limus, cùm res vilissima simus. Vnde superbimus? ad terram terra redimus.

Io. Cassianus de institutis monachorũ libr. 6. Senec. 15. epist.

v Quodammodo exire de carne est in corpore commorantem, & vltra naturam est in fragili carne aculeos non sentire.

x Fateor nos gerere corporis nostri tutelam. Non indulgendum illi, seruiendum nego. Multis seruiet, qui corpori seruit: qui pro illo nimiùm timet, qui ad illud omnia refert: honestum ei vile est, cui corpus suum nimis charum est. huius nimius amor nos timoribus inquietat, solicitudinibus onerat, & contumeliis obiicit. Agatur eius diligentissima cura: ita tamen vt quum exigit ratio, quũ dignitas, quũ fides, mittẽdũ in ignem sit. Sic nos gerere debemus, vt nõ tanquam propter corpus viuere debeamus, sed tanquam non possimus sine

sine corpore, corpori tantũ indulgeamus, quantum bonæ valetudini satis est.

y Maiore corporis sarcina animus elidi- *Ibidem.*
tur, & minùs agilis est. Circumscribe corpus tuum, & animo locum laxa. multa sequuntur incommoda debitos huic curæ bibere & sudare, vita cardiaci est.

z Maior sum & ad maiora genitus, quàm *Sene. 66.*
vt mancipium sim corporis mei. Contemptus corporis sui, certa libertas est. *epist.*

a b Sapiens itaque multùm cum melio- *Ibid. 75.*
re ac diuina sua parte versatur, cum hac querula ac fragili quantum necesse est.

a c Multa nos incommoda exagitant, *Seneca.*
quàm male conueniat nobis hoc corpus. nunc de capite, nunc de ventre, nũc de pectore aut de faucibus cõquerimur. Aliquando nerui nos, aliquando pedes vexant. nũc detractio, nunc distillatio, aliquando superest sanguis, aliquando deest. hinc atque illinc tentamur. hoc euenire solet in alieno habitantibus. hoc enim corpus non domus, sed hospitium, & quidem breue hospitium, quod relinquendum, vbi te grauem esse hospiti videas.

a d Iam qui bona corporis præ se ferũt, *Boet. 3. de*
quàm exigua, quàm fragili possessione *consolatio*
vruntur! Formæ vero nitor, vt rapidus est, *ne.*
& velox, & vernalium florum mutabilita-

te fugacior quod vt ait Aristoteles: Si lin-
ceis oculis homines vterentur, vt eorũ vi-
sus obstãtia penetraret: nõne introspectis
visceribus illud Alcibiadis superficie pul-
cherrimum, corpus turpissimũ videretur?
ideo re pulchrum videri nõ sua natura, sed
oculorum spectantium reddit infirmitas.

Vide etiam in tit. Abstinentia. a n. Acce-
ptio, f. Anima, x, y. Cõcupiscentia, d, f. Con-
sideratio, f. Cor, i. Delitiæ, e. Ingenium, e. Re-
gimen, d, y. Seruitium, a. Spiritus sanctus, p.
Subiectio, d.

Castitas, siue continentia.

Augu. de diffinitio. Ibidem.

a CAstitas, est virtus sub iugo rationis
impetum libidinis refrænans.

b Castitas est per edomitas vitiorum fu-
rias munda, & honesta totius corporis ha-
bitudo.

Aug. in li. de bono cõ iugali.

c Propositũ animi permanẽte, per quẽ &
corpus sanctificari meruit, nec ipsi corpori
aufert sanctitatẽ violentia libidinis alienę
quã seruat perseuerãtia cõtinentiæ sanctæ

Aug. de cõtinẽtia vi duali.

d In coniugali vinculo si pudicitia conser
uatur, damnatio non timetur. Sed in virgi-
nali ac viduali cõtinentia, excellentia mu-
neris amplioris experitur, qua experta &
electa, & voti debito obligata, iam non so
lum nuptiæ expertes esse etiam si non nu-
bant, nubere velle damnabile est.

e Sicut

Augu. de bono cõiugali.

e Sicut bonum erat quod Martha facie-
bat occupata circa ministeriũ sanctorum,
sed melius quod Maria, audiẽs verbũ Dei:
ita etiam bonũ Susannæ in castitate coniu
gali laudamus: sed bonum viduæ Annæ, &
magis Mariæ virginis anteponimus.

Aug. contra Iulia. lib. 4.

f Pudicitia, res est animæ, virginitas cor-
poris. denique illa integra in anima per-
manente, potest ista de corpore sibi violen
ter auferri. & quum ista integra maner cor
pori, potest illa in animo lasciua voluntate
corumpi.

Aug. de cõ muni vita clericorũ.

g Non dicatis vos habere animos pudi-
cos, si habeatis oculos impudicos: quia im-
pudicus oculus impudici cordis est nũtius.

Augu. ser. 57. super Mat.

h Audeo dicere superbis continentibus,
expedit cadere, vt in eo ipso, in quo se ex-
tollunt, humilientur. Quid enim prodest,
cui est continentia, si dominetur superbia?

Augusti. in ser mone.

i Inter omnia certamina Christianorum
duriora sunt prælia castitatis. nam ibi con
tinuã pugna, & rarior victoria. Rara enim
concordia formæ atque pudicitiæ: Rara a-
uis in terris nigróque simillima cygno.

Augu. de vir.

k Vbi necessitas imponitur castitati, au-
toritas datur libidini, itaque nec casta est,
quæ meri cogitur: nec honesta, quę mercę
de conducitur.

Hie. in ep.

l Quacunque virtute polleas, quisquis cun-

que operibus niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahes.

Grego. in moralib. m Quum de ipsa cõtinẽtia mẽs elatione tãgitur, plerunq; omnipotens Deus, superbiã deserẽs, hãc in immunditiã operis cadere permittit. Nulla enim est castitas carnis, quam non cõmendat humilitas mẽtis.

Ber. in ep. n Differunt quidem inter se homo pudicus & angelus, sed felicitate, non virtute. Sed etsi illius castitas felicior, huius tamen fortior esse cognoscitur. Castitas sine charitate, lampas est sine oleo. subtrahe oleũ, lampas non lucet: tolle charitatem, castitas non placet.

Ber. ibid. o Vtinam qui continere non valent, cœlibatui cederent, ne vterentur esset proculdubio melius nubere, quàm vri, & saluari in humili gradu, quàm in sublimitate cleri deterius viuere.

Isid. lib. 1. de summo bon. c. 31. p Quidam in iuuentute luxuriosè viuentes, in senectute continentes fieri delectantur, & tunc eligunt seruire castitati, quando libidinosos habere contempsit. Nequaquam in senectute continentes vocandi sunt, qui in iuuentute luxuriosè vixerunt: tales non habent præmium, quia laboris certamen non habuerunt. Eos enim expectat gloria, in quibus fuerunt gloriosa certamina.

q Sex

q Sex sunt quæ incorruptam conseruant castitatem: scilicet sobrietas, operatio, aspe- *Cassio. sua per Mar.*
ritas cultus, inhibitio sensuum, raritas sermonis cum honestate, euitatio opportunitatis, & personæ, & loci, & temporis.

r Pudicitia, est ornamentum nobilium, exaltatio humiliũ, nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, solamẽ mœrentium, augmentũ omnis pulchritudinis, decus religionis, minoratio criminũ, multiplicatio meritorum, creatoris omnium Dei amica. *Cypr. de xij. aluo fionibus.*

s Expertis vitiorum illecebris, difficiliùs quàm incognitis caremus: & minoris laboris est incognitam carnis cauere voluptatem, quàm reiicere iam cognitam. *Beda sup per Esdr. lib. 4.*

t Maius miraculum est de carne propria fomitẽ eradicare luxuriæ, quàm expellere immundos spiritus de corporibus alienis. *In collationibus patrum*

v Maior est virtus ac sublimior gratia, internam libidinem carnis extinguere, quàm nequitias dæmonum extrinsecus irruentes signo Domini, ac virtutis altissimæ potentia subiugare. *collatiõe Nesto rationis. Ibid.*

x Pudicitia, est virtus nõ solùm impersi libidinis coercens, sed & signa cohibens. *Tullius.*

y Hac mediocritatis linea continentiam obseruabis, vt nec voluptati deditus prodigus & luxuriosus adpareas, nec auara tenacitate sordidus, aut obscurus existas. *Sen. de 4. virtutib.*

Christianus.

Aug. de vita Christiana.

a ILle verè Christianus est, qui omnibus misericordiam facit, qui nulla omnino mouetur iniuria, qui alienum dolo rē tanquā propriū sentit: cuius mēsam nullus pauper ignorat: qui corā hominibus in glorius habetur: vt coram Deo & angelis glorietur, qui terrena cōtēnit, vt possit habere cælestia: qui opprimi paupere se pūte nō patitur: qui miseris subuenit: qd fletū flentibus, quocatur alienis: qd bene faciebat Paulus: Quis infirmatur, & ego nō infirmor?

Aug. ibid.

b Christiani nomen ille frustrā sortitur, qui Christū minimè imitatur. Quid enim tibi prodest vocari, quod non es: & nomen vsurpare alienū? Sed si Christianum te esse delectat, quæ Christianitatis sunt, gere, & meritò tibi nomen Christiani assume.

Aug. super psal. xxxij.

c Ipse est Christianus, qui & in domo sua peregrinum se esse cognoscit. Patria nostra sursum est, ibi hospites non erimus.

Greg. lib. 28. mo.

d Non quæritur in Christianis initium, sed finis.

Chrysost. in hom.

e O Christiane delicatus es miles, si putas sine pugna te posse vincere: sine certamine triūphare: fortiter dimica, atrociter in prælio concerta, considera pactum, conditionem attende, militiam nosce, pactum quod spopondisti, conditionem, ad quam accef

accessisti, militiam cui nomen dedisti. hoc enim pacto quos miraris, omnes pugnauerunt, hac conditione vniuersi vicerunt, hac militia triumpharunt.

Cy. de tz. abusiuis.

f Christianus nemo dicitur rectè, niū qui Christo moribus, prout valet, coæquatur.

Maxi. in ser. de natali Domini.

g Tota vita Christiani hominis, si recūdū euāgeliū viuat, est crux, atq; martyrium.

Vide etiam in tit. Fides & in tit. Veritas.

Christus.

Aug. de ea tēpestate rudibus.

a ESuriuit Christus, qui omnes pascit: sitiuit, per quem creatur omnis potus, & qui spiritualiter panis est esurientium, fonsque sitientiū: ab itinere terrestri fatigatus est, qui seipsum nobis viam fecit in cœlum: obmutuit & obsurduit corā conuitiantibus, per quem mutus locutus est, & surdus audiuit. Vinctus est, qui de infirmi carū vinculis nos sōluit: flagellatus est, qui oīm flagella dolorū de hominū corporibus expulit. Crucifixus est, qui cruciatus nostros finiuit. Mortuus est, qui mortuos suscitauit. sed & resurrexit nunquàm moriturus, ne ab ipso quisquam se discederet, mortem cōtēneret, quasi nūquàm futurus.

Aug. sup. Matt. xxv. et contra Felicianū

b Iacebat Christus, quasi tum ad carnē mortuus in sepulchro, mortuos suscitans in inferno, viram tributens vniuersis in cœlo, non mundum dimittens ad cœlum ascen-

dit, nec cœlum deserens venit ad nos, sed vno atq; eodē tēpore totū totus impleuit.

Augu. super Io. c Ego sum via, veritas, & vita. tā quā dicere t, quā vis ire ego sum via. quò vis ire ego sum veritas. vbi vis pmanere ego sū vita.

Mat c.15. Aug. ibid. d Ideò permittitur inimicus iuxta viam ponere laqueos: ne securitate exultationis vita deseratur, & in insidias incidatur. Via Christus humilis. Christus veritas & vita. Christus excelsus & Deus. si ambules in humili, peruenies ad excelsum.

Augu. super Io. e Ambulare vis ego sum via. falli nō vis? ego sum veritas. mori nō vis? ego sum vita.

Augu de vera religione. f Tota vita Christi in terris per hominē quā gessit, disciplina morū fuit. Oia enim bona mūdi Christus cōtempsit, quę cōtemnēda docuit: & omnia mala sustinuit, quæ sustinēda præcepit: vt nec illis quęreretur felicitas, nec in istis infelicitas timeretur.

Augu. super Io. g Attulit Christus veritatē vt rector, magnitudinē vt liberator, iustitiā vt cognitor.

Aug. contra Felic. h Erat Christus vno atque eodē tempore totus in inferno, totus in cœlo, illic patiēs iniuriā carnis: hic non relinquēs gloriam deitatis. erat apud inferos resurrectio mortuorum, erat apud cœlos vita viuentium.

Ambr. super Lucā lib. 4. i Christus omnibus omnia factus est, pauper pauperibus, diues diuitibus, flens flētibus, esuriētibus esuriens, sitiēs sitientibus, profluus

profluus abundātibus, in carcere cō pauper est, cum Maria flet, cum apostolis epulatur, cum Samaritana sitit, in deserto esurit, vt cibus primi hominis, quē præuaricatione gustauerat, iciunio Domini soluerētur.

k Nemo tibi Christum potest auferre, nisi te illi auferas. *Idē lib. 5.*

l Omnia habemus in Christo, & omnia in nobis Christus. Si à vulnere curari desideras, medicus est: si febribus æstuas, fons est: si grauaris iniquitate, iustitia est: si indiges auxilio, virtus est: si mortē times, vita est: si tenebras fugis, lux est: si cœlū desideras, via est: si cibum queris, alimentū est. *Ambro. in quod i scr.*

m Hoc intelligendū est quòd tantæ paupertatis fuerit Christus, & ita nulli adulatus sit, vt in vrbe maxima nullum hospitem, nullam inuenire mansionem. *Hie. super Mat lib. 1.*

n Christus sanctificatio est, sine qua nemo videbit filiū Dei. seu faciem Dei. Christus redēptio, id est, redemptor & pretium. Christus oīa, vt qui oīa propter Christū dimiserit, vnō inueniat pro omnibus, & possit liberē clāmare. Pars mea Dominus. *Hiero. ad Pam.*

o Redemptor noster homo nascendo, vitulus moriendo, leo resurgendo, & ad cœlos ascendēdo aquila factus est. *Gre lio. 4.*

p Iustus quisque per rationem homo per sacrificium mortificationis suæ vitulus, per *Greg. ibi.*

fortitudinem securitatis suæ deo, per contemplationem vero est eius aquila.

Ber. de no uã mili tia.

q Mors Christi à morte, vita ab errore, à peccato gratia liberauit. Et quidem mors per iustitiam suam peregit victoriam, quia iustus exoluendo quæ non rapuit, vitã per sapientiam documentum disciplinæ adimplenit, gratia ex illa potestate peccata rẽmisit, quæ omnia quæcunque voluit, fecit.

Berna. in sermo.

r Non consolatur Christi infantia garrulos: non consolantur Christi lachrymæ cachinnates: nõ consolantur panni eius ambulantes in stolis: non consolantur stabulum & præsepe amantes primas cathedras in synagogis.

Berna. in epistо.

s Aliud sequi Iesum, aliud tenere, aliud manducare. Sequi salubre consilium, tenere & amplecti gaudium solenne, manducare, vita beata.

Ber. super cant.

t Gemina dulcedo suauitatis exuberat in pectore Domini Iesu: longanimitas in expectando, & facilitas in donãdo. Nomẽ Iesu, quãm carum! quã vile! vile, sed salubre. si vile non esset, mihi non effunderetur: si salubre nõ esset, me nõ lucraretur. Iesus mel in ore, melos in aure, iubilus in corde.

Berna. in sermo.

v Putãsne filium Dei reputet Iesum quisquis ille est homo, qui ipsius nec terreatur comminationibus, nec attrahitur promissionibus

sionibus, nec præceptis obtemperat, nec consiliis acquiescit.

Ber. super cant.

x Nomen Iesu lucet prædicatum. pascit recogitatum, lenit & vngit inuocatũ. qui ita exercitatos reparat sensus, virtutes roborat, vegetat bonos mores atque honestos, castas fouet affectiones.

Ibidem.

y Nihil ita sicut hoc nomẽ Iesu iræ impetũ cohibet: superbiæ tumorẽ sedat: liuoris vulnus sanat: luxuriæ fluxũ restringit: libidinis flãmã extinguit, sit in auaritiæ tẽperat, ac totius indecoris pruriginẽ fugat.

Ibidem.

z Dignus planè est morte, q tibi Christe recusat viuere. & qui tibi non sapit, desipit: & qui curat esse, nisi propter te, pro nihilo est, & nihil est. Propter te ipsum Deus fecisti omnia, & qui esse vult sibi & non tibi, nihil esse incipit inter omnia.

Ibidem.

aa Ne mundi gloria, seu carnis voluptatibus abducaris: dulcescat tibi pro his sapientia Christus. ne seducaris spiritu mẽdacij & erroris, luceat tibi veritas Christus. ne aduersitatibus fatigeris, confortet te virtus Dei Christus.

Ibidem.

ab Quis nõ post illũ libẽter atq; alacriter currat, qui & ab errore liberat, & errata dissimulat? qui deinde merita viuendo tradit, & præmia moriendo conquirit?

Ibidem.

ac Habemus Christum Iesum ex patre nasc

nasceré in patre cubité, cũ patre sedentem, cũ patre pendétem, à patre ambulantem, pro patre stantem, sine patre morientem.

Hier. super dam ser.

a e Sub Christi scapulis quatuor nobis beneficia cõferuntur. sub his enim abscõdimur: sub his ab incursu accipitrũ & miluorum protegimur: sub his vmbraculũ salubre nos refrigerat, & nimiũ solis feruoré repellit: sub his quoq; alimur & fouemur.

Damas. i Mat. xvj. Tues Christus filius Dei viui.

a f Nomẽ enim Christi exprimit vnitatẽ personę in duabus naturis. exprimit etiam dignitatẽ regiã & sacerdotalem & gratiæ plenitudinẽ propter vnctiõis prærogatiuã.

Beda de tabernaculo Salomonis.

a g Nomen Iesu apud Hebræos à litera Ioth, apud Græcos à iõta incipit. q vtraque in sua gente denarij numeri est nota. decẽ obolos in pretium animæ suæ offerũt, qui in Iesum Christum credentes, signum nominis eius, quod à denario numero incipit, in fronte & professione proferunt.

Cas. super illud p'al. Speciosus forma.

a h Nõ quia forma eius decore lactei coloris eluxit, aut flauo crine lampauit, aut insigni statura præeminuit, sed veraciter humano genere pulchrior fuit, quia peccatũ nõ habuit, quãuis pater Augustinus speciem decoris eius dicat fuisse laudabilem.

Dominus soluit cõp. Ps. Iam.

a i Sicut ligat diabolus, qui peccata cõnectit, sic soluit Christus qui delicta dimittit.

sibi vult Euãgelista? Deuoti militis est, regis sui tacere fugã, narrare cõstãtiam, aperire fortia, tacere infirma, & sequi alta. Quod fugit autem Christus, nõ fuit timoris, sed mysterij. Bellicosus enim si in bello fugit, artis est, non timoris insequẽtem non timet, sed producit: vt palãm vincat.

tractãs illud Matt. 2. Fugeim Aegyptũ.

a l Quid iugo Christi suauius? Quid onere leuius, probabilem fieri scelere abstinere, bonum velle, amare omnes, odisse malum, æterna consequi, præsentibus non capi, nolle inferre alteri, quod sibi perpeti sit molestum.

Hilarius tractãs illud Matt. Iugum enim meum suaue est &c.

Vide etiam in ti. Aduẽtus. f. Amor. o. t. v. ax. bh. Anima. a. Ascensio. a. Beatitudo. d. decima. a. Fabula. b. Humilitas. b. Parentes. o.

Clericus.

a CVm etiã laicos hoc deceat, ne aut extraneas blasphemandi occasiones: aut opportunitatem fornicationis ostendant, maximè tamen hæc necessitas clericos vehementer constringit, quibus religio blasphemata, aut fraternitas perdita duplices pœnas irrogabit.

Au. de singularitate clericorum.

b Cõtemnitur clericus, qui sæpe inuitatur ad prandiũ, & non recusat. nunquam petentes, raro accipiamus rogati. Beatius est magis dare, quàm accipere.

Hiero. ad Nepotianum.

c Negotiatorem clericum ex inopere di-

Ibidem.

uitem,

uirem, ex ignobili glorioſum quaſi quandam peſtem fuge.

Hie. I epi. ad Damaſum Papã & eſt 1. 42.

d Clericos illos cõuenit eccleſię ſtipẽdijs ſuſtentari, quibus parentũ & propinquorũ nulli ſuffragantur. qui autẽ bonis parentũ & opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperũ eſt, accipiunt, ſacrilegium incurrunt.

Hiero. in alia epi.

e Clericus, qui de bonis ſuis ſuſtẽtari poteſt, ſi accipit quod pauperũ eſt, ſacrilegiũ profectò committit, atque per abuſionem talium iudicium ſibi manducat & bibit. Si eges & accipis, das potius, quàm accipis. ſi autem non eges, & accipis, rapis.

Hie. ſuper ep. ad Ti. Ber. lib. 2. de conſid. ad Eugenium.

f Vehementer eccleſiam Dei deſtruit, meliores laicos eſſe, quàm clericos.

g Miror cuius ordinis ſint noſtri clerici. nam in congregatione temporalium ſe habent vt laici: in apparatu nobili, vt milites: in acquiſitione reddituum vt clerici, ſed non laborant vt laici. neque pugnant vt milites, neque euangelizant vt clerici. & quum vtriuſque ordinis eſſe cupiũt, vtriſque deſerũt, vtrumque confundunt. Vnuſquiſque in ordine ſuo reſurget. Iſti ergo cum Deus ſit ſummè ſapiens, veraciter creditur à ſummo vſque deorſum, nihil inordinatum relinquere: vereor, ne alibi ordinandos quàm vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

Cum

h Cũ cunctis ſtatus hominũ aliquid habeant laboris, & aliquid voluptatis, clerici inter hæc nouo quodã artificio diſcernentes totum, quod delectat, in quolibet elegerunt: & totum quod moleſtat, reſpuerunt. à militibus acceperunt ſuperbię faſtum, amplã familiã, equorum phaleras, & nobiles apparatus à mulieribus dependentes collo pelles rubricatas, vinum, molliciem, balneũ & gloriam: à ruſticis fructus agrorum horrea plena. Sed bene cauent militaris loricę pondus, muliebrem declinant verecundiam. Omnes ruſtici & agricolæ victũ ſibi labore acquirunt: hi deliriis affluunt, & tamen abſque fructuum tempore, promptuaria eorum plena triticо, & vinũ bibunt vnæ meraciſſimum, & inde ineraſſantur, impinguntur & dilatantur. Quum ergo reſurgere cœperint homines, quilibet in ordine ſuo, iſti cum quibus reſurgẽt? Si diuertere voluerint ad milites, ipſos exſufflabunt. Sic cuncti homines à ſuis finibus arcebuntur: & iſti, qui in nullo fuerint ordine, vbi putas collocabuntur? Reſtat ergo, vt illum locum ſortiantur, vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. & ſint in laboribus dæmonum, qui in laboribus hominum non fuerunt.

Ber. ſuper illud pſal. In labore hominum non ſunt: ideo non flagellabuntur.

Bern. ſup. cã. ſer. 23.

i Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt Antichriſto.

christo.honorati Domini, cui honorē non deferunt. Inde quē quotidie vides, meretricium nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frænis, in sellis, in calcaribus. plus calcaria, quàm altaria fulgent. Inde mēsæ splendidę cyphis & cibis. Inde comessationes & ebrietates. inde cithara, & lyra. inde torcularia redundantia, & promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud pro huiusmodi volūt esse, & sunt ecclesiarum præpositi, decani, archidiaconi, episcopi, archiepiscopi.

Ber. ibidē. k Olim prędictū est, & nūc tēpus impletionis aduenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima: amara priùs in nece martyrum, amarior pòst in conflictu hæreticorū: amarissima nūc in moribus domesticorū: Nō fugare, non fugere eos potes. ita inualuerūt, & multiplicati sunt super numerum. intestina & insanabilis est plaga ecclesiæ. & ideò in pace amaritudo eius amarissima. Sed in qua pace? & pax est, & non pax. Pax à paganis, pax ab hæreticis, sed non profectò à filiis. Vox plangentis ecclesiæ in tempore isto: Filios enutriui & exaltaui ipsi autem spreuerunt me. spreuerunt & maculauerunt me. à turpi vita, à turpi ouxilio, à turpi commercio. à negotio denique perambulante in tenebris.

Super

Supereſt vt iam de medio fiat dæmonium meridianum.

l Vnde clericis exuberare existimas re- Ber. ſu. cā
rū affluentiam, vestiū splēdorē, mensarum ti. ſer. 78.
luxuriam, congeriem vasorum argenteorum & aureorū, nisi de bonis ecclesiæ? Inde est, quòd illa pauper & inops & nuda relinquitur facie miseranda, inculta, hispida, propter quod non est hodie ecclesiam ornare, sed spoliare, non est custodire, sed perdere, non est defendere, sed exponere, non est instruere, sed prostituere, non est pascere gregem, sed mactare & deuorare, dicente Domino de illis, qui deuorant plebem meam sicut escam panis.

m Curritur in Clero passim ab omni ęta- Ber. ſ. quo
te & ordine, à doctis pariter & indoctis ad dam ſer.
ecclesiasticas curas, tāquam sine curis iam quisque victurus sit, quū ad curas puenerit.

n Si insurgeret apertus hæreticus, mitte- Be. ſu. cā.
retur foras & arescceret: si violentus inimi- ſer. 31.
cus, absconderet se forsitan ab eo. nunc verò quid eiiciet, à quo abscondet se? omnes amici & omnes inimici, omnes necessarij, & omnes aduersarij: omnes domestici, & nulli pacifici: omnes proximi, & omnes, quæ sua sunt quærunt.

o Peccata populi mei comedunt, Sed si Proſpe. li.
cut nihil habentes proprium, non peccata, 1. de vita

m

contemplatiua. sed alimẽta, quibus indigere videntur, accipiunt: ita possessores nõ alimẽta, quibus abundant: sed aliena peccata suscipiunt.

Vide etiam in tit. Ebrietas. f. Exemplũ. q. Munus. b. Oratio. k. Pœnitentia. aq. at. Cogitatio.

Hier. in ep. ad Demetriadẽ. a QVicquid pudet dicere, pudet & cogitare, est tutissimũ atque perfectũ, vt assuescat animus solicita semper & peruigili custodia discernere cogitationes suas, & ad primũ animi motũ, vel probare vel reprobare, qđ cogitat: vel bonas cogitationes alat, vel statim malas extinguat. Hinc nãque fons est boni, & origo peccãdi. Ibi maxime oportet obseruare peccatum, vbi nasci solet. statimque ad primam tentationis facié, & malũ antè, quã crescat restinguere, dum adhuc est in cogitatione.

Hie. ibid. b In illa tantũ cogitatione peccatũ, quæ suggestioni consentum mentis dedit: quæ malũ suum blãdè fouet, quæ in factũ gestit irrũpere. Huius cogitatio est, si ex aliquo impedita casu non impleat voluntatem: nihilominus actione criminis condemnatur à Domino: vt illud in euangelio legimus, qui viderit mulierem ad cõcupiscẽdũ.

Ibidem. c Ad peccatũ quod opere ppetratur nequaquã puenies: si incentiua viorũ statim in mente iugulabis, & paruulos Babylonis

nis allides ad petrã, in qua serpentis vestigia nõ repetiuntur, & cautè domino promittes, Si mei non fuerint dominati &c.

d Tunc ad perfectionis summã pertingimus, quum tic exteriora vitia vincimus, vt cogitationes superfluas à mente referemus. Nam tanto longius mens à necessariis cessat, quanto à malis latiùs cogitat. Gre. li. 11. moraliũ.

e Peccata operis tãtò citius cognoscuntur, quãtò exterius videntur: peccata verò cogitationis eo ad intelligendum sunt difficilia, quo inuisibiliter perpetrantur. & tantò latius cogitationes defluunt, quantò se esse securius æstimant, quia foris à reprehensoribus non videntur. Gre. li. 4. moraliũ.

f Magno studio superfluæ cogitationes amputãdæ sunt: Sed tamen amputari funditus nequaquàm possunt. Semper enim caro superfluã generat: quæ semper spiritus ferro solicitudinis rescindat.

g Electorũ mẽtes si quas in se carnales cogitationes inueniũt, pœnitẽtiæ ardore consumunt, nec cogitationes suas dilatari carnali voluptate permittunt: quia eo semetipsos iudicantes subtiliùs feriunt, quo districtum iudicẽ præstolantur vicinum. Gr. li. 12. moraliũ.

h Quũ reprobortũ mẽtibus occasio ppetrandi peccati deest: deliderium tamen cogitationes eorum cordibus nullatenus desunt. Gr. 14. mo.

& quũ non semp diabolũ sequũtur in opere, valde tñ se illi obligant in cogitatione.

Gen. 15. mo. Ante Dei oculos vacuæ non transiolant cogitationes nostræ: & nulla momenta temporis per annum transeunt sine statũ retributionis.

Gregor. in pastorali. c. 53. k Sæpe misericors Deus eò citius peccata cordis ablnit, quò hæc exire ad opera nõ permittit, et cogitata nequitia, quãto citiùs soluitur: quia effectu operis non ligatur.

Gr. in mo. l Si à domo mẽtis ad monumentũ ratio discedat, quasi absente domina: cogitationũ clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat. Vt autẽ ratio ad mentẽ redierit: mox se confusio tumultuosa cõpescit, & quasi ancillæ se ad iniunctum opus taciturnitẽ reprimunt, dum cogitationes protinus

Hu. Cas. sup illud Ps. Et cor meum dereli. me. se causis propriis ad veritatem subdunt.

m Cogitatio est improuidus animi respectus ad euagationem pronus.

Cæsarius mentione 2. c. 1. n Quocunque tempore non cogitaueris Deum, puta te tempus illud amisisse.

o Incipiamus bonas cogitationes diligere, & statim ab illis, quæ malæ sunt, discedet dominus liberare.

In collatione patrũ collat. Moysi. p Mẽti nõ interpellari cogitationibus, impossibile est. suscipere verò eas siue repuere, omni studenti per gratiã Dei possibile est. Quemadmodũ igitur ortus earum

rum non omnimodè pendet à nobis: ita reprobatio vel electio consistit in nobis.

Se. de quatuor viribus. q Cogitationes vagas, & inutiles, & velut somno similes non recipias: quibus si animũ tuum oblectaueris, quum omnia disposueris, tristis remanebis.

Se. in praua. uertantibus bene cogitata si excedunt, nõ occidunt. r Si quid cogitaueris, citò adparebit: con

Vide etiam in tit. Anima. ag. Conuersatio. as. Cor. n. Deus. ab. Diabolus. a. Dilectio. t. Mors. ap. Oratio. bk. Peccatum. m. n. Religio. k. Tentatio. g. n.

Compassio.

An. in ep. ad Sebu. a PIa est ista tristitia, & si dici potest, bona miseria: vitiis alienis tribulari, non implicari, mœrere, non hærere; dolore contrahi, non attrahi.

Gre. li. 7. moraliũ. b Quũ alienæ infirmitati cõpatimur, valentiùs à nostra roboramur, vt amore futurorũ mens ad præsentia aduersa se præparet: & cruciat' corpis quos timebat, expectat.

Gre. sib. 20. mor. c Tunc plena cordis nostri cõpassio est, quum mala inopiæ pro proximo suscipere non metuimus, vt illum à passione liberemus. Plus est aliquãdo compati ex corde, q̃ dare: quia quisquis indigenti perfectè cõpatitur: minus æstimat omne, quod dat: & sẽ quãlibet plerũque dat, qui non cõpatitur.

Gr. li. 19. moralia. d Tantò quisque perfectior est, quantò perfectius sentit dolores alienos.

In homil. e Sic manus per cõpassionẽ doleat, vt etiã larga manus affectum doloris ostendat.

Gr. in ho. f Sicut pura veritas non nisi puro corde videtur: sic miseria fratris misero corde verùs sentitur.

Ibidem. g Cõpassio est, quũ malũ inopiæ ꝓ ꝓximo nõ metuim⁹, vt eũ à passiõe liberem⁹.

Gr. in ho. paschæ et est l. di. cõsiderãdũ. h Magnæ actũ pietatis dispẽsatione cognoscimus, vt is, qui futurus erat pastor ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter aliis misereri debuisset, vt ex sua infirmitate cognosceret, quàm misericorditer alienã infirmitatẽ toleraret.

Ber. de consi. i Si doles, cõdoleo. si nõ doleo tantùm, & maximè sciens à salute lõgiùs absistere membrum, quod obstupuit, & ægrum sese non sentientem periculosiùs laborare.

Ber. in ser. k Nõnulli dura ceruice & atrita sũt frõte: vt quò magis eis cõpatimur, tantò magis nostra cõpassione & patiẽtia abutãtur.

Ber. ibid. l Deuotus miles nõ sentit sua, cùm benigni ducis contuetur vulnera.

Chry. sup ep. ad He. m Impossibile est scire afflictiões afflicto rũ ei, q experimẽtõ afflictionis nõ habuit.

ser. 30. n Religiosa tristitia, aut alienũ peccatũ luget, aut ꝓpriũ nec de hoc dolet, quod di uina iustitia agitur: sed de eo mœret, quod

humana iniquitate cõmittitur, vbi magis plãgendus est faciens maligna, q̃ patiens.

Leo papa tract. 2. de ieiu. o Triplex est modus cõpassionis. est qpe cõpassio alia ex vitio, alia ex natura, alia ex virtute. Cõpassio ex vitio est qñ affectus illic reprehensibili dolore tãgitur, vbi illicito priùs amore tenebatur. Compassio ex natura est qñ ex insito sibi pietatis affectu animus alienis condolet, quoties contra pietatis vel humanitatis mẽsurã, naturã ꝓmi siue affligi videt. Compassio ex virtute est, qñ propter Deũ alienis doloribus cõpatimur, quũ scilicet iustitiam ꝓmi, vel innocẽtiã affligi videmus. Cõpassio ex vitio, culpabilis est. Compassio ex natura irreprehensibiles est. Cõpassio ex virtute, laudabilis est. Compassio ex virtute laudabilis, prima reprehenditur, tertia laudatur: secunda nec culpã habet, qa ex natura est: nec præmiũ, quia ex virtute non est. Hugo. de tribus vitiis atibus in Christ.

p Tria sunt, per quæ probatur vera compassio, scilicet occulta beneficia, paupertas, & mors. Beneficiũ em̃ si impẽdatur occultè, humanæ laudis extinguit fauorem, qñ autẽ pauperis miseretur aliquis, tẽporalis remouet spẽ retributionis, quũ pro proximo pati mortẽ nõ renuit, amorẽ mũdi non præponit. Hæc sunt em̃ tria illa, quæ solent enemare cõpassionis mẽbra, humanus-

Hugo de claustro a. nima, cap. 1. pitu.

fauor tẽporalis retributio, & amor mũdi.

Alchinus de immortalitate animæ.

a Longitudine tẽporis tẽtatio augetur. per triduũ eũ crescẽtibus curis paterna vi scera cruciãtur,& prolixo spatio pater filiũ intuetur.cibũ cũ eo sumit.tot noctibus pendet puer in amplexu patris. cubat in gremio,& per singula momẽta in paterno affectu dolor occidendi filij cumulatur.

Inn. de vita conditionis humanæ.

b Cuius pectus tã ferreũ,cuius cor tã lapideũ, vt gemitus non exprimat, lachrymas non effundat,quũ proximi vel amici morbum vel interitum intuetur? vt patiẽti non compatiatur,& dolẽtibus non condoleat? ipse Iesus cum vidisset Mariam & Iudæos plorantes, infremuit spiritu, turbauit semetipsum,& lachrymatus est.

Sen. in p.

c Vide si adhuc mal' es & similib' parce. Vide etiã in tit.adiutorium 1.Beneficiũ.g. Consolatio.g. Conuirium.a. Correctio.b. t.Crux.g.diuitiæ.aq.dolor.e. Eleemosyna.ag. Excusatio.n. Infirmitas.a. Lachryma.m.Perfectio.g.Seruitus.hi.

Com. sine Congre.

Aug. epis. cõtra pueriam li.3.

a Quicquid sceleris & iniquitatis inebriat multitudinem, amittit in examine veritatem.

Hie. ad Rusticum monachũ.

b In solitudine citò subrepit superbia:dormit quando voluerit:facit qđ voluerit. tu autẽ qui in cõmunitate viuis,nõ facies qđ vis

vis. comedes quod iuberis: subiiciaris cui nõ vis,seruies fratribus.præpositum monasterij timeas vt Deum, diligas vt parẽtem.

Leo papa in sermo.

c Plenissima peccatorũ obtinetur ablutio,quãdo totius ecclesiæ vna est oratio,& vna cõfessio. Si enim duorũ vel trium sanctorũ pio consensui omnia, quæ poposcerint dominus præstanda promittit, quid negabitur multorum milliũ plebi vnam obtemperantiã pariter exequenti, & per vnũ spiritum concorditer supplicanti?

Leo ibidẽ.

d Publica præferẽda sunt propriis:& ibi intelligenda est præcipua ratio vtilitatis, vbi vigilat cura communis.

Cassi.li.3. epist.18.

e Prouidè decreuit antiquitas cõmunitatem edictis generalibus admoneri, per quæ & debitum omne corrigitur, & excedentis verecundia non grauatur. Cuncti enim sibi æstimant dici,vbi nullum cõstat exponi.& simillis sit innocenti, quem contigerit sub communione purgari.

Cass.ibid. epist.9.

f Nã si disparibus calamis cõuenit vnũ melos edicere,multò magis viris prudentibus aptũ est iustũ concordi voce sundere.

Senec.29. epistola.

g Stulta anaritia mortaliũ possessionẽ, proprietatẽq; discernit. nec quicquã suũ esse credit,quod est publicũ.at sapiens nil iudicat suũ magis q̃ illius,cui cũ humano genere consortium est. Nulla essent cõmunia,

nisi pars illorum pertineret ad singulos.

Vide etiã in tit. Cõtẽplatio.f. fauor.d.e. g.t. Homo.r.f. Iustitia.f.g. Lex.d. Prædicatio.af. Religio.ah. Seruitiũ.b. Solicitudo.g. n. Superbia.ag. Veritas.ab. Vitiũ.q. Vtilitas & Christianus.ai.

Concupiscentia.

Augus. de ser. domini. lib. 1.

a QVi viderit mulierem ad concupiscendum eã, id est hoc fine & hoc animo attenderit, vt eã concupiscat, quod iam non est delectatione carnis, sed planè consentire libidini, ita vt non refrænetur illicitus appetitus: sed si facultas fuerit, satietur: hic mœchatus est.

Aug. de spiritu & litera.

b Nescio quomodo hoc ipsum, quod cõcupiscitur, sit iocundius, dum vetatur.

Hiero. sup Mat. li. 1. cap. 14.

c Qui viderit mulierẽ &c. Inter passionem & propassionẽ hoc interest, quòd passio reputatur in vitiũ: propassio licet initij culpam habeat, tamẽ non tenetur in crimine: ergo qui viderit mulierem, & anima eius fuerit titillata, hic propassione percussus est. Si verò consenserit, & de cogitatione affectum fecerit, sicut scriptum est in Dauid: ingressi sunt in affectum cordis, de propassione transiuit ad passionem, & huic voluntas peccati non deest, sed occasio. Quicunque ergo viderit, id est si sic aspexerit, vt concupiscat, vt facere disponat, iste rectè mœchatus dicitur eam in corde suo.

d Caro

d Caro quũ cõcupiscitur, pẽsetur, quid sit exanimis, & intelligatur quid ametur. Nil quippe sic ad edomandũ desideriorum carnalium appetitũ valet, quàm vt quisq; hoc, quod viuũ diligit, quale sit mortuũ penset. *Gre. li. 2. moraliũ.*

e Visus quidam praui desiderij, & delectationis terrenæ animam volare non patitur: & citiùs retrahit mentem, si forte aliquando subleuatur. *Ber. 7 ser. 9 sup cãt.*

f Concupiscentia carnis, est motus animæ in affectu sordidæ cogitationis. *3 fid. libr. 2. de sum. bono.*

Vide etiam in tit. Caro.f. Coniugiũ.b. Voluntas.k.l.

Confessio.

a O Homo, quid times cõfiteri? Illud quod per confessionẽ scio, minus scio, quàm illud quod nescio. Cur confiteri erubescis peccata tua? peccator sum fateor & tu homo sum, humani à me nihil alienũ. confitere homo homini, homo peccator homini peccatori. elige quod vis: si non confessus lates, incõfessus dãnaberis. ad hoc Deus exigit confessionem, vt liberet hominem humilem, ad hoc damnat nõ confitentem, vt puniat superbum. *Augu. sup psal.*

b Tãto tẽpore appẽsum est, tãtũq; valuit apud eũ, qui hoc nouit appẽdere, quòd latro in cruce confessus est dñm crucifixum, quantum si fuisset pro domino crucifixus. *Augu. sup Ioan.*

c Ser

Ibidem. c Seruus peccati, quò fugit, secum se trahit quocúque fugerit: nõ fugit seipsam mala conscientia, non est quò eat, sequitur se: imò non recedit à se. Peccatum enim quod facit, intus est. Vis audire consilium? si vis à Deo fugere: ad ipsum fuge confitendo, non ipsi aliquid latendo, confiteri enim potes, latére non potes.

Ibidem. d Quũ hũilitatis causa mẽtiris, si nõ eras peccator anteqũ mẽtireris, mentiendo efficeris, quod vitaris. Veritas in te non est, nisi ita dixeris te pctórem, vt esse cognoscas.

Augus. in li. de pœnitentia. e Discretio confessoris valde necessaria est. consideret qualitatẽ criminis in loco, in tempore, in perseuerantia, in varietate personæ: cuius fuerit ætatis, cuius sapientiæ & ordinis, & quali hoc fecerit cõtritione, & in ipsius multiplici executione.

Aug. ibid. f Cõfessio est salʾ ætatũ, dissipatrix vitiorum, oppugnatrix dæmonũ. Quid plura? obstruit os inferni, portas aperit paradisi.

Ambro. in lib. de Ioseph. 36. g Plurimum suffragatur Deo verecunda confessio: & pœnam, quam defensione euitare non possumus, pudore reuelamus.

Amb. sup Beati im maculati. h Qui se accusat, etsi peccator sit, iustus esse incipit: quia nec sibi parcit, & Dei iustitiæ confitetur.

Ibidem. i Cessat enim vindicta diuina, si confessio præcurrat humana.

k Qui

k Qui promereri vult, quod expetit, debet malũ confiteri, quod fecit. valde enim facile est, vt peccatorem se quisque fateatur: quum nihil pro peccato suo patitur. *Gre. li. 8. moraliũ.*

l Hæc sunt veræ humilitatis insignia: iniquitatem suam quemque cognoscere, & cognitam voce confessionis aperire. *Gr. li. 22. mora.*

m Peccatores nos in tranquillitate loquimur: sed cùm de peccatis ipsis flagello interueniẽte corripimur, murmuramus. Pœna ergo nos interrogat, si culpam veraciter cognoscimus. Plerunque grauioris certaminis est commissa peccata prodere, quàm non admissa vitare. *Ibidem.*

n Mirẽtur in bono Iob qui volunt castitatis continentiam: mirẽtur interitatẽ iustitiæ, mirentur viscera pietatis: ego in eo non minùs admiror cõfessionẽ humilimã peccatorum, quàm eos sublimia virtutum. *Greg. li. 1. mo. super illud Iob: Si celaui ſ ſinu meo iniquitatẽ meam.*

o Vulnera clausa plus cruciant, nã quum putredo, quæ intùs feruet, eiicitur, ad salutem dolor aperitur. *Gre. in pa ſtora. capitu. 8.*

p Sacerdotes cauẽ necesse est vigilare solicitos, quo videlicet delinquentiũ cordibus tanto moderamine verbum timoris & contritionis infligant, quatenus eos neque à spe, neque à verbo confessionis exterreant. sic corda aperiantur vt ora nõ obstruãt. Sed nec absoluant etiã cõpunctõ, nisi viderint con- *Augu. ad fra. i ere. ſerm. 30. to. 10.*

fess

fessum. quoniá quidem corde creditur ad iustitiá, ore autem fit confessio ad salutē. Quisquis ergo verbū confessionis in ore habet, & in corde non habet, aut dolosus est, aut vanus. qui verò in corde & non in ore, aut superbus est, aut timidus.

Ber. de 12. gradibus humilitatis.

q Indicia verę cōfessiōis sunt sicut vnusquisque se peccatorem dicit, id de se dicenti alteri non contradicat: nam non peccator sed iustus videri appetit: quum peccatorem se quisque nullo arguente confitetur, superbiæ quippe vitium est, vt quod de se fateri quis sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur.

Ber. super cant.

r Trux morsus à serpēte fugit conscientiá sacerdotis: ad quē eum magis oportuerat, tanquam ad sinum recurrere matris.

Ber. epist. cap. 14.

s Absque cōfessione iustus iudicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur, cōfessio igitur peccatoris est vita, iusti gloria, & necessaria est peccatori, & iustum nihilominus decet.

Chry. sup illud Mat.

Qui me cō fessus fue ris coram hominibus. &c. Isa. 12. &c.

t Si sufficeret fides cordis, nō creassēt tibi Deus os. si sufficit Christo, qa cognoscis cō, etsi nō confessus fueris coram hominibus, ergo & tibi sufficit, quòd te cognoscis Christū, & si non confitearis coram Deo.

v Cōfessio est p quā aix morbꝰ latēs sępe cōsequēdæ veniæ in Dei laudem aperitur.

x O' in

x O' ingeniosa simplicitas, & mille tergiuersationibus cautior puritas: manifestare delictū' illis non iudex, sed aduocatus est Christus, qui se propria cōfessiōe dānarūt.

Cas. sup 12. Beati quorū remisse.

y Mira cōpensatio, stupēda vicissitudo, domino suo propria mala dicere, & ab eodem præmia salutis accipere. Quis nō inciteturilli ad præmium confiteri, cui non possis negare quod feceris?

Cass. sup illud psal. Via sinea animtiæ ui.

a b Non remanet iudicio condemnandum, quod fuerit confessione purgatum.

Leo papa in sermo.

a c Maxima spes est recuperādæ salutis, fontem nosse langoris.

Valerius in sermo.

a d Venia digna' est, qui de peccato execrationē nō quærit: vbi enim est confessio, ibi remissio: quia proximū ad innocētiam tenet locum verecunda peccati confessio.

Ibidem.

a e Initiū salutis, notitia peccati. Nā qui peccare se nescit, corrigi nō vult. ideò quātum potes, tepsum argue. inquire in te accusatoris primùm partibus fungere, deinde iudicis, nouissimè deprecatoris.

Senec. epistol. 29.

a f Quare vitia sua nemo cōfitetur? quia etiam nunc in illis est. Somnium narrare, vigilantis est: & vitia sua confiteri, sanitatis indiciū est. expergiscamur ergo vt mos ser nostros coarguere possimus.

Senec. 54. epi.

a g Omnia vitia in aperto leniora sunt: morbi quoque ad sanitatē tunc inclinant,

Seneca. epist. 57.

quum

quũ ex abdito erumpũt, ac vim suã proferunt: & auaritiam & ambitionẽ, & cætera vitia mentis humanæ tunc pernitiosa scias esse quum simulata sanitate subsidunt.

Vide etiã in tit. Conscientia. h. n. Correctio ar. Damnum. b. Pœnitentia. l. v.

Confidentia.

Augus. de singularitate cleri corum.

a ADuersaria est confidentia, quæ periculis vitam suam pro certo cõmendat: & lubrica spes est, quæ inter fomenta peccati saluari se sperat, incerta victoria est inter hostilia arma pugnare, & impossibilis liberatio est flammis circumdari, & non ardere.

Aug. ibid.

b Expedit multò bene timere, quàm male fidere: & vt illius est, vt infirmum te homo cognoscat, ve forte existat, quàm forte videri velit, & infirmus emergat.

Augus. in sermo. de san. Vincen.

c Nemo de suo corde præsumat quando profert sermonẽ, nemo de suis viribus cõfidat quando suffert tẽtationem, quia vt & bona prudenter loquamur, à Deo est, non nostra sapientia, & vt mala fortiter perferamus, ab illo est, non nostra patientia.

Ber. 1 ser.

d Q̃ homo securũ habet accessũ ad Deũ, vbi mater ante filiũ, filius ante patrẽ? Mater ostẽdit filio pectus & vbera: filio ostẽdit patri latus & vulnera. Ibi nõ potest esse vlla repulsa, vbi tot sunt charitatis insignia.

e Non confidat prædicator vel auditor verbi diuini de acumine ingenij, de subtilitate scientiæ, de se iubilare studij: sed magis confidat de bonitate Dei: & de pietate oraculi, de humilitate cordis intimi.

Hugo de sancto Victo. in dicta. scalicõ.

f Confidẽtia est, ex virtutũ cõscientia immotã mentem inter aduersa tibi constare.

Ibidem.

g Confidentia est certa spes animi perducendi ad finem rem inchoatam.

Tullius.

h Cõfidẽtia est, p q̃ magnis & hõestis rebꝰ multũ ipse animꝰ in se iuciæ collocauit.

Tull. ibid.

i Magna contra diabolum arma sunt, in suis viribus fiduciam nõ habere, sed Deum rogare, qui aduersarium possit opprimere.

Cass. sup illud psal. Quoniam humiliata est i pulucre alia nostra.

Vide etiam in tit. Amicitia. c. h. Bellum. a. De spatio. Fides. u. Præsumptio. h. Securitas, & in tit. per totum.

Coniugium.

aug. de fide ad Petrum.

Q Via ægritudini semper cõsulendum est, propterea si contigerit primò priuari cõiugio, si voluerit secũdas vel tertias inire nuptias, nullũ de illis peccatum habebit, si eas castè seruauerit. & si fuerit aliquis coniugalis excessus, qui tamen legitimum non violet thorum, habebit nonnullum, sed veniale peccatum.

Aug. de pudicitia vidui. cap.

b Bene vitiat malo concupiscentiam restringens connubio.

Ambr. de

victoris. eo abstinere cõiugio, quod aliquã lo delectauerit, quàm coniugij oblectamẽta nescire. Copula nupti lis nõ est quãi culpa vitãda, sed quasi necessitatis sarcina declinãda.

Hiero. in quadam epist. d Tolle quod peius est, & per se non erit bonum nubere. Vide qualia sunt matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur.

Hiero. in epi ad Ro fianum. e Sicut boni filij adulterorum nulla est defensio: sic mali filij coniugatorũ nullum crimen est matrimonij: quia non in fœminibus, sed in voluntate nascentis causa vitiorum est atque virtutum.

Greg. 12. moral. f Bonum est coniugium, sed mala sunt, quæ circa illud ex huius mundi cura succrescunt. Dum ergo restatur, quod non nocet ex rebus iuxta positis committitur plerumque quod nocet. Sicut sæpe rectũ mundũmque iter pergimus: & tamẽ ortis iuxta viam vepribus per vestimenta retinemur. In via quidem munda non offendimur, sed à latere nascitur, quo pungamur.

Ibidem. g Qui tẽtationũ procellas cõ difficultate tolerãt, cõiugij portũ petũt. Melius est nubere, quàm vri. Sine culpa cõ ad cõiugium venitur, si tamẽ necdũ meliora deuouerũt.

Ibid. super illo verbo Mat. 5. h Quos Deus cõiunxit, homo nõ separet, subaudi violenter, sine lege, absq; rõne. Non enim homo separat, nisi prius ipse diuinat, quos reatus accusat, quos maleficium contristat.

i Quem

i Quemadmodũ si vides hominem assidue immundias medicorum colentẽ, ex hoc statim intelligis, q; infirmus est: sic & cum videas sine virtutum, nuc mulierem de dimittendis vxoribus aut viris legem interrogantes, cognosce quia vir ille lasciuus est, & mulier illa meretrix est.

Chry. sup eodẽ verbo Matt. 19. Quos Deus coniunxit &c.

k Omnis causa per quas nascitur, ipsas absoluitur causas: matrimonium enim non facit coitus, sed voluntas: & ideo non illud soluit separatio corporis, sed separatio voluntatis.

illud mat. 19. ho. 25. Quicũq;

l Sicut crudelis est & iniquus, qui castam dimittit, sic fatuus est, & iniustus qui retinet meretricem.

dimiserit vxo &c. Chrys. ibi.

m Non vxor ducenda sapienti, primum quia tot lia philosophiæ impedit, nec potest quisquam libris & vxori pariter inseruire. Molestæ sunt, quæ matronarum vsibus necessaria sunt, videlicet pretiosæ vestes, aurum, gemmæ, sumptus ancillæ supellex varia, lectus per totas noctes garrulæ quæstiones. Illa ornatior præcedit in publicũ, hæc honoratur ab omnibus: ego in conuentu fœminarum misera despicior. Cur aspiciebas vicinam? quid cum ancilla loquebaris? de foro venies, quid attulisti? non amicum habere possumus, non sodalem, alterius amorem, suum suspicatur odium.

Hugo de sancto Victore in libello ad soro rem suam.

n Adde quòd nulla est vxor electionis sed

Ibidem.

qualis aduenerit, talis sit habenda. Si iracunda, si fatua, si deformis si superba, si fœtida, quocunque vitium est, post nuptias discimus. Equus, asinus, bos, canis, & vilissima mancipia priùs probantur, & sic emuntur: sola vxor non ostenditur, ne ante displiceat, quàm ducatur.

Ibidem. o Attendenda est semper eius facies, & pulchritudo laudãda, ne si alterã inspexeris, se existimet displicere. Si torã domum ei regẽdã cõmiseris, seruiẽdũ est. Si aliquid tuo arbitrio reseruaueris, fidem sibi haberi nõ putabit. & in odiũ vertitur, & iurgia. & nisi citò consulueris, parabit venẽna anus.

Ibidem. p Quieta est continens vita, quam non inquietat vxoris suspicio, non solicitãt ancillarum sumptus, nec conturbat filiorum peruersitas, quæ munditiæ gignit florem, paritatis parit fructum, bonæ conscientiæ profert odorem.

Ibi. Hug. q Ducuntur hodie vxores nõ causa fornicationis vitandæ, sed causa luxuriæ: non causa prolis, sed causa pecuniæ. Vnde Marci Catonis filia iunior, quum quæreretur ab ea, cur post amissum virum denuò non naberet, respondit se non inuenire virum, qui se magis vellet, quàm sua. quo dicto eleganter ostendit diuitias magis in vxoribus eligi solere, quàm pudicitiã, & mul-

tos non oculis, sed digitis vxores ducere. Optima & sana res, quam non auaritia cõciliat, quam non luxuria copulat.

Valer. epi. ad Rufin. r Amice contumelia viri, vxor inobediẽs. caue tibi. Veritas quæ non potest falli, ait de beato Dauid: Inueni virum secundum cor meum. hic tamen egregiè præcipitatus est amore mulieris ab adultrerio in homicidium: amica Bersabee siluit, in nullo malignata est, nihilominus facta est stimulus subuersionis viro perfecto, & mortis aculeus innocẽti marito. Veraque nocens erit, quæ contender eloquentia, vt Dalida Sansonis. & quæ forma vt Bersabee. Si ergo non es amplius secundum cor Domini, quàm Dauid, crede & tu præcipitari potes.

Ibidem. s Optima fœmina, quæ rarior est Phœnice, amari non potest sine solicitudinis amaritudine. & metus frequenter infortunij. Malæ verò, quarum tam copiosa sunt exãmina, vt nullus locus sit expers malignitatum earum, quum amantur, amare pungunt. & afflictioni vacant vsque ad diuisiõnem corporis & spiritus.

Vale. ibid. t Sol hominũ Salomon, thesaurus deliciarum sapientiæ Domini singulare domicilium, crasso tenebrarũ fuscatus atramento, lucẽ altissimæ suæ gloriã domus suæ fœminarum facinore amisit, & postremò cur

ſtatus coram Baalim ex Eccleſiaſte Domini, muratus eſt in membrum Zabuli.

Ibidem. y Iuppiter rex terrenus, qui etiã dictus eſt cœlorum rex, præ ſingulari ſtreuuitate corporis & incõparabili mẽtis elegantia, poſt Europam magice coactus eſt. Amice ecce, quẽ bonitas ſuper cœlos extulit, fœmina brutis cõparauit, poterit & te fœminea cogere ad mugitum, ſi non es maior Ioue.

Ibidem. x Patrimius fleus ait Attio vicino ſuo: Amice arborem habeo in horto meo infelicem, de qua ſe prima vxor mea ſuſpẽdit, & poſtmodum ſecũda, & iam nunc tertia. Cui Attius miror te in tantis ſucceſsibus lachrymas inuenisſe. Et iterum, dij boni, quæ diſpendia arbor illa tibi ſuſpendit & tertiõ, amice da mihi de arbore illa ſurculos, quo ſerã, amice, & ego dico tibi: metuo ne te oporteat arboris huius ſurculos mendicare, & inueniri non poterunt.

Valer. ibi. y Metellus reſpõdit Mario, cuius filiam dote felicem, forma nobilem, genere claram, fama celebrem ducere noluit; Malo inquit meus eſſe, quam ſuus. Cui Marius: imò ipſa erit tua, at ille: imò virum oportet vxoris eſſe: logicum enim eſt talia erũt predicata, qualia ſubiecta eſſe permiſerint, ſic Lectia verbi Metellus diuertit dorſum ab oneribus eius.

z Audax

z Audax eſt ad omnia quæcunque amat vel ódit fœmina: & artificioſa eſt nocere cum vult. Sed ne longo diſpendio te ſuſpendã, lege Aureolũ Theophraſti & Medeam Iaſonis, & vix paucæ inuenies impoſsibilia mulieri. Amice det tibi Deus omnipotens, omnipotentis fœminæ fallacia non falli. *Ibidem.*

a b Socrates ab adoleſcentulo quodã conſultus, vtrum vxorẽ duceret, an ſe omni matrimonio abſtineret, reſpondit vtrũ eorum feciſſet, acturũ pœnitentiã. Hinc te, inquit, ſolicitudo, hinc orbitas, hinc grauis interitus, hinc hæres alienus excipiet, illinc perpetua ſolicitudo, cõtextus querelarum, dotis exprobratio, affinium ſupercilium graue, garrula ſocrus lingua, ſucceſſor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus. *Val. Max. lib. . de memorab. facin. libris di ſtin.*

a c Nullam bona eſt vxor, in qua non inuenias quod cõqueraris. Sicut nihil ſuauius benigna coniuge: ita nihil infeſta mi liere crudelius. quãto enim ſapiẽs virã ſuã pro viri ſalute opponit, tanto maligna ad mariti mortẽ etiam vitam ſuã reputat. Nihil ergo muliere moleſtius, quæ quanrũ in re coniunctior, tãtum diſiunctior mornm dulcedine, aut felle malitiæ. Melier ſpeciosa tẽplum eſt ædificatũ ſuper cloacam. *Diogenes philoſ.*

a d Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum, veri doloris *Pythagoras philo*

nium,inuisitarum alterum.

In prou. philos. a e Socrates,cũ quidam ex eius doctrina benemeriti discipuli ad eum descenderẽt, rogante, eũ,vt aliquod præceptũ ordinan dæ susciperent vitæ, in suum eos diuersorium secum venire fecit, vxorémque suam Xanthippẽ in superioribus constitutã vocauit:iussitque, vasa oleo & melle plena vt efficeret: admirantibúsque discipulis ait:si hãc in domibus vestris rerum potestatem habueritis,beatam vitam disponetis.

San. I pro uerbiis. a f Habent locum maledicti crebræ nuptiæ. Quę multis nubit,multis non placet.

Vide etiam in tit.Castitas,d,o.Mulier & Peccatum,f.Virginitas,a,i,t.

Conscientia.

August.in sermo. a QVid obest illi, si de illa tabula eũ humana vult delere ignorantia, si eundem de libro viuentium nunquam propria delebit conscientia? nam & si bonum,quod de nobis dicitur,in mente non inuenitur, magnam debet in nobis tristitiam generare:& econtrà, si malum quod de nobis dicitur,in nobis non inuenitur, in magnam debemus lætitiam prosilire.

Ambro.de ofs. b Bene sibi conscius,falsis non debet moueri conuitiis,nec æstimare plus ponderis in alieno esse conuitio, quàm in suo testimonio.

c Vnusq

c Vnusquisque nõ intermittat opus probabile, siue à pluribus videatur, siue sine arbitrio sit. Abundat enim sibi locuples testis conscientia: fugat etiã mala & opprobria,etiam si se credat non posse conuinci nam & si clausis parietibus sit & coopertus tenebris, sine teste, sine cõscio: habet tamen facti arbitrum, quem nihil fallat:ad quem facta clamant omnia:denique clamauit & vox sanguinis. Seipsum vnusquisque & animum suum seuerum iudicẽ, sui vltorem scẽleris,& vindicem criminis habet. *Ambro.in epi ad Cõ stantium.*

d In omni quod dicitur, semper tacitè recurrere debemus ad mentem, & interiorẽ testẽ & iudicem requirere. Quid enim prodest ,si omnes laudent , & conscientia accusat? Aut poterit obesse, si omnes derogent,& sola conscientia defendat? *Greg sup Exechielem lib.2.*

e Bonũ parat habitaculum Deo,cuius nec ratio decepta , nec voluntas peruersa , nec memoria fuerit inquinata. *Ber.I ser.*

f Bona consolatio , quum & blasphemamur à malis benefacientes , si recti diligãt nos: omnino sufficit aduersum os loquentium intima, opinio bonorum cum testimonio conscientiæ. *Ber.super Cantica.*

g Fortitudo mea,fiducia fidelis conscientiæ decor eius, splendor bonæ opinionis. *Bern.3.de cõsideratione ad Eugenii.*

h Sẽsum ex integro recuperasse te scias, *Ber.in.cã.*

ti tuã conscientiã quadruplici cõpunctione sentis morderi, pudore gemino, & gemino metu. Nã vitã ad pernicẽdum septenariũ triplex cõfessiõis speciem attestatur: Deum cogita factorẽ tuũ, cogita & benefactorẽ, cogita patrem, cogita Deum. Ad omnia reus es, plange per singula, ad primũ & vltimum respondeat timor tuus, ad duo media pudor. Ideò omne quod remordet conscientiam, cõfitere humiliter, pure, fideliter, & has septem vices adimplesti.

Isid. lib. 3. de summo bono. i Semper conscientia serui Dei humilis esse debet, & tristis: vt per humilitatẽ non superbiat, & per vtilem mœrorem cor ad lasciuiam non feratur.

Isi. lib. 2. soliloquiorum. k Nulla pœna grauior pœna conscientiæ. Vis autem nunquã esse tristis, bene vive. Secura mens tristitiam leuiter sustinet, Bona vita gaudiũ semper habet: conscientia autem rei semper in pœna est. Nunquã securus est reus animus: mens enim mala conscientiæ propriis agitatur stimulis.

Isid. ibid l Conscientia munda est, quę nec de præteriro iustè accusatur, nec de præsenti iniustè delectatur.

Chry. sup Matt. ma. m Numisma Cæsaris aurũ est: numisma Dei homo, in solidis Cæsar vi detur, in hominibus autem Deus agnoscitur, ideò dui *Reddi te quæ tuã* tias vestras Cæsari date: Deo autem conscient

scientias vestræ solam memoriã reseruate. *Cæs. &c.*

n Sub ouina pelle vulpina conscientiam abscõdebam. Vulpina planè cõscientia, cepi da conuersatio, animalis cogitatio, ficta cõfessio, breuis rara compunctio, obedientia sine deuotione, oratio sine intentione, lectio sine ædificatione, sermo sine circumspectione. O quam dura sunt mihi ista quę loquor, quoniam meipsum loquẽdo ferio! Verum, non quia nõ me peccatorem nego, sed peccatum meum cognosco, erit forsasse apud Deum iudicem impetratio veniæ ipsa cognitio culpæ. *Hug. lib. 1. de anima c. 15.*

o Tranquilla cõscientia est, quæ omnibus est dulcis, nulli grauis: vtens amico ad gratiam inimico ad patientiã, cõfitis ad benuolentiã: quibus potest, ad beneficentiam: cui Deus nec sua peccata imputat: quia nõ fecit, nec aliena, quia non approbauit: nec negligentiam, quia non tacuit: nec superbiam, quia in vnitate permansit. *Hug li. 2. de anima c. 9.*

p Conscientia bona, titulus est religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, horus deliciarum, aureum declinatorium, gaudium angelorum, area fœderis, thesaurus regis, aula Dei, habitaculum spiritus sancti, liber signatus & clausus, & in die iudicij aperiendus. *Ibidem.*

q Conscientia est cordis scientia: cor enim & se *Ibid c. 12.*

& se nouit sua scientia, & multa alia quando nouit se, appellatur conscientia, quando præter se alia, nominatur scientia.

Cass. li. 1. epi. 8. r Quid acquiri putatur, vbi bona conscientia perditur, aut in qua parte possit homo proficere, si innocentiam probatus fuerit amisisse?

Cass. li. 2. epist. f Arborē quam florere vides, quam summa conspicis viriditate lætari, subterraneo succo fœcunditatis animatur, reddens in superficie, quod continetur in radice. Hominum quoque vultus magna hilaritate decorantur, si visceribus sanis grauamen nullius sentiat læsionis.

Se. 97. ep. t Rem dicā, ex qua mores æstimes nostros. Vix quempiam inuenies, qui possit aperto ostio viuere. Ianitorem conscientia nostra, nō superbia opposuit, sic viuimus, vt deprehēdi sit subitō aspici. Quid autem prodest recondere se, & oculos hominum aurésque vitare? Bona conscientia turbam aduocat, mala autem in solitudine anxia atque solicita est. Si honesta sunt, quæ facis, omnes sciant: si turpia, quid refert neminem scire, cum tu scias? O te miserum, si contemnis hunc testem!

Se. 81. ep. v Nemo pluris videtur æstimare virtutē, nemo magis illi esse deuotus, q̄ q boni viri famā perdidit, ne cōscientiam perderet.

Sic

x Sic viuendū est tanquàm in conspectu viuamus, sic cogitandum, tanquàm aliquis pectus intimum possit inspicere. Libro de moribus.

y Cōscientiā magis, q̄ famā attende. Falli nō que potest fama, cōscientia nunq̄. Ibidem.

z Mala conscientia sæpe tuta est, secu nusquā. Itaque nihil ei cōmiseris, nisi quod amico cōmittere possis, plerique famam, conscientiam autem pauci verentur. Sen. ibid.

a b Nullum conscium peccatorum tuorum magis timueris, quàm temetipsum. alium enim potes effugere, te autem nunquam. ne quitia enim ipsa est sui pœna. Ibidem.

a c Superet conscientia, quicquid mali finxerit lingua. Ibidem.

Vide etiā in tit. Anima. q. Confessio. c. cōuersatio. f. Fama. c. Gloria bona. a. Honestas. b. Iniuria. f. Solitudo. a. t. ac. Virtus. a. b.

Consideratio sui.

a REmotis obstaculis insanæ opinionis, nuda iudicentur: nuda pensentur, nuda inspiciatur, fallacia regimina, & vanæ laudes gloriæ auferantur, & adparebunt miseriæ peccatorum. Au. lib. 3. de ci. Dei.

b Eunt homines mirari alta montium, & ingentes fluctus maris & altitudines montium, & altissimos lapsus fluminum, & Oceani ambitum, & gyros syderum, & relinquunt seipsos, nec mirantur. Au. li. 10. confessio.

Magis

Au. super Mat. ser. 59. c Magis cogitare deberis, quid nobis desit, quàm quid vobis adsit. Quod habes, cauе ne perdas. Quod nondū habes, supplica vt habeas. In quantis sis minor, est considerandum, non in quantis sit maior. Si enim cogitas quantum præcesseris alterū, time rumorem: si verò cogitas quantum tibi deest, ingemiscis, cui quaris: si humilis eris, rurior ambulabis, non precipitaberis, non labēris.

Au. super ep. Io. c. 8. d Supra te Deus, infra te pecora. Agnosce eū q supra te est vt agnoscāre, qui infra te sunt, ideōq; dū Daniel agnouisset supra se Deū, agnouerunt eū supra se leones.

Augus. in prou. 9. de trinit. e Ludabilior est animus, cui nota est infirmitas propria, quàm cui ea non respectui mœnia mundi, vias syderum fundamēta terrarum, & fastigia cœlorū seruatur.

Au. in ser. f O homo, si cōsideres quid per os, quid per nares cæteróſque meatus egrediatur, nunquàm vilius sterquilinium inueniſti.

Hie. in gl. sup Mat. 7. Quid vides festucā etc. g Vix aliquis ab hoc vitio inuenitur alienus, quia vnuſquiſque ſui ſtultus, aliena facilè reprehendit, ſumēs autoritatem arguendi ſine exemplo ſuæ emendationis.

Gr. in ho. h Quum bona fratres agitis, ſemper ad memoriam mala acta reuocate, vt dum ante culpi cōſpicitur, nunquàm de bono opere incautus animus lætetur.

Quantò

Greg. 25. mo. i Quāto quis minùs ſe videt, tantò minus ſibi diſplicet: & quantò maioris gratiæ lumen percipit, tantò amplius reprehenſibilem ſe eſſe cognoſcit.

Gr. 5. mo. k Conſiderata infirmitas, propria mala mollit: excuſat aliena.

Gre. ibidē mora. l Qui plenissime appetit intelligere qualis est: talis nimirū debet conſpicere, qualis non est vt ex bonorū forma metiatur ipſe, quāto deſerto bono deformis eſt. Lucem nanque debet conſpicere, qui vult de tenebris iudicare. Lumen intelligentiæ humilitas aperit, ſuperbia abſcondit.

Ibi. li. 23. m Quatuor ſunt qualitates, quibus iuſti viri anima in cōpunctione vehemēter afficitur, quum aut malorū ſuorum reminiſcitur: conſiderans vbi fuit, aut iudiciorum Dei ſententiam metuēs, & ſecum quærens conſiderat vbi erit, aut quaſi mala vitæ præſentis attendens, ſolerter mœrēs, conſiderat vbi eſſe nunc quum bona ſuperna patriæ contemplatur: quæ quia necdum aſpicitur, lugens conſpicit, vbi non eſt.

Greg. 28. to. mora. n Poſito proſperæ fortunæ finis fundamēto, quum fabrica in altum ducitur, neceſſe eſt, vt vnuſquiſque proficiēs vires ſuas enutrē metiatur: vt quū diuina cōſtructione magnus iam eſſe cœperit, ſemetipſum reſpici ſine ceſſatione, qd fuit: quatenus attendēs humiliter

militer, ꝙ præter meritum inuectus est, nequa quã arroget, quòd per gratiã factus est.

Greg. 13. mo. o Cordis sui oculũ per elatiõis tenebras extinguit: qui cùm recta agit, considerare alio nam merita negligit. At contrà magno humilitatis radio sua opera illustrat: qui aliorũ bona subtiliter pẽsat, quia dum ea quæ ipse feliciter facta foris ab aliis cõspicit, eum, qui de singularitate intus erũpere nititur, superbiæ tumorem premit.

Ber. super ser. 37. p Scio neminẽ absq; sui cognitione saluari, de qua ni mirũ mater salutis humilitas oritur, & timor Domini: & qui & ipse sicut initium sapientiæ, ita & salutis est.

Ber. de cõsideratio. q Primũ ipsum fontẽ suũ id est mẽtẽ de qua oritur, cõsideratio purificat: deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, vitam honestat, & ordinat: postremò diuinarum pariter & humanarum rerum scientiam confert.

Ber. ibi. de cõsid. ad Euge. r Cõsideratio est, ꝙ cõfusa diseriminat, sparsa collidit, secreta rimatur, verũ inuestigat, verisimilia examinat, ficta & fucata explorat. Hæc est, quæ agenda præordinat, acta recogitat, in aduersis prosperat, præsentit in aduersis, quaũ non sentit.

Ibidem. s Spiritualis homo omne opus suũ terna quadã cõsideratione præueniet: prius quidem an liceat, deinde an deceat, postremò an expediat.

t Cõsideratio tui in tria ꝙdã diuidatur. Si consideres quid, quis, qualis sis: quid in natura, quis in persona, qualis in vita. Ber. ibid.

v Alter alterius culpam citò intelligit, suam autem difficilè: quia homo in causa alterius tranquillum habet cor, in sua autem turbatur. perturbatio autem cordis non permittit hominem considerare quod bonum est. Chrys. super illud Mat. Væ vobis scribæ & Phar. qui ædif. sep.

x Est primùm hominis sapientiam affectantis, contemplari quid ipse sit: quid intra se, quid infra, quid supra, quid contra, quid ante, quid postea sit. Hæc cõsideratio quadripartitum parit fructum: veritatem sui, charitatem proximi, contemptum mundi, amorem Dei. Chry. in tractatu de tymbo. lib. 3.

y Qualiter in alienis vides tã parua, & in tuis tam magna transcurris? Si te magis amas, ꝙ proximum, quare ipsum procuras, & nõ teipsum? Si autem teipsum contẽnis, manifestum est, quòd iam non procuratio est, sed detractio potius. Cum enim diligentia inuestigare oportet, quæ tua sunt, & ita ea, quæ proximi sunt decernere. Chrys. super illud Matt. 7. Quid aũt vides festucam in oculo.

z Omnis grauis angustia, si me inspicio, non tolero meipsum, si nõ inspicio, nescio meipsum. Si me considero, terret me facies mea: si me nõ cõsidero, fallit me dam- Anselm. suis medi.

Universidad de Deusto Biblioteca

natio mea. Si me video, horror est intolerabilis: si non video, mors inevitabilis.

Prosper de vita cõtemplati. li. 2.

ab Tádiu q̃ peccata sua, q̃ nosse & flere debet, ignorat, quidiu curiose aliena cõsiderat. Quod si mores suos ad seipsum conuersus aspiciat, non requirit quod in aliis reprehendat, sed in seipso quod lugeat.

Basilius in exame ren li. 9.

ac Reuera omniũ causarũ difficilimũ est seipsum cognoscere. Nõ enim sol' oculi ea quę extrinsecus habentur, inspiciẽs seipsum nõ valet intueri, sed etiã mẽs ipsa satis acutè aliena delicta contemplans, tardior est erga suorum cognitionẽ vitiorũ.

Hug. li. 3. de anima c. 6.

ad Frustra enim cordis oculũ erigit ad videndũ Deum, qui nondũ idoneus est ad videndũ seipsum. Prius enim est, vt cognoscas inuisibilia spiritus tui, quàm possis esse idoneus ad cognoscendum inuisibilia Dei: & si non potes cognoscere te, nõ præsumas apprehendere ea, quæ sunt supra te. Præcipuum & principale est speculum ad videndum Deum animus rationalis intuens seipsum.

Hug. ibi.

ae Redi ergo ad cor tuum: & subtiliter discute teipsum, considera vnde venis, quò tẽdis, quomodo viuis, quid agis, quid amittis, quantũ quotidie proficis, vel quãtũ deficis, quibus cogitationibus magis incusatis, quibus affectibus frequẽtius tangeris, vel

vel quibus tẽtationũ machinis à maligno spiritu acriùs impugnaris: & quũ totũ interioris & exterioris hominis statum, & habitum, & quantum possibile est, plenè cognoueris non solùm qualis sis, verùm etiam qualis esse debeas, de cognitione tui poteris subleuari ad contemplationẽ Dei.

Hug. li. 1. de anima c. 9.

af Melior es, si teipsum cognoscas, quàm si te neglecto cursus syderum, vires herbarũ, cõplexiones hominum, naturas animalium, cælestium omnium & terrestrium scientiam haberes. Multi enim multa sciunt, & seipsos nesciunt: cùm tamen summa philosophia sit cognitio sui.

Ibidem.

ag Disce ex tuo spiritu cognoscere quid debeas de aliis spiritibus æstimare, hæc porta, hæc schola, hic introitus, iste ascensus, hac intratur ad intima, hac eleuatur ad summa, ex hac siquidem proficiscèris ad cognitionem omnium cælestium, terrestrium & infernorum.

Ca. super illud psal. Miserere mei dñe quoniã infirmus sum.

ah Magnus accessus ad Deum est cognitio infirmitatis suæ. Locis corpora cõtinentur, animi autem locus est affectio sua. Magna est vtilitas seruo Dei proprium infirmitatem recognoscere: atque in suis viribus aut meritis nullam fiduciam habere. Tunc enim incipit adesse virtus diuina, quando deficere incipit

præsumptio humana.

Poëtius li. 2. de cõsid. a i Humanæ naturæ ista cõditio est, vt tã tũ cæteris rebus, cũ se cognoscat, excellat: eadem tamen infra bestias redigatur, si se nosse desierit. Nã cæteris animantibus sese ignorare natura est, hominib⁹ vitio venit.

Sen. ep. 54. a k In moribus quibus afficiũtur quo qs se peius habet, minus sentit: grauis sopor etiam somnia extinguit, animam alterius mergit, quòd vti nullo intellectu possit.

Sen. lib. 3. de ira an te finem. a l Animus quotidie ad rationẽ reddendã est vocandus. Faciebat Sextius, vt cõsummato die, cum se ad nocturnam quietẽ recepisset, interrogabat animũ suum, quod hodie malũ tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? desinet ira vel moderatior erit, qui sciet sibi quotidie ad iudicem veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? qualis ille somnus post recognitionẽ sui sequitur! quàm tranquillus, quàm altus ac liber!

Se. in quadam ep. a m Maximum argumentum est animi ab altiori sede venientis, si hæc in quibus versatur, humilia iudicat, & angustat: si exire non metuit: scit enim quòd exiturus sit: qui vnde venit, meminit.

Se. in pro. a n Etiam obliuisci quid sis interdum expedit. Nisi æstimatis viribus aggrediris

ris sarcinam, subiacebis.

Vide etiã in ti. Adulatio. au. ax. Caro. f. t. Contemptus. f. Correctio. t. ay. bu. bo. ef. uriositas. a. Discretio. d. h. n. o. p. Honor. y. Ignorãtia. e. Mirabile. g. Miseria. l. Mors. ai. Præsumptio. r. Prosperitas. x. Sacerdos. t. Sanctitas. h. i. Superbia. ar. Timor. m. Venia. z.

Consilium.

a A Duertẽdũ quòd in acquirẽdis cõ- *Ambro. de* filiis plurimũ valet vitæ probitas, *offic. li. 2.* virtutum prærogatiua, beneuolẽtiæ vsus, facilitatis gratia. Quis enim in cæno fontẽ requirat? quis de turbida aqua potum petat? itaq; vbi luxuria est, vbi intemperantia, vbi vitiorum cõfusio: quis inde sibi aliquid hauriendum existimet, quis vtilem iudicet causæ alienæ, quẽ videt inutilẽ vitæ suæ? Quomodo enim potero eum iudicare consilio superiorem: quem video moribus inferiorem? Supra me debet esse, cui me committere paro. An eum idoneũ putabo, qui mihi det consilium, quod nõ dedit sibi: & mihi eum vacare credam, qui sibi nõ vacat? cuius animum voluptates occupant, libido deuincit, auaritia subiugat, cupiditas perturbat.

b Necesse est, vt præstantior sit à quo *Ibidem.* consilium petitur, quàm ille sit, qui petit. Qui enim consulas hominem, quem non

Universidad de Deusto
Biblioteca

arbitreris posse melius aliquid reperire, quàm ipse intelligis?

Ibidem. c Talis debet esse, qui consilium dat: vt seipsum formam aliis ad exemplum bonorum operum exhibeat in doctrina, in integritate, in grauitate: vt sit eius sermo salubris atque irreprehensibilis, consilium vtile, vita honesta, sententia decora.

Ibidem. d Quanto vtilius regi Pharaoni Ioseph consilio prouidentiæ iuuit, q̃ si pecuniã contulisset. Pecunia enim vnius ciuitatis vbertatem nõ redimeret, & prospicientia Ioseph totius Aegypti per quinquennium famen repulit. Facilè autem pecunia consumitur. consilia exhauriri nesciũt: hæc vsu augentur, pecunia minuitur, & citò deficit: vt quò pluribus largiri volueris, eò pauciores adiuues: & sæpe tibi defit, quod alij cõferendũ putaueris. Consilij opisque collatio, quò in plures diffunditur, eò redundantior manat, & in suum fontẽ recurrit.

Ibidem. e Quid tibi prodest habere sapientiam si consilium neges? Si consulendi copiam includas, clausisti fontem: vt nec aliis influat, nec tibi prosit.

Qve. in mor. f Valde fortitudo destruitur, nisi per cõsilium fulciatur. quia quò plus se posse conspicit: eò virtus sine moderamine deterius in præceps ruit: mẽs quæ intus sedem consi

cõsilij perdidit, forasse per desideria innumerabiliter spargit.

Grege. in moralib. g Dare stulto consilium, charitatis est: dare sapienti, ostentationis: dare verò tempore peruersitatis, sapientiæ.

Vegetius de re milit. h Nulla consilia meliora sunt, q̃ illa quę ignorauerit aduersarius ante, q̃ facias: Quũ igitur cõsilium tuũ cognoueris aduersariis prodituũ, dispositione mutare te conuenit. Quid fieri debeat tractato cũ multis, quid verò facturus sis, cum paucissimis ac fidelissimis, vel potius ipse tecum.

Tul. 2. rhetorica. i Cõsilij est examinandarũ gubernãdarũmq; causarũ subtilis animi prospectus.

Ibidem. k Deliberatio, est ante quodlibet inceptũ plena maturitatis & solertiæ consideratio.

Tul. in li. de senect. l Nõ viribus, nõ velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio antiquorũ & scientia: quibus non orbari, sed etiam augeri solet senectus.

Cass. par. 2. lib. 1. epist. 9. m Magna enim est & infinita prudẽtia, quã nemo sic assequitur, vt eam nõ necessario per alios quærere videatur. Senes ipsi consiliis sapientiã discũt, & à maturis in cõmune quæritur, quod pro omni vtilitate tractatur. Solarium curarũ frequenter sibi adhibent maturi reges, & hinc meliores æstimantur, si soli omnia nõ præsumunt.

Ibidem. n Plurimũ laudis iuuener moribus suis

applicit: quoties de negotiorum meritis ambigētes, ad peritorum cōsilia decurrūt.

Cas. lib. 1. epist. 4. o Consiliū quippe imitari negligit improuisu. Sapientiā verò ille quærit in altero, penes quem est scientiæ magnitudo.

Pet. Rau. p Quidam ea semper differunt, quæ differri non expedit, ibi que sunt præcipites, vbi tes saniore consilio indigent.

Pet. Rau. in quadā epist. q Quidam omnia imprudenter agunt, & ipsi pro voto succedunt. Quidam ad omnia consilio se disponunt, & semper in contrarium eis cedunt.

Ibidem. r In magnorum discriminū angustiis, vbi domestica consilia remediū non inuenerunt, eorū suffragia implorantur, quorum prudentiā in altioribus negotiis experientia diuturnior approbauit.

Ibidem. s Vbi publica iactura est, & cōmune dispēdiū, sicut dolore in vniuersitatē se porrigit: ira cōmuni cōsilio & auxilio est vtēdū.

Pet. Rau. ibidem t Cōsiliū peritorū ex apertis obscura existimat: ex paruulis magna: ex proximis remotas: ex partibus totas. Scit enim quæ via aggredi debeat, & citò singula & distinctè videt.

Sen. Epi. xv Tunc consilia salutaria aduoca, quum tibi alluserit vitæ prosperitas tunc, te velut in lubrico rerum cohibe: nec tibi dabis impetus liberos, sed circunspicies quò eundum sit, & quousque.

x Ma

x Maximè sunt cōtraria cōsilio festinatio & ira velox consilium sequitur pœnitētia. Senec lib. de ira.

y Nō disponet singula, nisi cui iam vitæ suæ summa proposita est. Nemo quàm paratos habeat colores, similitudine reddet, nisi iam constet, quid velit pingere. Scire debet, quid petat ille, qui sagittā vult mittere: & tunc dirigere ac moderari manu telum. Errant consilia nostra, quia non habent, quò dirigātur. Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est. necesse est multum in vita nostra casus possit, quia viuimus casu. Sen. epist. 72.

z Quidā quæ tantū amicis cōmittenda sunt omnibus narrāt, & in quaslibet aures quicquid illos vrit, exonerant: quidam etiā rursus charis timorū cōscientiam reformidant: & si possint, nec sibi quidem crediturī intus premunt omne secretū. Neutrum faciendum est: vtrumque enim vitium est, & omnibus credere, & nulli: sed alterum honestius dixerim vitium, alterum tutius. Seneca. 1. par. epist. 2. epist.

ab Pauci sunt, qui consilio se suásque disponunt, cæteri eorum more, qui flumini bus iuuantur, non eruntur, sed feruntur. Sene. epist. 2.

ac In eo quo est amissæ rei dolor, & timor amittendæ, nec ideò tibi præcipio negligentiam: tu verò metuenda declina. Quicquid consilio prospici potest pro- Ibidem.

spice, quòd eum quę læturum est, multò antè, quàm accidat, speculare & adverte.

Sen. in proverb. a d Diu delibera, citò facito. nil curare, hoc est insanum esse. nil posse, hoc est morruum viuere.

Senec. in proverb. a e Sepultus sit sermo apud te, quem tu solus audieris. Consilio melius vinces, quàm iracundia.

Ibidem. a f Deliberandum est diu, quicquid statuendum est semel deliberare vtilia, mora est utilissima, mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

Ibidem. a g Fortuna homini plus quàm cõsiliũ valet, malo cõsilio fœminæ vincunt viros.

a h Recta consilia capere possumus, si quæ nos lædere potuere, agnoscamus. Si solicitus fueris, iudicium præueniet: occasio tabernaculũ mentis est, si in bono vtaris: si in malo, caligo.

Vide etiam in tit. Communitas. f. Fortitudo. l. Prudentia. k. o. s. v. x.

Consolatio.

Augu. sup Ioannẽ. a HOc est quod nos, & lętificat in hominibus laboribus, & periculis vitæ huius: amor noster in Deum, & pium studium, & certa spes, & feruor spiritus.

Aug. ibid. b Si paupertas angit, si luctus mœstificat, si dolor corporis inquietat: si vlla calamitas vexat, adsunt boni homines, qui nõ

sol

solùm gaudere cum gaudẽtibus, sed flere cum flentibus norunt, leniũtur aspera, releuantur grauia, & superantur aduersa.

Ambro. in lib. de Ioseph. d Consolatio mitis debet esse, non aspera, quæ magis dolore leniat feruorem mitiget, quàm commotionem exeiter.

Hieron. in quadam epist. e Pauperatẽ timet, sed bonos pauperes Christus appellat. Labore terreris, nemo athleta sine sudoribus coronatur. de cibo cogitas, sed fides famẽ nõ timet. Deus ipse omniũ rector ac dñs cũ omni angelorũ milicia certamẽ tuũ expectat: tibi contra diabolũ dimicanti parat æternitatis coronã.

Hiero. ad Heliodorũ de morte Nepotiani pres. f Non plangã cũ Iacob & Dauid filios in lege morituros, sed cũ Christo in euangelio suscipiã resurgẽtes. Iudæorũ luctus, Christianorũ gaudium. Vnde Moyses moriẽs plãgitur: Iesus absq; funere & lachrymis in monte non spelitur. Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinũ lætitia.

Gre. lib. 3. moraliũ. g Quum volumus afflictum quempiam à mœrore suspendere, ordo consolationis est, vt studeamus priùs mœrendo, eius luctui concordare. Dolentẽ non potest consolari, qui non concordat dolori: quia eo ipso quòd à mœrentis afflictione discrepat, minùs ab illo recipitur, cui mœtis qualitate separatur. Sed emolliri priùs debet animus, vt afflicto congruat: congruens

Inhæ

inhæreat, inhæreas tralatitnec ferrum ferro coniungitur, si non vt, inque exustione ignis liquetur. Durum molli non adhæret: nisi prius eius duritia mollescat. Sic nec iacentem erigimus, nisi a rigore nostri status inclinemur. quia dum rectitudo dantis à iacente discrepat, cum cui condescendere negligit, ne quaquam leuat.

Gre. li. 2. mo. super illud: Dominus dedit, Dominus abstulit. &c.

h Magna est cõsolatio in eo, quod displiceat: quod ordinãte illo erga nos agitur: cui non nisi iustum placet.

Greg. 21. mo. super illud Iob: Perditio est tua. &c.

i Festina cõsolatio bonorũ: cõsideratus si nis malorũ. Iũ eũ ex eorũ interitu malum conspiciunt, quod euadunt leue æstimant: quicquid aduersum in hac vita patiuntur.

k Facilis erit cõsolatio, si inter flagella q̃ patimur, quæ fecimus ad memoriã delicta reuocamus, atq; hæc iã nõ flagella, sed dona esse conspicimus, si quæ carnis delectatione peccamus, carnis dolore purgamus.

Gre in registro. Senec. 13. epistol.

l Nõ sis miser ante tẽpus, quõ illa quę venturа sint, certe non venerunt. Quædam ergo nos magis torquent, quàm deberent: quædã ante torquẽt, quàm debẽt: quædam autẽ torquent, cùm omnino non debeant, aut augemus dolorem, aut fingimus, aut præcipimus. Si eñ futurũ est, quid iuuat dolori suo occurrere? Satis citò dolebis, quũ venerit. Interim tibi meliora promitte. Aliquã lo gladius ab ipsa ceruice reuocatus est, & aliquis carnifici suo superstes fuit. Sæpe enim nullis apparẽtibus signis, quæ mali aliquid prænuntient, animus sibi falsas imagines fingit: aut verbum aliquod dubiæ significationis detorquet in peius: aut maiorem sibi offensam proponit alicuius, quàm est: & cogitat nõ quãtum iratus ille sit, sed quantum liceat irato.

Sene. 79. epistola.

m Quicquid fieri potest quasi futurũ cogitemus, circũspiciẽsque duo sunt: & futuri timor, & veteris incõmodi memoria: hoc ad me iam non perficiet, illud non dũ. Grata superueniet, quæ non sperabitur hora.

Senec. 88. epistola.

n Noli mala tua facere tibi grauiora, & te querelis onerare. Leuis dolor est, si nil illi opinio adiecerit: ecõtrà, si te exhortari cœperis: ac dicere, nihil est, aut certè exiguũ est. Duremus, iam desinet: leuem illum dũ putas, facies. omnia ex opinione suspẽsa sunt, tam miser est quisque, quàm credit.

Val. Ma. Libro 7. de memorab.

o Socrates cũ ex amicis quendam graui mœrentẽ videret, in arcem perduxit, hortatúsque est vt per omnes subiectorum ædificiorũ partes oculos circumferret: quo facto, cogita nunc recũ, inquit, quàm multi luctus sub his tectis, & olim fuerunt, hodiéque versentur, & in sequentibus seculis sint

Universidad de Deusto
Biblioteca

sint habitaturi, ac mutę mortalium incõmoda, tanquam propria deflere.

Aul. Gel. lib. 15.

p Numerum conuiuarũ incipere oportet à gratiarũ numero, & progredi ad numerũ Musarũ, id est proficisci à tribus, & consistere in nouem, vt non sint pauciores quàm tres, nec plures, quàm nouem. Non conuenit enim multos esse, eò quòd turba est plerũque turbulenta. Nec loquaces, inquit, conuiuas, nec mutos eligere oportet: quia eloquentia in foro, silentium verò nõ in conuiuio, sed in cubiculo. Sermones igitur illius temporis habendos nõ de rebus anxiis, non tortuosis, sed ex quibus ingenium venustatis fiat, & amœnum & eum quadam voluptate vtiles.

Vide etiã in tit. Amicitia. l. af. Amissio, & Conscientia. f. dolor. b. d. g. Gaudium. e. Mors. b. v. bz. Paupertas. o. Sapientia. a l. Studium. a n. Timor. a b. a c. a d. a e. Tribulatio. n. p. z.

Consuetudo.

Aug. li. 6. de mus.

a Consuetudo quasi secunda, & quasi à fabricata natura dicitur.

Augus. de doctrina Christia.

b Solet recta opinio pranam corrigere consuetudinem, & prana opinio rectam

Augus. de Gene. cõtra Manichæ. lib. 2.

deprauare naturam.

c In dolore paries filios. Verũ est sacramentũ huius sententiæ, quòd nulla abstinẽtia sit à voluptate carnali, quæ non habeat in

in exordio dolorẽ, donec in melioré partẽ consuetudo flectatur. quo quũ peruenerit, quasi natus est filius: ad est ad bonum opus paratus affectus per consuetudinẽ bonam: quæ consuetudo vt nasceretur, cum dolore reluctandum est consuetudini malæ.

Aug. li. 2. cõfessio.

d Lex peccati, est violentia consuetudinis: qua trahitur etiam inuitus animus eo merito, quo in eam volens illabitur.

Aug. li. 1. ad Iauua rium.

e Ipsa mutatio cõsuetudinis, etiã quæ vtilitate adiuuat, tamen nouitate perturbat: quapropter quæ vtilis non est, pertubatione infructuosa consequenter noxia est.

Augus. in Enchirid. cap. 82.

f Peccata, quãtis magna & horrẽda, quũ in consuetudinem venerint, aut parua esse aut nulla creduntur: vsqueadeò vt non solùm non occultanda: verùm etiam prædicanda diffamandáque videantur.

Augu. sup psal. 30.

g Vincere consuetudinẽ, dura est pugna. Moles imposita sepulchro, ipsa est vis dura consuetudinis, qua premitur anima: nec resurgere, nec respirare permittitur. dictum est autẽ, quatriduanus est. Reuera ad istã cõsuetudinem de qua loquor, quodam progressu pueuit anima. Prima est quasi titillatio delectationis in corde: secunda cõsensio: tertia factum: quarta consuetudo.

Augu. sup Matt. hom. 45.

h Nolite fratres mei contẽnere peccata, in quibus forte consuetudinẽ iam feciſtis.

Aug. ſer. quarto.

Omne

Dominica de aduen.

Omne enim peccatū cōsuetudine vilescit: & sit homini quasi nullū sic. obduruit iam, dolorē perdidit, & valde putre est: nec dolet. quod non dolet, non pro sano habendū est, sed pro mortuo computandū est. Quādo aliquid pungitur & dolet, aut sanū est: aut est in illo spes aliqua sanitatis. Quando autem tangitur, pungitur, calcatur, nec dolet, pro mortuo habendum ac de corpore præcidendum.

Augus. in epi. ad Casulanū & ponitur 11. dist. In his.

i In his rebus, de quibus nil certi diuina statuit scriptura, mos populi Dei & olim instituta maiorum pro lege tenenda sunt: & sicut præuaricatores legum diuinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt.

Augus. de disciplina.

k Mos est simul habitāciū consensus, qui inueteratus consuetudinem facit.

Hie. I epi. ad Celantiam.

l Asperam nobis & infrauem virtutum viam nimia facit vitiorū consuetudo: quæ si in alteram partem transferatur, inuenitur semita iustitiæ leuis.

Gre. li. 4. mora.

m Quū culpa in vsum venerit, ei iam animus, etiā si apperat, debilius resistit: quia quot vicibus prauæ frequentationis astringitur, quasi tot vinculis ad mērem ligatur.

Greg. sup Euangelia homil. 31.

n Vsitata culpa obligat mentem, vt nequaquam surgere possit ad rectitudinem, conatur & labitur: quia vbi diu spōte perstitit

stitit, ibi & quum noluerit, coacta cadit.

Greg. lib. 11. moral.

o Sæpe nonnulli exire à prauis actibus cupiunt: sed quia eorundem actuum pondere premuntur: in malę cōsuetudinis carcere inclusi à semetipsis exire nō possunt.

Greg. lib. 15. moral.

p Tenent prauæ cōsuetudines, quē semel ceperunt: atq; quotidie duriores existunt: & non nisi cum peccatoris vita finiuntur.

Ibidem.

q Antiquus hostis prius quasi consulens blanda ad animum loquitur: sed quum semel dentem delectationis infixerit, violentia post consuetudinem penè insolubiliter innodatur.

Ber. super Cant.

r Abscidatur ferro acutæ compunctionis vlcus inueteratæ consuetudinis: si est acerbus dolor, leniatur vnguento deuotionis.

Isid. lib. 2. etymo.

s Consuetudo est ius quoddam moribus cōstitutum, quod pro lege suscipitur & tenetur, quum ea deficit.

Isi. in Synonymis. lib. 2.

t Consuetudo autoritati cedat: prauum vsum lex & ratio vincat: quum vero nec sacris canonibus, nec humanis legibus consuetudo obuiare monstratur, inconcussa seruanda est.

Isid. lib. 1. soliloquio rum.

v Difficile est peccati consuetudinem vincere: prauus vsus vix aboletur: assidua consuetudo vitium in naturam conuertit. Animus sceleribus astrictus, vix ab eis diuelli potest.

Beda de Templo Salo. li.2. Et est Rhetorica ibid p.12.

x Græca narrat historia Alexandrũ potentissimum regem orbisque dominatorem in moribus & incessu Leonidis pædagógi sui non potuisse carere vitiis, quibus paruulus adhuc fuerat imbutus.

Adolescẽs iuxta vitã suam: & quum se, &c.

a b Nõ paruus est labor, vt se aliqs à priori non bona cõsuetudine reflectat, ac reuocet: quoniã quidẽ mos lõgo tempore cõfirmatus, vim quodammodo obtinet naturæ.

Basilius in fine regu. Maxi. in ser. de Io. Baptista.

a c Quidam de sapiẽtibus dixit: Bene cõsuetos pudebit dissuescere. & iterum: Bona loquamur, trãsiet sermo in affectum, iuxta illud: Qui non assueuit virtuti, dum iuuenescit, à vitiis nescit discedere, quando senescit. Et econtrà: Quod in iuuentute addiscitur, in matura ætate seruatur.

Cypria. in ser. & ponitur di. 8. dcc.

a d Cõsuetudo, quæ apud quosdam irrepserit, impedire nõ debet quo minus veritas prævaleat, & vincat. Nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est, propter quod relicto errore sequamur veritatem: scientes quòd veritas vincit, veritas valet, & invalescit in æternum: & viuit, & obtinet in secula seculorum.

Sen. lib. 2. rhetorice sua. Senec. 28. epist.

a e Sic fit vbi homines maiorẽ vitæ partem in tenebris agunt, vt nonnisi me solem quasi superuacuum fastidiant.

a f Tunc autem consummata est infelicitas, vbi turpia non solùm delectant, sed etiam

etiam placent, & desinit esse remedio locus: vbi quæ fuerant, vitia, mores sunt.

Senec. 85. epist.

a g Diu in istis vitiis fuimus: euelli difficile est. Non enim inquinati sumus, sed infecti. Nõ est morbus inter vitia contemnendus: potest adolescẽtia iniurias ferre, & se aduersus morbos contumaciter gerere: vbi verò senectus incubuit, faciliùs est morborũ vitia prohibere, quàm impetũ regere.

Se. in extrema part epist.

a h Inter causas malorũ nostrorum, q̃ vimus ad exempla, nec ratiõe cõponimur, sed consuetudine abducimur. Quòd si paruci facerent, nolemus imitari: quum plures facere cœperũt, quasi honestius fit: quia frequẽtius sequimur, & recti apud nos locum tenet error, vbi publicus factus est.

Sen. in lib. de morib.

a i Educatio & disciplina mores facit: & id sapit vnusquisque, qd̃ didicit. Itaq; bona cõsuetudo excurere debet, qd̃ mala instruxit, bene docet loqui, bene docet facere.

a k Grauissimũ est imperiũ cõsuetudinis.

Se. ẽ prou.

a l Quicquid in excelso fastigio positum est, humili & certa consuetudine quo sit venerabilius, vacuum esse conuenit.

Val. Max.

Vide etiã in ti. Conuersatio. a. b. Deuotio. c. Homo. f. Lasciuia. a. Lex. f. Obstinatio. d. Peccatum. a. f. Voluptas. i.

F. 2. de mirabilib. biblicis.

Contemplatio. b

CONtemplatio est illa species, quæ rapit omnem animã desiderio sui

Aug. 2. de trinitate.

tantò ardentiorem, quantò mundiorem: & & tantò mundiorem, quantò ad spiritualia surgentem, quantò carnalibus desideriis & terrenis affectibus morientem.

Augustin. in epist. ad Paulinũ. b Qui didicerunt à Domino Iesu Christo mites esse & humiles corde, plus cogitando & orando proficiunt, quàm legendo & audiendo.

Ambro. in ep. ad Vercellensem eccleſiam. c Tuta vita est, in qua nihil sit, quod timeas, quæ cõpẽsatur meritis placiditate, leuatur vsu, sustẽtatur otio, nõ occupatur alienis molestiis, nõ vrget vrbanis discursib⁹.

Hie. cõtra Vigilantium. d Hæc in Iudæa vsque hodie perseuerat cõsuetudo, nõ solùm apud nos, sed etiã apud Hebræos, vt qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & patrẽ non habent in terra, nisi solum Deum, totius orbis foueantur ministeriis.

Greg. lib. 5. moral. e Mens nostra ad contemplanda interna non perducitur, nisi ab his, quæ exteriùs implicant, studiosè subtrahatur. Mens nostra nullo modo ad viam intimæ contemplationis rapitur, nisi studiosè priùs à terrenorum desideriorum tumultu sopiatur.

Greg. lib. 5. moral. f Nunquã cõmotioni contẽplatio iungitur, nec præualet mens perturbata cõspicere, ad quod vix trãquilla valet inhiare: quia nec solis radius cernitur, quũ cõmotæ nubes cœli faciẽ obducũt: nec turbatus fons respic

respicientis imaginẽ reddit, quam trãquillus propriè ostẽdit: quia quò eius vnda palpitat, eò in se speciẽ similitudinis obscurat.

g Contemplari Dei sapientiam non possunt, qui sibi videntur esse sapientes: quia tantò ab eius luce longè sunt, quanto apud semetipsos humiles non sunt: quia in eorũ mentibus dum tumor elationis creſcit, aciem contemplationis claudit. & vnde se lucere præ cęteris ęstimant, inde se lumine virtutis priuant. *Gre. li. 18. moral.*

h Perfectus prædicator non est, qui propter contemplationis studium operanda negligit, vel propter operationis instantiam contemplanda postponit. *Gre. super Exechielem.*

i Contemplatiua vita est, charitatẽ Dei & proximi retinere, & ab exteriori actione quiescere. Soli desiderio conditoris inhærere, vt nil iam habere libeat, sed calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui creatoris animus inardescat. *Gre. super Exechielem.*

k Contemplatiua vita meritò maior est, quàm actiua: quia hęc in vsu presentis operis laborat, illa verò sapore intimo ventura requiem degustat. *Greg. super Exechielem.*

l Sunt nonnulli, qui magnis muneribus ditati, dum solitus contemplationis studiis inardescunt, parẽtes vtilitati proximorum prædicatione refugiunt, secretum quietis *Grego. in quadã ep.*

diligunt, secessum speculationis appetunt, de quo si districtè iudicetur, ex tantis procul dubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt.

Gre. li. 6. moral. m Sæpe enim qui contẽplari Deũ quieti poterant, occupationibus pressi ceciderũt: & sæpe qui occupati humanis vsibus viuerent, gladio suæ quietis extincti sunt.

Greg. lib. 25. mora. n Sæpe misericors Deus, quos suos tenore diligit, eo solicitè ab externis actionibus abscondit. Nam & plerunque paterfamilias ad eum laborem seruos dirigit, à quo subtiles suspendit, & inde filij vexatione decori sunt, vnde serui in puluere fœdãtur.

Gre. sup Ezechiẽ homil. 2. extremæ partis. o Omnis, qui vno pede claudicat, soli illi pedi innititur, quem sanum habet: quia & cui desiderium terrenum iam arefactum fuerit, in solo pede amoris Dei tota virtute se sustinet, & in ipso stat, quia pedem amoris seculi, quem ponere in terra consueuerat, iam à terra suspensum portat.

Gre. 6. moralium. p Quum contemplationis arcem aliqui tenere desiderant, prius se in campo per exercitium operis probẽt, vt solicitè sciãt, si nulla iam mala proximis irrogant, si irrogata à proximis æquanimiter portant: si obiectis bonis temporalibus, nequaquam mens lætitia soluitur: si subtractis non nimio mœrore succiditur: aut deinde perpendant

dãt si quũ ad semetipsos introrsus redeunt, in eo q̃ spiritualia rimantur, nequaquam secum rerũ corporaliũ vmbris trahunt, vel fortasse tractas manu discretionis abigũt.

q Sine contemplatiua vita intrare possunt ad cœlestem patriam, qui bona, quæ possunt operari non negligunt: sine actiua autem intrare non possunt, si negligunt bona operari, quæ possunt. *Greg. ho. 3. sup Exechielem.*

r Noli nimis insistere oculis contemplationis: quia meliora sunt verba prædicationis, nam & si Rachel formosior, Lia tamẽ fœcundior est. *Ber. super cantica. ser. 9.*

s Felix domus & beata semper congregatio, vbi de Maria Martha semper cõqueritur: nam Mariam Marthæ æmulari indignum prorsus est. *Ber. in quædam epi.*

t Tria sunt, quæ oculum intelligẽtiæ confundunt, atque cõtemplatione veri luminis excludũt, scilicet tenebræ peccatorum, recordatio eorundem peccatorum, & cura terrenorum actuum. Cõtra triplicem morbum triplex remedium est. Nam primus eiicitur per confessionem: secundus, per orationem: tertius per quietem. *Berna. de cõsidera tione ad Eugeniũ.*

v Vtilius est per simplicem actionem ire ad vitam æternam, quàm per contemplationis errorem mitti in gehennam. Multos enim Deus ex carnalibus sua gratia *Isido. de summo bono. lib. 3.*

visitat, & ad contemplationis fastigium eleuatur: multòsque à contemplatione iusto iudicio deserit, & lapsos in terrenis operibus derelinquit. Loth enim in peruersa ciuitate iustus fuit, & in monte peccauit.

Isi. de summo bono. lib. 3.

x Qui prius in actiua vita proficit, bene ad contẽplationẽ cõscẽdit. meritò enim in ista extollitur, qui in illa vtilis inuenitur.

Beda super illud hucre, Instruxit Iesus quodã castellum, &c.

y Actiua vita est, panem esurienti tribuere, verba sapientiæ nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximũ reuocare, infirmantis curam gerere, quæ singulis quibusque expediant dispensare, & commissis nobis qualiter subsistere valeant prouidere.

Chryso. in lib. compunctione cordis.

z Nemo põt eorũ qui delectãtur presentibus & caducis, cœlestia ac spiritualia conueri. q verò ista cõtẽpserit, & velut vmbrã hæc ac puluerẽ duxerit, velocius ad illam perueniet. Nã & apud hoïes hic mos est, vt tunc thesauros suos, reconditásque diuitias patefaciant filiis suis, quũ eos adultos iã viderint, & puerilis lasciniæ vitia respuisse.

Prosp. lib. 1. de vita contẽplatiua.

a b Habet actiua profectum, cõtẽplatiua fastigium. hæc facit sanctũ, illa perfectum. huius vitæ est nulli prorsus iniurias irrogare illius irrogatas æquanimiter sustinere.

Ibidem.

a c Iste actiuus, qui suscipiendo peregrinum, vestiendo nudum, gubernando subiectum

iectum, redimendo captiuum, tuendo violenter oppressum, iugiter se ab omnibus iniquitatibus suis emaculat, & vitam suam bonorum operum fructibus ditat.

Ibidem.

a d Ille cõtemplatiuus, qui facultatibus suis in vsus pauperum distributis, simul se expoliauit mundo, & totis viribus adhæret cœlo. Res mundi mundo proiecit: & seipsum Christo deuota mente restituit.

Prosp. ibi.

a e Actiua vita habet solicitum cursum: contẽplatiua gaudium sempiternũ. In hac acquiritur regnum, in illa percipitur. Hæc facit pulsare bonorum operũ velut quibusdam manibus ianuam: ista vocat consummandos in patriam. In hac contemnitur mundus, in illa videbitur Deus.

Prosp. lib. 3. de vita contẽplatiua.

a f Quis enim nescit, quòd sicut otiũ studiosum à carnalibus, ineffabilẽ suauitatem sapiẽtiæ cœlestis infundit otioso, ita spiritualis occupatio laborum sanctorũ multiplices affert fructus humanæ societatis occupatio? Itineribus quidem diuersis incedunt, sed ad vnam patriam tendunt, & ad vnum regnũ disparibus militantes officiis, Christo rege omnium vocante perueniũt.

Hugo in meditatio nibꝰ fuit.

a g Tria sunt genera meditationũ. Vnũ in creaturis: vnum in scripturis: vnũ in moribus. Primũ surgit ex admiratiõe, secũdũ ex lectione: tertiũ ex circũspectione. Admi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratio generat quæstionem, quæstio inuestigationẽ, inuestigatio inuẽtionẽ. Lectio ad cognoscẽdam veritatẽ, materiã ministrat, meditatio coaptat, oratio subleuat, operatio cõponit, & cõtemplatio in ipsa exultat.

Hugo. ibi. a h Circumspectio in moribus duplici consideratione discurrit intus & foris. foris ad famã, intus ad conscientiam, vt quid expediat, & quid deceat. deceat ad exemplum, expediat ad meritũ, nobis ad vitium, proximis ad exemplum.

Hug. ſ. li. de arca mystica. a i Cogitatio vaga incessu semper huc & illuc diuertit: sed meditatio destinata promotione semper in vlteriora tẽdit. cõtemplatio autem est libera mẽtis perspicacia, in sapientiæ speculo cum admonitione suspensa. Meditationis est perscrutari occulta. cõtemplationis est, admirari perspicua.

Vide etiã in tit. Amor, b. Caro, r. Cõsideratio, a d, a e. Iudex, g. Iustitia, x. Meritum, d. Parentes, r. Perfectio, h, l. Religio, a h. Solicitudo, f i, q. Solitudo & tentatio, p.

Contemptus.

Aug. de doctrina Christiana. lib. 4. cap. 29. a SEduli monendi sunt scholastici, vt humilitate induti Christiana discãt nõ cõtemnere, quos cognouerint morũ vitia, quàm verborũ amplius deuitare. qa licet per ignorãciã grãmaticæ artis, aliquid vitiosum proferãt presbyteri vel episcopi, non

nõ tamẽ ideò à scholasticis sunt despiciendi, sed cordi casto prælatorũ, linguã exercitatam scholastici præferre non audeant: quã etiã proferre cõsueuerant. Morũ enim vitia magis, q̃ verborum sunt præcauenda.

b Oia cõtenit, qui nõ solùm quantũ potuit, sed etiã quãtũ voluit habere contẽnit. *Aug. ibid.*

c Sicut solet generari ex assiduitate cõceptus: sic attẽdit ex ipsã raritate deuotio. *Am. ſ. quo dam ſer.*

d Non sunt contemnenda quasi parua, sine quibus magna constare non possunt. *Hie. i epi. ad Lætã.*

e Facile est viro opes cõtẽnere, pecuniã dissipare, & proiicere, quę in momento & perdi & inueniri potest. Nã facilè obiicitur, quod extrinsecus hæret. hoc fecit Socrates, Thebanus Antistenes, fecerũt plurimi philosophi, quos vitiosissimos legim⁹. *Hier. in ep. ad Pãmachiũ.*

f Quod ẽm sumus, hodie nouimus: quid aũt post paululũ esse possumus, nescimus. hi verò, quos fortasse despicimus, & tarde possunt incipere, & tamẽ virã nostrã feruẽtioribus studiis anteire. Timẽdũ itaque est, ne etiam nobis cadentibus surgat, qui nobis stantibus irriderit: quãnis stare iam nõ nouit, qui non stantem nouit irridere. *Greg. lib. 25. moralium.*

g Super altitudines terræ sustollitur: etiam ipsa, quæ gloriosa præsentis videntur seculi, per mentis despectum calet. h Pulchre à cõditis amorẽ subtrahunt: qui *Gre. in re ſtantibus ſuper altitudines terrã. illud Su-*

qui in ipsum autorem pulchritudinis cordis passibus tendunt.

Gregor. in Ezech. super Ber. sup. cãt.

i Si reum regiæ maiestatis quamuis humanæ, humanis legibus capite plecti, sancitum est, quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit?

Chrys. sup ep. ad Hebræos ser. 25.

k Cõtẽne diuitias & eris locuples. cõtẽne gloriã, & eris glorios⁹: contẽne supplicia inimicorũ, & tũc eos superabis. cõtẽne remissionem, & quietem, & tunc eã recipies.

Se. li. 2. de beneficiis.

l Intolerabilis res poscere numos & cõtemnere. Indixisti pecuniæ odium, hoc professus es, hanc personam induisti: agenda est. Iniquissimum est, te pecuniam sub gloria egestatis acquirere.

Se. 22. epi.

m Paupertati domum aperire, voluptates tenere sub freno, meditari vel lętari de dolorum patiẽtia. hæc qui apud se versat, in magno gaudio est, sed parum blando.

Sene. 85.

n Facilẽ cõtẽnit omnia, q ad cõtẽptũ sui venit. Vis ergo habere oĩa? cõtẽne omnia.

Se. 83. ep.

o Insuperabili loco stat animus, qui externa deseruit. Inexpugnabilis est, quem multis machinis lacessitum fortuna non transfixit. nunquam maior est, quàm vbi aliena disposuit, & fecit sibi pacem, nil timendo diuitias, nil concupiscendo.

Se. 3. de beneficiis.

p. Fabricius Pyrrhi regis aurum repulit, maiusq; regno iudicauit, regias opes posse con

se contemnere.

q Nõdum felix es, si non te turba derisit. Si beatus vis esse, cogita hoc, primùm contemnere, & ab aliis contemni. *Se. in lib. de morib.*

r Grauius est cõtẽni, q̃ stultitia percuti. *Se. in pro.*

s Sũt plurimi, q̃ multa verbis nõ re cõtẽnunt, sed ipsa quę pernunt, clàm furantur. *Ibidem.*

Vide etiã in ti. Anima. ah. ai. Auaritia. bk. Clericus. b. Consuetudo. al. Contẽplatio. z. Contritio. e. Cõuitiũ. i. Cupiditas. o. Diuitiæ. r. ap. bc. bd. Gloria bona. b. c. r. Gloria vana. a. Honor. d. x. Magnanimitas. l. q. Mandatum. g Munus. b. Nobilitas. b. Relinquere studium. a. l. Virginitas. u. Vita. ak. Christus. f.

Contritio.

a ALia est compunctio siue contritio. quæ per amorem nascitur, alia quæ per timorem, quia aliud est supplicia fugere, aliud præmia desiderare. *Gre. li. 8. mora.*

b Sepe qd torpẽtes latuit, flẽtibus innotescit. & afflicta mẽs certius inuenit malũ, quod fecerat, & reatũ suũ, cuius secura non meminit, hunc in se cõmota depræhendit. *Gre. ibid.*

c Qui nescit lugere, quod grauat, non valet proferre, quod subleuat. Vis cõpunctionis poros cordis aperit. & pennas virtutum fundit. quúmque se studiosè mens de pigra vetustate redarguit, alacri nouitate inuenescit. *Greg. 21. mo.*

Quò

Universidad de Deusto Biblioteca

Gre.27. mo. d Quò vberiùs culpa fletur, eò altior cognitio veritatis attingitur. quia ad videndū internum lumen polluta diutius conscientia lachrymis baptizata renouatur.

Cry.in li. de cōpunctiōe cor. e Sola compūctio est, quæ facit animā horrescere purpuram, desiderare cilitium amare lachrymas, fugere risum.

Ibidem. f Contritio est humilitas cordis, vera compunctio, magna agere, & humilia loqui iustè operari & super peccatis timere, actremere.

Cas. super psal. 6. Laboraui in gemitu meo &c. g Gemitus dictus geminatus luctus, quē meritò fideles appetunt, quoniā diligentes cōsolatur, pœnitentes emūdat, diabolū effugat, Christo conciliat. amaritudo dulcis, lachrymæ felices, salutaris afflictio.

Cas. su. illud ps. Ad do. cū tri. h Dominus nescit differre, quem compuncto corde sibi senserit supplicare.

Hugo. i Contritio, est gemebundi cordis commotio salutaris, seipsum lachrymarū eruptione testificans.

Ibidem. k Contritio, est compūctio animi cum lachrymis, oriens ex recordatione peccati, & timore iudicij.

Sen. ep. 8. l Argumentum est in melius translati animi, quòd vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. Quibusdam ægris gratulatio est, quum ipsi ægros se esse sensere.

Se. 55. epi. m Magna pars bonitatis est, velle fieri bonum.

n Sciat se culpabiliter durū & durè culpabilē q corporalē amici sui mortem deplorat, & spiritualē aīæ suæ morte non defl et. Inno. de vilitate cōditionis humanæ.

Vide etiā in tit. Delitiæ. f. Deuotio. i. l. Lachrima. a. b. d. k. q. Peccatum. h. Pœnitentia. n. r. a. e.

Conuersatio.

a IN diuersis obseruationibus nulla disciplina melior graui & prudēti Christianorum nisi vt eo modo agat, quo agere viderit ecclesiam, ad quam forte deuenerit ad discendum, quod opus est. Au. de doctrina Christiana.

b Quisqs reb⁹ pterēūtib⁹ strictiꝰ vtitur, q̄ fese habent mores eorū, cū qb⁹ viuit, aut inēperans, aut superstitiosus est, Quisqs vero sic eis vtitur, vt metas cōsuetudinis bonorū, inter quos versatur, excedat, aut aliq̄d significat, aut flagitios⁹ est. In oīb⁹ em̄ talib⁹ nō vsus rerū: sed libido in culpa est. Aug. li. 3. de doctrina Christiana. Et ponitur 41. dist.

c Magis mores commendant statum, quàm status mores. etenim quò status inferior, eò virtus eminentior. Am. Iquadam epi.

d Semper in comitatu tuo graues fœminas habeas: mores enim & studia dominarum plerunque ex ancillarum & comitantium moribus iudicantur: qualis enim quæque sit, talium consortio delectatur. Hie. in ep. ad Deme triadem.

e Falsus rumor citò opprimitur, & vita posterior indicat de priori: raro inuenies qui ita irreprehēsibilem vitā suā exhibere velint,

veliut, vt non reprehendant alienam.

Hie super 12. pphetas lib. 3. sup illud Exechielis: Fili hominis, etc.

f Pro signo sunt interioris hominis verba erŭpētia. quomodo libidinosum, q sua celat verba & vitia callide, interdū turpis sermo demonstrat. minoribus. n. maiora mōstrātur. Vultúque & oculis dissimulari nō potest cōsciētia, dum luxuriosa & lasciua mens lucet in facie, & secreta cordis motu corporis & gestibus indicat.

Gr. 1. mo. sup illud Vir erat ī terra &c. Isid. 2. li. sol. loquiorum.

g Nō valde laudabile est bonū esse cū bonis, sed bonū esse cū malis. Sicut. n. grauioris culpę est ĩter bonos bonū nō ee. ita imē si est pœnij, bonū ēt inter malos extitisse.

h Sit in gestu tuo grauitas, in motu simplicitas, in incessu honestas, nihil dedecoris, nihil lasciuiæ, nihil petulātiæ, nihil insolentiæ, nihil leuitatis in tuo incessu appareat. animus enim in corporis gestu apparet, & species corporis, simulachrum est mentis, figuráque probitatis.

Ibidem.

i Sancta cōuersatio confundit inimicū, ædificat proximum, glorificat Deum.

Clem. li. 3. de vestitu gĩs philo.

k Philosophus sic inter hostes viuendū censuit, tráquàm inter amicos, & inter amicos, ac si in mediis hostibus viueretur.

Leo pa. ī quod ī ser. 9. epi. 2.

l Cor hoīm de operū ostēdit qualitate, & formas mentiū species detegit actionū.

m Quod potest redimi, nō timetur: esse iam inter nocentes innoxium, crimen est.

malos

malos quisquis non imitatur, offendit. cōsensere iura peccatis, & cœpit licitum esse quod publicum est.

Hu. ī li de disciplina monacho.

n Disciplina, ē cōuersatio bōa & hōesta, cui parū est, nō malū facere: sed studē ēt in his quę bene agis, irreprhēsibilis adparere.

Hug. ibi.

o Disciplina honestæ cōuersationis ex quatuor perpēdi pōt: ex gestu, motu, affatu & cōuictu. Gestus autē reprehensibilis est, si est aut mollis, aut dissolutus, aut tardus, aut citatus. Mollis significat lasciuiā, dissolutus negligentiam, tardus pigritiam, citatus siue impetuosus inconstantiam.

Hugo de disciplina monacho rum.

p Gestus hominis in omni actu debet esse gratiosus, sine mollitie: quietus sine dissolutiōne: grauis, sine tarditate: alacer, sine inquietudine. maturus, sine proteruia, & sine turbulentia seuerus.

Ibidem.

q Tēperāda est ēt facies & modificanda in gestu suo, ita vt nec proteruē exasperetur, nec molliter dissoluatur. sed semper habeat rigidā dulcedinē, & dulcē rigorē, secundū illud Ecclesiastici xix. Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis & risus dēciū, & incessus hominis, enunciāt de illo s. qualis sit: quia per illud quod foris siue bene, siue malē agitur, interior animi qualitas intuētium oculis patenter indicatur.

Ibi. & ponitur in lib. proble. xxxv.

r In motu corporis cauēdū est, ne in tardationibus adeo molli gressu vtamur, vt pomparum ferculis similes esse videamur, aut in festinationibus nō suscipiamus nimias celeritates: quæ quū fuerint, anhelitus mouentur, vultus mutantur, ora torqueantur, quæ signa sunt incōstātis animi.

Hugo. de disciplina monachorum.

s Quod enim inordinati motus corporis dissolutionē indicent mentis, probatur testimonio Salomonis, qui dicit: Homo apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur dolum, & in omni tempore iurgia seminat, quia quum mens interiùs à custodia sua soluitur, mēbra foris ad omnem actum inordinatē cōmouentur, & velut corpus paralytici motum quidem habet: sed officia membrorum in suis actionibus seruare non valet.

Ibidem.

t In affectu sine locutione disciplina honestę cōuersatiōis attēditur: in qua quinq; res sunt obseruandæ: hoc est quid, cui, qūo, quīdo, & vbi dicatur. Quid, vt nūquam in sermonibus otiosa adhibeātur. otiosa autem sunt, quæ sunt aut nociua, aut inhonesta, aut inutilia. Inutilia autem sunt, quæ nec loquentibus nec audientibus prosunt. Inhonesta sunt, quæ vel illius, qui loquitur, vel cui loquitur, vel de quo loquitur.

dignitati nō cōueniūt. Nociua autem sunt, quæ suis suasionibus animos auditorum ad errorem siue prauitatem inducunt.

Ibidem.

v Qui, primo cōsideret an propter se, vel propter illum loquatur. Si propter se, videat vt ille talis sit, de cuius colloquio vtilitas ei prouenire possit. Si propter illum loquitur, caueat ne talis sit ille, qui vel sua exhortatione non indigeat, vel ita etiam in malo sit obstinatus, vt exhortatione alterius corrigi se non permittat. Si ergo sic est, nunquam nisi ad nostram vel aliorum eruditionem loqui debemus.

Ibidem.

x Qūo, exhortemur ad cōstātiam timidos, ad timorē superbos, ad frugalitatem prodigos, ad liberalitatē auaros, ad humanitatem parcos, ad parcitatem gulosos ad consilium temerarios, ad silētiū verbosos, ad verbū exhortationis tacitos, ad māsuetudinem impatiētes, ad indulgētiā crudeles, ad verecundiā procaces, ad quietē precipites, ad prudentiam incautos, & omnino quicquid dicere volumus, ex ipsa prius nostri sermonis qualitate colligamus.

Hug. ibi.

y Vbi, Quædā enim sunt loca in quibus silētium est seruandū, quædā in quibus intelligentia & exratione scripturarū collationes, cum disciplina tamen & reuerentia, hoc est, sine contentione & clamore

verborũ haberi possunt. quædã in quibus pro instructione morũ verba habẽda sunt. quædã, in quibus magis loquendi licentia laxatur: ita vt non solum de spiritualibus, sed etiam de exteriorum dispositione & prouisione sermones admittantur. Loca autem in quibus vana & superflua dici debeant, inuenire non possum.

Ibidem. 2 Quando. Est enim tẽpus, quãdo nihil, & est tẽpus, quando aliquid est dicẽdũ, nullũ verò tẽpus est quando dicenda sunt omnia. tempus enim tacendi debet præcedere tempus loquẽdi, propterea enim nono ait Salomõ, tẽpus loquẽdi & tempus tacendi. sed tempus tacẽdi, & tẽpus loquendi. quia prius per silentiũ tempus tacendi discitur, quod postea per verbũ tempore loquendi profertur. Sapiens enim æquè cauet, vel ne tempore quãdo loqui debet, per negligẽtiã fileat: vel ne in omni tempore, quando loqui licet, per licentiam concessam in multiloquium cadat. Rectè ergo tempus loquendi discernitur: si homo non semper quando loqui debet, fileat, nec semper, quando licet, loquatur.

Ibidem. ab Modus autem loquẽdi in tribus cõsistit. s. quo gestu, quo sono & significatione aliquid dicatur. Disciplina enim iubet, vt loquentis sit gestus modestus, & humilis,

milis, sonus demissus & suauis, significatio verax & dulcis.

ac In cõuictu siue comestione disciplina honestæ cõuersationis attenditur. s. in seipso, & in suo cibo. In seipso tripliciter. scilicet in disciplina tacendi, videndi, sese continendi, vt scilicet linguam suam à loquacitate restringat, oculos suos à circunspectione cohibeat: & vt cætera membra omnia cum modestia & quiete contineat. *Ibidem.*

ad Non sicut quidã faciunt, qui quum ad edendum assederint, inquieta quadam agitatione membrorũ intẽperantiam animi sui designant, caput excutiunt, brachia exerunt, manus in altum expandunt, & nõ sine magna turpitudine quasi totum epulum sint absorpturi, ingẽtes quosdã conatus & gestus satis indecoros ostendunt, in vno loco sedentes, oculis & manibus quæ propè & longè sunt omnia circumcurrunt, simul panes comminuũt, vinum in calices effundunt, discos in gyrum circumducunt, & velut rex super obsessam ciuitatem assultum facturus, dubitãt, vnde primũ expugnationẽ aggrediantur, dũ simul in omni tempore irruptionẽ facere concupiscunt. *Ibidem.*

ae Disciplina honestæ cõuersationis in suo cibo debet quis obseruare, videlicet, quid, quantum, qũo cibum sumere debeat. *Ibidem.*

Quid, vt scilicet non nimis preciosa & delicata expetat: nec nimis rara & insolita requirat: nec nimis accuratè & lautè præparata concupiscat. In primo luxus arguitur: in secundo curiositas ostenditur: in tertio superstitio notatur.

Mag. ibid. af Quàtum, cuius mensura hæc mihi esse videtur, vt neq; cõtra honestatẽ, neque supra necessitatem sumatur. Nõ omnis vẽter idẽ sapit. alius plus, alius min⁹. ergo ille cui parũ sufficit, magis superfluitatem caueat. ille verò cui multũ opus est, magis ad honestatem attendat: quia neq; ille, nisi temperantiæ metas trãsierit, ad turpitudinem veniet: neq; iste, nisi prius honestatis oblitus fuerit, in superfluitatem impinget.

Ibidem. ag Quomodo, hoc est quàm mundè & quàm tẽperatè. Quidã enim bibẽtes digitos mediotenus poculis immergunt: alii vnctas manus ad vestimenta sua dãt, rursus ad cibaria tractanda redeunt. Alij nudis articulis vice cochlearis olera sua piscantur, ita vt in eodem iure manus ablutionem, & venter refectionem quærere videatur. Alij reliquas dentium suorum offas facturi in poculis demergunt.

Hæc Hy. de iã. Vic. de disci. mora.

ah Hæc dicẽtibus erubescenda essent, si à facientibus præsumpta non fuissent: sed, nescit aliquando impudentia erubescere, nisi fuerit manifestè confusa. Nunc autem

sustineat in audiendo verecundiam, qui noluit in faciendo habere disciplinam.

Senec. 53. epist.

ai Omnia omnium rerum si bene obseruentur indicia sunt & argumentũ morum. ex minimis poteris cognoscere impudicũ, & incessus ostendit & manus mota, & interdum responsum, & relatus ad caput digitus & flexus oculorum. Improbũ & insanum risus, vultus habitúsq; demonstrat.

Sen. ibid.

ak Quemadmodum sapienti viro incessus modestior conuenit: ita oratio pressa, non audax: summa ergo summarum hæc erit tardiloquum te esse iubeo.

Sen. ẽ epi.

al Barbarismus est morũ, sermo iocundus, & animus dolosus. domi quidã se cõtrahunt, foris dilarãt & extendũt. Vitiũ est hæc diuersitas, & signũ vacillantis animi & nondum habentis tenorem suum.

Ibidem.

am Nõ magis vtilitati est ager cũ rectis amplis quàm vicinus æqualis cũ moribus bonis. Sit tibi ergo singulos salũbra sermonis, vt te blandum pueri, comitem iuuenes, graues senem metiantur.

Sen. epi. 9.

an Nulla res magis animos induit honestos, & in prauum inclinabiles reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuersatio. paulatim enim descendit in pectora, & vim præceptorum obtinet, frequenter aspici, frequenter audiri.

Seneca.5. epi. ao Id agamus, vt meliorem vitã sequamur quàm vulgus, non vt contrariã.alioquin,quos emendare volumus, fugamus à nobis,& auertimus.

Senec. 35. epist. ap Si quid in aliquibus ex sordida conuersatione seruile est, honestorum conuictus excutiet.

Senec. 42. epistol. aq Tunc felicẽ te esse iudica,quum poteris in publico viuere,quum te parietes tui tegẽt,nõ abscondent,quos plerũq; nobis circũdatos iudicamus, nõ vt tutius viuamus, sed vt peccemus occultius. Rẽdicã ex qua mores nostros æstimes. Vix quẽquã inuenies,qui posit aperto ostio viuere. Iamito res conscientia opposuit,non superbia.Sic viuimus vt deprehendi, sit subito aspici formidemus.

Sen.3.epi. ar Ita viue,vt nihil tibi committas, nisi quod cõmittere etiã inimico tuo possis.

Senec.83. epist. as Sic certè viuendũ est tanquã in conspectu viuamus,sic cogitandum tanquã aliquis in pectus intuitũ trahere possit.Quid enim prodest ab homine aliquid esse secretum,quum nihil Deo clausum est?

Senec.82. epist. at Saluare est,nõ cõuersari dissimilibus & diuersa cupientibus.Turba etsi nõ mutat te, impedit tamen.multũ autẽ nocet etiã qui moritur.In vitia alter alterũ trudim⁹. quòmodo autem reuocari possunt ad salutem,quos nemo retinet: populus impellit?

av Hic

av Hic modus mihi placet, temperetur vita inter bonos mores & publicos, suscipiãt oẽs vitã nostrã, sed agnoscant. Quid? ergo eadem faciamus quæ cæteri:nil inter nos & illos intererit? Plurimũ dissimiles nos vulgo sciat,qui inspexerit propius.nõ contubabit sapiẽs publicos mores,nec populum in se nouitate vitæ conuertet. Seneca.epist.13.

ax Sic cum inferiore viuas,quemadmodum superiorem tecum viuere velis. Sene. 97. epistol.

ay Omnes tibi pares facies, inferiores superbiendo nõ contẽnas,superiores rectè viuẽdo non timeas.In reddẽda officiositate neq; exactor,neq; negligens appareas. cõsẽtis esto benignus,nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. Seuerior esto iudicio,quàm sermone,& vita, quàm vultu,clementiæ cultor,clemens vltor,sequitiæ detestator, famæ bonæ neq; tuæ seminator,neq; alienę inuidus, rumoribus, criminibus, suspicionibus minimè credulus:sed malignis potius,qui per speciẽ simplicitatis aliquibus surrepserint,oppositissimus:ad irã tardus,ad misericordiam pronus, in aduersis firmus, in prosperis cautus,occultator virtutũ, sicut alij vitiorum, vanæ gloriæ cõtemptor,& bonorum, quibus prædituses,non acerbus exactor,nullius imprudẽtiam despicias,rari sermonis Seneca.de quatuor virtutib.

ipse, loquentium patiens: seuerus seueris, sed hilares non aspernans.

Seue. ibid. a z Si tẽpus iocos exigit, hos quoque cũ dignitate sapientiæ gere, vt te nec grauet quisquã tanquã asperum, nec cõtẽnat tanquã vilem non erit tibi scurrilis, sed grata vrbanitas. Sales tui sine dente sint, ioci sine vilitate, risus sine cachinnatione, vox sine clamore, incessus sine tumultu, quies tibi nõ desidia erit, & quũ ab aliis luditur, tu sancti honestiq; aliquid tractabis.

Va. Max. li. 7. de memora dictis. b a Cũ quidã stolidus audiente Pythagora diceret, malle cũ mulieribus esse quàm cũ philosophis conuersari, & sues, inquit, in cœno libẽtius q̃ in pura aqua versantur.

Vide etiã in tit. cõscientia. o. x. cõsuetudo. a i. contẽplatio. a h. disciplina & doctrina. af. excusatio. o. exemplũ. a k. innocentia. g. ordo. d. sanctitas. f. societas & solitudo. f. v. x. a. f. *Conuersio.*

Augu. sup psal. 70. a VT sit homo aliqd, conuertat se ad illum, à quo creatus est. recedẽdo eñ frigescit, accedendo feruescit, recedendo tenebrescit, accedendo clarescit. à quo enim habet, vt sit apud illũ, habet vt bene sit. Ergo qui vult simul esse cum Deo, non ab illo recedat, sed ad illũ accedat.

Au. 10. li. confes. b Cum inhæsero tibi ex omni me, nusquam erit dolor & labor, & viua erit vita mea

mea tota plena te. nunc autem quẽ tui imples, sublevas eum. & quia tui plenus non sum, ideo mihi oneri sum.

c Scio quia male mihi est præter te, non solũ extra me, sed in meipso. & omnis copia, quę Deus meus nõ est, egestas mihi est. *Au. 14. li. confes.*

d Conferamus nos ad te, & bene nobis erit de te. Malum est nobis de nobis, quia dimissimus te, dimissisti nos nobis. *Au. de ver bis domini, ser. 4.*

e Quis perdita nunquã reperteretur, nisi pij pastoris materiam consequeretur. *Aug. i ser.*

f Quæramus lapidem quo percutiatur incredulus & percussus quassetur, quassatus comminuatur, comminutus in puluerem conuertatur, conuersus in puluerem compluatur, compluatus feratur, fatus faciat fructuum, non quod igne consumatur, sed quod horreo condatur. *Augu. cõtra quinque hæres.*

g Si aurum tibi offeram: non mihi dicis, eras veniam: sed iam exigis. nemo differt, nemo excusat. redẽptio animæ ꝑmittitur & nemo festinat. *Ambro. in ser. de clee mosyna et ieiun.*

h Nunquam est sera conuersio. Iatro de cruce transiit ad paradisum. *Hie. ẽ epi. ad Lætã.*

i Tres modi sunt cõuersorũ, inchoatio, medietas atq; perfectio. In inchoatione autem inueniuntur blãdimẽta dulcedinis, in medio tempore certamina tentationis, ad extremũ verò pfectio plenitudinis. Prius ergo *Greg. 24. mora.*

ergo illos dulcia suscipiunt quę cõsolẽtur: postmodum amara quæ exerceant, & tunc demũ suauia atq; sublimia quæ cõfirment.

Gre. ibid. k Vitã vniuscuiusq; conuersi & inchoatio blanda permulcet, & aspera medietas probat, & plena pòst perfectio roborat.

Greg. ibi. l Cũ Pharao dimisisset populũ, non eos duxit dominus per viã terræ Philisthiim, quæ vicina est: reputans ne forte pœnitere eũ, si vidisset aduersum se bella consurgere, & reuerterentur in Aegyptũ. Ex Aegypto itaq; exeuntibus è vicino bello subtrahuntur: quia derelinquentibus seculum quædam priùs trãquilliras ostẽditur, ne in ipsa sua teneritudine atque inchoatione turbati atq; territi redeãt ad id, quod euaserũt. Prius ergo suauitatem sentiunt, securi priùs pacis quiete nutriũtur. post cognitã verò dulcedinem tãto iam tolerabilius tẽtationum certamina sustinẽt, quanto altius in Deo cognouere quod amant.

Gre. ibid. m Plerũq; cõuersus quisq; talibus tentationũ stimulis agitatur, qualibus ante cõuersionis gratiã, nunquã pulsatũ se esse reminiscitur: non quia tũc hæc eadẽ tẽtationis radix deerat, sed quia non apparebat,

Greg. 16. mora. n Ferrũ de terra tollitur, quũ fortis pugnator ecclesiæ à terrena sua conuersatione separatur. Nõ ergo in eo debet despici, quicq

q̃quid fuit, q iã cœperit esse qd̃ non fuit.

o Lapis solutus calore in æs vertitur, quã do dura mẽs superni amoris igne liquefacta, ad veram fortitudinem commutatur, vt, peccator qui prius insensibilis extiterat, postmodum per autoritatem fortis, & per prædicationem sonorus fiat. *Greg. lib. 16. mora.*

p A regione nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum vetitum gustando discessimus, sed ad eam necesse est, fiendo, obediendo, visibilia contẽnendo, atque appetitum carnis refrenãdo redeamus. Per aliã ergo viam ad regionem nostram regredimur, quoniam qui à paradisi gaudiis per delectationẽ recessimus, ad hæc per lamenta reuocamur. *Gre. hom. 10. sup. il lud Matt. Cũ natus esset Iesus in Bethlehẽ Iudæ.*

q Maius de peccatore cõuerso q̃ de iusto stãte gaudiũ sit in cœlo: quia & dux in prælio plus eum militẽ diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter peremit, q̃ illum, qui nunquã terga præbuit & nũquã aliq̃ fortiter fecit. Sic agricola illam amplius terrã amat, quæ post spinas, vberes fruges profert, quàm eam quæ nunquã spinas habuit, & nunquã fertilẽ messem produxit. *Gre. hom. 34. super euang. Cũs illud*

r Prima vigilia est pueritia, secũda adolescẽtia, tertia senectus. Qui ergo in prima vigilia vigilare noluit, secundã custodiat: vt qui conuerti à prauitatibus suis in pueritia *in secũda vigil. seu in tertia.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritia neglexit, ad vias vitæ saltē tēpore iuuentutis euigilet: & quid ad vias vitę iunēturis tēpore nō euigilat, saltē in senecture resipiscat. nam quoſ diu, vt conuertantur, tolerat: non conuersos durius damnat.

Ber. super cauti. ser. mo. 36. s Cōuertimini ad me ī toto corde vestro. Corporis cōuersio, si sola fuerit, erit nulla, forma siquidē conuersionis est, nō veritas vacuam virtutē gerens & speciē pietatis.

Ber. super cantica. t Dico omnes ignorare Deū, qui nolūt conuerti ad eū. Neq; eīm ob aliud ꝓculdubio renuūt, nisi quia graue & seuerū imaginātur, qui pius est: durū & implacabilē, qui misericors est: ferū & terribilē, q amabilis est. & mentitur iniquitas sibi, formās sibi idolum pro eo, quod non est ipse.

Ber. super cantica. v Solet inter primordia cōuersiōis acri' insurgere tēptatio prauę cōsuetudinis, & vix possunt extingui iacula ignita diaboli.

Isid. lib. 3. de summo bo. cap. 8. x Primordia conuersorum blandis refouenda sunt modis, ne si ab asperitate inciꝑiant, exterriti ad priores lapsus recurrāt. Qui enim conuersum sine lenitate erudit: exasperare potius quàm corrigere nouit.

Ibi. ca. 9. y Vitia ante conuersionem quasi pacem in homine habent, quando autem expellūtur, acriore virtute consurgunt.

Ibidem. z Vtile est Dei seruo post conuersionem tentari, quatenus à torpore negligentiæ soli

solicitantibus vitiis ad virtutes animū per exercitium præparet vitiorum.

a b Multos remissa cōuersio in pristinos errores reducit, ac viuēdi tēpore resoluit.

Isi. li. 2. de sum. bo. ca pitu. 10.

a c Valet interdum cōuersis pro animæ salute mutatio loci. plerūque enim dū mutatur locus, mutatur mentis affectus. Congruum est enim inde etiam corporaliter euelli, vbi quisque illecebris deseruiuit. Nam locus, vbi quisque prauē vixit, hic aspectui mentis opponit, quod semper ibi, vel cogitauit vel gessit.

Isid. ibid.

a d In illa ætate qñ flauescūt crines, caro nitescit, eburnea, oculorum gemmis facies rosea decoratur, valetudo corpori vires subministrat, iuuenilis ætas longioris vitę spatiū repromittit: qñ viget ratio, vigent etiam corporis sensus, visus acutior, auditus prōptior, incessus rectior, vultus iocūdior, qui in hac ætate se domant & Deo sociant, præmium Ioannis expectant.

Hugo de claustro animæ. li. 3. cap. 10.

a e Tales offerūt hostiā viuentē, deo placentē immaculatā, nō aure, nō oculo, non pede, non cauda carentē. Audiat hoc sensū sera cōuersio, quibus ex defectu senectutis aures obturantur, oculi turbātur, & vt cuncta breuiter perstringam, ipsi in se per se deficiunt. Hi non offerūt agnum immaculatum: sed, vt ita dicam, porcum curtatum,

Ibidem.

Sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sicut enim porcus in immundiciis: sic senex iacuit in vitiis. & sicut porcus siliqs pascit, sic senex fabulis, & rumoribus delectatur.

Pet. Rau. ser. 46.

a f Non locorum mutatio, sed conuersio sensuum aduersa depellit, mœrores fugat, desperationes abiicit, excludit angustias, & intra domicilium synceri pectoris lętitiæ diuinæ æternam præparat mansionem.

Pet. Rau. in quadã epist.

a g Interim cũ Hierosolymitanis habitat Iebusæus: interim in horto patrisfamiliæ simul sunt saliuca & abies, vrtica & myrtus. In grege Iacob animalia alba & nigra, agni & hœdi. in rete Petri pisces boni & mali. In arca Noë animalia munda & immũda. In agro domini lilia inter spinas, zizania inter spicas. In area domini granum cum palea. In cella Christi vinum cum agresta, oleum cum amurca. Nostrũ non est quenquam iudicare. Nouit enim dominus, qui sunt eius, quique futuri sunt. Primi nouissimi, & nouissimi primi. Nos enim præcedere potest ad vitam, quem nouissimum repuramus.

Vide etiam in tit. Anima. k. Beatitudo. i. Consuetudo. q. y. Creatio. b. Error. i. Homo. d. Meritũ. k. Misericordia. a. r. Oratio. a. Pœnitẽtia. f. x. a m. a n. b. d. Recõciliatio. b. Religio. a. x. Relinquere. a i. Recidiuatio. d. f. simplicitas. g. voluntas. b.

Con

Conuitium.

Aug. 10. lib. cõfes.

a Si vtilitate proximi moueor in laudibus meis: cur minus moueor, si quisquã ab aliis iniustè vituperetur, quàm si ego ipse ea contumelia magis mordeor, quæ in me, quàm in alium eãdem iniquitate coram me iacitur?

Aug. cont. tra Petil. lib. 3.

b Si non aurem solam percutit iracundia criminantis, verùm etiam cõscientiam mordet veritas criminis: quid mihi prodest, si me continuis laudibus mundus attollat? Ira nec malam conscientiam sanat laudantis præconium, nec cõuulnerat conuiciantis opprobrium.

Ber. in quo dam ser.

c Leuis quidẽ sermo, quia leuiter volat, sed grauiter vulnerat, leuiter transit, sed grauiter vrit: leuiter animum penetrat, sed nõ leuiter exit: leuiter profert, sed nõ leuiter reuocatur. Facilè volat: ideo facilè charitatem violat. Tenerũ membrum lingua, attamẽ vix teneri potest, substãtia quidem infirmũ atq; exiguũ, sed vsu magnũ & validũ inuenitur: tenuis est & lata, ideo aptissimum euacuandis sordibus instrumentum.

Vale. epi. in quodã ser.

d Nihil sæuius, nihil violentius amaris asperisq; sermonibus, quorũ vulnera tanto difficilius curãtur quãto facilius pferuntur.

Ibidem.

e Inuenimus multos aliquoties vno atque eodem sermone dulcibus verbis vene-

na miscere,& fictis pacis blanditiis,litium pugnas introire. Quid Istis infelicius? quid periculosius esse potest,qui fallacis linguę studio vitæ insidiantur alienæ?

Valer.ibi. f Videmus frequenter verborū facta in crimen venire,& nimia facilitate verborū amicitiis odia succedere.quādo autem potest fieri, vt homo, aut magniloquus, aut malíloquus non habeatur ingratus?

Ibidem. g Quānuis quis vitam fide muniat, scientia regat,castitate & sobrietate componat: nihil est quod in homine placeat,si in toto corpore lingua displiceat.

Valer.ibi. h Plena victoria est à clamatione tacere, & nō respōdere prouocīti. Habes eū meredē,& de tua patiētia, & de fratris medela,si obliuioni detur iniuria. Sicut nihil est deformi', quàm respōdere furiosis: ita nihil vtilius q̄ tacere prouocatis. Nullus est finis inimicitiis, nisi ad tēp' obtēperem' iratis.

Sene. 77. epist. i Malis displicere, laudari est: nullam autoritatem habet, vbi qui damnarus est, damnat. Male de me loquuntur homines, quia bene loqui nescīūt: faciunt, non quod mereor: sed quod solent.

Ibidem. k Aequo animo audienda sunt imperitorum conuitia, & ad honesta vadenti contemnendus est ipse contemptus.

Seneca de l Multi cùm aliis maledicunt, sibi ipsis con-

conuitium faciunt. *moribus.*

m Turpia ne dixeris, paulatim enim pudor rerum per verba dediscitur. *Ibidem.*

n Non potest generosus animus contumeliam pati. *Se. de sensim ora.*

o Antitanes cuidā dicenti sibi, maledixit tibi ille: respondit, nō mihi, inquit, sed illi, qui in se, quod ille culpat, agnoscit. sed & si mihi maledicere curet, non curo: quia auditus lingua debet esse robustior: cùm singulis hominibus linguæ sint singulæ: sed aures binæ, aliquatenus tamen curo: quia eo ipso me fateor esse superiorem: quia superioris personæ vsus est hoc pati, inferioris facere. gauderē itaque, nisi virgenre humanitate homini compaterer infelici. *Sene. ibid. & Valer. Max. li. 7.*

p Titus tacitus maledicente sibi Metello, Facile est, inquit, in me dicere: cum nō sim respōsurus. Tu, inquit, didicisti maledicere: ego, conscientia teste, didici maledicta contemnere. & sicut tu, inquit, linguæ tuæ: sic ego aurium meārum sum dominus. *Ibidem.*

q Si meritò obiurgauerit te aliquis: scito quia profuit. si immeritò, scito quia prodesse voluit. *In epistola.*

r Ipse apertè inuidet, abiectè fingit. seruiliter superbit. Indicit vt dominus, exigit vt tyrānus, calumniatur vt barbar', tota die à me tu armatus, ab auaritia ieiunus, à cupi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditate terribilis, à vanitate crudelis, in cõsi lio tacet, in ecclesia iocatur, in ieiunio præ dicat, in cubili damnat, in quæstione dormi tat. Impler quotidie syluas latronibus, villas hostibus, altaria reis, carceres clericis.

Sido. ibid. li. 3. ep. 13. f Ipse loquax nec dicax, ridiculus nec lætus, arrogans nec constans, curiosus nec perspicax, tempora præsentia colens, præterita carpens, futura fastidiens. beneficij si rogaturus est importunus petendi, derogator negati, æmulator accepti. at si rogatus, dissimulator petiti, venditor præstiti, calumniator morati, inficiator soluti, odiosior ieiuniorum, sectator epularum, laudabilem proferens, non de bene viuente, sed de bene pascente, sententiam.

Sido. li. 3. epi. 13. g Inter hæc ieiunat, quoties non vocatur: si inuitetur excusans: si euitetur explorans: si admittatur exultans: si verberetur expectãs: auidus bibendi, auidior adulandi, auidissimus detrahendi. rabido ore pariter spirans cœnum, spumans vinum, loquens venenum, facit ambigi an temulentior an facinorosior existimetur.

Sido. ibid. v Prodigus in pœna, parcus misericordia, furore repletus, pietate deficiens, verbo falsus, opere imperfectus, vitiis deditus, Domino indeuotus, crudelitate Herodes.

Vide etiã in ti. aduocati, n, o, p. Conscientia,

tia, a, b. Detractio, i, n, a, i. Fama, o, p. Hospitalitas, h. Humilitas, e. Iniuria, a, c, i. Ira, a, g. Iustitia, laus, i, a r. loquacitas, p, q, v. mendicitas, g. Mirabile, q. Patientia, t, a. p, b c, b e. Prælatio, n. Venia, q. Verecundia, y, z.

Cor, siue mens.

Aug. super Ioan. 2 VAe duplici corde suo, partẽ faciũt Deo, & partem faciunt diabolo. Iratus Deus, quia sit ibi pars diabolo, discedit, & totum diabolus possidet.

Au. de verbis domi. b Beati mundo corde, non exterioribus oculis, sed corde videbitur Deus.

Hie. super ill. mat. 6. c Cor habet in ventre gulosus, lasciuus in libidine, cupidus in lucris.

Vbi thes. tuus. &c. Grego. in moral. d Omnipotens Deus humanum cor destruit, quum relinquit: ædificat, quum replet: neque enim humanam mentem debellando destruit, sed recedendo, quia ad perditionem suam sufficit sibi dimissa.

Bern. 5. de cõsidera tione. e Quid est cor durum? ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis nõ cedit, flagellis duratur, ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, sæuum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens, ipsum est, cui præteritorũ præ-

ter solas iniurias nihil omnino non præterit: futurorum nulla, nisi forte ad vlasce-
dum, prospectio est.

Ber. in ser mo. ibid. f Elatum cor, durum & expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spiritualis.

Ber. super cant. ibid. g Non discordet cor tuum à facie tua nō habeas faciem sursum, & cor deorsum.

Ibidem. h Apud homines cor ex verbus, apud Deū verō verba pensantur ex corde.

Bern. in apologetico. i Semper in robusto & vegeto corpore animus mollior iacet, atque tepidum cor, & rursum in corpore debili & infirmo fortior viget, promptiórque spiritus.

Ibidem. k Puritas cordis in duobus consistit: in quærenda gloria Dei, & vtilitate proximi.

Ber. in ser mo. l An non confunderis sursum caput habere, qui sursum cor non habes: corpore rectus stare, qui corde repis terram?

Hugo. lib. 1. de anima. m In omni namque creatura, quæ sub sole vanitatibus mundanis occupatur, nihil humano corde sublimius, nihil nobilius, nihil quæ Deo similius reperitur. quapropter nihil aliud quærit à te, nisi cor tuum.

Hug. ibid. n Plura machinatur cor meum vno momento, quàm omnes homines perficere possent vno anno.

Hugo. lib. 3. de ani. o Solus is regnat, qui deposito cordis imperio, legibus rationis ordinat totam familiam

miliam motuum interiorū & exteriorū. Si consurgat leonina rabies, punitur per patiētiam: si petulantia hirci, per abstinentiam: si ferocitas apri, per mansuetudinem: si superbia vnicornis, per humilitatē. Non inuenitur autē inter cæteras artes liberales, ars ista præ aliis liberalis, qua tenetur cor, quod omni mobili mobilius est, quod omni lubrico lubricosius est.

p Cor parum est, & magna cupit: vix ad vnius mili electionem sufficere posset, & totus mundus ei non sufficit. Ibidem.

q Vis scire de fratre tuo quale cor habeat? attende vnde libētius & frequētius loquatur. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Cas. super illud psal. Egredietur sonus & loquebatur in id ipsū.

Vide etiam in tit. Charitas, n. Conuersatio, i. Delitiæ, h. Deuotio, a. Ornatus, v. Relinquere, p. Voluntas, e.

Correctio.

a COrrectio est errorē innatum vel consuetudine factum fræno rationis inhibere. Augu. de diffi.

b Nihil probat spiritualē virū, sicut peccati alieni tractatio: quum liberationem eius potius quàm insultationē, potiúsque auxilia, quàm conuitia meditatur, & quantum facultas tribuitur, suscipit. Augu. super epist. ad Gal.

c Nunquam alieni peccati obiurgādi suscipiendum est negotium: nisi quum internis interrogationibus examinantes con- Aug. ibid.

scientiam nostram liquidò nobis coram Deo respondemus dilectione nos facere.

Augu. in ep. ad Gal.

d Quicquid lacerato animo dixeris: pugnantis est impetus, non charitas corrigentis: dilige, & dic quicquid voles.

Aug. li. 2. de sermo. Domini.

e Raro & magna necessitate obiurgationes adhibendæ sunt: ita tamẽ, vt in his etiã ipsis, nõ nobis, sed deo seruiatur, instemus.

Au. ad Bonifaciũ de correctiõe donatistarum.

f Molestus est medicus furenti phreneticõ, & pater indisciplinato filio: ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligẽdo. Si autem istos negligant, & perire permittant: ista potius falsa mansuetudo crudelis est.

Ili. & ponitur. l. di. Vt eum.

g Cogunt multas inuenire medicinas multorũ experimẽta morborũ, verũ in huiusmodi causis, vbi pergraues dissensionũ scissuras non huius, aut illius hominis periculum: sed populorũ strages iacet. Detrahẽdũ est aliq̃d seueritati, vt maioribus malis sanandis charitas syncera subueniat.

Aug. de cõmuni vita vel regula clericorum.

h Nõ vos iudiceris maleuolos esse, q̃n alterius crimẽ iudicatis: magis quippe nocentes estis, si fratres vestros, quos iudicando corrigere potestis: tacẽdo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quo l velit occultari: dũ timet secari: nõnne à te crudeliter fileret & misericorditer indicaretur: quãto ergo potius debes manifestare, ne deteri⁹ putrescat in corde.

i Quæ

i Quæ peccantur corã omnibus, corã omnibus corripienda sunt, vt cõs timeant. Qui secretò peccauit in se, secretò corripe: si tu solus nosti, & eum vis coram aliis arguere, non es corrector sed proditor.

Au. de ver bis dñi ni sup ille Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus. &c.

k Foris terribilis personet increpatio: intus lenitatis teneatur dilectio, neq; cõsentientes vitiis malis, vt approbetis: neque negligentes, vt nõ arguatis: neque superbientes vt insultãter arguatis: hoc est exire inde: hoc est immundũ nõ tangere, & voluntate non consentire, & omne non parcere.

Aug. de verbis dñi.

l Magis amat obiurgator sanans quàm adulator dissimulans.

Aug. ep. ad Marc.

m Plurimum interest quo animo quisq; parcat: sicuti enim est aliquando misericordia puniens, ita & crudelitas parcens.

Augu. ad Macedo. in ep. 54.

n Non omnis, qui parcit, amicus est: nec omnis, qui verberat, inimicus: qui phreneticum ligat, & lethargicum excitat: ambobus molestus, ambos amat: ambos sanat ambo quandiu ægri sunt indignantur: sed ambo sanati gratulantur.

Auguſt. in ep. ad Vincentiũ Donatiſtam.

o Fidelis dispensator Paulus veritatis nõ falsitatis Petrũ arguẽdo. Petrus verò benignã pietate suscepit: atque tam rarius atq; sanctius exemplũ posteris prebuit: quo nõ dedignentur: sicubi fortè recti tramitem reliquissent, & à posterioribus corrigi.

Augu. in epiſto. ad Hier.

Laudabilius, inquit, est accipere corrigentē, quàm audacter corrigere ita deuiātem.

Aug. de Charitate ser. 7.

p Non putes te amare seruum, quādo eū non cædis: aut tunc amare filium, quando ei non das disciplinam: aut tunc amare filium tuum, quando eum non corripis: non est ista charitas, sed languor.

Aug. in li. 1. de ciuitate Dei.

q Nam si propterea obiurgādis & corripiendis male agentibus quis parcit, quia opportunum sibi tēpus inquirit: vel eisdem ipsis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur: vel ad bonā vitam & piam eruditendos impediant, aliósque infirmos premant, atque auertant à fide: nō videtur esse cupiditatis occasio: sed consilium charitatis.

Aug. ibi.

r Plerunque ab eis admonendis obiurgandis & corripiendis malè dissimulatur: ne vel eos offendamus, vel vt eorum inimicitias deuitemus: ne impediant, & noceant in istis temporalibus rebus, quas adipisci adhuc appetit nostra cupiditas: siue quas amittere formidat infirmitas.

Augustin. in ser. Domini in monte.

s Accusare vitia, officium est bonū, quod tamē mali faciunt alienas partes agūt. Cogitemus ergo, quum aliquem reprehendere nos necessitas cogerit, vtrum tale sit vitium, quod nūquā habuimus, & tunc cogitemus nos homines esse, & habere potuisse: vel quod tale habuimus, & iām non habemus

bemus: & tūc tangat memoriam communis fragilitatis: vt illam correctionem nō odiū sed misericordia præcedat. Si autem inuenerimus nos in eodem vitio esse, non obiurgemus: sed ingemiscam⁹ & ad æqualiter deponendum inuitemus.

t Qui cordis sui domum excolere non valet: quomodo plurimorum adhibebit diligentiam? & qui peccati trabem ex suo nō potest eruere oculo, quomodo ex alterius oculo poterit amputare festucam?

Am. ſ. pa. siue in li. de dignitate sacerdotali.

v Grauissimus nodus in ligno nō potest expelli nisi grauissimo oppressorio.

Am. super 21. c. Ma.

x Peccatū vnius, quod cognitū nō arguitur, multos contaminat: imò omnes qui norunt, & nō deuitāt, aut quū possunt arguere dissimulant: nō eīm sibi videtur peccare, quādo à nullo corripitur vel vituperatur.

Am. super epist. 1. ad Cor. tractās illud, Modicū fermētū.

y Nō osculātur pater filiū: sed aliquando castigat: ergo quando castigatur, q diligitur: tunc circa eū pietas exercetur. Habet enim & amor plagas suas, quæ dulciores sunt, qui amarius inferuntur. Dulcior eīm est religiosa castigatio, q̄ blanda remissio.

Ambr. in ser. ad vī cula Pet.

z Plus proficit amica correctio, quàm ac cusatio turbulenta: illa pudorem incutit: hæc indignationem mouet.

Am. super Lucam.

a b Nouit Deus mutare sententiam: si tu noueris emendare delictum.

Ibidem.

Inter

Hie. super illud Eph. Magis ar- guite &c.

a c Inter cætera mandata peccãtes posse arguere maximæ libertatis est: sed ille potest facere, qui non meretur audire: hypocrita eiice primùm trabem de oculo tuo.

Hie. ẽ epi. ad Occea.

a d Quid necesse est bis pungere non recalcitrantẽ, per se satis erubescentẽ confundere amplius, cui sua ratio magister est: cui propria conscientia virga & ingeminata verecundia lex disciplinæ est?

Hiero. in epist. ad Marcel.

a e Paulus apostolus inimicꝰ nobis factꝰ vera dicẽs salutaris: quia dura videbantur eloquia, plurimi discipulorum retrorsum abierunt. Vnde nõ mirũ si & nos ipsi vitiis derrahentes offendimus plurimos. Disposui nasum secare fœtentem: timeat qui criminosus est. Quid adte, qui te intelligis innocẽtem? do te dictũ putas in quo lcunq; vitium styli mei mucro contorqueatur.

Hie. ẽ ep. ad Vipe- rium de austera correctio ne.

a f Fineés austeritatem, Eliæ zelũ præter sœueritatẽ, Ananiã & Sapphirã trucidãtis, Paulique cõstantiam, qui Elimam magum viis domini resistentem, æterna cæcitate damnauit, non est crudelitas sed pro Deo pietas. Vnde & in lege dicitur, Si frater tuus, & amicus, & vxor, quæ est in sinu tuo, deprauare te voluerit: sit manus tua super eos, & effunde sanguinem eorum, & auferes malum de medio Israel.

Hie. super

a g Quomodo potest præses ecclesiæ au

ferro

ferre malum de medio eius: qui in delictũ simile corruerit? aut qua libertate corripere peccantem potest, cum tacitus ipse sibi respondeat: eadẽ se admisisse quæ corripit?

epi. ad Tẽ tum.

Hie. ẽ qua dam epi.

a h Quæ est ista iustitiæ inimica bonitas? palpare criminosos, & vulnera eorũ vt quæ ad diẽ iudicij ſcurata seruare? q; si eos durissimã pœnitentiã per plures annos vt decrimus agere: tũc nos & saluti eorũ possemus consulere, & statuta canonum deberemus temperare. Cũ verò aliquibus non cõpunctio humilitatis, nec instãtia operãdi appareat, nec beatum Dauid imitetur, qui dicit, lauabo per singulas noctes lectũ meum: lachrymis meis stratum &c. Et illud, cinerẽ tã quã panẽ mãducabã, & poculum &c. nec eos ieiuniis & lectionibus vacare videamus: possumus agnoscere, si ad primos gradus vel honores redirẽt: cũ quã ta negligentia, & cũ quãto torpore & inimica animæ suæ securitate permanerent.

Gre. lib. 19. mora.

a i Regat disciplinę vigor mãsuetudinẽ, & mansuetudo ornet vigorem: & sic alterum commendetur ex altero: vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

Gre. lib. 26. mora.

a k In correptione quippe vitiorũ subesse debet iracundia, nõ præesse: vt executione iustitiæ non dominando præueniat: sed simulando subsequatur, & norum iu-

dici

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicium possessa impleat & præcurrat.

Gregor. in past. 49. al Si quis est domini, iũgatur mihi: si ille Dei dicitur, qui ad ferienda vitia zelo diuini amoris excitatur: profectò se esse Dei denegat, qui in quantum sufficit vitã carnalium corrigere recusat. Fit plerũque Deo gratior amore ardens post culpam vita: quàm securitate torpens innocentia.

Gre. ibi. am Qui non corrigit resecanda, committit: & facientis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare.

Ibidem. an Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda: sed palam sunt arguendi, qui palã nocẽt, vt dum aperta obiurgatione sanantur: hi, qui eos imitando deliqueant, corrigantur. Dum enim vnus corripitur, plurimi emendantur: & melius est, vt pro multorum salute vnus condemnetur, quàm quòd per vnius licẽtiam multi periclitentur.

Greg. super euan. hom. 6. ao Verba sapientum quasi stimuli &c. Clauis atque stimulis verba sapientum cõparantur: quia culpas delinquentium & scindunt calcare, sed pungere.

Greg. super Exec. parte 2. ho. 8. ap Paulus arguit Petrũ: Petr⁹ verò laudauit Paulum. Amicus ergo veritatis laudatur, qui reprehensus est, seque etiã minori fratri ad consensum dedit: quatenus qui priùs erat in apostolatus culmine, esset & priùs

priùs humilitatis: & sequitur, ecce à minori suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur. Nõ ad memoriam reuocat, q̃ prius in apostolatum vocatus est: nõ quòd claues regni cœlestis accepit &c. Ne igitur increpationis verba dedignaretur audire: omnia dona quæ acceperat, quasi à memoria repulit: vt vnum fortiter humilitatis donum teneret.

Gr. ib. 22. & mo. super illud Iob. 31. Si celaui peccatum meum. aq Multi homines & culpã cõfitentur, & humiles nõ sunt. Nam multos nouim⁹, qui arguente nullo, peccatores se cõfitentur. Cum verò de culpa sua fuerint fortasse correpti, patrocinium defensionis quærũt. ne videantur esse peccatores. Et sequitur, Indicia autẽ veræ cõfessionis sunt: vt sicut quisque peccatorẽ se dicit: ita id de se dicẽti altero nõ cõtradicat. Et superbiæ vitium est, vt quod fateri de se quisque sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur.

Gr. in pa. ar Tunc proteruos melius corrigimus, quũ ea quæ bene egisse credunt, male acta monstramus, vt vnde adepta gloria creditur, inde vtilis confessio subsequatur.

Gre. ibid. as Maior culpa, quo citius, quia culpa est, agnoscitur: eò etiam celerius emendatur. Minor verò dum quasi nulla creditur, eò peius, quòd & securius in ea tenetur.

Ibidem. at Iuuenes plerũque seueritas admoni-

tionis

tionis ad profectum dirigit: senes verò ad meliora opa deprecatio blã la componit.

Gre. 26. mo. a v Si is, q corrigere nititur, ira superatur, opprimit ante, q̃ corrigat. nã dum plus q̃ debet accendit, sub instæ vltionis obtẽtu ad immanitatem crudelitatis efferænatur.

Gre. li. 6. mo. a x Mũdus esse à vitiis debet, qui aliena corrigere curat: quatenus tantò perspicacius aliis fugienda videt, quanto hoc ipse per scientiam, & vitã veriùs declinat: quia nequaquàm purè in membro maculam cõ fiderat oculus, quem puluis obtenebrat, & superiectas sordes tergere non valent manus, quæ lutum tenent.

Greg. li. 25. mora. a y Si ab increpatione idcirco reticem⁹, qa cõtra nos insurgere derisionis odia formidamus, nõ iã lucra dei, sed nra q̃rimus.

Gr. in pa. cap. 38. a z Nõnũquã q inter flagellorũ duritiã remanẽt incorrecti, dulci sunt admonitione mulcẽdi, nã plerũque, quos cruciamẽta nõ corrigunt, ab iniquis actibus lenta blã dimenta cõpescũt: quia & ægros, quos fortis pigmentorũ potio curare non valuit, ad salutem pristinã tepẽs aqua reuocauit.

Greg. in pa. & in morali. b a Sæpe hoc magnis doctoribus, mirãdisque contingit, vt quo alta charitate feruent, modum correctionis exagerent: vt lingua aliquid quod non debet, dicat: quia mentem dilectio, quantũ debet inflãmat.

Sicut

b c Sicut laudabile decretũmq; est, reuerentiã & honorẽ debitũ exhibere maioribus: ita rectitudinis & Dei timoris est, si quid in eis correctione indigeret, nulla dissimulatione postponere: ne totum corpus quod abiit, incipiat morbus inuadere, si langor non fuerit curatus in capite.

b d Impunitas, incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudicitiæ, transgressionum nutrix est. Ber. lib. 3. de consid.

b e Magna crimina & tardè credenda sunt, quum audiuntur, & citiùs punienda, quum veraciter agnoscuntur. Ber. super cãt.

b f Mira peruersitas medicanti irasci, qui non irascitur sagittanti, id est adulãti, vel ad peccatum incitanti: qui sagittant in obscuro rectos corde. Ber. ibid.

b g Quũ carpũtur vitia, & inde scãdalũ oritur, ipse sibi scandali causa est, qui fecit, cã. cap. 2. Ber. super illud Matt. 23. q̃ argui debeat: non ille q arguit. Nõ ergo timeas cõtra charitatẽ esse, si vnius scãdalũ multorum recõpensaueris pace. Melius est enim vt pereat vnus, quàm vnitas.

b h Prælati nostri culicẽ liquãt & came Duces eã tentes, minora discutiunt. Optimi rerum æstimatores, qui magnam in minimis, & parua in maximis adhibent diligentiam. lum deglutiunt: dum maiora prætermit- ei excelle camelum aut nullam aut̃ glu tienter.

Isi.li.3.de summo bo no.ca.31. b i Qui delinquentē superbo vel odioso animo corripit, nō emendat: sed percutit. Quicquid enim proteruus vel indignans animus protulerit, obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis.

Isid. ibid. c.1.46. b k Qui blādo verbo castigat' nō corrigitur, acri' necesse est arguatur. cū dolore sūt abscindēda, q̄ leniter sanari nō possūt.

Isi.li.3.de summo bo no.ca.96. b l Qui admonitus secretē de peccato corrigi negligit, publicē arguendus est, vt vultus, quod occultē sanari nescit, manifestē debeat emendari.

Isid. ibid. b m Facilius reprehēdim' vitia aliena q̄ nostra. nā sæpe, q̄ puersa in aliis iudicam', in nobis nocibilia esse minus sentimus.

Isi.li.3.de summo bo no.ca.32. b n Non debet vitia aliena corripere, q adhuc vitiorum cōtagionibus fuerit inuolutus. Improbum enim est, arguere quicquā in alio, quod adhuc reprehendit in sēipso. Qui enim vehementer fraternam vult corripere ac sanare infirmitatem, talem se præstare fraternæ vtilitati studeat: vt eū, quem corripere cupit, humili corde admoneat. Sicut enim viri spirituales alieni peccati emēlationē expectant: ita proteruis, delinquentibus deridendo insultant, & quantum in ipsis est, insanabiles putant.

Isi. ibi.li.3.in fine. b o Plerūq; princeps iustus malorū errores dissimulare nouit, non quòd iniquitati

tati eorum consentiat, sed quòd aptū tempus correctionis expectet: quando eorum vitia vel emendare valeat vel punire.

Chry.in sua dialo. lib.2. b p Nō vniformiter secūdū mēsurā delictorū increpatiōes quoque oportet iferri, sed diligēter aspicere eorū, q deliquerunt, vires atq; ꝓpositūne forte volēs rupta sarcire, maiore opereretur diruptionē: & cupiēs erigere collapsa, casum inferat grauiorē.

Chry.in quodlibet. b q Sēper scelera, dū nō resecātur, in augmenta facinorū profilitur, quoties secura impunitate peccatur. Dū enim in Absalon fratris occisi facinus nō vindicatur, in parricidiū patris recidiuum facinus iteratur.

Chr.in illud Mat. 18. Digito aūt suo. b r Circa vitā tuam, esto austerus, circa aliorū benignus. Audiant te homines parua mandantem, & grauia facientem.

Origenes in exodi ho.30. b s Si docēs mysteria legis aperias, secretorū arcana discutias, peccātē verò non arguas, negligētē nō corripias, seueritatem disciplinæ non teneas, obtulisti quidē coccum, sed non duplicatum. Ignis enim tuus tantum illuminat, nō accendit. Qui ergo rectē offert, & rectē diuidit: coccum offert duplicatum: vt conscientiæ igniculum, lumine seueritatis admisceat.

Ori.i Le. c.13. tra. ētās illud. b t Nō vult te Dūs, si fortè videris peccatum fratris tui, continuo euolare ad publicū, & proclamare passim, & diuulgare

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si videris fratrem tuum peccare, argue eum inter te & ipsum.

aliena peccata: quod esset vtique nō corrigentis, sed potiùs infamantis: solus inquit, inter te & ipsum, corripe eum: vbi enim seruari sibi mysterium viderit, ille qui peccat, seruabit & ipse emendationis pudorem. Si verò diffamari se viderit, ilico ad denegandam impudentiam conuerteretur, & non solum nō emendaueris peccatum, sed & duplicaueris.

Idē super Num.

b v Illud nō ociosè trāseurrēdum est, q̄ vno peccāte, ira Dei super omnem populū venit. hoc quomodo accidit? quādo sacerdotes, qui populo præsunt, erga delinquētes benigni volunt videri, & verentes peccantium linguas, ne fortè malè de eis loquantur, sacerdotalis seueritatis immemores, volunt complere, quod scriptum est: Peccātes coram omnibus argue, vt cæ. &c.

Orig. Ibi super lib. num. ho. 7.

b x Dū sacerdotes vni parcunt, vniuersæ ecclesiæ molitur interitum. Quæ est ista bonitas ista misericordia, vni parcere, & omnes in discrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus: sicut ex vna oue morbida vniuersus grex inficitur.

Ra. sup il. Ma. 18. Si peccauerit in te frater tuus.

b y Ita peccat, qui videt fratrē peccare, & tacet: sicut qui pœnitenti non indulget. nam qui dixit, si peccauerit, dimitte: præmisit si peccauerit, increpa, ne difficilis sit venia, & remissa indulgentia.

Puel

b z Puella in domo patris arbitri surgit & eis vt nemini manifestēt, præcipit. Iuuenis extra portā turba comitante. Lazarus quoque corā multis. quia publica noxa publico eget remedio, leuis, leuiori, & occulta culpa, secreta indiget pœnitentia.

Ra. super illud mānis 9. Puella, surge. & surrexit.

c a Leniter castigat exhibet reuerētiā ea fligāti, aspitate autē nimię increpatiōis offensus nec increpationē recipit, nec salutē.

Prosper li 2. de vi. cōtēplati.

c b Odio habeātur peccata nō homines: corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, & quod seueriùs castigare necesse est, non seuientis plectatur animo, sed medentis.

Leo Pa pa, & po nii 86. di.

c d Factētis, q̄ culdubio culpā habet, qui quod potest corrigere, negligit emēdare: & libat domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa, & negligere cū possit, perturbare pernersos, nihil aliud est, q̄ fouere: nec caret scrupulo confessionis occultę, qui manifesto facinori desinit obuiare. Primus innocentiæ gradus est, odisse nefanda. Latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate consensum & nihil prodest alicui, nō puniri proprio: qui puniendus est de alieno peccato.

Ibidem.

c e Iniquitas quippe mortalium more putredinis sine fine vagaret: si eam medicinalis increpatio minime desecaret.

Cassio. in psal 28.

c f Occurrendum est, ne tractu temporis

Cass. sup quādā ep.

impunita malitia conualescat, & vires iniqtati dissimulatio, vel indulgentior gratia subministret: sed clarius audita correctio doceat imperitiam, & cõpescat audaciam.

Ibidem. cg Culpã indulgentia præuenire non debet, ne securitas audaciam alat, & ad delinquendum fiducia remissionis inuitet.

Cas. lib. 3. epi. ch Malum, quum perseuerat, augetur, & remediabile bonum est in peccato accelerata correctio.

Cas. 9. ep. ci Aegris nõ vna causa salutis est, alter his reficitur, alter per abstinẽtiæ beneficia tenuatur. hic lauacra mollia, ille ferrum quærit ad vulnera, & variũ poscit remediũ diuersa qualitas passionũ. Feroces districtione premendi sunt, mansueti ciuiliter admonendi, dolosi cautè, simplices sub lenitate tractandi sunt. & ideò vbique necessaria probatur esse prudentia, quæ rebus omnibus adhibere videtur accommoda.

Pe. Rauc. in quodã ser. siue in epist. ck Exhibe te Ioãnem incestuosis, Mathiã apostatis, fornicantibus Phineem, Eliã idòlolatris, Petrũ mentientibus, blasphemantibus Paulum, negotiantibus Christũ. Breuissimus est huius vitæ temporalis excursus, finis autem horribilis & incertus.

Pet. Rau. in quodã ser. cl Peruersum corrigere, nihil aliud est, quàm stimulare insanum, quàm oleũ adhibere camino, & ventis incendia superare.

cm Diff

cm Difficile est cor malitia inuratum ad formam disciplinę, & speciem honestatis incuruare: sed necesse est, vt dura materia, quum facilè ad formam non flectitur, ei acrioris flammæ incendium, & mallei grauioris percussio adhibeatur. *Hugo de san. Vic. li. de instit. tutiõe non nisi rorum.*

cn Seueritas est p̃q̃ iudiciaria potestas, vel vindicta districti in aliquẽ exercetur. *Tull. 2. Rhetori.*

co Tarquinius intuẽs villicũ suũ malè meritũ sumpsissem, inqt, à te supplicium, nisi tibi iratus essẽ. Maluit em̃ impunitum relinquere, q̃ per irã amplius iusto punire. *Val. Ma.*

cp In iudicando siue corrigẽdo hæc tria lex secuta est, quæ princeps quoque sequi debet: Vt aut eũ quem punit, emendet: aut pœna ei⁹ cæteros meliores reddat: aut sublatis malis, securiores cæteri viuant. *Sen. de clemẽtia ad Ner.*

cq Nõ minùs turpia sunt principi multa supplicia, quàm medico multa funera. *Sene. ibid.*

cr Fortasis, de quo conquereris, si diligenter inspexeris, in sinu reperies. Iniquè publico crimini irasceris stultè, tu, vt absoluaris, ignosce. *Ibidem.*

cs Obiurgationi semper aliquid blãdè commisce: facilius penetrant verba, quæ *dam epis.* mollia vadunt, quàm quæ aspera.

ct Vitia transmittit ad posteros, qui præsentibus culpis ignoscit. Bonis nocet, qui malis parcit. *Sen. in lib. de morib.*

Ibidem. cv Nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur. Res enim optima est, non scelerator extirpare, sed scelera.

Sene. 40. epist. cx Audebo peccanti mala sua ostendere: vitia eius si nō excidero, inhibebo: nō desinent, sed intermittent. Fortasse autē desinent, si intermittēdi cōsuetudinē fecerint.

Sen. de moribus. cy Nobilis equus vmbra virgæ regitur, ignauus nec calcaribus concitari potest. Vulgi imperitiam ad res iustas sola constringit necessitas.

Gel. li. 6. Et ponit Taurus in commen. Pla. cz Puniēdis peccatis tres esse causas existimatū est. Vna cū adhibetur pœna, castigādi atq; emendādi gratia, vt is, qui deliquit, attētior fiat correctiór; alia est, quū dignitas eī, autoritásque, in quō peccatur, tuenda est: ne prætermissa animaduersio contemptum eius pariat. Tertia propter exemplū, vt cęteri metu pœnæ terreantur.

Vide etiā in tit. Adiutoriū.n. Adulatio.e.am. Amicitia.c.h.o.d.h. Communitas.a.e. Confessio.m.a.e. Cōsideratio.g. Cōsuetudo.t. Conuersatio.a h. Crudelitas.a.d.e.f. Disciplina.c. Discordia.a. Discretio.o. Diuitię.a e. Doctrina.l. Excusatio.g.k. Exemplum.f.x e.a h. Homicidium.e. ira.ar. Iustitia.b. Malitia.q. Mansuetudo.e.g. Medicina.a d. Miseria.g. Munus.a. Pœnitentia.l. a l. Prædicatio.a g. a h. Prælatio.f.r.u.b f. cc. Sac

cc. Sacerdos.f.q.a.o. Subiectio.c. Venia.q. Verecundia.p. Veritas.c. Vitium.n.

Creatio, siue creator.

a TRia quędā maxime sciēda de creatura, nobis oportet intimari: qs eā fecerit, per qd fecerit, quia fecerit. Si ergo q̄imus qs fecerit, Deus est. Si p qd, dixit, fiat, & facta sunt. Si quare fecerit, quia bonus est. Nec em̄ autor est excellētior Deo, nec ars efficacior Dei verbo, nec causa melior, q̄ vt bonū crearetur à deo bono. Hanc etiā causam cōdēdi mūdum Plato iustissimā dicit, vt à Deo bono opera bona fierēt. *Aug. li. 11. de ciuitate Dei. c. 21.*

b Intelligat qui potest, iudicet, q potest: maius ne fit iustos creare q̄ impios iustificare. Certē enim & si æqualis est vtraq; potentiæ, hæc maioris est misericordiæ. *Augu. sup Ioannem.*

c Ex perpetuitate creaturarū intelligitur creator æternus, ex magnitudine omnipotens, ex ordine & dispositione sapiens, ex gubernatione bonus. *Augu. ibi.*

d Non est fas, angelos neque bonos, neque malos putare creatores. *Aug. li. 2. de Tr. c. 7.*

e Considera septē in beneficio creationis: q̄ creauit te cōmodo tuo, cui ait: bonorum meorū non eges David. sine merito tuo: quia nihil ante promeruit, qui penitus nihil fuit. Cogita qualem fecit. secundum corpus egregiam creaturam: secundū ani- *Bernar in quodā ser.*

mã, magis egregiã, vt pote imagine Creatoris insignẽ, rationis participẽ, beatitudinis sempiternæ capacẽ, considera & dominationis potestatẽ. Terror enim hominis super cuncta animãtia imminere decernitur. considera ergo largitatis demõstrationem, quanta tibi largitus est ad sustẽtationem, quanta ad eruditionẽ, quanta ad consolationẽ, quanta ad correctionem, quanta ad delectationẽ. quid nĩ gratias agas?

Berna. de diligendo Deo.

s Sitotum me debeo pro me facto, quid addam iam pro me refecto? hoc modo nec enim tam facilè refectus, quàm factus. In primo opere, me mihi dedit, in secundo se. & vbi se dedit: me mihi reddidit. datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis debeo. Sed quid domino pro se retribuã? nam & si me milies repẽdere possem, quid sum ad dominum meum?

Vide etiam in tit. Anima. l. Deus. l. Homo. g. parentes. a.

Crudelitas.

Aug. in li. de cõflictu vitiorum & virtutum.

a NVnqd stultis & insensatis ac brutis animalibus leuia verba & nõ magis aspera, vt talẽs decet, dũ delinquunt obiicienda sunt? Sæpius em cõtingit, vt leniter ac dulcedine correctio, plata spernatur, & ecõtra humilitatis verba, despectionis iacula emittuntur, & proteruia dicit.

b Persequi facit homines aut diuitiarum ambitus, aut superbiæ odiosa iactantia. pauperẽ & mendicum insequi sola sæuitia est vel crudelitas, cuius nec honor quæritur, nec abundantia facultatis ambitur.

Cass. sup psal. Perse cutus est hominem inopem.

c Quid prodest crudelibus persequi, quos videor persecutionibus semper augeri?

Cass. ibid.

d Euitabis crudelitatem, & ministram crudelitatis iram. Et alibi, Respue crudelitatem, & matrem crudelitatis iram.

Sene. in li. de morib.

e Seueriſsime enim nos aduersum peccãtes erigimus, & ipsi eadẽ committimus.

Seneca.

f Nam tam omnibus ignoscere est crudelitas, quàm nulli modum tenere.

Sen. de clemẽtia ad Nero.

g Crudelitas nihil aliud est, quàm atrocitas ãnimi in pœnis exigendis. Crudeles vocabo, qui puniendi cautam habent: modum non habent.

Sene. ibid.

h Plerũq; homines in suis domib⁹ seuissimi tyrãni, ĩ alienis humilimi serui sunt.

Seneca.

Vide etiã in tit. Coniugiũ, l. Correctio. g. a g. b. l, c d. c n. c o. magnanimitas. h.

Crux.

a CRux Christi nobis toti⁹ causa beatitudinis est. hæc nos à cęcitate liberauit erroris: hæc à tenebris reddidit luci: hæc debellatos reddidit quieti, hęc alienos Deo coniunxit: longè constitutos proximos præsentauit: hæc peregrinantes

August. in ser. de parasceue.

ciues

ciues ostēdit: hæc discordiæ amputatio est: hæc pacis firmamentum, hæc donorum omnium abundantia, largitio.

Aug. ibid. b Hodie crux fixa est, & seculū sanctificatū est, hodie crux fixa, & dæmones disperſi sunt, hodie crux fixa est, & mors subuersa est, hodie crux vincit, & mors victa est. hodie diabolus victus est, & homo solutus est, & Deus glorificatus est.

Aug. sup illud Gal. 6. Mihi ab sit gloria vt nisi in cru. &c. c Crucem, vt in ea gloriemur, dominus suo gestans humore pro virga regni nobis commēdauit, quod est grande ludibrium impiis: grande misteriū piis: & vnde mūdi philosophus erubuit: sibi apostolus thesaurum reperit: quod illi visum est stultitia: apostolo factum est sapientia & gloria.

Aug. sup Ioannem. d Signum crucis à nobis expellit exterminatorem, si tamen cor nostrum Christum habeat inhabitatorem.

Ambro. in ser. de passione. e Autor pietatis in cruce pendens testamentum condidit, singulis pietatis opera distribuens: apostolis persecutionem, iudæis corpus, patri spiritum. Virgini paranymphum, latroni paradisum, peccatori infernum, Christianis verè pœnitentibus crucem commendauit.

Hie. in epi. f Dei filius sustinuit ignominiam crucis: & tu beatos putas, qui felicitate istius seculi & delitiis perfruuntur?

g Si

g Si ingressi fuerint ad te latrūculi per oculos: per aspectum crucis perime eos. *Ibidem.*

h Duobus modis crux tollitur: quū aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per cōpassionem proximi affligitur animus. *Gr. ā ho. 4 nire post*

i Diabolus in virga crucis transglutiens carnem humanitatis, transfixus est hamo diuinitatis. *me. &c. Gr. in ho.*

k Christus in passione patiētiam exhiber, humilitatem commendat, obediētiam implet, charitatem perficit: his virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur, & est super omnia charitas, à dexteris obedientia, à sinistris patientia, in profundo radix virtutum humilitas. *Bern. sup cant. ser. mo. 65.*

l Scapulis tuis obūbrasti mihi, &c. Sub his scapulis quatuor nobis beneficia conferuntur: sub his enim absconditur, sub his ab incursu accipitrum & miluorū protegimur, quæ sunt aereæ potestates. Sub his vmbraculum salubre nos refrigerat, & nimium solis ardorē repellit. Sub his quoque alimur & fouemur. his virtutem gemmis quatuor cornua crucis ornantur. *Bern. ibid.*

m O verè cœlestis plāta pciosior cūctis, sanctior vniuersis: ò verè lignū vitæ, quod solum fuit dignū portare salutis fructum! *Ber. in ser. mo.*

n Vide quid de Deo tuo sentias, vide quātū de eo præsumas. Vide quis brachiis *Ber. super cant. ser. ma. 28.*

vica

riæ charitatis amãdus & amplectẽdus sit, qui tanti te æstimauit: imo qui tãti te fẽcit. De latere eius suo te formauit, quando pro te in cruce obdormiuit, & ob hoc somnũ mortis excepit. Propter te à Deo patre exiuit, & matrẽ synagogã reliquit, vt adhærens ei, vnus cũ eo spiritus efficiaris.

Cas sup il bnd psal. Signatũ est super nos. &c.

o Crux est humiliũ tuitio inuicta, superborũ deiectio, victoria Christi pditio Diaboli, infernorũ destructio, cœlestiũ confirmatio, mors infideliũ, vita iustorũ, de qua Ioannes Chrysostomus, Crux est Christianorum spes, crux Romanorũ victoria, mortuorum resurrectio, cęcorũ dux, cõuersorũ via, claudorũ baculus, pauperũ consolatio, arbor resurrectionis, lignum vitæ æternæ.

Damascenus lib. 4.

p Crux Christi clauis est paradisi, hæc infirmorum baculus, pastorũ virga, cõuertentiũ manuductio, proficientium perfectio, animæ salus & corporis, omnium malorum auersio, omnium bonorum datrix.

Maximus in ser. de martyri.

q Crux nõ solũ dicitur, quę tẽpore passionis ligni afflictiõe cõficitur, sed q̃ toti⁹ vitæ curriculo cũctarũ disciplinarũ virtutibus coaptãtur, vt nõ solũ itelligatis crux ligni patibulũ, sed piæ vitæ virtutisq; propositũ. Vnde omnis Christiani vita q̃ secundũ euãgeliũ vixerit, crux est atq; martyrium.

Vide etiam in tit. Passio.

Cupid

Cupiditas.

a QVod agit indomita cupiditas ad *Augus. de* corrumpendũ animum, & corpus *doc. Chri.* suũ tyrannum vocatur, quod autem agit, vt alteri noceat, facinus dicitur: & hæc duo sunt genera omnium peccatorum.

b Superbia & cupiditas in tãtũ vũ malum sunt, vt nec superbia sine cupiditate, nec sine supbia cupiditas posit inueniri. *Augus. ad quendam comitem.*

c Nõ est in carẽdo difficultas, nisi quum fuerit in habendo cupiditas. *Augus. in lib confes.*

d Tanto magis inhæret Deo quilibet, quanto minus diligit proprium. *Augus. in quadã ep.*

e Cupiditas dicit, valde tũe culpa es, qui quidẽ habẽda cõcupiscis, quia non multiplicari appetis, sed egere primescis, & qd' *Augus. in li de cõsti. chu vitiorũ & vir tutum.* malus alius retineret, ipse melius expẽdis.

f Sicut hi, qui per infamiã mente trãslati sunt, non iam res ipsas sed passionis suæ phantasias vident, ita etiã mens auari semel vinculis cupiditatis adstricta semper aurũ, semper argentum credit videre, semper redditus computat. Aurum gratiũ quãm solem intuetur, ipsa eius oratio & supplicatio ad dominum, aurum quærit. *Ambr. sup illud Ioã. Attulit auger cuiusdã diuitis.*

g Cupidus ait: Quid iniustum est, si cũ aliena non inuadã, propria diligẽtia seruo? O impudẽs dictũ! ppria dicis, quæ ex rebus recõditis in hunc mundum detulisti? *Amb. ibid. & ponitur. 97. di sim.*

quan

quando in hāc ingressus es lucē? Quando de ventre matris existi, qbus quasi facultatibus, quibusq; subsidii, stipatus intrasti? Sequitur, Tantorum ergo te sciat inuadere bona, quitis possis præstare quod vales.

Am. lib. de virginitate. h Qui moderari nescit cupiditatibus, is quasi equis raptis indomitis voluitur, laniatur, affligitur.

Ambro. in li. de offi. i Quū augere opes, aggregare pecuniā, occupare terras possessionibus cupimus, præstare diuitiis, iustitiæ formā exuimus, beneficentiam communem amittimus.

Cre. in ho. k Bonorum autori aliter inhærere non valemus, nisi cupiditatem à nobis, quæ omnium malorum radix est, abscindamus.

Greg. 15. moraliū. l Cui cupiditas dominari dicitur, subiectus malis omnibus demonstratur.

Ber. i quo dam ser. m In pœna modū impatientiæ, in paupertate cupiditatis scrupulū, in obedientia nodum caueas propriæ voluntatis.

Ber. in ser. mo. 6. n Nihil in hac vita laboriosius, quàm desideriis terrenis æstuare, & nihil hīc quietius, quàm huius seculi nihil adpetere.

Chrys. ho. mi. 9. su. per Mat. o Qui semel Christi seruus effectus est, nō erit mīmonæ famulus, cuius certē è regione sit dominus. Illa ēm vt fugientē sequi, ita fugere consueuit sequētē, nullū sic honorat, vt cōemptorē suī, nec ita irridet aliquē, vt eos, qui eā nimiū concupiscunt.

p Appositio diuitiarum maiorem accendit flammam, & vehementer fit Cupido. *Chrys. ibi.*

q Virum catholicum, & præcipue Domini sacerdotem, sicut nullo implicari errore, ita nulla oportet cupiditate violari. Mens enim pecuniæ auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec pietati adhibere consensum. *Leo papa in ser.*

r An non tibi videtur à terra deuorari ille, qui semper de terra cogitat, qui semper terrenos habet actus, qui de terra loquitur, qui de terra litigat, terram desiderat, & omnē spē suā ponit in terra, qui ad cœlum nō respicit, qui futura nō cogitat, qui iudicium Dei nō metuit, nec beata eius promissa desiderat, sed semper de præsentibus cogitat, & ad æterna nō suspirat? Talē quum videris, dicito quia deuorauit eum terra. *Orige. ho. 19. super illud. Leo vitici.*

s Quid faciam? destruā horrea mea, &c. Quis non talē misereatur? quis nō infelicitatem eius doleat? Angustatur ex abūdātia, cōstringitur & restatur ex opulentia, infelix in præsentibus bonis infelicior in futuris. Et ideò ager ei nō tam reditus largiores, quàm gemitus attulit graviores. *Basi. i ho. sup illud.*

t Omniū malorū radix est cupiditas, trāsgressionis mater, magistra nocendi, primi in pilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutū, seditionis origo, fouea scandalorū. *Pet. Ra. in ser.*

Inn de vitate cõtinuis humanæ.

v Radix malorum est cupiditas, hæc sacrilegia committit & furta, rapinas exercet & prædas, bella gerit & homicidia, simoniacè vẽdit, & emit. Iniquè petit & recipit, iniustè negotiatur & fœneratur. Iustat dolis, & imminet fraudibus, dissoluit pactũ, & violat iuramentum, corrumpit testimonium, & peruertit iudicium.

Ibidem.

x Tria maximè solent homines affectare, opes, voluptates, honores. de opibus prauis, de voluptatibus turpia, de honoribus vana procedunt. Nam opes generant cupiditatem & auaritiam, voluptates pariunt gulam & luxuriam, honores nutriunt superbiam & iactantiam.

Ibidem.

y Ignis inextinguibilis, cupiditas insatiabilis, q; vnquã primo voto fuit cõtẽtus? quĩ adipiscitur quod optauerat, desiderat ampliora. semper in habendis, & nũquã in habitis finẽ cõstituit. Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes. Affer, affer. nã. Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Sen. ĩ epist. de n epi.

z Ex eo quantũ cuique satis est metiũtur homines diuitiarũ modũ. filiã q; habet, pecunia est opus duas, maiore: plurimas, maiore, etiã si (vt aiunt) Danaũ quinquaginta sint filiæ. tot dotes magnã quærũt pecuniã. Quantum enim cuique opus est, ad id accommodatur, vt antè dixi, diuitiarum modus.

dus. Quid de eo, qui filias nõ plures, sed innumerabiles cupiditates habet, quæ breui tẽpore maximas copias exhaurire possint?

Senec. 19. epist.

a b Qualem dicimus seriẽ causarũ esse, ex quibus nectitur fatum, talem dicimus cupiditatem. altera ex fine alterius nascitur. in eam dimissus es vitam, quę nũquam tibi terminum miseriarum ac seruitutis ipsa factura sit, plurima & vndique ingesta, non satiant. Vtrum istorum mauis, in inopia saturitatem, an in copia famen.

Senecæ.

a c Quãdiu tibi satis nil fuerit, ipse aliis nõ eris. Quomodo, inquis, exibo? vtrũq; cogita: & q̃ multa temere pro pecunia, q̃ multa laboriosè pro honore tẽtaueris! quantũ ad successum accesseris, tãto acceder & met⁹.

Senec. 13. epist.

a e Vidisti aliquãdo canẽ missa frusta panis aperto ore captantẽ: quicquid accepit, protinus integrum devorat, & semper ad spẽ futuri hiat. Idẽ euenit nobis. quicquid expectantibus fortuna proiecit, id sine vlla voluntate dimittimus. statim ad rapinã alterius erecti & attoniti, in Epicurũ illud Chaos incidimus, inane sine termino est.

Senec. epi. 74.

a f Nullum habet maius malũ cupiditas q̃ ꝓ ingrata est. nemo quos vincit, sed à q̃ bus vincatur, aspicit. & illis nõ tã iocũdum est multos videre post se, quàm graue aliquẽ ante se habet hoc vitiũ omnis ambitio

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec respicit.nec ambitio tantum instabilis est, verùm cupiditas omnis incipit à fine.

Ibidem. a g Cupiditas felicitatē suā nō intelligit, quia nō vñ venerit,respicit,sed quò tendat.

Sen.ī ep'. a h Nunquam parum est, quod satis est, & nunquā multum,quod satis non est.Neminem pecunia diuitem fecit.imò contrà nulli non maiorē sui cupidinem ingessit.

Ibidem. a i Fortissima pestis est cupiditas,quę solet egenos facere, quos capit,dū finē quęrē di nō inuenit.nā altera cupiditas ex alterius fine nascitur,& ideò fortior est,qui cupiditatem vincit, quàm qui hostē subiicit.

In prou. a k Alienū nobis, nostrū plus aliis placet,effugere cupiditatē, regnū est vincere.

Sene ibid. in prouer. a l Cupiditati tarda est etiam celeritas. Valerius cauidissimum quenque egenissimum esse dicebat.

Vide etiam in ti. Ambitio,a c,a d.Amor, b.Auaritia & Charitas,b.Cor,l,p.Diuitiæ, f,i,a y,a z,b a,b f.Fama,e.Mors,c h.Pax,a f.Potestas,f.Prudentia,c.Relinquere,x,a c, a k,a n.Superbia,l.

Curiositas.

Augu.lib. 10. confes sionum. a CVriosum genus hominum ad cognoscendum vitam alienam, desiderioſum ad corrigendum suam.

Aug.ī ep. ad Dioſco rum. b Humilitati saluberrimæ, qua Dominus noster Iesus Christus, vt docet, humiliatus est, maximè aduersatur quædam, vt ita

ita dicam,imperitissima scientia, dum nos scire gaudemus quid Anaximedes, quid Anaxagoras,quid Pythagoras,quid Democritus senserit, & cæteri huiusmodi, vt docti eruditique videantur,cùm à doctrina & vera eruditione longè absint.

c Compescat se humana temeritas: & id, quod non est, non quæratne illud, quod est,non inueniat. *Au.de Ge ne.contra Mani.li.1.*

d Fons elationis,& delectatio libidinis, & venenum curiositatis motus sunt animæ mortuæ. quia non ita moritur, vt omni motu careat.discedendo à fonte vitæ moritur,atque suscipitur à prætereunte seculo,& conformatur eidem. *Aug.in li. confessio num.*

e Multò facilius inuenit syderum conditorem humilis pietas, quàm syderum ordinem superba curiositas. *Au.ī ser. de eclipsi Solis.*

f Sunt,qui desertis virtutibus, & nescientes quid sit Deus,& quāta sit maiestas semper eodem modo manentis naturæ: magnum aliquid se agere putant,si vniuersam istam corporis molem,quam mundū nuncupamus, curiosissimè perquirant. Vnde etiam tanta superbia gignitur, vt in ipso cœlo,de quo sæpe disputant, sibimet habitare videantur. *Aug.in li. de meribꝰ eccleſiæ.*

g In consideratione creaturarum non est vana & peritura curiositas exercenda, sed religio. *Au.de ve*

gradus ad immortalia, & semper manentia faciendos.

Hiero. in epist. ad duobus fil. h Dæmonum cibus est, carmina Poëtarũ, secularis scientia, Rhetoricorũ pompa verborum. Nulla ibi saturitas veritatis, nulla iustitiæ refectio reperitur, studiosi earũ infame veri, & virtutum penuria perseuerãt.

Ibidem. i Nugas tenemus, & fonte veritatis amisso, opinionum riuulos consectamur.

Ibidem. k Sacerdotes dimissis euangeliis, & prophetiis, videmus comœdias legere, & amatoria bucolicorum versuum verba cantare.

Greg. ho. 36. sup. illud, Inga bonum vmi quinque. l Graue curiositatis est vitium, quæ dum cuiuslibet mentẽ ad inuestigandum vitam proximi exterius ducit, semper ei intima sua abscondit, vt aliena sciens, se nesciens sit. & curiosus animus, quanto peritus fuerit alieni meriti, tanto fiat ignarus sui.

Ber. ſ. quo damnſer. m Curiosus foras egreditur, & exteriùs omnia considerat, qui sic interna despicit, præterita non respicit, præsentia non inspicit, futura non prospicit.

Ber. ſ. ser. n Multi student plus alta, quàm apta proferre. & erubescũt plana & humilia, vt hęc solùm scire videantur.

Ber. super cantica. o Doctrina spiritus non curiositatem acuit, sed charitatem accendit.

Chryſo in prologo ſu p Adolescentibus in ludo literarum potius nugæ non tam placent solida, quàm picta, quæque

quæque potius pulchra, quàm vtilia sectantur, nec tam agentia diligunt, quàm sonantia. Magis gaudent foliorum amœnitate cõspargi, quam fructuum vbertate nutriri.

per Mat.

Chry. ſup illud mat. q Pharisæi de Deo quærere cõtendentes, nihil aliud se inuenisse confessi sunt, nisi quod incognoscibilis est Deus. sed sicut qui innauigabile Oceanum vsurpat nauigare, *Nemo nouit fidum non potest transire, necesse est, vt per eandem viam reuertatur, sic & illi ab ignorantia cœperunt, & ignorantia finierunt.* *ſium niſi pater.*

Proſpe. de vocatione gentium. r Quæ Deus occulta esse voluit nõ sunt scrutanda: quę autẽ manifesta fecit, nõ sunt negligenda, ne & in illis illicitè curiosi, & in his damnabiliter inueniantur ingrati.

Ibidem. f De altitudine discretionis Dei, nõ conturbabitur cor humilitatis nostræ: si firma & stabili fide omne iudiciũ Dei iustũ, esse secretum, & vbi inuestigari nõ potest, quare ita iudicet: sufficiat, scire, quis iudicet.

Ibidem. t Lauda & venerare, quod agitur: quia tuum est nescire, quod agitur.

Hugo. v Curiositas est superflua inuestigatio ad se non pertinentium.

Richar. de ſanctoVi ctore in quodã ſer. Pet. Rau. x O quãti veritatẽ quęrũt, nõ in veritate, sed in vanitate! quæsitã inueniũt, nõ ad veritatẽ, sed ad vanitatẽ. &, quod miserrimũ est in verbis vitæ lucra mortis negotiãtur.

in ſer. y Odibilius nihil est subtilitate, vbi est

sola subtilitas. Quid enim prodest in illis expendere dies suos, q̄ nec domi, nec militiæ, nec in foro, nec in claustro, nec in curia, nec in ecclesia, nec alicubi prosunt, nisi dūtaxat in scholis? Scribens Sene. ad Lucillū, Quid est, inquit, acutius aristā, & in quo est vtilius tale est, inquit, ingeniū, quod sola subtilitate lasciuiēs nulla in se residet grauitate.

Ibidem. z Maximum vitium subtilitatis est, nimis se ostendere. vtilissima autem est dissimulatio subtilitatis, quæ effectu adparet, habitu latet.

Pet. Rau. inscr. a b Quidā antè, quā disciplinis elemētaribus imbuātur, docentur inquirere de pūcto, de linea, & superficie, & quantitate animæ, de fato, de casu & libero arbitrio, de materia & motu, & principiis corporum, de progressu multitudinis, & magnitudinis sectione, quid sit tēpus, qd inane, qd locus, de reflectione Oceani, de ortu Nili, de variis latentis naturæ secretis, de variis figuris causarum, de primis rerum initiis, & aliis quā pluribus, quę plenioris scietię fundamētū, & eminētiores exigūt intellectus.

Pet. Rau. ibid. a c Quæ vtilitas est schedulas euoluere, firmare verbotenus summas, & sophismatū versutias inuestigare? damnare scripta veterum, & reprobare omnia, quæ non inueniuntur in suorū schedulis magistrorum?

a d Sob

a d Sobrius intellectus in omnibus optimus est, qui reficit animam, nec grauat mentē: vnde mel inuenisti, comede, quod sufficit tibi: ne forte satiatus euomas illud, & periures nomen Dei tui.

Glo super illud Ecc. 3. In supervacuis ne fortè satiatus euomas illud, nacuis re- & periures nomen Dei tui. b' noli seru

a e Acrior est cupiditas ignota cognoscē di, q̄ nota repetēdi. hoc in histrionib', hoc in oratoribus, hoc in omnib' deniq; rebus videmus accidere: ad noua homines cōcurrunt, ad noua cōueniūt, adeò vt quicquid insolitū est in turba, etiam notabile est.

tari mul- tipliciter. Sene. li 3. Rhetori- ca sua.

a f Multum tēporis illi verborū cauillatio eripuit. nectimus nodos, & ambiguam significationē verbis illigamus, ac deinde dissoluimus. Quid mihi vocum similitudines distinguis, quibus nemo vnquàm nisi dum disputat, captus est? Res fallunt, illas discerne. Sophismata nec ignoranti nocent, nec scientem iuuant.

Sene. 45. epist.

a g Nam illi non inuenta, sed quærenda nobis reliquerunt, & inuenissent forsitan necessaria, nisi superuacua quæsissent.

Sen. ibid.

a h Verba copiosa cōponis, & interrogās vincula nectis, & dicis acuta sunt ista. nihil acutius aristā, & in quo est vtilis? quædam inutilia & inefficacia ipsa subtilitas reddit.

Senec. 83. epist.

a i Nulla est sine difficultate subtilitas.

Se. 45. ep.

a k Relinque istum ludum literarū Philosophorum. rem magnificam ad syllabas

Se. 72. ep.

t 5

vocant, qui animum minuta dicēdo diminuunt & conterunt, & id agunt, vt Philosophia potius difficilis, quàm magna videatur. Socrates, qui totam Philosophiam reuocauit ad mores, hanc summam dixit esse sapientiam, bona maláque distinguere.

Sene in li. de beneficiis. a l Istæ ineptę Poëtis relinquantur, quibus aures oblectare propositū est, & dulcē fabulam nectere. Sed qui ingenia sanare & fidem in rebus humanis retinere, ac memoriam officiorum animis ingerere volunt, seriò loquantur, & magnis viribus agātur.

Senec. 16. epi. a m Demens omnibus meritò viderer, si cum saxa in munimentū murorum senes & fœminæ congererent, cum iuuentus intra portas armata signum eruptionis expectaret, cùm hostilia in portis tela vibrarēt, & ipsum solum suffosionibus & stimulis tremeret, sederem otiosus, & huiusmodi quęstiunculas ponēs, Quod non perdidisti, habes: cornua autē nō perdidisti, cornua ergo habes. Nunquid tibi demens videar, si illis impēdero operam, & nunc obsideor? quid agam? mors me sequitur, vita fugit. Aduersus hæc me doce aliquid: effice vt ego mortem non timeam, & vita me non effugiat.

Senec. 49. epist. a n Mus syllaba est: mus autē caseū rodit, syllaba ergo caseū rodit. Quo mihi ex ista sentētia periculū imminet? qđ incommodum

modū? An fortè acutior est illa collectio: Mus syllaba est, syllaba autē caseū non rodit, mus ergo caseū non rodit. O pueriles ineptias! in hoc supercilia subduximus, in hoc barbā demisimus. hoc est qđ tristes docemus pallidi. Si multū esset ætatis, parcè dispensandum erat, vt sufficeret necessariis. nunc quæ dementia est, superuacua discere in tanta temporis egestate?

Sen. epi. 1. a o Quid te torques, & laceras in qōne, quā subtilius est contēpsisse, quàm soluere?

Sene. in li. de 7. liberalib. artificio. Ibid. tib. Ibid. a p Quid horū ad virtutē viā sternit syllabarum enarratio, verborum diligētia & fabularū memoria, & versuum lex, & modificatio? quid ex his metū demit, cupiditatem frenat? Musica mōstrat mihi, qui sunt modi flebiles. monstret potiùs qūo inter aduersa nō emittā flebilem vocem. Metiri me Geometer docet latifunda, potiùs doceat qūo metiar quantum homini satis sit. docet quomodo nihil perdam ex finibus meis. at ego discere volo, qūo totus hilaris amittā. Scis rotūda metiri, si artifex es, metire hoc animum. dic q̄ magnus, dic quàm pusillus sit. Scis quę recta sit linea, quid tibi prodest, si quid in vita rectum sit ignoras?

Ibidem. a q Hoc scire q̄ l, perit vt solicitus sim, quū Saturnus & Mars ecōtrario stabūerint quū Mercurius vespertinū faciet occasum

viden

videte Saturno: potius q̄ hoc discā, vbicunque ista sint, ꝓpici esse, nec posse, mutari.

Sene. ibid. ar Ista liberaliū artium consectatio molestos, intempestiuos, verbosos sibi placētes facit, & ideò non discentes necessaria: quia superuacua didicerunt. quare ergo liberalibus studiis filios erudimus: nō quia virtutem dare possunt, sed quia animum ad accipiendam virtutem præparant.

Sene. ibid. as Innumerabiles quæstiones fiunt de anima tantum. Vnde sit, qualis sit, quando esse incipiat, quādiu sit, an aliūde alio trāseat, & domicilia mutet, & ad alias animalium formas, an nō amplius, quàm semel seruiat, & emissus vagetur in toto quid sit facturus animus: quum per nos aliquid facere desierit. quomodo libertate sua vsurus, quum ex hac effugerit cauea, an obliuiscatur priorum. Hæc tam multa, tam magna, vt habere possint liberum hospitiū, superuacua ex animo tollenda sunt. non dabit se in has angustias virtus. Expellantur omnia, totum pectus illi vacet.

Sene. ibid. at Non multùm nocebit tibi ista transisse, quæ nec licet scire, nec prodest. Quicquid enim nos meliores beatósque facturū est aut in aperto, aut in proximo posuit.

Sene. ibid. av Quatuor milia librorum Didymus Grammaticus scripsit. miserere homini, si præsen

præsens esset, si in tā multa legisset supuacua. In his libris de patria Homeri quæritur, de Aeneæ matre vera. his an libidinosior aut ebriosior vixerit, in his an Sappho publica fuerit: & alia quæ erāt dediscenda scire si scires. Sed si ad nostrot quosq; perueneris, ostendā multa securibus resecanda. Metire ergo ætatem tuam, tam multa nō capit. Audi quantum mali faciat nimia subtilitas, & quàm infesta sit veritati!

Vide etiam in tit. Consideratio. a. b. Doctrina. x. a p. Error. g. Iudex. v. Meritum. c. Philosophia. l. Studium. ag.

Damnum, siue damnatio.

a NOn sic sapit lucrū, quo dolet dānū. fortior est in confessione Christi, qui dāna nō timuit, q̄ qui lucra cōtempsit. *Aug. in ser. de sā. Stephan.*

b Vis vt ille nō damnet? tu dāna. vis vt ille ignoscat: tu ignosce. Nemo nisi per indebitam misericordiam liberatur, & nemo nisi per debitum iudicium damnatur. *Aug. de charita.*

c Est pulchritudo vniuersę creaturę per hæc tria: inculpabili dānatione peccatorū, exercitatione iustorū, pfectione bonorū. *Aug. de vera religione.*

d Apert⁹ dānationis testis est, ipse timor iniquitatis: quia & timetur quod agitur: & tamen malum non vincitur quod timetur. *Gre. in moral.*

e Melius est. n. presentia dāna cōtenere, q̄ exiguo quæstu ppetua commoda nō hre. *Cass. lib. 4. epist.*

Se. in pro. Se. de remedijt fortuitorũ.

f Dánum niſi ex abundãtia ràrò venit.
g Omnia perdidi, cũ oĩbus perire potui ſti. Noli conqueri quòd incideris, gaude quòd euaſeris. Qui ſe habet, nihil pdidit.

Vide etiam in tit. Adiutoriũ. h. Amiſsio & conſilium. ſ. Debitum.

Greg. ſuper Exe.

a Sic ſub autoritate ſuperbia, & humanus tumor ſub humilitate ſe palliant, vt ſæpe nec ille valeat conſiderare quid Deo, nec iſte quid debeat proximo.

Gre. in moral.

b Deputemus intelligentiam datã quaſi pecuniam mutuatã, quò plus nobis creditur ex benignitate, eò debitores amplius tenemur in opere.

Gre. ibid.

c Stultus eſt debitor, qui gaudens pecunias accipit: & tempus quo reddere debeat non attendit.

Vide etiã in tit. Auaritia. c. e. Diuitiæ. b.

Augu. de doctrina chriſtiana & ponitur 16. q. 1. Decima.

Decima.

a Hæc eſt domini iuſtiſsima conſuetudo, vt ſi tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuocaberis: id eſt dæmonibus, quæ eſt decima pars angelorum, aſſociaberis. Dabis, inquit, impio militi, quod non vis dare ſacerdoti.

Aug. ibid. et ponitur 16. q. 1. Reuertitur

b Si decimã deſeris, non ſolùm abũdantiam fructuum recipies, ſed etiam ſanitatẽ animæ & corporis conſequêris, quia decimas dando, & terrena & cœleſtia poſsis præmia

præmia promereri. Vnde qui decimas dare noluit, res alienas inuaduit: & dominus qui dignatus eſt totum donare, decimas à nobis dignatus eſt recipere.

Au. in ſer. de dec.

c Attende q̃ creatura decima inter intellectuales creaturas eſt homo, quia angeli in nonem ordinibus, decimus autẽ ordo eſt hoĩm. Et ideò eſt hominis decimã ſoluere vt ruinã angelorum valeat ſupplere.

Chry. ſup illud Ma. 23. Quæ decimatis.

d Iuſtitiam, miſericordiam, & fidem propter ſuam gloriam mandauit Deus, ſed propter ſacerdotes.

Hie. ẽ glo. ſup illud Malac. 3. Inferte omnẽ decimã &c. Et poniſ. tur. 16. q. 1. Reuge lare culicem & deglutire camelum: id eſt ãtimini.

e Quia non reddidiſtis decimas & primitias, ideirco in penuria & fame maledicti eſtis, quia dum parua ſubtrahitis, vbertatẽ poſſeſsionum veſtrarum & totã abundantiam frugum perdidiſtis. Sciatis vos ideò perdidiſſe abũdantiã, quia fraudaſtis me parte mea. Moneo igitur vt reddatis mihi mea, & ego reſtituam vobis veſtra.

f Sacerdotes q̃ propter decimas corripiũt populũ, & maiora peccata tacent, docẽt colodmodico abſtinere & maiora committere.

Chry. ibi.

Vide etiam in tit. Eleemoſyna. b. d.

Delitiæ.

Au. in quo ſtultum Chriſtum reputat mercatorem.

a Qui dat pro modica delectatione illu[illegible] proquo Chriſtus ſe tradidit dam[illegible]

Dele

Ambro in quædā ser.

b Delectatio cecidit,& præteriit, vulnerauit & transiit:miserum fecit,& abiit: infelicem reddidit,& reliquit.

Ambro. in quædā ep. Gre. Vho.

c Quicūq; à pueritia dederit se delitiis, manebit in seruitute,vt viuēs mortuus sit.

d Corporales delitiæ,quū nō habentur, graue in se desideriū accendunt: quū verò habitę edantur,comedentē protinus in fastidiū vertunt: at cōtrà spirituales delitiæ, quū non habentur,in fastidio sunt:quū habentur,in desiderio. In illis appetitus saturitatem saturitas fastidiū generat. In istis autem saturitatem appetitus, saturitas appetitū parit. Augent enim spirituales delitiæ desiderium in mentem, dum saciant.

Greg.lib. 12. mora.

e Hi frequenter maiores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur.

Chr.in li. de compū ctione cor da.

f Sicut impossibile est,vt ignis inflāmetur in aqua ita impossibile est cōpunctionem cordis vigere in delitiis. Contraria enim hæc sibi sunt inuicem,& perēptoria. Illa enim mater fletus,hæc mater est risus: illa cor constringit,ista dissoluit.

Chry de reparatione ipsi.

g Centū si placeat annos demus delitiis, adde & alios centū: si libet,adde & decies centū:quæ erit ex his ad æternitatem compensatio? Nónne omne tempus vitæ huius quo delitiis frui videmur, & indulgere libidini

bidini,quasi noctis vnius somniū ad æternitatis comparationem videtur?

Ber.in quædā ep.

h Mens assueta delitiis,nec exculta disciplinæ sarculo, multas contrahit sordes.

Cæs.li.4. epist.

i Facile onus afflictionis sentiunt, qui vti suauibus delitiis consueuerunt.

Tul.de paradoxis.

k Plato etiá præcepit duas corporis sūmitates nō velandas nec assuefieri debere molliciei capitis.s.& pedum. Cū.n.hæc habuerint firmitatē, cætera robustiora sunt.

Senec. 53. epist.

l Effœminat animos amœnitas nimia. Quamlibet viam iumenta patiuntur,quorum durata in aspero vngula est. In molli palustrique pascuo saginata citò subturnatur, & fortior ille ex confragoso venit. Nullum laborem recusant manus,quæ ab aratro ad arma transferuntur. In primo puluere deficit vnctus & nitidus.

Sene.ibid.

m Mirum est fortiter aliquid dici ab homine molliciem professo.

Se.in quadam epi.

n Innatum est ab illo mundi conditore, qui nobis viuendi iura descripsit: vt salui essemus,non vt delicati.delitiis miserè ac solicitè omnia cōparantur. Vtamur ergo hoc naturæ beneficio inter magna numerando,& cogitemus nullo nomine illam melius meruisse de nobis,quàm quia quicquid ex necessitate desideratur, sine fastidio sumitur.

Vide etiam in titu. Caro. p. eleemosyna & militia. b. a. e. paupertas. l. periculum. c. voluptas.

Desiderium.

Aug. super psal. 86. a QVi desiderat, & si lingua taceat, corde cãtat. qui aũt nõ desiderat, quolibet amore, quolibet clamore aures hominũ feriat: intus mutus est Deo.

Aug. 68. epi. b Etiam quod tempore acceleratur, desiderio tardum videtur.

Aug. super Io. c Quod oculus nõ vidit & cætera. Desiderari potest, concupisci potest, suspirari in illud potest, digne cogitari & verbis explicari non potest. Desiderium sinus cordis est. Capiemus, si desiderium quantum possumus, extendamus.

Am. super Beati immaculati d Quo diutius abest, quod desideratur: tanto expectantis desideria maiori quadam vi amoris ignoscunt. Caro deficit, sed cupiditas alitur & augetur.

Gr. ho. 23. sup. euan. e Sicã desideria dilatione crescũt: si aũt dilatione deficiunt, desideria non fuerunt.

Gre. ibid. f Sancti viri vnde desideriorum suorum detrimenta tolerant: inde maiora lucra cõuertis aliis reportant.

Gre. in moral. g Valentiores voces apud secretissimas aures Dei nõ verba faciunt: sed desideria.

Gre. ibid. h Quid clamas ad me? Voces apud aures Dei non faciunt verba nostra: sed desideria. Aeternam enim vitam si ore petimus, nec

nec corde desideramus, & ore tacemus, tacentes clamamus.

i Etiã celeritas in desiderio mora est. Vide etiã in ti. concupiscentia. e. cupiditas. n. delitiæ. d. opus. e. tempus. a. Se. in pro.

Desperatio.

a LAtro agnouit, Petrus negauit. In petro demonstratur quemque iustum non de se præsumere, in latrone nullũ impiũ debere diffidere conuersum. Timeat ergo bonus, ne pereat per superbiã, & malus non desperet per multam malitiam. Aug. in li. de sym.

b Nemo desperet. Iudam traditorem nõ tam scelus, quod commisit, quàm indulgentiæ desperatio fecit penitus interire. Aug. in li. de vtilita te pœnitẽ

c Ne desperãdo augeam' peccata, ppositus est pœnitẽtiæ port'. rursus ne sperãdo augeamus, datus est dies mortis incertus. tia augẽdæ. Aug. ibid. Am super Luc. li. 2.

d Nemo diffidat, nemo veterũ conscius peccatorum, præmia diuina desperet. nouit dominus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum.

e Incumbit virtuti seculi, qui desperat de adiutorio Dei. Am. super Marcum.

f Illius æternæ ciuitatis ianuas nobis desperatio claudit, spes aperit, fiducia latum præbet ingressum. Chrys. de Reparatiõe lapsi.

g Nullus desperet veniã: ẽt si circa finẽ vitæ ad pnĩam cõuertat. vnũquenq; n. deus de suo fine, non de vita præterita iudicat, Isid. de sũmo bono. lib. 2.

Ibidem. h In vita hominis finis q̃rend⁹ est: quoniã Deus non respicit quales antea vixerimus: sed quales circa finem vitæ fuerimus.

Ibidem. i Perpetrare flagitium aliquod mors est aĩæ, sed desperare est in infernũ descẽdere.

Leo papa in sermo. k Sceleratior omnibus, ô Iuda & infelicior extitisti: quẽ non pœnitentia duxit ad dominũ: sed desperatio traxit ad laqueum.

Hu. lib. de vera sap. l Prima salus est declinare culpã, secunda, non desperare veniam: quia ipse se in æternũ punit, qui apud verum iudicem ad pœnitentiam non recurrit.

Val. epis. scopus in quod. ser. m Quamuis autem sint aspera & difficilia quæcunque sunt in excelsis posita, non dubiè fit, vt in apertũ campũ veniant, si itinerantibus nihil desperationis occurrat.

Victorinus. Sen. lib. de mora. n Desperatio est ad vitæ statum vel virtutum reditum fracta spei gubernatio.

o Nemo se mutat, qui se mutari desperat.

Vide etiam in ti. Amicitia. bk. Apostoli. b. Ignorantia. h. Pœnitẽtia. a. m. a. n. a. r. p̃totum, Spes.

Detractio.

Aug. in ep. ad Ipo nen. ci. a QVum ipsam scripturæ veritatẽ criminati obscurare non possunt: hos, per quos prædicatur, inducunt in odiũ de quibus effingere, quicquid in mentem venerit, possunt. Vnde iam apostolicæ prophetiæ tempus videtur instare: erit tempus in quo sanam doctrinam non sustinebunt.

Oblo

b Obloquium est absenti detrahere, & dolosè mordere. *Augu. de diffinit.*

c Pl⁹ nocẽt in mẽbris detrahentes Christo, qa animas creditorũ interficiũt, q̃ qui eius carnẽ mox resurrecturam peremerũt. *Aug. ī gl. sup illud psal.*

d Si hilari vultu detractorẽ audieris, tu illi das fomitem detrahẽdi: si verò tristi, vt ait quidã, discit non libenter dicere, quod dicit non libenter audiri. *Pro eo vt me diligeret, detra mi. Gr. sup il. prou. 15.*

e Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies tristis linguam detrahentem. *Aug. in li. de paradiso.*

f Bilinguis serpens habetur, atq; mortalis, eo quòd diaboli minister aliud lingua loquatur, aliud corde meditetur.

g Caue ne aut linguã aut aures prurientes habeas. id est, aut ne ipse detrahas aliis, aut alios audias detrahentes. *Hie. ī epi. ad Nepotianum.*

h Nulli vnquã oĩno detrahas, & si aliorũ vituperatiõe te laudabilẽ videri velis, magis tuã vitã ornare disce, q̃ alienã carpere: ac semper memor esto scripturæ dicentis noli diligere detrahere, ne eraderis. Pauci etenim sunt, qui huic vitio renuncient, *Hiero. ad Celantiã.*

i Rarũq; inuenies, q̃ irreprehẽsibilem vitam suã exhibere velit, vt is nõ libenter reprehẽdat alienã: tãtáque huius mali libido mẽtes hominũ inuasit, vt etiam qui procul ab aliis vitiis recesserũt, in istud tamẽ quasi in extraneũ laqueum diaboli incidãt. *Hier. ibi.*

k Nihil tã facile,q̃ ociosum,& dormien tẽ,de aliorum labore,& vigiliis disputare. *Hie. super Ose. Hier. in epi.*

l Nõ min⁹ auribus, quàm lingua fugias detractionem. Nã detractor dũ te videt nõ libẽter audire, nõ facile potest detrahere. *Hie. ẽ epi. ad Rustic. monachum.*

m Sicut sagitta,si mittatur cõtra duram materiam: nõnũquam in mittẽtẽ reuertitur,& vulnerat vulnerãtem: ita detractor, quum tristem faciem viderit audiẽtis,imò non audientis: sed obturantis aures suas, ne audiat sanguinem:illico conticescit:pallet vultus,hærent labia,saliua siccatur. *Hie. ibid.*

n Incongruum est lingua per totũ mundum vagari,& corpore latẽre.

o Per Salomonẽ dicitur,Noli esse in cõuiuiis potatorũ,neque comedas cũ eis,qui carnes ad vescẽdũ cõferunt. Carnes ad vescendũ cõferre,est in collocutione derogationis vicissim in proximorũ vitia dicere. *Gre. lib. 14. mora.*

p Hi quorũ vita in exẽplo imitatiõis est posita:debent,si possũt,detrahẽtiũ sibi verba cõpescere,ne eorũ prędicationẽ non audiant,qui audire poterant,& in prauis moribus remanentes bene viuere contẽnant. *Greg. sup Exec. homil. 9.*

q Quid aliud detrahẽtes faciunt, nisi q̃ in puluerẽ sufflant, & in oculos suos terrã excitant,vt vnde puluis detractionis perflauerit,minus inde veritatis videant?

q Linguas detrahẽtiũ sicut nostro studio non

nõ debemus excitare,ne ipsi pereãt:ita per sui malitiã exercitas debemus æquanimiter tolerare, vt nobis meritũ crescat. Aliquãdo aũt cõpescere:ne dũ de nobis mala disseminant,eorũ,qui audire nos ad bona poterant:corda innocentium corrumpant.

r Non maledices surdo &c. Surdo maledicere:est absenti ac non audienti derogare:coram cæco offendiculum ponere est, discretam quidem rem agere, sed tamẽ ei, qui lumen discretionis non habet,scandali occasionem præbere. *Gre. ẽ pa.*

s Omnẽ, qui palã veretur dicere, quod in aure loquitur, suspectũ habeas. quod si coram te iudicare ille renuerit:delatorem iudices,non accusatorem. *Ber. in li. de consideratione.*

t Detractor,& libẽs auditor, vterq; diabolũ portat in lingua. Si pauper es,vilẽ & abiectũ te reputat,si diues, ambitiosum, auarũ & cupidũ. Si affabilis,dissolutũ: si prędicator vel doctor,honoris & humani fauoris quæsitorẽ:si tacens,inutilem:si ieiunus,hypocritã:si comedens,voratorem. *Ber. ẽ ser.*

v Nõ solũ ille reꝰ est,q falsũ de alio profert:sed & is, q citò aurẽ criminibꝰ prębet. *Isi. de sũ. bon lib. 3.*

x Nõ est ambiguũ,oẽm humanũ eloquij sermonẽ cõtradictioni obnoxiũ semp fuisse,quia dissentientibus volũtatũ motibus, sequitur & dissentiens quoq; fit motus animorum, & *Hilarius in principio tri. pio lib. de tri. ate.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõtra veritatẽ aut non intellecti aut offendentem stultæ volũtativ error obnititur.

Cassi. sup psal. 3. y Dentes dicti sunt à demendo, ideo pulchre linguæ detrahentium dentes vocãtur, quia sicut illi ciborum partes demunt: ita & isti opiniones hominum corrodunt.

Cassi. sup psal. Dixi custodiam &c. z Quis hominũ sic cautus est: vt si ioter æmulos loquaꝫ, nullũ verbũ eius incurrat aliquã quæstionẽ· ná menti furore ebriæ, omne qđ rectũ dicitur, puersum videtur.

Iher. super cant. ser. mon. 24. ac Detractores aũt quodã simulatæ verecundiæ fuco conceptã malitiã, quã retinere nõ possunt, adũbrare conãtur. Videas à detractore alta præmitti suspiria: sicq; cũ quadã grauitate & tarditate, vultu mœsto, demissis supercilijs & voce plangẽti egredi maledictionem, & quidem tanto persua sibiliorem, quãto creditur ab his q audiũt, corde non inuito, sed magis cõlocti affectu, quã malitiosè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo qꝺ diligo eum satis, & nunquã potui de hac re corrigere eum. & aliãs mihi quidẽ bene compertum fuerat de eo istud: sed per me nunquã innotuisset at quoniã per alterum patefacta res est, veritatem negare non possum, reuera ita est.

Be. in ser. ad Nũquid non vipera est lingua detractoris ferocissima? planè nimirum, quæ tam letaliter inficiat flatu vno. Nunquid non

non lancea est lingua ista? profectò acutissima, quæ tres penetrat ictu vno.

Hugo. ae Detractio est locutio ex inuidia procedens, bona aliorum denigrans.

Idem. af Detractor est qui bona proximi, in quantum potest, minuit.

Hugo. de sancto Victore super psal. ag Cõgregat paulatim minima: vt post longum silentium cuncta simul obiecta plus noceãt, quæ minus opinionem læderent, si per se singula prolata fuissent.

Vale. Ma. ah Fit eñ nescio quomodo, vt magis in aliis cernamus, si quid delinquitur, quàm in nobis. Vnde poeta, Cùm tua peruideas oculis mala lippus inunctis, Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum?

Val. Ma. lib. 7. ai Socrates dicente sibi quodã multos de eo male loqui, nõ desinis mihi, inquit, in auribus meis maledicere.

ak Diogenes cũ ei nunciasset amicus, te amici essẽt viruperãt, oportet, inqt, sapiẽtiam ab insipiẽtibus feriri esse enim meliorem indicat mala lingua, quem carpit.

Seneca. in epist. al Nulla tam molesta fœlicitas est: vt malignitatis dentes vitare possit. Qui alienis malis sicut suis bonis lætantur, diuites sunt alienis iacturis, locupletes calamitatibus, immortales funeribus.

Seneca. in prouer. am Difficilem oportet habere aurem ad crimina.

Vide etiam in tit. consideratio. y. cōuersatio. e. conuitiū. e. excusatio. k. fama. o. p. inuidia. z. loquacitas. x. murmur. g. odium. i. profectus. c. Deus.

Au. super Io. ser. 19. a DEus tibi totū est. si esuris, panis tibi est. si sitis, aqua tibi est. Si in tenebris es, lumen tibi est. si nudus es, immortalitate tibi vestis est.

Aug. li. 6. confessio. b O vera summa suauitas omni suauitate dulcior, sed nō carni & sanguini, omni luce clarior, omni secreto interior, omni honore sublimior, sed nō sublimior in se.

Aug. li. 7. confessio. c O æterna veritas & vera charitas & chara æternitas, tu es Deus meus, vbi suspiro die ac nocte.

Au. de charitate. d Deus medicamentum est non sano, tegula est prauo, lux est tenebrato, habitatio est deserto.

Aug. in soliloquiis. e Deus vera & summa vita, in quo & à quo & per quē bona sunt omnia, quæ beata sunt. Deus à quo auerti, cadere, in quem conuerti, resurgere. in quo manere, consistere est. Deus à quo exire, mori, & in quē redire, reuiuiscere, & in quo habitare, viuere est. Deus quem nemo amittit nisi deceptus, quem nemo quærit nisi admonitus, quem nemo inuenit nisi purgatus.

Au. super illud, Pater noster qui es &c. Ex Gre. f Deus est in seipso sicut alpha & ω. In mundo sicut rector & auctor. in angelis sicut

sicut sapor & decor. In ecclesia sicut pater familias in domo. In anima sicut sponsus in thalamo, in iustis sicut adiutor & protector, in reprobis sicut pauor & horror.

g Quicquid præter Deum est, dulce non est. quicquid mihi vult dare Domin⁹ meus auferat totum, & se mihi det. *Augu. sup psal. 26.*

h Non est quò fugias à Deo irato, nisi ad Deum placatum. *Augu. sup psal. 74.*

i Deus totus oculus est, quia omnia videt. totus manus est, quia omnia operatur. totus pes est, quia vbique est. *Aug epist. cap. 36.*

k Non in loco Deus videtur, sed mundo corde, nec corporalibus oculis Deus quęritur, nec circunscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu: & quum absens est, videtur: & quum præsens est, non videtur. *Ambr. sup Luc. lib. 1.*

l Creator oīum Deus pater oīpotēs vbiq; est. & vbiq; tot⁹ est. in parte nō est, quoniā vbiq; est. & tunc minus inuenitur, quando is, qui vbiq; totus est, in parte quæritur. *Gre. li. 2. moraliū.*

m Nūquā deest: & tamē ab iniquorū cogitationibus longe est, nec tamē ibi deest vbi longe est. quoniam vbi nō est per gratiā, adest per vindictam. Deus vbiq; præsens est, & vix inueniri potest. stantem sequimur & apprehendere non valemus. *Gre. ibi. et in ho. 8. su per Eze.*

n Ponam⁹ ante oculos quæ sit illa Dei natura *Ibidem.*

tura q̄ tenet oīa, iplet oīa, cōplectitur oīa, superexcedit oīa, sustinet oīa, nequaquā autem Deus ex vna parte sustinet atque ex alia superexcedit: neque ex alia pte implet atq; ex alia parte circūplectitur, sed circūplectendo implet, implendo circumplecti tur, sustinēdo superexcedit, superexcedendo sustinet, sine inquietudine superius regens, sine latitudine inferius sustinens, interius sine extenuatione penetrans, exterius sine extēsione circunstans. Est itaque inferior & superior sine loco, est amplus sine latitudine, est subtilis sine extenuatione, & qui per molē corporis nusquā est, per incircūscriptā substantiā suā nusquā deest.

Gre. ibid. & in mo. o Deꝰ manet ītra oīa, ipse extra oīa, ipse supra oīa, ipse infra oīa, Superior est per potentiā, inferior per sustentationē, exterior per magnitudinē, interior per subtilitatē. Sursum regēs, deorsum cōtinens, extra circundans, interius penetrans.

Greg. lib. 20. mora. p Penè omne qđ de Deo dicitur, eo ipso iam indignū est, quo potuit dici. nā cuius laudi non sufficit obstupescens conscientia, quando sufficiet loquens lingua?

Ber. de cō sidera. li bro 5. q Nō parū appĥēdisti, si hoc tibi de Deo compertū sit, qꝑ nusquā sit, qui nō clauditur loco, & nusquā nō sit, q non excludit loco.

Ibidem. r Deus nō partibus cōstat, vt corpus, nō affecti

affectibus distat, vt anima. Non formis substat vt omne, quod factū est. Nunquid verendum ne cogitatio transuolet illum? quantuncunque in altū proficiat, vltra est. In terra quòd homo cogitare possit, altissimū querere, ridiculū est statuere ipsum, vltra, non citra quærendus est.

Bern. sermo. 57. s Quā diues es in misericordia, qnī magnificꝰ in iustitia. q̄ munificꝰ in gratia, dñe Deꝰ noster! nō est q similis sit tibi. Munerator copiosissime, remunerator æquissime, liberator piissime, gratis respicis humiles, iustē iudicas innocentes, misericorditer etiam saluas peccatores.

Berna. de cōsideratione. t Quid est Deus? lōgitudo, latitudo, sublimitas, profundū. Longitudo ꝓpter eternitatē. Latitudo propter charitatē. Sublimitas propter maiestatē. Profundum propter sapiētiā. Deus amat vt charitas, nouit vt veritas, sedet vt æquitas, dominatur, vt maiestas, regit vt principiū, tuetur vt salus, operatur vt virtus, reuelatur vt lux, assistit vt pietas, que oīa faciūt & angeli, facimus & nos: sed lōge inferiori modo. non vtiq; bono, quod sumus, sed quod participamus.

Orige. sup Iud. ho. 2. v Vnusquisq; quod ꝑ cæteris colit, quod super oīa miratur & diligit, hoc ei Deus est. Si quid illud est, quod in delectionis laude præponderat, hoc tibi Deus est.

x Dom

Cas. super illud ps. 2. Sic loquetur ad eos.

x Dominus nec ſplene ridet, nec vultu ſubſannat. Ira ergo Dei vocatur retributio peccatorũ. Nã motus diuinitas nõ patitur, q̃ ſemper eadẽ æterna, atq; immobilis perſeuerat: ſed iſta cõuerſio hũanę cõuenit fragilitati, vt de læto qs triſtis, de placato iracundus, de beneuolo reddatur offenſus.

Cas. super illud pſal. Inquirẽtes dominum, &c.

y Quum diligimus Deũ, omnia in ipſo reperimus. Vnus eſt q̃ quæritur, ſed in quo omnia continentur. O lucrum mirabile! ô compendium ſingulare! cur nos per diuerſa fatigamus? Ad ipſum ergo vnanimiter feſtinemus, poſtquam cuncta bona vltra non quærimus, ſed tenemus.

Cas. ſuper illud pſal. Magnus dominus.

z Virtus inexplicabilis, pietas incõprehẽſibilis, ſapiẽtia ineffabilis, cuius diffinitio eſt, finem in ſanctis laudibus non habere.

Hug. li. 1. de claustro aiæ.

a b Sicut enim nullũ eſt momẽtũ, quo homo nõ vtatur, vel fruatur Dei bonitate, & miſericordia: ſic nullum debet eſſe momẽtum, quo eũ præſentem non habeat in memoria. Omne tẽpus, in quo de Deo non cogitas, hoc re computa perdidiſſe.

Alanus de cõqueſtione naturæ.

a c Deus eſt ſplẽdor nunq̃ deficiẽs, vita indefeſſa nõ moriẽs, fons ſemper ſcaturiẽs, ſeminale vitæ ſeminariũ, ſapientię principale principium, initiale bonitatis initiũ.

Sen. ep.

a d Prope deus eſt, tecum eſt, intus eſt. Ita dico Lucili, facer intra nos ſpiritus ſedet malo-

malorum bonorúmque noſtrorum obſeruator, & cuſtos, hic prout à nobis tractatus eſt, ita nos ipſe tractat. bonus vero vir ſine Deo nemo eſt.

Vide etiã in tit. amor. f. g. ab. ac. ay. ab. bi. bl. bm. anima. b. beatitudo. a f. cogitatio. n. conſideratio. a. d. conuerſio. a. b. c. d. t. creatio. a. c. curioſitas. q. f. dilectio. a. d. r. gloria. æterna. ſ. r. laus. u. miſericordia. c. paſsio. y. ſapiẽtia. c. ſcriptura. d. & in tit. trinitas per totum.

Deuotio.

Aũ. ſuper pſal. 85.

a NOn putreſcit cor, ſi leueẽ ad deũ. frumẽtũ tuũ ſi haberes in inferioribus, ne putreſceret, leuares illud ad ſuperiora. frumentũ tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terra putreſcere. frumẽtum leuares ad ſuperiora, cor leua in cœlũ. Et vnde, inquis, poſſum? q̃ funes, quæ machinæ, quæ ſcalę opus ſunt? gradus affectus eſt, iter tuum volũtas tua eſt. amando aſcẽdis, negligendo deſcendis, ſtans in terra, in cœlo es, ſi Deum diligis.

Aũ. ſuper Ioannem.

b Si habet animus vnde oblectetur extrinſecus, ſine dilitiis manet interius.

Au. de vir ginitate.

c Anima Deo deuota ſic ſe actꝰ corporis & terrenos exuit, mores vt veſtiat, quomodo ſi velit rurſus induere. Conſuetudo eiñ boni vſum veteris prauitatis amiſit.

Aug. in li br. de vir.

d Hæc eſt vera fortitudo, quæ naturæ vſ

ræ vsum, sexus infirmitatem, mentis deuotione transgreditur.

Augu. sup Ioannem. e Nescio quid incorporaliter & spiritualiter in nobis facit Deus: quod nec sonus sit, qui autē percutiar, nec color, qui oculis discernatur, nec odor, qui naribꝰ capiatur, nec sapor, qui faucibus iudicetur, nec durū & molle, quod tangēdo sentiatur, & tamē aliquid est, quod sentire facile est, explicare non possibile.

Gre. Tho. f Si nos virtus deuotionis in intimis afficit, omnis strepitus prauæ suggestionis obmutescit.

Gre. ibid. & in mo. g Viros ad offerenda Deo munera venientes in medio ciuitatis interficit: quia diuinis deditæ operibus mentes, nisi magna se circumspectione custodiant, furtiuiente hoste, dum deuotionis portant hostiam, in ipso itinere perdunt vitam.

Ber. super cant. h Nō omnibus eodē modo data est gratia ista. s. deuotio. Porrò Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu patris, Paulus in tertio cœlo secreti huius gratiam sunt assecuti. Prior mulier strauit in ruto loco humilitatis, posterior in solio spei. Thomas in fundamēto fidei, Ioānes in lecto charitatis, Paulus in intimo sapientiæ, Petrus in luce veritatis. Sic apud sponsum mansiones multæ sunt.

i Tempo

i Temporis præteriti fructus est compunctio, futuri flos est deuotio. *Ibidem.*

k Mel in cera, deuotio in litera: alioquin litera occidit, si absque condimento spiritus glutieris. *Ibid.*

l Est vnguentū contritionis, est vnguentum pietatis, primum pungitiuū dolorē faciens: secundum tēperatiuū dolorē leniēs, tertium sanatiuum morbum expellens. *Ber. super cant.*

m Vbi crapulā ructāris inter pocula sensę rit Xpꝰ, vina sua dulciora sup nuel & fauum mēti ꝓpinare nō dignatur. Vbi curiosa ciborum diuersitas, vbi diuitis suppellectilis discolorum varietas oculos pariter pascit & vētrē, cælestis panis ieiuna deserit mētē. *Ber. in ep.*

n Melius est deuotorum in minoribꝰ q̄ indeuotū in maioribꝰ ꝓfectionibꝰ inueniri. *Io. Cassia nus Collo.*

o Deuotio est feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere nō valens, certis manifestat indiciis. *Io. albanus. Hugo.*

Vide etiā in tit. Abstinētia, c. Contēptus, c. Delitiæ, d, f. Desiderium & seruitium, b.

Diabolus.

a INternas animæ cogitationes diabolum nō videre certi sumus: sed motu eas corporis ab illo & affectionū indiciis colligi & experimento didicimus. Secreta aūt cordis solus ille nouit, ad quē dicitur, tu solus nosti corda filiorum hominum. *Augu. de diffi. eccle. fa. sticerū. dogmatū.*

Augu. super psal.

b Diabolus plerunque vult nocere, & nō potest, quia potestas ista est sub potestate. Nā si tantum posset nocere diabolus quantum vult, aliquis iustorum nō remaneret.

Hec Am. super Lucam.

c Anima nunquā à corpore vinceretur, nisi prius à diabolo teneretur. Nam nisi quis porci more vixisset, nunquam accepisset in eo diabolus potestatē: aut si accepisset, non vt perderet: sed vt probaret. Sine permissione Dei diabolum nocere nō posse cognoscas: ne potentiam diaboli magis timeas, quàm diuinitatis offensam.

Greg. 29. moral. super illud Iob, Diuidetur aest super terram.

d Prius cōplexionem vniuscuiusque aduersarius perspicit, & tunc tentationis laqueos opponit. Alius nanque lætis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit: quo ergo aduersarius occultus faciat le capiat, vicinas cōplexionibus deceptiones parat: quia lętitię voluptas, proxima lętis moribus, luxuriā proponit. Et quia tristitia in iram facile labitur, tristibus peccatum discordiæ porrigit: quia timidi suppliciа formidant, pauentibus terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspicit, eos ad quęcunque voluerint, blandis fauoribus trahit. Singulis igitur hominibus vitiis conuenientibus insidiatur.

Greg. in homi.

e Perfectè aduersarius vincitur, quando mens nostra in tentamenta eius ad delectatio

ctationem atque consensum non contrahitur, & inter cōtumelias proximi ab odio custoditur, & inter flagella Dei à murmuratione compescitur.

f Iniustum est seruire diabolo, qui nullo placatur obsequio. Greg. ibi.

g Dæmonū est, mala suggerere: nostrum est, nō cōsentire. Quoties eis resistimus, toties eos superamus, angelos glorificamus, Deū honoramus, q visitat, vt pugnem⁹: adiuuat vt vincamus: cōsolidat, ne deficiam⁹. Bern. in ser.

h In primis grauis & insuperabilis est impetus diaboli: quòd si quis forti animo sustinuerit eum, in secundo inueniet eum infirmiorem. Quanto enim plus percussus fuerit, magis refrigescit & deficit. Chrys. sup Matth.

i Dæmones triplici acumine prescientię vigēt, scilicet subtilitate naturæ, experientia tēporū, reuelatiōe superiorū potestatū. Isido. li. 1. de summo bono.

k Quanto propinquius finē mundi diabolus videt, tanto crudelius persecutiones exercet: vt qui se cōtinuo damnandum conspicit, sibi socios multipliciter, cum quibus gehennæ ignibus addicatur. Isid. de summo bono. lib. 1.

l Diabolus quando decipere quenquam quærit prius naturam vniuscuiusque intendit, & inde applicat, vndè aptum hominem ad peccandum inspexerit. Isid. lib. 3. de summo bono.

m Diabol⁹ serpēs est lubric⁹, cui⁹ si capiti, Isi. vbi su.

id est, primę suggestioni non resistitur, totus in intima cordis, dū nō sentitur, illabitur.

Vsid. ibid. n Tunc contra eum, quem possidet diabolus, acrius sæuit, quando se diuina virtute ab eo expellendum cognoscit.

Cypria. in quadā ep. o Lata & spaciosa itinera vitæ letalis, illic illecebræ, & mortiferæ voluptates. illic diabolus blanditur, vt fallat: aridet, vt noceat: allicit, vt occidat.

Pet. Rau. tract. 8 in lud. Mat. 2. Dictus Iesus i deserta. p Diabolus mali auctor, nequitiæ origo. rerū hostis, corruptor seculi, hominis semper inimicus, ille laqueos tendit, lapsus para, foueas fodit, aptat ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia addit amori, errores serit, discordias nutrit, pacē turbat, affectus dissipat, humana violat, diuina tentat.

Pet. Rau. ibid. q Diabolus semper primordia bona pulsat, capcat rudimenta virtutum, sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens quòd ea subuertere fundata non possit.

Vide etiā in ti. Antichristus, a, b, c, r. Cor. a. Error, h. Fraus, e, h. Homicidiū, b. Mendacium, m. Mors, a e. Peccatum, a, o. Pœnitentia, y, & in tit. tentatio per totum.

Dilectio.

Aud. de vita Christi. a ILli Deū diligūt, qui nō aliud, quàm vnde nomē eius glorificēt, exercent.

b Breue

b Breue præceptum tibi præcipitur, dilige, & fac quod vis: sine taceas, dilectione taceas: sine clames, dilectione clames: sine emendes, dilectiōe emendes: sine parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis. nō potest de ista radice nisi bonum exire. *Aug. de laude charitatis.*

c Dilectio sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent se omnes signo crucis, respondeant omnes amen, cantent omnes alleluia, baptizentur omnes, intrēt ecclesias, impleant parietes basilicarū, non discernuntur filij Dei à filiis diaboli, nisi charitate. Qui habēt charitatem, nati sunt ex Deo: qui non habent charitatem, non sunt ex Deo. Magnum iudicium, magna discretio, quicquid vis habere, hoc solum nisi habeas, nihil tibi prodest: alia si non habeas, hoc habe & implesti legem. *Aug. ibi. super illud 1. Io. In hoc manifesti sūt filij Dei, et filij diaboli.*

d Miser ego, quātū deberē diligere Deū meū, qui me fecit, quū nō erā, redemit quū perieram! Nō enim eram, & de nihilo me fecit, non lapidē, non arborem, nō aliquod de animalibus, sed hominē voluit me esse. dedit mihi viuere, sentire, discernere, reduxit me de exilio, redemit de seruitio, vocauit me nomine suo: vt memoriale suū semper esset apud me. Vnxit me oleo lætitiæ, quo ipse erat vnctus, vt ab vncto essem vnctus, & à Christo dicerer Christianus. *Aug. de spiritu & anima.*

Cãin epi. e Nõ habet callidus hostis machinamẽtum efficacius ad tollendam de corde dilectionẽ, quàm si efficere possit, vt in ea incautè,& non cum ratione ambuletur.

Augu. de spiritu & litera. f Quantum Deum diligas, debes ex dilectione legis eius ostendere.

Aug. li. 1. de doctrina Christiana. g Omnes homines æquè diligendi sunt: sed cùm omnibus prodesse non possis, his potissimum consulendum est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius tibi, quasi quadam sorte, iunguntur.

Glo. Aug. super illud cãti. 2. Ordinauit in. h Primo diligendus est Deus, secundo parentes, inde filij, post domestici: qui etiam si boni sint, malis filiis præponendi sunt.

Am super Beati immaculati. i Inimicos autẽ nõ sicut teipsum, sed simpliciter. sufficit enim quòd odio non habeas.

Ambr. de trinitate. lib. 5. k Verè diligit, qui sine tristitia, sine timore, voluntario potius studio, quàm coacto præcepta conseruat.

Gre. in registro. l Dilectionem firmi Christiani nulla vincunt tormenta. Amantis enim plus incitatur charitas, si eum, cuius sensit beneficia, prohibeatur amare.

Grego. in pastorali. m Pro magno diligi non debet, quicquid fine concluditur, illa appetenda, illa summopere diligenda, quæ nec inuenta transeunt, nec adepta deficiunt.

m Nihil est pretiosius Deo virtute dilectionis

ctiõis, nihil est desiderabilius diabolo extinctione charitatis.

Greg. 21. moral. n Inimici dilectio tũc veraciter custoditur, quum nõ de profectu delicimur, nec de ruina eius lętamur. nemo em̃ amat aliquẽ, quẽ non vult esse meliorẽ,& eum stantem voto persequitur, quẽ cecidisse gratulatur.

Ber. super illud psal. Quid reddo tribuã do veni ad ipsum, me susceptt: & subdit, mino &c. o Quãdo ignorabã, me instruxit: quãdo errabam, me reduxit, quãdo peccabam me correxit: quando steti, me tenuit: quando cecidi, me erexit: quãdo iui, me duxit, quã. nec pro his omnibus, quid rependã habeo, nisi tantum vt diligam. Nõ enim melius, nec decentius, quàm per dilectionẽ rependi potest, quod per dilectionem datum est.

Ber. super Cantica. p Non abduci blanditiis, nec seduci fallaciis, nec iniuriis frangi, toto corde, tota anima, tota virtute diligere est.

Prosp. li. 1. de vitæ contẽplatiua. q Ordinẽ dilectionis illi peruertunt, nec modum diligendi custodiũt, qui aut mundum, qui contemnendus est, diligunt: aut corpora sua minus diligẽda plus diligunt, aut proximos suos non sicut seipsos, aut Deum plusquã seipsos forte non diligunt.

Hugo de substãtia dilectionis. r Dilectio Dei est omnia cõmoda & incommoda postponere causa perfruendi Deo. Dilectio proximi est priuata commoda postponere causa perfruendi amico.

Pulgentius i quo dam ser.

s Necesse est, vt quò præcesserit dilectionis thesaurus, illic etiam cogitationi sequatur affectus, ideo veritas ait, Vbi enim est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit. vt ergo in cœlis thesaurizemus, cœlestia diligamus. Vis nosse vbi thesaurizas? attende quid cogitas. ita fiet, vt thesaurum tuum ex tuo amore cognoscas, & amorem tuum iudicio tuæ cogitationis intelligas.

Cas. super psal. Diligã te do. &c.

t Diligere, quasi de omnibus eligere. Ignis est charitas Dei; virtutum progressionibus crescens, quæ quanto magis concupiscitur, tanto efficacius ampliatur.

Ibidem.

v Inaudita est dilectio, quæ amicum diligit, & præsentiam eius non amat.

Pet. Rauenn. epi.

x Cùm humanæ conditionis status multiplici motu varietur, nihil in temporalibus inuenio præter vnum, quod vitæ cœlestis imaginẽ repræsentet. Sola dilectio est, quã nõ alterat casualis euẽtus, quam separatio corporalis non diuidit, quã temporis longitudo non aholet, quæ defectui non succumbit. Sola dilectio est, per quam amicos absentes videmus, alloquimur, amplexamur, quæ sic quadam angelica agilitate & imaginario commeatu transuolat & recurrit. vt nihil de damno corporeæ molis aut distantiæ localis iniuria conqueramur.

Ibidem.

y Fortis est dilectio vt mors. cum enim

comp

compagẽ membrorũ, animæque & corporis fœdus amicabile mors abrumperet, dilectio econtrariò diuersas voluntates conflat in vnam, & in glutino charitatis diuersarum animarum consolidat vnionem.

Ibidem.

z Dilectio absentiæ damna non sentit: eúmque diuturnitate temporum plerunq; soleat infirmari dilectio: & temporis tractu & locali distantia conualescit.

Seneca in proner.

a b Nihil est quod non toleret qui perfectè diligit.

Vide etiã in ti. Adiutorium, a. Amicitia, a l. Amor. charitas, o, p. Correctio. c, d. Crux, h. Deus, v. Discordia, k. Misericordia, a, f. Perfectio, a, b. Proximus & prosperitas, m. Sanctitas, b. Virtus, a.

Discere.

Augus in epistio. ad Hiero.

a AD discendum quod opus est, nulla ætas sera videri potest: quòd & si senes magis decet docere, quàm discere: magis tamẽ decet discere, quàm ignorare.

Hiero. in epistio.

b Nihil prodest facienda didicisse, & nõ facere. Melius est nescire aliquid, quàm cum periculo discere.

Gre. Nan. xan. i apo.

c Optabile est & mihi perclarum vsq; ad vltimam discere senectutẽ: quũ nulla ætas ad perdiscẽdum sufficere põt. Docere verò *loget.* alios, affectare eũ, qui nõ sufficiẽter instructus est, res mihi videtur antiqui puerbij: in dolio discere artẽ figuli: hoc est in peri-

culo animarum, doctrinâ discere pietatis.

Hug. li. 3. de Eccles. cap. d Sapiens quidam, cum de modo, & forma discendi interrogaretur: Mens inquit humilis, studium quærẽdi, vita quieta, scrutinium tacitum, paupertas, terra remota. Hæc reserare solent multis obscura legendo. Audierat puto quod dictum est, mores ornant scientiam, & ideo præceptis legendi præterea quoque viuendi adiungit: vt & modum vitæ suæ & studij sui rationem lector agnoscat. Illaudabilis enim est scientia, quam vita maculat impudica: & iccirco summopere cauendum est ei qui quærit scientiam, vt non negligat disciplinam.

Ibidem. e Multos hoc decipit, quòd ante tẽpus sapiẽtes videri volũt: vt iam & simulare incipiãt, quod nõ sunt: & qđ sunt, erubescere: & eo longius à sapiẽtia recedunt, quo nõ esse sapientes se putari putãt. Sed si magnorum & sapiẽtum vel scripta audierũt, vel verba: nos, inquiunt, vidimus illos, & nos ab illis legimus: sæpe nobis loqui illi solebant. Illi summi illi famosi cognouerunt nos, sed vt me nemo agnoscat, & ego cũcta nouerim.

Hugo. ibi. f Ab omnibus libẽter disce, qđ tu nescis: quia humilitas cõmune tibi facere potest, quod natura cuiq; propriũ fecit. Sapiẽtior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Qui ab omnibus accipiunt, omnibus ditior

ditiores sunt. Audi Crysippũ in ,puerbiis, Quod tu nõ nosti, fortassis nouit asellus.

g Qui eñ diligẽter inspicere velit, quid antiqui ,ppter amorem sapientiæ pertulerint, quàm memorãda posteris virtutis suę monimenta reliquerint, quãlibet suã diligentiã inferiorẽ esse videbit. Alij calcabãt honores: alij proiecerunt diuitias: alij acceptis iniuriis gaudebãt: alij pœnas spreuerunt: alij cõtubernia hominũ deserẽtes, vltimos recessus & secreta eremi penetrantes, se soli philosophiæ dedicabant: vt quãtũ mẽte & intelligentia à cęteris differrẽt, ipsa locorum distantia demonstraret: ne vna teneret habitatio, quos non eadem sociabat intentio. Cuidã philosopho referebat quidam dicens, Nunquid non vides quia te deridẽt homines? & ille, Ipsi me, inquit, deridẽt, & eos asini. Cogita, si potes, quanti æstimauerit laudari ab iis, à quibus nec vituperari timuit. Hug. ibi.

h Quid est quòd ex tanta turba discentium quorum multi & ingenio pollent & exercitio vigent, tam pauci inueniantur, quibus ad sciẽtiã peruenire cõtingat? Sciẽdũ est quòd in quolibet negotio duo sunt necessaria: opus videlicet & ratio operis: quæ ita sibi annexa sunt, vt alterũ sine altero aut inutile sit, aut minus efficax. Verũ Hug. ibi. lib. 5.

tamen

tamen melior, vt dicitur, prudentia est fortitudine: quia & apponēda aliquando quæ viribus mouere non possumus, arte leuamus. Sic nimirum est in omni studio, q sine ordine & discretione operatur: laborat quidē, sed non perficit: & quasi aerem verberans vires in ventum fundit. Aspice duos pariter syluam transeuntes: & hunc quidem per deuia laborantem, illum verò recti itineris compendia eligentem: pari motu cursum tendunt, sed non æquè perueniunt. Quid autem scripturam dixerim nisi syluam? Cuius sententias quasi fructus quosdam dulcissimos legendo carpimus: tractando ruminamus. Qui ergo in tanta multitudine librorum discendi ac legendi ordinem non custodit, quasi in densitate saltus oberrans, tramitē recti itineris perdit: & vt dicitur, semper discentes: & nunquam ad scientiam peruenientes. Tantum enim valet discretio, vt sine ipsa & omne ocium turpe sit, & labor inutilis.

In collatione Isaac secunda.

In collatione Nesto rij abbat.

Rabi Moy ses, lib. 1. c. 30.

i Proxim' cognitiōi est, q, qd debeat inqrere, prudenter agnoscit. Maxima enim pars intelligentiæ est, scire, quòd nescias.

k Nunquam ad rationē veritatis intrabit quisquis à discutione cœperit erudiri.

l Tria sunt, vt ait Alexander, quæ impediunt hominem apprehēdere veritatē rei, scilicet

scilicet amor altitudinis, subtilitas ac profunditas rei inuestigandæ, & ignorātia inquisitoris, siue breuitas potētiæ suæ in apprehendēdo. In nostro autē tēpore est causa quarta, quā nō numerauit Alexāder, qa nō erat in tempore suo, & hæc est societas nutritiua, quoniam in natura hominis est amor sequendi illū, cū quo habet societatem, & diligere ea, in quibus nutritus est. adeo q videbis habitatores villarum, licet sint ibi in sordib', & in defectu delectationum, & in malitia ciborū, vt odiāt habitationem ciuitatū, nec delectātur in delitiis earū, & eligunt potius ea, in qbus nutriti sunt, ꝙ ea in quibus non sunt: licet sint meliora. Simile cōtingit homini in scientiis & opinionibus, in qbus nutritus est ab infantia sua, quoniā diligit illas & cōfirmat rationes earum, & anxiatur in cōtrariis. & ideo propter istā causam deficit intellect' hominis in apprehēsiōe veritatis: & sequitur ea, in quibus nutritus est: & tunc renouabitur in eo dominatio cogitationum similiū & seqla defectuū & malitia morū. id accidit propter societatem, & nutriturā cum illis, quorū opinio confirmatur in eo.

m Interdū expedit patriā negligere, vt sapientiā qs possit acquirere. Vlysses Ithacus nisi hoc fecisset: laboribus propriis fortè latuis

Cæs. lib. 1. epis.

latuisset, cuius sapietiã hinc maxime Homeri nobile carmen asseruit: dum illi prudẽtiores sunt semper habiti qui multorum hominum cõuersationib⁹ ꝓbãtur eruditi.

Cass. lib. 3. n Desiderabilis est literarum eruditio, q̃ naturam laudabilẽ eximiè reddit ornatã. Ibi enim prudens inuenit: vnde sapientior fiat: ibi bellator reperit, vnde animi virtute roboretur: inde princeps accipit quomodo populos sub æqualitate componat: nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam literarum non augeat gloriosa notitia.

Cass. li. 2. epi. o Hic enim decorum est, terminum nõ habere, hic honesta probatur ambitio, cuius etiam & nimietas placet: omne siquidem scientificum quanto profundius quæritur, tanto gloriosius inuenitur.

Cassio. in quadã ep. lib. 1. p Quærat eruditas vnde possit esse gloriosus. prudens frequentiam non respuat hominũ, quos nouit esse laudandos. alioquin fama tollitur virtutũ, si earum merita in hominibus nesciãtur. Nam quale desiderium est ciuium frequentiam deserere, cùm aliquas quoque animum conuersationi humanæ videamus se velle miscere?

Cass. ibid. q Quod in iuuentute nõ discitur: in matura ætate nescitur. Arm. n bellãdi si nõ preluditur, quũ fuerit necessaria, nõ habetur.

Ibidem. r Aegrè namque dediscitur, quod didicit ætas

ætas tenerior: quia, Quo semel est imbuta, recens seruabit odorem Testa diu.

Ibidem. s Nihil tam incredibile, quod non discendo fiat probabile.

Sene. epist. 43. t Lectio certa ꝓdest, vera delectat. Qui quò destinauit peruenire vult, vnam sequatur viam, non per multas angetur: non ire istud, sed errare est.

Sen. ep. 7. v Mutuo ista fiũt: & homines dũ docẽt discũt: nõ est, quod gloria publicãdi ingenij producar in medium, vt recitare istis velis, aut disputare. Si haberes isti populo idoneam mercedẽ, nemo est, q̃ intelligere te possit. cui ergo, inquis, ista didici? nõ est quòd timeas ne operã p. lideris, si tibi didicisti.

Sene. epist. 76. x Quid est stultius, quàm quia diu nõ didiceris, nõ discere? omnis ætatis homines schola admittit. Tandiu discendũ est quandiu nescias. Si prouerbio credis quandiu viuas, etiam seni discendum est.

Ibidem. y Mores primum, mox sapientiam discee: quæ sine moribus male discitur.

In prou. philosophorum. z Debẽt homines viaticũ senectutis literarũ eruditione parare, discendo, ne deceerint insipiẽti animo: literas tãquam baculum infirmo corpori repertas esse: eundem finem esse discendi, qui & viuendi.

Vide etiã in tit. adiutor. contẽptus. a. curiositas. doctrina, a l. a m. a p. a q. a r. a u.

b.h.b.m.exercitatio & magister & philosophia.r. sapiẽtia.h.i.x.a. b.a.r a studium & taciturnitas.no. Disciplina.

Gre.l.13. mora.

a COr quod sine disciplina est, exaltari non valet: quia humana mens sicut male eleuata in infimis premitur: sic bene pressa in sublimibus leuatur.

Bern. epi. capi.13.

b O quàm cõpositum reddit omnẽ corporis statum, necnõ & mentis habitu disciplina. Cernicem submittit: ponit supercilia: componit vultum: ligat oculos: cachinnationes cohibet: moderatur linguam, frenat gulam: sedat iram: format incessum.

Ber. super cant.

c Iugo disciplinæ insolẽtia morũ domãda est: quousque duris ac diuinis seniorum attrita legib⁹ humilietur, & sanetur cerui cosa volũtas: bonúmque in se naturæ quod superbiẽdo amiserat, obediendo recipiat.

Cy. epi. 2. de disciplina & habitu vir.

d Disciplina custos spei, receptaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis facit in Christo manere semper, ac iugiter Deo vinere, ad promissa cœlestia & diuina præmia peruenire.

Hug. de inst. noui.

e Quãuis in nullo loco disciplinã suam homo deserere debeat: diligentibus tamẽ ibi conseruanda est, vbi vel neglecta pluribus generat scandalum, vel custodita bonæ imitationis est exemplum.

Qui

f Qui breui tempore pro pudore disciplinam non patitur, omni tempore in pudore intipientiæ permanebit. Pythag. in sua præcep.

g Educatio & disciplina morem facit, & illud sapit vnusquisque, quod didicit. Vide etiam in ti. conuersatio & doctrina.h. Seue. l. de moribus.

Discordia.

a DIssensiones nũquã debẽt amari: sed aliqñ tamen aut a charitate nascuntur aut charitatẽ pbant. Quis enim facile inuenitur, qui velit reprehendi? Et vbi est ille sapiens, de quo scriptum est, Corripe sapientem, & amabit te? Nunquid tamen ideò non debemus reprehendere, & corripere fratrem, ne securus tẽdat in mortem? Aug. epi. cap. 57.

b Nihil minùs semper optaui, quàm inter eos, qui cùm multum dixerint, multúmque sermocinati sunt: oriri aliquid vnde nouus quasi conflictus exurgat. Am. cõtra Academicos.

c Melius est emigrare cũ gratia, quàm cohabitare cum discordia: melius est sine ire abire, quàm cum iurgio residere. Am. in li. de patriarchis.

d Nulla spatia possũt satis esse discordibus: quietis & pacificis ẽt angusta abũdãt, dissonis moribus etiam spatiosa arctatur. Ambibid.

e Contentio est impugnatio veritatis cum confidentia clamoris. Ambros. in offic.

f Quisquis corpus affligit, sed concordiã deserit: Deum quidem laudat in tympano, Hie sup. ep. ad Ro.

Laudent nemĕ eius in choro. Ibidem.

sed non laudat in choro.

g Vbi dissensio est, vbi inuidia est: ibi chorus non est.

Hic super il pro. 29. Qui vehementer cunq; git, elicit sanguinẽ: et qui provocat iras, deducit discordias.

h Qui mŏdestè alloqtur proximũ, gratũ accipit respõsum: & quasi de vberib⁹, in quibus lac quærebat, butyrũ exprimit. Sed qui incepto verbo rixã & discordiã ex fraterno corde prouocat, quasi necessaria vltra modum emungens sanguinem elicit.

Gloſſa ſup illud Eccleſia. 27. Obſurgatio et ira amul labũt ſub ſacrificium ſanctam.

i Concordia minimæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur.

k Sicut nihil est pretiosius Deo virtute dilectionis: ita nihil est desiderabilius diabolo extinctione charitatis. Quisquis ergo seminando iurgia, dilectionẽ proximorum perimit, hosti Dei familiarius seruit.

l Per Salomonẽ dicitur: q dimittit aquã, caput est iurgiorũ. Aqua ꝓpriè dimittitur, quũ linguę fluxę effrenatur: sed dimissor aquę iurgiorum caput efficitur: qa p linguæ incõtinentiã discordiæ origo propinatur.

m Discordes tãdiu nullum boni operis sacrificium Deo immolant, quandiu à proximorum charitate discordant.

Gre. ī pa. 9 Gr. 4. mo. Gr. in pa. Gre. li. 9. mo.

n Peruersæ mentes si semel ad studium contrarietatis eruperint, siue prauum siue rectum quid à contradicentibus audiant, aduersis hoc responsionibus impugnantes quia quum persona per cõtrarietatẽ displiceat,

eet, nec recta, quæ protulerit placẽt. At cõtrã bonorũ cõrda, quibus in odium nõ venit persona, sed culpa: sic peruersa dijudicant, vt recta quæ dicuntur assumant, & sic male prolata respuunt: vt tamen approbent, quæ ex veritate cognoscunt.

Iſid. ety.

o Discordia est aliquorũ diuersio, quos prius amoris vinculum colligauit. Cõcordia est conuenientium in rectitudine animorum indirupta quædam & vnita complexio. Seditiosus est, qui dissentionẽ animarum facit, & discordias gignit.

Caſſ. ſuper pſal.

p Conspiratio apud spiritualiter viuentes contra ordinis disciplinam & maiorum instituta confœderatio est.

Ibidem.

q Sũmopere iurgia fuge. nã cõtra parẽ cõtendere anceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidũ, maximè autẽ contra fatuum contentionem inire: nam absentem lædit: qui cum ebrio litigat.

Se. in pro.

r Principiũ discordiæ est, aliquid cõmune suũ facere. Turpius nihil est, q̃ cum eo bellũ gerere, cũ quo familiariter vixeris.

Vide etiam in ti. amicitia. a e. a v. doctrina. a l. iciunium. a h. loquacitas. h. pax. reconciliatio. c. g. testimonium. c.

Diſcretio.

Gre. 29. mora.

2 EX studio arcus distenditur vt in suo tempore cum vtilitate tendatur: qui

utium relaxationis non accipit, faciendi virtutem ipso vsu temonis perdit. Sic aliquando in exercitatione, virtus quum per discretionem prætermittitur, reseruatur, vt tanto post vitia valenter feriat, quanto à percussione interim prudenter cessat.

Gre. ibi. b Plerunque virtus quum indiscrete tenetur, amittitur: quum discretè intermittitur, plus tenetur.

Greg. 21. mora. c Sãctorũ prouida discretio, dũ solicitè circunquaq; cõspicit in altũ posita priùs q̃ veniat, culpã deprehendit, eámque quò vigilanter prænotat, eo fortiter declinat.

Ibidem. d Sepe dũ nosmetipsos pl' iusto discutimus, de ipso discretionis studio indiscreti' erramus: & mẽtis nostræ acies quò pl' cernere nititur, eò dãnũs obscuratur: qa q imporrunè solis radios aspicit, tenebrescit.

Gre. Nazianzenus in apo. e Medij quidẽ incedere debem' inter nimium timidos, & nimiũ temerarios: vt simus quidẽ verecũdiores his, qui ad indebitos honores fœda ambitione nituntur: & paulò confidentiores his, qui futuri iudicij metu etiã bonorum actuum cuncta fugiũt.

Ber. super cãt. ser. 24. f In cunctis nobis semper debet præesse discretio: & quasi moderando singulas discernere voluntates, ne opinio verisimilis fallat, ne decipiat sermo versutus, ne quod bonum est, malum: ne quod malum est, bonum esse credatur.

g Discretio quippe omni virtuti ordinẽ ponit, modũ tribuit, decorem & perpetuitatem confert. Est ergo discretio non tam virtus, quàm quædã moderatrix virtutum: ordinatrix affectuum & doctrix morum. Tolle hanc & virtus vitium erit: ipsáque affectio naturalis in perturbationem magis conuertetur, & exterminiũmque naturæ. *Ber. super cãt.*

h Tutius est chordas remitti intensiùs, quàm protendi: remissarum namque intensio artificis peritia conualescit: sed quæ semel rupta est, nullo artificio reparatur. *Chrys. de cor. alienatis.*

i Quicquid boni cum discretione feceris, virtus est: quicquid sine discretione geris, vitium est. Virtus enim indiscreta pro vitio deputatur. *Isi. lib. de synoñis.*

k Discretio est in diiudicandis rerum causis prouida & humanarum mentium moderatrix. *Isi. in sya nonymis.*

l Ratio est gerendorum ordo ex causa venientium vt quid, quo loco facias, ac dicas, intelligas. *Ibidem.*

m Omni conatu debet discretionis bonũ virtute humilitatis acquiri: quę nos illęsos ab vtraque poręst nimietate seruare. Vetus quidẽ sententia est: Apogyca Isogyca id est, nimietates ęquales sunt. Ad vnum enim finem nimietas ieiunij, ac voracitas peruenit. eodémque dispẽdio vigilarum immo- *In collat. abbatis Moy. 2.*

derata continuatio monachum, quo somni grauissimi torpor inualuit. Nãper excessum continentiæ debilitatum quemque ad illũ statum reuocari necesse est, in quo negligens quisque per incuriam detinetur.

Ibidem. n In vtraq; enim parte sustinebit maximũ detrimẽtũ quisquis inequalitatẽ tenẽs, nũc vẽtrẽ ieiuniorum ariditate cõstringit, nũc escarũ nimietate distẽdit. vt enim mẽs cibi inanitate laxata, perdit orationum vigorẽ, dũ carnis nimia laxitudine prægrauata cõdormitare compellitur: ita rursum nimietate voracitatis oppressa emittere ad Deum preces puras leuẽsq; non poterit.

Pet. Rau. in quodã sermo. o Cũctã disciplinã regularis ordinis moderetur æqualitas discretionis, ne vel nimia remissio nutritiua sit criminum, vel impia discretio parricida virtutum.

Ibidem. p Discretio virtutib⁹ modũ imponit, sine qua virtutes sunt vitia, nam si adsit timor & non discretio, transit in desperationem: si dolor, in amaritudinem: si amor, in adulationem: si spes, in præsumptionem: si lætitia, in dissolutionem: si ira, in furorem.

Ananyeus. q Ad rẽ gerendam quæ accidit, caueat ne id solũmodo cõsideret, quòd illa res honesta sit: sed etiam vt habeat efficiendi facultatem. In quo ipso considerandum est: ne aut temerè despicias propter iguauiam, aut

aut nimis cõfidas propter cupiditatem. In omnib⁹ autẽ negotiis priùs q̃ aggrediare adhibenda est discretio. Cõsidera ergo ne nimis cupias: nã in prouerbio dicit, Qui nimis cupit, parũ stringit: & partiendũ est opus sub quo in via nõ deficias, iuxta illud: Qui plus posse putat sua, q̃ natura ministrat, Posse suũ superans se minus esse pũt.

Vide etiã in tit. Caro. d. Correctio. p. b. a. c k. Dilectio. e. Humilitas. i. a. s. Loquacitas. g. l. Prudentia per totum.

Diuitiæ.

Aug. epist. 140. a Diuitiæ seculares si desunt, nõ p mala opera quarũtur in mũdo, si aũt adsũt, p bõa opa seruẽtur in cœlo. Animũ virilẽ & Christianũ nec debẽt, si accedant, extollere, nec debent frãgere, si recedant.

Aug. sup Matt. b Veræ illæ sunt diuitiæ, quas cùm habuerimus, perdere non possumus.

Aug. ser. me. 29. c Morbus diuitiarũ, est superbia, nã grãdis animus est, qui inter diuitias isto morbo nõ tẽtatur. maior animus diuitias suas vincens cõtẽnẽdo. Magnus est ergo diues, qui nõ se ideò magnũ putat, qa diues est. Superbus, qui & egenus est, in carne crepat: in corde mendicat, inflatus est nõ plenus.

Ibidem. d Difficile est, vt nõ sit supb⁹, q diues est. Tolle superbiam, diuitiæ non nocebunt.

Au. de ver bis domi. e Aurum est materia laborũ, periculum possidentium. aurum eneruario virtutum,

aurum malus dominus, proditor seruus.

Aug. ibid. f Aurũ amplius cruciat, apud quem largiùs fuerit. aurum amanti se nihil de sua possessione permittit, refundens ei reatũ suum, cui visum negat.

Aug. in hom. de diuite. g Ideo rogans diues non exauditur in tormentis, quia rogantem pauperem non exaudiuit in terris.

August. in originali sup ps. 5. h Hoc attẽdite ne passim diuites reprehendatis, & rursum ne de paupertate & egestate præsumatis. Si eñ nõ est præsumendum de diuitiis: quãtò magis non est presumendum de paupertate? pauper vlcerosus non habens esẽ, non ipsam vestem, ablatus est ab angelo in sinum Abrahæ. Vides quis sublatus est, non vides quò sublatus est in sinũ Abrahæ. lege scripturã. & inuenies diuitem Abrahã. Sublatus est ergo in sinum diuitis pauper, an potius ambo diuites Deo, ambo à cupiditate pauperes?

Glo. Aug. sup ps. 61. i Diuitiæ si affluant, nolite cor adponere. Ille igitur, qui nõ habet, nõ ambiat, is qui habet, nõ superbiat: & nõ dicit, nolite habere, sed cor adponere. Nõ enim dãnat diuitias, vnde mereamur cœlũ, sed cor appositũ quod scilicet nõ expendit, sed recondit.

Glo. Aug. super illud ps. 68. k Nõ diuisim, nõ separatim tẽpore messis hoc facient: diuites intellige superbos: pauperes humiles. habeat q̃s multas pecunia-

rũ facultates, si in eis nõ extollitur, pauper est: non habeat aliqd, & cupiat, & inflectur, inter diuites reprobos eum deputat dominus, quia diuites & pauperes in corde interrogat Deus, nõ in arca aut in domo.

Aug. ad Probam. l Sufficientiã vitæ non indecenter vult, quisquis eã vult, & nõ amplius. quæ quidẽ non appetitur propter seipsam, sed propter salutem corporis & congruentem habitũ personæ hominis, vt nõ inconueniens eis, cum quibus viuendum est. Ista ergo quum habentur, vt teneantur, quum non habentur, vt habeantur, orandum est.

Amb. sup Luc. li. 8. m Diuites discãt, nõ in facultatibus crimen haberi, sed in his, qui vti nesciunt, nã diuitiæ vt impedimenta sunt improbis: ita bonis sunt adiumenta virtutis.

Am. de of. Hier. li. 1. super illud Ma. Nõpotestis Deo seruire & mammonæ. n Cæterùm ita incubuerunt mores hominum in aduocatione diuitiarum, vt nemo nisi diues honore putetur dignus.

o Qui diuitiarum seruus est, diuitias custodit vt seruus, qui autẽ seruituris discusserit iugum, distribuit eas vt dominus.

Hie. ĩ epi. ad Sabi. Gre. ho. 30 per illud, Exiit qui seminat. p Vnũquodque nõ hominum, sed rerũ pondere iudicandum est. nec diuiti obsunt opes, si bene vtatur, nec pauperem egestas commendabiliorem facit.

q Solæ diuitiæ veræ sunt, quæ nos virtutibus diuites efficiũt. Si ergo fratres diuites

esse cupitis, veras diuitias amate. Si culmẽ veri honoris, quæritis, ad cœleste regnũ tẽ dite. Si gloriã dignitatũ diligitis, in illa su perna angelorũ curia adscribi festinate.

Gre. li. 11. moraliũ. r Facile est homini tunc diuitias despicere, cum habet: difficilè verò, quum non habet, viles æstimare.

Gre. in ho. s Terrena substantia æternæ felicitati comparata, pondus est, non subsidium. Tẽporalis vita æternæ vitæ comparata, mors est potiùs dicenda, quàm vita.

Gre. in ho. t Res suas, cum moreretur diues, secum tolleret, si ad petentis vocem cum viueret tulisset. nam terrena omnia, quæ seruando amittimus, largiendo seruamus.

Ber. lib. de consideratio. v Forsitan aliquã excusationẽ habuisset, si ad portam eius non iacuisset, si remotus fuisset, & vlcera eius non cognouisset.

Bern. ser. mo. 4. x Aurũ & argentũ, & cætera huiusmodi quãtũ ad animi bonũ spectat, nec bõa sũt, nec mala. vsus tamẽ horũ bonus: abusio ma la, solicitudo peior, quæstus turpior.

Ber. ibid. y Filij Adã genus auarum, quid vobis cũ terrenis diuitiis, quæ nec veræ, nec vestræ sunt? Aurum & argentum verè terra est rubea & alba, quam solus error hominum fa cit, aut magis reputat pretiosa, denique si vestra sunt, tollite ea vobiscum.

Ber. in ser. z Veræ ergo diuitiæ, non opes sunt, sed virtutes, quas secum conscientia portat, vt

imperpetuum diues fiat.

Ber. in ser mo. a b Camelus vnum solum pondus habet, diues duo: vnũ terrenarum possessionum, aliud peccatorum. Primum in morte depo nitur, aliud velit nolit moriens retinet, nisi ante mortem deponat.

Ber. in ser mo. a c Sudat pauper foris in opere, sed nunquid anxiè diues intus in sua cogitatione laborat? Aperit iste os suũ in ostentatione, aperit ille in ructuatione. & interdum gra uiùs ille fastidio, q̃ iste inedia cruciatur.

Chry. in ep. qđ nemo lædatur ni si à seipso. a d Diuitiarũ sequela est luxuria, ita intemperans, furor iniustus, arrogantia superba, omnisque irrationabilis motus.

Chryso. sup epi. ad Hebr. ser. 2. a e Si possibile esset in diuites vindicta procedere, videres ex eis repleri carceres vniuersos. Sed cũ omnibus malis suis hoc malum habent diuitiæ, quòd in malignitate peccantes ab vltionibus eruunt.

Chryso. sup Mat. hom. 30. a f Vanitas vanitatũ, & omnia vanitas & cętera. Hunc versiculũ si saperẽt, qui in potentia & diuitiis versantur, in parietibus omnibus, & in vestibus suis scriberent, in foro, in domo, in ianuis & ingressibus, & ante omnia in conscientiis suis, vt semper eum oculis cernerent, & corde sentirent.

Chry. sup illud Ma. 6. Vbi erum go & ti nea. &c. a g Omnia bona mũdi triplex interitus tollit, aut ex seipsis veterascũt, aut luxu do minorũ suorũ cõsumũtur, aut ab extraneis.

dol

dolo vel violentia, vel calūnia diripiūtur.

Isi. lib. 16. etymolog. a h Apud antiquos autē prior ęris, quàm ferri cognitus vsus, ære quippe prius proscindebant terrā, ære cerramina belli gerebant, erātq; in pretio magis, aurum verò & argentum propter inutilitatem reiiciebantur. nunc versa vice iacet æs, aurū summo cessit honore. Sic voluenda ætas commutat tempora rerum, & quod fuit in pretio, sub honore est denique nullo.

Raba. sup Matt. 6. Vbi erugo & tinea. &c. a i Omne terreuū vel erugine cōsumitur vt aurū & argētū, vel putredine & vermibus vt vestis: & qđ ab his immune est, à furibus tollitur, vt lapides pretiosi. In his ergo omne genus auaritiæ reprehenditur.

Raba. sup illud mat. a k Magnæ dignitatis fuit apud seculū, sed maioris meriti apud deū: quia nō erat
a 8. *Homo quidā dives abiit* diues diuitiarum amore, sed tantummodo possessione. ideò diuites non excluduntur
in regionem longinquam. à discipulatu Saluatoris. Iste enim diues erat, & discipulus, quia non pecuniæ amator, sed ipsius distributor.

Beda super illud Luc. 2. Cum inscriberetur omnis mundus. a l Non reprehenditur diues, quòd terrā coluerit, vel fructus in horrea congregauerit, sed quòd fiduciā vitæ in illis posuerit, nec pauperibus erogauerit, vt ab eis reciperetur in æternis tabernaculis.

Beda sup illud. Luc. 12. Stulte hac nocte animam tuam repetunt a te. &c. a m Familiaris res est humanum cor, opibus ac libertate disolui, ærumnis verò ac paupertate ad semetipsum recolligi.

Leo papa in sermone. a n Insidiæ sunt in diuitiarū amplitudine, insidiæ paupertatis angustiis, illæ elevant ad superbiā, hæc incitant ad querelā. Tractat sanitas. tētat infirmitas, & illa materia est negligētiæ & hæc causa tristitiæ. laqueus est in securitate, laqueus in timore, nec interest vtrū animus, q terreno tenetur affectu, gaudiis occupetur, an curis: cū par morbus sit, vel sub vana delectatiōe lāguere, vel sub anxia sollicitudine laborare.

Pet. Rau. in quodā sermone. a o Auri custos, seruator argenti securitatem non habet, nescit quietem: & cui deest securitas, quies perit. Pœna diues est ille, non sensū.

Ibidem. a p Aurum erogare, bonum est: reponere, malum: contemnere, validū: fugere per securum: quod sicut vincere virtutis est, ita felicitatis euasisse.

Petr. Rau. sē. in ser. de diuite. a q Obturatis auribus nihil esset vox vnius clamātis. Vñ dominus ad aperiēdū cor eius totū corpus eius vlceribus cooperuit, vt tot essent ora clamātia, quot vlcera existētia.

Val. epis. in sermone. a r Nihil tibi prosunt diuitiæ, si diuitiarū beneficiis non vtaris. nā pars mendicitatis est, congestā secretò pecuniam possidere.

Val epis. ibidem. a s Nihil clausum cōstat, quod auro aperiatur. Vtque nō pateat, nihil occultum, quod non pecunia indagante sit cognitum.

Inoc. de a t Diues in superfluitate resoluitur, & in

vilitate eō diuēs humana.

quātla effrenatur, currit ad libitū, & corruit ad illicitū, & fiunt instrumenta pœnarū, q̄ fuerāt oblectamēta culparū. Labor in acq̄rēdo, timor in possidēdo, dolor in amittēdo mentē eius semp fatigat, solicitat & affligit. vbi est thesaur⁹ suus, ibi & cor suū.

Hugo.

a v Diues dicitur à Diuo, qui quasi Deus, nihil creditur indigere.

Boetius 4. de consolatio.

a x Diuitiæ quātis implicitæ sint malis, breuissimè monstrabo. Quid eīm pecuniā ne congreges conaberis, si eriptas habentibus dignitatibus fulgere volens, dāri suppli cabis: & qui præire cæteros cupis, poscēdi humilitate vilesces. Potentiam desideras, subiectorum insidiis obnoxius, periculis subiacebis. Gloriam petis, sed per aspera quæque distractus securus esse desistis. Voluptariam vitam degas. sed quis non spernat atque abiiciat vilissimę fragilissimęq; rei corporis seruum esse?

Senec. 16. epistol.

a y Congeratur in te quicqd multi locupletes possederant, vltra priuatum pecuniæ modū fortuna te prouehat, auro tegat, purpura vestiat, & ad hoc modus delitiarū & opum te perducat, vt terram marmoribus abscondas, non tantùm tibi habere liceat, sed calcare diuitias. Accedant statuæ. picturæ: & quicquid ars illa luxuriæ elaborauit, maiora cupere ab his discesa z Quid

Sene. ibidē.

a z Quid refert quātum illi in area, quātum in horreis iaceat, si alieno inhiet, si non quæsita, sed quærenda computat? Non enim pauper est, qui minus habet, sed qui plus cupit: nec qui plus habet, sed qui minus cupit, diues est.

Sen. 5 epi.

b a Si cui sua nō videtur amplissima, licet totius mūdi dominus sit, miser est: qui autē sibi satis est, cum diuitiis natus est.

Senec. 18. epist.

b c Nemo alius est Deo dignus, quàm qui opes contempsit: quarum possessionē tibi non interdico, sed efficere volo, vt illas intrepidè possideas.

Senec. 63. epist.

b d Breuissima ad diuitias per contemptum diuitiarū via est: quisquis contemnere potest omnia, habere omnia nemo potest. Necessariū est ergo paruo assuescere. Quicquid vult, nemo habere potest. illud autem potest nolle, quod non habet.

Senec. 18. epist.

b e Quemadmodum nihil refert vtrum ægrum in ligneo lecto aut in aureo collocēs, quocūque illū transtuleris morbū suū transferet secum. Sic nihil refert vtrum æger animus in diuitiis, aut paupertate po natur, malum suum illum sequitur.

Sene. 20. epist.

b f Nemo nascitur diues. qsquis exit in lucē, iussus est lacte & pane esse contentus. ab his initiis nobis regna non sufficiunt.

Idem.

b g Quāta demētia hæredis sui res pecurare

rare,& sibi omnia negare. Magna eũ hæreditas ex amico inimicũ facit: plus enim gaudebit tua morte, quo plus accepit.

Sen. 5. epi. b h Magnus, qui fictilibus sic vtitur, quẽadmodum argento. nec ille minor est, qui sic argento vtitur, quẽadmodum fictilibus. Infirmi animi est, pati non posse diuitias.

Seneca. 16. epist. b i Si ad naturã viuas, nũquã eris pauper, si ad opiniones, nũquã eris diues. Exiguũ natura desiderat, opinio immensum.

Sen. de remediis fortunæ. b k Iste quem dominũ existimas, pecuniæ loculus est. multũ habet, ignoras vtrũ auarus, an prodigus sit. Si prodigus, nõ habebit: si auar⁹, nõ habet. Iste, quẽ tu felicem admirans credis, sæpe dolet, sæpe suspirat: multi illum comitãtur, mel muscæ sequũtur, cadauera lupi, frumẽta formicæ: prædam sequitur ista turba, non hominem.

Sene. ibid. b l Si vis, inquit Pithocles, diuitem facere, non pecuniæ adiiciendum, sed cupiditatibus detrahendum est.

Seneca. 14. epist. b m Is maximè diuitiis fruitur, q minimè diuitiis indiget, nemo autẽ solito bono fruitur, qui aliquid intẽdit adiicere, & dũ de incremẽto cogitat, oblit⁹ est vsus.

Sene. 28. epist. b n Diuitẽ illũ putas, quẽ aurea supellex in via sequitur: qui in omnibus prouinciis arat, qui multum suburbani agri possidet, quum omnia dixeris, pauper est. quare? quia

quia debet. quantum? inquis, omnia. nisi forte tu dicas: vtrum ab homine, an à fortuna mutuum sumpserit.

b o Diuitiæ inflant animos, superbiam pariunt, inuidiam parant. & eò vsque mentem alienant, vt fama pecuniæ, nos etiam nocitura delectent. *Ibidem.*

Sene. 20. epist. b p Ingẽtis animi est, q diuitias sibi circũfusas diu multúmq; mirat⁹, q̃ ad se venerũt ridet: suas magis audit esse, q̃ sentiat. Magnũ est nõ corrũpi diuitiarũ contubernio. magn⁹ ille est, qui in diuitiis pauperer est.

Sene. 22. epist. b q In hoc excusabiles sunt Dij, q̃ ista, quæ vrunt, q̃ excruciãt, optãtib⁹ conferunt.

Sene. 60. epist. b r Ista, quæ sic petimus, tanquam datura lætitiã ac voluptatẽ, causæ dolorum sunt.

Se. 81. epi. b s Oĩa ista nobis accedant, nõ hæreant, vt si auferãtur, sine vlla nostri laceratione discedant. Vtamur illis, non gloriemur, & vtamur parcè, tanquam depositis apud nos.

Vide etiam in tit. Abstinẽtia, d. Ambitio, a b. Amicitia, c e. Anima, a f. Auaritia, a b, a k, a m, a p, a y, b n, b q. Beatitudo, k, q. Bonum, c. Contemptus, e, k, n, p. Cupiditas, & Eleemosyna, l, a i, a n, a o, a t. Gloria vana, a c, a k. Homo, y. Honor, o. Laus, k. Paupertas, & proditio, a u. Prosperitas, & Relinquere, m. Salus, c. Sapiẽtia, y. Seruitium, n. Superbia, g k. Veritas, a c. Virtus, a g, a i.

Aug.de doctrina Christiana.

a DEbet diuinarum scripturarum Doctor fidei, ac debellator erroris & bona docere, & mala dedocere, & hoc opere & sermone conciliare aduersos, remissos erigere, nescientibus quid expectare debeant, intimare.

Aug.ibid.

b Doctor & ductor id agere debet, vt non solùm intelligenter, verùm & libenter, & obedienter audiatur.

Aug.ibid.

c Omnis res, quæ dando non deficit, dum habetur, & non datur, nondum habetur, quomodo habenda est.

Aug. li.3. de doctrina Christiana.

d Sicut gratus est, qui cognoscenda enucleat, sic & onerosus, qui cognita inculcat: nam delectandi gratia etiam nota dicuntur, vbi non ipsa, sed modus, quomodo dicuntur, attenditur.

Aug.super Ioan.

e Doctrina per malos, palmes in sepe botrus inter spinas, caute lege, ne dum quæris fructum, laceres manũ, & quĩ audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem.

Aug.ibid.

f Si me posses docere, quod nescio: non solùm te verbis, sed & pugnis cædentem deberem patientissimè sustinere.

Aug.Ecc. 40.glo.

g Da, & accipe, & iustifica animam tuam, i. dest. verbum doctrinæ proximis impende, & bonorũ operum exempla relinque, vt recipias præmium vitæ æternæ. Tibiæ &

& psalterium suauem facient melodiam, & super vtraque lingua suauis.

Amb. sup Beati immaculati.

h Hæc naturaliter mulcent, & exhilarãt animam: sed lingua suauiter docens, plus confortat intellectum.

Glo.super illud 1.

i Ante vita, quàm doctrina quærẽda est. Vita bona, sine doctrina gratiam habet, doctrina sine vita integritatem non habet.

Thess.2.

k Perfectio discipulorum, gaudium & corona est magistrorum. fructus enim magistri obedientia est discipuli, & eius bona conuersatio coronam dat magistro.

Quæ nõstra spes aut gaudiũ &c.

l Qui congrua disciplina vnumquenque arguit, eruditum se, & probabilem doctorem in conspectu omnium ostendit. nec ætas iuuenilis in doctore despicienda, quẽ venerabilis vita & discretio commendat.

Glo.super illud Ecc. 42. Sit de senioribꝰ, qui iudicantur ab adolescẽtibꝰ, & eris eruditus ꝙ omnibus. Hiero. ad Demetriad. virgi. Greg. sup. per illud. Prouerbiorum 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Doctrina vitij p patientiam nosci tur.

uerit ab iniquis patiẽter obseruare. Neque enim propria munditia sine tolerãtia sustinet, neque tolerantia sine munditia valet.

Gl Greg. sup illud cantic. 2. Neque sustineris, &c.

o Si subditi aliquid peccãt, propter quod doctores à quiete surgere cogantur, non tantum pœnam illius peccati incurrũt, sed etiam puniuntur pro inquietudine doctorum, quia qui doctores cœlestibus intentos inquietare præsumunt, etiam virtutes, quas habere se credebant, perdunt.

Grego. in moral.

p Mihi propè donatum credo quicquid lectorem meum melius sentire cognosco. omnes enim qui pleni fide de Deo aliquid sonare nitimur, organa veritatis sumus.

Ibidem.

q Doctrina cũ omni imperio docetur, qũ prius agitur, q̃ dicatur. nã doctrinæ subtrahit fiducia, qñ cõscientia præpedit linguam.

Gre. li. 6. moral.

r Quãtacunq; doctrina mẽs polleat, grauis eĩ imperitia est, velle docere meliorẽ.

Grego. in apologetico.

f Triplici modo in ecclesia docẽtiũ periculum pẽdet, ex sensu, ex verbo & auditu. vt perfacilè inueniat in vno saltẽ aliquo, si nõ in omnibus labi. Aut enim minùs illuminatus est sensus, aut ad explanãdum defuit sermo sufficiens: aut bene prolata crassior nõ recipit auditus. & ex vno quolibet horũ casu, fit in oĩbus periculum veritatis.

Greg. 24. moral.

t Hoc habet propriũ doctrina arrogãtiũs vt humiliter nesciant inferre, quæ docent. & re

& recta quæ sapiunt, etiã rectè ministrare nõ possunt. In verbis enim eorũ pdunrur, qui quum docẽt, quasi in quodã sũbi videntur summitatis culmine residere. eósque quos docent, vt longè infra se positos velut in imo, respiciunt: quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur.

Ber. ſ quadam epi.

v Experto crede. aliquid amplius inuenies in syluis, quàm in angulis. ligna & lapides docebunt te, quod à magistris audire non possis.

Ber. super cantic.

x Doctrinæ spiritus non curiositatem acuit, sed charitatem accendit.

Ibidem.

y Non minùs piũ est, docere animum scientiam, quàm præbere escam corpori.

Hilar. lib. 4. de trinitate.

z Intelligẽtia dictorũ ex causis est ad sumenda. quia nõ sermoni res, sed rei est sermo subiectus.

Chry. ſ li. de cõpunctione cordis.

a b Docere & non facere, nõ solùm lucri nihil, sed & dãni plurimũ confert. Grãdis ẽm cõdẽnatio est cõponẽti quidẽ sermonẽ.

Elione suum, vitã. dis.

verò suam atq; operã negligẽti.

Chryſo. in policratrione libr. 6.

a c Si artẽ vsumque dissocies, vtilior est vsus expers artis, quàm ars, quæ sui vsum non habet. Ars infœcunda est sine vsu, & vsus temerarius sine arte.

Chryſ ſup illud mat. 23. Super

a d Qui malè sederit, iniuriam cathedræ facit in iudiciò sedẽs. Si bene vixeris, & bene docueris, omniũ iudex eris. Si malè vi-

cathedrã Moysi, &c. xeris,& bene docueris,tui solius.nam bene docendo,populũ instruis,quomodo populus debeat viuere: sed male viuendo doces Deum, quomodo te debeat condemnare.

Chry. ibi. sup illud: Quæcunq; dixerint, facite, &c. a e Si bene vixerint, eorũ est lucrũ si benè docuerint,vestrũ. Accipite igitur quod vestrũ est, nolite discutere qd alienum est. Frequenter enim de malo homine bona doctrina procedit,sicut terra vilis pretiosum aurum producit.numquid propter vilẽ terrã pretiosum aurum cõtemnimus? Igitur sicut aurũ eligitur,& terra relinquitur,sic & vos doctrinam accipite,& mores reliquite.

Chry. ibi. a f Doctrinam accipiamus non moribus herbæ non sunt necessariæ, sed flores.sic & vos flores doctrinæ colligite, & conuersationem relinquite.

Chry. ibi. Dicunt et nõ faciũt. a g Fidem prædicãt,& infideliter agunt: pacem aliis dant & sibi nõ habent. Veritatem laudant,& mendacia diligunt.

Isid. in Synonymis. a h Docilitas,é prudẽtia erudiẽdi ipsius.

Ibidem. a i Discretio est, quæ rerum consequentium continet perspicuam, dilucidámque cum grauitate expositionem.

Isid. lib. 3. de summo bono. a k In lectione non verba,sed veritas est amanda. Sæpe autem reperitur simplicitas veridica,& falsitas cõposita.quæ hominem suis erroribus illicit, & per linguæ ornamenta laqueos dulces aspergit, nihil enim aliud

aliud agit amor mundanæ scientiæ, nisi extollere in laudib' homine.nã quãto maiora fuerint studia, tanto animus arrogantiæ fastu inflatus maiori intumescit iactantia.

Ibidem. a l Sicut instruere solet collatio, ita destruit contentio.hæc enim relicto sensu veritatis, lites generat,& pugnãdo verbis ẽt in Deo blasphemiam facit.Inde hæresis & schisma,à quibus fides subuertitur, veritas corrũpitur,charitas scinditur.Cõtentionum studium non pro veritate, sed pro appetitu laudis certat.tãtáque est in his peruersitas: vt veritati cedere nesciant.ipsámque rectã doctrinam euacuare contẽdunt.In disputatione fidelium cauẽda est propositio,& artificiosa subtilitas, quæ callidis obiectionibus retia rendit.sta enim versutis assertionibus prauorũ disputatio innodatur, vt rectã esse simulent,quę peruersa persuadent.

Isi. 2. etymolog. Origen. ho. 38. super Leu. Beda de tẽplo Salomonis. am In Physica causa quærẽdi.in Ethica ordo vitãdi.in logica rõ intelligẽdi versatur.

Hug. de. a n Clausum habeat os peccator, qa qui seipsum nõ docuit,alium docere nõ potest.

a o Frustra sibi officium doctoris vsurpat,qui discretionem catholicæ fidei ignorans,reg; sanctuarium domino, sed ruinam sibi ædificant, qui docere alios regulam, quã ipsi non didicere,conantur.

a p Sunt enim quidã,qui nulli arti, quod

Gallicō. lib.3. ſuum eſt,tribuere norũt,ſed in ſingulis legunt omnes. In Grámatica de ſyllogiſmorum ratione diſputant:in Dialectica inflexiones caſuales inquirunt: & quòd magis irriſione dignum eſt, in titulo totum ponunt.legũt librum, & inceptam tertia vix lectione expediunt. non omnia dicenda ſunt,quæ dicere poſſumus, ne minùs vtiliter dicantur ea,quæ dicere debemus.

Hugo.ibi. a q In omni doctrina breue aliquid, & certũ decet colligere, qđ in arcula memoriæ recõdatur. Vnde poſtmodũ,quũ res exigit,aliqua diriuẽtur.hoc etiã ſæpe replicare & de vẽtre memoriæ ad palatum reuocare neceſſe eſt,ne lõga ĩtermiſsiõe abolcat.

Ibi.lib.5. a r Lectio duobus modis animo ſaſtidiũ ingerere ſolet,& affligere ſpiritũ. Et qualitate,videlicet,ſi obſcurior fuerit.& quãuis te ſi prolixior extiterit. In quo vtroq; magno vti moderamine oportet:ne qđ ad refectionẽ q̃ſitũ eſt, ſumatur ad ſuffocationẽ.

Caſ.ſuper pſal.2. a ſ Rudis dicitur nouus eruditus, quaĩ à rudi ſublatus, ab ignorantia diuiſus, & in doctrinæ finibus collocatus.

Ibidem. a t Narratio eſt ad cauſam probabilem faciendam rerum geſtarum clara & diligens expoſitio.

Sid. lib.5. epiſt. a v Miſer eſt,qui antè compulſus eſt docere,quàm diſcere:& antè præſumens: bonum

num prædicare,quàm facere.tanquam ſterilis arbor,cùm non habeat opera pro pomis,ſpargit verba pro foliis.& cũ nõ adſit medulla ſenſuum, abũdat ſpuma verborũ.

Petrus Bleſen. a x Quia fragilis eſt memoria, & rerum turbæ non ſufficit.ideò egregiè doctorem formare videtur,qui dicit:Quicquid præcipies, eſto breuis:vt citò dicta Percipiant animi dociles, teneátque fideles. Omnes ſuperuacuum pleno de pectore manat.

Petr.Bleſen. ſen.ĩ quædam epiſt. a y Nunquam ſuper verbis faciã queſtio nem,de qua facultate ſumantur,dummodo ædificent ad ſalutẽ.nam nec de herbis quęritur, qua terra vel cuius hortulani cura & cultura adoleuerint,dummodovim habeãt ſanatiuam.nã & de fabularum gentilium moralitate quandoque forma eruditionis elicitur,quoniam fas eſt ab hoſte doceri.

Ibidem. a z Scientiarũ generoſa poſſeſsio in plures diſperſa,non perditur, & diſtributa per partes,minorationis detrimenta non ſentit: ſed eò diuturnius perpetuata ſeneſcit, quò publicata fœcundius ſe diffundit.

Tullius t. Rheto. b a In omni genere cauſæ neceſſe eſt beneuolum,attentum,docilem efficere auditorem.auditorum enim beneuolẽtia captabitur,ſi res ab eis geſtæ fortiter,ſapienter manſuetè,magnificè proferentur.Attentos autem faciemus,ſi demõſtrabimus ea, quæ

dicturi sumus, magna, noua, incredibilia esse: aut ad illos, qui audiunt, aut ad homines illustres, aut ad Deos immortales, aut ad summam reipublicæ pertinere Dociles auditores faciemus, si aperte & breuiter summam causæ exponemus.

Ibidem. b c Multos imitatio breuitatis decepit, vt cum se breues putẽt esse, lõgissimi sint, cũdent operam, vt res multas breuiter dicãt.

Ibidem. b d Sæpe res minus est intellecta lõgitudine magis, quàm obscuritate narrationis.

Tullius 2. rhetor. b e Peritia dicẽdi in trib⁹ cõsistit, natura, doctrina, & vsu. Natura, ingenio doctrina scientia: vsu assiduitate. hæc sunt enim quæ nõ solùm in oratore, sed in vnoquoq; homine artifice experiuntur, vt aliquid efficiat.

Tullius 2. rhetor. b f In exordiendo causam seruãdum est, vt leuis sit sermo, vt vsitata verborum consuetudo, vt non adparata oratio videatur. Vitiosum exordium est, quod nimis adparate compositum est, aut nimium est longum & quod non ex ipsa causa natum videtur, vt propriè cohæreat cum narratione, & quod neque benevolum, neque docilem, neque attentum facit auditorem.

Tull ibid. b g Prouerbium, est sententia generalis, cui consuetudo fidẽ attribuit: opinio communis assensum accommodat: incorruptæ veritatis integritas acquiescit.

b h Nunquã nimium dicitur, quod nunquã satis dicitur, quibusdã remedia monstranda sunt: quibusdam inculcanda sunt. *Se. 27. ep.*

b i Eligamus non eos, qui verba magna celeritate præcipitant, & communes locos voluunt, & in priuato circulantur, sed eos qui vitam docent, qui quum dixerint quid faciendum sit, nec vnquam in eo, quod dixerint fugiendum, deprehenduntur. *Ibidem.*

b k Idem vitij habet nimia, quod nulla diutius simile confuso est, quicquid in pulverem sectum est. *In epistõ.*

b l Quid faciẽdũ sit, à faciẽte discẽdũ est, *Se. epi. 9.*

b m Quę nosti sine arrogãtia postulanti impertias: quæ nescis, sine occultatione ignorantiæ tibi postula impartiri. *extremæ partis. Se. de quatuor viris tutibus.*

b n Eum elige doctorem, quem magis admireris quum videris, q̃ quum audieris. *Se. 35. epi.*

b o Omnia facta & dicta nostra inter se cõgruant ac respõdeãt sibi. nõ est hic animus in recto. cuius dicta & acta discordãt. *Se. 20. ep.*

b p Quod sentimus loquamur, quod loquimur sentiamus. concordet sermo cũ vita. Ille promissum sunum impleuit, qui cum videas illum, & cum audias, idem est. *Se. 45. ep.*

b q Cupio omnia, q̃ scio, in aliũ trãsfundere, aliquidque gaudeo discere vt doceã: nec me vlla res delectabit. licet sit eximia & salutaris, quã mihi soli ꝓfuturã videro. *Se. ep. 27.*

Si cũ hac exceptione detur sapientia, vt illã inclusam teneã, nec enuntiem, reiicia. Nullius boni sine socio iocunda est possessio.

Vale. li. 8. b r Liber cum vna forma rẽ affert, & ex partibus diuersis respondet. ideò plus prodest docẽtem audire, quàm in libris studere. quia vehementior fit impressio in mentibus audientium ex visu doctoris & auditu, quàm ex studio & libro.

Ibidem. b s Doctrinæ & eloquentiæ ornamenta in pronuntiatione apta, & cõuenienti corporis gestu consistunt. quibus qui se instruxerit, tribus modis homines aggreditur, aures penetrando, oculos demulcendo, & animos inuadendo.

Vide etiã in tit. Adiutorium, a f. Auditor & cõsilium, a, c, e. Correctio, b c. Curiositas, o. Debitũ, b. Discere Eloquentia, d, m, n, o, r, s, x. Fama, b. Hæresis, k. Honor, v. Laus, m. Magister & Modestia, q. Patientia, h. Prædicatio. Sacerdos, a m. & titu. Studium, per totum.

Dolor.

Greg. lib. 7. moral. a QVi peregrinationem propriã diligit, dolere etiam inter dolores nescit. Iusti autem verba dolore sunt plena: quia quousque præsentia tolerat, ad aliud loquendo suspirat.

Greg. ibi. in moral. b Mitigat vim doloris considerata æquitas ferientis.

Tant

c Tantò quisque perfectior est, quantò perfectius sentit dolores alienos. *Gre. ibid.*

d Magnos eruciatus habet morbus. sed hos intolerabiles intercalla faciunt. Sum mi doloris intentio citò inuenit finem. Nemo potest valde dolere & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, vt dolorem aut tolerabilem, aut breuẽ faceret. hoc itaque solatium vasti doloris est. *Sene. 97. epist.*

e Nobis autem ignosci potest prolapsis ad lachrymas. si non nimiæ decurrerint. si illas ipsi repressimus: nec sicci sint oculi amico amisso, nec siuant. lachrymandum est, non plorandum. per lachrymas argumenta desiderij quærimus, & dolorem nõ sequimur, sed ostendimus. *Senec. 63. epi.*

f Finem dolendi qui consilio non fecerit, tempore inuenit. *Ibidem.*

g Turpissimũ est in homine prudẽte re mediũ mœroris, lasciuudo mœrendi. malo relinquas dolorem, q̃ ab illo relinquaris: annũ seminis cõstituére maiores ad lugẽdum, nõ vt tam diu lugerent, & ne diutius. Viris nullũ legitimũ tẽpus est: quia nullũ honestum. Quam mihi ex illis mulieribus dabis, vix retractis à rogo, vix à cadauere reuulsis, cui lachrymæ in totum mensem durauerint? Nulla res citiùs in odium venit, quàm dolor: qui recẽs cõsolatorem inuenit *Ibidem.*

uenit,& aliquos ad se adducit. inueteratus verò deridetur, nec immeritò. Aut enim simulatus,aut stultus est.

Se.19.ep. h Vincèris à dolore,si cesseris:vinces, si te contra dolorem intenderis.

Sen.de re mediis fortunæ. i Dura res est dolor, in motu mollis. pauci dolorem poterũt ferre-simus ex pacis.Imbecilles natura sumus.Naturam infamare noli,illa nos fortes genuit.

Se.in pro. k Doloris rationem ab inimicis exigit, qui patiendo dolorem non ostendit.

Ibidem. l Grauiter irascitur,qui quo dolet, Deo commendat.

Ibidem. m Animo dolẽti nihil oportet credere etiã innocentes cogit mẽtiri dolor. homone sit sine dolore,fortunam inuenit. Læsodoloris remedium est inimici dolor. dolor decidit,vbi quo crescat,non habet.

Vide etiam in ti.Cõpassio.i.n.Cõfessio & Consolatio. b.d. f.g.l.o.p. Contritio.g. Fortitudo.b.Gaudium.e.Lachryma.t. Loquacitas.m.Miseria.p.mors.b a.c.l.

Ebrietas.

Au. in ep. ad quẽdã comitem. a EBrietas est fomes libidinis,quo per carnes vaporantur interna viscera. animus ignescit.

Au.ad sanctas virgines. b Ebrietas est flagitiorũ omniũ materies culparũmq; materia,radix criminũ,origo vitiorũ,turbatio capitis, subuersio sensus tempestas linguæ,procella corporis, naufragium castitatis,amissio temporis,insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitudo morum,dedecus vitæ, honestatis infamia,animæ corruptela.

c Ebrietas in vtroq; sexu effecta mala appetit,& nefanda cõmittit,&, vt ait Apostolus,regna cœlestia appetentibus denegat. *Ibidem.*

d Quisquis immoderatus,cõuiuióq; medius amissis modestiæ frænis insana fuerit ebrietate ,pstrat",aduersus respicit ſtãtes, quos integros videre nequit, aut sermone lõgo superflua verba emittit, & vana dicta cõponit malè clamans,& bene sibi sonãs. *Aug.ibid.*

e Ebrius vultu deiecto supinus accũbit, & sui omnino nescius spectaculũ se cõuiuio præbet,& dũ nihil cõsequitur sanum, nullo alio cogente,præter vinum, cordis sui arcana patefacit.& amicorum sibi commissa secreta in medium prodit. *Ibidem.*

f Assumit inter pocula iniusta certamina,& nullis existẽtibus causis asperam excitat rixam.quia interpositõ verba vana, aliorum sana dicta non patitur audire.sed in contumeliam erigitur conuiuarum & proximorum crimina.Vinũ poratum moderatè,est medicamentum:plus iusto sumptũ,venenum esse cognoscitur.Iocunditati, non ebrietati creata est vini materia.

Per

Ibidem. g Per vinolentiam plurimi plurimæque à sancto, pióque proposito excidêre, & sui obliti, amissis honoribus, ignobiles remanserunt, & sedibus paternis profugi vitam, vt sumpserunt, finierunt.

Aug. ad sanctas virg. h Innumerabiles iugum dominationis diu recusantes vinolentia in alienum redegit arbitrium. Alexãder omnium victor vino victus est. Infiniti verò nimio vino impellente, iniusta impiáque homicidia commiserunt, quàm plurimæ vrbes diu obsessæ, nec raptæ, custodibus somno vinóque sepultis ab hostibus, patefactæ sunt, & incendiis concrematæ.

Aug. ibid. i In ebriis non ratio vlla, non vllum vitæ gerendæ consilium, nec vlla artium, nec gestorum, aut lectionum memoria aut industriæ prouidentia est.

Ibidem. k Sobrietas in fœminis ad terram deponit aspectum, ebrietas autem amisso pudore inuerecundos erigit vultus.

Ibidem. l Sobrietas cum summa trepidatione & silentio irreprehensibile emittit verbum: ebrietas verò immoderatum facit fœminæ & sermonem & vultum.

Augu. in epi. 140. Au. ī quo dã ser. m Valde turpe est, vt quem non vincit homo, vincat libido: & obruatur vino, qui non vincitur ferro.

n Ebrietas est blãdus dæmõ, dulce venenum

nũ, suaue peccatũ, quã qui habet, seipsum non habet, quam qui facit, peccatum non facit, sed ipse totus est peccatum.

Aug. ibid. o Quicunque ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio suo alios suos adiurauit, pro se, & ꝓ ipsis in die iudicij reꝰ erit.

Au. in lib. de pœnitẽtia. p Ebriosus, quũ absorbet vinum, absorbetur à vino. abominatur à Deo: despicitur ab angelis: deridetur ab hominibꝰ: destituitur à virtutibus: confunditur à dæmonibus: conculcatur ab hominibus.

Ibidem. q Ebriosus confundit naturam: amittit gratiam: perdit gloriam: incurrit damnationem æternam.

Hiero. in ep. ad Oceanum. r Noë ad vnius horæ ebrietatem nudauit femoralia sua, quæ per sexcentos annos contexerat.

Hie su. ep. ad Titũ. s In vino luxuria est, & vbicunque saturitas, & ebrietas, ibi libido dominatur.

Isid. lib 3. etymologiarum. t Ebrietas est, per quam menti quædam sui obliuio generatur ex superfluorum potuum indulgentia.

Chry. sup Matth. v Nihil est ita dæmoni amicũ, sicut ebrietas & lasciuia, quę est mater omniũ vitiorũ. Ante omnia autẽ vitetur à clericis, quę omnium peccatorum radix, ac nutrix est.

Hug. de sancto Victore. x Ebrietas iudiciũ rationis offuscat: cõtentiones & bella procurat: robur & naturalem virtutem eneruat: infirmitatem ge-

nerat mortem naturalem adducit: rebus temporalibus spoliat. & quod deterius est, diuinam maledictionem inducit.

Pet. Rau. in quod. serm. Petr. ibid.

y Ebrietas in laico crimé est: in sacerdote sacrilegiū: quia alter animam suā necat vino, alter spiritum sanctitatis extinguit.

z Ebrietas mater litiū, furoris generatrix, petulantiæ magistra. hanc qui habet, homo non est. hanc qui habet, non peccatum facit, sed est ipse peccatum. hæc enim est rabies voluntaria: inuitatus hostis, illecebra honestatis, & pudoris iniuria.

Ibidem.

a b Vbi enim regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obtunditur, cōsilia deuiant, iudicia subuertuntur.

Val. Ma. libro. 2. de mo. dictis & factis Rom.

a c Vini vsus Romanis fœminis ignotus fuit: ne scilicet in aliquod dedecus prolaberétur, quia proximus à Libero patre intemperantiæ gradus ad incōcessam Venerē esse consueuit. Quæcunque enim fœmina vini vsum appetit immoderatē, & virtutibus ianuam claudit, & delictis aperit.

Se. 84. ep. ad Lucil.

a d Quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne, quod in imo iacet, in summam partem vis caloris eiectat: sic vino exæstuāte quicquid in imo iacet abditum, effertur, & prodit in medium. Onerati mero quemadmodum non continēt cibum vino redūdāte, ita nec secretum quod

suum est, & alienum pariter effundunt.

Sene. ibid.

a e Audi quemadmodū Zenon vir maximus colligat virum bonum non futurum ebrium. Ebrio nemo secretum sermonem cōmittat. Vir ergo bonus ebrius non erit. quemadmodum oppositā interrogatione simili derideatur, attēde: dormienti nemo secretum committit. viro autem bono cōmittit: vir ergo bonus non dormit.

Ibidem.

a f Interim si hoc colligere vis, virū bonū non debere ebriū fieri, cur simile agis? Dic quàm turpe sit, plus cibi ingerere, quā capiat stomachus, & stomachi sui nō nosse mensuram. Quàm multa ebrij faciunt, quibus sobrij erubescunt? nihil aliud esse ebrietatem, quàm voluntariam insaniam. Extende in plures dies illum ebrij habitū, nunquid de fure dubitabis nunc? quoque non est minor, sed breuior.

Ibidem.

a g Refertur Alexādri Macedonis exēplū: qui Clitum charissimū sibi ac fidelissimum inter epulas transfodit, & intellecto facinore, mori voluit. Cogita quas clades ediderit publica ebrietas: hæc acerrimas gerēs bellicosāsque hostibus tradidit. hæc multorū annorū pertinacia bello defensa mœnia patefecit. hæc contumaciss imos & iugū recusantes in alienū redegit arbitrium. inuictos enim acie, mero domuit.

Sene. ibid. ah Alexandrum, cuius modò feci mentionem, qui tot itinera, tot prælia, tot hyemes per quę victa temporum locorúmque difficultate transierat, tot flumina ex ignoto cadētia, tot maria tutum dimiserunt, intemperantia bibendi & ille Herculaneus ac facilis cyphus submersit. Dic ergo, quare sapiens non debeat ebrius fieri? deformitatem rei & importunitatem ostende rebus, non verbis, quod facilimum est.

Se. 85. ep. ai Nonnulli maiorem partem noctis in conuiuiis exigunt. vino verò mandentes, & merū vsque ad horam sextam dormiunt. hoc est matutinum eorum.

Ibidem. ak Certè detegit omne vitium ebrietas & incendit, vbi possedit animū nimia vis vini: quicquid male latebat, detegit, vel emergit. non facit ebrietas vitia, sed protrahit. tunc impudicus morbum profitetur ac publicat, tunc petulans nō linguam non manum continet. crescit insolenti superbia, crudelitas sęuo, maligniras liuido, omne vitium grassatur, & prodit.

Ibidem. al Adiice illam ignorātiā sui, dubia & parum explanata verba, incertos oculos, gradū errantē, vertiginē capitis, tecta ipsa mobilia, velut aliquo turbine circumagēte totam domū, stomachi torrentia, quum efferuescit merum ac viscera ipsa offendit: tunc

tunc tamen vrcunque tolerabile est, dum illis vis sua est, quod cum somno vitiatur, quæ ebrietas fuit, crudelitas facta est.

Sene. ibid. am Quæ gloria est capere multū? quū enim penes te palma fuerit, & superites toti conuiuio fueris, quum omnes viceris virtute magnifica, & nemo vini tā capax fuerit, vinceris à dolio.

Sene. ibid. an Ebrietates cōtinuæ animos in furorem adducunt. nam quum sæpe apud se nō sunt cōsuetudine insanię durata vitia: vino tamen concepta etiam sine vino valent. vi nolentiam enim violentia sequitur.

Se. in pro. ao Absentē lędit, qui cū ebrio litigat.

Inno. de vilitate cōdition. humanæ. ap Quid turpius ebrioso? cui fœtor in ore, tremor in corpore? Qui promit stulta: prodit occulta: cui mens alienatur, facies transformatur: Nullum enim secretum, vbi regnat ebrietas. Fœcundi calices quē non fecere disertum?

Vide etiam in tit. Deuotio. m. Sobrietas.

Ecclesia.

Aug. de fi. de ad Petrum. 1 Ecclesia, est quædam forma iustitiæ id est commune ius omnium. In cōmune orat, in commune operatur, in commune tentatur, sine ecclesiæ catholicæ societate, nec alicui baptismus prodesse potest, nec opera misericordiæ, nisi forte, vt minus torqueatur.

Au. super Matth.

b Adhuc habet ecclesia, quo crescat, donec illud impleatur, Dominabitur à mari vsque ad mare.

Hilarius de trinit. lib. 4. Hila. ibid.

c Hoc ecclesiæ propriũ est, vt tunc vincat, quum læditur: tunc intelligat, quum arguitur: tunc obtineat, quum deseritur.

d Hoc habet propriũ ecclesia, dũ persequitur, floret: dũ opprimitur, crescit: dũ conteritur, plicit: dũ læditur, vincit: dũ arguitur, intelligit: tunc stat, quũ supari videtur.

Hier. ad Euandrũ presbyter.

e Nõ altera Romanæ vrbis ecclesia altera totius orbis æstimanda est, Gallia, & Bythynia, & Persis, & Orient, & India, & omnes barbaræ nationes, vnũ Christũ adorant: vnã obseruant regulã veritatis. Si auctoritas queritur, orbis maior est vrbe: vbicunque fuerit episcopus siue regio eiusdem meriti est, eiusdem sacerdotij, potentiæ: diuitiarum & potestatis gradus & paupertatis, humilitas, vel sublimiorem vel inferiorem episcopum non faciunt.

Cæterum omnes apostolorum successores sunt.

Greg. 9. mo. super illud Iob. Qui facit Arcturũ.

f Quid, inquit, Arcturi nomine, qui in cœli arce cõstitutus septẽ stellarum radiis fulget? vbi vniuersalis ecclesia exprimitur. Arcturus, inquit, semper versatur, & nunquam mergitur: sic ecclesia persecutiones tolerat, sed sine defectu perdurat.

g Est

g Est, inquit, in Arcturo quod cõsideratius possum⁹ intueri: in septẽ quidẽ stellis voluit, & modò quidẽ tres ad summa eleuat, atque ad ima quatuor inclinat, modò quatuor superi⁹ erigit, & tres inferi⁹ premit. sic sancta ecclesia cũ modò infidelibus trinitatis notitiam, modò vero fidelibus quatuor virtutes, quasi rotatũ prædicationis, statũs sui spe quodãmodo immũerat. *Gre. 29. su per illud Iob. Facit Arcturum & gyrum ar cturi.*

h Arca cessante diluuio in monte requieuit, quia vitæ huius corruptione cessante, quum malorum operum fructus transierint, in cœlesti patria, sancta ecclesia velut in excelso monte requiescit. *Gre. ĩ epi. ad Iesa o num.*

i Sacta ecclesia duas vitas habet. Vnã, qua merces colligitur. Aliã, in qua tam de receptis muneribus gaudet, atq; in vtraque vita offert sacrificiũ. hic videlicet sacrificium cõpũctionis, illic sacrificium laudis. *Gre ĩ qua dã ho. super Ezec.*

k Tũc sancta ecclesia valẽti⁹ ĩ veritate reficitur, quũ ardentius p veritate fatigatur. *Gre. ĩ mo.*

l Sicut ecclesia proprias res amittere nõ debet, ita rapacitatis ardore alienas inuadere non debet. *Grego. in regi.*

m O vanitas vanitatũ! sed nõ vanior, q̃ ille. *Ber. Papo in sanior.* fulget ecclesia in parietibus, & eget in pauperibus: suos lapides auro induit, & suos filios nudos deserit: de sumptibus egenorum seruitur oculis diuitum. *log.*

Ber. super cant.

n O humilitas, & sublimitas, & taberna culum Cedar, & sanctuariū Dei, & terrenum habitaculū, & cœleste palatiū, & domus lutea, & aula regia, & corpus mortis, & templum lucis, & despectio deniq; superbis & sponsa Christi!

Ber. ī ser.

o Omnino proditorem se esse nouerit quicūque est ille, qui vitia quælibet in hāc domū conatur inducere, & templum Dei spelunca vult facere dæmoniorum.

Ber. super cantica.

p Spōsa id est ecclesia Christi nil sibi glorioſi putat, q̄ Christi portare opprobrium.

Chry. sup illud Ma. 22. Cōgregauerunt bonos & malos.

q Ecclesia media est inter cœlum, quod est locus tantum bonorum, & infernum, qui est locus tantum malorum. ipsa verò ecclesia media est: quia indifferenter bonos & malos colligit. quod figuratum est in arca Noe, vbi animalia mitia simul erant cum animalibus immitibus.

Prosper pro vita cōtēplati.

r Quod habet ecclesia, cum omnibus nihil habentibus, debet habere commune: nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt erogare: quoniam nihil aliud est sic habentibus dare, quàm perdere.

Raba. sup Matth.

s Differētia est inter synagogā & ecclesiā. Synagōga est congregatio, ecclesia vocatio. Possunt autē irrationabilia congregari, vocari autem nequaquam: & ideò visum est doctoribus nominare ecclesiam.

t Tria

t Tria possum⁹ assignare tabernacula, scilicet materiale, mysticum & morale. id est tabernaculū Moysi, tabernaculum Christi, tabernaculum cuiuslibet iusti. Taberna culum Moysi, fuit ex diuersis generibus ornamentorum conueniens structura. Tabernaculum Christi est ecclesia, tabernaculum iusti, quælibet fidelis anima. Vnum sit ex lignis imputribilibus: aliud ex sanctis animabus, tertium ex donis & virtutibus. Moyses suum erexit in eremo, Christus in mundo, iustus in animo. omnes tamen in deserto ædificauerunt. *Hug li. 3. de claustro ani.*

v Ecclesia est singularis fidelium vniuscuiusque ciuitatis congregatio. *Hugo.*

x Nouit ecclesia beneficio domini triūpharre de suis cladibus, ingrauata persecutionibus si quidē, plicita afflictionibus semper augetur, sanguine martyrū irrigatur, tristitia magis erigitur, angustia dilatatur, fletibus pascitur, ieiuniis reficitur & inde potius crescit, vnde mundus deficit. *Cass super psal. 1.*

y Ad ecclesiā bona spūalia peruenerūt, & fidei insuperabile fundamentū, spei certissimū præmiū & suaue vinculū charitatis, quarū rerū nunc tenet imagines, & in futuro est perenniter possessura virtutes. *Cass. ibid.*

z Ecclesia eō magis incipiet esse vberrima, quum ad finem seculi erit perducta *Cass. sup psal. 30.*

tunc enim passionibus electorum, citò implebitur numerus bonorum.

Pe. Rauē. a b Quod enim stipiti rami, quod capiti mēbra, quod soli radij, quod fonti riuuli, hoc apostolicæ sedis eminentiæ debent omnes ecclesiæ, quas vbique terrarum religio Christiana fundauit.

Vide etiā in tit. Antichristus. o. r. Clericus. d. e. f. k. l. n. Mūdus. v. Seruitium. h. i. Superbia. a m.

Electio.

Au. sup. illud Iac. 1. Nolite in personarū acceptiōe habere fidē domini nostri. a QVis ferat, si quis diuitē eligat ad sedem honoris ecclesiæ, cōtempto paupere instructiore & sanctiore?

b Ad episcopalem dignitatem eligi nō debuit, qui minora officia gubernare non didicit, quia cura nauis illi committi non debuit, qui remum tenere non nouit.

Augus. in quodā ser. Au. in lib. retractiarū. c Hæc pax domestica, & cohabitantium ordinata à Deo concordia, & clara iustitia, vt scilicet, qui excellunt ratione, excellant dominatione.

& est in gl. col. vlt. Hiero. sup Esa. 3. lib. d Nō statim multitudinis acquiescamus iudicio, sed electi in principatū nouerimus misericordiā nostrā, & humiliemur sub potenti manu Dei, qa Dominus superbis resistens humilibus dat gratiā. Quanti panes nō habentes & vestimentō, cū ipsi esuriāt, & nudi sint, nec habeāt spirituales cibos, neque Christi tunicā integram seruauerunt, aliis alimoniā vestimentūmque promittūt, &

pleni vulneribus medicos esse se iactant?

e Non sum medicus, & in domo mea nō est panis neq; vestimētum: nolite me cōstituere principem. Sicut in ordinationibus malorū, princeps est peccatorum, qui tales cōstituit: sic iū ordinatiōe sanctorum, princeps est eorum iustitiæ, qui bonos eligit. *Hie. super Esa. li. 12.*

f Moyses amicus Dei, cui facie ad faciē Dominus locutus est, potuit vtiq; successo res principatus filios suos facere, & posteris propriā relinquere dignitatem. sed extraneus de alia tribu eligitur Iesus, vt sciremus principatum in populos nō sanguini deferendum esse, sed vitæ. At cernimus nūc plurimos hominum beneficiū facere, vt non quærant eos, qui possunt in ecclesia plus prodesse, in ecclesia erigere colūnas, sed quos vel ipsi amant, vel quorū sunt obsequiis deliniti: vel pro quibus maiorum quisquam rogauerit: & (vt deteriora taceam) qui vt clerici fierent, muneribus impetrarunt, & constituantur per ciuitates. *Hiero. sup per illud Tit. 1. & ponitur 8. quæst. 1. c. Moyses.*

g Quærit cur nō Ioannes electus est vir go. s. vt esset caput ecclesiæ, respondit ætati delatū est: quia Petrus senior erat, ne adhuc adolescens & penè puer progressæ ætatis hominibus præferretur. *Hie. cōtra Iouinian.*

h Res penè contra naturā est, vt sine pec- *Hie. ē epi. ad Oceā.*

cato

Universidad de Deusto
Biblioteca

cato aliquis sit, sed talis eligatur, cuius cõparatione, cæteri grex dicantur.

Hie. ad Eodorũ. i Cõquerebatur se ferre non posse, & iuuenilẽ ætatẽ incõgruã sacerdotio causabatur. sed quãtò plus repugnabat, tantò magis oĩum in se studia concitabat. & meretur negando, quod esse nolebat, eò q̃ dignior erat, quò se clamabat indignum.

Leo papa in quodl. ser. & ponitur. 65. dist. k Si in quibuslibet ecclesiæ gradibus prouidẽ omnis gradus constituitur, nõ errat ur. Nam totus familiæ Domini status & ordo mutabitur, si quod requiritur in corpore, non inuenitur in capite.

Leo papa ibidem. l Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo sacerdote iudiciũ: ita graui semetipsum afficit damnatione, qui ad suæ dignitatis collegium, sublimat indignum.

Ibidem. m Valde iniquum est & absurdum, vt imperiti magistris, noui antiquis, rudes præferantur eruditis.

Origes sup Leuitico. n Requiritur in ordinãdo sacerdote, & præsentia populi, vt sciãt oẽs & certi sint, quia qui ex omni populo est, præstãtior, q̃ doctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotiũ, & hoc adstante populo. ne aliqua postmodum retractio cuiquam, ne quis scrupulus resideret.

Origes sup o Discãt electorũ Principes, successores

sibi nõ eos qui consanguinitate gñis iũcti sunt, neq; qui carnis ꝓpinqtate sociãtur, testamenta signare, neq; hæreditariũ tradere ecclesiæ principatum, sed referre ad iudicium Dei & non negligere illũ, quẽ humanus affectus cõmendat, sed totum Dei iudicio de successoris electione permittere.

illud Nũ. 27. Prouideat dominus spiritũ omnis carn. &c.

Ibidem. p Nulla hæc populi acclamatio, nulla ꝓpinquitatis acclamatio propinquis agrorũ & prædiorum relinquatur hæreditas: gubernatio autem populi illi tradatur, quem Deus eligit, qui scilicet in se habet spiritũ Dei, id est in quo sit claritas legis & scientiæ, vt possint eum audire filij Israël.

Cassi. li. 1. epist. q Necesse est prudentissimum eligere, qui possit cõtra subtilissimos dispurare, & in conuentu doctorũ sic agere, ne suscepta causam tot erudita possint ingenia superare. Magna res est contra artifices loqui, & apud illos aliquid agere, qui se putant omnia prouidere.

Cass. li. 3. epist. r Necessariũ probatur esse Reipublicæ, personas dignitatibus aptas eligere, vt cui iustitia cõmittitur, malis moribus nõ grauetur, alioquin ineficax est ab homine exigere, quod agnoscitur non habere: & cõfidẽter quæritur, quod inesse sentitur.

Pe. Rauẽ. in quadã epist. s Ligna syluarum nõ oliuam, nõ ficum, non vitẽ, sed Rãnum sibi elegerunt in regem

gem, & egressus est ignis de Rãno & deuorauit Cedros Libani.

Apul. li. de dogma te Plato.

t Hæc est iusta causa, ex æquitate veniẽs partitio, vt meliores semper in officiis præferantur: pessimi autem eiues vel minùs boni luce careant dignitatis.

Solin. de mirabile mundi.

v. Apud Thracià in regis electione, non nobilitas præualet, sed iustragium vniuersorũ. Populus eñ eligit spectatũ moribus, & inueterata elemẽtia, & annis grauem, sed hoc in eo quæritur, cui liberi nulli sunt. Nam qui pater fuerit, etiã si vita polleat, non admittitur ad regendũ, & si forte dum regnat, genuerit, exuitur potestate, ideóq; maximè custoditur, ne fiat hæreditarium regnũ. deinde etiãsi rex maximã præferat æquitatẽ, nolunt ei totum licere. quadraginta ergo rectores accipit, ne in causis capitũ solus iudicet. Sic quoque si displicuerit iudicatũ, ad populum prouocatur. atq; ita datis iudicibus septuaginta fertur sententia, cui necessariò acquiescitur.

Seneca.

x Aliqs vir bonus nobis eligẽdus est, ac semp ante oculos habẽdus, vt sic tanquam illo spectãte viuamus, & omnia tanquã illo vidente faciamus. Magna pars peccatorũ tollitur, si peccaturis testis adsistat.

Vide etiã in tit. Acceptio. a. d. Doctrina. b i. b v, Honor. c. Humilitas. a. n. Iudex. p. q. Meri

q. Meritum. q. Prælatio, q. a d. Regimen. q. a f. Seruitium. l.

Eleemosyna.

August. in Enchirid.

a QVi vult ordinatè dare eleemosynam, à seipso debet incipere, & eã sibi primo dare. Est enim eleemosyna opus misericordiæ, verissimèq; dictum est, Miserere animæ tuæ placens Deo.

Augu sup psal. 102.

b Valde malè diligit is, qui bene audit, & malè operatur. Si potes dare, da: si non potes, affabilem te fac. coronat Deus intus bonitatem, vbi non inuenit facultatem. Nemo dicat, non habeo: charitas de sæculo non erogatur.

Augus. in Enchirid.

c Multa sunt genera eleemosynarũ, quæ quum facimus, adiuuamur, vt nobis dimittãtur peccata. sed ea nihil est maius, quàm cum ex corde dimittimus peccata.

Augus. de verbis domini, sermo. 5.

d Quã frõtẽ habes peteñdo ac Deũ tuum, qui non agnoscis patrẽ tuũ? Ille nihil portat, tu nimiũ oneratus es. da illi de eo qd̃ habes, & illum pascis, & pondus minuis.

Augus. in sermo. de dimitt.

e Eleemosyna mundat peccata, & ipsa interpellat pro nobis ad dominum. quia quicquid pauperibus dederimus, ipsum integrè possidebimus.

Augus. de verbis domini.

f De iustis laboribus facite elleemosynam: non enim corrupturi estis iudicẽ Christum, vt non vos audiat cum pauperibus quibus tolliris. Nolite velle eleemosynas

facere

facere de fœnore & vsuris: fidelibus dico, quibus corpus Christi erogamus.

Augus. de verbis domini sermo. 21. g Fœcundus est ager pauperũ, citò reddit donantibus fructuum. Via cæli est pauper, per quam venitur ad patrem. incipe ergo erogare, si non vis errare.

Aug. ibid. h Dicit tibi Christus, Da mihi ex eo, quod dedi tibi. de meo quæro: da & redde, habuisti me largitorem, fac me debitorem habeam te fœneratorem. temporalia mihi das, æterna tibi restituam. teipsum tibi reddam, quando te mihi reddidero.

Aug. in epi. ad quẽdam comitem. i Caue præuidens discretioni eleemosynæ, ita vt vtriusque dantis scilicet & accipientis sit solatium.

Augus. in epist. k Si vis esse mercator optimus, fœnerator egregius, da quod non potes retinere, vt recipias, quod non poteris amittere. da modicum, vt recipias centuplum. da temporalem possessionem, vt consequaris hæreditatem æternam.

Augus. de verbo domini. l Vtantur diuites cõsuetudine infirmitatis suæ: sed doleant aliter se non posse, melius enim facerẽt, si aliter non possent. Si ergo nõ extollitur pauper de mendicitate, tu quare extolleris de infirmitate? Vtere cibis electis, & pretiosis, sicut consueuisti, quia aliter non potes. quia si consuetudinem mutas, ægrotas. conceditur tibi, vtere

vtere necessariis, de pauperibus superflua, vtere pretiosis, da pauperibus vilia.

m Magna eleemosyna, quæ ardentium criminum globos benevolentiæ suæ fonte refrigerat, & irriguo largitatis obtuit incendia delictorum. *Augu. in quodam sermo.*

n Beatus planè, de cuius domo nunquam vacuo sinu pauper exiuit. neque enim quisquam magis beatus, quàm qui intelligit super pauperis necessitatem, & infirmi atque inopis ærumnam. *Amb. lib. de officiis.*

o Ille intelligit super pauperẽ, qui largitur pauperi. nam quid prodest misereri inopis, nihil alimoniam eidem largiaris? *Ambr super psal. Beati immaculati.*

p Hoc est occidere hominem, vitæ suæ ei subsidia denegare. Caue ne inter loculos tuos includas salutem inopum: & tanquam in tumulis sepelias vitam pauperum. *Amb. ibid.*

q Sunt qui pauperibus parum tribuunt, vt amplius accipiant: quæ magis venatio appellanda est, quàm eleemosyna. Melius est enim non habere, quid tribuas, quàm imprudenter petere, quod des. *Hiero. in quadam epist.*

r Nos subsarcinati auro, Christum pauperem sequimur, & sub prætextu eleemosynæ pristinis opibus incumbimus. *Hier. ibi.*

s Pars sacrilegij est, rem pauperum dare non pauperibus: laudẽt te esurientium viscera, non ructantium opulenta conuiuia. *Hiero. in epist.*

Hie. ibid. t Siue ille sacerdos, siue cognatus sit, & affinis, nihil in illo aliud consideres, nisi paupertatẽ. Sine discretione omnibus indigentibus simpliciter tribuamus, nõ quarẽtes cui, sed quare demus. Quisquis enim in quacũque necessitate morituro succurrere potest, si non fecerit, occidit.

Hieron. in epist. v Gloria episcopi est, pauperum opibus prouidere: ignominia, omnium sacerdotum propriis studere diuitiis.

Hie. ibid. x Quanuis omnem censum tuũ pauperibus distribuas, nihil apud Christũ erit pretiosius: q̃ quod manib⁹ tuis ipse cõfeceris.

Glo. Hie. sup ill. Ec. 12. Da mihi fiducia. y Qui indigenti eleemosynam tribuit nec pro delicto spernit, misericordiam vere facit. Natura enim respicienda est, non persona. Qui enim dat indigenti peccatori, non quia peccator est: sed quia homo est, non peccatorem, sed iustum nutrit.

Glo. super ill. Ecc. 35. Noli ipsi cere sac. in iustũ, &c. z Apud Deum nõ quantitas muneris, nec persona petitur potẽtis, sed dilectio & humilitas cordis. ideò non debet offerre sacrificium de iniquitate, sed de iusto labore.

Gr. I reg. a b Quicquid tribuitur pauperi, si subtili consideratione pensetur: nõ est donum, sed mutuum: quia quod datur, multiplicato fine dubio fructu recipitur.

Aret. 1 mo. a c Plus esse dicimus, compati ex corde q̃ dare: quia quisquis indigẽti perfectè cõpatitur, minus q̃ si mat omne, qd dat, exteriora largiens: qd est extra semetipsum præbet. qui aũt fletum & cõpassionẽ proximo tribuit: ei etiã aliquid de semetipso dedit.

a d Eleemosyna superbi diuitis eum re- *Greg. 6.* dimere non valet: quam perpetrata simul *12. moral.* rapina pauperis ante Dei oculos ascendere non permittit.

a e Qui indigẽti proximo exteriorẽ sub- *Greg. 19.* stantiam præber, sed vitã suã à nequitia nõ *moral.* custodit, rem suam Deo tribuit, & se peccato. Hoc quod minus est, obtulit autori: & hoc, quod maius est, seruauit iniquitati.

a f Non ex desiderio, sed ex necessitate *Greg. lib.* postulatur. nam valde superbire est, extra *20. mora.* metas inopiæ aliquid desiderare.

a g Mundari prius debet animus, q elee- *Grego. in* mosynam præbet, quia omne quod datur *moralib.* Deo, ex dantis mẽte pensatur, & ab omnipotẽte Deo munus ex manu nõ accipitur, quod corde obligato in malitia offertur.

a h Ille perfectè tribuit, qui cũ eo, quod *Grego. in* afflicto porrigit, afflicti quoque animum *moral.* in se sumit, vt prius in se dolentis passionem transferat, & tunc contra dolorem illius per ministerium concurrat.

a i Quisquis super eum, cui aliquid do- *Greg. 21.* nauit, fastu elationis se extollit: maiorem *moral.* culpam peragit superbiẽdo, quàm extrin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

secus mercedem largiendo.

Gregor. in pastorali. a k Tot pœnæ quotidie diuites perimũt quot morientiũ pauperum apud se subsidia abscondunt. nam quum quælibet necessaria indigentibus ministramus: sua illis reddimus, non nostra largimur.

Chry. super Mat. ser. 9. a l Eleemosyna amica Dei consistit: & semper ei propinqua est, pro quibuscunq; voluerit facile munus gratiæ impetrat, vincula peccatorum ipsa dissoluit, fugat tenebras, extinguit ignẽ. huic cũ multa fiducia portæ cæli aperiuntur, & veluti regina intrãte nullus ianitorũ, nullus custodum, qui adiũstunt, audent dicere: quę tu es, vel unde? sed oẽs eam è regione suscipiũt. Virgo est habẽs alas aureas, circũscripta per omnia venustate, sed succincta vultum habens candidum atque mãsuetum, pennata est & leuis, & semper ante solium regale consistit.

Chry. ibi. a m Medicamentum fortius, quod maximè optetur in pœnitentia, eleemosyna: & sicut in præceptis medicinæ accommodis, medicamentum multas quidem herbas accipit, vnam autem dominantissimã: sic & in pœnitentia ista dominantior & potentior est, & vniuersum ipsa efficit.

Ibidem. a n Si indiffereter omnibus dederimus, semper miserebimur, si autẽ discutere cœperimus, nũquã misericordiã præstabimus.

a o Quæ

a o Quæ stultitia est, illic relinquere, vnde exiturus es: & illic non præmittere, quò iturus es? illic ergo substantiam tuam colloca, vbi patriam habes. *Chry. sup illud mat. 6. nolite thes. &c.*

a p Qui collocat thesauros in terra, non habet, quid speret in cælo. Vt quid respiciat in cœlum, vbi nihil habet repositum? Quicquid pro anima tua feceris, hoc tuum est, quod autem reliqueris, perdidisti. *Chry. ibi.*

a q Non est ingrata Deo, quæ visa fuerit ab hominibus eleemosyna, sed quæ ideò facta est, vt visa sit. *Chry. super illud mat. 6. Facite eleemosynã. &c.*

a r Tu ergo, quando venis ad ecclesiã ad Deum adorandũ, munera tecũ in manibus porta, da non habentibus, & pete ab illo, qui habet, vt oratio tua bonis operibus cõmẽdetur. Infirma enim est oratio, quæ eleemosynarum largitate non est munita. *Chry. ibi. sup Mat.*

a s Melius seruatur pecunia, quæ in dextra pauperis collocatur: hanc calũniator nõ extorquet, inuidus non criminatur, latro nõ ãfert, fur nocturnus nõ diripit: seruus fugam meditans non innadit, sed semper est tuta, semper integra, semper salua. *Chry. ibi. Rabanus super illud Mat. 12. Extende manum tuã. &c.*

a t Nil plus valet curationi, quàm eleemosynarum largitio, quia frustrà pro peccatis rogaturus manus ad Deum expandit, qui has ad pauperes non extendit. *Basi ho. 1.*

a v Si feceris ea, tibi diuinitus proueniſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

se, scilicet temporalia bona, an iniustus est Deus inæqualiter res nobis distribuens, cur tu abundas, & ille mendicat? nisi vt tu bonæ compensationis merita consequaris, ille verò patientiæ brauiis decoretur? Panis est famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam in conclaui cõseruas, discalciati calceus, qui penes te marcescit, indigentis argentum quod possides, quocirca tot labefacta, quot subuenire vales.

Pet. Rau. in quadã ser. a x Manus pauperis est gazophylacium Christi, & quicquid pauper accepit, Christus acceptat. Da ergo pauperi terram, vt accipias regnum. da micam, vt accipias totum. da pauperi, vt detur tibi. quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter.

Ibidem. a y Bene tuba, quia talis eleemosyna hostilis est, non ciuilis. non misericordiæ dedita, sed clamori seditionis æmula. nõ pietatis alumna, non dignatio ostentationis, non commercium charitatis.

Pet. Rau. ser. 14. a z Nimis est quod sapit Deo, pauperis cibus, in regno cœli corã omnib⁹ angelis, & cõuentu resurgẽtium, ꝙ Abel passus sit, quòd mundũ reseruauit Noë, ꝙ Abraham fidẽ incepit, quòd Moyses legẽ tulit, quòd Petrus crucẽ resupinus ascẽdit ante Deũ taceat, & clamat solùm, quòd comedit pauper.

a & Sibi

a & Sibi apud Deũ pietatis ianuã claudit, qui viscera misericordiæ proximo medicamenti non aperit. Idem in quadã ep.

b a Da quod accipias: sere quod metas: sparge quod colligas, quamuis nõ habeas, nisi quod acceperis: non potes tamen non habere quod deleris. Infidelis autem & iniquus est, etiam si quid quod æstimat diligendum non vult habere perpetuum. Leo papa sup. illud, Date, & dabitur vobis, Quicquit, &c.

b c De calice aquæ frigidæ monet Dominus, vt in nomine suo præbeatur, quia hæc, quæ per se sunt vilia, fides efficit pretiosa: & quæ ab infidelibus ministrantur, etiam si fuerint sumptu magna, omni tamen iustificatione sunt vacua. Leo papa in sermone de eadem.

b d Quia non solùm decimæ non sunt nostræ, sed ad ecclesias deputatæ. Verùm quicquid amplius, quàm nobis opus est à Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Si quod eis deputatum est, nostris cupiditatibus vel vanitatibus reseruamus, quãti pauperes in locis, vbi nos sumus fame vel nuditate mortui fuerint, noueritmus nos rationem de animabus illorum in die iudicij reddituros. Cæsarius in admonitione.

b e Semina sparsa in segetem conualescunt, vt in vnum coacta depereunt. Cassio. in epist.

b f Producat fœnum iumẽtis, id est, eleemosynas faciat his, qui petunt. Iumẽta ap- Cas. super psal.

pellatæ quia verecundiã nõ habentes præter ingluuiem ventris indigentium voces petulant, sicut iumenta, quæ dum esuriunt, non possunt à propriis vocibus abstinere.

Vale. epi. in quodã fer.

b g In faciendis eleemosynis nõ est cuiusquã accipienda persona, nec habẽdũ electionis iudicium: quia res, quæ necessitati seruit, erogationis ordinẽ nõ requirit: Vbi incumbit necessitas, non opus est, vt personam discutias, ne quum indignos misericordia segregas, Dei filiũ pariter amittas.

Val. ibid.

b h Nõ interest, cui petenti eroges: non enim requirit Dominus, vtrum mereatur ille, qui postulat, sed quærit, qualiter præstet, qui donat.

Vide etiã in tit. Adiutoriũ & anaritia. k. Beneficentia, d a. Compassio, e, p. Cupiditas, g. Diuitiæ, r, a q. Ecclesia, l. Gloria æterna, f. Hospitalitas, & Ieiunium, r, s, a c, a f, a m. Inimicitia, a. Liberalitas, g, h, o, f. Misericordia, d, g, l, m, r, a e, a i, a l, a q, a f. Paupertas, e, q. Pœnitentia, a f. Prælatio, c a. Venia, f.

Eloquentia.

Augu. in epist.

a PLato temporũ suorũ vir eruditissimus, qui sic omnia locutus est, quęcunque dixit, vt magna, & quocunque modo parua dixit, modo loquendi magnificauit. Vnde dici potest quidẽ Tullij linguam omnes mirantur, pectus non æquè. Aristotelis

telis pectus omnes, linguam nõ æquè: Platonis pectus, & linguam æquè.

b Ille bene loquendi facundiã percipit, qui sinũ cordis per rectè viuendi studia extendit, nec loquentem conscientia præpedit, quum vita linguam antecedit. *Greg. lib. 6. moral.*

c Eloquens est ille, qui scit parua submissè, media temperatè, magna grãditer dicere, qui scit inuenire præclare, enũtiare magnificè, disponere apertè, & figurare variè. *Cas. super psal. 73.*

d Bonus doctor proœmiatur aptè, narrat apertè, arguit acriter, colligit fortiter, ornate excelse, docet, delectat & afficit. *Cassio.*

e Sæpe reperitur simplicitas veridica, & falsitas composita, quæ hominem suis erroribus illicit, & per linguæ ornamenta laqueos dulces aspergit. *Isid. lib. de summo bono.*

f Antiqui forensem eloquẽtiã, caninam, facundiam nuncupabãt, eò quòd causidici in certaminibus causarũ omissis, quę agũt, velut alterutrum sese lacerant, iurgiaque causarum ad iniurias suas commutant. *Isid. ibid. lib. 3.*

g Vitiosum est in re seuera delicatum in ferre sermonem. *Tullius in rhetor.*

h Me quẽ diu cogitãtẽ ratio ipsa in hãc potissimã sniam ducit, vt existimẽ sapientiã sine eloquẽtia parũ ꝓdesse ciuitatibus: eloquẽtiam verò sine sapiẽtia nimiũ obesse, plurimũq; nocuisse, prodesse nunquàm, *Tullius in prologo rhetor.*

Tull. ibid. i Qui verò ita sese armat eloquētia, non vt oppugnet commoda patriæ, sed vt pro his pugnare possit: is mihi videtur suis & publicis rationibus vtilissimus atque amicissimus ciuis.

Ibidem. k Nam quid tam inhumanum, sicut eloquentiam ad salutem hominum datam ad bonorum perniciem conuertere?

Ibidem. l Eloquētia est idoneorum verborum & sententiarum ad pronuntiationem accommodatio: continens vocis, vultus, gestus moderationem cum venustate.

Sid. in epi. m Moris est eloquētibus viris ingeniorum facultatem negotiorum probare difficultatibus, & illic stylū paratū, quasi quendam fœcundi pectoris fluuiū emanare: vbi materiæ sterilis argumentum, velut aridæ cespitis mater gleba ieiunat. Statuit mundus similibus exemplis, medicus in desperatione, gubernator intempestate cognoscitur, quorum famā præcedentia pericula extollunt: quæ profectò nigrescit, nisi, vbi probetur, inuenit. Sic & magnus Orator, si negotium aggrediatur angustum, tūc amplum plausibilibus manifestat ingenium.

Sid. lib. 5. epi. n Cicero noster, à quo Romana eloquentia exiluit, gradarius, id est ordinarius, fuit: vir egregius & vita & scientia: & qđ post ista est eloquentia: disputabátq; expeditè magis

magisq; cōcitatè, vt possis dicere facilitatem esse illam, nō celeritatē: hoc ergo in viro sapiēte exigo, vt oratio eius sine impedimēto exeat, & proferat magis, quàm profluat.

Sen. in ep. o Doctrinæ & eloquentiæ ornamenta sicut dicit Valerius, in pronuntiatione apta, & conuenienti corporis gestu consistunt: quibus qui se instruxit, tribus modis homines aggreditur: aures penetrando, oculos demulcendo & animos inuadendo.

Sen. in fi. 3. rhetori. suæ. p Eloquentia neque adhuc se vlli sic indulsit, vt tota contingeret, satis felix est, qui in aliquam eius partem receptus est.

Senec. lib. decimo rheto. q Magna debet esse eloquentia, quæ in vitiis placeat: cùm ingenia fauor hominū ostendat, fauor alat.

Ibidem. r Quis medicus ægrotos in transitu curat, nec vllam quidē voluptatē habet, talis verborum ruentiū strepitus: quēadmodum procliuè currētium, nō vbi visum est gradus sistitur, sed incitato corporis pondere serpit, ac longius quàm voluit, effertur, Sic ista dicendi celeritas in sua potestate est: nec satis decora Philosophiæ, quæ ponere debet verba, non proiicere, & pedetentim procedere, perennis vnda sit, non torrens. Circunspiciat se sermo noster & æstimet, & præbeat æstimandum: proferatur malo, quàm profluat.

Inqui

Senec. de senior. ſ Inquirenti cuidam quomodo optimè posſit dicere, Seneca reſpondit: Si nihil dixeris, niſi quod bene ſcieris.

Sene. ibid. t Non ſcholã, ſed aſsiduitatem legẽdi, doctrinam vocat oratorem optimum eſſe dicere, qui plurima paucis diceret.

Plato. v Totus ſermo ab vno loco egreditur, ſed ipſius formę eiuſq; intẽtiones diuerſificantur ſecundum diuerſitatem formalem ipſius. Inter ſermonem enim, qui egreditur leniter vel ſuauiter, ac vultu placido ac arridẽte, & inter ipſum, qui egreditur cum ira & triſti vultu, differẽtia longa exiſtit.

Vide etiã in ti. aduocati. k. doctrina. h. b. a. b c. b e. b f. b ſ. ſanctitas. f. ſcriptura. b. c. v.

Error.

Au. in ep. ad Marcellam. a INtereſt in quantum, & quibus rebus erretur, & quàm facilè ſe quiſquis corrigat vel quanta pertinacia ſuum defendere conetur errorem.

Aug. ibid. b Nimis peruerſe ſeipſum amat: qui & alios vult errare, vt error ſuus lateat. Quòd eſt melius & vtilius, vbi ipſe errauit, alij nõ errẽt, quorum admoniti errore careãt. Vos q me multũ diligitis, ſi talẽ me aſſeritis, vt nunq in ſcriptis meis erraſſe dicatis, fruſtrà laboratis, non bonã cauſam ſuſcepiſtis, facilè in ea, meipſo iudice, ſuperaturi: qm non mihi placet, cum à charisſimis meis talis eſſe exiſtimor, qualis nõ ſum: ꝓfecto nõ me, ſed ꝓ me aliũ, ſub meo noie diligũt: ſi nõ qđ ſũ, ſed qđ nõ ſũ, diligunt.

c Nõ enim placet ſentẽtia Tullij maximi autoris Romani eloquij, qui nullũ vnquàm verbũ, inquit, quod reuocare vellet, emiſit: quæ quidẽ laus quamuis præclariſſima videatur: tamen credibilior de nimiũ fatuo, quàm de ſapiente perfecto. Sed ſi in bonam partẽ accipiatur: vt quempiã fuiſſe talem credamus, qui cùm ſapienter omnia loqueretur, nullũ vnquàm verbum, quod reuocare vellet, emiſit: hoc potiùs de hominibus Dei, qui à ſpiritu ſancto locuti ſunt: quàm de illo, quem ſic Cicero laudat, ſalùberrima pietate credendum eſt. Ab hac ergo excellentia tam longè abſum, vt ſi nullũ verbũ, quod reuocare velim, protulero: fatuo ſum, q̃ ſapienti ſimilior. Illius quippe ſcripta ſumma ſunt autoritate digniſſima: qui nullum verbum nõ quidem reuocare vellet, ſed quod reuocare deberet, emiſit. Non mihi igitur Tulliana illa blanditur: ſed angit me planè illa Horatiana ſententia, Neſcit vox emiſſa reuerti. Ibidem.

d Diligendi ſunt homines, vt eorum nõ diligantur errores. Au. ꝓ quædam epi.

e Nonnullis errare profuit aliquando, ſed in via pedum, non in via morum. Aug. ibid.

O quàm

Aug. de vnico baptismo.

f O quàm detestãdus est error hominũ, qui clarorum virorum quædam non rectè facta laudabiliter se imitari putant, à quorum virtutibus alieni sunt.

Am. in li. de Cain & Abel.

g Nihil grauius, quàm errantem adeò deseri, vt se reuocare non possit.

Gre. li. 8. moral.

h Nõnulli dũ plus exquirunt cõtẽplãdo, quàm capiunt, vsque ad peruersa dogmata erũpũt: & dũ veritatis discipuli esse negligunt humiliter, magistri erroris fiunt.

Ori. in ep. apolog. sic se excusas.

i Quidã eorũ, qui libenter habẽt crimina proximos suos, adscribunt nobis, & doctrinæ nostræ crimen blasphemiæ, quod à nobis nunquã audierũt. Dicũt enim patrẽ malitiæ & perditionis eorũ, qui de regno eiciuntur, id est diabolum me dicere, esse saluandũ: quod nec aliquis quidẽ mẽte captus & manifestè insaniens dicere potest. Sed nihil mirũ videtur, si adulteretur doctrina mea ab inimicis: & illa corruptione corrumpatur, quali corrupta est epistola Pauli Apostoli. Nã quidam sub nomine eius falsam epistolam conscripserũt vt turbarent Thessalonicenses, quasi instaret dies domini, & seducerent eos.

Beda sup 1 Esdr.

k Multis, qui in pace ecclesiæ negligẽter vixerãt, subitò erratse, & in flagitia aliqua cecidisse profuit, dum post casum pœnitẽdo erecti vigilantius domino seruire coperunt; & qui pigri ac desides in innocẽtia stare videbantur, per accidentem sibi ruinã admoniti, sunt solertiùs erga sui custodiã cõtra omnes antiqui hostis insidias accincti, ita, vt qui nec propriã vitam recurare ostenderant, postmodum etiam supernæ salutis cum sua erectione curam gerant.

l Ex eo error noster adparet, quòd ea so- *Se. 42. ep.*
la putamus emi, pro quibus pecuniam solsimus: ea gratuita vocamus, pro quibus nosipsos impendimus, quæ emere nolemus si domus nostra pro illis esset danda: adeò nihil est cuique se vilius.

m Bonus animus nunquàm erranti obsequium accommodat. *Ibidem.*

Vide etiam in tit. discere. b. doctrina. f. a. k. a l. hæresis & ignorantia & mendaciũ. d. oratio. a i. philosophia. k l.

Eucharistia.

Au. ad Ianuarium lib. 1.

a PEccata si non tanta sunt, vt excõmunicandus quisque videtur, non se debet à quotidiana medicina dominici corporis separare.

Aug. ibid.

b Faciat vnusquisque quod secundum suam fidem credit piè esse faciendum.

Ibidem.

c Ille nõ audet honorãdo sumere, & ille honorãdo nõ audet vllum diẽ prætermittere. Cõtemptum solum nõ vult cibus iste.

Au. ẽ li. de eccl. dog.

d Quotidie eucharistiæ communionem

perci

pcipere, nec laudo nec reprehẽdo. omnibus tamẽ dominicis dieb' suadeo, & hortor, si tamẽ mens sine volũtate peccãdi sit. Nã habẽtẽ adhuc voluntatẽ peccandi, grauari magis dico eucharistiæ perceptione, q̃ purgari: & ideò quãuis peccato quis moderatur, peccandi tamẽ de cætero non habeat voluntatẽ, & cõmunicaturus satisfaciat lachrymis & orationibus, & confidẽs de Domini miseratione q̃ cõfessione peccati piè peccata donare consueuit, accedat ad eucharistiam intrepidus & securus: sed hoc de illo, quem capitalia & mortalia peccata non grauant. Nam quem peccata vel crimina post baptismum grauant, hortor priùs publica pœnitentia satisfacere, & ita sacerdotis iudicio reconciliatum cõmunicatione sociare, si vult non ad iudicium, sed ad condemnationem sui eucharistiam percipere, sed & secreta satisfactio

Aug. trac. in illud Matt. 28. Pauẽ non striũ quoti dianum.

ne solui mortalia crimina non negamus. e Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit, sic vive, vt quotidie merearis accipere: qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere.

Aug. de ecclesiast. dogmatibus.

f Hoc sacramentum non immeritò secrantis, sed in verbo efficitur Creatoris: nec bonorum dispensatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuatur.

Quã-

Ambr. in oratione missarum de cenda.

g Quãta eñ cordis cõtritiõe, & lachrymarum fonte, quãta reuerẽtia & tremore, quanta corporis castitate, atq; animi puritate illud diuinũ & cæleste mysteriũ est celebrãdũ Dñe Deus, vbi caro tua in veritate sumitur, vbi sanguis tuus in veritate bibitur, vbi summis ima, humanis diuina iungũtur! Vbi adest sanctorũ præsentia angelorũ, vbi tu es sacerdos & sacrificiũ mirabiliter & ineffabiliter! Quis dignè hoc celebrare mysterium 'potest, nisi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum?

Amb. de sacramentis, lib. 3.

h Si tantum valuit sermo Eliæ, vt ignem de cælo deponeret, nõ valebit sermo Christi, vt species elemẽtorum mutetur? de totius mundi operibus legisti: quia ipse dixit: & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Sermo igitur Christi, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat: non potest ea quæ sunt, mutare in illud, quod nõ sunt? Non enim minus est nouas rebus dare formas, quàm mutare naturas.

Ibidem.

i Liquet, quia præter naturæ ordinem virgo generauit. & hoc quod conficimus corpus, ex virgine est. Quid quæris naturę ordinem in Christi corpore, cùm præter naturam sit ipse partus ex virgine?

Am. de ritibus lib. 1.

k Vide quid agas Sacerdos, ne febrienti manu Christi corpus attingas: priùs cu-

rere,vt possis ministrare.

Amb.de sacramẽtis. l Verba Euãgelistæ sunt vsq; ad Accipite,siue corpus siue sanguinẽ,inde sunt verba Christi: Accipite,& bibite ex eo oẽs. & inde singula,q̃ pridie,inquit, quàm pateretur in sanctis manib⁹ suis accepit panẽ. antè,q̃ consecretur,panis est:vbi verò verba Christi accesserunt,corpus Christi est. Denique audi dicentem: Accipite & edite ex eo omnes:hoc est corpus meũ. Et ante verba Christi,calix vini & aquæ est plen⁹, vbi verba Christi operata fuerunt,sanguis efficitur,qui plebem redemit.

Amb.ibi. m Si quotiescunque effunditur sanguis, in remissionem peccatorum funditur, debeo illum semper accipere, vt semper mihi peccata dimittantur:qui semper pecco, semper habere debeo medicinam.

Ibidem. n Qui vulnus habet,medicinã requirit: vulnus est,quia sub peccato sumus: medicina est,cæleste & venerabile sacramentũ.

Ibidem. o Ne veluti quidã horror esset cruoris, sed maneret gratia redẽptionis:ideo in similitudine qdẽ accipis sacramẽtũ:sed veræ naturæ gratiã virtutémque consequeris.

Hie.super Lucam. p Biberũt ex eo omnes: ebrietas felix! satietas salutaris: quæ quãto copiosiùs sumitur:tantò sobrietatẽ sumentibus donare dignatur. & Iudas bibit, sed non saturatur:

tatur: nec sitim extinguit ignis æterni. quia indignè sitiuit mysteria Christi.

Ibidem. q Accepit Iesus panem, & benedicens fregit,tradens & figurans corpus suum in panem:quod est ecclesia præsens: quod accipitur in fide:benedicitur in numero,frãgitur in pãssionibus,datur in exemplis,sumitur in doctrinis, formans sanguinem suum in calicem vino & aqua cõmistum: vt alio purgaremur à culpis, alio redimeremur à pœnis.Sãguine nanque agni seruatur domus à percussione angeli:& aqua maris rubri extinguntur inimici,quę sunt mysteria ecclesiæ Christi.

Hie. ibid. r Meritò nostræ reconciliationis causa hoc sacrificium constitutum est: & si sacrificij præcepta contempseris, sacrificij remedium sentire non poteris.

Greg.in dial.li.4. s Hęc nãque singularis victima ab æterno interitu animas soluit:quę illam nobis mortẽ vnigeniti reparat:qui licet surgens à mortuis,iã non moritur:& mors illi vltrà non dominabitur:tamen in seipso immortaliter atque incorruptibiliter viuẽs, pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur:eius quippe ibi corpus sumitur: eius caro in salutem populi pãditur: eius sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur.

Hinc ergo pensemus quale sit pro nobis istud sacrificiū quod per absolutionē nostrā vnigeniti filij passionē semp imitat.

Gre. li. ho. w Cibus dulcis, est corpus & sanguis Christi, quod Iudas accepit indignus.

Ber. in ep. v Sacramētū Dei altissimi suscipiendū est, nō discutiendum: venerādum, nō diiudicandum, fide sortitum, non innatum: traditione sancitum, non ratione adinuentum.

Chry. ho. 5. super Matth. x Sicut corporalis cibus, quum vētrem inuenerit aduersis humoribus occupatum, amplius lædit, magis nocet & nullum præstat auxilium: ita & iste spiritualis cibus, si aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis vitio.

Isid. li. 1. de su. bo. y Qui sceleratè viuunt in ecclesia, & communicare non desinunt, putantes se tali communione mundari, discant nihil ad emundationem proficere sibi.

Remigius in glo. sup illud Ma. Væ illi p quē filius hominis tradetur. z Væ tradētibus Christum ad crucifigēdum: sed væ cum maligna conscientia sub sacramento sumentibus illū: & si non tradant Iudæis ad crucifigēdū, tradunt tamen ipsum membris inimici ad sumendum.

Vide etiā in ti. mirabile. b. sacramentū. c.

Exactio.

Gre. in mor. a EXigimus, quod debetur nostro corpori, sed non impēdimus quod subiecto

lectorum debemus cordi.

Chrys. sup Matthæ. b Non gaudent martyres, quando ex illis pecuniis honorantur, in quibus pauperes plorant.

Isido. li. 3. de sum. bo. c Magnū scelus est, rē pauperū præstare diuitibus, & de sumptibus inopū acquirere fauores potētū. Atēri terræ aquā tollere, & flumina quæ non indigent, irrigare.

Pe. Rauē. in quadā epistō. d Ministerialiū siquidem tanta est multitudo, quanta est locustarum, vt istis residentibus alij succedāt, quod ex parte fuerit deuoratum: alij deuorent exitialiter & consumant: impletūrq; eis illud propheticum: Residuum erucæ comedit locusta. residuū locustæ comedit brucus. residuū bruci comedit ærugo. Pauper enim veretur aperire malitiam exactorum, ne grauiora moliantur in eum, & fiant posteriora hominis peiora prioribus.

Iuuena. e Nulla fides pietásque viris, qui castra sequuntur, Venaléſque manus, vbi fas vbi lis. maxima merces.

Vide etiam in tit. Crudelitas. b. Ecclesia 4. Prælatio. c. a. rapina.

Exercitatio.

Isi. de sum mo bono libr. 3. a CVm sit vtilis ad instruendū lectio & adhibita collatione maiorē intelligētiam præbeat, melius est conferre quàm legere: collatio docibilitatem facit.

Nam propositis interrogationibus cunctarum rerum, error excluditur, & sæpe obiectionibus latens veritas aperitur.

Hugo. de institutione nouitiorum.

b Sæpe illa, quæ in publico nō valemus, necessariò quandā prius in secreto exercitationis vsum exposcunt. quia si ea prorsus in occulto negligim⁹, vti postmodum eis, dum opus est, in publico non valemus.

Gass. li. 9. epist.

c Constat omnē operam si longa inter capedine quiescat, egrè resumi. Quis enim ignoret, cunctis aut artificibus, aut artibus maximum decus vsu venire: cúmque studia cōsuetа non frequentantur, brachia in corporibus, ingenia pigrescere in artib⁹?

Cass. li. 4. epist.

d Aegrescit profecto ingenium, nisi vigilatione reparetur: citò expediuntur horrea, quæ assidua non fuerint adiectione suffulta: thesaurus ipse, quàm facile profunditur, si nullis iterum pecuniis completur: sic humanus sensus cùm alieno non sarcitur, id est restauratur inuento, citò potest attenuari de proprio.

Veg. de re mil. li. 2.

e Omnes artes, omniáque opera quotidiano vsu & ingi exercitatione proficiūt. Quod si in prauis verum est, quantò magis decet in maximis custodiri?

Tull. 2. Rhetor.

f Exercitatio est assidu⁹ vs⁹, & cōsuetudo.

Se. 23. epi.

g Quem in ipsa re trepidare nolueris, ante rem exerceas.

h Dil

Boe. de disciplina scholar.

h Diligētia, cuiuslibet operis obtusitas permollitur: sic prudentia sine iustitia parum vel nihil prodest: iustitia verò sine prudentia multum: sic sine vsu scientia parum: vsus autem cum scientia multum.

Ibidem.

i Cōstātia parit, scōstātia parta dissoluit.

Boe. ibid.

k Scintillula difficilis veritatis faciliùs in differēdo reperitur, quàm si studio obseruantiæ per multum tempus committeretur: iuxta illud Aristotelis: Bona opinio facit videre verum.

Vide etiā in tit. Bellum, q r x a c a g. an. Discretio, a Doctrina, a c. Iuuentus e. Studium. g i. Vita ai.

Excommunicatio.

Augus. in serm. 40.

a NOs à communione quēquā prohibere nō possumus, quānis prohibitio hæc nondū sit mortalis, sed medicinalis: nisi aut sponte cōfessum: aut in aliquo siue seculari siue ecclesiastico iudicio nominatum atque commotum.

Gr. in he.

b Fit vt ipsa ligandi ac soluēdi potestate se priuet, qui hanc pro suis voluptatibus & non pro subiectorum moribus exercet.

Orige. sup Leuitic. hom. 4.

c Interdū fit, vt aliquis nō recto iudicio eorū, qui præsunt ecclesiæ, depellatur, & foras mittatur: sed non exitantè: hoc est, si non ita egerit, vt mereretur exire, nihil læditur in eo, quòd non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus, & ita fit, vt

interdū ille, qui foras mittitur, intus sit: & ille foris sit, qui intus retineri videtur. Vide etiam in tit. Ecclesia, a.

Excusatio.

Augus. de car. ser. 4. a COepisti nō defendere peccatū tuū, iā inchoasti iustitiā: pficietur autē in te, quādo nihil aliud facere delectabit.

August. in quodā ser. b Desunt esse peccata, quæ propter grauiora vitanda suscipiuntur. Sicut enim in rebus vtilibus non vocatur damnum, quod propter maius lucrum amittitur, ne grauius admittatur.

August. in epi. ad Publie. c Absit, vt id, quod propter bonum ac licitum facimus, si ex hoc præter nostrā voluntatem quicquam mali acciderit, nobis imputetur.

August. de opere monachorū. d Nō alligamus onera grauia, & humeris vestris imponimus q̄ nos digito nō tāgamus: qm̄ si officij nostri salua ratione possemus, nouit ille, qui nostra scrutatur corda: mallemus hæc agere, quæ vt agatis hortamur, q̄ ea, quæ vos agere cogimus.

Hie. ī quadam epist. e Multitudo sociorum, impunitatē non facit criminum.

Hie. ī epi. ad Aug. f Superest vt diligas diligētē, & in scripturarū cāpo iuuenis senē non prouocet: nos nostra habuim⁹ tēpora, & cucurrimus quantū potuimus, nūc de currente & longa spatia transeunte nobis debetur otium.

g Non

g Nō enim vt aduersariis, sed vt amicis scripsimus: nec inuecti sumus in eos, qui peccāt, sed ne peccent, monemus: neque in illis tantùm, sed in nosmetipsos seueri iudices sumus. Nullum læsimus, nullius nomē de mea scriptura vel sermone signatū est, neminē sermo noster specialiter pulsauit: generalis de vitiis disputatio fuit: sed qui mihi irasci voluerit, plus ipse de se, quòd talis sit confitetur. *Hie. ī epi. ad Nepot.*

h Non est facile malum de perfecta ætate credendum: quam vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. *Hie. ī epi. ad Rust.*

i Vsitatum generis humani vitium est, libendo peccatum committere: & cōmissum negando abscondere, & conuictum defendendo excusare. *Gr. li. 22. mora.*

k Fit pleruq;, vt dum iniqui correcta in se mala defendere nequeāt, ex verecundia peiores fiāt: & sic in sua defensione superbiant, vt quædā vitia contra vitam corripientis exquirāt, & eo se criminosos non existiment: si crimina aliis imponant: qui enim vera inuenire nequeunt, fingunt: vt ipsi quoque habeant, quod non impari iustitia increpare videantur. *Greg. 10. mora.*

l Peccatum peccato addit, qui culpæ, quā fecit, patrocinia defensionis adiungit. *Greg. 22. mora.*

m Quidā dicere nōnūquā solēt, cōcessis *Gre. in pastorali.*

vtimur, aliena non ꝓrimus, & si digna misericordię retributione non agimus, nulla tamẽ peruersa perpetramus, quũ tamẽ diuti tẽ post hãc vitã vltrix gehẽna susceperit, non quia aliquid illicitum gesserit, sed quia immoderato vsu totum se illicitis tradidit.

Ber. super cãt. ser. 11. n Noli iudicare ꝓximũ, sed magis excusa. Excusa intẽtionẽ, si opus nõ potes: puta ignorantiã, puta surreptionẽ: puta casum. Quòd si omnẽ omnino dissimulationẽ rei certitudo recusat, suade nihilominus tibi & dicito apud temetipsum: Vehemens fuit tẽtatio: quid de me illa fecisset, si accepisset in me similiter potestatem?

Ber. de 12. grad. hu. o In quacũq; hominũ versaris frequẽtia, caue alienæ cõuersatiõis esse aut curiosus explorator, aut temerarius iudex, & si ꝑpetratum actũmve quid depræhendes, nec hic iudices proximum, magis autem excusa.

Ber. de diligẽdo Deo in prine. p Ad hoc, vt verũ fatear, ea mihi deesse video, quæ maximè necessaria videtur, diligẽtiam & ingenium: quia nec doctis, nec indoctis pariter isti⁹ modi excusandi mos est, nec facilè scitur, qui vel experiẽtia, qui vel ex verecundia mos prodeat, si iniuncti operis obeditio non probat.

Isid. lib. 1. soli. q Quãuis vera sint, credẽda non sunt, nisi quę certis indiciis cõprobãtur, nisi quę manifesto examine cõuincuntur, nisi quæ ordine iudiciario publicantur. Nõ enim qui accusatur, sed qui cõuincitur, reus est.

r Superbus vult se credi constantẽ, prodigus liberalẽ, auarus diligentem, temerarius fortem, inhumanus parcum, ignauus quietum, timidus cautum. Prosper de vita cõtẽ. lib. 4.

s Hoc enim maximũ vitium est, quo laborat humanitas, vt post peccatum suũ maximè ad excusationis cõfugium, quasi pœnitudinis se confessione prosternat, quod facinus inter summa peccata cõstat numeratum esse, quia inde nascitur, vnde ad pœnitentiam reus tardius venire videatur. Cas. sup ill. lud ps. ad excusãdas excusationes in peccatis.

t Nemo se auarũ intelligit esse, nemo cupidũ. cæci tẽ, ducẽ quærũt. nos sine duce errauimus. dicimus, non ego ambitiosus sum, sed nemo Romæ aliter potest viuere. Non ego sumptuosus sum, sed vrbs ipsa magnas impensas exigit. Nõ est meũ vitium quod iracundus sum, adolescentia hoc facit. Qui quidẽ nos decipimus, non est intrinsecus: malum nostrũ intra nos est, in visceribus ipsis sedet, & ideò difficulter ad sanitatem venimus, quia nos ægrotare nescimus. Senec. 60. epist.

v Intellige tua esse vitia, quę puras rerũ. Quædã enim locis & tẽporib⁹ ascribimus, ac illa quocũq; transierimus, secutura sunt. Sene. ibid.

x Nullum putaueris locũ sine teste excusatorem quærere. Vitium est, non posse præt Senec. in prouerb.

prætenditur,sed nolle in causa est. Emitte excusationem,nemo peccat inuitus,omne peccatum voluntarium est.

Sen.ſ. qua dã epiſto. y Puerum ætas excusat,fœminam sexus, extraneum libertas, domesticũ familiaritas.amicus est scilicet qui offendit: fecit quod noluit inimicus fecit, quod debuit, prudentiori remittamus.

Vide etiã in tit.Abusio.a.Acedia.a.Amicitia.b c.b d.Apostoli.f.Confessio.a d.Correctio.b c.Cupiditas,e.Diuitiæ.v.Error.b. Fides.a m. Ignorantia.f.g.Intẽtio.r. Laus. g.Liberalitas.a l.Prudentia.t.Venia.q.Verecundia.g.

Exemplum.

Augu.lib. de paſto. a QVi in conspectu populi malè viuit,quantum in illo est, cum à quo attenditur,occidit.

Ibidem. b Omnis qui malè viuit in cõspectu eorum,quibus præpositus est,quãtum in ipso est,occidit,& fortè qui imitatur, moritur: qui non imitatur,viuit.tamen quantum ad illum pertinet,ambo occidunt.

Aug.in li. de cuibus. c Non tantum curemus habere bonam conscientiã,sed quantum potest nostra infirmitas,quãtum vigilãtia fragilitatis humanę,curemus nihil etiã facere, quod ve-

Ambr.ſup niat in malam suspicionẽ infirmo fratri.

Beati immaculati. d Est insitum bonis, vt castum pudicus, prudentem sapiens, misericors liberalem affectu pio diligat,& virtutes suas in aliis amet.In plerisq; iusti aspectus admonitio correctionis est,perfectioribus lętitia est.

e Domus episcopi & conuersatio,quasi in speculo posita magistra est publicæ disciplinæ:quicquid fecerit,id sibi omnes faciendum putant. *Hie.ſ. epi. ad Eliodorum.*

f Sancta rusticitas solùm sibi prodest, & quantum ædificet exemplo, & vitæ meritu ecclesiam Christi,nocet, si destructibus non resistat.Innocens absque sermone cõtra eos est. *Hiero. in quadã epiſto. in glo.1. Tim.3.*

g Volantia animalia se vicissim ferunt alis suis,quia sanctorũ mentes in eo, quòd superna appetunt,consideratis inuicem alternis virtutibus excitantur. Ala enim sua me percussit, qui exemplo sanctitatis me ad melius accendit: & ala mea vicinum animal ferio,si aliquando alteri opus bonum,quod imitetur,ostendo. *Greg.24. moraliũ.*

h Qui in oculto bene viuit, sed alieno profectui minimè proficit, carbo est: qui verò in imitatione sanctitatis positus, lumen rectitudinis ex se multis demõstrat, lapis est: quia & sibi ardet,& aliis lucet. *Greg.ſup Exo.ho.5.*

i Si fit opus in publico,quatenus intentio *Gr.ho.11.*

tio maneat in occulto: vt & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamē per intētionem, qua soli Deo placere quærimus, semper optemus secretum.

Gre. in homil. 25. k Perpendo Petrum, considero Latronē: aspicio Zacheum, & nihil in illis aliud video, nisi ante oculos nostros posita spei & pœnitentiæ exempla.

Gre. lib. 1. dialogor. l Sunt nonnulli, quos ad amorem patriæ cœlestis plus exempla, quàm prędicamenta succendunt.

Gre. i pas. m Plerunq; contingit, vt qui negligenter de se mala opinari permittant, per semetipsos nulla quidē vnquàm facīant, sed tamen per eos, qui se imitati fuerint, multipliciùs delinquunt.

Gre. ibid. n Qui bona occultè faciūt, & cum quibusdam factis publicè mala de se opinari permittunt, quum seipsos recte virtute vitificant, alios in se per exempla malæ æstimationis occīdūt, & cùm salubris vini potum sorbeant, pestiferum veneni poculum aliis infundunt.

Gre. ibid. o Nemo amplius in ecclesia nocet, q̄ qui peruersè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem nanq; hūc redarguere nullus præsumit, & in exemplis culpa vehementius extēditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

p Nullū ego consiliū melius arbitror, quàm si exemplo tuo fratrem docere studeas, quæ oporteat fieri, prouocans eum ad meliora & consulens ei, neque verbo neq; lingua, sed opere & veritate. Gr. li. 10 mora.

q Quum clericum videmus, admonendus est, quatenus sic viuat, vt exemplū vitę secularibus prębeat, ne si quid in illo reprehenditur, ex eius officio ipsa religionis nostræ æstimatio grauetur. Grego. hō. quādā sup per euāge lia.

r Nō tibi videtur grauiorē ab eo Christ⁹ sustinere persecutionē, qui suggestione maligna, exēplo pernitioso, scandali occasione, ab eo peruertit animas quas rēdemit, quàm à Iudæo, qui sanguinē suum fudit? Ber. in ser mo.

s Noueris huius trinitatis sacramentum in nullo frustratū à te, si pascas verbo: pascas exemplo, pascas orationum suffragio. Manēt autem tria hæc, verbū, exemplum, oratio, maior autem est oratio. Ber. i epi.

t Seminemus hominibus bonum exemplum per aperta opera. seminemus angelis gaudiū magnum per occulta suspiria. Ber. i ser.

v Sermo quidem viuus & efficax exēplū operis est, plurimū faciens suasibilem. tūc quoque intēdimus quod dicitur, dum mōstratur scibile, quod suadetur. Ber. i ser mo. 56.

x Pulcherrimus ordo est & saluberrimus, vt onus quod portandum imponis, tu prō- Ber. i epi stola. 71.

portes prior,& exte discas,qualiter oporteat aliis moderari.

y Seminauit in terra nostra tota trinitas, pater scilicet de cœlo panē: filius veritatē, Spiritussanctus charitatem. Seminauerunt angeli,quando aliis cadentibus ipsi steterunt: apostoli, quando ipsi domino adhæserunt: martyres verò manifestum est fortitudinem seminasse,porrò confessores seminauerunt iustitiam,quam habuerunt in omni vita sua. Virgines sanctę planum est, quia temperantiam seminauerunt,quæ sic libidinem calcauerunt.

Leo papa in sermo. de ieiun.

z Validiora sunt exemplа,quàm verba, & plenius opere docetur,quàm voce.

Cesarius in admonitione sectu.

a b Quātis exemplū veræ humilitatis & perfectæ charitatis ostēderis,cum tantis & pro tantis æterna præmia possidebis.

Cesarius ibid.

a c Benedicta à Deo illa anima,cuius humilitas cōfundit superbiā, cuius patientia proximi extinguit iracundiam,cuius obedientia pigritiam alterius increpat, cuius feruor inertiā alieni corporis exuscitat.

Hugo de claustro anim. c. libr. 3. Cass. li. 5. epist.

a d Sic lucеat lux vestra coram hominibus & cætera. hoc autē fit, quū appareat misericordia in affectu, benignitas in vultu, humilitas in habitu, modestia in cohabitatione, patientia in tribulatione.

a e Claras enim suas maculas reddunt si illi

si illi, ad quos multi respiciunt, aliqua reprehēsiōe sordescūt, alioquin expedit non videri, quàm cuncktorum irritione signari. oēs ergo, qui grauiorū celsa petimus, vitiorū humilia deferamus, sit in nobis frōs libera, vt aliorū possimus emēdare peccata. ęquat crimen omne quod inquinat. & ideò dissimilis ab accusato debet esse, q iudicat.

Tull. libr. 2. rhetor.

a f Exemplum vitiosum est, si aut falsum est, vt reprehendatur, aut si improbum, vt non sit imitandum, aut maius, aut minus, quàm res postulabit.

Tull. ibid.

a g Exemplum, est alicuius facti vel dicti præteriti cū certi autoris noīe propositio.

Sen. lib. 2. rhet. suæ.

a h Qui Imperator ob hoc ipso de prælio fugit, vt bene pugnaret exercitus? Non coērcet vitia quis, sed prouocat.

Senec. 25. epist.

a i Prodest sine dubio, custodem sibi imposuisse, & habere quē respicias, hoc quidem longè magnificentiùs sic viuere, tanquàm sub alicuius boni viri ac semper præsentis oculis. cùm iam profeceris tantum, vt sit tibi etiam tui reuerentia, & donec te eum feceris, cum quo peccare non audeas.

Sen. ep. 13.

a k Id agamus, vt meliorem vitā sequamur, quàm vulgus, non vt contrariā, alioquin, quos emendare volumus, fugamus à nobis & auertimus. Illud quoque efficimus, vt nihil imitari velint nostri, dum ti-

ment, nec imitanda sint omnia. Hoc primum Philosophia promittit, secundum omnem humanitatē & cōgregationem, à qua professione dissimilitudo nos separabit. Videamus ne ista, per quę admirationē parere volumus, ridiculosa & odiosa sint.

Seneca in proœm.

a l Dignus tibi sit, coram te peccare pudeat: discipulus est prioris posterior dies. Ex vitio alterius sapiens emendat suum. optimum est maiorum sequi vestigia, si rectè præcesserint.

Idē de sentētiis oratorum.

a m Si bene egeris, ipse tibi personæ auctoritatem dabis. Viri boni est, scire pati, nec facere iniuriam. Autor malus bonam rem turpem facit.

Vide etiam in tit. Abstinētia, f. Apostoli. t. Beatitudo, o. Clericus, a. Consuetudo, a b. Conuersatio, l, a o. Correctio, a b, b f. Detractio, o, q. Doctrina, g, a, d, a e. Electio, Hæresis, b. Laus, a g. Malitia, b. Nocumentum, e. Peccatum, a m. Periculum, a. Prædicatio, a g. Prælatio, a p. Sacerdos, v, x.

Fabula.

Aug. in li. cōtra mēdacium, circa medium.

a APud autores secularium literarum vt apud Horatium, mus loquitur muri, & mustela vulpeculæ, vt per narrationem fictam ad id, quod agitur, verax referatur significatio. Vnde & Aesopias fabulas ad eum finem relatas, nullus ineruditus fuit,

fuit, qui putaret appellanda mendacia. hæc & in sacris libris, vt in libro Iudicū, quum ligna sibi regem fecerunt, & loquuntur ad ficum & ad vitem, quod totum fingitur: ficta quidem narratione, sed veraci significatione hæc dicuntur.

Ambr. li. 3. de offi.

b Fabula & si vim veritatis non habeat, tamē rationem habet, vt iuxta eam possit veritas manifestari. Referunt, inquit, seculares, virum quēdā fuisse, vt quoties beneficio virium suarum destitutus, amicam & nutricem terrā impulsu aduersarij cōtigisset, de solo surgens magis in aduersarium præualeret, & sic occasio prostrati, occasio fiebat triumphi. Dabat infirmitas fortitudinem, lapsus palmam, ruina victoriā. Cui hęc conueniunt, nisi Christo, qui ad hoc cecidit, vt glorioſior resurgeret?

Isid. lib. 1. etymolog.

c Fabulæ à fando dictæ: quia non sunt res factæ, sed tantūmodo loquendo dictæ. quæ ideò sunt inductæ, vt ficto animalium mutorum inter se colloquio, imago quædam vitæ hominū nasceretur. Sicut mus loquitur muri, mustela vulpeculæ, & in libro Iudicum, ligna sibi regem requirunt. quod totum ad mores ordinatur, vt ad rem, quæ intenditur ficta quidem narratione, sed veraci significatione perueniatur. Sic enim Demosthenes vsus est fabula aduersus Phi-

lippum: qui ab Athenienſibus poſtulauit decē oratores, & ille finxit fabulam. Lupi ſuaſerunt paſtoribus, vt in amicitiam conuenirent: cumq; hoc paſtoribus placuiſſet, perierunt lupi, vt primò ſibi vice ſecuritatis canes traderent, in quibus videbatur occaſio iurgiorum: annuerunt paſtores: & tunc lupi omni adepta formidine, omnem gregem nō ſolùm pro ſocietate, ſed etiam pro libidine lacerauerunt. Sic, inquit, Philoſophus, ſublatis oratoribus in populo Athenienſium facturus eſt. Oratores populi poſtulat, quo facilius poſſit opprimere ſpoliatam cuſtodibus vrbem.

Gell. li. 2. d Aeſopus, qui meritò ſapiens æſtimatus eſt, vtilia monita ſua non ſeuerè neque imperioſè præcepit: ſed, vt Philoſophis mos erat, ſalubriter ad perſpiciendum, mentes animoſque hominum cauſa audiendi quadam illecebra induxit.

Ibidem. e Apuleius Aulus de Deo Socratis introducit fabulam Aeſopi, de coruo tenente carnem in ore. cui dum dixiſſet vulpecula, quòd cygno melius cantabat. & volēs cantare, amiſit carnem de ore, ac potiùs eroctauit, quàm cantauit. & ſic ſuam defectionem publicauit: quod multis accidit, qui volunt ſe magnificare, & vltra menſuram virium ſuarum oſtentare.

f In ſup

f In ſuperficiali lyræ cortice, falſum re ſonat fabula. lyra enim fabula poetica. interius verò auditoribus intelligentię ſecretum altioris eloquitur: vt exterioris falſitatis abiecto putamine, dulciorē nucleum veritatis ſecretè intus lector inueniat. *Adamus de complanctu naturæ.*

g Fabulas exiſtimo neceſſarias, non ex eadem cauſa, qua poetis, ſed vt imbecillitatis noſtræ adminicula ſint, & vt dicentem & audientem in rem præſentem adducant. *Incertus autor.*

Vide etiā in ti. Doctrina, a, i. Mēdaciū, d.

Fama.

a CAuete omnes ſuſpiciones, & quicquid probabiliter fingi poteſt ſeu dici, ne fingatur ante deuita. *Augu. lib. confeſſ.*

b Sic doctor bonam eligat vitā, vt etiam bonam non negligat famam. *Augu. de doctrina Chriſtiæ.*

c Duo ſunt tibi neceſſaria: ſcilicet conſcientia & fama: conſcientia propter te, fama propter proximum. Qui conſcientiæ ſuæ cōfidens, famam negligit, crudelis eſt. *Augu. lib. de cōmuni ſerm. cle.*

d Opera ſalutis ſine fama boni odoris nō ſatis relucent auditoribus, nec fama ſine opere proficit, ſine quibus forma veri ſacerdotis non commendatur. *Hie. ſuper illud mat. 4. Abiit opinio eius.*

e Inclyti animi ſignum eſt, famę diligere cōmodū, & lucra cauſarū, nā qui affectat famæ cōmoda, pecuniæ negligit augmenta. *Caſſ. libr. 1. epi.*

f Regnātis facultas tunc fit ditior, quum *Caſſ. ibid.*

remittit, & acquirit thesauros famæ, neglecta vtilitate pecuniæ.

Cass. lib. 1. epist. g Nemo futurum putat diligentē, quem in ipsa nouitate operationi suæ non videt esse custodem. Prouidus institutor ortum suum fœcundis nititur ornare plantariis: vt reddant fructus optatos, quæ solicitis fuerant exculta laboribus.

Cass. libr. 2. epist. h Vbique cognoscitur, quisquis fama teste laudatur. dum enim copia plurimum solet habere fastidium, bonum nomen repetitum semper efficitur gloriosum.

Cass. lib. 2. i Melius est de perpetua vita, quàm de fama cogitari. nostra enim post mortem nō opuscula, sed opera sunt pensanda, quia si aliquid agimus, nostrum est: si quid habemus, alienum est.

Pet. Rau. in quadā epist. k Quidam laudes hominū vilipendūt, & in hoc sunt laudabiles. quidā omni tēpore venantur famam seculi, & omni tempore sunt infames. quidā apud alios venerabiles, apud se vilescūt. quidā plus se de lingua adulatrici, quàm conscientię suæ credunt.

Alanus de complāta naturæ. l Veræ famæ hæc est gloriosa proprietas, vt appetitores sui contemnat, appetat contemptores. famam fugiendo consequitur, quam perderet in consequendo.

Boët. 3. de cōsolatiōe. m Plures sæpe magnum nomē falsis vulgi opiationibus abstulerunt, quo quid turpius

pius potest excogitari?

n Templum Dianæ Ephesiæ decus adeò magnificum, quòd Xerses, cùm omnia Asia mirabilitica templa igni daret, huic vni pepercit, Sed hæc Xerxis clementia sacras ædes non diu à malo vendicauit. nam Erostratus, vt rarum nomen memoriæ sceleris extenderet, incendium fabricę nobilis, manu sua struxit. Requisitus cur hoc fecisset, respondit, Voto adipiscendæ famæ latioris. *Solinus de mirabilibus mūdi et situ terrarum.*

o Parēte Deo fama nō faciet ī populos di missa vel diffusa notitia. nemo nouit Deū: multi malè de illo existimant & impunè. *Senec. 31. epist.*

p Malè de te opinantur homines: bene autem loqui nesciunt. faciunt non quod mereris, sed quod solent ipsi homines de malis loqui, molestum siquid mentiuntur. sic in merito minimæ innocentię nūc maximè gaudeo. Adparet enim illos vera obiecturos, si possent. *Senec. li. de moribus.*

q Malè autem de te opinantur homines. sed mali. Mouerer, si de me Marius, si Cato, si Lælius sapiens, si alter Cato, si Scipiones duo, ista loquerentur. mouerer, si hoc iudicio facerent, quod nūc morbo faciunt. *Seneca de vanc editis fort.*

r Bona opinio hominum tutior est pecunia. Bonum quod est, supprimitur, nequaquam extinguitur: bona fama in tenebris proprium splendorem tenet. *Ibidem.*

Seneca. in proverb. f Damnum appellandum est, quum mala fama lustratur. honestus rumor alterum est patrimonium. Vis omnibus esse notus? prius efficе, vt neminem noueris.

Vide etiam in tit. Conscientia, Conuersatio, d, e. Correctio, b, v. Detractio. Discere, p. Exemplum, q. Gloria vana, x. Hypocrisis, b, f. Prælatio, c, k. Sacerdos, a, i.

Fauor.

Greg. lib. 8. moral. a QVi pro virtute, quam egit, humanos fauores deuiderat, rem magni meriti vtili pretio venalem portat.

Greg. ibi. b Valde perfectorum est, ostenso opere autoris gloriam quærere, vt de illata laude, priuata nesciant exultatione gaudere.

Maximus epi. in quo dam ser. c Non possumus simul pro vno & eodem opere fauorem mundi expetere, & præmium vitæ cœlestis acquirere.

Tull. in li. de offi. d Vehementer amor multitudinis mouetur ipsa fama, & opinione liberalitatis, beneficentiæ fidei, iustitiæ, omniúmq; earum virtutũ, quæ pertinẽt ad mãsuetudinẽ morũ, ac facilitatẽ. Etenim idipsum quod honestum decorúmque dicimus, animos omnium natura & specie sua cõmouet.

Senec. 29. epist. e Nunquam volui placere populo. nam quæ ego scio, non probat populus: quod probat populus, ego nescio. Quis enim placere potest, cui non placet virtus? Malis artib

artibus popularis fauor acquiritur. Similem te illis facias oportet. alioquin non probabunt, nisi agnouerint.

Sen. ibid. f Multo autẽ magis ad rẽ pertinet qualis tibi videaris, quàm qualis aliis. Si te intrãte clamor & plausus obstrepuerint, si fœminę pueriq; laudauerint, quid ni ego mi miserear, cũ sciam, quæ via ad istũ fauorẽ ducit?

Sen. in ep. g Nunquã multis placeas, sed quamlibet paucis. Maximum in eo vitium est, qui non vult melioribus placere, sed pluribus.

Vide etiam in ri. Adulatio, & Cõuitium, l. Eloquẽtia, q. Exactio, c. Fraus, c, d. Hospitalitas, h. Hypocrisis, a d. Laus, i, m, n, p, q. Prædicatio, i, l. Veritas, l.

Fides, sive fidelitas.

Augu. in ser. 22. a FIdes appellata est ab eo, quod fit. duæ syllabę sonãt, quum dicitur fides. prima syllaba est à facto: secunda à Deo. Interrogo te ergo, vtrum credas, dicis credo. fac quod dicis, & fides est.

Aug. 1. de trinitate. b Mentis humanæ acies inualida in tam excellenti luce non figitur, nisi per iustitiam fidei emendetur.

Augu. de verbis do mini. c Nullæ maiores diuitiæ, nulli thesauri, nulli honores, nulla huius mũdi maior est substãtia, quàm est fides catholica, quę peccatores hoies saluat, cæcos illuminat, infirmos curat, cathecumenos baptizat, fideles

iustificat, pœnitẽtes reparat, iustos augmẽtat, martyres coronat, virgines & viduas & coniugales casto pudore conseruat, clericos ordinat, sacerdotes cõsecrat, in æterna hæreditate cũ sanctis angelis collocat.

Aug. in li. de ouib. d Ille apud Deum plus habet loci, qui plus attulit non argenti, sed fidei.

Am. de charitate. e Cũ dilectione fides Christiani, sine dilectione fides dæmonis. Qui aũt nõ credunt, peiores sunt, quàm dæmones, & tardiores.

Aug. sup. per Ioan. f Sicut in radice arboris nulla prorsus adparet pulchritudinis species, & tamen quicquid est in arbore pulchritudinis vel decoris, ex illa procedit, sic ex fidei humilitate quicquid meriti, quicquid beatitudinis anima susceptura est, ex fidei fundamento procedit.

Ibidem. g Quid est fides, nisi credere quod non vides? Vnde & quomodo capitur trinitas rectè, ô homo interrogas, quomodo creditur non bene interrogas. imò ideò bene creditur, quia citò non capitur. nam si citò caperetur, nõ esset opus vt crederetur, quia videretur.

Ibidem. h Noli intelligere vt credas, sed crede vt intelligas, intellectus merces fidei est.

Aug. de spi uitu et lit. i Quod oportet, lex minando imperat.

Amb. li. de virginit. k O thesauris omnibus opulentior fides ô virtutibus corporeis omnibus fides fortior, medicis omnibus saluatior?

l Auser argumẽta, vbi fides quæritur, in ipsis gymnasiis suis iam Dialectica taceat, piscatoribus creditur, non Dialecticis. *Am. de trinitate.*

m Quid tibi fideles esse puras? quòd aut pecuniæ oblatione, aut blanda locutione tibi æstimas obligatos? *Amb. li. 2. de offic.*

n Citò fides inexercitata languescit, & crebris otiosa tentatur incõmodis. Remissas excubias callidus insidiator irrumpit: assuetũ aute bello virũ hesterna fraus instruit, & gloriosæ puehit palma victoriæ. Pax ergo fidei corruptelæ materia est. *Am. super Beati immaculati.*

o Diuina opatio si rõne cõprehendit nõ est admirabilis, nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. *Greg. ho. 26. super euan.*

p Tunc. n. veraciter fideles sumus, si qd verbis promittimus, operibus cõplemus. *Greg. ho. 29.*

q Quid nõ inuenit fides? attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immania, apprehendit nouissima: ipsam denique ęternitatem suo illo vastissimo sinu quodammodo circundedit. *Ber. super cant.*

r In his quæ fidei sunt omnino cauenda est confusio: ne aut incertũ opinionis fides fingat: aut quod firmum fixúmque est fidei, opinio reuocet in quęstionẽ. Opinio enim si habeat assertionẽ, temeraria est. fides si habet *Ber. lib. de cõsiderat.*

habet hæsitationem, infirma est. Intellectus si signa fidei tentet irrumpere, repetatur effractor, scrutator maiestatis.

Bo. de 12. gradi. humilitatis.

s Fides aliqñ recipit, quod rō nō pſumit: qualis sit cuiusque indes tribulatio probat.

Ber. i epi.

t Sola fides, & mētis ad Deū cōuersio sine effusione sanguinis, & sine perfusione aquæ, salutē sine dubio opatur volenti, sed nō volenti, prohibente articulo baptizari.

Ber. super can.

v Dicamus fidē vitem, virtutes palmites, botrum opus, deuotionem vinum.

Ber. serm. 67.

x Trāsgreditur. n. fides fines rationis humanæ, naturæ vsum, experiētiæ terminos.

Ber. serm. 12.

y Nō fidei sed perfidiæ, nō cōfidētiæ sed diffidētiæ est in semetipso habere fiduciā.

Ber. ibid.

z Is fidelis est, qui nec sibi credit, nec ipse sperat, factus sibi tāquàm vas perditum. Sed sic perdens animam suam, vt in vitam æternam custodiat eam.

Chr. i quo dam ser.

ab Qui fidelis fuerit in vmbra memoriæ, lucem præsentię sine dubio obtinebit.

Chry. super Mat. cap. 1.

ac Rei quę videtur, facilis est fides, eius autem quod nondum accepit principium, non facilis suscipitur credulitas.

Chry. super Mat. cap. 2.

ad Quī magna magnorū fides est! nō dicētes, si magnus est Puer hic: quæ necessitas fugæ est, & occultæ recessionis? Hoc enim est vere fidei nō q̄rere causas eorum, quæ verè p̄cipiūtur, sed suaderi solū ab eis,

Lapis

ae Lapis quidē durus est, sed quū factū fuerit de eo op⁹, desistere nescit. sic & gentiles cū difficultate credant, & tamen credentes in æternum permanent in fide.

Chr. sup il. lud Ma. 3. Potēs est dūs de lapid istis.

af Sicut semper discere signū est, nunq̄ posse pernicere, sic testimonium semper q̄rere, signum est nunquā velle credere.

Chry. sup il. Ma. 12.

ag Vna est veritas, & nō partita, & sicut qui margaritā habet, ipse nouit quantū dues est, & tamē multis potest esse non cognitus: ita & qui fidei veritatē detinēt, nouerunt & diuites sunt. infideles autē thesaurū nescientes hūc, diuitias nostras ignorāt.

Volumus à te signū videre. Chrys. sup il. Ma. 13. Inuenta vna p̄cio.

ah Similis est natura infidelitatis terræ arenosæ, quia quantumcunque pluuiam susceperit, non fructificat.

Chr. ibid.

ai Talis est natura fidei, quantò magis vexatur, tantò magis accenditur. Virtus fidei in periculis secura est, in securitate pericliratur. Quid enim aliud sic laxat vigorem fidei, sicut longa tranquillitas.

Chry. sup il. ma. 20. At illi magis clamabant.

ak Fides religiōis catholicę lumē ē aīę, ostiū vitæ, fundamentum salutis æternæ.

Chry sup. symbolū.

al Fides lampas est: quia sicut lampas illuminat domum, ita fides animam.

Chry. sup. Mat. 25.

am Ecce q̄ là te reqrat immēsa illa pietas, quod facilè posſit implere nulla paupertas, despecta mediocritas, indocta simplicitas, non per multas distraharis ambages,

ges,ne duris difficultatibus occupãdus inuoluaris. Quod à te & ꝑte reposcitur, intra te est.ideſt oris famulat⁹,& cordis affectus,secũdũ illud:corde creditur &c. In anima ergo tua reposuit omnia animæ tuæ præsidia Deus tuus: vt vnde peccatũ egreditur,inde & peccati medicina petereturꝰ.

Hugo. an Fides est volũtaria certitudo abstractiũ supra opinionẽ,& infra sciẽtiã constituta.

Ricar.lib. 1.de trin. ao Vtinã attẽderent Iudæi, vtinã attenderẽt pagani,cũ quãta cõscientiæ securitate pro hac parte ad diuinũ iudiciũ poterimus accedere.Nonne cũ omni fiducia deo dicere poterimus, domine, si error est, à teipso decepti sumus?Nã ista tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus quæ non nisi per te fieri possunt. & certè summæ sanctitatis viris sunt nobis tradita, cum summa & autentica attestatione probata,te ipso cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Cas.sua.in Iud psal. Quia fauillus sũ sicut ver ẽ prnina. ap Tantum crescit calor fidei,quantum subtractum fuerit de flamma corporali.

aq Totũ in se habet hõ, q se habet:ipse autẽ se habet,qui Deum habet.Deum vero habet,qui eũ credit,& confitetur autorem.

Pet. Rauẽ quodãser. Tull. li.2. Rhetoric. ar Fides,est perceptio veritatis rerũ,cũ assertione,sine causarum cognitione.

as Fides sanctissimum humani pectoris bonum

bonũ est:nulla necessitate ad fallendũ cogitur,nullo corrumpitur ꝑmio.Vre, inquãde,occide:nõ perdam. sed quò magis secreta dolor quæret,hæc illa altius condet.

Se.in prõ. at Malo mihi succesſũ deesse,q̃ fidẽ.etiã hosti est æquus,q habet in cõsilio fidẽ.Fidẽ qui perdit, nil potest vltra perdere. Fides vna anima vnde abiit,nunquã rediit. Fidem nemo vnquam perdit nisi qui non habet.

Cato. av Viri boni est etiã nõ pollicitã fidem seruare:maximum maioribus nostris telũ, fidem fuisse,ex quo plures pace susceptæ, quàm bello gentes fuerint deuictæ. nocẽs ãt,vbi succumbit fides siue veritas.

Vide etiam in ti.Charitas.a b.Doctrina ac.Eleemosyna.b c.Eucharistia. b. Gloria æterna.a t.Hæresis. e.Lex.a.Prædicatio.b e.Resurrectio.o.Sal⁹.d.Scriptura.m. Spes. a.d.o.Susꝑicio.d.

Fortitudo.

Au in epi. ad Hier. a QVi vera virtute fortis est, nec temere audet,nec inconsultè timet.

Au.li. 83. quæstionum. b Nemo est,qui nõ magis dolorem fugiat,quàm affectat voluptatem. quãdoquidem videmus immanissimas bestias à maximis voluptatibus exterreri dolorum metu,contra quæ firmiter stat fortis.

Amb.li.1. de offic. c Nõ mediocris animi est fortitudo,quæ sola defendit ornamenta virtutũ omniũ,& iustitiam custodit:quæ inexpiabili prælio aduers

aduersus omnia vitia decertat, inuicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior aduersus voluptates, vt auaritiã fugiat, tanquam labem quandam, quæ virtutem effœminat.

Ambr. ep. ad Simplicianum. d Stultus vt luna mutatur. Sapiẽs enim non metu frangitur, non potestate mutatur, non attollitur prosperis, non tristibus mergitur. Vbi enim sapientia, vbi virtus est, ibi constantia & fortitudo. Sapiens ergo idem est animo, non minuitur, non augetur rerũ mutationibus, nec vt paruulus fluctuat, vt circunferatur omni vento doctrinæ, sed manet perfectus in Christo fundatus charitate, radicatus fide.

Amb. l. 1. de officiis. e In duobus generibus fortitudo spectatur animi. Primò vt exteriora corporis, & minimis habeat, & quasi superflua despicienda magis, quàm expetẽda ducat. Secundò, vt ea, quæ summa sunt, omnésque res, in quibus est honestas, præclara animi intentione vsque ad effectum prosequatur.

Hie. super Ioel. f Iusti & fortis viri est, nec aduersis frãgi, nec prosperis subleuari: sed in vtroque esse moderatus.

Hie. super Hamos lib. 2. g Fortitudo corporis est imbecillitas animæ, & rursum imbecillitas corporis, est fortitudo animæ.

Hie. ep. h Per bonã & malã famã à dextris & à sinistris Christi miles graditur, nec laude extol-

extollitur, nec vituperatione frangitur, nec diuitiis tumet, nec confunditur paupertate, & læta contemnit, & tristia.

i Fortitudo atque constantia via regia est, à qua declinat ad dexteram, qui temera- *Hie. in ori gin. ali sup rius est & pertinax ad sinistram, qui for- Isaiam.* midolosus est, & pauidus.

k Tãtò enim vnusquisq; ad fortitudinẽ *Gre. lib. 5.* profecisse verius demõstrat, quantò aliena *mo.* mala robustiùs tolerat: nã minus in se cõtaluit, quẽ iniquitas aliena sternit, qui in eo conferre cõtrarietatem non valet pusillanimitatis suæ gladio confossus, iacet.

l Fortitudo destruitur, nisi per consilium *Gre. ibi.* fulciatur: quia quò plus se posse conspicit, eò virtus sine moderamine rationis deterius in præceps ruit.

m Fortitudo iustorum est, carnẽ vincere, *Gre. l. 8.* propriis voluntatibus cõtraire, delectatio- *mo.* nẽ vitæ præsentis extinguere, huius mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, aduersitatis metum in corde superare.

n Reproborũ fortitudo est trãsitoria si- *Ibidem.* ne cessatione diligere: contra flagella cõditoris insensibiliter perdurare, ab amore rerum tẽporaliũ, nec ex aduersitate quiescere, ad inanẽ gloriã etiã vitæ detrimento peruenire, malitiæ augmenta exquirere

bonorum vitam nõ solum verbis ac moribus, sed etiã gladiis impugnare, in semetipsis spem ponere, iniquitatẽ quotidie sine vllo desiderij defectu perperrare.

Gre. ibid. o Nonnunquàm culpa fortium occasio virtutis sit, & virtus infirmorum occasio peccati. Sicut influente aqua paulatim cõsumitur terra, sic leuiter surrepente vitio, mens etiam fortis absorbetur.

Greg in quadã ho. p Fortes facti suat sanctis: carnẽ domãt, virtutibus corruscit, spiritum roborãt, terrena despiciunt, cœlestia appetunt, occidi possunt: fiecti autẽ nequeunt. nec sustinere falsa per infirmitatem metuunt, nec veritatem vnquàm à veritate conticeſcunt.

Ber. in libro de conſideratione. q Bonus circuitus est, si iustitia quærit, prudentia inuenit, fortitudo vendicat, temperantia possidet, vt sit iustitia in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in vsu.

Ori. ſuper Ezech. numerorum hom. 25. r Sicut continens vita, labor, perseuerãtia, & agonum certamina faciunt vnumquenque virum virtutis appellari: sic econtrario, vita remissa, negligens, & ignauia facit virum ignauum iudicari.

Caſſ. ſuper pſ. 11. Beatus vir. s Vir vocatur à viribus, qui nescit in aduersis tolerando deficere, aut in prosperis ali qua elatione se iactare: sed animo stabili defixus, & cœlestium rerum cõtemplatione firmatus manet semper impaui dus.

t Fortitudo, cũ ad aspera iucunda pronũ faciat, potius cõmunem vtilitatẽ quàm propria cõmoda attendit. Sicut enim scientia remota iustitia, calliditas potiùs, quàm sapientia appellanda est: sic animus ad periculum paratus, si sua cupiditate, non communi vtilitate impellitur, temeritatis potius nomen habet, quàm fortitudinis. *Tull. in rhetorica.*

v Fortitudo est immobilis iter aduersũ, gloriosa animi claritudo, res arduas pulchrè administrãs, q̃ nec aduersis infestãdo frangitur, nec prosperis blãdiendo elenatur. *Tul. ibid.*

x Cõstantia est inter fluctuãtes casus & Personas, nulla mẽtis cõcuti trepidatione. *Ibidem.*

y Fortis & cõpositus animus est, qui nec ablatum quicquã sibi sentit, nec abiectum: sed in eodem habitu stat, quocunque res cedunt, siue geruntur: vulgaria bona supra res suas eminent: siue aliquid ex istis vel omnia, casus excusserit: minor non fit. *Se. 37. ep.*

z Quæris, an omne bonum optabile sit. Si bonum est, inquis, fortiter torqueri & magno animo vti: & patienter ægrotare: sequitur, vt ista optabilia sint, distingue. Tormenta à me abesse vellem: sed si sustinenda fuerint, vt me in illis fortiter honestẽ animose gerã, optabo. Velim non incidere in bellum. Sed si incido, & vulnera & famen, & omnia quæ bellorum necessitas *Se. 68. ep.*

adfert:generoſe feram,optabo.Itaque non incommoda optabilia ſunt:ſed virtus, quæ perferuntur incommoda. Non pati tormenta optabile eſt,ſed fortiter pati.

Se.79.ep. a b Quemadmodum hoſtis eſt pernicioſior fugientibus:ſic omne fortuitum incõmodum magis inſtat cedenti & aduerſo. Parata tibi eſt pax, ſi in aliquo certamine debellata fortuna eſt.corpus conualetudo tenet,non animum.

Se.58.epi. a c Fortes quidã,& paratiſſimi fundere ſanguinẽ ſuũ,alienum videre non poſſunt. Alij gladiũ faciliùs recipiunt quàm videre.

Vide etiã in ti.Bellum.l.Cõſilium.f.Deuotio. d. Inſtabilitas. d. Magnanimitas, Mors,c r.Perſeuerãcia.f.Prudẽtia. n.z. Sapientia.a z.Timor & tribulatio. m.z. Virtus,a f.

Fraternitas.

Rab. ſu. per Mat. vl.c. a VEra fraternitas eſt,que fratrem veneratur deuotum,corripit diſſolutum: quæ præſenti obſequitur, abſentem non rodit, ſano applaudit, infirmum non deſerit,placatum non prouocat,iratum vt maiorem meruit.

In collatio nibus patrum, & eſt abbatis Ioſeph. b Hæc eſt vera fraternitas, quæ nullis vnquàm caſibus ſcinditur,quam nõ ſolùm diſſociare vel delere locorum vel temporum interualla non præualent, ſed nec mors quidem ipſa diuellit.

Hæc

c Hæc eſt vera & indirupta fraternitas, quę gemina amicorum perfectione ac virtute concreſcit:cuius ſemel initum fœdus, nec deſideriorum varietas,nec contentioſa dirumpet contrarietas voluntatum. Ibidem.

d Nihil prodeſt,ſi moribus ac propoſito diſſidentes, vna habitatione iungantur. Nec obeſt parili virtute fundatis,per locorum interualla diſiungi. Apud Deũ nãque morum cohabitatio, non locorum vnitas fratres habitatione coniungit: nec poteſt vnquam pacis integritas cuſtodiri,vbi voluntatum diuerſitas inuenitur. Ibidem.

e Huius primũ fundamẽtũ eſt, ſubſtantiam mundialem in cõtemptu habere. iniuſtum enim atque impiũ eſt, ſi poſt abrenuntiatam mundi & omnium, quæ in eo ſunt vnitatẽ:prætioſiſſimæ dilectioni fratris ſtippellex viliſſima,quę ſuperfluit præferatur. Secundum eſt, vt vnuſquiſque ira ſuas reſecet voluntates,ne ſe ſapientem atque cõſultum eſſe iudicãs,ſuis malit,quàm fratris diffinitionibus obedire. Tertiũ eſt, vt ſciat omnia etiam,quę vtilia ac neceſſaria æſtimat, poſtponenda bono charitate & pacis. Quartum eſt, vt credat nec iuſtis nec iniuſtis de cauſis penitus iraſcendum. Quintum,vt aduerſus ſe iracũdiam fratris etiam ſine ratione cõceptam,eo modo quo Ibidem.

suã curare desideret, sciens æqualiter sibi pernicioſam alteri esse tristitiã, ac si aduersus altũ ipse moueatur, nisi eam, quantum in se est, de fratris etiam mente depulerit.

Vide etiã in tit. Exẽplũ. p. Humilitas. h. Ira. g. Obedientia. q. r. Pax. a c. Societas.

Fraus & dolus.

Auguſ. de diſſimilio. a FAllacia est, per quã moribus deceptoriis veritas palliata, vel odium alterius vel propriũ commodum intẽdit.

Amb. lib. de virgi. b Venena nõ dantur, nisi melle circunlita, & vitia non decipiunt, nisi sub specie, vmbráque virtutum.

Grego. 9. mora. c Seiendã quoque est, quòd tribus modis fraus ipsa committitur, quia per hanc procul dubio, aut tacita cordis humani gratia, aut feruoris auaritia, aut res quælibet exterior desideratur.

Gre. ibid. d Solꝰ in Dei ope fraudẽ nõ facit qui quĩ ad studia bonæ actionis inuigilat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad laudis verba, nec ad humani iudicij gratiã anhelat.

Gre. 7mo. e Dolosus aduersarius ferire simul nititur, & apertè feriens, & insidiosè latens, vt dum occultò sagitta meuitur, minùs ante faciem hasta timeatur vel dum ante faciẽ hastæ resistitur, neq; quàm ex occulto veniens sagitta videatur.

Ibidem. f Verba instituta sunt propterea, vt non se in

e inuicem homines fallant: sed vt ad alterius quisque notitiã cogitatiões suas proferat. verbis ergo vti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est.

Ber. super cantic. g Diuturna fraudatio, tædiorum est nutrix, suspicionum fomes, impatientiæ fax, tenerca amoris, desperationis mater.

Cypria. nus epi. h Facilior cautio est, vbi manifesta est formido: & ad certamen minus tunc præstituitur, quando se aduersarius constetur. plus timendus est & cauendus inimicus, qui latenter surrepit, quàm per pacis imaginem fallens occultis accessibus serpit: vnde & nomen serpentis accepit.

Iſid. ſyno nym. i Dolus est, quum aliud agitur, & aliud simulatur. Callidus est, qui exitum virtutis dolo ac fraude imitatur.

Petr. Ra. in quadã epiſt. k Quidã simpliciter viuũt, & in omnibus prosperantur. quidam versantur in dolis, & eis quælibet aduersantur.

Caſſi. lib. 5. epiſt. l Insperatũ bonũ est, si is, ad quẽ deceptio nis pertinet periculũ, sibi gratiæ procuret augmẽtũ. Iuxta enim exigit, sagittas fraudis relire in dolosum verticem sagittantis.

Val Max. lib. 9. m Occultum & insidiosum malum perfidia, cuius efficaciſsimæ vires sunt, mentiri & fallere. Fructus in aliquo admisso scelere cõsistit: qui mendaciis & fallacia quasi præclaris artibus gaudet.

Seneca. in proverbiis.

n Fraus est, accipere quod non possis reddere. Repelli se homines facilius, quàm decipi ferunt.

Vide etiã in tit. Amicitia. b v. Discretio. f. Doctrina. b o. Hypocritis. a k. a q. a s. b. a. Mendacium. o. Mercatio & simplicitas. a. Suspicio. d. Tentatio. v. x. Veritas. m.

Gaudium.

Aug. li. 9. cõfessio.

a Est gaudiũ, qđ nõ datur impiis, sed eis, qui te gratis colunt: quorũ gaudiũ tu ipse es. & ipsa est beata vita, gaudere de te propter te, ipsa est, & non est altera.

Augu. sup psal. 12.

b Temporalibus gaudẽt, qui bona æterna non norunt desiderare.

Augu. sup Ioãnem.

c Cõparemus gaudia veritatis cũ gaudio vnitatis, & si honoremus, doleamus: si dolemus, oremus: si oramus, exaudiamur: si exaudimur, & illos lucramur.

Augu. sale constrictu vtiorum.

d Inepta lætitia dicit: vt quid animi gaudium intus absconditi? Ingredere in publicũ lætus, dic aliquid foris, vnde vel tu vel proximi rideant, fac eos lætos tua lætitia.

Hie. super Isaiam.

e Animi lætitia interdum corporis dolores mitigat, quòd si ad ægrotationẽ corporis accedat ægritudo animi, duplicatur infirmitas.

Greg. 12. mora.

f Dignum est itaque, vt in se semper homo mœrorẽ inueniat, qui de relicto creatore gaudium in se quærebat.

g Iure

g Iure restat, vt quod prius in mundo incolumes habuim⁹ gaudia, tot de ipso postmodũm cogamur sentire tormenta. *Gr. ĩ mo. Ibidem.*

h Fit plerũq; vt in ipsis piis fletib⁹ illa interim gaudij claritas erũpat, & mẽs q̃ ĩ corpore pri⁹ cæca iacuerat, ad inspectionẽ sui ipsius intimi suspiriis vegetata cõualescat. *Ibidem.*

i Nõnunq̃ qcq̃ gaudij, qcq̃ virtutis facere videbatur, subitò in pauore tẽtationis amittit, & quasi euacuaturus eis dẽ virtutibus tristis animus solo mœrore possidet. *Ibidem.*

k Iubilũ nanq; dicitur, quãdo ineffabile gaudiũ mente cõcipitur, quod nec abscõdi possit, nec sermonibus aperiri: & tamen quibusdam proditur moribus, quãuis nullis proprietatibus exprimatur. *Greg. 24. moraliũ.*

l Iubilatio dicitur, quũ cordis lætitia oris efficacia non expletur: sed quibusdam modis gaudium prodit, quod ipse, qui gaudet, nec regere prævalet nec explere. *Gr li. 28. moraliũ.*

m Solet lætitia arcana mentis aperire, atq; aperiẽdo amittere: aduersa verò quum nos exteri⁹ deprimũt, interi⁹ cautiores reddũt. *Ibidem.*

n Illud est verũ ac summũ gaudiũ, quod non de creatura, sed de creatore cõcipitur: quod quum acceperis, nemo tollet à te, cui aliũde cõparata oĩs iocunditas mœror est: oĩs suauitas dolor est: omne dulce amarũ est: omne decorũ fœdum est: omne postre- *Ber. ĩ quãdam ser.*

mò,quod delectari potest,molestum est.

Cæsar⁹ ī admonitione secũda. o Verũ gaudiũ nõ possidetur,nisi pax & iustitia teneat. Prima.n.est, & quasi radix iustitia:secũda pax:tertia gaudiũ. De iustitia nascitur pax,de pace gaudiũ generatur.

Cassi. lib. 1. epist. p Mensura lætitiæ de magnitudine nũtij venit.& tãta fit alacritas animi, quanta fuerit consideratio rei.

Ibidem. q Bonũ insolitũ plꝰ amaꝝ,& sequẽti gaudio confert dulcedinẽ tpũ pmissa tristitia.

Senec. 67. epist. r Discimus nos magnũ gaudiũ ex illius cõsolatu,qđ nõ est gaudiũ:sed vt sæpe initiũ futuræ tristitiæ.Gaudio eũ iunctũ est, nõ desinere,nec in cõtrariũ verti. Oẽs tendũt ad gaudiũ: sed vnde stabile & magnũ cõsequãt,ignorãt.Ille ex cõuiuiis & luxuria:ille ex ambitiõe & circũfusa cliẽtũ turba:ille ex amica,aliꝰ ex studiorũ liberaliũ vana ostẽtatione,& nihil sonãtibꝰ literis: oẽs istos oblectamenta fallacia & brevia decipiunt, sicut ebrietas, quæ vnius horæ hilarẽ insaniã longi tẽporis tædio pensat.

Seneca. in prouer. s Malũ alienũ, tuũ ne feceris gaudium.

Vide etiam in tit. Contemptus.m. Index.r.Securitas & Tristitia.v.

Gloria bona.

Augus. de diffinitio. a GLoria,est frequens de aliquo fama cum laude.

Ber. ſepi. b Puritatis intimæ bono gloriari nõ põ

vera citer,nisi q extrinsecus gloriari pfectè respuerit.nec eũ purè valet Dei,vel proximi quærere lucra,q ꝓpria nõ contẽpserit.

Chr.ho. 4. c Si gloriari cupis,gloriam despice, & omnibus eris gloriosior.

Cassio. in ecclesiast. quadr. ep. d Magna est eiꝰ gloria, q̃ nullis laudibꝰ crescit,& nullius vituperatione minuitur.

Tullius. e Gloria est alicuius magnifici,vel bonæ artis latè patens præconium, & vt perhibent,qui de magnis maiora loquũtur. Secundam vitam dat gloria.

Ibidem. f Si quis, dum ad gloriã assequendã laborat, talẽ se efficiat, qualis vult haberi, quòd si ostẽtationẽ inani & ficto sermone vel vultu,stabilem se gloriam assequi opinatur,vehemẽter errat. Vera enim gloria radices agit, ficta autem omnia celeriter tanquam flosculi decidunt,neque simulatum quicquam potest esse diuturnum.

Val. Max. li. 7. ca. 2. g Expedita & cõpẽdiaria via eos ad gloriã peruenire Socrates dicebat, qui id agerẽt,vt quales videri vellẽt,tales etiã essent. Quã quidẽ prædicatione apertè monebat vt homines potiùs ipsam virtutẽ hauirẽt, quàm vmbram eius consectarentur.

Seneca. h Paterna nanque gloria nos reddit inglorios,quum ab eius vestigiis dissimilitudine resilimus.

Se. ſ prou. i Heu quàm difficilis gloriæ custodia est.

Vide etiã in 11. Cõceptus. k. Humilitas. b.

Gloria mala, siue vana.

Augu. lib. confessio. a SAepe homo de ipso vanæ gloriæ cõtemptu vanus gloriatur: non enim eam contemnit, dum gloriatur intus de gloria, quam amplexatur.

Augu. sup psal. 7. b Qui bene didicit, vel expert⁹ est vitiorũ superandorũ gradus, intelligit vitium inanis gloriæ, vel solum, vel maximè cauẽdum esse perfectis. quo primo enim vitio lapsa est anima, hoc vltimũ vincit.

Augu. sup psal. 149. c Inanis gloria hui⁹ sæculi fallax est suauitas, & infructuosus labor, & perpetuus timor, & periculosa sublimitas: initiũ sine prouidentia. finis cum pœnitentia.

Augu. de conflictu vitiorum. d Inanis gloria dixit, age bonũ quod vales: ostẽde bonũ cunctis quod agis, vt bonus à cũctis dicaris, vt sanctus & venerabilis ab hominibus prædiceris, vt Dei electus voceris, vt nemo te despiciat, sed vniuersi debitum tibi honorem persoluant.

Ambro. in suo pasto. e Non est tanti gaudij excelsa tenere, quanti mœroris est de excelsis corruere. nec tantam gloriam sequi post victoriam, quantam ignominiam post ruinam.

Hiero. in quadã epi. Hiero. ad Nepotia. f Gloria inanis, est inordinatus animi motus, quo aliquis propriam desiderat excellentiam, vt alios honore præcellat.

g Ne nimis religiosus velis videri, nec plus

plus humilis, quàm necesse est. gloriam fugiendo non quæras.

Gr. li. 20. moral. h Sub hoste, quem prosternit, moritur, qui de culpa, quam superat, eleuatur.

Gr. i me. i Qui ante oculos hominũ gloriã sequẽdo, eam apprehendere non possunt, studẽt plerunq; gloriam tenere fugiendo. Nonnulli præsentem gloriam amantes assequi non possunt: quia despicientes sequuntur.

Gre. ibid. k Tantò ad volandũ latiùs patet fouea, quãtò de semetipsa elatiùs gloriatur vita.

Gre. li. 6. mora. l Quum bene viuitur, valde timendum est, ne mẽs despectis cæteris de gloria singularitatis eleuetur.

Gr. i me. m Nõ parua cõdẽnatio est, ex eo bono, quod cõmuniter datur, gloriari priuatim.

Ber. i ser. n Time sagittã, leuiter volat, leuiter penetrat. sed dico tibi, non leue infligit vulnus, citò interficit. nimirum sagitta hæc vana gloria est.

Ber. super cantic. o Nõ bonæ sed pax hominibus bonę voluntatis. iniquus est qui nequaquã pace contẽtus superbo oculo, & insatiabili corde, inquietus anhelat ad gloriã, nec pacẽ inde retinens, nec gloriam apprehendens: nec laus calami est laudabilis scriptura, nec gloria linguæ aut labiorũ sermo bonus.

Ber. i ser. p Non recti planè, sed peruersi animi est quærere gloriã, & non exercere virtutẽ. & velle

velle coronari, qui legitimè non certauit.

Ibidem. q Virtus mater gloriæ est: sola enim est, cui gloria iure debetur, & securè impendi tur. Quę autem est sine virtute gloria, profectò indebitè gloria venit, properè affectatur, periculosè captatur.

Chryſ. ſup Ioannem r Qui omniũ pecuniarũ contemptũ habent, & nulli imaginationi totius mũdi se immiſcuerint, & tyránicas corporum cõcupiſcentias ſuſtinuerunt: hi multoties capti à vana gloria omnia perdiderunt.

Chr. hom. 5. s Vanitas vanitatũ &c. hũc verſiculũ ſi ſi perent, qui in potẽtia verſantur, in parietibus omnibus, & in veſtibus ſuis ſcriberẽt, in foro, in domo, in tanuis, in ingreſſibus, & ante omnia in conſcientiis ſuis, vt ſemper eũ oculis cernerẽt, & corde ſentirent.

Chryſ. ſup illud Mat. t Tuba eſt omnis actus vel ſermo: p quã ipſa operis iactantia deſignatur: tuba ergo *Noli tuba canere* eſt, pompã vanæ laudis appetere.

canere. v Nihil enim ita pecunias concupiſcere

Chryſ. ſup Matth. facit vt gloriæ cupido, propter hoc nãque famulorum greges, equos auro opertos, & argenteas menſas expetũt homines, nõ vt vtilitatem aut voluptatem impleant, ſed vt multis oſtendantur.

Ibidem. x Dicebãt apud ſe, Si bene fecerimus eũ pauperibus, q̃ nõ videt? & ſi viderint, non multi vident, & ſi multi vident, pro tempo-

re videt. trãſit tempus, & cũ tẽpore beneficij memoria. Melius eſt ergo ędificia facere, quæ aſpiciãt homines non in hoc tempore ſolum, ſed etiam in poſterum. O' inſipiens, quid tibi prodeſt iſta memoria: ſi vbi es, torqueris, & vbi non es laudaris?

Iſid. Ubr. 1. de ſummo bono. y Quiſquis ex deteriore iam melior eſſe cœpit, caueat de acceptis extolli virtutibus, ne grauiùs per vanã gloriam corruat, quàm priùs per lapſum vitiorum iacebat.

Hugo prã. z Dic mihi, vbi ſunt amatores mũdi qui ante pauca tempora nobiſcum erãt? nihil ex eis remãſit, niſi cineres & vermes. Attẽde diligẽter quid ſunt, vel fuerũt. homines fuerunt ſicut tu. comederunt, biberunt, iſerunt, duxerunt in boois dies ſuos, & in punctο ad inferna deſcenderunt. Hic caro eorũ vermibus, & illic anima ignibus deputatur, donec rurſus infœlici collegio colligati ſempiternis inuoluantur incendiis, qui ſocij fuerunt in vitiis, ſocij erunt in pœnis. Vna nanq; pœna implicat, quos vnus amor in crimine ligat.

Ibidem. a b Quid profunt illis inanis gloria, brevis lætitia, mundi potẽtia, carnis voluptas & plenæ diuitiæ, magna familia & mala concupiſcentia? vbi riſus? vbi iocus? vbi iactantia? vbi arrogantia? De tanta lætitia, quanta triſtitia. poſt tantã voluptatẽ, tam grau

grauis miseria. de illa exultatione ceciderũt in magnã ruinam, & magna tormenta. Quicqd illis accidit, tibi accidere potest, quia homo es. homo de humo. limus de limo. de terra es, & de terra viuis, & in terrã reuertêris, qñ veniet dies vltima, quę subitò venit, & forsitã hodie erit. certum est, quia morieris. sed incertũ, quãdo, aut qũo vel vbi. quoniã mors vbiq; te expectat. tu quoq; si sapiẽs fueris, vbiq; eã expectabis.

Pe. Ramẽ. in quodã sermo. ac Diuitias si qdẽ & honores, sollicitudo inseparabiliter comitatur: pompa mundi & fluor populi fumus est, & aura subitò euanescẽs, quæ si plerunq; placeant, pœnitudinẽ inducunt, & si delectãt ad modicũ, productiore spatio displicebunt.

Val. Max. li. 8. de memoralib. ad Nulla est tãta humilitas, quę dulcedine gloriæ non tãgatur, quæ etiam à claris viris interdũ ex humilimis rebus petitur. cæterũ gloria ab his quidẽ, qui contemptũ eius inducere conantur, non negligitur: quoniam quidẽ ipsis voluminibus nomina sua diligẽter adiciunt, vt quod professione negant, vsurpatione memoriæ assequãtur. Est enim gloriæ vanæ magnus appetitor, qui se à gloria abfuisse gloriatur.

Hug. li. de vanitate mundi. ae Vanitas est, quæ nec pulchritudinem confert, nec fructum laboranti, nec fulcimentum innitenti.

af Glo

a f Gloria quàm falax sæpe, quàm turpis est! non iniuria tragicus exclamat: Gloria in mulibus mortaliũ nihil aliud est, quàm *Boëtius. de cons solatione.* aurium inflatio magna.

a g Sic rerũ versa cõditio est, vt demum merito rõnis animal. nõ aliter sibi splẽdere *Boëtius. de cons solatione.* nisi inani supellectilis possessione videat.

a h Gloriam à Deo immoderato quæri- *Tullius.* mus affectu, quòd boni magis videri quàm esse, mali autẽ esse quàm videri, volumus.

Vnde Poeta: Falsus honor iuuat, & mendax infamia terret.

a i Qui sordido vehiculo erubescit, præ- *Senec. 88.* tioso gloriabitur. Quid ad rem pertinebit *epist.* mulæ sãginatæ? quid ista vehicula cellata? quid phaleræ deauratæ? quid monilia demissa pectoribus? Ista nec Dominum possunt facere meliorem, nec mulam.

a k O quantũ erat seculi decus! Catonem *Sene. ibid.* vno caballo esse cõtẽtũ, & ne toro quidem: Partem enim sarcinę ab vtroque latere dependentes occupabant. O quàm cuperem illi nũc aliquam occurrere ex his trusullis in via, & multũ ante se pulueris agitãtib⁹.

a l Quæris qualis mensa, quali argento, *Ibidem.* quàm paribꝰ ministris, & lenibus afferatur cibus. nil præter cibũ natura desiderat. Nunquid tibi quũ fauces vrit sitis, aurea quæris pocula? ambitiosa non est fames, contenta

est de finere, quo desinat, non nimis curat.

Seneca de moribus. a m Nunquid fortis te forte gloriabitur, quem corporis ægritudo efficit infirmum?

Ibidem. a n Nunquid dives in opibus suis gloriatur, cuius spem fur vel tyrannus arripuit?

Ibidem. a o Nunquid nobilitas gloriabitur, effecta non nunquam indignis & miserabilioribus seruiens.

Seneca in proverb. a p Cirò ignominia sit superbi gloria.

Vide etiam in tit. Ambitio, & Caro, a d. Consideratio, a. Curiositas, x. Diuitiæ, a f. a h. a x. Eleemosyna, a p. a x. Fauor, & Gaudium, r. Gloria bona, b. f. g. Honor, a b. Hypocrisis, a n. Laus, a p. Mors, a d. Mundus, & Prosperitas, o. x. a g. a n. a o. a p. Solicitudo, f. Tempus, k. Vita g. l.

Gloria æterna.

Aug. ff. de moribus. a TAnta est pulchritudo iustitiæ, tanta est iocunditas lucis æternæ, hæc est incommutabilis sapientiæ, vt etiã si nõ liceret in ea amplius manere, quã vni° diei mora, propter hoc solũ, innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis & circumfluentia bonorum temporalium, recte meritóq; cõtemnerentur.

Aug. lib. 22. de ciuitate Dei. b Verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno, sed nec ad eum ambiet nullus indignus, vbi nullus permittetur esse nisi dignus. Vera pax, vbi nihil aduersi, nec à seipso, nec ab alio quisquam pa-

patietur. premium virtutis erit ipse, qui virturem dedit, eique seipsum, quo melius & maius nihil posse esse promisit. Quid est enim aliud, quam quod per ꝓphetã dixit: Ero illorũ Deus, & ipsi erunt mihi plebs, vbi ego ero, vnde satientur, ego ero quæcunq; ab hominibus honestè desiderantur, & vita, & salus, & victꝰ, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omnia bona? Sic enim & illud rectè intelligitur, quod ait Apostolus, Vt sit Deus omnia in omnibus, ipse finis erit desideriorum nostrorũ: qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. hic munus, hic affectus, hic actus proculdubiò erit omnibus, sicut vita æterna communis.

Aug. de symbolo. lib. 3. c Facilius possumus dicere in illa vita æterna, qd ibi non sit, q̃ quid ibi sit. Nõ est ibi mors, non est ibi luctus, nõ est ibi lassitudo, non est infirmitas, nõ est fames, nulla sitis, nullus æstus, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla mœstitia, nulla tristitia.

Aug. de vilitate. d Illuc festinate, vbi semp viuatis. Si eũ sic amatis istã miserã, fluidámque vitã, vbi eũ tanto labore viuitis, & vbi vix curredo, agendo, faragendo, suadendo, suspirando necessariis poenitentibus corporis satisfacitis: quanto magis amare debetis vitam eternã, vbi nullum laborem sustinebitis? vbi semper summa securitas,

summa felicitas, felix libertas, felix beatitudo? vbi implebitur illud, quod Dominus dicit in Euangelio: Erunt homines similes angelis. & illud: Fulgebunt iusti, &c.

Augu. super psal. 49. e Hæreditas inquam Christi, qua cohæredes sumus, non minuitur copia possessorum, nec fit angustior numerositate cohæredum, sed tanta est multis, quanta paucis, tanta singulis quanta omnibus.

Aug. ibid. f Tantũ emit vidua duob⁹ minutis, quãtũ emit Petrus relinquens retia, quantũ emit Zacheus dando dimidiũ patrimoniũ. Regnũ Dei tantum valet, quantum habueris.

Augu. super psal. 100. g Hæc est otiosorũ negotium, hæc opus vacantium, hæc actio quietorum, hæc cura securorum.

Augu. in epist. h Diuitiæ si diliguntur, ibi seruentur, vbi perire non possunt. honos si diligitur, illic habeatur, vbi nemo indignus honoretur. salus si diligitur, ibi adipiscenda desideretur, vbi adepta nihil timetur. vita si diligitur, ibi acquiratur, vbi nulla morte finitur.

Augu. ad Diascor. i Tantò illud, quod valde magnum est, quod nec oculus vidit, quia non est color, nec auris audiuit, quia non est sonus, nec in cor hominis ascendit, quia cor hominis debet illuc ascendere, sumemus capacius, quantò illud & fideliùs credimus, & speramus firmiùs, & desideramus ardentiùs.

k Talis

k Talis erit illa delectatio pulchritudinis, vt semper tibi præsens sit, & nunquam satieris: imo vt semper satieris, & nũquam satieris. Si enim dixero, quòd non satiaberis, fames erit. si dixero quòd satiaberis, fastidium times. vbi nec fastidium erit nec fames. Quid dicam, nescio. sed Deus habet quod exhibeat. *Augu. super Ioan. homil. 3.*

l Ecce venale est regnum Dei. eme si vis, nec multũ existimes de re magna propter pretij magnitudinẽ. tãtũ valet, quãtum habes. noli quærere quid habeas, sed qualis sis. Res ista valet tantũ, quãtũ es tute da, & habebis illã. sed malus sum, inquies, & fortè me nõ accipiet. dando te illi, bonus eris. *Augu. de spiritu & anima.*

m Regnum cælorum vim patitur: ideò quia reatus, quod litera sine spiritu iubendo faciebat, credendo soluitur, & violentia spiritus sancti imperatur. *Aug. de fi de & operibus.*

n Nõ erit aliqua inuidia disparis claritatis. qm̃ regnabit in oĩb⁹ vnitas charitatis. *Augu super Ioan.*

o Incomparabiliter superna ciuitas clara est, vbi victoria, vbi veritas, vbi dignitas, vbi sanctitas, vbi vita, vbi æternitas. *Augu. de vita æterna.*

p In ciuitate Dei rex veritas, lex charitas, dignitas æquitas, pax felicitas, vita æternitas. sed in ciuitate diaboli econtrà. Rex falsitas, lex cupiditas, dignitas iniquitas, lis felicitas, vita temporalitas. *Aug. de ciuitate Dei.*

Aug. super Ioan. in ho. Ego sum pastor bon⁹.

q Ibi hymni dici angelorũ chori: ibi sorcietas ciuiũ supernorum: ibi dulcis solemnitas à peregrinationis huius tristi labore reeuntium: ibi festiuitas sine fine, æternitas sine labe, serenitas sine nube.

Grego. in homi.

r Si consideremus, quæ & quanta sunt, quæ sanctis dabuntur in die iudicij, quæ & quanta, quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt omnia quæ habentur in terris. Terrena nanque substantia supernæ felicitati comparata, pondus est, non subsidium.

Grego. in homi.

s Temporalis vita æternæ vitæ cõparata, mors est dicenda potiùs, quàm vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis quid est aliud, q̃ quædã prolixitas mortis? Quæ aũt lingua dicere, vel qs intellectus capere sufficit, illa supernæ ciuitatis quãta sint gaudia, angelorũ choris interesse, cum beatissimis spiritib⁹ gloriæ cõditoris assistere, presentẽ deivultũ cernere, incircũscriptum lumẽ videre, nullo mortis dolore affici, incorruptiõis perpetuę munere lętari?

Augu. lib. 22. de ciuitate Dei.

t Ibi quicquid amabitur, aderit: nec deserabitur, quod non aderit, omne quod ibi erit, & quod erit bonũ, erit: & summus Deus summũ bonũ erit omnino beatissimũ, ita semper fore certũ erit. Ibi vacabimus & videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus esse, quod erit in fine.

fine fine. Nã quis alius nosti⁹ est finis, nisi peruenire ad regnum, cuius nullus est finis?

Aug. ibi.

v Quod Deus præparauit diligẽtibus se, fide nõ capitur, spe nõ attingitur, charitatẽ nõ apprehenditur, desideria & vota transgreditur: acquiri potest, estimari nõ potest.

Aug. de ciuitate Dei.

x Ibi tota virtus erit⁹ videre, qđ amas, & summa felicitas amare, quod videas, & ibi beata vita in suo fonte bibitur, vbi veritatis visio clarissime aperitur.

Hie. super psal. 88.

y Regnum cœlorũ nõ est dantis, sed accipientis. Nõ est enim personarum acceptio apud Deũ, sed quicunque se talẽ præbuerit, vt regni cœlorum dignus fiat, hic accipiet, quod non personæ, sed vitæ paratum est.

Hiero. in epist.

z Null⁹ labor dur⁹, nullũ tps lõgũ videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur.

Hiero.

& Regnum cœlorum vim patitur, grandis violentia est, generatos in terra cœlum quærere, & possidere per virtutem, quod non tenuimus per naturam.

Greg. sum. per Eze. hom. 8.

a b Quantalibet intentione se humana mens tetenderit, etiã si phãtasias imaginũ corporalium à cogitatione cõpescat. Si oẽs circumscriptos spiritu ab oculis cordis admouear, adhuc tamen in carne mortali posita videre gloriam Dei nõ valet, sicut est, sed quicquid de illa est, quod in mente resplendet, similitudo, & non ipsa est.

Grego. in moralib. a c Curramus & sequamur Christum, nō sunt hic vera solaria, sed ibi pponuntur, vbi vera vita.

Grego. in homil. a d Regnum cœlorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. Videte ū negare debemus, quod petimus, quum patroni sunt, qui petunt.

Grego. in moral. a e Tanta vis in illa pace nos sociat, vt quod in se quisque nō acceperit, hoc se accepisse in alio exultet. Vna cūctis erit beatitudo lætitiæ, quāuis non vna sit in oībus sublimitas vitæ. Erit & in illa beatitudine culpæ memoria, non quę mentem polluat, sed quę nos lætitiæ armis adstringat.

Grego. in moralib. a f Solis iustis cælestis patriæ debentur præmia, vt humiles, casti, mites, atque misericordes ad gaudia æterna perueniant.

Greg. lib. 4. dialogo rum. a g In domo patris mei mā. mul. sunt. Si esset dispar retributio in illa latitudine æterna nō esset, vna potius māsio, quàm multę essent. Multæ ergo māsiones sunt, īqb⁹ & distincti bonorū ordines ꝓpter meritorū cōsortiū cōiter lętētur: & tñ vnū denariū oēs laborātes accipiūt, qui in multis māsionibus distinguūtur, quia & vna beatitudo, quā illic percipiūt, & dispar retributionis qualitas, quā per opera diuersa sequuntur.

Greg. lib. 4. moral. a h Quoniam electis in hac vita est dilectio operum, in alia quoque vita erit proculdubiò discretio dignitatum, vt quo hic alius alium superat, illic alius alium retributione transcendat, & quāuis in illa retributione, dignitas eadem nō sit, vna tamen omnibus vita beatitudinis erit.

a i Corona xij. stellarum in patria, prima stella memoria sine obliuione: secunda ratio sine errore: tertia voluntas sine omni perturbatiōe: quarta impassibilitas, in qua corpus nrm surget sine corruptiōe, quinta charitas, qua cōfigurabitur claritati corporis Christi. sexta agilitas, vt secundū mobilitatē cogitationū nrārū sit agile. septima subtilitas: vt quātūlibet spissum vel solidū erit impenetrabile. octaua est, diligere proximū suū, in oī veritate, tanq̄ seipsum. nona est, videre proximū suū in puritate diligētem se, sicut diligit semetipsum. decima est, Deū perfectè diligere, sed plus q̄ seipsum. Vndecima est, diligere, seipsum rātummodo propter Deū. duodecima est, videre deū diligentē se supra quàm diligat seipsum. *Ber. ī quo dam ser.*

a k O verè felix & gloriosa societas! ô sanctum conuiuium! ô desiderabiles epulæ! vbi nimirum anxietas nulla, nullū poterit esse fastidium, quin satietas summa & summum inerit desiderium. *Berna. in ser.*

a l Illud verum & summum gaudium est, &c. Vbi gaudium, n.

Bernar. a m Festinemus ad locum tutiorē, id est ad agrum vberiorem, ad pastum sanioremꝫ vt habitemus sine metu, abūdemus sine defectu, epulemur sine fastidio.

Berna. in serm. a n O beata regio paradisi! ó beata regio delitiarum, ad quā suspirō de valle lachrymarum, vbi sapiētia sine ignorātia, vbi memoria sine obliuione, vbi intellectus sine errore, vbi ratio sine obscuritate fulgebit. Beati qui habitant ibi, & laudabunt Deum in secula seculorum, amen. Regnum Dei conceditur promittitur, ostenditur, percipitur, conceditur in prædestinatione. promittitur in vocatione. ostenditur in iustificatione. percipitur in glorificatione.

Chryso. de reparatione lapsi. a o Nulla erit ī futuro discordia, sed cūcta cōsona, cūcta cōueniētia. oīm em̄ sanctorū erit vna cōcordia. nullus ibi diaboli metus, nullæ insidiæ dæmonū, terra gehennæ procul. mors neq; corporis nec animæ, sed īmortalitatis munere merō vterq; resolutō.

Ibidem. a p Intuere cœtū, nō solū ex hoīibus, sed ex angelis. atq; archangelis. thronis & dominationibus. principatibus ac potestatibō cōuocatū. de rege aūt, qui horū medius residet, dicere vox nulla sufficiet. effugit oēm sermonem. atque omnem sensum humanę mētis. excedit decus illud. illa pulchritudo. illa virtus, illa gloria, illa magnificentia.

a q Si

a q Si quotidie oporteret nos tormenta perferre, si ipsam gehennā paruo tempore tolerare pro eo, vt Christum videre possemus in gloria venientē, & sanctorū eius numero sociari, non erit dignū pari ratione, omne quod triste est modò, vt tanti boni tantæq; gloriæ participes haberemur. *Ibidem.*

ar Futura vita, vbi creditur esse beatē sempiterna, sempiternē beata, vbi est certa securitas, secura trāquillitas, trāquilla iocūditas, felix æternitas, æterna felicitas. vbi amor pfectus, timor nullus, dies æternus. alacer motus, & vnus omnium spiritus. *Prosper de vita contemplativa.*

as Futura vita, vbi ipsa ciuitas q̄ est angelorū sanctorūq; omnium cōgregatione beata, meritis fulgētibus micat, æterna salus exuberat, veritas regnat, vbi nec fallit quisquām, nec fallitur, vbi nullus beatus eiicitur, vbi nullus miser admittitur. *Prosper ibidem.*

at Ad finē plures veniūt, ad cœleste regnū pauci perducūtur, oēs enim canonici vocantur ad electionem, sed vnus eligitur. *Rab. su. il. Matt. 20. multi enim sunt vocati, pauci verò electi.*

av Patriā nostrā, paradisum cōputemus: Parentes patriarchas iā habere cœpimus. qd nō properamus, & currimus, vt patriam nostrā videre, vt patres salutare possimus: Magnus nos illic charorum numerus expectat parentum, fratrū, filiorum frequens & copiosa turba desiderat, iam de sua *Cyp. ep. 6. de morta.*

incol

incolumitate securâ, adhuc de nostrâ salute solicita. Ad horum conspectum & complexum venire quâta & illis & nobis in commune lætitia est?

Cæs. super psa. extendes cælũ si cut pellẽ. Boëtius.

a x Bñ dicitur, Dñm cœlũ extẽdere, vbi meretrices & publicanos eũ cõstat admittere. nã cum sint rei per iustitias, cœli iustorũ facti sunt: & gratiæ largitate peccãtium.

a y Aeternitas, est diuturninas sine initio & fine, & carens omni mutabilitate.

Vide etiã in ti. Acedia. g. Amor, q, a l, b g. Angelus, b a. Anima, r. Beatitudo, b, l, m, p. Consolatio, e. Delitiæ, g. Deũderiũ, c. Diuitiæ, q. Gaudium, a. Infernus, r. Innocentia, p. Tempus, a. Vita, e.

Gratia.

Augu. super epist. ad Ro.

a HOmo tunc peccatis vincitur, dum viribus suis iustè viuere conatur sine adiutorio liberantis gratiæ Dei.

Augu. super Ioan.

b Si gratiam ideò tibi dedit Deus, quia dedit gratis, gratis ama: noli ad præmium diligere Deum: ipse sit præmium tuum.

Augu. de verbis apostoli.

c Si leuis morbus esset contemneretur medicus, non quæreretur: si medicus contemneretur, morbus nõ finiretur. Ideò vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia.

Augu. in enchiridion.

d Sola gratia discernit redemptos à perditis, quos in vnum coacerua massa perditionis ab origine ducta creationis.

e Dei gratia cur ad istũ veniat, ad illũ nõ veniat, occulta cã esse pñt, iniusta nõ põt. *Aug. de baptismo*

f Lex. Dei ciuitas est. lex data est, vt gña ꝙreretur: gratia data est, vt lex impleret. *parvulor. Au. de spũ*

g Talis est gratia spiritus sancti, vt si in corde tristitiam inuenerit, cõsumit & dis- *ritu et lit. Au. ꝙ que*

solui: si deũderium, permansuum facit, si dãser- *solut: si deũderium, permansuum facit, si dãser.*

trepidationem, etiam abiicit.

h Vberior est gratia. ꝙ precario. semper enim Dominus plus tribuit, quã rogatur. *Am. super Lucam.*

i Gratia vehemẽtioré ad diligẽdũ, ꝙ natura, reddẽdo vacuatur pecunia: gratia aũt & habendo soluitur, & soluẽdo retinetur. *Ambr. de offic.*

k Dum nos gratia diuini respectus illuminat, cuncta mentis nostræ nobis abscondita manifestat. *Gre. li. 8. mora.*

l Filij Israel mãna deserẽtes cũ peponibus & carnibus porros cæpásque deũderauerunt, quia videlicet peruersæ mẽtes gratiæ dona despiciunt, & pro carnalibus voluptatibus laboriosa huius vitæ itinera, & lachrymi plena concupiscunt. *Greg. in me.*

m Quũ per semetipsum loquitur Deus, de verbo eius sine verbis & syllabis cordetur: quia virtus eius intima quadam subleuatione cognoscitur, ad quam mens plena suspenditur, vacua grauatur: pondus quoddam est, quod omnem animam quam tangit replet. *Gre. ibid.*

Grati

Ber. de ū. arbit. n Gratiā in tribus cōsistere arbitror. In odio præteritorum, contemptu præsentium bonorum, & desiderio futurorum.

Bernard. ser. 77. o Præoccupatū quippe secularibus desideris animum delectatio sancta declinat, nec misceri potest vana veris, æterna caducis spiritualia carnalib', summa imis, vt pariter sapias, q̄ sursū sunt, & q̄ super terrā.

Ber. super eā. ser. 54. p In veritate didici nihil esse efficax ad gratiā promerēdā, retinendā & recuperādam, q̄ si omni tēpore cū Deo inueniaris nō altū sapere, sed timere, sicut scriptum est: Beatus homo, qui semper est pauidus. Tunc ergo quum arriserit gratia, time: quum abierit, time quū denuo reuertetur. & hoc semper pauidum est.

Ibidem. q Gratia balsamū puristimū est, & ideo purū, solidum, & profundum vas requirit.

Chr. sup. epi. ad he. r Aliquādo plerique, & vitā habētes mūdā, nō accipiūt gratiā, quare ne in superbiā eleuētur, ne inflentur ventositate iactantiæ, ne altitudo muneris negligentiores efficiat.

Prou. 29. glo. Beda. s Pauper & creditor obuiauerunt sibi, vtriusque illuminator est Dominus.

Beda in glossa. t Pauper, est humilis auditor, creditor, prædicator, qui sibi obuiant quum in vnā pietatis gratiā cōueniūt: Vtriusque illuminator est Dominus, quia nec iste prædicat, nec ille credit sine Dei munere. Vnde sine

sine me nihil potestis facere.

Vide etiā in tit. Aduentus. b. Animā. o. Cor. d. Creatio. b. Deuotio. h. Maria. r. Pœnitentia. m. Prædicatio. a e. Salus. a.

Gratitudo, sine gratiarum actio.

a QVid est tota die? id est sine intermissione laudare. in psperis quia consolaris, in aduersis quia corrigis antè quàm essem, qa fecisti me. cùm essem, quia salutem dedisti. cùm peccassem, quia ignouisti. cum conuersus essem, quia adiuuisti. cùm perseuerassem, quia coronasti. *Aug. super illud psal. Tota die repletur os meum laus.*

b Nō est ista superbia elati, sed cōfessio nō ingrati, & habere te cognosce: & nihil ex te habere, vt nec superbus sis, nec ingratus. Dic Deo tuo: sanctus sum, quia sanctificasti me, quia accepi, non quæ habui: quia tu dedisti, quæ ego non merui. *Aug. super ps. Confitebor tibi anima mea quoniam sanctus.*

c Omnia peccata sic habēda sunt, tāq̄ dimittantur à qbus Deus custodit, ne cōmittātur. Noli modicum diligere, quasi à quo modicū dimissum est: sed potiùs multū dilige, à quo tibi multū tributū est. Si enim diligit, cui donatū est, ne redderet: quantò magis debet diligere, cui donatum est, vt haberet? Nam quisquis ab initio pudicus permanet, ab illo regitur: & quisquis ab impudico pudicus factus est, ab illo corrigitur, & quisquis vsque in finē impudicus *Aug. ad sanctas virgines.*

est

est, ab illo deseritur. Hæc autem ille occulto iudicio facere potest: iniquo non potest, & fortasse ideò latet, vt plus timeatur, & minus superbiatur.

Aug. in ep. ad Marcellinum.

d Quid meli⁹ & animo geramus, & ore ꝓmam⁹, & calamo explanem⁹, q̃ Deo gratias: hoc nil dici breuius, nec audiri lętius, nec intelligi grati⁹, nec agi fructuosi⁹ pȯt.

Bern. ad Imericũ cãcellari.

e Dati rependi quicquàm gratius ab accipiente nõ potest, quàm si gratum habuerit, quod gratis accepit. nam spiritui gratiæ contumeliam facit, qui beneficium dantis grata mente non suscipit.

Chrys. sup. Matt. ho. 25.

f Optima beneficiorum custos, est ipsa memoria beneficiorum, & perpetua confessio gratiarum.

Chrys. in tract. de symbolo.

g Admoneo vos, vt dominũ semper benedicatis, si venerint mala, benedicite: & dissoluentur mala. si prospera venerint, benedicite, & perseuerabunt bona & prosperã.

Cass. sup. ps. Quoniã misericordia tua ante oct.

h Iugiter sibi subuenire facit, cui collatũ beneficium ante oculos semper assistit.

i Præstita dona numerãtur, vt ad beneficia cõsueta animꝰ boni iudicis inuiteꝰ.

Cas. in ps. ps.

k Meliora mereꝰ suscipere: q̃ collata bona de corde non probatur amittere.

Ibidem.

l Si bene merẽtib⁹ aliena gratia nõ respõ-

Cass. in quadã ep.

der, merces tamen sua virtuti non deerit: q̃ potius fructus lucra satis habet, simpliciter apud

apud se de bono felici cõscientiæ testimonio gloriari. neq; enim subiecta est externæ dispositionis arbitrio, sed in sua propriæ puritatis maiestate consistens, ab indignioribus præmia non requirit.

Ibidem.

m Qui quãta sibi gratia collata sit, nescit: quantas largitori grates debeat, non intelligit. non enim potest quis plene intelligere quod accepit, nisi meminerit.

Ibidem.

n Omnis ꝓfect⁹ ad diuinitatis est munera referẽdus: quia nihil cõstat fore bonum; nisi id ab ipso dignoscitur esse collatum.

Cas. 4. ep.

o Inuitat ad magna, qui graranter suscipit modica: & spem de futuris recepit, qui transacta beneficia recognoscit: nec desperatione frangitur, qui magnorum munerum consolatione roboratur.

Se. in quædam epi.

p Nullum officium magis quã referẽda Gratia, necessariõ. nã si Hesiodus iubet reddere maiore mẽsura, quã acceperis vrenda, quid debemus facere prouocati beneficio? imitari agros fertiles, qui multò plus reddunt, quàm acceperint: quia si non dubitamus bona conferre his, quos speramus nobis profuturos, quales debemus esse in eos qui iam profuerunt? Nam demus vel non demus, in nostra potestate est, non reddere verò, bono viro non licet, si absque iniuria id facere possit.

Sen. 3. de beneficiis. q Ad reddēdū gratiā opus est, & tempore & facultate, & aspirante fortuna: nihil tam necessarium, aut cū maiori cura dicēdum, quàm beneficium dare, & gratias agere.

Sen. 2. de beneficiis. r Quidam furtiuè gratias agunt, & in angulo, & ad aurem, verentur palam ferre: vt tua potius virtute, quàm alieno adiutorio habere dicantur.

Ibidem. s Nūq̄ tibi gratiā referre potero. tamen illud certè nō desinam, vbique cōfiteri, me referre non posse. Nam qui gratè beneficium accipit, primā eius pensionem soluit.

Se. 80. ep. t Sapiens omnia examinabit secū quantum accipiat, à quo, & quando, vbi, quemadmodum. Itaque negamus, quenquam scire gratiam referre, nisi sapientem.

Se. 83. ep. v Hoc certè iustitiæ conuenit, suam cuique reddere beneficio gratiam: iniuriæ talionem, aut certè malam gratiam.

Ibidem. x Nō oēs grati sciūt debere beneficium. potest etiā imprudens & rudis, & vnus de turba, ignorat auté quātum pro re debeat.

Ibidem. y Sapiēti notū, quāti res quæcunque taxāda sit: nam stultus etiā si bonę voluntatis est, aut minus, quàm debet: aut tempore, aut quo non debet, reddit loco: aut in quod reddendum est, effundit, atque abiicit.

Ibidem. z Nemo etiam referre gratiam scit, nisi sapiens: stultus autē quemadmodū potest, refert: scientia illius potiùs, quàm voluntas

deest, velle non discitur. Saplēs omnia inter se comparabit. maius enim aut minus sit, quamuis idem sit tempore, loco, causa.

Ibidem. a b Gratus sum, non vt alius mihi libētius præstet priori irretitus exemplo: sed vt rem iocundissimam faciam.

Ibidem. a c Credam' itaq; nil esse grauius honestius. oēs hoc vrbes, oēs etiā ex barbaris regionibus gentes conclamabunt. in omni iudiciorum diuersitate referēdā beneme-rētibus gratiam, omnes vno ore affirmabunt: in his discors turba consentiet.

Vide etiā in tit. beneficentia & Creatio. e. f. Dilectio. d. o. Homo. l. Ingratitudo. & Lachryma. n. Laus. ah. Nocumentum. h. Patientia. c. a r. Virtus. i.

Gula.

Aug. li. de conflictu vitiorum. a VEntris ingluuies dicit ad esum: dominus omnia munda creauit, & qui saturari cibo respuit, quid aliud, quàm diuinæ ordinationi contradicit.

Au. in gl. sup. ill. ad Ro. 14. No li propter escam de-struere opus Dei. omnia qui

b Nō ꝓpter porcū, sed ꝓpter pomū, mortem primus hō inuenit, & Esau primatum suum nō ꝓpter gallinā, sed ꝓpter lēticulā perdidit. Scio em̄ Noē omne genus carnis, quod cibo esset vsui, māducare concessum; Eliā cibo carnis refectum, Ioānē mirabili abstinentia prędirum, animalibus ideſt locustis in escā cedentibus non fuisse pollu-

de munda sunt. cũ. Et scio Esau lẽticulæ cõcupiscentia deceptũ. Et Dauid propter aquæ desiderium à seipso reprehensum, & regem nostrum non de carne, sed de pane tentatum.

Am. ſer. de ieiu. c Malæ dominæ seruitur gulæ q̃ semper expetit, nũq̃ expletur. Quid enim insatiabilius vẽtre? hodie suscipit, cras exiget. quũ impletus fuerit, disputatur de continentia. quum digesserit, vale virtutibus dicitur.

Ambro. in ſerm. 40. d Fames amica virginitati est inimica lasciuiæ. Saturitas verò castitatem prodigit, nutrit illecebram.

Hie. in ep. ad Pauli. e Sit vilis & vespertin⁹ cibus, olera & legumina, interdũq̃ pisciculos p summis ducas delitiis. Qui Christũ desiderat, & illo pane vescitur, non quærit magnopere, quum de pretiosis cibis stercus conficiat.

Hie. ſ epi. f Hippocrates in Aphorismis docet crassa & obesa corpora, quæ crescendi mensuram impleuerunt, nisi citò ablatione sanguinis minuantur, in paralisin & pessima morborum genera erumpere: & idcirco necessariam esse demptionem: vt rursum habeant, in quæ possint crescere. Non enim manere in vno statu naturam corporum, sed aut crescere semper, aut decrescere: non posse viuere aliis, nisi crescendo capax sit. Vnde & Galenus vel doctissimus Galeni interpres, Adeps quorum vita

vita, & ars sagina est (dicit in exhortatione medicinæ) nec viuere posse diu nec sanos esse. animásque ita nimio sanguine & adipibus quasi luto inuolutas, nihil tenue, nil cœleste, sed semper de carnalibus eructare, & ventris ingluuiem cogitare.

Hie. ſ ep. ad Ioui. g Legimus quosdam morbo articulari, & podagrę humoribus laborantes, proscriptione bonorum, ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos conualuisse. Caruerunt enim solicitudine dispensante domus, & epularum largitate, quæ & corpus frangunt & animam.

Hie. ſ quo dam ſer. h Semper saturitati iuncta est lasciuia. Vicina sunt igitur venter & genitalia, pro membrorum ordine. ordo vitiorum.

Greg. lib. 30. mor. i Non cibus sed appetitus in vitio est. vnde & lautiores cibos plerũque sine culpa sumimus, & abiectiores non sine reatu conscientiæ degustamus.

Gre. ibid. k Dominãte gulæ vitio, omne, q̃d hoĩes fortiter egerũt, perdũt. & dum vẽter nõ restringitur, simul omnes virtutes obruũtur.

Gre. ſ pa. l Cocorum princeps muros Ierusalem deiecit: quia dum venter ingluuie tenditur, virtutes animæ luxuria destruuntur.

Gre. lib. 1. mora. m Penè semp epulas comitat voluptas. nã dum corp⁹ in refectionis delectatione resoluitur, cor ad inane gaudiũ relaxatur.

Gre.30. mora.

n Nõ ad conflictũ spiritualis agonis assurgitur, si nõ priùs intra nosmetipsos hostis positus, gulæ videlicet appetitus edomatur, quia si nõ ea, quæ nobis sunt victoriora, prosternimus: inaniter ad ea quę lõgiùs sunt, impugnanda transimus. In cassum nanque contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra vbis mœnia ciuis insidians habetur.

Bre. lib. 7. mora.

o Sæpe edẽdi rõ seruit gulę, & seruire se simulat indigẽtiæ naturæ: quũq; venter ingluuie se extẽdit, mẽbra in luxuriã erigit.

Greg. lib. 30. moer.

p Sic voluptas plerũque sub necessitate se palliat: vt vix eam perfectus quisque discernat. nam dum solui debitum necessitas petit, voluptas expellere desiderium suppetit, & tãto gula securiùs in preceps ruit, quantò sub honesto nomine necessitatis explendæ se contegit.

Ber. ī apologetic.

q Melius est exiguo sanguine ad vsum vesci, quàm vẽtoso legumine vsque ad ructum exsaturari, præcipue cum & Esau nõ de carne, sed de lente sit reprehensus, & de ligno Adam nõ de carne damnatus. & Ionathas de gustu mellis, non carnis mori iudicatus. Econtrà verò Elias innoxiè carnem comedit, Abraham angelos gratissimè carnibus pauit: & de ipsis sua fieri sacrificia Deus præcepit.

r Paul

r Paulus Timotheo modicè vino vtẽdum consuluit: & Domin' ipse bibit, ita vt vini potator appellatus sit. Apostolis quoque bibendum dedit, insuper ex eo sacramentum sui sanguinis edidit. *Ber. ibid.*

s Ipsa deinde qualitas rerum talis de fo tis apparêre curatur, vt non minùs aspectus, quàm gustus delectetur: & cũ iam stomachus crebris ructibus repletum se iudicet, necdum tamen curiositas satiatur: sed dum oculi coloribus, palatum saporibus illiciuntur, infelix stomachus, cui nec colores lucent, nec sapores demulcent, dum omnia susciperе cogitur, oppressus magis obruitur, quàm reficitur. *Ber. ibid.*

t Inter prandendũ quantum fauces dapibus, tantũ aures pascãtur rumoribus, qbus totus intentus modũ nescias, in edẽdo interim autẽ fercula ferculis apponuntur, & pro solis carnibus, quibus abstinetur, grãdia piscium corpora duplicantur. *Ber. super cantic.*

v Gulæ saturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniúmque euertere facit. *Isi. lib. 1. de summo bo.*

x Quibuslibet escis refectus venter, seminaria luxuriæ parit: nec prætialet mens discretionũ gubernacula moderari, cibotum põdere præfocata. Non enim sola crapula vini mentẽ inebriare cõsueuit: verùm etiã cunctarũ escarũ nimietas vacillantem *Io. Cassia nus de ĩsti tutiõe mo nach.*

eá, ac nutabundá reddit, omnique integritatis ac puritatis contẽplatione dispoliat.

Ibidem. y Nunquá poterit ardéris cõcupiscẽtiæ stimulos inhibere, quisquis desideria gulę refrænare nequiuerit. Interioris hominis castitas, virtutis huius consummatione discernitur: nunquam enim robustioribus æmulis colluctari posse confidas eũ, quem in leuiori cõflictu conspexeris ab inferioribus paruisque superari.

Ibidem. z Impossibile est saturum ventrem pugnas interioris hominis experiri, nec bellis robustioribus attentari dignũ est eum, qui potest deiici leuiori conflictu.

Hugo. in suo claust. ab Quidá quam ad edendũ assederint, inquieta quadá agitatione mẽbrorum, intemperantiá animi sui designát, caput excutiunt, brachia exuunt, manus in altum expandunt, & nõ sine magna trepitudine, quasi totũ epulũ simul sint absorturi. Ingẽtes quosdá conatus & gestus satis indecoros ostẽdunt in vno loco sedẽtes, oculis & manibus, quæ propè & longè sunt, omnia circumcurrũt, simúlq; panes comminuunt, vina in calices infundunt, discos in gyrum circũducunt, anhelát & suspirant præ angustia, ita vt existimes eos, alium rugienti ventri patentiorem aditum quærere, quasi angustia fauciũ non possint esurienti stomacho satis sufficienti abũdátia ministrare. & velunt super obsessam ciuitatẽ assultum facturus, dubitans vbi primùm expugnationẽ aggrediatur, dum simul in omni parte irruptionem facere concupiscit.

ac Superstitiosum quidẽ nimis in suis prę- *Ibidem.*
parátis cibis adhibẽt studiũ, infinita decoctionũ, frixurarũ & condimentorũ genera excogitantes, modò mollia, modò dura, modò frigida, modò calida, modò cocta, modò assa, modò pipere, modò allio, modò cymino, modo sale cõdita: secundũ cõsuetudinẽ prægnantiũ mulierum desiderantes: ita quòd ibi desudant coquorum artes, & fiunt variæ quæstiones, vtrũ fieri debeát assata, vel frixa, vel elixa, & tãta solicitudine præparátur, vt deuoratis quatuor vel quinq; ferculis, prima non impediant nouissima, & quũ iam stomachus, crebris eructibus repletum se indicat, nondum tamen curiositas saciatur. Isti videntur colere ventrem, tanquam Deum.

ad Solét diis tẽpla cõstrui, altaria erigi, *Hug. ibid.*
ministri ad seruiendũ ordinari, immolari pecudes, tura cõcremari: Deo si quidẽ ventri, templũ est coquina: altare mẽsa, ministri coqui, immolatæ pecudes, coctæ carnes, fumus incensorum, odor saporum.

ae Gulæ est solius corporis causa, ille- *Hugo.*

cebrosis & auidus ciborum appetitus.

Ibidem. af Gula vel Castrimargia, est vorax edacitas nauseanti stomacho applaudens, naturalibus finibus non contenta.

Alanus de cõplan. Tu natura. ag Hæc pestilẽtia non vulgari humilitate contẽta, profundiùs se porrigit in prælatos, q salmones, lucios, cæterosq; pisces æquipollenti generositate præsignes, variis decoctionum cruciatos martyriis, baptizati adulterantes officium, sacri piperis forte baptizant: vt ex tali baptismate baptizati multiformẽ saporis gratiam cõsequantur: In eadem mensa terrestre animal piperis inundatione submergitur, piscis natat in pipere, auis eiusdem viscositate ligatur: dumq; tot animalium genera vno ventris ergastulantur in carcere, aquatile animal secum, pedestre aereumque genus in eodem sepulchro intumulari miratur: quibus si detur licentia exeundi, egressui vix portæ sufficit amplitudo.

Senec. 10. Rhetoric. ah Quicquid auiũ volitat, quicquid piscium natat, quicquid ferarũ discurrit, nostris sepelitur ventribus: quære nunc, cur subitò moriamur? quia mortibus viuimus.

Senec. epist. 61. ai Vẽtri obedientes, animalium numero computantur, non hominum.

Sen. ep. 7 ak Multos morbos fercula multa ferunt innumerabileśque morbi, innumerabiles coquos munerant.

Ibidem. al Vna sylua pluribus elephãtibus sufficit: homo verò pascitur vix terra & mari.

Senec. 21. epist. am Venter præcepta non audit: poscit & appellat: non est tamen molestus creditor: paruo contentus est, si das illi, quod debes, non quod potes.

Ioan. de vitiosis an Initiũ vitę hominis aqua & panis: gustatẽ nõ sufficiunt fructus arborũ: non *litate cõsti* genera leguminũ, non radices herbarum, *tionis hu* non pisces maris, nõ bestiæ terræ, nõ aues *manæ.* cœli: sed quæruntur pigmenta, parantur aromata, & nutriunt altilia, capiũtur obesa. quæ studiosè coquuntur, ante coquos, quæ lautè parantur, officio ministrorum alius contundit & colat, alius confundit & conficit, substantiam conuertit in accidens, naturam mutat in artem: vt saturitas trãseat in esurlem. reuocet ad appetitum ad irritandum gulam, non ad sustentandam naturam, non ad necessitatem supplendam: sed ad auiditatem explendam.

Ioan. ibid. ao Gula paradisum clausit, primogenitũ vendidit, suspendit pictorẽ, decollauit Baptistam. Nabuzardam princeps coquorum templũ incendit, & Ierusalem totam euertit. Balsazar in conuiuio manum contra scribentẽ aspexit, mane thecel phares. & eadem nocte interfectus est à Chaldæis.

Vid

Vide etiã in tit. Abstinẽtia, & Auaritia. s. conuersatio. a c. a d. a f. a g. delitiæ. n. Deuotio. m. Discretio. m. Diuitiæ. a c. Ebrietas. & Gloria vana, & Ieiunium. q. Peccatũ. o. Sobrietas, & Tẽperantia. d. Vitium. b. f.

Hæresis.

Augus. de diffinitio. a HAereticus est qui pro alicuius tẽporalis commodi & maximè gloriæ principatúsque sui gratia, falsas ac nouas opiniones gignit, vel sequitur.

Augusti. b Hæreticus est qui cõceptã noui erroris perfidiam pertinaciter defendit.

Aug. contra fastũ. c Schisma est eadẽ opinãtẽ atq; eodẽ ritu colẽtem, quo cæteri, solo aggregationis delectari desiderio. Hæresis verò diuisa opinatur ab his, quæ catholica credit ecclesia.

Aug. ibid. d Si qui sententiã suã quãuis falsam atq; peruersam nulla prinaci animositate defendũt, quærũt autẽ tanta solicitudine veritatẽ, corrigi parati, quum adinuenerint, nequaquã sunt inter hæreticos deputandi.

Hie. ĩ epi. e Hæc est fides Papa beatissime, quã in catholica discimus ecclesia, in qua si minus peritè, aut parum cautè forte aliquid positum est: emendari cupimus à te, qui Petri fidem & sedem tenes. Si autem hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicunque me culpare voluerit, se imperitum vel maleuolum, vel etiam non cat-

catholicum seu hæreticum comprobabit.

Hieronym. f Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis ab ouili repellanda est, ne tota domus massa & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arrius in Alexandria vna scintilla fuit, sed quia non statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est.

Hieronym. g Quicunq; aliter scripturã intelligit, quã sensus spiritussancti efflagitat, à quo scriptura est: licet ab ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest.

Hilarius 2. de trinitate. h De intelligentia hæresis, non de scriptura est: sensus, & non sermo sit crimen.

Bern. sup cantica. i Vnus lõgè nocet falsus catholicus, quàm si verus appareat hæreticus.

Chry. sup Matth. k Sicut cauendi sunt, qui habent speciẽ bonæ vitæ, propter dogma nequitiæ: sic & hi, qui integræ fidei & doctrinæ sunt, & turpiter viuunt.

Hugo. l Schisma est error pertinax catholicam pacem in singulari perturbans ecclesia.

Vide etiam in tit. Detractio. c. & in tit. Error. per totum. *Homicidium.*

Aug. lib 1. de ciuitate Dei. a QVi sine publica administratione maleficũ interfecerit, velut homicida iudicabitur, & tantò amplius omnẽ sibi potestatem à Deo non concessam vsurpare non timuit.

b Hom

Augu. super Ioannem.

b Homicida dicitur diabolus, nõ gladio armatus, non ferro accinctus ad hominem venit, verbum seminauit & occidit. Noli ergo te putare non esse homicidam, quãdo fratri tuo mala persuades.

Gr. super Ezechiel.

c Tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi, & tacentes videmus.

Ber. ẽ quodam ser.

d Qui bonum odit in homine, nunquid homicida poterit appellari? adhuc viuit homo, & ille iam reus est mortis.

Cas. super psal. 62.

e Non interest, quis occidat, si innocentem aliquis occidendum esse pronuntiet.

Homo.

Ambr. lib. de Ioseph.

a PRocliuis & mutabilis est in vtrũq; humana cõditio, vt quocũq; intenderit, eo perpendat & vergat, vel ad studia virtutum, vel ad illecebras delictorum.

Gre. li. 4. moraliũ.

b Ad hoc homo positus erat in paradiso, vt si se ad conditoris sui obedientiam vinculis charitatis adstringeret, ad cœlestem angelorum patriam, quandoque sine carnis morte transiret.

Ber. super cantica.

c Homo cùm in honore esset, nõ intellexit. In quo honore habitabat? in paradiso & in loco voluptatis. conuersatio eius nihil molestiæ nec infirmitatis sentiebat. ad referis stipatus malis, fulcitus floribus, gloria & honore coronatus, & constitutus super opera manuum plasmatoris. magis au

tẽ ob insigne diuinæ similitudinis præcellebat, & erat illi fœdus ac societas cum plebe angelorum, & cum omni militia cælestis exercitus, sed mutauit istam gloriam in similitudinem vituli comedentis fœnũ.

Bern. ibid.

d Heu tristis & lachrymosa mutatio, vt homo paradisicola, terræ dominus, cœli ciuis, domesticus Domini Sabaoth super Deorũ spirituũ & cœlestiũ virtutum cohortes repẽtina se cõuersione inuenit, & propter infirmitatẽ iacentẽ in stabulo, & propter pecorinam similitudinẽ indigentẽ fœno, & propter indomitã feritatẽ alligatũ præsepio, sicut scriptũ est, in chamo & fræno maxillas eorum constringe, &c.

Bern. ibid.

e Video hominem priùs quatuor virtutibus amictum, quid huic deerat, quem misericordia custodiebat, veritas docebat, iustitia regebat, pax fouebat.

Chryf. sup Matth.

f Animalia fecit Deus propter hominẽ, hominẽ propter seipsum. Si ergo animalibus ministrat propter hominẽ, quomodo hominib' nõ ministrabit, propter seipsum.

Chryf. sup Matt. 7.

g Omnẽ creaturã sensibilẽ Deus armatã & munitam creauit, alios veloci pedum cursu, alios vnguibus, alios pẽnis, alios cornibus, hominẽ solũ sic disposuit, vt virtus illius sit ipse Deus & in eo, quo inferiorẽ eum fecit, in ipso fortiorẽ esse voluit in se,

vt ne

vt necessitate infirmitatis coactus, semper necesse habeat dominum suum requirere.

Chrys. sup Matt. 10. h Præ omnib⁹ malis, homo est pessimũ malũ. Quælibet bestia vnũ habet, & proprie malum, homo autem omnia. diabolus enim ad iustum accedere nõ audet, sed malus homo non timet, sed contemnit.

Chrys. in he. de ascẽ sione. i Cõparatus est homo iumẽtis &c. Peius est comparari, quàm nasci: naturaliter non habere rationem, tolerabile est. hominem verò ratione decoratum irrationabili naturæ comparari, voluntatis crimen est.

Hug. S. lib. de asc. li. 1. k Qui vsum vestimẽtorũ prius adinuenit, considerauit, & singula quæq; nascentium, propria quælã habebant munimẽta, quibus naturam suam ab incommodis defendunt. Cortex ambit arborem, penna tegit volucrem, piscẽ squamma operit: lana oué induit, pilus iumenta & feras vestit, concha testudinem excipit, ebur elephantem iacula non timere facit, nec tamen sine causa factum est, quòd cũ singula animalium naturæ suæ arma habeant secum nata solus homo inermis nascitur & nudus. Oportuit enim vt illis, quæ sibi præuidere nesciunt, natura consuleret. homini autem ex hoc eriã maior experiendi occasio præstaretur: cùm illa, quæ cæteris naturaliter data sunt, propria sibi ratione inueniret.

mul

multò enim magis enitet nũc ratio hominis, hæc eadẽ inuenièdo, q̃ habẽdo clarius fer. nec sine causa prouerbium sonat: quòd ingeniosa fames omnes excuderit artes.

Vide, homo, dicit mũdus, quomodo amauit te, qui propter te, fecit me. seruio tibi, quia factus sum propter te, vt seruias illi, qui fecit & me & te, me propter te, & te propter se. Si sentis beneficiũ, redde debitũ: si accipis benignitatem, redde charitatem. *Hugo ex Pli. lib. 7.*

l Principiũ iure tribuetur homini, cuius causa videtur cũcta animalia genuisse natura, magna & sæua mercede, contra tanta sua munera, vt non satis æstimare parens melior homini, an tristior nouerca fuerit. ante omnia vnum animantiũ cunctorum, alienis velut opibus, cæteris varie tegumẽta tribuit, testas, cortices, coria, spinas, pilos, plumã, pennas, squamas, vellera: Truncos etiam arborẽsq; cortice, interdum gemino à frigoribus & calore tutata est. homini tantum nudum, & in nuda humo, natali die abiicit ad vagitum statim & ploratum, nullumq; tot animalium aliud adlachrymas, & hoc protinus vitæ principio. *Plin. histo riæ natu ra. lib. 7.*

m Ne feras quidẽ inter nos genitas vincula excipiunt, & omniũ mẽbrorũ nexus: at homo infeliciter natus iacet manibus pedibúsque deuinctis. Flens animal cæteris *Ibidem.*

imperaturũ, & à suppliciis vitã auspicatur, vnã tantũ ob culpã, quia natum est. heu demẽtiã ab his initiis existimãtiũ ad superbiã se genitor. prima roboris spes, primum tẽporis munus quadrupedi simile facit

Plin. ibid. n Cætera videntur sentire naturã suam: alia pernicitatem vsurpare, alia prærapetes volatus, alia vires, alia nare. hominẽ nihil scire sine doctrina, non fari, nõ ingredi, nõ vesci, breuiterque nõ aliquid naturæ sponte, q̃ fiere. Itaque multi extitere, qui nõ nasci optimum censerẽt aut quàm ocyssimè aboleri. Vni animantium luctus datus est, vni luxuria, & quidẽ innumerabilibus modis, ac per singula membra: vni ambitio, vni auaritia, vni immensa viuendi cupido, vni superstitio, vni sepulturæ cura, atque etiam post se defuturæ. Nulli tamen vita fragilior, nulli rerũ omniũ libido maior, nulli pauor confusior, nulli rabies acrior.

Plin. ibid. p Cætera animantia in suo genere propriè degunt, congregari videmus & stare contra dissimilia. Ieonum feritas inter se non dimicat, serpentum morsus non petit serpentes, nec maris quidem beluæ ac pisces nisi in aduersa genera sæuiunt, at homini plurima ex homine sunt mala.

Pet. Rau. sup illud q Infructuosa intricat, cespitẽ, necat spatia, exhaurit terræ vires, cultorem cõficit, damno

damno afficit possidentem. ac si excidere istam lucrum est, istã nõ habere, cõmodum est. sic homo vtique qui naturæ donum, munus animæ, rationis beneficium, excellentiam sensus iudicium mentis artis industriã, culturę bonum, in steriles atque inopes actus euertit, occupat, mergit autori fructum, cultori gratiam negat. vnde sicut arbor è terra, sic ille vita meretur excidi.

ex Cicer. inuẽtione: Arborẽ ficẽ quidam pulcram habebat, &c.

Tullius in prologo de inuẽtione. r Fuit quondã tẽpus, cum in agris homines passim bestiarũ more vagarentur, & sibi victu ferino vitam propagabãt, nec animi ratione quicquã: sed pleraque viribus corporis administrabãt. nõdum diuinæ religiõis, nõ humani officij ratio colebatur. Nemo nuptias viderat legitimas, non certos liberos inspexerat quisquam nõ ius æquabile quid vtilitatis haberet, acceperat.

Cic. ibid. s Quo tẽpore vir quidã magnus & sapiẽs cognouit, quæ materia esset, & quanta ad maximas res opportunitas animis inesset hominum: si quis eã posset elicere, & præceptõ meliorẽ reddere, qui dispersos homines in agris & in tectis syluestribus abditos, ratione quadã cõpulit in locum vnum, & congregauit, & eos in vnãquanque rem vtilẽ atque honestã induc̃s. ex feris & immanibus mites reddit & mãsuetos. at mihi videtur quidẽ hoc nec tacita nec inops di-

cen li sapientia perficere potuisse, vt homines à consuetudine subitò conuerteret, & ad diuersas rationes vitæ traduceret.

Sene. 77. epi. ad Lucilium. t Omnis suo bono constat vitę fertilitas, cõmendat vinũ sapor: & velocitas ceruum. quàm fortia dorso iumenta sint, quæris. Humane sagacitas prima est, si feras inuestigare debet: cursus, si consequi: audacia, si mordere, & inuadere. Illud cuiq; optimum esse debet cui nascitur, quo censetur in homine optima quidẽ est rario. hæc antecedit animalia cætera, Deos sequitur. Ratio ergo perfecta, propriũ hominis bonũ est, cætera illi cum animalibus satis supérq; cõia sunt. Est fortis, videlicet & leones. formosus est, & pauones. velox est, & equi: corpus habet, & arbores. habet impetum ac motũ volũtariũ, & bestiæ & vermes: habet vocẽ, sed quãto clariorẽ canes, acutiorẽ aquilæ, grauiorem tauri, dulciorẽ & nobiliorẽ luscinię?

Sene. ibid. v Quod in homine proprium rario, hæc recta & consummata felicitatem hominis implenit. ergo si omnis res, quum bonum suum perfecerit, laudabilis est, & finem sue naturæ tetigit. hæc ratio perfecta virtus. eadémque honestum est. Id itaque vnum bonum in homine est, quod hominis est.

Sene. ibid. x Si quis omnia alia habeat: valitudinem, diuitias, imagines multas, frequẽs atrium: sed malus ex cõfesso sit, improbabis illum. Itẽ si quis nihil quidẽ illorum habeat, quæ retulit: careat pecunia, clientum turba, nobilitate auorum & proauorũ serie, si ex cõfesso bonus sit, probabis illũ. Ergo hoc vnum bonum hominis, quod qui habet, in omnium aliorum copia dãnatur ac reiicitur.

Sene. ibid. y Quæ cõditio rerũ, eadẽ hominum est. Nauis bona dicitur, non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui argẽteum aut aureũ rostrũ est: nec cuius tutela ebore celata est, neque fiscis atque opibus regiis pressa est: sed stabilis & firma & vincturis aquam excludẽtibus spissa, ad ferendum incursum maris solida, gubernaculo parens, velox & nõ sentiẽs ventos. Gladium bonum dices, non cui deauratus est balteus, nec cuius vagina gẽmis distinguitur, sed cui ad secandum subtilis acies est & mucro munimentum omne rupturus. Regula nõ quàm formosa, sed quàm recta sit quæritur. eo quidẽ laudatur, cui cõparatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil ad rem pertinet, quantum aret, quãtum fœneret, à quàm multis saluteretur, quàm pretioso incumbat lecto, quàm perlucido poculo bibat, sed quàm bonus sit. bonus aũt est si ratio explicita & recta est. & ad naturę suę voluntatem accõmodata. Hæc vocatur virtus;

hæc est honestũ & vnicũ hominis bonum.

Sen. ibid. z Quid autẽ sit vir bonus dicam. Vir bonus, quod honestè se facturũ putauerit, faciet sine pecunia. si laboriosum erit: faciet, etiã si damnosum sit. faciet etiã si periculosum erit. Rursus qd turpe erit non faciet, etiã si pecuniã afferat, etiam si voluptatem, etiam si potentiam ab honesto nulla re deterrebitur, a l turpia nulla spe inuitabitur.

Seneca in proverb. a b Quies tibi, non desidia sit. & quum ab aliis luditur, tu sancti aliquid honestique tractabis.

Sene. ibid. a c Sicut formosa pictura est, quum nulla pars erratisse & formosus homo, in quo nulla pars peccati fœda est.

Vide etiam in titu. Ascensio, t. Bonum, d. Miseria, h. k. l. m. n. o. Mors, b, d. Natura, d. Regimen, i. Voluntas, f.

Honor.

Augu. lib. 3. de ciuitate Dei. a REmotis obstaculis insanę opinionis, scelera nuda pensentur: nuda inspiciãtur, fallacia tegmina, & vanæ laudes & gloriæ auferantur: & adpatebunt miseriæ peccatorum.

Aug. ibid. lib. 5. b Gloriam & honorem non debet sequi virtus, sed ipsa virtutem. Vnde honores quos expetunt multi, Cato petere non debuit, sed eos ciuitas ob eius virtutem non petenti dare.

c Rer

c Rerum, gẽtiũ nationumque imperium penes reges erat. quos ad fastigium honoris non ambitio populari, sed spectata inter bonos moderatio prouehebat. *Augu. lib. 4. de ciuitate Dei.*

d Vbi honor non est, ibi contemptus est. vbi contemptus, ibi frequens iniuria: ibi & indignatio. vbi indignatio, ibi quies nulla. vbi quies non est, ibi mens à proposito sæpe deiicitur. vbi aũt per inquietudinem aliquid aufertur ex studio, minus fit ab eo, quod tollitur. & qđ minus est, perfectum dici non potest. Ex hac supputatione illa sententia nascitur, Monachum in patria sua perfectum esse non posse, perfectum autem esse nolle, delinquere est. *Hiero. in epist.*

e Non est dignum, vt inde exigas honorem, vnde refugis laborem. *Hiero. in epi ibid.*

f Deiecisti eos, dum alleuarentur. quum alleuatur, deiicitur, qui honoribus proficit, & moribus cadit. *Grego. in regist ro.*

g Dum mali præpositi suum contra veritatem honorem exigunt, ab omni rectitudine sequentium corda subuertunt. *Grego. in moralib.*

h Prædicatores boni & honorem propter elationem fugiunt: & honorari tamẽ propter imitationem volunt. *Gre. ibid.*

i Differẽtia dignitatis facta est inter sanctos, vt vn⁹ fit episcopus, alius minister. cõtumacia carnis coegit, & peruersitas mũdi *Chrys. super Mat.*

& operatio inimici, honores vt videantur esse, sed re vera non sunt, imò ministeria.

Chry. ibi. k Quicunque desiderat primatum cœlestem, sequatur humilitatẽ terrestrem: non enim qui maior fuit in honore, ille maior: sed qui iustior, ille maior.

Chryso. de reparatione lapsi. l Honor verus virtus animi est. hic honor nec à Cæsaribus præstatur, neque adulatione conqueritur, neque pecunia præparatur. nihil fucati in se habet, nihil ũmulati, nihil occulti. huius honoris successor est: nullus est accusator: nullus ingratus.

Chrys. sius per Mat. m Honoris magnitudo his, q nõ digno vi

Ibidem. uunt honore, stimul' incipit esse pœnarũ.

n Episcopus si debitũ honoris non acceperit à presbytero, aut presbyter si non acceperit à diacono, aut diaconus à lectore, irascitur & turbatur. si autẽ viderit episcopus presbyterũ, aut presbyter diaconũ circa obsequium ecclesiæ nõ permanẽrem, aut aliàs peccãtem in Deum, neq; irascitur ei, neque curat. quia oẽs quidẽ de suo honore soliciti sunt, de honore autem Dei nullus.

Beda. o Xps ad sanãdum filiũ reguli ire noluit, ne diuitias honorare videretur. ad seruum vadit. ne seruilẽ conditionẽ spreuisse putaretur. In hoc superbia nostra retũditur: q in hoĩbus nõ naturã, qua ad imaginẽ Dei facti sunt, sed honores & diuitias veneramur.

p Qui

p Qui primatus sui autoritatem perdit, in despectionem & angustiã se mittit: qui autem locum suum sapienter custodit, se ac suos ad profectum dirigit. *Gl. sup. illud Eccle. 23. Melius est vt filij. &c.*

q Quidã honores fugiunt, vt honoribus obuiẽt. subesse fugiunt, vt possint præesse. Sæpe enim gloria vt acquiratur, contẽnitur: & mundus vt obtineatur, relinquitur. *Hugo.*

r Parati filij hominum ad honores ad licis humeris formidandos: non tamẽ virgula debet esse, cui domus innititur. nec vitulus, sed bos ad aratrum ponitur. *Hugo.*

s Decet quidem cunctos patriæ suæ augmẽta cogitare sed eos maximè, quos respublica sibi summis honoribus obligauit: quia rectum est, vt eum necesse sit plus debere, qui visus est maiora suscipere. *Cass. libr. 4. epi.*

t Dignũ enim videtur, vt qui est scientia præditus, reddatur honore reuerendus. *Ibidem.*

v Gloriã & honorẽ & imperiũ bonus & ignauus æquè sibi exoptat. Bonus, vera via nititur: sed ignau', quia bonæ artes desunt, dolis atque fallaciis contendit. *Sallust.*

x Abstrahunt nos à certo diuitiæ, honores, potẽtia, & cætera, quæ in opinione nostra chara sunt, pretio suo vilia. nihil habẽt magnificũ, quo mẽres nostras in se trahãt, præter hoc, quòd mirari illa consueuimus. nõ enim quæ cõcupiscẽda sunt, laudantur:

sed concupiscuntur, quia laudata sunt.

Senec. 85. epist. y Quæcunque videtur eminere rebus humanis, quamuis puſilla sint, & cõparatione humillimorũ, difficiles ac arduos tramites habeãt, confragosa in fastigium dignitatis via est. hac tamen scandere hunc verticẽ libet: cui fortuna se submisit. omnia quidem sub te, quæ pro excellentissimis habentur aspice, & tunc venies ad summã per planũ.

Senec. 77. epist. z Cùm velis verã hominis æstimationem habere, & scire qualis sit, nudum inspice: deponat patrimonium, deponat honores & alia fortunæ mendacia. corpus ipsum exuat. animum intuere: qualis, quantus sit, alieno aut suo magnus.

Sen. epist. a b Homines candidatos viros bonos dicimus, quomodo obuios, si nomen non occurrit, duos salutamus.

Sen. in ep. a c Pecunia ex quo in honore esse cœpit, verus rerum honor cecidit.

Vide etiam in titu. Acceptio, a, h. Adulatio, x. Ambitio, l. Amicitia, a h, a k. Auaritia, a v, a x. Creatio, b, d. Diuitiæ, n, a, h. Gloria vana, d, v, a c, a d. Homo, c, i. Martyriũ, a. Prædicatio, a c. Prælatio, b, q. Reuerentia, & Sacerdos, a, d. Solennitas, d. Solicitudo, s.

Honestas.

Augu. lib. 2. de ciuit. a TAnta est probitatis vis & honestatis, vt omnis vel pènè omnis eius laude

laude moueatur humana natura, nec vsque adeo sit turpitudine vitiosa, vt totum amittat sensum honestatis. *tato Dei.*

b Tantus splendor honestatis est, vt vitam beatam efficiat tranquillitas conscientiæ, & securitas innocentiæ. *Ambr. lib. 2. de offi.*

c Nihil turpe faciendũ bono viro, etiam si ex omni parte lateat: etiã si oẽs deos hominésque celare possimus. Nihil tñ in nobis auarè, nihil iniustè, nihil libidinose, nihil incõcinnenter esse faciendum. Sapientis enim est proprium, nihil quod pœnitere possit, facere, nihil iniustè, sed splendidè, constanter, grauiter, honestè omnia. *Tull. 3. de offi.*

d Ecce torpent ingenia desidiosæ iuuẽtutis, nec in vnius honestæ rei labore vigilatur. somn' langórque & somno & lãgore turpior, malarũ rerũ industria inuasit animos, cãtãdi saltandique obscœna studia effœminatos tenẽt: & ad muliebres blanditias extenuare vocẽ, mollitia corporis certare cũ fœminis, & immundissimis se extollere immunditiis, nostrorũ adolescẽtiũ specimẽ est qui sunt expugnatores alienæ immunditiæ, pudicitiæ negligentes suæ. *Sen. in rhetorica.*

e Ita viue, vt nihil tibi committas, nisi quod cõmittere etiam inimico tuo possis. *Sen. in ep.*

f Melius probas honesta, quàm sequaris. Vides vbi posita sit felicitas, sed ad illam *Sene. 20. epist.*

peru

peruenire non audes.

Vide etiã in tit. Clericus. a. Cõscientia. f. Cõuersatio & Diuitiæ. l. Doctrina. b. Homo. y. z. a c. Lasciuia. d. e. Modestia & temperantia. t. *Hospitalitas.*

Au. cõtra hæres. 5. a Discite, christiane sine discretione exhibere hospitalitatem, ne forte cui domum clauseris, cui humanitatem negaueris ipse sit Deus.

Ibidem. b Obsecutus Loth angelis tanq̃ peregrinis cõsuetudine hospitalitatis, liberatus à periculo ciuitatis, & tẽporale euasit incendium, & æternum cõsecutus est præmium.

Ambr. de offic. c Tãta est apud Deũ hospitalitatis gratia, vt ne potus qdẽ aquæ frigidę à præmiis remunerationis immunis sit. Vides qa Abrahã Deũ recepit hospitio, dũ hospites q̃rit, vides quia Loth angelos recepit: vnde scis an & tu quum suscipis hominem, suscipias xp̃m, licet in hospite xp̃s sit: quia christus in paupere est, sicut ipse ait: Hospes fui. &c.

Ibidem. d Est publica species humanitatis, vt peregrinus in hospitio non egeat: suscipitur officiose, paratæ aduenienti ianuæ.

Am. in suo past. sup. illud ad Tit. 1. Hospitalita. e Vt humanitatis intuitu hospitio recipiat nõ habentes hospitium, & egenum sine tecto inducat in domũ suam: nec solus deuoret bona Christi, quæ ei largita sunt bonitate Christi, vt cùm hilarem datorem dili-

diligat Christus, sine murmure tribuat pauperibus Christi.

f Hospes per famam eligẽdus est populis, & iudicio vitiorum mine prælationis dignitas suscipientis infamia deturpetur. *Hie. super Mat. 10.*

g Qualem mercedem habet qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui suscipit peregrinantem. & fiunt ambo æquales, & qui propter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. *Chry. sup. Mat. 11.*

h Socrates cùm hospites suo satis tenui cœna susciperet, & amicus eius hoc ei improperaret, respondit: Si boni viri sunt, æquanimiter ferent. si mali, non curabunt. Si res tua tibi non sufficit, tu parcendo fac, vt rei sufficias tuæ. *Seneca.*

Vide etiam in ti. Sapientia. g. christianus. c.

Humilitas.

Au. de verbis dom. a Discite à me non mũdum fabricare, non cuncta visibilia & inuisibilia creare: non in ipso mundo miracula facere, & mortuos suscitare: sed quòd mitis sum & humilis corde. Cogitas magnam constituere fabricam celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis.

Ibidem. b Omnes delectat celsitudo, sed humilitas gradus est. Quid rendis pedem vltra te? cadere vis, non ascendere. à gradu incipe & ascendisti.

O med

Ibidem. c O medicinā omnibus cōsulentem, oīa tumentia cōprimentē, oīa tabescentia reficientē, omnia superflua resecātē, omnia depranata corrigentē: quæ superbia sanari potest: si humilitate filij Dei nō sanatur? Quæ auaritia sanari potest, si paupertate filij Dei non sanatur? Quæ iracundia sanari potest, si patientia filij Dei non sanatur?

Aug. in ep. ad Dioscorum. d Non aliā tibi ad capescendā & obtinendā veritatis viā inuenias, quā quæ mōstrata est ab illo, qui gressuum nostrorum tanquam Deus vidit infirmitatem. Ea autē prima est humilitas, & quoties interrogares, secunda humilitas, & tertia humilitas, & quoties hoc interrogares, dicerem: alludes dicto cuiusdam petentis à quodā philosopho, quod esset melius in rhetorica, respondit: prima eloquentia, secunda eloquentia, tertia eloquentia. & sic &c.

Aug. super Ioānem. e Excelsa est patria, humilis est via. ergo qui quærit patriam, quid recusat viam?

Aug. super Luc. li. 7. f Qui pauperare cōtētus est, nō est cōtentus iniuria: & q pōt ferre verberū pœnas, exagitatur verbo cōtumeliæ: & qui potest administrationes contēnere, dolet sibi aliquē honorificētia esse prelatū. Grāde est in hominibus tenere humilitatis mensuram.

Ibidem. g Bona humilitas nihil apperendo, totum quod contemnit adipiscitur.

Nihil

h Nihil excelsius humilitate, quæ quasi semper superior nescit extolli: quia nemo ad affectat, quod infra se iudicat. *Ibidem.*

i Quisquis cupit diuinitatis tenere fastigia, humilitatis ima sectetur. Quicunque vult fratrē præuenire regnādo, prius illū præueniat obsequendo: sicut ait Apostolus, honore inuicē præuenientes. Vincat eū officiis: vt possit vincere sanctitate. Si enim te nō læsit frater, obsequium meretur, vt diligas. Quòd si forsitā læsit, magis obsequiū meretur, vt vincas. Hæc enim nostræ christianitatis summa est, vt amantibus vicissitudinē, lædentibus patientiā rependamus. Qui ergo fuerit patientior ad iniuriam, is potentior constituetur in regno. *Aug. ſ. quodam ſer.*

k Nō inducta humilitas, sed quæ habeat sui modestiā & scientiam, laudatur. Scio humiliari: id est in quo loco, qua moderatione, quo fine, in quo officio, in quo munere. nescivit Pharisæus hūiliari: ideo delectus est, *Amb. ſ. de officiis.*

l Nihil est quod nos ita & hoīb⁹ gratos & Deo faciat, q̄ si vitæ merito, nō magni sed humilitate infimi simus. Humilitatem sequere, nō quæ ostenditur, aut simulatur gestu corporis, aut fracta voce verborum, sed quæ puro cordis affectu exprimatur. Aliud enim est virtutē habere: aliud virtutis similitudinē. Multò illa deformior est *Hiero. ad Celantiā.*

sup

superbia, quæ sub quibusdam humilitatis signis latet. nescio enim quomodo turpia sunt vitia, quum virtutum specie celantur.

Hie. super Mat. 19. m Humilitas sola est obseruatrix custósque, & nihil est, quod ita Deo gratum faciat & hominibus, quã si vitæ merito non magni, sed humilitate infimi videamur.

Gre. l. 8. moral. n Tãtò sit quisque vtilior Deo, quantò pretiosior sibi, tanto pretiosior Deo, quantò propter eum vilior sibi.

Greg. lib. 26. mora. o Quum per tentationẽ humilitas prospicit, prosperata est illa aduersitas, quæ mẽtem ab elatione custodit.

Greg. lib. 27. mora. p Quia origo virtutis humilitas est, illa in nobis virtus veraciter pullulat, q in radice propria. i. in humilitate pduratur: à qua nimirũ, si abscinditur, arescit: qa viuificantẽ se in infimis humorẽ charitatis perdit.

Greg. ho. 6. q Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum puluerem portat.

Greg. ho. 27. r Certè si nos cuiuspiam seruus rogaret vt ad eum ire deberemus protinus nobis nẽa superbia in cogitatione tacita responderet dicẽs: nõ eas, quia temetipsum degeneras. honor tuus despicitur, locus vilescit. Ecce de cœlo venit, qui seruo in terra occurrere non despicit, & tamẽ humiliari in terra contemnimus, qui de terra sumus.

Gre. super Ezechie. s Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni

ni. aliter olet flos vuæ: quia magna est virtus eius: & opinio prædicatorũ, q inebriat mẽtes audiẽtiũ. aliter flos oliuæ, quia suaue est opus misericordiæ, quæ refouet & lucet, aliter flos rosæ quia myrrha est fragrans, quæ rutilat & redolet ex cruore martyrum. aliter flos lilij, quia candida vita carnis de incorruptione virginitatis: aliter flos violæ, quia virtus humilium, qui vltima loca tenentes, se à terra in altum non subleuant, & cælestis regni purpuram in mente seruãt. aliter redolet spica, quum ad maturitatem producitur, quia bonorum operum perfectio societatem eorum, qui esuriunt iustitiam, præparat.

Gregori. t Humilitas vera est, qua quis de se parua æstimat, & bona alterius sine inuidia & liuore commendat.

Gre. in mor. v Describitur Iob tentatus, sed non tentatione prostratus, vt & maiorem virtus spem nostram foueat, & maiorum casus ad cautelam nos humilitatis attingat. quatenus dum illa gaudentes subleuant, ista metuentes premant.

Gre. li. 8. moral. x Quisquis nunc sponte se nõ humiliat, nequaquàm hunc sequens gloria exaltat.

Ibidem. y Perit omne, quod agitur, si non in humilitate custoditur.

Per. de 12. gra. hum. z Humilitas est virtus, qua humo veris-

sima sui cognitione sibimetipsi vilescit.

Ber. super Missus est. a b Non magnum est esse humilem in abiectione. magna prorsus & rara virtus humilitas honorata.

Ibidem. a c Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliare se appetit, ne vilescat.

Ber. in ep. a d Cùm ex aliis quibuscúque bonis, capere soleat incrementum superbia, sola humilitas omnium propugnaculum, turrisque virtutum, eius forsitan resistit malitiæ, obuiat præsumptioni.

Ibidem. a e Bona humilitas, quæ & impræsenti ab huiusmodi mordacibus curis mentem facit quietam: & à minacibus pœnis in futuro securam reddit conscientiam. Humiliatio via est ad humilitatem: sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si ergo virtutem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Solus, qui verè humilis est, parcit animæ suę: qui ne putetur, quod non est, semper, quantum in se est, vult nesciri, quod est.

Ber. su. cā. a f Humilis debet esse & verecunda satisfactio, qua emendatur superba trāsgressio. nec sterilis verecūdia grata est, nec humilitas præter veritatem illaudabilis est.

Ber. ibidē. a g Oportet humiliter sentire de se nitētē ad altiora: ne dū supra se attollitur, cadat à se, nisi in se firmiter p verā humilitatem

tem fuerit solidatus, quia nisi humilitatis merito maxima minimè obtinentur.

Ibidem. a h Quum te humiliatum videris, habeto illud signum in bonū oīno argumētum gratiæ propinquātis. Alij cū rācore humiliantur, alij patiēter, alij & libenter. primi rei sunt, sequentes innoxij, vltimi iusti.

Ber. super cā. ser. 45. a i Est humilitas, quā veritas nobis parit & nō habet calorem. & est humilitas, quā charitas formar, & inflammat. hæc quidem in affectu, illa in cogitatione cōsistit. In eo, qui grauiter peccauit, & si amanda, nō tamen admiranda humilitas. Sed siquis innocentiam retinet, & nihilominus humilitatem iungit, nōne is tibi videtur gemmum animæ possidere decorem? Rara auis in terris, aut sanctitatem non perdere: aut humilitatem sanctimonia non excludi. & ideò beata, quæ vtranque retinuit.

Ber. in ep. a k Fode in te fundamentū humilitatis, & peruenies ad fastigium charitatis. Vis capere celsitudinem Dei? cape priùs humilitatem Christi. Sola est virtus humilitatis, reparatio læsæ charitatis.

Ibidem. a l Nulla splēdidior gēma in omni præcipuè ornatu summi Pontificis, quàm humilitas. nempe si amittitur, illa virtutum aggregatio non nisi ruina est.

Bern. in epi. 42. a m Sola, quæ nō solet gloriari nō nouit

præsumere: cõtendere non consueuit. gratiã inuentura est in oculis pietatis humilitas. non contendit iudicio: non prætendit iustitiam, quæ verè humilis est.

Chr. sup. Matho. 3. an Velle eẽ sup oẽs̃ incupabile est: sustinere aũt alterũ super sẽ, nimis gloriosum.

Chrysost. ao Qui humilis est corde, & indigniorẽ se aliis arbitratur, nunquã desiderat superior apparere. primatus enim fugientem desiderat, desiderantem se horret.

Chr. in suo policrati cio. lib. 4. ap Quisquis gradus propriæ celsitudinis amat, humilitatis cultum in moribus diligentissimè teneat. Nam qui ab humilitatis operibus recedit, à dignitatis fastigio tumoris pondere cadit.

Hug. l. 3. de claustro ani. aq Discite à me, qa mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Ecce mel humilitatis, cũ dulcedine mansuetudinis: sicut enim mel concordat in cõfectionibus medicinæ cũ omnib⁹ diuersitatib⁹ specierũ: sic ex humilitatis dulcedine cõliuntur omnia genera virtutum.

Hugo. ar Humilitas est ex intuitu propriæ conditionis, voluntaria mentis inclinatio.

Ioã. Cass. libr. 12. de spiritu superbiæ. as Nullo modo poterit in aĩa nr̃a virtutũ structura cõsurgere, nisi prius iacta fuerint veræ humilitatis in corde nr̃o fundamenta quò firmissimè collocata perfectionis & charitatis culmen valeant sustinere.

Vera

at Vera discretio nõ nisi vera humilitate acquiritur. Hæc erit prima probatio si vniuersa nõ solũ q agenda sunt, sed etiam, quæ cogitantur, referantur seniorũ examini: vt nihil qui suo iudicio credens, illorũ per omnia diffinitionibus acquiescat, & quod bonum, vel malum debeat iudicare, eorum traditione cognoscat. *Lo collatoribus patrũ collatione. Moyses.*

av Humilitas in paupere grata est, in diuite gloriosa, humilitas inter inimicos blãda: superbia verò inter amicos ingrata. Blanda est & officiosa semper humilitas, in amicitiis grata: in cõtumeliis otiosa, non extollitur prosperis, non mutatur aduersis, non extorquet seruitium, non requirit voces adulantium, nisi quàm se laudatione nouit indignum. *Valerius episcopus in quodã sermone.*

ax Tria sunt, quæ radicata nutriunt humilitatem, scilicet assiduitas subiectionis, consideratio propriæ fragilitatis, & consideratio rei melioris. *Basilius ẽ hexame.*

ay Erubescant elati: vbi credunt locum habere superbiam, cùm cœlum & terrã ab humilitate videant occupatam. *Cassi. sup il. Psa. & hu. re. vic.*

az Per humilitatẽ mẽbra Christi sciunt diaboli vicisse superbiam. Per hanc fideles supra regna proficiunt. per hanc superbia tyrannica superatur. per hanc in æternum martyres coronantur: nec potest dici *Cassi. sup illũd psal. Humiliatus sũt &c. quoquo.*

perfectus, qui hac virtute est priuatus.

Vide etiã in tit. Confessio. 1. Conscientia. i. Cõsideratio & Contemplatio. b. Correctio. q. a r. Exemplũ. a c. Honor. k. Iustitia. i. Iuuentus. b. Laus. l. Maria. a l. Modestia. h. Pauperras. r. Periculum. s. Prædicatio. a o. Prælatio. a r. Sapientia. a. o. Superbia. i. a k. b a. Voluntas. a h.

Iactantia.

Augu. de ser. domini in mõte.

a ANimaduertendum est, non solùm rerũ corporearũ nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus luruosis esse posse iactantiam, & eò periculosiorem, quò sub specie seruitutis Dei decipit.

Au. 12. de ciuit. Dei.

b Iactãtia nõ est vitium laudis humanæ, sed vitium animæ peruersæ amãtis humanã laudem, spreto testimonio conscientiæ.

Greg. in morali.

c Hostes ad rapinam prouocat, qui suas eorum notitiæ diuitias denudat.

Chr. sup. Matth.

d Si vis sublime ostendere virtutis, noli sapere sublime, & tunc illud, quod egeris, esse monstrabis excelsius. Noli te putare quicquam fecisse, quum feceris, & plenissimè cuncta fecisti.

Isi. de sũ. bono li. 2. Isi. de cõflictu vitiorum.

e Dum causa iactantiæ pauper pascitur, etiam ipsum misericordiæ opus in peccatum conuertitur.

f Occulta, quod agis, inquantum vales, quod tu ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, & noueris de ostentatione vlla temeritas.

Vale. Max. lib. 2.

g NIhil est quod magis diminuat laudis præconium, q̃ suos assidue iactare successus, & singulis diebus anni vendere diẽ vnũ. Legitur de Mario, q̃ cùm plurima fecisset egregie, vna sui iactatione gloriam famæ perdidit. & quia sibi præsumpsit ascribere, qd̃ ex ore alieno captare debuerat, publicæ commendationis vota demeruit.

Vide etiã in tit. Cõsideratio. h. n. o. Eleemosyna. a b. Gloria vana. h. r. y. Mors, ag. Ornatus. b. Sapientia. ag. Superbia. aq. as.

Ieiunium.

Augu. sup Ioannem.

a IEiuniũ magnũ & generale est, abstinere ab iniquitatibꝰ & illicitis voluptatibus seculi, quod est perfectũ ieiuniũ.

August. in ser. de ieiunio.

b Ieiuniũ purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subiicit, cor facit cõtritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit: castitas verò lumen accendit.

Aug. ibid.

c Ieiuniũ verbositatẽ non amat, diuitias, superfluitatem iudicat: superbiã spernit: humilitatẽ cõmẽdat: præstat homini seipsum intelligere, quod est infirmũ & fragile.

Am. ser. quadrage simæ.

d Quãuis abstineat quis certis diebus, quãuis ciborum dulcia alimenta non sumat: non tamen illius fertur acceptum ie-

iunium, qui non diebus xl. ieiunat. pudet dicere, fœnes & aniculæ quadrageſimam faciunt: diuites iuuenéſque non faciunt.

Amb. ibid. e Ille quadrageſimã facit, qui ieiunando & vigilãdo aſcendit ad paſcha. nã ſicut reliquo anno ieiunare præmiũ eſt, ita in quadrageſima nõ ieiunare, peccatum eſt. Illa enim voluntaria ſunt ieiunia, & iſta neceſſaria illa de arbitrio veniunt, iſta de lege. ad illa inuitamur, ad iſta compellimur.

Ibidem. f Qui conſtitutum numerum vna die manducando præterit, nõ vt vniusdiei violator accuſatur: ſed vt totius quadrageſimæ tranſgreſſor arguitur.

Ambr. de Elia & ieiunio. g Ieiuniũ, mors culpę, excidiũ delictorũ, remediũ ſalutis, radix gĩæ, fundamentũ eſt caſtitatis: hoc gradu ad eum citiùs pueniſ. hoc gradu ante quàm curru Elias aſcendit.

Ambro. de offi. h Ieiunij labor compenſatur mentis pleniditate, leuatur vſu, ſuſtentatur otio, aut fallitur negotio.

Hie. ſuper Marcum. i Non ſanat oculum quod calcaneo adhibetur. ieiunio paſsiones corporis, oratione peſtes ſanandæ ſunt mentis.

Hiero. ad Nepotia. k Tãtum tibi ieiuniorũ impone modũ, quãtũ ferre potes. Sint tibi pura, ſimplicia, caſta, moderata ieiunia, & non ſuperſtitioſa. Quid prodeſt oleo non veſci, & moleſtias quaſdã & difficultates ciborum quærere?

I Sic

l Sic debes ieiunare, vt nõ palpites & reſpirare vix poſsis, & comitũ tuorũ vel portaris vel traharis manib⁹, ſed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in pſalmis nec in vigiliis ſolito qd minus facias. *Hiero. ad Demetriadem virgĩnem.*

m Ieiunium non ſolùm perfecta virtus, ſed cæterarũ virtutum fundamentum eſt, & ſanctificatio & pudicitia atque prudentia, ſine qua nemo videbit Deum. *Ibidem.*

n Ardẽtes diaboli ſagittę ieiuniorum & vigiliarum frigore reſtringendæ ſunt. *Hiero. ad Cancel.*

o Sint moderata & fcta in oĩ mẽtis humilitate ieiunia, quæ ita attenuent corpus, nõ mentẽ eleuent, ne res humilitatis gignat ſuperbiam, & vitia de virtute naſcantur. *Hie. ĩ epi.*

p Prudenter enim Deus vult ſibi ſeruiri, non vt nimietate debiles fiant, & poſt medicorum ſuffragia requirant: temperandũ enim eſt: vt, ſi fieri poteſt, cœptũ obſequiũ gradatim prouehatur, potiùs quàm inconſiderantia minuatur. *Glo. Hiero. ſup illud 1. Tim. 5. Noli aquã bibere, ſed medico vino vtere.*

q Sanctificate ieiunium. Ieiuniũ ſanctificare eſt, adiunctis bonis aliis, dignã Deo carnis abſtinentiam oſtendere. *Gr. ĩ paſ.*

r Nõ Deo ſed ſibi ieiunat, qui quæ vẽtri ad tẽp⁹ ſubtrahit, nõ in opibus tribuit, ſed ventri poſtmodùm offerenda cuſtodit. *Ibidem.*

s Illud ieiunium Deus adprobat, vt hoc quod tibi ſubtrahis, alteri largiaris: vt *Gr. in ho.*

vnde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur.

Gre. ibid. t Bene ieiunat, qui alimenta corporis, quæ sunt cõmunia dona cõditoris, cũ indigentibus percipit, & qui ea quæ sibi ad tẽpus subtrahit, nequaquam venturi offerenda custodit: sed pauperibus tribui.

Bern. ser. 38. v Si sola gula peccauit, sola ieiunet, & sufficit. Si verò peccauerũt & mẽbra cætera, cur nõ ieiunẽt & ipsa? Ieiunet igit̃ oculꝰ à curiosis aspectibus, & omni petulãtia, vt bene humiliatus coerceatur in pœnitẽtia, qui male liber vagabatur in culpa. Ieiunet auris nequiter pruriens, à fabulis & rumoribus, & quæcũque ociosa sunt, & ad salutem minimè pertinẽtia. Ieiunet lingua in detractione & murmuratione, ab inutilibus & variis atq; scurrilibus verbis, interdũ quoq; ob grauitatẽ silẽtij, ab ipsis, quæ videri poterant necessaria. Ieiunẽt manus ab ociosis signis, & ab operibus omnibus, quæcunq; non sunt imperata, sed & multò magis anima ipsa ieiunet à vitijs & à propria voluntate sua. Etenim sine ieiunio hoc cætera à Domino reprobantur, sicut scriptũ est: quia in diebus ieiuniorum vestrorum voluntates vestræ inueniuntur.

Ibidem. x Dignum reor aliquatenus exponere quo fructu & quemadmodum oporteat ieiunare. Primùm quidem, pro eo quòd ab ipsis quoque licitis abstinemus, ea nobis, quæ priùs cõmisimus, illicita condonantur. Quid est condonari commissa, nisi ieiunio breui ieiunia redimi sempiterna? Gehẽnam enim meruimus, vbi nullus vnquàm cibus est, nulla cõsolatio, nullus terminus, vbi guttam aquæ diues postulat, & accipere non meretur.

Ber. ibid. y Bonũ & salutare ieiunium, quo redimuntur æterna supplicia, dum remittuntur peccata. Non solum autem ablutio est peccatorum, sed etiam extirpatio vitiorũ. non solùm obtinet veniam, sed meretur gratiam: non solùm delet peccata præterita, quæ commisimus, sed etiam repellit futura, quæ committere poteramus.

Ibidem. z Ieiunium orationem, deuotionem & fiduciam donat. oratio virtutem impetrat ieiunandi, & ieiunium meretur gratiam orandi. Ieiunium orationem roborat. oratio sanctificat ieiunium, & repræsentat Domino.

Ibidem. a b Oratio iusti, vt ait scriptura, penetrat cœlos. Sine ergo ieiunio nostro, vt facile cœlos penetrent alæ duæ, orationis scilicet atque iustitiæ. Non est magnum, si ieiunat cum Christo, qui sessurus est ad mensam patris cum Christo.

ac Qui

Chry. sup Matth. ac Qui peccat,& ieiunat,non ad gloriã Dei ieiunat, nec se humiliat, sed suæ substantiæ parcit.

Leo papa de ieiunio septimi mẽsis. ad Non culpatur infirmus, ieiuniũ soluens, à quo cibos accipit pauper esuriens: nec escã sumendo polluitur,qui eleemosynã in percipiendo mundatur.

Ibidem. ae Non in sola abstinentia cibi stat nostri summa ieiunij.haud fructuosè corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate reuocetur,& ab obtrectatiõibus lingua cohibeatur.

Cæsa. ad monitiõe secunda. af Aliis diebus ieiunare, aut remedium aut præmiũ est,in quadragesima verò non ieiũnare,peccatũ est.Alio tẽpore qui ieiunat,accipiet indulgentiam: in his diebus qui potest,& non ieiunat,sentiet pœnam.

Cæsarius ibidem. ag Tale ieiunium sine eleemosyna est, quale sine oleo lucerna.

Fulgẽtius ad Prob. ah Ieiuniis sic est adhibenda temperies, vt corpus nostrũ nec saturitas excitet, nec inedia immoderata debiliret.

Maxi. in natali domini. ai Ieiuniũ Christiani, egẽtis debet esse refectio.ieiuniũ pacem debet nutrire, non iurgia. Quale illud est autem, quòd non vescaris carnibus & de ore tuo, omni esca sordidiùs egreditur maledictum? Quale est illud quòd sanctificatur venter ieiunio, & polluitur lingua mendacio?

ak Non

ak Non tantum est ieiunij lucrũ quantum iræ dispendium:nec tantus fructus lectione capitur,quantum detrimentum cõtemptu fratris incurritur. *In collatione abbatis Moysi.*

al Pulchrè abbas Macarius cuidam perunctanti,cur fame ab hora tertia pulsaretur,qui in cœnobio hebdomadis integris refectionẽ sæpe contemnnens nõ sentiret esuriẽ,respondit: quia hic nullus est ieiunij tui testis, qui te suis laudibus nutriat aut sustentet.Ibi autem digitus hominum & Xenodochiæ refectio saginabat. *In collatione Sexta rapienia.*

am Ieiuniũ scimus esse Dei arcem,Christi castrũ,murũ spiritussancti vexillum fidei,castitatis signum, sanctitatis trophæũ. *Pet. Rau. in quodã sermo.*

an Ieiuniũ quãuis auferat vitiorum morbos,carnis amputet passiones, criminum causas propellat:tamen sine misericordiæ vnguento,sine pietatis riuo, sine eleemosynæ sumptu, perfectam salutem mentibus non reponit. Ieiunium sanat vulnera peccatorum, sed cicatrices vulnerum sine misericordia non emendat. *Pet. Rau. ibidem.*

Vide etiã in tit. Abstinẽtia, Caro.d. Discretio.m.n. Oratio.t.a.e. Satisfactio.d. Seruitium.s. Christus.l. *Ignorantia.*

a MElius est nescire, quàm errare. *August.*

melior est fidelis ignorantia, quàm temeraria scientia.

b Pessi

Aug. ibid. b Pessimæ matris ignorantiæ, pessimæ itidem duæ filiæ sunt: scilicet falsitas & dubietas illa miserior, illa miserabilior: illa pernitiosior, ista molestior.

Amb. sup Beatus immaculati. c Ordinis ignorátia cõturbat negotiorũ naturá, formáq; meritorũ. Statutis facere cõtraria, non est intelligere, sed ignorare.

Gre. i mo. d Qui enim lucem videt, scit quod de tenebris ipsimet nã qui tãdores lucis ignorat, etiam obscura pro lucidis approbat.

Gre. lib. 1. mora. e Quum nostram ignorantiam cognoscimus, leui' aliena onera toleramus: nũquam Deus mentem deserit, qui in peccatis se veraciter cognoscit.

Ber. super 12. gradus vallis. f Non est parum scire, quòd nescias. frustrà sibi de infirmitate vel ignorãtia blandiuntur, qui, vt liberiùs peccent, libenter ignorant vel infirmantur.

Ber. i epi. g Multa sciẽda nesciuntur, aut sciẽdi in curia, aut discendi desidia, aut inquirendi verecundia. & quidem huiusmodi ignorãtia non habet excusationem.

Ber. super cantica. h Vtraque cognitio, Dei scilicet & tui, tibi est necessaria ad salutem. quia sicut ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ex Dei notitia itidem amor: sic econtrà, de ignorantia tui, superbia: ac de Dei ignorantia venit desperatio.

Hugo. i Hebetudo mẽtis est acutæ rationis obtusio

tusio carnalis intemperantiæ crassis sensibus inducta.

k Tolerabilior est pœna, viuere nõ posse, quam nescire. *Seneca. in prou.*

l Nõ est leuius omnino nescire, quod liceat, quàm facere aliquid, quod sciat non licere. *Sene. ibid.*

Incarnatio.

a NOn liberaretur humanũ genꝰ, ni si sermo dei dignaretur esse humanꝰ, nã & ille homo dicitur esse humanꝰ, qui se exhibet hominẽ, & maximè hospicio suscipit hominẽ. Si ergo humanꝰ dicitur, q in domo sua susceperit hominẽ, quã humanꝰ est, qui in seipso susceperit hominẽ? *Augus. de verbis apostoli.*

b Si ergo homo non periisset, filius hominis non venisset. *Ibidem.*

c O' Iudææ citharã respice, vt musicum melos tonis dulcibus reddat. Tria pariter adesse videntur, ars, manus, chorda, & tamen vnus sonus auditur. ars dictat, manus tangit, chorda resonat. tria pariter operantur. sed sola chorda resonat, nec ars, nec manus sonum reddunt. sed cum chorda pariter operantur. Sic nec pater, nec spiritus sanctus susceperunt carnem: & tamen cum filio pariter operantur. Sonum sola chorda excutit: carnẽ solus Christus accepit. operatio tribus constat. Sed quomodo pertinet ad solam chordam soni reddi- *Augus. de incarnatione domini contra Iud.*

tio

tio, sic pertinet ad solum Christum carnis humanæ susceptio.

Ibidem. d Dicat mihi iudæus incredulus, quemadmodum arida virga frondiut, & floruit, & nuces protulit, & ego dicã illi, quomodo Virgo concepit, & peperit. Sed profectò Iudæus nec virgę poterit explicare cõceptum: nec ego Virginis partum.

Augu. cõtra Faust. e Formam viri assumendo & de fœmina nascendo, vtrunque sexum hoc modo honorandum indicauit.

Aug. in 2. epi. ad Volusianũ. f Si ratio quæritur, non erit mirabile, si exemplũ poscitur, non erit singulare. demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur inuestigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.

Gr. ho. 39. tractãs illud cantico rum 2. Ecce iste venit saliẽs in mõtibus. g Vultis, inquit, eius saltus agnoscere? de cœlo venit in vterum, de vtero venit in præsepium, de præsepio venit in crucem, de cruce venit in sepulchrum, & de sepulchro rediit in cœlum.

Gre. li. 2. & 6. mo. Gre. lib 3. mor. Eiu. h Deus pater vnicũ filiũ suũ in vtero virginis humanæ naturæ cõiungẽs, Deũ ante secula sibi coæternũ fieri voluit hominem in fine seculorũ: & quẽ sine tẽpore genuit, saluandis hominibus cum tẽpore ostendit.

i Mediator Dei & hominum, vt culpas nostræ transgressionis extingueret, venit mortalitatis nostræ flagella tollerare. & q patri

patri æqualis est per diuinitatem, propter nos venit ad flagella per carnẽ, quæ nimirũ flagella nõ susciperet, nisi formam hominis damnati redimendo sumpsisset: & nisi primus homo delinqueret, secundus ad passionum probra minimè veniret.

Ibidem. k Christus in carne natus de Virgine, contagione culpæ inquinatus nõ est: & tamen vltione culpæ depressus est: admissa propria non habuit, & tamen pœnam carnalium sine culpa susscepit.

Greg. lib. 20. mora. l Christus mediator, &c. vt quia per ima nostra longè distabamus à summis, in seipso vno, iungeret ima summis, atque ex eo nobis via redeundi fieret, in qua summis suis ima nostra copularet.

Bern. ser. mo. 10. m Tria opera, tres misturas fecit, omnipotens illa maiestas in assumptione nostrę carnis, ita mirabiliter singularia, & singulariter mirabilia, vt talia nec facta sint, nec facienda amplius super terram. Coniuncta quidem sunt ad inuicẽ, Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Verbũ enim anima & caro in vnã cõuenêre personã. & hæc tria vnum, & hoc vnũ tria sunt: nec in cõfusione substantiæ, sed in vnitate personæ. Hæc est prima & superexcellens mistura. Secunda, est virgo & mater vtique & admirabilis & singularis, à seculo nõ est

ri ex eo,quòd virgo esset, quæ peperit,& mater esset, quæ virgo permansit. Tertia est, fides & cor humanum, & hæc quidem inferior, sed non minùs fortitã fortis. Mirum enim quomodo cor humanũ his duobus fidem accommodauit, quomodo credi potuit,quòd Deus homo esset, quòd virgo fuerit, quæ peperisset? Sicut ferrum & testa iungi nõ possunt,sic hæc duo nequeũt commisceri,si nõ misceat gluttinũ spiritus scilicet Dei,& hæc quidẽ mistura excellẽs,secũda excellentior,sed tertia excellentissima.

Bern. ser. 22. n Quanti te fecit Deus ex his, quæ pro te factus est, agnosce: vt adpareat tibi benignitas eius in humanitate. Quantò enim minorẽ se fecit in humilitate, tantò maiorem exhibuit in bonitate: & quãtò pro me vilior, tantò mihi charior. Aduerte homo, quia limus es: & non sis superbus, & quia Deo iunctus es, non sis ingratus.

Bern. ad mil. templi in ser. Ser. ĩ quadam epi. o Venit medicus ad ægrotos, redemptor ad venditos, ad errantes via, ad mortuos vita.

p Nemo hominum nouit, nec nosci potest ad plenum, quid boni ad gratiã, quid congruentiæ ad sapientiam, quid decoris ad gloriam, quid commodi ad salutẽ pertineat seipsum cõtineat huius venerandi mysterij, scilicet humanæ redemptionis inscrutabilis altitudo.

q Scio quòd caro verbum factum est, & quomodo factum sit, nescio. iam, quia ego nescio, omnis creatura ignorat. *Chryso. in homi. 5.*

r Salua proprietate vtriusq; substantiæ & in vnã coeunte personã, suscipitur à maiestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, & ad rependẽdum conditionis nostræ debitũ. Nã inuiolabilis natura est vnita passibili, Deúsque verus homo verus in vnitate domini temperatur: vt cõ nostris remediis cõgruebat, vnus atque idem Dei & hominũ mediator mori posset ex vno, & resurgere posset ex altero. *Leo papa infer.*

s Vbi incarnatio hoc facienda contulit quod facta, & sacramentum salutis humanæ in nulla vnquam antiquitate cessauit: quod prædicauerunt Apostoli, hoc annuntiauerunt prophetæ. nec serò est impletũ, quod semper est creditum. nec minùs adepti sunt, qui in illud crediderunt promissum, quàm qui susceperunt donatum. *Leo papa ibidem.*

t Tempus restaurationis, est incarnatio Verbi, cum omnibus sacramentis suis ab initio seculi, & quæ sequuntur. *Hugo in lib. de sacramẽtis.*

v Nulla causa veniendi fuit, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla causa est medicinæ. *Hugo. ibi.*

Vide etiam in tit. Aduentus, & Amor in. Angelus, l. Ascensio, l, v. Humilitas, &q.

Maria,f,ſ,a c,a m.Neceſsitas,c,g,h,q.

Infernus.

Augu. de Gen. li.8.

a MEliùs eſt dubitare de occultis,quàm litigare de incertis.Illũ quippe diuitem in ardore pœnarũ,& illũ pauperem in refrigerio gaudiorum eſſe intelligẽdos non dubito.Sed quomodo intelligẽda ſit illa flamma inferni,ille ſinus Abrahæ,illa diuitis lingua,ille digitus pauperis,illa ſitis tormenti,illa ſtilla refrigerij, vix fortaſſe à manſuetè quæreatibus, contentioſè autem certantibus unquam inuenitur.

Auguſt.

b Neque enim fatigare nos debet incerta eorum pulchritudo, quorum erit certa & ſempiterna damnatio.

Augu. de fide ad Petrum.

c In inferno etſi erit ſtimulus pœnitudinis,nulla tñ ibi erit correctio voluntatis,ꝑ qb⁹ ita culpabitur iniqtas ſua, vt nullatenꝰ ab eis poſsit diligi, vel deſiderari iuſtitia.

Augu. de cura pro mortuis habenda.

d Ita diuiti illi, qui apud inferos torquebatur,fuit cura de viuis, quanuis quid agerent, omnino neſciret:quemadmodum eſt nobis cura de mortuis,quãuis quid agant, vtique neſciamus.

Greg.lib. 9.moral.

e Illa vltrix flamma vitiorum cõcremationem, & lumen nõ habet:quia quo illos gehennæ flamma deuorat, à viſione veri luminis cæcat, vt foras eos dolor combuſtionis cruciet:& intus pœna cæcitatis obſcuret

ſcuret, quatenus qui autori ſuo corpore & corde deliquerunt, ſimul corde & corpore puniantur.& vtrobique pœnas ſentiant: qui dum hic viuerent, prauis ſuis delectationibus ex vtroque ſeruiebant.

Grego.4. Dialog.

f Vnus gehennæ ignis credendus eſt,ſed non vno modo omnes cruciat peccatores. Vniuſcuiuſque enim quantum exigit culpa,tantum illic ſentiet pœnam.

Greg.20. moral.

g Gehennę ignis cùm ſit corporeus,vt in ſe miſſos reprobos corporaliter exurat,nec ſtudio humano ſuccẽditur,nec lignis nutritur:ſed creatꝰ ſemel durat inextinguibilis, & ſuccẽſiõe nõ indiget, & ardore nõ caret.

Grego.9. moral.

h Quiſquis ad toleranda inferni mala deſcendit, nequaquam vlteriùs ad lucem redibit: quia nequaquam vltrà miſericordia parcentis liberat, quos ſemel in locis pœnalibus iuſtitia iudicantis damnat.

Greg. ibi.

i Tunc edax flamma comburit, quos nũc carnalis delectatio polluit: tunc infinitum parens inferni barathrum deuorat, quos inanis elatio nunc exaltat, atque qui olim ex vitio voluntatem hic callidi perſuaſoris expleuerunt,tunc eum duce ſuo reprobi ad tormenta perueniunt.

Greg. lib. 20. moral.

k Iuxta modum culpæ pœna diſtinguitur,& ſecũdũ modũ criminis, vnuſquiſque damnatus in inferni igne cruciabitur.

Greg. lib. 4. dialog.

l Sicut in hoc mundo multi sub vno Sole cõsistãt: nec tamen eiusdẽ Solis æquanimiter ardorem sentiũt: quia alius plus æstuat, alius autem minùs: ita illic in vno igne nõ vnus est modus incẽdij, quia qd hic diuersitas corporum, hoc illic agit diuersitas peccatorum, vt & ignẽ nõ dissimilem habeãt, & tamẽ eosdẽ singulos dissimiliter exurat.

Greg. super illud Matt. 8. Eiicientur in tenebras &c.

m Eiicientur in tenebras exteriores, vt illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant. Nam fletus de ardore, stridor solet excitari de frigore. ibi duplex ostenditur esse gehenna, scilicet nimij frigoris, & intolerabilis feruoris.

Ibidem.

n In inferno erit frigus intolerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cædentium, horrida visio dæmonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorũ. Erit enim miseris mors sine morte, defectus sine defectu: quia mors ibi semper incipit, & deficere nescit.

Ber. ſ. quodam ſer.

o Ibi clamabit pilosus ad pilosum, vnus ad alium, dæmon ad dæmonem: Percute, dilacera, interfice, velociter spolia detrahe, citò prælare, infer prunas, & ebullientibus impone lebetibus.

Ber. ibid.

p Priùs benedicti vocabũtur in regnum, quàm maledicti in caminũ ignis deiciantur

tur æterni, quo videlicet acriùs doleant videntes, quid amiserint: & iusti videbunt & lætabuntur considerantes, quid euaserint.

Ber. ſ. ſer.

q Ibi erit fletus & stridor dentium, fletus quidem ob ignẽ, qui non extinguitur, stridor ob vermen, qui non moritur, planè fletus ex dolore, stridor dentium ex furore.

Chryſoſt. ſer. 28.

r Intolerabilis res est gehenna. quis nescit illud supplicium horribile? tamen si mile aliquis ponat gehennas, nihil est tale dicturus, quale est à beatæ illius gloriæ honore propelli, exosum esse Christo & audire ab illo. Non noui vos.

Iſid. lib. 1. de ſummo bono.

s Ignis gehennæ lucebit miseris ad augmentum, vt videant, vnde doleant: & non ad consolationẽ, ne videãt, vnde gaudeant.

Hugo lib. 4. de anima.

t Infernus, lacus est sine mẽsura, profundus sine fundo, plenus ardore incomparabili, plenus fœtore intolerabili, plenus dolore innumerabili. ibi miseria, ibi tenebræ, ibi ordo nullus, ibi horror æternus, ibi nulla spes boni, nulla desperatio mali.

Vide etiam in tit. Auaritia. c. Mors. f. b, a. Pœna. m, n, q, x, a c, a d. *Infirmitas.*

Aug. de opere monach.

a QVi veram ostendit corporis infirmitatem, humanè tractandus est: qui autem falsam prætendit, & conuinci non potest, Deo dimittendus est.

Hieron. in quadã ep.

b Corporis debilitas nimia etiam vires

animæ frangit, mentis quoque ingenium marcescere facit. Quicquid cum modo & temperamento fit, salutare est.

Gre. li. 4. moral. c Considerata infirmitas propria, nobis excusat aliena.

Hugo lib. 2. de anima. d Quosdam præsciens Deus multa peccare posse, flagellat eos infirmitate corporis, ne peccent, vt eis vtilius sit frangi languoribus ad salutem, quàm remanere incolumes ad damnationem.

Per. Rau. in quadā epi. e Quidam pro libito suo viuunt, & semper sunt vegeti, quidam à regulis Hippocratis non deuiant, & assidue sunt infirmi.

Senec. 72. epist. f In oi morbo tria grauia sunt: metꝰ mortis, dolor corporis, intermissio voluptatis.

Sene. ibid. g Morieris, non quia ægroras, sed quia viuis. Quum conualueris, nō mortem, sed valetudinem effugies.

Seneca in epi. 2. h Nihil æquè sanitatem impedit, sicut remediorū crebra mutatio: nō cōualescit plāta, quæ sæpe trāsfertur. Nihil magis ægris obest, quàm, ab eo curari, à quo voluerint.

Sen. ī epi. i Bona valetudo iocundior est eis, qui de graui morbo curati sunt, quàm qui nunquàm ægro corpore fuerunt.

Seneca in prouerb. k Bñ dormit, q nō sentit, q̄ malè dormit. Vide etiā in tit. Caro, a c. a d. Consideratio. k. Dolor, d. Gaudium, e. Gratia, b. Gula, m. Medicina, & Sanitas, & Senectus, f.

Inimi

Inimicitia.

Augu. in Enchiri. dio. a EA eleemosyna nihil est maius, quā qđ ex corde dimittimus, qđ in nos quisque peccauit. Min' igit bonū est, erga eū esse beneuolū, qui tibi nihil mali fecit. illud multò grādius & manifestiſsimę bonitatis est, vt tuū quoque inimicū diligas, & qui tibi malū vult, & si pōt, facit: tu semper ei bonum velis, faciásque quod possis.

Augu. de verbis do mini ſermo. 1. b Quādiu tibi inimicꝰ es, inimicū habes sermonē Dei. Esto tibi amicus, & concordas cum ipso: sicque nō solū nihil perdidisti, sed & teipsum, qui perieras, inuenisti.

Ambr. ſuper Beati immaculati. c Si is, qui non relinquit parentes propter nomen Dei, nō est Deo dignus: quantò magis qui diligit eius inimicos, acceptus Deo esse poterit. Ipsi enim grauiores inimici facti sunt.

Grego. in paſtoralī. d Virtus est coram hominibus tolerare inimicos, sed virtus coram Deo diligere. quia hoc solùm Deus sacrificium accipit, quod ante oculos eius in altari boni operis charitatis flamma incendit.

Greg. ibi. Perfecto odio oderam illos. e Inimicos etenim Dei profecto odio odisse est, & quòd facti sunt diligere, & quod faciunt increpare, mores prauorum premere, vitæ prodesse.

Grego. in moral. f Humana mens omnē quem inimicum tolerat, etiam iniquum & impium putat.

Chryso. in lib. de cõpunctione cordis.

g Vbi amicitia permanet, nihil facilè creditur, nihil facile recipitur, quo diſsidium poſsit operari. Si verò inimicitiæ ſemel occupauerint animos, omnia quæ fiunt, quæ dicuntur, ita accipiũtur & intelliguntur, vt ad maiores & longiores proficiant inimicitias. Si quid enim boni dicatur de inimico, non creditur. ſi quid autem mali, hoc ſolùm creditur & confirmatur.

Cas. ſuper pſal. 54.

h Grauiſsimũ inimicitiæ genus, eſſe corde aduerſarios, & lingua ſimulare deuotos.

Boet. 2. de cõſolatiõe.

i Nulla peſtis efficacior ad nocendum, quàm familiaris inimicus.

Sen. l. 3. de morib.

k Quid eſt homini inimiciſsimum? alter homõ. Inimicitias tarde ſuſcipe, amicitias moderatè exerce.

Seneca in proverb.

l Cum inimico nemo in gratiam citò redit. de inimico ne dixeris malè, ſed cogites grauior eſt inimicus, qui later in pectore, grauius malum eſt omne, quod ſub aſpectu latet. Inimicum vleiſci, vitam eſt accipere alteram. Inimicum quãuis humilem, docti eſt meruere. Inimicum cùm retineas, exire incites. Quidam occiderũt quoſdã inimicos, non quia habebãt, ſed quia meruebãt.

Ibidem.

m Nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quàm hę, quæ latent in ſimulatione officij, aut in alio quocunque humanitatis nomine. Nam cùm, qui palam eſt aduerſarius, facilè cauẽdo vitare poſsis, & Troianos equus ideirco feſellit, quia formam miſericordiæ mentitus eſt.

Ibidem.

n Sumere vindictam ex inimico, ſi te inimicum ſenſerit, perdidiſti. grauius aduerſarium ſecuritate decipies. nocere neſcit, qui ſe velle nocere prodiderit.

Vide etiã in ti. Adulatio. c. Amicitia. h. a. b. a c. a r. a t. Dilectio. n. Diuitię. b. g. Mirabile. f. Odium. b. Orario. a n. Venia. f.

Ingenium.

a Nihil per aliquod ingenium ita adſtruitur, quin ita acre ingenium econtra inueniat.

Au. in ſer. Glo. Hie. ſup. illud Ec. 11. Breuis in vanis latilibus apis. &c. Hie. ſ. epi. Chr. ſu. il. Matt. 25. Abiẽs fodit in terram. Gre. ſup. il. pro. 10. Stellio manib' nititur. Bern. in apologe.

b Apis acriter põgit, & mel cõficit: ſic in paruo corpore anima ingenioſa, & acerrima viget, & doctrinæ ſuauitatem profert.

c Ingenij acumen, vel tarditas præmium vel pœnam in futuro non collocat.

d Abſcõdere talentum in terra eſt, acceptum ingenium in terrenis actibus implicare, & non lucrum ſpirituale acquirere.

e Dum ingenioſi per negligentiam in malis remanẽt, ſimplices, quos ingenij pẽna non adiuuat, ad obtinenda regni æterni mœnia, virtus operationis leuat.

f Semper in robuſto & vegeto corpore animus molliorem acet, atque tepidum cor- & rursum in corpore debili & infirmo fortior viget, & promptior ſpiritus.

Sic

Isi. de sū. bono. g Sicut qui tardus est ad capiendum, pro intentione tamē boni studij, præmium percipit: ita qui præstitum ex Deo sibi ingenium negligit, condemnationis reus existit: quia donum, quod acceperat, despicit, & per desidiam derelinquit.

Ibidem. h Qui Dei iudicio donum scientię, quia negligūt, accipiūt, vt durius de rebus creditis puniātur: tardiores autem, ideò quòd scire cupiunt, difficulter inueniunt, vt pro maximo exercitio laboris, maximum prę-mium habeant retributionis.

Sene. epi. 77. i Potest ingenium fortissimum ac beatissimum sub qualibet cute latēre: potest ex deformi humili que corpusculo formosus animus ac magnus exire. Nō enim deformitate corporis fœdatur animus, sed pulchritudine animi corpus ornatur.

Se. de trā quillitate animi. k Nullū ingeniū potest esse magnū antè, quàm habeat aliquid admistū de furia.

Pet. Rau. in quadā epist. l Nō semper ingenij vena respondet ad votum: & quandoque dicta laudabiliora casu aliter scribenti se offerunt, quæ per studij vehementiam, & indaginem laboriosæ meditationis inueniri non possunt.

Ber. in meditationibus suis. m Magno cōsilio factū est, vt post hominis casum, non ilico Dei filius mitteretur. Reliquit enim Deus primum hominē in libertate sua in lege naturali: vt sic vires

naturæ suę cognosceret, vbi cum deficeret, legem accepit: qua data inualuit morbus, non legis vitio, sed naturæ, & ita cognita sua infirmitate clamaret ad medicum & diceret: Exurge Domine, adiuua nos.

Vide etiam in ti. Exercitatio & Sobrietas. b. Studium. e. f. a h. a i. Vita. d.

Ingratitudo.

a SIcut boni per contumelias meliores existunt: ita semper reprobi de beneficio peiores fiunt. *Gre. in mora.*

b Ingratitudo inimica est aīę, exinanitio meritorū, virtutum dispersio, beneficiorū perditio, ventus vrens, siccans fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ. *Ber. super cam.*

c Gratiarum cessat decursus, vbi recursus non fuerit: nec modò nil augetur ingrato, sed quod accepit, vertitur ei in perniciem: fidelis autem in modico censetur dignus munere ampliori. *Bernar. ser. 35.*

d Peruersi cordis est, occasiones ingratitudinis inuestigare, nemo id facit, nisi q etiā gratis est ingrat⁹. Perōptoria res est ingratitudo, hostis gratiæ, inimica salutis: quoniam nihil ita displicet Deo: præsertim in filiis gratiæ: quemadmodum ingratitudo. *Bernar. ser. 52.*

e Est superbia & delictū maximum, vti datis tanquàm innatis, & in acceptis beneficiis gloriam vsurpare beneficij. *Ber. de diligē. Deo.*

Chr. super Matt. f Quàm maiora beneficia sunt his ibus cõstituta, tãto grauiora peccãtibus iudicia.

Pet. Rau. in quadã epist. g Nihil est quod adeò indignationem prouocet altissimi, sicut ingratitudo. ipsa est malorum prouocatio, beneficiorum exinanitio, meritorum exterminatio.

Plinius in ꝓlogo de naturali historia. h Est enim benignissimi, vt arbitror, & pleni ingenij pudoris, fateri p quos ꝓfecerit obnoxij, ꝓfectò animi & felicis ingenij, deprehendi in furto malle, q̃ mutuum reddere, cùm præsertim fiat ex vsura sors.

Tul. de of. i Gratiarũ actio est, pro gratia susceptæ muneris nocium munerantis laudatio.

Hugo. k Gratias Deo agere est, totum Deo & nihil homini attribuere.

Sene. 1. de beneficiis. l Ingratus est aduersus vnum beneficium, aduersus alterum non erit. duorum oblitus est, tertium in memoriam eorum, quæ exciderunt, reducet.

Se. 48. ep. m Quidam quò plus debent, magis oderunt, leue æs alienum, debitorem facit grauem inimicum.

Ibidem. n Quereris incidisse te in hominem ingratum: si hoc periculum vitare volueris, nõ dabis beneficia: ita ne apud alium pereant, & apud te peribunt.

Ibidem. o Ingrati esse vitemus, non aliena causa, sed nostra. Venenũ quod serpentes in alienã pernitiẽ proferunt, sine sua cõtinent: nõ ita

ita vitium ingratitudinis continetur. Torquet se ingratus & macerat: oditque acceptã, quia redditurus est, & extenuat, iniurias vero dilatat atque auget.

p Quid autem est miserius, cui beneficia excidunt, hærent iniuriæ? *Ibidem.*

q Quæris, quid sit, quod obliuionem nobis acceptorum faciat cupiditas accipiendorum: cogitamus, non quid impertiamus, sed quid petendum sit: nescimus æstimare res, de quibus non cum fama, sed cum rerum natura deliberandum est. *Ibidem.*

r Eo productus est furor, vt periculosissima res sit, beneficia in aliquem magna cõferre. nã quia putat turpe nõ reddere, nõ vult esse, cui reddat. habe quod accepisti, non repeto: nõ exigo, profuisse tutum est. Vide etiã in ti. Beneficentia. l. n. o. a k. Cõpassio. k. Gratitudo & Liberalitas. a g. malicia. b. *Ibid.*

Iniuria.

a COntumelia est, dictis vel factis turpia inferre. *August. Am. de of. Hie. lib. 3.*

b Qui nõ repellit à socio, si potest iniuriam: tam est in vitio, quàm ille, qui infert. *sup. Mat. Si pecca.*

c Non in Dei iniuria benignè summus, & in nostris contumeliis exercemus otia. *Hie. in ep. ad Eppt. Gre. l. 30. moral.*

d Meam iniuriam patienter sustinui: impietatem tamen cõtra Deum ferre non potui

e Tunc illata vitia bene toleramus, quũ ea

ex secreto mentis ad male appetrata recurrimus. Leue quippe videbitur, quòd iniuria percutimur, dū in actione nostra conspicimus: qa peius est, qā murmuremus. Sicque fit, vt contumeliis gratia magis, quàm ira debeatur: quarum interuentu Deo iudice pœna grauior declinari posse confiditur.

Ibidem. f Gloriosius est iniuriā tacendo fugere, quàm respōdendo superare: & si seruus cōuitium dicat, iustus taceat: & si infirmus iniuriam faciat, iustus sufferat: & si pauper crimineturiustus non respondeat.

Gre. ī mo. lib. 5. g Patienter quippe illatam iniuriam tolerat, q piè meminit, quòd fortassè adhuc ex se habeat, in quo ipse debeat tolerari, & quasi aqua ignis extinguitur, quum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa reuocatur: quia erubescit peccatis non parcere, qui Deo vel proximo frpe se recolit parcenda peccasse.

Chr. sup. Matth. h In propriis iniuriis patientem esse laudabile est, iniurias autem Dei dissimulare, impium est.

Chry. sup. ill. Matt. Qui dixerit fratri suo, fatue. i Parua verba multoties homicidium perpetrauerunt, & ciuitates integras euerterunt. Nunquàm parum æstimes fratrem stultum vocare, auferens ei prudentiam, & intellectum, quo homines sumus, & ab irrationabilibus distamus.

Quic

k Quicquid à quolibet hominum passi fuerimus iniuste, aut remissionem accipiemus omnium peccatorum: aut si tanta in nobis delicta non fuerint, clarioribus honorabimur coronis. *Chr. hr. 9. sup. Mat.*

l Si vindicare vis, sile: & funestam ei dedisti plagam. *Chrys. super Mat.*

m Discamus exēplo Christi nostras iniurias magnanimiter sustinere: Dei autem iniurias nec vsque ad auditum sufferre. nā si iniuriis propriis patientiam tenere laudabile est: iniurias autem Dei patienter sustinere, nimis impium est. *Ibidem.*

n Iniuria é, verbo vel facto eū aliquo īiu ste agere: ex pbare est in facie maledicere. *Isid. in sy.*

o Grauissimum genus iniuriæ est, vsque ad pedem contumeliæ peruenire. *Chry. sup. illud psal. Conculca uerunt.*

p Nescio qs nostrū posit implere, vt laeteretur opprobriis fama nostra, & exultemus in dño. Eleganter enim in quodā volumine legimus, quòd si non quæras gloriā, tamen dolebis, quum inglorius fueris. *Raba. su. il. Mat. 5. Gaudete & exult.*

q Vltra felicitatem constat esse victorię, inimicum saluum fecisse, nec iniuriam vindicasse. *Valerius epist. quo dā ser.*

r In omni iniuria multū interest, vtrum perturbatione animi, an consultè fiat. Perturbatio plerunque breuis est, & ad tēpus: ideò leuiora sunt, quæ repētino motu acci- *Tul. ī rhe thorica.*

dunt,quã ea,quæ præmeditata inferuntur.

Ibidem. f Vindicatio est,p quã vis,aut iniuria & omnino qeq̃ obscurũ aut ignominiosum est,defendendo aut vleiscẽdo propulsatur.

Tul.de of. t Qui non defendit,nec obsistit iniuriæ, si potest,tam est in vitio,quàm si parentes, aut amicos,aut patriam deserat.

Tul. de amicitia. v Turpe est maximè homini virtuoso reficare iniurias, & odiorum sopitas cineres denuo suscitare.

Se.in pro. x Memoria beneficiorum fragilis, iniuriarum tenax.

Se.in pro. philosoph. y Iniuria iniustè irrogata eius infamia est,qui fecit.

Ibidem. z Viri boni est scire pati, nec facere iniuriam.

Ibidem. a b Difficile est iniuriam conuenire cum patientia.

Ibidem. a c Duplicat dolorẽ sustinẽtis indignitas inferẽtis:intolerabiléque fit malõ,cui⁹ autorem turpe sit cõsiteri. Solatiũ enim mali est dignitas aduersantis,duplicatur dolor, quũ ab eo,à quo nõ mereris,venit.Tantò magis iniuria est affectior,quantò proximus est,qui facit.Si aliena temere proferis vitia,tua intempestiuè audies crimina.

Ibidem. a d Iniuriam irrogatam ait eius esse insaniam, qui fecit.discedens à maledicente sibi ait: vt tu linguæ tuæ, sic ego meorum aurium sum dominus.

a e Contumeliam nec fortis potest, nec ingenuus pati. Graue crimen etiam leuiter quum est dictum,nocet.Heu quàm miserum est,ab illo lædi, de quo non possum credi! Iniuriarum remedium est obliuio. In calamitoso risus etiam iniuria est.Multis minatur,qui vni facit iniuriam. *Se.in pro.*

Vide etiam in titu.Humilitas.e.Ira.a.d. Miseria.f.Stultitia.e.Venia.a.

Innocentia.

a ILla est vera innocentia, quæ nec inimico nocet. *Au. super psal.*

b Vera innocentia est,vbi integritas sine peccato,venditio est sine debito,flagellum sine merito. *Au.super psal.38.*

c Quis est innocens? qui cùm aliis non nocet,nec sibi nocet.Qui enim & sibi nocet,non est innocens. *August.*

d Innocẽtia & integritas leui sorde violatur aspersa,& gratiæ suæ munus amittit. *Ambr.in Hexam.*

e Sicut paruulus nõ perseuerat in iracũdia,nõ lęsus meminit:nõ videns pulchram mulierem delectatur:non aliud cogitat,& aliud loquitur:sic & nos,nisi talem habuerimus innocentiam, & animi puritatem, regna cœlorum non poterimus intrare. *Hie.super illud Matt. Quicunque humiliauerit se sicut paruulus.*

f Innocẽs inter ipsa tormẽta fruitur cõscientiæ bono, & inter malignitates quũ de pœna meruit, de innocentia gloriatur. *Hie.ad Demetriad.*

Ber.su.cā. g Immediocris est titulus virtutis, inter prauos viuere bene: & inter malignātes innocētiæ retinere cādorē, & morū lenitatē.

Chr.in ho. h Gaude de innocentia, & exulta: gaude inq̄: qa vbique illæsa est, vbique secura. Si tētaris, pficis: si humiliaris, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruitute libera es, in piculo tuta, in custodia læta: tibi oīs reatus adiicitur: tibi vniuersa militia subiugatur: te potentes honorant: suscipiunt principes: magnates exquirunt, & illi nōnunquàm te desiderant. qui impugnāt. Tibi boni parent, mali inuident, zelant æmuli, inimici succumbunt, nec vnquàm poteris victrix nō esse, etiam si inter homines iudex iustus defuerit.

Hugo. i Puritas innocentiæ conseruata, fons est, & origo omnis scientiæ & virtutis.

Tul.de of. k Innocentia, est puritas animi, omnem iniuriæ illationem abhorrens.

Se.in pro. l Triūphus innocētiæ est, nō peccare, vbi liceat: in quem plus potes peccare desine.

Ibidem. m In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet.

Vide etiam in tit. Conscientia. m. r. Conuersatio. m. Honestas. b. Solicitudo. a. f.

Instabilitas.

Augus. a IAm quisque nostrū bonū opus suscipe, agere, implere nunc scit, nunc nescit: nunc

nunc delectatur, vt nouerit nō suę facultatis, sed diuini muneris esse. Vel quòd scit vel quòd delectatur. & sic ab elationis vanitate sanetur: & sciat p̄ verò non de ista terra, sed spiritualiter dictū sit: Dominus dabit benignitatem, & terra nostra &c.

b Tantò autem magis delectat opus bonum, quantò magis diligitur Deus, summum atque incommutabile bonum. *Augu. de peccatorū meritis et remissione.*

c Tria sunt, quæ vagam mentem stabilem faciunt, vigiliæ, meditatio & oratio. quarum assiduitas, & iugis intentio confert animæ stabilem firmitatem. *Ioā. Cass.*

d Stabilitas est mētem fixam obtinere, nulla locorum, vel temporum varietate, in diuersa iactare. *Hugo.*

e Vir est, qui contra biformes fortunæ euentus, vniformi mentis constantia militat præmunitus. *Tullius.*

f Maximum indicium malæ mentis est fluctuatio, & inter simulationem virtutum & amorem vitiorum assidua iactatio. *Se.in pro.*

g Diuersitas est vitiū & signū vacillātis animi, ac nondum habētis vigorem suum. Nemo proponit sibi, quod velit: nec si proposuit, p̄seuerat in eo, sed transilit. nec tantum mutat, sed redit: & in ea, quæ deseruit ac dānauit, reuoluitur. Quid est sapientia? semper idem velle, atque idem nolle. non *Sen.in ep.*

potest ille semper placere, nisi rectum. Variatur quotidie iudicium & in cõtrarium vertitur: ac plerisq; agitur vita per vsum.

Senec. in epist. h Nec peregrinatione longa, nec locorũ varietatibus, tristitiam mentis grauitatẽq; discutes, animum debes mutare, nõ cœlũ, licet vastũ traieceris mare. sequũtur enim te quocũq; pueneris, vitia. Quid miraris tibi peregrinationes non prodesse, cùm te circumferas? ꝑmitte eadẽ causa, quæ expulit. Quid terrarum iuuare nouitas potest? Quid cognitio vrbiũ aut locorũ? in irritũ cecidit ista iactantia. Onus animi deponẽdũ est. nõ ante tibi vllus placebit locus. Vadis huc & illuc: nisi excutias, incides pondus; quòd ipsa iactatione incõmodius sit: sic in via, onera immota minùs vrgẽt inæqualiter cõtrolnitentiùs eã partẽ, in quã incumbere demergũt motu ipso tibi voces. ægrũ enim concutis, in vltimas expellis terras. magis qui veneris, quàm quò, interest. Bene viuere omni loco positum est.

Ibidem. i Mutare loca, & in aliũ de alio transire nolo. Frequẽs migratio, instabilis est animi. Vt animũ possis continere, primũ corporis fugã sistere: deinde plurimũ remedia continuata proficiunt, sine desistere oculos tuos, sine aures assuescere seuioribus verbis, quoties processeris, aliqua, quæ remouent cupiditates, occurrent.

Vide etiam in tit. Conuersatio. a l.

Intentio.

a QVod non bona intentione facis, nõ tibi proderit: quia quo fecetis illud ris, nõ quo illi euenerit, tibi imputabitur. *Aug. tract. Mat. 6. Si*

b Si semel cor intentione corrumpitur, *lumẽ quod* sequentis actionis medietas, & terminus *in te est.* ab hoste callido securè possidetur. quoniã *&c.* totam arborem sibi fructus ferre cõspicit, *Greg. 7 me.* quàm venent dente, in radice vulnerauit. Summa cura vigilandum est, ne vel bonis operibus seruiens mens reproba intentione polluatur.

c Humanæ aures talia verba nostra iu- *Greg. 28.* dicant, qualia foris sonant: diuina verò iu- *moraliũ.* dicia, talia foris audiuntur, qualia ex intimis proferuntur.

d Omni cura seruãdus est à malitiæ pul- *Ibidem.* uere oculus cordis: ne hoc, quod in actione rectum hominibus ostendit, apud semetipsum per vitiũ elationis intorqueat,

e Valde laboriosum est custodire, ne ma- *Greg. li. 11.* la homo facere audeat: ne in bonis actibus *moraliũ.* per intentionẽ titubet: & inter recta opera sinistra cogitatio illudat.

f Sicut fabrica colũnis, colũne aũt basib⁹ *Greg. 7 me.* innitũtur: ita vita nostra in virtutibus, virtute autem in intẽtione intima subsistunt.

Gre. i mo. g Tunc solùm Deo vera obsequia redimus, quum eum propter amoris fiduciam non timemus, quũ nos ad bona opera affectus non metus dirigit, quum malum nostræ menti non placet, non est sensus in crimine, sed affectus.

Berna. de præcepto & dispẽsatione. h Vt interior oculus verè simplex sit, duo illi arbitror esse necessaria: charitatem in intentione, & veritatem in electione. quomodo denique simplex erit oculus, cum ignorantia veritatis eius qui bonum diligit, & malum nescius agit? huius bonus est quidem oculus, quia pius: non tamen simplex, quia cæcus. Et est qui bonum & libẽter agit, & prudenter intelligit. Illius verò oculum nõ immeritò simplicem dixerim: vt pote cui neutrum bonum desit: nec zelus scilicet bonus, nec scientia. is verò oculus nequã est, qui peruersus pariter & cæcus bonum agit, & malum credit.

Ber. ibid. i Bonum prorsus condemnat intentio prava: & non penitus excusat recta.

Ber. de cõsil. k Sicut oculum simplicem duo ista faciunt bona: amor boni, & cognitio Dei, sic nequam oculum duo è regione mala constituunt: cæcitas, qua fit, vt veritatem non agnoscat: & peruersitas, qua fit, vt diligat iniquitatem.

Chr. i tra l Causa actum poterit decorare, si aut necessi

necessitate subsistat, aut vtilitate vigeat, aut honestate splendescat, aut cum affectu mentis tota valeat substantia operis tolerari. opus non esse, sed ex causa fit crimẽ: nec aliqua virtutis ostentatione clarescit, cui voluptas originem præbet. *Elatio de symb.*

m Nihil interest quo animo facias, quod vitiosum est fecisse, quia facta cernuntur, animis verò non videtur. Nulla enim laus est non facere, quod facere non possis. *Sen. de moribus.*

Vide etiã in tit. Cor. h. Eleemosyna. b. y. af. Excusatio. c. Exemplum. i. lactantia. e. f. Hypocrisis. m. bf. Loquacitas. n. Nocumẽtem. r. Relinquere. p.

Inuidia.

a INuidia est filia superbiæ: sed ista mater superbia nescit esse sterilis: vbi fuerit, continuò parit: suffoca matrem, & non erit filia. *Augus. de verbis domini sup Matth.*

b Inuidia vitium diabolicum, quo solo diabolus reus est & inexpiabiliter reus. Non eñ diabolo dicitur, vt dãnetur, adulteriũ commisisti: furtũ fecisti: villã alienam rapuisti: sed homini stanti inuidisti. *Augu. li. 1. de doctrina christiana.*

c Tolle inuidiã, & tuum est quod habeo: tollam inuidiã, & meum est quod habes. *Au. super Ioannem.*

d Inuidia est odium alienæ felicitatis, respectu superiorũ, quia eis non æquatur: respectu inferiorum, ne sibi æquentur: respectu parium: quia sibi æquantur. Vnde *Augus. in quodã ser.*

Cain inuidit Abel prosperitati, Rachel Liæ fœcunditati, Saul Dauid felicitati. Per inuidiam procuratus est lapsus mundi, & mors Christi.

Hie. in epi. ad Deme. e Oro te, quid inuido delectationis præstat inuidia? quem secretis quibusdam conscientiæ vngulis liuor ipse discerpit: & alienam felicitatem tormentum facit?

Gre. lib. 5. moraliū. f Paruulus est, qui inuidia occiditur: qa nisi ipse inferior existeret, de bono alterius nō doleret: sed inter hæc sciēdū est, q quāuis p oē vitiū, qđ perpetratur humano cordi, antiq hostis viis infunditur. In hac tamē nequitia sua tota viscera serpēs cōmouit, & imprimēdæ malitię pestem vomuit.

Greg. 32. moraliū. g Euenire plerunq; solet, vt non amissa charitate, etiā inimici ruina nos lætificet: & rursum eius gloria, sine inuidiæ culpa contristet: quia per hoc quosdam bene erigi credimus, & proficiente illos plerosque iniustē opprimi formidamus.

Gre. Thō. h Inuidi color pallore afficitur, oculi deprimūtur, mēs accēditur, mēbra frigescūt, fit in cogitatione rabies, in dērib° stridor. Nā quī inuidi mētē liuor excruciat, bonū qđ appetit, sibi ab alio adimi, aut restringi metuit. qui ergo liuoris peste, plene carere desiderat, illam hæreditatem diligat, quam cohæredum numerus non angustat.

i Nil

i Nil lætū de ꝓpriis libet, qa tabescentē mentē sua pœna sauciat, quā fœlicitas torquet aliena: & quāto operis in altū fabrica ducitur, tanto fundamētū mentis liuore profundius suffoditur: vt quo alij ad meliora properant, eo ipso deteriùs ruant. *Gre. lib. 5. moraliū.*

k Tāto quisquis plus inuidet aliis bona præsentia, quāto minus ea ipse cōtēplerit. *Ibidem.*

l Dum electi proficiunt, reprobi ad rabiem furoris excitantur: & bona nascentia quæ nolunt imitari, persequūntur. *Ibidem.*

m Quēadmodū colūna, si recta fuerit, accepto pōdere ampliùs confirmatur, si autē modicē obliquata fuerit, non solùm non confirmatur, sed amplius vadit ad latus: sic & cor hominis, si fuerit rectū, vidēs opera viri iusti, audiēs doctrinam sapiētiæ eius, amplius confirmatur. Sed si cor peruersum fuerit: nō solū non confirmatur, sed magis ad inuidiā excitatur, & magis peruertitur. *Chrisf. sup illud Mat. Indiginati sūt.*

n O inuidia, quæ semper sibi est inimica. nam qui inuidet, sibi quidē ignominiā facit: illi autem cui inuidet, gloriā parit. *Chryſ. sup Mat. 20.*

o Tātos inuidus habet iustę pœnę torrores, quātos inuidiosus habuit laudatores. *Prosperli. de vitiis & virtutibus.*

p Inuidia in suū autorē reciproca, est de bono alterius tabescētis animi cruciatus. *Ibidem.*

q Inuidia iustius nihil est, quæ protinus ipsum autorē perimit excruciātque tumm. *Ibidem.*

r Huic

Pet. Rau. r Huic scilicet inuido vultus minax, totius aspectus, pallor in facie, in labiis tremor, in dentibus stridor, verba rabida, & effrænata conuitia, & manus ad violentiã prõpta, iuxa illud poëtæ: Pallor in ore sedet: macies in corpore toto. Non recta est facies: liuent rubigine dentes: Pectora felle virent: lingua est suffosa veneno: Risus abest: nunquã poteris nisi ferre dolores.

Ibidem. s Virũ fortẽ excitat ad virtutis exercitiũ alieni liuoris aculeus, nec mentis oculos torquere permittit. Inuidia detractus Iacob, qui in baculo suo Iordanẽ transierat, non rediisset cũ duabus turmis, nisi eũ inuidia Esau agitasset. Ioseph non imperasset Aegypto, nisi fratrum inuidia ipsum vendidisset. Scriptũ quippe est: Abel esse non potest, quem Cain malitia nõ exercet.

Alanus de cõplanctu naturæ. t Si quis in torrẽte diuitiarũ natat, cum Crasso opes spargit: cum Cicerone in specie disputat: cum Platone philosophiam facie ad faciem speculatur: cum Hippolyto castitatis speculo sigillatur: in hũc omnes suarum detractionum aceruos expendit.

Ala. ibid. v Inuidis aliena ꝓsperitas aduersa, aliena aduersitas ꝓspera iudicatur: hi in aliena gratulatione tristãtur, in aliena tristitia gratulantur. Isti suas in aliena paupertate diuitias, suã paupertatẽ in alienis diuitiis

menti

mẽtiũtur. Isti autẽ alienæ famæ serenitatẽ detractionis nubilo nubilare conãtur, aut eiusdẽ gloriã sola taciturnitate furari. isti autẽ purã alienæ ꝓbitatẽ, synceritatẽ fermẽtat, aut veris falsitatis fermẽta maritãt, Sapiẽtiæ gloriã degloriat liuor inglori⁹. Ibidem.

x Inuidia quod mõstruosius monstrum? aut quod dãnosius dãnũ? quæ culpabilior culpa? quæ pœnalior pœna? hæc est erroneæ cęcitatis abyssus, humanæ mẽtis infernus, contentionis stimulus, corruptionis aculeus. Qui sunt inuidiæ mõtus, nisi humanæ tranquillitatis hostes, mũdanæ tentationis satellites, animi laborantis vigiles hostes, alienæ fœlicitatis excubiæ? Ala. ibid.

y Si quis ergo liuoris rubigine, inuidiæ tineã à mẽtis thesauro velit proscribere, in alieno dolore suũ dolorẽ inueniat cõdolẽdo, alienũ gaudiũ suũ faciat cõgaudendo: in alienis opibus suas pensẽt diuitias, in aliena paupertate suã lugeat paupertatem. Ala. ibid.

z Nulla tam modesta felicitas est, quæ malignitatis dentes vitare possit: diuites enim sunt alienis iacturis, locupletes calamitatibus, immortales funeribus. Vnde quidam interrogatus, quomodo inuidos non haberet, respondit, Si nihil, inquis, ex magnis rebus habueris, aut nihil feliciter gesseris, nam sola miseria caret inuidia. Vale. Ma. lib. 4.

ab Af

Tullius. a b Africano iustitia virtutem, virtus gloriam gloriosa æmulatione comparauit.
Rhet. sua.

Senec. 17. epistol. a c Inuidiam effugies, si te non ingesseris oculis, si bona tua non iactaueris, si scieueris in sinu gaudere.

Sen. de mo ribus. a d Et si multos inimicos tibi faciat iniuria, multos tamen faciet inuidia.

Sene. ibid. a e Homo sum, quomodo deuitabo seculariũ rerũ inuidiã? Facilius est pauperi cõtemptũ effugere, quàm diuiti inuidiam.

Ibidem. a f Vtinã inuidi oculos haberẽt in omnibus ciuitatibus, vt de omnibus felicitatibus torquerentur, nam quanta feliciũ sunt gaudia, tanti inuidorum sunt gemitus.

Sen. ẽpi. a g Venenũ quod serpẽtes in alienã perniciem effundũt, sine sua continent: nõ ita vitium inuidiæ continetur. nam inuidum torquet & macerat, bona odit & extenuat, iniurias verò dilatat atque auget.

Sen. ibid. a h Nunquam melius torquebis inuidos quàm virtuti & gloriæ seruiendo.

Ibidem. a i Inuidia tacitè sed inimicè irascitur. Inuidiam ferre aut fortis, aut felix potest.

Seneca in prouerb. a k Si non inuideris, maior eris. nam qui inuidet, minor est. Scito quid est inuidia: Dolor est animi ex alienis commodis. Scito etiam & illud, quòd nulli inuidet, vir bonitate præditus.

Vide etiã in tit. Detractio. a b. a h. a m. discordia. n. Labor. m. Malitia. g. h. Miseria. t. Patria. t. Potestas. a. Prædestinatio. l. m. Vtium. c. h.

Hypocrisis. 90

a SImulata æquitas non est æquitas, sed duplex iniquitas: quia iniquitas est & simulatio. *Augu. sup psal. 3.*

b Quisquis appetit videri, quod non est, hypocrita est. simulare enim iustũ, nec exhibere, quia totum fructum in laude hominum ponit. *Aug. ũ lib. de ser. domini i mõte.* 97

c Seneca eò dãnabilẽ colebat idòla, quòd illa, quæ mendaciter agebat, sic ageret, vt eũ populo veraciter agere existimaretur. *Aug. li. 6. de ci. Dei.*

d Hypocrita græcè latinè dicitur simulator, auarẽ est, qui dum inique agẽs, desiderat de sanctitate venerari, laudẽ vitę rapit alienę. *Glo. Aug. sup il. Iob. 27. Quæ est spes hypocritæ?*

e Quàm multos hypocritas sub habitu monachorũ vsquequaq; dispersit callidissimus hostis, circumeuntes prouincias oẽs petũt, omnes exigũt, aut sumptus lucrosæ egestatis, aut simulatæ pretiũ sanctitatis. *Aug. li. de operibus monache.*

f Cũ cœperint aliquibus tẽtationibus ea ipsa vel subtrahi vel negari, quæ isto velamine consecuti sunt, vel consequi cupierunt, tunc necesse est, vt appareat vtrum lupus sit in pelle ouina, an ouis in sua. *Augu. sup illud Mat. 7. Quũ venerunt ad vos in ve-*

g Latet plerũq; sub tristi amictu lasciuia, & deformis horror vili veste obtegitur, vt secreta petulantiũ tegantur animorum. *stib. ouiũ. Ambr. in quodã ser.*

Hie. super Esa. li. 6.

h Si castũ me simulo, & aliud est in conscientia, habeo gloriã mercenariam, sed supplicia peccatoris, & incõparatione duorũ malorũ: leuius est in aliũ aperte peccare, quàm simulare & fingere sanctitatem.

Hie sup il lud Matt.

i Quia strepitu labiorũ benedicunt Dominum, & immunda mente veritati interiùs contradicunt.

Populus hic labiis me honorat.

Hie. in quadam epist.

k Intus Nero, foris Cato, totᵉ ambiguus, monstrũ est, velut quædam bestia compacta, secundũ illud Poëticum, Leo, pars prima, draco, media ipsa chimæra.

Glo. super illud Eccl. 13. Vestimenta cordis boni & facietis bonũ difficile iudicatur, quando & Dei est, quod opere exhibet, & mũdi, quod per cognitionẽ quærit.

l Quia multi simulãtes & ficti, ideo difficilè inuenitur in quo cor & facies, id est operatio atque doctrina in vno conueniant. quum autem hoc inuenies, da gloriã Deo: quia hoc eius donum est.

Gre. lib. 1. moral.

m Vę peccatori terrã ingredienti duabus viis. Duabus qppe viis terrã peccator ingreditur, quando & Dei est, quod opere exhibet, & mũdi, quod per cognitionẽ quærit.

Gre. lib. 8. moraliũ.

n Simon crucem portãs nequaquã moritur, quia omnis hypocrita corpus quidẽ per abstinentiã afficit, sed tamen per amorem gloriæ mundo viuit.

Ibidem.

o Nõ indues vestẽ ex lana linóque contextã. per lanã simplicitas, per linũ subtilitas designatur. Et nimirum vestis, quæ ex lana, linóque contexitur, linum interius celat

celat, lanámque exteriùs demonstrat. Vestem ergo ex lino lanáque contextam induit, qui in locutione vel actione, quã vtitur, intus subtilitatem malitiæ cooperit, & simplicitatem foris innocentiæ ostendit.

Greg. lib. 8. moral.

p Quid in cunctis suis operibus hypocrita sperat, nisi reuerentiam honoris, gloriam laudis, à melioribus merui, sanctus ab omnibus vocari? Ecce quomodo adulteratur liquor balsami.

Gre. ibid.

q Hypocrita per arrogantiam depraua-tur, quum paratior est mori, quàm corripi.

Grego.

r Hypocritæ qui etiã in peccatis grauissimis moriuntur, sanctos se esse reputant: quia sanctos se reputari æstimant. Student enim nõ virtutes colere, sed vitia tolerare.

Grego. in moral.

s Qualis hypocrita imperitis innotescit, talis vult ab omnibus æstimari, & paratior est mori, quàm corripi. Hypocrita quot vitiis est plenus, quasi tot stercoribus in conspectu æterni iudicis illius pectus fœtet. Hypocritarum corda diabolus tacitus tenet, & quasi ipse quietus ibi dormit, vbi eos quos possidet, quiescere non permittit.

Greg. ibi.

t Quid est vita hypocritæ, nisi quædam visio phantasmatis, quæ hic ostẽdit in imagine, quod non habet in veritate?

Greg. ibi.

v Hypocrisis, est virtutum simulatione clausum vitium abscõdere, & arte palliare.

Gregor. in moral. x Hypocrita in laude posit⁹, si hunc quisquam corripere audeat, asperitate sua protinus vitã corripiẽtis exeat, reprehẽsum se in prauitate irascitur, loqui sibi redarguentem, deterior efficitur, exasperatur, in contumeliam surgit, bona opera sua in vsum propriæ laudis assumit. quod solius proprium est Dei. sumit in laudẽ sui. s. gloriã.

Greg. lib. 11. moral. y Hypocritæ quò exteriùs hominibus placent, eo se interiùs aspicere negligunt, totósque se in verbis proximorum fundunt, & sanctos se esse æstimant, quia sic se haberi ab hominibus pensant.

Greg. lib. 15. moral. z Vult hypocrita scire diuina eloquia, nec tamen facere: vult doctè loqui, nec tamen viuere.

Greg. 16. moral. a b Hypocritæ ante districtum iudicem excusationem de ignorantia habere non possunt, quia dum ante oculos hominum omnem modum sanctitatis ostentant, ipsi sibi sunt testimonium, quia bene viuere non ignorant.

Gregor. 4. moral. a c Omnis hypocrita corpus per abstinentiam afficit: sed tamen per amorem gloriæ mundo viuit.

Greg. 21. moral. a d Hypocritæ per causas Dei interioni deseruiunt seculi, quia per ipsa quoq; quæ se agere sancta ostendunt, nõ conuersationem quærunt hominũ, sed auras fauorum.

a e Hyp

a e Hypocrita vt sine fine crucietur, viuere sine fine compellitur, vt cuius vita hîc mortua fuit in culpa, illic eius mors viuit in pœna. Dicat ergo: lucent quæ facta omnia, nec tamẽ cõsumetur, quia cruciatur & nõ extinguitur, moritur & viuit, deficit & subsistit, finitur semper, & sine fine est. Greg. lib. 20. moral. sup illud Iob: Luet &c.

a f Quid dicturi sum⁹, q iniqua operib⁹ docemus: & sola voce ea, quæ sunt iusta gestro. prætẽdim⁹? ossa ieiuniis atterũtur, & mente turgemus: corpus despectis vestib⁹ tegitur, & elatione cordis purpurã superamus: iacemus in cinere, & excelsa non despicimus, doctores humilium, duces superbiæ, quina facere lupinos dentes abscondimus.

a g Hypocritæ volunt esse humiles sine despectu, pauperes sine defectu, bene vestiti sine solicitudine, delicatæ pacis sine labore, aliis adulantes, aliis detrahẽtes, mordaces vt canes, dolosi vt vulpes, superbi vt leones, intrinsecus aũt lupi rapaces: mellis dulcedine, id est inanis gloriæ, & latẽtis lasciuiæ vt vrsi quærẽtes. Volũt esse sine autoritate iudices, sine visu testes, postremò falli accusatores, & omni veritate carentes. Bernard.

a h Serpit hodie putrida tabes hypocrisis per omne corpus ecclesiæ, & quò tolerantiùs, eò desperatiùs, eóque periculosius quò communiùs. Bernard.

Chry. sup Mat. 2. a i Herodes deuotionem promittit, sed gladium acuit, & malitiã cordis depingit colore humilitatis: huius personam representant hypocritæ. qui dum ficte Deum quærunt, illũ nunquam merẽtur inuenire.

Chry. sup Mat. 7. a k Nulla res sic exterminat bonũ, sicut simulatio. nam malum sub specie boni celatum, dum non cognoscitur, non cauetur.

Chry. ibi. a l Lupus tectus pelle ouina per vocem cognoscitur. & per actum ouis balat inclinata deorsum. lupus vlulat contra cœlum. hoc superbiæ, illud humilitatis signũ. ouis herbam manducat, lupus carnem.

Chrysost. a m Hypocrita, si bonũ est bonũ esse, vt quid vis adparere, qđ nõ vis esse? Si malum est malum esse, vt quid vis esse, quòd non vis adparere? Si bonum est bonũ adparere, melius est bonũ esse. Si malum est malum adparere, peius malum esse. ergo aut adpare, quod es, aut esto, quod adpares.

Chrys. super Mat. homi. 3. a n Tolle hoc vitium de clero, vt non velit hominibus adparere, & sine labore omnia vitia resecantur. Ex hoc vitio nascitur, vt nevelit inter se meliorem habere.

Chry. sup Mat. 5. Nisi abundauerit iustitia &c. a o Pharisæorũ iustitia erat in ostẽtatiõe operis, & nõ in rectitudine intentionis: in locutiõe, nõ in opere: in corporis afflictiõe nõ in mandatorũ obseruatione: in minoribus obseruatiis, relictis grauioribus legis.

a p Hypocrita Græco sermone, in Latino simulator interpretatur: qui dum vitiis malus sit, bonum se palàm ostendit. Hypocrita enim falsum criminum iudicium interpretatur. Isi. 10. etymolog.

a q Exitus manifestat quod à principio celabatur. & quæ dubia sunt in origine, probantur à fine. Hugo de meditatione.

a r Hypocrisis subtile malum, secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, tinea sanctitatis. Hypocrisis secura simulat, prospera fallit, curiosa mentitur, & crudeli arte virtutes truncat mucrone virtutum. ieiunium ieiunio perimit, oratione orationem vacuat, misericordiam miseratione prosternit. Hypocrisis cognata febri, frigido poculo propinat ardorem. quod corporibus est hydropis, hoc hypocrisis animabus. Hæc enim hydropis bibendo sitit. hypocrisis inebriata est siti. Pet. Rauin. in ser.

a s Totius iniurię nulla captabilior, quã eorum, qui cum maximè fallant, id agunt, vt boni viri videantur, ideò Poëta: Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes. Impia sub dulci melle venena latent. Ibidem.

a t Præceptio cœlestis vult iactantiã tollere, põpam auferre, vanitatẽ demere, submouere inanẽ gloriam, & sic iustitiã vult celari. Iustitia per se sibi abundat ad glo- Pet. Rauin. ibid.

riam, spectaculum populi, vulgi laudes, fauores hominum, mũdi gloria nõ requirit. Illa verò iustitia, quæ est hypocrisis, iustitia non est, mentitur oculis, fallit aspectu, videntibus illudit, decipit audientes, seducit turbas, trahit populos, famam lædit & vendit, clamorem emit, mercedẽ rapit præsentem, præmiũ nõ quærit futurum, cæcat oculos. cæca ipsa non videns vult videri.

Valerius Max. li. 9.

a v Demosthenes cũ interrogaretur, qd nam in dicẽdo esset efficacissimum, respõdit, ὑπόκρισιν, id est, hypocrisis. interpellatus iterum secundò & tertiò idem dixit.

Senec. 13. epist.

a x Illud te admoneo, ne eorum more, qui non proficere, sed conspici cupiunt, facias aliqua, quæ in habitu tuo, aut genere vitæ notabilia sint. Asperum cultum & vitiosum caput, & negligentiorem barbam & indictum argento odium, & cubile humi positum, & quicquid ad laudem peruersa via sequitur, cuita.

Ibidem.

a y Quid si nos hominum consuetudini cœperimus excerpere, intus omnia dissimilia sint, frons populo nostra conueniat. non splendeat toga, nec sordeat quidem, nõ habeamus argentum, in quo solius auri exlatura descendit. sed nõ putemus fragilitatis iudicium auro argentóque caruisse.

Ibidem.

a z Nempe propositum est, secundum natur

naturam viuere. hoc autem contra naturam est, torquere corpus suum, & fertiles odisse mũditias, & squalorem adpetere, & cibis non tantùm vilibus vti, sed horridis.

Senec. 33. epist.

b a Nõ habem⁹ ista odorifera, nec empto rẽ decipimus, nihil inuenturũ, quum intrauerit præter illa, quæ in frõte suspẽsa sunt.

Senec. 42. epist.

b c Multorum, quę imbecilia sunt, latent vitia, instrumenta illis explicandæ nequitiæ desunt: Sic tutò serpens pestifer tractatur, dum riget frigore. non desunt tamen illi venena, sed torpẽt: multorum crudelitas, luxuria & ambitio, vt paria pessimus audeat, fauor fortunæ defuit.

Sene. 80. epist.

b d Virtutem bona sequitur fide, qui se non exornat & pingit. sed idem siue ex denuntiato videatur, siue imperatus, at subitò nihil simulatio proficit. Veritas in omnem partem eadem est.

Ibidem.

b e Vis videri ab hominibus, an nõnunquam bonæ honestatis est longa simulatio. Quid de alienis moribus, & tuis iudices multi sũt obligãdi, pauci sunt offerẽdi.

Sene. 87. epist.

b f Multò magis ad rem pertiner, qualis tibi, quàm qualis aliis videaris.

Sene. ibid.

b g Nunquã bona fide vitia mãsuescunt: tygres & leones nũquã feritatem exuunt: aliquãdo submittunt, & quũ minimè expectaueris, exasperatur torpitas mitigata.

Senec. ad Neronem. b h Nemo poteſt perſonā fictā diu ferre- fictа in naturā ſuā citō recidit. quibus autē veritas ſubeſt, vt ita dicā, quæcūque ex ſolido enaſcuntur, in maius meliuſq; ꝓcedit.

Seneca in prouerb. b i Malus vbi ſe bonum ſimulat, tunc eſt peſſimus.

Vide etiā in tit. Abſtinentia, f. Adulatio, a h. Ambitio, f, r. Auaritia, q. Confeſsio, a g. Conſcientia, n. Contemptus, ſ. Cōuerſatio. b, z l. Cor, a, b. Correctio, a d. Detractio, e. Doctrina, a g. Fraus, v. Gloria vana, t. Honor, p. Humilitas, k. Inimicitia, m. Patientia, a. Perfectio, q. Prælatio, m. Religio, p, a k, a r, a x, a y. Sacerdos, r. Superbia, r, a e. Verecundia, r.

Ira.

Augu. in epiſtol. ad Neb. a IRa eſt, ꝙ quū ineſt opinio turbulenti appetitus inferendi ea, quæ facilitatē actionis impediunt. ideireo plerūque nō hominib⁹ tātū, ſed calamo iraſcimur in ſcribēdo, eumq; collidim⁹ atq; frangimus. & aleatores teſſeris, & pictores penicillo & cuicūque inſtrumēto quilibet ex quo difficultatē ſe pati arbitratur. ac etiā aſſiduitate iraſcendi fel creſcere etiā medici affirmant. cremēto aūt fellis rurſus & facilē & propē nullis cauſis exiſtētibus iraſcimur.

Augu in epiſt. b Sicut acetum corrumpit vas, ſi diutius ibi fuerit, ſic ira corrumpit cor, ſi in alium diem durauerit.

c Furor

c Furor eſt ira breuis, quæ non tam ex malitiæ ꝓpoſito, q̄ euētu ſubito contingit. *Auguſt.*

d Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrimē finiatis, ne creſcat in odiū, & trabē faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam. Sic enim legitur, qui fratrē ſuū odit, homicida eſt. quicūque cōuitio vel maledicto, vel etiam crimini obiectu aliquem læſerit, meminerit ſatisfactione quàm citius curare, quod fecit: & ille qui læſus eſt ſine deceptione dimittere. Si aūtē ſe inuicem læſerint, inuicem ſibi debita relaxare debebunt propter orationes veſtras, quas vtique quātò crebriores habetis, tantò ſanctiores habere debetis. *Ibidem.*

e Melior eſt autē, qui, quanuis ira ſæpe tentetur, tñ impetrare feſtinat, vt ſibi dimittat, cui ſe feciſſe agnoſcit iniuriā, q̄ qui tardius iraſcitur, & ad veniā petendam tardius inclinatur: qui aūtē nunquā veniā petit, aut nō ex animo petit, ſine cauſa eſt in monaſterio, etiā ſi inde nō proiiciatur. *Augu ibi.*

f Ira fratris ſi fuerit inueterata, iam odiū eſt. Ira turbat, odium extinguit: ira feſtuca, odium trabs eſt. *Augu. ſup pſal. 54.*

g Iram fratris tūc portabis, quum tu aduerſus eum nō iraſceris, vt rurſum eo tempore, quo te ira præoccupauerit, ille te lenitate & tranquillitate ſupportet. *Augu. de verbis ap poſtoli.*

Aug. ad Dioscor. h Nulli irascenti ira sua videtur esse iniusta. Ira enim inueterascens ita fit odium, dum quasi iusti doloris admista dulcedo, diutius eam in vase detinet, donec totum acescat, vásque corrumpat.

Ambr. de offi. lib. 1. i Resiste iræ, si potes: cede, si non potes. Si præuenerit, & præoccupauerit mentem tuam iracundia, & ascenderit in te, non relinquas locũ tuum: locus tuus patiẽtia est.

Amb. ibid. k Non mediocre est mitigare iracundiã, non inferius, quàm animo non commoueri. Hoc nostrum est, naturæ illud.

Ibidem. l Irascimini, vbi est culpa, cui irasci debeatis: non potest enim fieri, vt non rerum indignitate moueamur. aliôquin non virtus, sed lenitudo & remissio iudicatur.

Ibidem. m Qui sibi irascitur, quia citò motus est, desinit irasci alteri: qui autem vult iram suam probare iustam, plus inflammatur, & citò in culpam cadit.

Ambr. de Iacob & vita beata. lib. 1. n Est vt passio grauissima, culpa cõscientię, quã ratio emollit & comprimit. emolliri enim potest, eradicari non potest, quoniam animus, qui est rationis capax, nõ est suarum passionũ dominus, sed reprehẽsor. neque enim fieri potest, vt facilis ad iracũdiam non irascatur. Sed vt ratione se temperet, indignationem cohibeat. à puniendo se reuocet, sicut & propheta nos docet dicens

dicẽs: Irascimini, & nolite peccare, concesso qd naturæ est, negauit quod culpæ est.

o Non iræ imperat, sed indulget naturæ, quam homo præuenire non potest, mitigare potest. Igitur & si irascimur, affectus noster motum recipiat, sed naturam, non peccatum præter naturam. *Ambr. ad Verecũ.*

p Præclarũ est, motũ tẽperare consilio, nec minoris virtutis dicitur cohibere iracundiam, indignationémque compescere, quàm omnino non irasci, cum plerunque illud leuius, istud fortius æstimetur. *Ami. super Luc. lib. 5.*

q Incentiuum ad malè operandum, aut iracundia, aut cupiditas esse consueuit. *Ambr. de paradiso.*

r Est ira, q̃ iustitiã Dei nõ operatur, & furori proxima, mẽti suæ vim eripit, in tãtũ, vt labia tremãt, dẽtes cõcrepẽt, vultus pallore mutetur. Rectè illud laudatur Architæ Tarentini, qui cum villico suo iratus, Iam te, inquit, cæderem, nisi iratus essem. *Hier. sup. Ioel ppb.*

s Quid iracundo furor suus cõfert, quę sæuissimis exagitatum stimulis conscientiæ ita ab omni consilio ac mente deturbat, vt dum irascitur, insanire credatur? *Hier. ad Demetriadem.*

t Per iram sapientia perditur, vt quid, quóve ordine agendum sit nesciatur. *Gre. lib. 5. moral.*

v Aliquãdo ira perturbato aĩo quasi ex iudicio silentiũ dicit, vt q̃ se foris p linguã nõ exprimit, intus deteriùs ignescit: vt iratus *Ibidem.*

tus quisq; collocutionē suā, proximo subtrahat, & nihil dicendo, q̄ sit aduersus dicat.

Ibidem. x Plerunque per silentiū clausa ira intra mentem relamentibus æstuat, & clamosas tacita voces format. Verba sibi, quibus exasperetur obiicit, & quali in causæ examine posita durius exasperata respondet.

Ibidem. y Quanta sit iracundię culpa pēsare possumus, per quam patiētia perditur: vt quid quóve ordine sit agēdū omnino nesciatur, quia nimirū intelligētię lucē ira subtrahit, quum mentem promouendo confundit.

Ibidem. z Per iram iustitia relinquitur: quia dum perturbata mens, iudicium sine ratione exasperat: omne quod furor suggerit, rectum putat. Per iram gratia vitæ socialis amittitur: quia qui se ex humana ratione nō temperat, necesse est, vt bestialiter viuat. Per iram mansuetudo amittitur: per iram concordia rumpitur: per iram lux veritatis amittitur: quia quum mēti iracundia confusionis tenebras incutit, huic Deus radiū suæ cognitionis abscondit.

Ibidem. a b Per irā spiritus sancti splendor excutitur: qui super humilem & quietū requiescere dicitur: quia quum ira quietem subtrahit, suam spiritui sancto claudit habitationem: cuius recessione animus vacuus ad apertam morum insaniam ducitur, & vsque ad

ad superficiem ab intimo cogitationum fundamento dissipatur.

a c Plus sæpe ira in victa exigit, quàm iniuria accipit. Ira quum delinquentium culpas insequitur, non debet menti quasi domina præire, sed post rationis tergum quasi ancilla famulari. *Gre. in mor.*

ad Quoties ira animū inuadit, mētē edo ma, vince teipsum, differ tempus furoris. Quū tranquilla mens fuerit, fac qd placet. *Ibidem.*

a e Nam iræ suæ stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se prepedit, facies igneſcit, exasperatē oculi, & nequaquàm recognoscētur: notiorē quidem clamorem format, sed intus quid loquatur, ignorat. In quo itaque iste ab arreptitiis longè est, qui actionis suæ conscius nō est. *Gre. li. 5. mora.*

a f Aliquando iracundus manus nō erigit, sed in maledictionis iaculum linguam vertit. fratris nanque interitū precibus exposcit, & hoc Deum perpetrare expetit. *Ibidem.*

a g Alia est ira, quā impatiētia excitat, alia quā zelus formidat. illa ex vitio, hæc ex virtute generatur. Ira per vitiū oculos mentis excæcat: ira autē per zelum turbat. Si nobis & proximis delinquētibus irascimur, non peccamus, si enim sic proximos, vt nos, amare præcipimur, restat vt sic eorū erroribus, sicut nostris vitiis irascamur. *Ibidem.*

Mens

Gre. sup. Ezechiel. Ber. in ep.

ai Menti furore ebrix omne, quod rectum dicitur, peruersum videtur.

ak Nõ irasci vbi irascendũ est, & nolle emendare, peccatum est. Plus verò irasci, q̃ irascendũ est, peccatum peccato addere est.

Isi. li. 1. soliloquior.

al Si non potes iram vitare, tempera: si non potes furorem cauere, cohibe. Tene silentium patientiæ, tacendo citius vincis.

Chry. de laudibus pau. ho. 6.

am Non commoueri, malum est, sed irrationabiliter nullóque negotio iusto fatigante commoueri.

Chry. super Mat. ho. 23.

an Non dolere, quia peccaueris, magis indignari atque irasci facit Deum, quàm idipsum quod antè peccaueras.

Chr. sup. Matt. 2.

ao Coercere omnino nequit animus praua semel voluntate vitiatus: quia zelus sapere nescit, & ira consilium non habet.

Ibidem.

ap Reges siquidẽ, quũ ex aliis causis irascuntur, citò placãtur. illa autẽ ira eorũ est inextinguibilis, quá regni zelus accendit.

Chry. sup. ill. Mat. 5. Qui irascitur fratri.

aq Nam si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia stant, nec crimina cõpescuntur. Itaque qui eũ causa nõ irascitur, peccat. Patientia enim irrationabilis vitia seminat: negligentiam nutrit, & nõ solùm malos, sed etiam bonos ad malum inuitat.

Valer. ibi.

ar Qui eũ causa irascitur, nõ fratri suo irascitur, sed vitio: qui verò irascitur fratri respiciendo ad naturæ communionem, vel fidei

fidei vnitatem, reus erit iudicio.

Beda sup. para. li. 2.

as Hæc est natura iræ, vt dilata, languescat & pereat: prolata verò, magis ac magis conflagret.

Cas. ps. 1. Irascimini et nolite pec. Ibidem.

at Melior est qui vincit iram, quàm qui capit ciuitatem.

au Vbi est feruida vindicta, nõ est temperata iustitia.

Cas. sup. Matt.

av Motũ siquidẽ animi feruidũ propter humanã fragilitatem in potestate habere nõ possumus: suffragãte tamen gratia Dei, ratione disciplinãdi cõtinemus. nam si irascamur, nec Dei consideratione refrænemur, sed à voto nostro impediamur aliquo necessitatis obiectu, tunc vtique constat, nos facti crimen portare, etiam si non possumus quod nolebamus efficere.

Hugo.

aw Ira est subita animi tempestas, quæ dum inordinatè se concutit, cor hominis ad insaniam se protrahit.

Tul. in Pologo rhet.

ax Nã ab iratis si perspicuè pax & benevolentia aperitur, nõ modò ea non inuenitur, sed etiã augetur odiũ atq; inflãmatur.

Va. Maximus li. 8.

ay Crudelitas, horridus habitus, truculẽta species violẽti spũs: vox terribilis, cui filẽtiũ dare, incremẽtũ est adiicere. etenim quomodo sibi ipsa staruer, si non suggillationis quidem frænis fuerit reuocata?

Sene. libro de ira.

az Immodica ira gignit insaniam, Hæc arde

ardescit. affectus ex amore potius, quã ex odio nascitur. Non vluimus minus inter seria q̃ inter lusus & iocos. nec interest ex qua magna causa nascatur, sed in qualem perueniat animum. Sic ignis nõ refert quã magnus, sed quò incidat. Ingentis iræ exitus furor est. & ideò ira vitanda est, non immoderationis causa, sed sanitatis.

Ibidem. b d Nihil inter insanum & iratum est. non vnus dies, alter semper insanit, alter semper irascitur.

Se. in pro. b e Iracũdia infelicitas geminatur. Iracundus quum irasci desierit, tunc irascitur sibi: respicere nihil consueuit, iracundia.

Ibidem. b f Quò minus presseris iram, eò ab ira magis premeris. tũc enim incipimus aliis irasci, quum nobis desinimus. Finis nanque iræ, initium est pœnitentiæ.

Ibidem. b g Ad bonum virum citò moritur iracundia, breue amans, est ipsa iracundiæ memoria. Fulmen est, vbi cum potestate habitat iracundia. grauissima est probi hominis iracundia, grauis tamen pœna est, quem post facti pœnitet.

Ibidem. b h In amore semper mẽdax iracundia est. Iratũ breuiter vites, inimicum diu. Iracundiã qui vincit, hostẽ superat maximum. iratus etiam facinus cõsilium putat. si quis irascitur ab alio pœnas à se exigit.

Vide

Vide etiam in tit. Consideratio. v. Contitium. e. f. h. Correctio. d. a b. a x. b k. c p. Crudelitas. c. d. e. x. Discordia, h. Ieiunium. a i. Malitia. l. Mãsuetudo, g. Misericordia. c. Mors. c. k. Odium. e. d. e. f. Patientia. a b. Suspicio. e. Venia. i. q. Vitium. c.

Iudex, siue Iudicium.

a Nolite iudicare. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi vt ea facta, quæ dubium est, quo animo fiant, in meliorẽ partẽ interpremur. Quod eũ scriptũ est: A fructibus eorũ cognoscetis eos. Mat. Nõ de manifestis dictum est, quæ non possunt bono modo fieri. Sunt quædam facta media quæ ignoramus, quo animo fiant, quia in bono & malo fieri possunt, de quibus temerariũ iudicare, maximè vt cõdẽnemus. *Au. de ser mone do. in. monte super ill. Mat. Non iudicare & con tra Manì chæos. l. 2.*

b Duo sunt, in quibus temerarium est iudicium: cauere debemus, quum incertum est, quo animo quid factum sit, vel incertum est qualis futurus sit: qui nunc vel bonus vel malus adparet. *Ibidem.*

c Ignorantia iudicis, plerunque est calamitas innocentis. *Au. de ci. Dei. l. 19.*

d De aduentu sponsi clamor in media nocte fit, quia sic dies iudicij subrepit: vt præuideri non valeat, quando venit. *Au. ho. 12.*

e Tũc manifestus veniet inter iustos iudicaturus iustè, qui occultè venerat iudi- *Au. de ciuita. Dei.*

candus ab iniustis iniuste.

Aug. li. 3. de Symbo. f Ille iudex nec gratia præuenitur, nec misericordia iã flectitur, nec pecunia corrũpitur, nec satisfactione, vel pœnitentia mitigabitur. Hic dum tempus habet, agat anima pro se, quandiu locus est misericordiæ, quia ibi erit locus iustitiæ.

Aug. super ill. ad Corinthi. 6. Secularia iudicia. g Hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum sapientiam perceperunt, qui autem spiritualibus donis ditati sunt, terrenis non debent negotiis implicari, vt dum non coguntur inferiora bona disponere, valeãt bonis superioribus deseruire.

Amb. de Caim & Abel. i Mitigat iudicem pudor reorum, excitat autem pertinacia denegantium.

Amb. sup. Beati im. k Feci iudicium & iustitiã, in iudicio nõ contẽpli pauperem, non oppressi viduam, personam diuitis non recepi, in omnibus operibus misericordiam reseruaui.

Amb. prima ad Corint. 6. ad Dam. l Iudicis nõ est, sine accusatore damnare: quia Dominus Iudam, licet fuisset fur, cùm non esset accusatus, minimè abiecit.

Hie. in ep. ad Dam. m Alienũ te à personis omnium redde in iudicio, ac propter iustitiam, in iudicio pauperem defendas: nec propter gratiam diuiti indecenter adsistas. aut, si non potes facere, cognitionem respue causarum.

Hie. in ep. ad Helio. n Iudicaturo Domino lugubrem mundum, immugiet, & tribus ad tribum pectora

ctora ferient. Potentissimi quondam reges nudo latere palpitabunt, adducetur cum suis stultus Plato discipulis, tunc Aristotelis argumenta non proderunt, quando veniet ille filius pauperculæ quæstuariæ iudicaturus fines terræ.

Hie. sup. Matth. o Quoties diẽ illũ cõsidero, toto corpore contremisco. siue enim comedo, siue bibo, siue aliquid aliud facio, semper videtur illa tuba terribilis sonare in auribus meis: Surgite mortui, venite ad iudicium.

Gre. sup. il. Eccl. 7. p Debet quisquis proprias virtutes perpendere & pro qualitate virium, curam aliorum susçipere, ne dum delectatur, loco *in glo.* No gloriæ, fiat subditis autor ruinæ: & qui *li quære* grauatur pondere suarum, velit fieri iudex *re fieri in* alienarum culparum. Durum enim est, vt *dex &c.* qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex fiat alienæ.

Greg. 19. moral. q Qui minoris meriti sunt in ecclesia, & nullis magnorum virtutibus pollẽt, ipsi de terrenis negotiis iudicent: quatenus per quos magna nequeunt bona, minora suppleantur, quos Apostolus cõtẽptibiles nominat, & tamen sapientes vocat: quũ dicit: Secularia iudicia si habueritis, contemptibiles illos constituite ad iudicandum.

Greg. in moral. r Iudicare dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis sua vel odium vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratiam se quuntur.

Greg. ho. 15. f In extremo die iudicij, quũ apertis cœlis ministrãtibus angelis, cõsedẽtibus apostolis, in sede maiestatis suæ Christus apparebit, omnes hunc electi pariter & reprobi videbunt, vt & iusti de munere retributionis sine fine gaudeant, & iniusti de vltione supplicij imperpetuum gemãt.

Greg. ho. 32. t Præsentis temporis ita agenda est lætitia, vt nunquàm amaritudo sequentis iudicij recedat à memoria.

Grego. in moral. v Diuina iudicia dum nesciuntur, non audaci sermone discutienda sunt, sed formidoloso silentio veneranda.

Ibidem. x Quid faciet virga deserti, vbi concutietur cedrus paradisi? Quid faciet agnus, vbi aries tremit? Si iustus vix saluabitur, impius vbi adparebit.

Gre. sup. illud Ma. Omnes capilli vestri. y Sic Deus vias nostras considerat & gressus dinumerat, vt nec minimæ cogitationes ac verba minutissima, quæ apud nos viguerunt, eius iudicio indiscussa remaneant.

Gre. su. il. Matt. 24 In mulib. euãl. z In maiestate visuri sunt, quem in humilitate videre noluerunt, vt tantò districtiùs virtutem sentiant, qui cernicem cordis ad eius præsentiam non inclinant.

Ber. i quadam epi. a b Quid faciet de iniustis iudiciis, qui ipsas quoque iustitias iudicabit, qui cuique mẽr

merita recitabit? Veniet inquam, veniet dominus iudicij, vbi plus valebunt pura corda, quàm astuta verba, cõscientia bona, quàm marsupia plenaribi iudex non falletur verbis, nec flectetur donis.

Chr. fa. il. Matt. 24. Et Virtutes cælorum. a c Exurgente rege cœlesti iudicare vivos & mortuos, virtutes angelicæ mouebuntur, terribiles ministri terribilem dominum præcedentes.

Ibidem. ad Patrefamiliàs moriente, domus turbatur, familia plangit, & nigris se vestimentis induit. sic humano genere, propter quod facta sunt, circa finem constituto, cœli ministeria lugent, & candore posito tenebris induuntur.

Prima ad Cor. 15. a e Vere vox magna, vox tubæ terribilis, cui omnia obediunt elemẽta, q petras scindit, inferos aperit, portas æreas frãgit, vincula mortuorum dirumpit, & de profundo abysti animas liberatas corporib⁹ suis assignat. Hæc autem omnia citius consumit in opere, quàm sagitta transit in aëre: dicente Apostolo: In momento, in ictu oculi.

Isidor. de sum. bon. lib. 3. a f Grauiùs lacerãtur pauperes à prauis iudicibus, quàm à cruentissimis hostibus. Nullus enim prædo tam cupidus in alienis, quàm iudex iniquus in suis.

Ibidem. a g Sepe iudices praui, cupiditatis causa, aut differunt, aut peruertunt iudicium. nõ

finiunt cœpta partium negotia, quousq; marsupia eorũ qui causantur, exhauriant.

Ibidem. a h Quãdo.n. iudicãt, nõ causam, sed dicta cõsiderãt: & sicut negligẽtes sunt in discussione causarũ, sic in eorũ dãno soliciti sũt.

Ibidem. a i Qui rectè iudicat, & præmiũ inde remunerationis expectat, fraudem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptione pecuniæ vendit.

Ibidem. a k Quatuor modis iudicium humanũ peruertitur: timore, cupiditate, odio, amore. A' dextris erunt peccata accusantia, à sinistris infinita dæmonia, subtus horrendum chaos inferni, desuper iudex iratus, foris mundus ardẽs, intus cõscientia vrẽs, ibi vix iustus saluabitur. Heu miser peccator sic deprehensus quò fugies: latẽre erit impossibile, apparere intolerabile.

Anselmus de similitudinibus mundi.

Beda li. 2. sup. illud prou. Statera dolosa. &c. a l Statera dolosa nõ tãtũ in mẽsuratione pecuniæ, sed in iudiciaria discretione tenetur. Qui eñ aliter causam pauperis, aliter potentis, aliter sodalis, aliter audit iguoti, statera vtique librat iniqua. Sed & is, q̃ sua bene gesta meliora, q̃ proximorũ, & sua errata iudicat leuiora staterando, nec nõ & ille q onera importabilia imponit in humeros hominum, ipse autẽ digito suo non vult tangere ea: etiam ille, qui bona in publico, & malè agit in occulto, pro iniq

iniqtate libræ dolosæ abominabitur à domino. & qui sinceriter agit in omnibus, q causam æqua laude discernit, is nimirum iusti iudicis voluntati & actioni cõgruit.

Val. Lib. 8. a m Nõ silebo Zelantũ mirabilem iustitiæ rigidum, qui cùm ciuitati Lactantium, cui præerat, lege lata cauisset: vt qui adulterij cõmisisset, exocularetur, omni miseratione post habita, deprehẽso in hoc crimine filio eius adolescẽte præcepit, vt vtroq; lumine priuaretur. Cùmq; plebs ciuiũ sum missis precibus rogitaret, indulta ob gratiã principis flagitij venia, ad deliberandũ paululum spatij captans, sibi & filio vnum oculũ districtus iudex effodit, piũ patrem, & seuerũ iudicem declamando. Egit iraq; censura mirabili, vt sibi & filio videdi vsus superesset, & in vltionẽ flagitij duo lumina, vt decreuerat, cæcarentur. Ita debitum supplicij modũ legi reddidit, ac mirabili temperamento se inter misericordem patrem & iustum legislatorem partitur.

Cass. ibid. a n Tãdiu iudex dicitur, quãdiu & iustus putatur: quia nomẽ quod ab æquitate sumitur, per superbiam non tenetur.

Cass. ibid. a o Professionem constat esse iustitiæ, legum peritos iudices ordinare: quia non facile erroris vitio sordescit, quem doctrina purgauit.

Pet. Rau. in quadā epistō.

ap Non est hæsitationis metus, nihil adeò gloriosè lucet in iudice, sicut amare, & exhibere iustitiā, sine omni acceptione personæ. Teste enim Cicerone prouerbialiter dicitur: Exuit personā iudicis, quisquis amicū induit. Aequitas, cui iudex obsequitur, sinistrā odij vel amoris dextram nescit. Nā talis debet esse iuris minister, vt in eius manu nullius autoritate personæ tituber, aut vacillet libra iustitiæ.

Pet. Blesen.

aq Officium officialium est hodie iura confundere, lites suscitare, transactiones rescindere, dilationes innectere, supprimere veritatem, fauore mendacium, quæstum sequi, æquitatem vendere, inhiare actionibus, versutias concinnare.

Tullius de officiis.

ar Proprium munus magistratus est, se intelligere personā ciuitatis gerere, dignitatē & decus sustinere, leges seruare, iura describere, & ea fidei suę cōmissa meminisse.

Seneca in prouerb.

as Boni iudicis est dispensare non tantū quis dānandus sit, sed quatenus, ad pœnitendum properat citò qui iudicat. Fatetur facinus is, qui iudicium fugit. Graue iudecium est, qui iudicium non habet. in iudicando criminosa est celeritas. Iudex dānatur, quum nocens absoluitur.

Ibidem.

at Molesti est inter duos amicos quām inter duos inimicos iudicare. Iudex enim bonus

bonus erit nemo, nisi qui de se alterum iudicare cognouerit.

Vide etiā in tit. Acceptio.e.g.i.k.l.n.l.o. Aduocati. a.o.q.r.s.x. Antichristus. g.h.i. Confessio.y.a b. Excōmunicatio.c. excusatio.q. Iustitia.b.g.o.s.y.a d.a f. Lex.c.d. Misericordia.a i. mors.a q. Munus.b.f.i.k. Pœnitentia.r. Quærere.e. Regimen.e f. Resurrectio.k.v. Simonia.i. Testimonium & Timor.p.

Iuramentum.

Augus. de ver. apos. in glo. ad Rom. 1.

a ILle qui exigit iuramētū, multū interest si nescit illū falsum iuraturum, an scit. Si enim nescit, & ideo dicit iura mihi, vt fides ei fiat, non audeo dicere, non esse peccatum, tamen humana tentatio est. Si autem scit eum fecisse, nouit fecisse, vidit fecisse, & cogit iurare, homicida est.

Aug. ibid.

b Ecce dico charitati vestræ & qui per lapidem iurat, periurus est.

Aug. Ser. de decolla. tō beati Ioā. Bap.

c Iurauit Dauid temere: sed non implet iurationem maiore pietate.

Aug. ibid.

d Ille qui hominē prouocat ad maiorē iurationē, & scit eū falsum iuraturum esse, vincit homicidam: quia homicida corpus occisurus est ille animam. imò duas animas, & eius, quē iurare prouocauit, & suam.

Augus. de verbis ap. postol.

e Homines falsum iurare, vel quum fallūt. Aut putat homo falsum esse, quod verum est, & temerè iurat, aut scit vel putat

verum esse, & tamen pro falso iurat, & nihilominus cum scelere iurat.

Aug. in li. cõtra mẽdacium.

f Dico vobis, non iurate omnino, ne scilicet iurando ad facilitatẽ iurandi veniatur: de facilitate ad cõsuetudinem, de consuetudine in periurium decidatur.

Gr. super illud Mat. Nõ periurabis.

g Non penitus iurare prohibuit, sed occasionem periurij, quòd perfectius est euitare, docuit.

Isi. de summo bo. li. 1.

h Quacunq; arte verborum quis iuret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit.

Orig. sup Matth.

i Aestimo quoniã nõ oportet, vt vir, qui secundum euangelium vult viuere, adiuret alterũ. Si enim iurare non licet, secundum euangelicum Christi mandatum, notũ est, quòd nec adiurare alterum licet.

Chr. super Matth. 5. Dico vobis nõ iurare omnino.

k Nemo est, qui frequẽter iurat, quin aliquãdo nõ periuret, sicut qui cõsueuit multa loqui, aliquando loquitur importuna.

Vide etiam in tit. Mendacium. g. Promissio. 2. Veritas. 1.

Iustitia & iustus.

Augus. de vera religione.

a HAec est perfecta iustitia, qua potiùs potiora, & minùs minora diligimus.

Aug. ibid.

b Nimia iustitia incurrit peccatũ: rẽperata iustitia facit perfectos. Falsitudinem correctionis amor Christi temperet, & dilectionem proximi sal iustitiæ condiat.

c Amanda

c Amanda est iustitia, & in hac amanda, gradus sunt proficientium, primus est, vt amori iustitiæ non præponamus omnia quæ delectant.

Augus. de verbis apo stoli.

d Hoc certè alienum non est, quod iure possidetur: hoc autem iure, quod iustè: & hoc iustè, quod bene. Omne igitur, quod malè possidetur, alienum est. Malè autem possidet, qui malè vtitur.

Augus. ad Macedonium.

e Malè se rectum putat, qui regulã summæ rectitudinis ignorat.

Ambro. de officiis.

f Iustitia magis aliis quàm sibi prodest, & vtilitates suas negligit, communia emolumenta præponens.

Amb. li. de paradiso.

g Iustitia est, quæ nil alienũ vẽdicat, quæ cuilibet dat, qd' suũ est, quæ negligit propriã vtilitatẽ, vt seruet cõmunẽ equitatẽ. & secũdũ ipsum prima iustitia in Deũ, secũda in patriam, tertia in parẽtes, quarta in oẽs.

Amb. 1. de officiis.

h Omnes virtutum species vno iustitiæ nomine continentur.

Hiero. ad Demetri.

i Homo Deo suppositus, iustitiam perdi pit: comparatus amittit. Quia quisquis se autori bonorum comparat, bono se, quod acceperat, priuat.

Hier. ibid.

k Sæpe ipsa nostra iustitia ad examẽ diuinæ iustitiæ deducta, iniustitia est. & sordet in districtione iudicis, quod in æstimatione fulget operantis.

Gre. lib. 5. moraliũ.

Huma

Ibidem. l Humana iustitia diuinæ iustitiæ comparata, iniustitia est: quia & lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in solis radiis posita tenebratur.

Gre. ibid. m Sancti viri, quãdo cũ personis minoribus contentionem negotia subeunt, dum grauare vel in minimis timent, ipsi cõtra iustitiam grauari nequaquam refugiunt.

Ibidem. n Sicut nõnunquam grauius est peccatũ diligere, quàm perpetrare: ita nequius est odisse iustitiam, quàm non fecisse.

Gre. in registro. o Iustum est homines propter iustitiam diligere, non autem iustitiam propter homines postponere.

Gre. ĩmo. p Quod peccatores voluptatẽ æstimant, hoc iusti proculdubio pœnam putant. Iustus miranda agit, & opprobria recipit: vt qui exire foras per laudes potuit, repulsis contumeliis ad semetipsum redit, & eò se robustiùs intus in Deo solidat, quò foris non inuenit, vbi requiescat.

Ber. ĩ ser. q Bona vinea iusti. Imò bona vinea iustus, cuius virtus, vitis, cuius actio palmes, cuius vinũ, testimoniũ conscientiæ, cuius lingua, torcular expressionis, & lachrymæ piæ contribulatorum vuæ sunt amœnium.

Ber. ĩ epi. r Nũquã iustus arbitratur se cõprehẽdisse, nũquã dicit, satis est. sed semper esurit, sitit, iustitiã: ita vt si semp viueret, semper quan

quantũ in se est, iustior esse contenderet.

s Iustitia est, reddere vnicuique quod suũ est. Tribue ergo tribus, quæ sua sunt: superiori, æquali, inferiori. Redde reuerẽtiam prælato & obedientiam, quorum altera cordis, altera corporis est. tribue æquali consilium, quò ignorantia eruditur, & auxilium, quò infirmitas iuuetur. tribue subiecto custodiam, vt possit cauere peccatũ, & disciplinam: vt quod minus cauit, minimè maneat impunitum. *Ibidem.*

t Rectus est ille, qui ad terrena nõ curuatur, qui ad cœlestia totus erigitur, qui diuinæ voluntati humiliter subiicitur, cuius medium non exiens ab extremis, paupertate & patientia regulatur. *Ibidem.*

v Iustitia est animi libertas tribuẽs vnicuique suam propriam dignitatem, maiori reuerentiam, pari concordiam, minori disciplinam. Deo obedientiam, sibi sanctimonium, inimico patientiam, egeno operosam misericordiam. *Anselm. lib. cur Deus homo.*

x Cur ferè omnes cõiugia Liæ abhorrent, & in amplexus Rachel tantum suspirãt? Quia perfecta iustitia iubet inimicos diligere, parentes propriãque relinquere, illata mala patienter ferre, ob fatuam gloriam vbique declinare. Sed ab huius mundi amatoribus quid stultius, quid laboriosius *Ricar. lib. de cõtempl.*

esse

esse reputatur? hinc est, quòd ab eis Lia & Lippa creditur, & laboriosa vocatur.

Ca. super illud psal. Et operatur iusti.

y Iustitia non nouit patrem, non nouit matrem, veritatem nouit personam nō accipit, Deum imitatur.

Cypri. de 12. abusiuis.

z Iustitia regis, pax est populorū, tutamē patriæ, immunitas plebis, munimetū gentis, cura languorū, gaudiū hominū, temperies aeris, serenitas maris, terræ fœcunditas, solatium pauperū, hæreditas filiorum, & sibimetipsi spes futuræ beatitudinis.

Tullius de officiis.

a b Iustitia, æquitas est, qua tribuitur patiēti, & si nolit, quod eius merito debetur.

Ibidem.

a c Iustitia, virtutis splendor est maximus, ex qua viri boni nominantur.

Auic. 10. metaphy. sua.

a d Necesse est, sit homo, qui nō permittat homines sequi suas sententias, diffiniēdo quid sit iustitia, & qd iniuria, cuius esse magis necessariū est, quàm natiuitas supercilij & palpebrarū, & quàm multa alia vtilia: esse verò hominē aptū ad instituendum & exequendū iura, necessarium est.

Sene. 4. de virtutib.

a e Quisquis iustitiam sectari desideras, priùs Deū time & ama, vt ameris à Deo. Amabis eū Deū, si in hoc illū imitaberis vt velis omnibus prodesse, nulli nocere. & tūc te virum iustum appellabūt omnes, sequentur, venerabuntur & diligent. Iustus enim vt sis, non solùm non nocebis, sed etiam

etiā nocētes prohibebis: nam nihil nocere non est iustitia, sed abstinentia alieni.

Ibidem.

a f Ista iustitiæ regula tenēda est, vt reuerentia disciplinæ eius neque nimia negligentiæ communitate despecta vilescat, neque seueriori atrocitate durata, gratiā humanæ amabilitatis amittat.

Seneca. in proverb.

a g Ab alio expectes, quod alteri feceris, præstabis parentibus pietatem, cognatis dilectionē, pacem cum hominibus habebis, bellum cum vitiis præstabis, amicis fidem, omnibus æquitatem.

Vide etiam in tit. Consideratio. m. Dolor. a. Fortitudo. m. q. Hypocrisis. a c. Iudex. a n. Lex. c. d. h. i. Misericordia. h. a. c. Munus. h. Pax. e. Peccatum. y. Pietas. ag. Rapina. c l. Sapientia. a i. Virtus. h.

Iuuentus.

Ambr. de viduis libro 1.

a VLcina est lapsibus adolescentia, quia variarum æstus cupiditatū, feruore calentis inflammatur ætatis.

Ambr. sup Beati immaculati.

b Præmittit ætatis generalē iactātiam, quò plus cōmendat humilitatis suę gratiā: nō mirabilis humilitas in senectute, quæ effœta viribꝰ, debilitata fracturis, tristis doloribus, anhela suspiriis, cocta curarū æstibus, & in ipsa viuendi mœsto fastidio alacritate est oblita iactantiæ: Rara sanè iuuenibus est humilitas, ideóq; mirāda, dum

ætas

ætas viget, dum vires solidæ, dum sanguis æstuat, dū solicitudo nescitur, dum ignoratur debilitas, dum lætitia frequētatur: tunc feruet iactantia, tunc se iuuentus extollit affectus, tunc humilitas quasi vilescit, abiecta contemnitur, tunc subiectio de genere cōscientiæ æstimatur infirmitas.

Ber. Epi. ad Theobaldū milietum.

c Multos videmus iuniorum, super senes, intēdere moribus dies, antiquorum tempora præuenire meritis. & quod deest ætati, virtutibus compensare: quia iuxta Apostolum, ne quis contemnat adolescentiam bonæ indolis. senectus venerabilis nō est numero annorum, sed magis merito morum computata.

Cypri. de 12. abusionibus.

d Sicut in senibus sobrietas, & morū pfectio requiritur: ita in adolescētibus obsequiū, & subiectio, & obediētia ritè debet.

Idem.

e Sicut fructus non inuenitur in arbore, in qua flos prius nō adparuerit, sic in senectute honorem legitimum consequi non poterit, qui in adolescētia disciplinæ alicuius exercitatione non laborarit. Disciplina igitur absque obedientia qualiter fieri poterit? Adolescens ergo sine obedientia, adolescens sine disciplina est.

Cassi. in epistol.

f In dignè transacta adolescētia, odiosam efficit senectutē, & honestè acta superior ætas fructus capit auctoritatis. Quid enim senectus surripere valet, in quo iuuentus reprehensibilis non fuit?

g Diuitiæ senum, non sunt canities capitis, sed industriæ iuuenturis, nec plurium annorum circulis, sed laborum præteritorum stipendiis metiendæ. *Ibidem.*

h Nulla erit processu temporis difficilis clementia Principi, qui in annis pueribus didicit seruire pietati. *Sen. in ep.*

i Magnū expecta gaudiū, quū puerilem animum deposueris, & te in virum Philosophiæ descripseris. Adhuc em̄ nō pueritia, sed quod grauius est, puerilitas remanet, & hoc quidem peius est, quòd auctoritatē habemus senum, vitia verò puerorum, nec puerorum tantum, sed etiam infantium. *Senec. 16. epist.*

k Adolescentulum verbosum & eloquentiæ studentem, cum sit sapientiæ inanis, nō aliud, quàm hostem iustitiæ reputa. *Bern. ad Eugeniū.*

l Impossibile est iuuenem vitiis carnis non rentari. *Hiero.*

m Honor adolescentium est, timorē Dei habere, parētibus deferre: honorē habere seniotibus, castitatem tueri, humilitatē nō aspernari, diligere clemētiā & verecundiā, quæ ornamenta sunt iuuenilis ętatis. In senibus grauitas, in iuuenibus alacritas, in adolescentibus verecundia commendatur. *Ambr. de officiis.*

n Sicut ignis in lignis viridibus suffocatur. *Hiero. ad Nepotia.*

tur, ita sapientia in adolescentia, tentationibus & libidine impedita, non explicat suum fulgorē, niū labore & studio & oratione incentiua iunctutis intra repellātur.

Vide etiam in tit. Caro. c. Castitas, p. Consilium, u. Conuersio, n. Addicere, q, r. Honestas, d. Regere, f. Senectus, d, h, r, f.

Labor.

Augu. de virginita te. a Diuersis seminibus pectoris tui colles fere, nunc alimoniis mediocribus, nunc ieiuniis parcioribus, lectione, opere, prece: vt mutatio laboris induciæ sint quietis.

Augu. de opere mo. b Citius auditur vna oratio obedientis, quàm decem milia cōtemnentis: talis fuit oratio Pharisæi.

Grego. 5. moral. c Non desinatis in labore persistere, quia sublenatio laboris, est vitiū colloborantis.

Grego. in moral. d Sancti viri, quos labores nunc veritati commendantes exhibent, tot iam remunerationis suæ pignora intra spei suæ cubiculum clausa tenent.

Greg. super Ezec. e Quibusdam prauis mentibus nihil est laboriosius, quàm si eis præcipiatur, vt in huius mundi actibus non laborent.

Hiero. in epist. f Nullus labor durus, nullum tempus videri longum debet, quo gloria æternitatis acquiritur.

Hiero. ad g Quantis sudoribus hæreditas cæsa expeti

petitur, & minore labore promissa margarita Christi emi poterat. *Nepotia.*

h Qui in labore hominum non sunt, in labore profecto Dæmonum erunt *Ber. super cantica.*

i Causam laboris cogitet in labore, vt ipsa ei pœnam, quam patitur, repræsentet. *Ber. 8 ser.*

k Libentius suscipitur labor pro desiderio voluntatis, quàm pro amore virtutis. *Leo papæ de ieiunio septimi mensis.*

l Generosos animos labor nutrit, laborem si recuses, parum esse potes. Non est viri, timere sudorem. *Sen. 31. ep.*

m Multū abhorret opus, cuius inchoatio inuidia, cōtinuatio est labor, finis est odiū. *Sen. in ep.*

n Si qua per laborē rectè feceritis, labor citò receder, beneficium dum viuitis, non abscedit. Si qua per voluptatem prauā nequiter feceritis, voluptas citò abibit, nequiter factum apud vos semper manebit. *Sene. ibid.*

Vide etiam in tit. Acedia, f. g. Consolatio, e. Honor, e. Perseuerantia. f. Religio, k. Sapientia, a. k. Solicitudo, a. Virtus, g.

Lachrymæ.

a Lachrymas Petri lego, satisfactionem non lego. sed quod defendi non potest, abluí potest. Lauant lachrymæ delictum, quod voce pudor est dicere vel confiteri. Lachrymæ veniam non postulant, sed merentur. *Ambr. super Lucā. lib. 9.*

b Fleuit amarè, vt lachrymæ lauarent de *Amb. ibi.*

lictũ, tu similiter lachrymis dilue culpam.
Non inuenio quid dixerit, sed quod fleuit.

Ambro. de obitu Valentin. c Pascunt frequenter lachrymæ, & mentem alleuant fletus: refrigerant pectus, & mœstum consolantur. Est enim piis affectibus quædam flendi volũtas, & plerũque graues lachrymas euaporat dolor.

Hiero. in epist. d O lachryma humilis, tua est potentia, tuum regnum, tribunal iudicis non vereris, amicorum tuorum accusatoribus silentium imponis: non est, qui te accedere vetet, si sola intraueris, vacua non redibis, magis crucias diabolum, quàm pœna infernalis. Quid plura? Vincis inuincibilem: ligas omnipotẽtẽ: inclinas filium Virginis.

Hier. ibid. e Docente te in ecclesia, nõ clamor populi, sed gemitus suscitetur. Lachrymæ auditorũ laudes tuæ sint. Petrum ter negantem, amaræ in locũ suum restituere lachrymæ.

Hie. super Esaiam. f Oratio Deum lenit, sed lachryma cogit, hæc vngit, illa pungit.

Greg. sup ill. ho. 7. in p Ezech. Holocaustũ pingue fiat, &c. g Holocaustum siccum, est bonum opus, quod orationis lachrymæ non infundunt, holocaustum pingue est, quando hoc, quod bene agitur, corde humili etiã per lachrymas irrigatur.

Gre. in regist. tra h Irriguum superius accipit anima tua, quum se lachrymis regni cœlestis desiderio affligit. irriguum verò inferius accipit.

quum

quum inferni supplicia flendo pertimescit.

Elias illud filia Caleb &c. i Vniuscuiusque mens tantũ pœnitendo compunctionis suæ bibat lachrymas, quantum se à Deo meminit amisisse per culpas.

Greg. in pastorali. k Sæpe quod torpentes latuit, fletibus in noteſcit, & afflicta mens certius inuenit malum, quod fecerat, & reatum suum, cuius secura non meminit, hunc in se commota deprehendit.

Ber. super cantica. l Lachrymæ pœnitentium vinum sunt angelorum, quia in illis odor vitæ, sapor gratiæ, gustus indulgentiæ, sanitas redeuntis innocẽtiæ, reconciliationis iocunditas, & serenatæ conscientiæ suauitas.

Ber. ibid. m Illas enim lachrymas verè in vinum mutari bonum dixerim, quæ supernæ compassionis affectu in feruorem prodeũt charitatis, pro qua etiã ad horã tui ipsius immemor sobria quadam ebrietate videris.

Ber. in ser. n Ecce pro omnibus, quæ ab initio conuersationis meæ mihi retribuit, compunctionem videlicet lachrymarum, deuotionem in meditationibus, consolationem in laboribus, directionẽ in meis actionibus, pro his inquam innumeris aliis beneficiis quid ei retribuam rursus? qui totum dedit, quid vlterius impendere habeo?

Bernard. o Delitiæ angelorum sunt lachrymę nostræ, & delectabiles lachrymæ pœnitentis.

Ber. de cõtemptu mundi.

p Felices lachrymæ, quas benignæ manus cõditoris abstergit: & beati oculi, qui in talibus liqueheri elegerunt, q̃ eleuari in superbiam, quam omne sublime videre, quam auaritiæ & petulantiæ famulari.

Chryso. in ferm.

q Nemo ad Deũ aliquido flens accessit, qui non quod postulauit acceperit, nullus ab eo beneficia dolẽter optauit, qui nõ impetrarit. Ipse enim est, qui consolatur flentes, dolentes curat, pœnitentes informat.

Chrys. super Matt.

r Sicut post vehementes imbres, mundus aër ac purus efficitur, ita & post lachrymarum pluuias serenitas mẽtis sequitur atque tranquillitas.

Cas. super psal. Fac mihi lachrymæ meæ, &c. Victori. Petr. Blesen.

s Fletus, est cibus animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum.

t Luctus est, quum quis exacerbato animo quo l minus vltionis potest in superiorem, in seipso studet fletibus satisfacere.

v Multis enim consolationi sunt lachrymæ, & ex parte maxima magnitudinẽ doloris minuunt. dolor siquidem speciẽ ignis gerit, qui dum plus tegitur, plus ignescit.

Vide etiam in tit. Coniugiũ, a c. Dolor, e. Gaudium, h. Iustitia, q. Pœnitentia, y, a o.

Lascinia.

Ambr. de offi. lib. 1.

a CAueamus ne dũ laxare animũ volumus, soluamus omnẽ harmoniã, quasi

quasi conceptum quendam bonorum operum. Vsus enim cito inflectit naturam.

Chrys. super p ill. Matt. 14. Dicam temerarias, &c.

b Vbi saltatio, ibi diabolus: neque enim Deus ad hoc nobis dedit pedes, vt cum cameli saltemus, sed vt cum angelis chorum faciamus. In saltibus lætantur dæmones, & exultant ministri dæmonum.

Chrys. ibi.

c Puellam, propter quam iniquæ adparebant nuptiæ, occultari oportebat, vt conuitium matris meretricis occultaretur.

Tullius in rhetori.

d Si volumus, magna sæpe intelligemus ex paruis, ex oculorum intuitu, ex remissis aut contractis supercilijs, ex mœstitia, ex hilaritate, ex risu, ex locutione, ex contentione vocis vel summissione, & cæteris similibus facilè iudicabimus, quod eorum aptè fiat, quidue ab officio discrepet.

Tull. li. 1. de offi.

e Sicut pueris nõ omnem ludendi licentiam damus, sed eã, quæ ab honestis actionibus nõ sit aliena, sic in ipso loco aliquod probi ingenij eluceat.

Ibidem.

f Non ita generati à natura sumus, vt ad ludum & iocum facti esse videamur, sed ad seueritatem potiùs, & ad quædam studia grauiora atque maiora.

Ibidem.

g Ludo & ioco vti quidem licet, sed sicut somno & quietibus cæteris, tunc cùm grauioribus & seriis rebus satisfecerimus.

Seneca.

h Sic te geras sapienter, vt nullus te ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

beat tanquam asperũ, nec contemnat quasi vilem. Illi autẽ qui in ludo deficiunt, neque ipsi dicũt aliquod ridiculum, & dicentibus molesti sunt, quia scilicet moderatos aliorum ludos non recipiunt.

Sen. de 4. virtut.

i Omnia tolerabilia præter turpitudinẽ crede, à verbis quoque turpibus abstineto, quia licẽtia eorũ impudentiam nutrit. Sermones vtiles magis, q̃ facetos & affabiles ama. Miscebis interdũ seriis iocos, sed temperatos, & sine detrimẽto dignitatis & verecundiæ. Nam reprehensibilis ludus est, si immodicus, si pueriliter effusus, si muliebriter factus. Odibilẽ quoq; hominẽ facit risus aut superbꝰ, aut clarus, aut malignus, aut furtiuus, aut alienis malis euocatus.

Vide etiam in ti. Cõsolatio. c. Cõuersatio, f, b, a i, b, a. Diuitiæ, a m. Gaudiũ, d. Gula, h, m. Honestas, d. Laus, a b. Loquacitas, d, Modestia, Otiositas, d. Ornatus, & Prælatio, e, m. Religio, a f. Tristitia, g. Virginitas, a f.

Laus.

Au. de ser. domini in monte.

a LAus humana nõ appeti à sapiente, sed subsequi debet sapientes, & rectè facientem, vt illi proficiant, qui etiam imitari possunt quod laudant.

Augu. super psal.

b Securitas laudis in laude Dei est. Vbi laudator securus est? vbi non timet, ne de laudato erubescat.

c Bonum

c Bonum laudare, non laudato, sed laudantibus prodest. *Augu. super Ioan.*

d Ibi est à vanitate remota laudatio, vbi etiam vituperatio ab offensione secura est. *Augu. ad Dioscorũ.*

e Non huius laudis vires sentit, nisi qui ei bellum indixerit: quia & si cuiquam facile est laude carere, dum negatur, difficile est ea non delectari, dum offertur. *Aug. ibid.*

f Non prohibet videri vt Deus laudetur, sed videri vt ipsi laudentur. *Au. super ill. Mat. 6.*

g Hanc opinionẽ faciliter præsumptam quæso deponas, tuũq; animũ quanuis erga me beneuolentissimum soluas, atq; eruas: ac de me mihi magis, q̃ vlli alteri credas. *Ne iustitia vestra faciatis coram hom.*

h Nec valde gaudere debemus, quando laudamur, nec contristari, quando vituperamur: quia nec deprauare iniuria, nec coronare potest laus aliena. *&c. Augu. in epi. ad Volusiam.*

i Quid est quod dicis, ego diues, ille pauper? Sarcinam tuam commemoras, pondus tuum laudas, taceas laudes tuas, qui miserationes tuas non consideras. *Ibidem. Augu. de doctrina Christiana.*

k Esse humilem est, nolle laudari in se. Qui ergo in se laudari appetit, superbus esse conuincitur. *Augu. super illud psal. 5.*

l Apuleius auditoribus suis admirantibus doctrinam commendabat, non auiditate consequendæ laudis, sed charitate seminandæ veritatis. *Augu. super Gene.*

Aug. in quodã ep.

m Laudamus mẽdaciter, delectamur inaniter, & vani sunt, qui laudantur, & mẽdaces, qui laudant. Alij laudãtur, & ficti sunt: alij laudant, quod putant, & falli sunt: alij vtrorũq; præconiis gloriãtur, & vani sunt.

Ambro. in Natali sanctiEusebij.

n Dicit Serimo diuinus, ne laudueris hominem in vita sua, tanquã si diceret: Lauda post mortem, magnifica post consummationem. Duplici tamen ex causa vtilius est homini memoriæ laudem dare, quam vitæ, vt illo potissimũ tempore merita sanctitatis extollas, quando nec laudantẽ adulatio mouet, nec laudatũ tentat elatio. Laudã ergo post pericula, prædica securũ, lauda nauigantis felicitatem, sed quum peruenerit ad portum. lauda ducis virtutem, sed quum perductus est ad triumphum. Quis autem diues possit hic sine trepidatione laudari, qui & de præterito meminit se habere, quod doleat & de futuro videt sibi superesse quod timeat?

Hiero. in epi.

o Plures in hoc ipso placere cupiũt, quod placere contemnunt: & mirum in modum laus, dum vitatur, appetitur.

Ibidem.

p Vilium satis hominũ est & suã laudem quærentium, alios viles facere, quia asseriis vituperatione se laudari putant, & qui suo merito placere non possunt, placere volunt in comparatione peiorum.

q Caue

q Caue ne hominum rumusculos acceperis, caue ne offensam Dei in populorum laudes commutes. Hiero. ad Nepotia.

r Si verè laudabilis esse cupis, laudes hominũ ne requiras: quia quãuis alicui sit facile laudẽ nõ curare, dum negatur, est tamẽ difficile ea non delectari, quum offertur. Hiero. ad Celantiã.

s Sæpe bono operi dum laus humana obuiat, mentẽ operãtis immutat, quæ quãuis quæsita nõ fuerit, tamẽ oblata delectat. Grego. in mora.

t Penè omne, quod de Deo dicitur, eo ipso iam indignũ est quod potuit dici. Nã cuius laudi non sufficit obstupescens conscientia, quomodo sufficit loquens lingua? Ibidem.

v Laus sua iustos cruciat, iniquos exultat; sed iustos dum cruciat, purgat iniquos: dum lætificat, reprobos monstrat. Ibidem.

x Quum per accepta bona reprobi in sua Laude se eleuant, ipsis muneribus contra largitorem pugnant. Inde quippe contra dãtem superbiunt, vnde ei amplius humiles esse debuerunt. Greg. lib. 8. moral.

y Qui inchoatæ virtutis ab humano honore laudem receperit, quasi plantati ligni ante tempus comedit. Ibidem.

z Quò arbor altiùs ad superiora surrexerit, eò vim vẽtorũ vehemẽtiùs sentit, quia quò plus quisq; in bona opera attollitur, eò ampliori ab ore laudãtiũ flatu fatigatur. Greg. 22. moral.

Valde

Ibidem. ab Valde perfectorũ est sic ostenso opere autoris gloriã querere, vt de illata laude nesciat priuata exultatione gaudere.

Ibidem. ac Quasi latrunculus est appetitus laudis humanæ, qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur, vt ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur.

Cre. in ps. ad Nescit laudem, dum suppetit, fugere, qui ad hanc didicit, cũ deesset, anhelare,

Ibidem. & ps. ae Quum enim pro recto opere laus transitoria quæritur, æterna retributione res digna vili pretio venundatur.

Ibidem. af Quisquis laudis cõcupiscentias calcare non sufficit, ædificationis fraudem perpetrat, si bona quæ egit occultat.

Bern. sup. cant. ag Laus in nobis referatur ad ipsum laudabilium vniuersorũ autorem & largitorem: nõ sic tẽ, quemadmodum ab hypocritis, nõ sola cõsuetudine, sicut à secularibus, sed nec necessitate quidem, vt iumenta ferendis oneribus applicantur, sed sicut decet sanctos synceritate fida, deuotione solicita, hilaritate grata sed non dissoluta.

Chrys. de laud. Pauli homi 5. ah Extrema dementia est, nulla immittente necessitate rerum, & necessitate violenta, propriis laudibus velle decorari. Non est secundum Deum loqui: iudicium est potiùs istud infamiæ: hoc enim omnem nobis mercedem euacuat.

Non

ai Non laudatur de fide leprosus, quia in lege doctus: hic alienigena scilicet centurio laudatur: quia legis ignarus. in modico enim sermone sapientiæ plus laudatur rusticus, quàm in magno philosophus, & puer si aliquid dixerit sapienter, laudatur, vbi perfectior non auditur. *Chry. sup. in Mat. 8. Auditũ leuius mi.*

ak Iustum est, vt bene gerentibus laudis tribuatur assensus. Nã si equorum cursus hominũ clamoribus incitatur, & insonãtiũ manib' agitatur, vt nutis animalib' velocitas appetatur, quantum inde homines stimulari posse credimus, quos ad laudis auiditatem singulariter incendimus? *Cas. lib. 1. epis.*

al Gloriosis quippe gratiosiora sunt præconia quàm tributa, quia stipendium & tyranno impenditur. laudis autem prædicatio non nisi bono Principi debetur. *Cas. li. 2. epi. 20.*

am Generosus est, parẽtes laudat: diues est, nõ credo fortunæ: validus est, ægritudine fatigabitur: pernix est, abibit in senectutẽ: formosus est, expecta parum, & nõ erit. *Aphrem. de Deo Socr.*

an In homine quoq; illud laudãdũ est, quod ipsius est. familiã formosam habet, & domũ pulchrã, multũ serit, multum fœnerat, nihil horũ in ipso est, sed citra ipm. laudã illo, quod nec eripi potest, nec dari, quod propriũ hominis est. quæris quid sit? Animus, & ratio in animo perfecta. *Se. 41. epi.*

Quid

Quid autẽ est ratio: hoc ab illo exigat rem facilimã, secundum naturam suam viuere.

Ibidem. ao Quid stultius est, quàm in homine aliena laudare? Quid eo dementius, qui ea miratur, quæ ad alium transferri protinus possunt? Nemo gloriari, nisi de suo debet.

Se. in epi. 89 ap Lauda parce, vitupera parcius: similiter em reprehensibilis nimia laudatio, & immoderata vituperatio. illa siquidẽ adulatione, ista malignitate suspecta est: testimonium veritati, non amicitiæ reddas.

Sen de. 4. vir. i quadam epi. aq Sit tibi tã triste laudari à turpibus q̃ i laueris ob turpia. Lætior esto, quoties displices malis, & malorũ de te æstimationes prauas, verã tibi laudationem adscribe. Sectator epularũ nõ de bene viuẽte, sed de bene pascẽte laudabilẽ pfert sententiã.

Sen. 69 epist. ar Nolo nolo, laudes me: ò magnũ virũ! cõtẽpsit omnia, & dãnatis humanæ vitæ furoribus, fugit nihil damni, nisi me. Non est quòd proficiẽli causã venire ad me velis, errabis, qui hinc aliquid auxilij speras. nõ me licuit, sed æger hîc habitat. Malo illa, quum dissolueris dicas: Ego istũ bonũ hominẽ putabã. & eruditũ: erexeram aures, dicturus sum: nihil vidi, nil audiui quod cõcupiscerem, ad quod reuerterer, quum se offerat: nõ est agendum hoc vt de te hoies loquãtur, sed vt ipse tecum loquaris. Quid aut

autẽ loqueris quòd homines de aliis libẽtissimè faciunt, de te apud te malè æstimant?

Sen lib. de morib. af Bonum est laudari: sed præstãtius est esse laudabilem. neminem citò laudaueris: neminem citò accusaueris. Vitium est, omnia credere: vitium est, nihil credere.

Se. in prou. ar Parua laude dignus est, q̃ tantũ miseris antefertur. Lasciuia & laus nunquam habent concordiam. Quàm magnum est nolle laudari, & esse laudabilem!

Vide etiam in tit. Adulatio & Conscientia. a. d. Conuitium. b a. Deus. p. Eleemosyna. r. Eloquentia. a. Fama, Fauor. Gloria bona. d. Honor. v. Ieiunium. a. k. Prælatio. a r. Sanctitas. t. x. z. Superbia. e. Virtus. z.

Lex.

Aug. lib. de spiritu et litera. Ibidem. a QVod imperatorũ lex minãdo imperat, hoc fides credendo impetrat.

b Lex Dei charitas est, lex data est, vt gratia quæreret. gra data est, vt lex ĩpleretur.

Isi. lib. 2. etymolo. c Factæ sunt leges, vt earũ metu humana coërceatur audacia: tutãque sit inter improbos innocentia: & in ipsis improbis, formidato supplicio, refrænetur nocendi facultas,

Isid. ibid. d Erit lex honesta, iusta, possibilis secũdũ naturã, secũdũ cõsuetudinẽ patriæ, loco tẽporique cõueniẽs, necessaria, vtilis, manifesta quoq; ne aliquid p obscuritatẽ in ea-

ptione

ptione contineat, nullo priuato cõmodo, sed pro cõmuni ciuium vtilitate adscripta.

Ibidem. e Octo genera pœnarũ in legibus contineri Tullius scripsit: id est damnũ, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exiliũ, seruitutem & mortem.

Leo papa. f In his rebus, in quibus nihil statuit certum scriptura diuina, nobis, populi Dei vel institutа maiorum, p lege tenẽda sunt.

Idem. g Meditatio legis est, non solùm in legendis scripturis, sed etiã in his quæ scripta sunt, faciendis.

Cassiodo. h Quid enim potest esse melius, quàm homines in bonis legibus cõfidere, & casus reliquos nõ timere? Iura publica certissima sunt humanæ vitæ solatia, infirmiorum auxilia, & potentium frænatrix: vnde & securitas venit, & conscientia proficit.

Vale. Maxi. de memor. al. di. i Quàm porrò subtiliter Anacharsis leges araneorum telis cõparabat: nã ait illas infirmiora animalia retinere, valentiora trãsmittere: ita his humiles & pauperes constringi, diuites & prapotentes nõ alligari.

Vide etiã in ti. Consuetudo. e. l. m. Dilectio. f. Gratia. e. Perfectio. i. Sacerdos. m.

Liberalitas.

Aug. de disciplina. LIberalitas est motus quidam animi faciens & approbans liberas largitiones sine spe retributionis.

Dand

Aug. de ser. do. in monte. b Dandum est quod nec tibi, nec alteri noceat: & quum negaueris, quod petit iudicãda est iustitia: vt nõ eum inanẽ dimittas: & aliquãdo melius aliquid dabis, etiã quum iniustè petentem correxeris.

Amb. li. 1. de viduis. c Vberior est numus ex paruo, q̃ thesaurus ex maximo: quia nõ tãtum quod detur, sed quantum desiderat perpenditur. Nemo plus tribuit, quàm qui sibi nil reliquit.

Aug. super ep. ad Co. d Non solùm quæritur quantum, sed de quanto & quo animo detur.

Amb. l. 1. de offic. e Dñs non vult simul effundi opes, sed dispensari: nisi fortè vt Eliseus boues suos occidit, & pauperes pauit de eo, quod habuit, vt nulla cura teneretur domestica.

Ibidem. f Nõ illa pfecta est liberalitas, si iactãtiæ causa magis, quã misericordiæ largiaris. affectus tuus nomẽ imponit operi tuo.

Ibidem. g Non probatur liberalitas, vel largitas, si quod alter largitur, alteri quis extorqueat, si iniustè quærat, & iniustè dispensandum putat.

Ibidem. h Perfecta est liberalitas, vbi silẽtio q̃ tegit opus suum: & necessitatibus singulorum occulte subuenit, quem laudat os pauperis, & non labia sua. Denique perfecta liberalitas fide, causa, loco, tempore commendatur: vt principium operis circa domesticos fidei.

Ibidem. i Est alia probãda liberalitas, vt proximos seminis tui non despicias: si egere cognoscas. Melius enim est, vt ipse subuenias tuis, quibus pudor est ab alio, sumptum de poscere, aut alicui postulare subsidium necessitatis non tamẽ vt illi ditiores fieri vélint, quod tu possis conferre inopibus.

Ibidem. k Est duplex liberalitas: vna q subsidio rei adiuuat, id est, vsu pecuniæ. altera, quæ operũ collatione impenditur: q multò frequenter splendidior, multóque præclarior.

Ibidem. l Quicquid ex affectu puro ac syncerõ promittitur, hoc est, decorum, non superfluas ædificationes aggredi, non prætermittere necessarias.

Hiero. ad Pauli. m Considera Christi substantiã, ne imprudenter effundas, id est, ne immoderato iudicio rem pauperum tribuas, non pauperibus, ne secundum dictum prudentissimi viri liberalitate liberalitas pereat.

Hie. l. de viduis. n Liberalitas non cumulatione patrimonij, sed largitatis diffinitur affectu.

Greg. l. ep. o In ipsa aũt liberalitate modus adhibẽdus est rerũ & psonarũ: rerũ, vt nõ oĩa vni, sed singulis q̃dã pstẽtur, vt plurib⁹ prodesse possimus: ita exta illud ꝓpheræ: Dispersit, dedit pauperibus. Personarũ, vt primũ iustis, deinde peccatoribus: q̃bus tamẽ prohibemur dare, nõ qa hoĩes, sed quia peccatores.

Greg. 19. mora. p Quibusdã inopiã ferre nõ valẽtib⁹, tolerabilius est minus tribuere, q̃ post largitatem suã ex inopiæ angustia murmurare.

Ibidem. q Nunquam est vacua manus à munere, sacra cordis repleta est bona voluntate.

Leo papa in appar. Domini. r Nulli parvus est sensus, cui magnus est animus: nec de rei familiaris mensura pẽdet modus pietatis. Maiora quidem sunt impendia diuitum, & munera mediocrium: sed nec discrepat fructus operum, vbi non deest affectus operantium.

Ibidem. s Si nõ est omnium æqualis facultas, debet esse par pietas: quoniã fidelium largitas, non de muneris pensatur pondere, sed de beneuolentiæ quantitate.

Ibidem. t Semper illi, quod largiatur, occurrit, cui bene velle non deficit.

Cas. in ep. v Honestius est rẽ negare, q̃ longos terminos dare: quia minùs decipitur, cui celeriter negatur. Vnde ad multã instantiam res exhibita, chara videtur emptione. Gratius est donum, quod venit ante preces.

Val. l. ser. x Parua, ex voto offerentis magna fiunt munera, consumunt autem autorem suum quæ constiterint extorta.

Boiti. de cõsolatio. y Tunc solum pretiosa est pecunia, quã do vsu largiendi desinit possideri.

Sene. l. de ofsen. be. z Quẽadmodũ sæva & acerbissima crudelitas est, quæ trahit pœnã: & misericor-

dix genus est citò occidere: ita maior est muneris gratia quæ minùs diu pependit. Sicut in telis eadem ferri vis est: sed in infinitum, interest vtrũ excusso lacerto torque intur, an remissa manu effluant: ita illud quod datur scilicet interest quomodo detur, an tardè, an citò.

Ibidem. a b Omnis benignitas properat: & proprium est libenter faciẽtis, citò facere: etiã de die in diẽ trahens profuit, nõ ex animo fecit: itaque duas res maximas perdidit, & tempus, & argumentum amicæ voluntatis.

Ibidem. a c Nonnunquam magis nos obligat, qui dedit parua magnifice, qui regum opes æquauit animo, qui exiguum tribuit, sed qui libenter: qui paupertatis suæ oblitus est, dum in ea respicit, qui occasionem qua prodesset, quæsiuit.

Seneca. a d Multò que gratius venit quod facili, quod ex plena manu venit, seu datur: exiguũ est quod in me contulit, sed amplius non potuit. At hoc, quod dedit: magnum est: sed dubitauit, sed distulit: sed cum daret, gemuit, sed superbè dedit: sed quum congulit, ambitioni dedit, non mihi.

Ibidem. a e Nou refert quid sit, quod datur: nisi à volente volenti. A quibus ergo accipiemus? vt breuiter tibi respondeam, ab his, quibus dedisse videamus.

Vnum

a f Vnum bene positum beneficium, multorum amissorum solatur damna. Beneficium est beneuola actio, tribuẽs gaudium, capiẽnsq; tribuendo: & etiam id, quod facit, prona & sponte sua parata. *Seneca. ibid.*

a g Caue ne beneficiũ maius sit facultate tua: inest enim tali liberalitati cupiditas rapiendi, vt ad largiẽdum suppetãt copiæ. Sequũtur enim talẽ largitionem rapinæ: quũ eo enim dãdo egere cœperint: aliis bonis manus inferre coguntur: & maiora odia eorũ assequuntur, quib⁹ ademerunt, quàm fauores eorũ, quibus dederũt. *Ibidem.*

a h Officiũ liberalitatis est omni petẽti dare, deos imitari. Si deos imitaris, da etiã ingratis. Nã & sceleratis Sol oritur, & Piratis maria patent. dij rerũ omniũ optimi autores, ignorantibus beneficia dare incipiunt, ingratis perseuerãt: non cessant. Dij beneficia cõgerere, vnã sortiti intẽtionem scilicet ꝓdesse, imitemur illos. dem⁹, etiã si multa in irritũ data sunt. Ingrat⁹ est: non fecit mihi iniuriã, sed sibi. nam gratũ beneficium semper delectat, ingratũ semel. *Ibidem.*

a i Duo sunt genera largorum: quorum alteri dispensatores: alteri liberales, dispẽsatores, qui epulis & muneribus histrionũ & lenonum pecunias profundũt, quorum memoriam aut breuem, aut nullam sunt *Ibidem.*

relicturi: liberales, q suis facultatibus aut captos, aut prædonibus redimunt, aut amicos in filiarum collocatione iuuant: vel in alia re quærenda vel agenda.

Sen. 83 epi. a k Refert cuius animi sit, qui præstat, non cuius status. nō est gloriosum, quod ab inuito & tergiuersante sit: nihil facit virtus, quod necesse est.

Ibidem. a l Multi sunt q nō donāt, sed proiiciūt. Non voco liberalem, pecuniæ suę iratum.

Sen. lib de benefic. in. a m Ab Antigono Cynicus petit talentū. Respōdit plus esse, quàm Cynicum deceret petere: repulsus, petit denarium. Rūdit minus esse, quā qō regem deceret dare. Turpissima hmōi cauillatio est. Inuenit enim qūo neutrū daret. In talēto Cynicū, in denario regem respexit, cum posset & denarium Cynico dare, & talentum tanquā rex.

Ibidem. a n Melius Alexāder, cū daret ciuitatem cuidā dicenti nō cōuenire ciuitatē humili fortunæ suæ: respōdit: Nō quæro qd oporteat te accipere, sed quid deceat me dare. Socrati cū multa p suis facultatibus offerret Aeschines pauper auditor, ait: Nihil, inquit, dignū te, qd tibi dare possem inuenio: & ob hoc solū me pauperem esse sentio, tamē dono tibi vnū quod habeo, meipsum. hoc autē munus rogo qualecūque est, boni cogites: alij em cū multū tibi darent,

plus

plus sibi reliquerunt: sed ego mihi de me nihil reliqui. Nemo enim plus tribuit, quā qui sibi nihil reliquit: ait Socrates: Tu, inquit magnum munus mihi das, vbi te tam paruo æstimas. Habebo itaque curæ, vt te meliorē tibi reddā, q̄ accepi. Ecce quomodo æstimes, hoc munere vicit omnem inuenū opulentorū munificentiam. Vides quo modo animus inuenit liberaliratis materiā etiā inter angustias, neq; existimes illū vilē sibi fuisse: qa pretiū se sibi fecit ingeniosus adolescēs. Non ergo quæra quæque sint, sed à quali, prospiciendum est.

a o Melius puto apud pauperes bonos, q̄ apud diuites magnos collocari beneficiū: & reddit rationem. Nam qui locupletes sunt beneficio obligari nolūt. imò quū acceperint beneficiū, quāuis magnum, aut beneficiū se priùs dedisse arbitrātur: aut aliquid à se expectari suspicātur. cū verò inopi bono benefacis, spectatū se, nō suā fortunam putat. & ideo si in contentione res venerit, sequere Themistoclem, qui ait de nuptiis filiæ suæ consultus, malo virū, qui pecunia egeat, quàm pecuniam quæ viro. Senec. de bene.

a p Sicut non est liberalis, qui sibi donat: nec clemens, qui sibi ignoscit: nec misericors, qui malis suis tangitur, sed qui aliis: ita etiam nemo sibi ipū beneficiū dat, sed Sen. libro 1. de benefic.

naturæ suæ parat, quæ monet ad refutanda nocitura, & appetenda profitua.

Seneca in proverb. a q Bis est gratũ, si qd opus est, vltrò offeras. Benignus etiã cãm dandi cogitat, cui semper dederis, vbi negas, rapere imperas.

Sene. ibid. ar Duplex sit bonitas, quũ accedit celeritas: minus decipitur, cui negatur celerius. Ages sic alienũ negotiũ, vt tuũ non obliuiscaris: amico ita p̃sto, vt tibi nõ noceas.

Vide etiã in ti. Beneficẽtia & Hospitalitas & Parentes. b. Paupertas. q. Peritio. l. m. Promissio. b. d. e. Seruitium. m. *Libertas.*

Augus. de vera religione. a QVem delectat vera libertas, ab amore rerum mutabilium liber esse appetat, & quem regnare delectat: vni omnium regnatori deo subiectus sit, plus eum diligendo, quàm semetipsum.

Aug. li. ad inquisitiones Ianuarij. b Quidam religionẽ nostrã, quàm manifestissimis & paucissimis celebrationũ sacramentis de misericordia volunt esse liberam, seruilibus premunt oneribus.

Augus. de correctiõe et gratia. c Prima libertas voluntatis erat, posse non peccare: nouissima erit multò magis non posse peccare. Prima immortalitas erat, posse non mori: nouissima erit multò magis non posse mori. Prima erat perseuerantiæ potestas, bonum posse non deserere. nouissima erit perseuerentiæ felicitas, bonum non posse deserere.

d Ille

d Ille vero in quauis cõditione seruitij liber est, qui amore non capitur: auaritiæ vinculis non tenetur: meru criminis non alligatur: qui securus expectat præsentia: quem non terrent futura. *Ambro. de Ioseph.*

e Cùm nobis triplex posita sit libertas, à peccato, à miseria, à necessitate: hanc vltimo loco positã cõtulit nobis in cõditione naturæ. In prima, restauramur à gratia, media per diligentiam gratiæ comitata, exercetur in via: tertia autem reseruatur nobis in patria. dicatur prima libertas naturæ. secunda gratiæ, tertia gloriæ. Prima habet multũ honoris: secunda plurimum virturis: nouissima cumulũ iocunditatis. *Ber. de libero arbitrio.*

f Liber est æstimandus, qui nulli turpitudini seruit.

g Quid est libertas? potestas viuẽdi vt velis. Quis igitur viuit, vt vult, nisi qui recta sequitur? Soli hoc cõtingit sapiẽti, vt nihil faciat inuitus, nihil dolens, nihil coactus. Quis neget omnes leues, omnes cupidos, oẽs deniq; improbos esse seruos? An ille mihi liber est, cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit, iubet, vetat quod videtur? q nihil imperãti negare potest, nihil recusare audet? poscit, dãdũ est: vocat, veniendũ: eiicit, abeũdũ: minatur, extimescendũ. ego verò istũ non modò seruũ, sed *Cic. i. par.*

nequissimũ seruum, etiam si in amplissima familia natus sit, appellandum puto.

Senec. 31. epistol.

h Qui reges, aut libertũ, aut seruus nomina ex ambitiõe, aut iniuria nota suspicere in cœlum ex angulo licet.

Sene. 47. epistol.

i Quid sit libertas quæris? nulli rei seruire, nulli necessitati, nullis casibus, fortunam in æquum reducere.

Seneca. in prouerb.

k Liber non est, quem superbus inflammat animus.

Vide etiam in titu. Nobilitas & sacramentum a. & in titu. Seruitus & Violétia.

Libido.

Augus. de fide ad Petrum.

a SIne libidine non est parentũ cõcubitus: ob hoc ex eorũ carne nascentiũ non potest sine peccato esse conceptus.

Ambro. in quadã ep.

b Libido velut festuca est, citò accenditur, propè consumitur,

Amb. lib. de Abel et Cain.

c Sæuus criminum stimulus libidó est, quæ nunquam manere quietũ patitur affectum: nocte feruet, die anhelat.

Hie. ẽ quadam epist.

d Non vsus rerum, sed libido vrentis in culpa est.

Hie. ibid.

e Libidinosa mẽs ardẽtiùs honesta persequitur: & quod cũ licet, dulciùs suspicatur.

Hie. ẽ epi. ad salui.

f In serico & in pannis eadẽ dominatur libido, nec regum purpuram timet: nec mendicãtium spernit squalorem: multòq; melius est stomachum dolere, quàm mentem

tem: imperare corpori, quàm seruire: gressu vacillare, quàm pudicitia. Nisi statim nobis pœnitentiæ subsidia blandiantur: quæ sunt infelicium remedia: cauendum est vulnus, quod dolore curatur.

Hie. ẽ epi.

g Vẽter mero æstuãs, citò spumat in libidinẽ. Vẽter enim & genitalia vicina sunt: & ynũ alteri subministrat. Ex vicinitate enim membrorũ sequitur consœleratio vitiorum.

Tul. 2. de Rhet.

h Nulla faciliùs ad maleficiũ causa quã turpis amor, & intemperans libido commouere potuit.

Sene. li. de remedijs.

i Libidinis initium continebis, si exitũ cogitaueris.

Vide etiã in ti. Virgitas. t. Voluptas. g.

Loquacitas.

Augus.

a ABsit vt multiloquium deputẽ quãdo necessaria dicuntur, quantalibet sermonum multitudine, aut prolixitate dicuntur.

Ambr. sup Beati immaculati.

b Periculum est dicere non solum falsa, sed etiam vera: si is ea, non quibus oportet, insinuet: quod vitium quadripartitum est: vel adulationis, vel auaritiæ, vel iactantiæ, vel loquacitatis incautæ.

Amb. de officiũ.

c Quãplures vidi loquendo in peccatũ incidisse. Vix quempiam tacendo, ideòq; tacere nosse, quàm loqui, difficilius est.

Amb. ibi.

d Alliga sermonẽ tuũ ne luxuriet, ne lasciui

sciuiat,& multiloqa peccata sibi colliget. Si restrictior & ripis coerceatur, citò lutũ colligit amnis & vndas. Iugũ sit verbis tuis & statera atq; mesura, vt sit grauitas in sensu, in sermone põdus, atq; in verbis mod⁹.

Ambr. li. 1. de virginitate.

e Ingreditur mors per ostiũ tuũ, si fallsum loquaris, si turpiter, si procaciter: postremò, si vbi non oportet, loquaris.

Hiero. ad Nepotia.

f Verba voluere, & apud imperitũ vulg⁹, admirationẽ sui facere, indoctorum hominũ est. Nihil tã facile, q̃ vilẽ plebẽ, & indoctam volubilitatem linguæ decipere, quæ quicquid non intelligit, plus miratur.

Gre. lib. 7. moraliũ.

g Tẽpus tacẽdi & tẽpus loquẽdi: discreta vicissitudine pẽsanda sunt tempora, ne aut quum restringi lingua debet, per verba se inutiliter soluat: aut quum loqui vtiliter potest, semetipsam pigrè restringat.

Grego. in pasto.

h Qui dimittit aquã, caput est iurgiorũ. Aquã qppe dimittere, est linguã in fluxu elo quij relaxare. quo cõtra in bona etiã pte dicitur aqua ꝓfunda, verba ex ore viri. Qui ergo dimittit aquã, caput est iurgiorũ quia qui linguã nõ refrænat, cõcordiã dissipat.

Gre. lib. 5. moraliũ.

i Quot superuacuis verbis mẽs à silẽtij sui cẽsura dissipatur, quasi tot ruinis extra seducitur. vnde redire interius ad sui cognitionẽ nõ sufficit: q̃ ꝑ multiloquiũ exteri⁹ sparsa vim intimæ cõsiderationis amittit.

k Praui sicut in sensu leues sunt, ita in locutione præcipites: q̃ quod leuis cõscientia cõcipit, leuior protinus lingua prodit. *Ibid. li. 5.*

l Lingua sub magni moderaminis libra tione frænãda est, non insolubiliter obliganda, ne aut laxata in vitium defluat: aut restricta etiam ab vtilitate torpescat. *Ibid. li. 8.*

m Si illatas molestias lingua tráquillè diceret, à cõscientia dolor emanaret. Vulnera nõ clausa plus cruciãt: q̃ quũ putredo, quę int' feruet, eiicitur, ad salutẽ dolor aperit. *Idẽ. lib. 7.*

n Quum intentionem bonam locutio cauta non sequitur, ipsa pietatis propositio in transgressionis vitium vertitur. *Ibid. li. 5.*

o Isti sunt casus culpę crescẽtis: vt lingua, quũ nõ restringit, neq; aquã vbi ceciderit iaceat, sed semper ad deteriora descendat. *Ibi. li. 16.*

p Tenerũ mẽbrũ est lingua, & ramẽ vix teneri potest: substãtia quidẽ infirmũ atq; exiguum, sed vsu magnum & validum. in venis tenuis est & lata: ideò aptissimũ euacuandis sordibus instrumentum. *Bern. in quadr. ser.*

q Leuis quidem sermo, quia leuiter volat, sed grauiter vulnerat. leuiter transit, sed grauiter vrit. leuiter penetrat animũ, sed non leuiter exit, leuiter profert, sed nõ leuiter reuocatur. facilè volat, ideò charitatem facilè violat. *Ber. ibid.*

r Vanus sermo citò polluit mentem, & facilè agitur, quod libenter auditur. *Isi. in li. de soliloquio.*

Glo. sup il lud pro. verb. 15.

s Sapiens non solùm quod loquitur, sed etiam opportunitatē loci, & temporis & personæ quū loquitur, diligenter inquirit.

Hug. li. 2. de anima.

t Vanus sermo, vanę, cōsciētiæ est index. mores hominis lingua pādit. qualis sermo ostēditur, talis animus approbatur: qñ ex abūdātia cordis os loqtur. Sermo van' nō erit absq; iudicio, qa ab oī statu rectitudinis deuiāt, qui per vana verba dilabuntur.

Ibidem.

v Lingua dicitur, quia lingit adulando, mordet detrahēdo, attrahit mētiēdo, ligat & ligari nō pōt: labilis est, & teneri nō potest, sed labit & fallit. Labitur vt anguilla, penetrat vt sagitta, tollit amicos, multiplicat inimicos, mouet rixas, seminat discordias, vno ictu multos percutit, & interficit: blanda est & subdola: lata & parata ad exhaurienda bona, & miscenda mala. Qui custodit linguam suā, custodit animā, quoniā mors & vita in potestate linguæ est.

Cas. sup il lud psal. Dixi custodiam.

x Quis est hominū sic cautus, vt si inter æmulos loquatur, nullū eius verbū incurrat aliquā quæstionē? Difficilis res est, linguā in lubrico faciū cōstitutam veritatis rigi lē tenere mensuram: cui si incaute fræna laxētur, frequenter contra se loquitur. Facilius enim culpa tacēdo refugitur, quā loquēdo. Salomō dicit: ori tuo facito ostiū & seram, & verbis iugum atque stateram.

y Quib

y Quibus citra honestatis nitorē lingua polluitur inf ænis, his cōsciētia quoq; sordidissima est: qa facilius cōtingit, vt quispiā seria loquens viuat obscœne, id est immūde, quām valeat ostēdi, qui pariter existat improbus dictis, & probus moribus. Sid. libr. 3i epistо.

z Sapiēs sermones suos p̄cogitat, & examinat prī in pectore, q̄ p̄ferat i ore. Qui enim sunt leues & faciles ac importuni locutores, nullo rerū pōdere innixi, verbis tumidis & laxātibus eī orationē bene existi māt. Est in ore nasci, nō in pectore, linguā. Aul. Gel. lib. 8.

a b Nunquam tacet, quem morbus loquendi tenet. Hesiodus ait linguam non vulgandam esse, sed recondendam, & thesaurum eius esse gratiam optimam, si modesta, pauca & modulata sit. Aul. Gel. Ibidem.

a c Quidā à Pythagora quærēs quō inter sapiētes discipulos cōputari posset, respondit: Serua silentiū, donec necessariū sit tibi loqui. Si nihil dixeris, nisi quod bene scieris, si gesseris optima, & locutus fueris pauca. Nam silentiū signum est sapientiæ: & loquacitas signū est stultitiæ. Ne festines respōdere, donec fuerit finis interrogationis, nec quæstionē in conuentu soluere cōtes. cū sapientiore te interesse p̄spexeris. Pythago. in suis præceptis.

a d Non multis verbis opus est, sed efficacibus, seminis modo spargenda sunt. Senec. 38. epistо.

a e Quem

Senec. epist. 40. a e Quemadmodũ sapienti viro incessus modestior conuenit: ita oratio pressa, non audax. Summa ergo summarum hæc erit tibi, tardiloquentem te esse iubeo.

Sen. Ĩqua dã epistol. a f Seruouem maximo temperamento cum loquente dispensa, in quo patitur aut extraneus verecundiam, aut familiaris calumniam, aut imperitus iniuriã, aut crudelis inuidiam, aut peritus infamiam.

Seneca in proverb. a g Imago animi, sermo est, qualis vir, talis oratio. Magnũ est vocis & silentij tẽperamentũ. Garrulo nõ rĩdere cõuitium est.

Sen. lib. de moribus. a h Vehementiosa mãcipia animi imperio redige liguã, cupiditatẽq; opprime, si non potes, paululũ remitte. Sæpe ea, quæ sanari ratione non poterãt, sanata sunt tempore.

Seneca in proverb. a i Conscientiã amici nullus inuenit linguæ præceps. canibus imbecillibus mos est, quantò plus defecerunt virium, tantò magis latratibus indulgere.

Vide etiã in tit. Aduocati. g. Consiliũ. z. Conuersatio. r. v. y. z. a. k. Conuitium. e. d. f. g. Cor. q. Discordia. l. Obedientia. p. Ociositas. d. Odiũ. v. Pax. x. Taciturnitas & Verecundia. a.

Luxuria.

Augu. 12. de ciuitate Dei. a LVxuria nõ est vitiũ corporum pulchrorũ vel suauiũ, sed animę puersæ amãtis corporeas voluptates, neglecta temperantia: qua aptamur spiritualibus.

b Cur

b Cur te nõ in voluptate tua modo aquæ luxuria dilatas, cùm te quis sequatur, ignoras? Acceptũ tẽpus immiscere desideriis perdere nõ debes, quia quàm citius pertrãseat nescis. Si enim Deus hominẽ in voluptate carnis nollet, in ipso humani generis exordio masculum & fœminam non fecisset. Aug. de cõflictu vitiorum.

c Quãti & quales epi, & clerici post confessionum & victoriarũ calcata certamina, post magnalia & signa mirabilia vsque quaque mõstrata, noscũtur cum his omnibus naufragasse, quũ volunt in naui fragili nauigare. Quantos leones domuit vna infirmitas delicata, id est luxuria, quæ cùm sit vilis & misera, de magnis efficit prædã. Aug. de sing. laritate clericorum.

d Cõmistio sororũ & fratrũ quãtò sit antiquior cõpellente necessitate, tãtò postea facta est dãnabilior religione prohibente. Augu. 15. de ciuitate Dei.

e Sicut iniquũ est auiditate possidẽdi trãsgredi limitem agrorũ: ita & iniquũ est libidine concũbendi subuertere limitẽ morũ. Ibidem.

f Luxuria est inimica Deo, inimica virtutibus, perdit omnem substantiam, & ad præsens voluptatem delinieus, futurã non finit cogitare paupertatem. Aug. de doctrina Christiana.

g Ex voluntate peruersa facta est libido: & dum seruitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Aug. libr. confessionum.

Hie. ma- tre de fi- de. h Qui luxuriatur, viuens mortuus est: & terreas mētes libido domat, quæ maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putant omne, quod nesciunt.

Hiero. in epist. i O quàm acerbus fructus luxuriæ, amarior felle, crudelior gladio!

Ibidem. k Libido enim trāsacta semper sui relinquit pœnitudinem, & nunquam satiatur, & extincta reaccenditur, vsu crescit & deficit, nec rationi paret, quæ impetu ducitur.

Idem. l O ignis infernalis luxuria, cuius materia gula, cuius flāma superbia, cuius scintillæ praua colloquia, cuius fumus infamia, cuius cinis immūditia, cuius finis gehēna.

Greg. 22. moral. m Quælibet alia fuerint bona opera, si luxuriæ scelus non abluitur, immanitate huius criminis obruuntur.

Greg. ibi. n Malum luxuriæ aut cogitatione perpetratur, aut opere: callidus enim aduersarius noster, quum ab effectu operis expellitur, secreta cogitatione polluere nititur.

Grego in moral. o Ex quo luxuria semel mentē alicuius occupauerit, vix eū bona cogitare permittit. Sūt enim desideria viscosa, quia ex suggestione oritur cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectiōe delectatio, ex delectatiōe cōsensus, ex cōsensu operatio, ex operatione cōsuetudo, ex cōsuetudine desperatio, ex desperatiōe peccati defensio, ex defensione gloriatio, ex gloriatiōe dānatio.

p Alia est carnis luxuria, qua castitate corrumpimur: alia cordis, qua de castitate gloriamur. Ber. super Cant.

q Luxuriæ currus quadriga voluitur vitiorum inguuis, videlicet ventris, libidine coit⁹, mollitie vestiū, otij soporiſq; resolutione trahitur equis æque fœtibus, pſperitate vitæ, & rerū abūdātia: & qui his præsidēt duo, ignauię torpor, & infida securitas. Ber. super Cantica.

r Virium libidinis facile ex vacantia & otio nascitur. nam diffinitio amoris hæc est, Animæ vacantis passio. Ouidius: Otia si tollas, periēre Cupidinis artes. Chryſſus per Mat.

f Tālis spiritu fornicationis animū necesse est impugnari, donec se bellū gerere supra vires agnoscat. Nec labore, vel studio proprio victoriam obtinere se posse, nisi Dei fuerit auxilio ac protectione fultus. Cas. ex col latione ab batis Mey si.

t Breuis est voluptas fornicationis, sed perpetua pœna fornicationis. Beda de tēplo Sal.

v Luxuria, est immoderata carnis petulātia, dulce venenum, importuna lues, pernitiosa potio, quæ humanum corpus debilitat, & virilis animi robur enervat. Hugo.

x Petulantia est ex carnalium cogitationum conceptione, totius corporis pecudialis hebetudo. Ibidem.

y Venus, est illecebrosa voluptas, adulte- Ibidem.

rina iocunditas, quæ mel habet in ore, fel in corde, aculeum in dorso.

Ibidem. z O extrema libidinis turpitudo, quæ nõ solùm mẽtem effœminat, sed corpus enerauat, nõ solùm maculat animam, sed fœdat personã! Omne nãque peccatũ quodcũque fecerit homo, extra corpus suum est. qui autem fornicatur, in corpus suũ peccat. Semper illam præcedunt ardor & petulantia, semper comitatur fœtor & immundities, semper sequitur dolor & pœnitentia.

Ibidem. a b Quis ei' multiplices species enumerare valeat? hæc enim Pentapolim cum adiacenti regione subuertit: Sychem cũ populo interemit. hæc filios Iudæ percussit. Iudæum & Madianitidem pugione transfodit: tribum Beniamin pro vxore Leuitæ deleuit. filios Hely sacerdotis in bello prostrauit. hæc Vriam occidit. Amon interfecit. plurimos lapidauit. hæc Ruben maledixit. Sansonẽ seduxit. Salomonẽ peruertit. Verum est ergo quod legitur, Propter speciẽ mulieris multi perierunt.

Valerius Max. li. 9. a c Blandũ malũ luxuria, quod accusare aliquando facilius est quàm vitare. quę inuictũ Annibalẽ armis illecebris suis complexa, vincẽdum Romano militi tradidit. illa ducẽ vigilatissimũ, illa exercitũ acerrimum dapibus largis, abũdanti vino, vnguentorum fragrantia, Veneris vsu lasciuiore, ad somnum & delitias euocauit.

Quid his ergo vitiis fœdius? quid etiã dãnosius? quibus virtus atteritur, victoriæ languescunt: sopita gloria in infamiam conuertitur: animi & corporis vires expugnantur: adeò vt nescias an ab hostibus, an ab illis capi pernitiosius habendum sit.

a Venus dolosa & eius corrigia est varia, & quod ex insidiis agit incontinens concupiscentiæ. *Arist. lib. 7. ethicorum.*

a e Esus carnium & potus vini ventrisque saturitas, seminarium libidinis est. *Ibidem.*

Vide etiam in tit. Abstinẽtia, b. Auaritia, a d. Caro, q. Castitas, p. f, t, v. Cõcupiscentia, a. Ebrietas, k, q. Gula, b, o. Libido. Mulier. Oratio, k. Superbia, o, s, t, a p. Vitium, b, f. Voluntas, k.

Magister.

a PEriculosum est magisterium: discipulatus securus est: ideò psal. Auditui meo dabis gaudiũ & lætitiã. Securior est enim verbi auditor, q̃ verbi prolator. *Aug. in quodam ser.*

b Magistrum vocant, vt quasi laudatus mysterium cordis sui simpliciter aperiat, eósque velit habere discipulos. *Hie. super illud Mat. 22. Magister scimꝰ,*

c Dionysius magistrũ sibi in grãmatica elegit Donatũ, in rhetorica Victorinũ, in theologia Gregorium Nazanzenũ. similiter Theophrastus sibi elegit Aristotelem. *quia vera est. Isi. in Syn.*

Aristoteles Platonem, Plato Socratem, regina Austri sapientissimum Salomonem.

Chrys. sup. ill. Mat. 22. Magister. quod est mãdatũ maguũ in lege?

d Magistrum vocat, cuius non vult esse discipulus, de mandato magno interrogat, qui nec minimum seruat.

Hilar. lib. 1. de trinitate.

e Optimus lector est, qui doctorũ intelligentiam expectet ex dictis potiùs, q̃ imponat, & remulerit magis q̃ attulerit. neque cogitat illud videri dictis contineri, quod ante lectionẽ præsumpserit intelligẽdum.

Hugo in d. disca. lib. 1.

f Principium disciplinæ humilitas est: cuius cùm multa sint documenta, hæc tria præcipuè ad lectorẽ vel auditorẽ pertinẽt. Primũ, vt nullam scientiam, nullam scripturam vilem teneat. Secundũ, vt à nemine discere erubescat. Tertiũ, vt quũ scientiam adeptus fuerit, cæteros non contemnat.

Boët. de disciplina scholariũ.

g Nulla res discipulo est ita pernitiosa, sicut vita magistri contumeliosa.

Vide etiam in tit. Doctrina.

Magnanimitas.

Tul. lib. 1. de offi.

a Vtros fortes, magnanimos esse, eosdem volumus veritatis amicos, minimeque fallaces.

Ibidem.

b Ad magnanimũ ptiner, neq; perturbatiõi animi, neq; hois, neq; fortunæ succũbere.

Tull. 1. de offi.

c Ad magnanimũ pertiner, ea quæ videntur acerba, ita ferre, vt nihil à statu naturæ discedat, nihil à dignitate sapientis.

d Mag

d Magnanimitas est virtus spontanea, difficilium aggressio, & rationabilis. *Ibidem.*

e Si magnanimus fueris, nunquam iudicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices: non nocuit mihi, sed animũ nocendi habuit, & quum illum in potestate tua videris, vindictam putabis, nõ vindicare potuisse. Scito enim magnum & honestum vindictæ esse genus, ignoscere. *Sen. de 4. virtutib.*

f Magnanimitas aũt si vltra modũ sumat extollat, faciet virũ minacẽ, inflatũ, turbidũ, inquietũ, & in quaseũq; excellentias dictorũ atque factorũ neglecta honestate festinũ, qui mometis omnib⁹ supercilia subrigẽs, vt bestiarius inquietat, excitat, alium ferit, aliũ fugat: sed talis aut miserum appetit finẽ, aut arumnosam sui memoriam derelinquit. Mensura ergo magnanimitatis est, nec timidũ esse hominẽ, nec audacem. *Sene. ibid.*

g Eris magnanimus, si pericula nec adpetas, vt temerarius, nec formides, vt timidus. Nam timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia. *Sen. de 4. virtutib⁹.*

h Magnitudo animi, si à communitate humana sit remota, feritas quædam erit & immanitas. *Ibidem.*

i Pauper fiã, inter plures ero. exul fiã me natũ putabo, quò mittar. Nõ sum vni angu lo natus, patria mea totius huius mũdi est. *Seneca in epist.*

Senec.23. epist. k Magnanimo nihil est magnũ. Stilbon Philosophus capta patria amisso rerũ, & ecce vir fortis & strenuus ipsam sui hostis victoriam vicit. Facilius est totã gentem, quàm magnanimum vincere.

Senec.37. epist. l Magnanimi est magna contemnere, & mediocria malle, quàm nimia.

Sene. 40. epist. m Animũ excellẽtẽ moderatũ, oĩa tãquã maiora trascuntẽ, quicquid timemus optamúsque ridentem, cœlestis potẽtia agitat. Non potest res tanta sine adminiculo numinis stare: quẽadmodũ radij Solis contingunt quidẽ terrã, sed ibi sunt vnde mittuntur: sic animus magnus ac sacer, conuersatur quidẽ nobiscum, sed hæret origini suæ.

Sene. 66. epist. n Animus intuendus, vt pariter fugiendorum, ac petendorum, non ex opinione, sed ex natura pretia rebus imponens, asperis blandisque pariter inuictus, neuter se fortunæ submittens, supra omnia, quæ contingunt accidúntque eminẽs, imperturbatus, intrepidus, quem nulla vis frangit, quem non attollant fortuita, nec deprimant: talis animus virtus est, hæc est eius facies.

Ibidem. o Magnanimo de rebus magnis iudicandum est. fortunacior est, qui omnia rerum diuersarum onera rigida ceruice sustollit, eo supra fortunam extat. Non mirum est in tranquillitate nõ concuti: illud mirare, ibi

ibi extolli aliquem, vbi omnes deprimuntur: ibi stare, vbi omnes iacent.

Sene. 72. epist. p Magnanimus stat rectus sub quolibet pondere, nulla illũ res minorẽ facit, nil illi eorũ, quę ferẽda sunt, displicet: qeqd cadere in hominẽ põt, in se cecidisse nõ quæritur. vires suas nouit, vincit virtute fortunam.

Seneca de moribus. q Nihil magnum est in rebus humanis, nisi magno animo despicias.

Ibidem. r Propriũ enim est magnanimitatis verę, nõ sentire se percussum. In magnis enim fera & magna ad latratũ canũ lẽta respicit.

Vide etiam in titu. Contemptus, o. Diuitiæ, b, p. Fortitudo, c, e, y. Labor, l. Nobilitas, q. Pusillanimitas & Virtus, a, f, a i.

Malitia.

Augu. in Enchirid. a MElius iudicauit Deus de malis bene facere, quàm mala nulla esse permittere.

August. b Malignitas, est mala voluntas hominis, cùm vltrà non posit: vel beneficis grates non referre.

Augu. in quadam epist. c Malitia est, per quam moribus deceptoriis veritate palliata vel odiũ alterius, vel proprium commodum attenditur.

Ambro. in Examer. d Malitia, est mentis atque animi depratio à tramite veritatis deuia, quæ in curiosorum animos frequenter obrepit.

Amb. ibi. e Mala non sunt, nisi quæ crimine men-

tem implicant, & conscientiam ligant.

Cre super Ezechiel.

f Sicut ignis amoris mentem erigit: ita ignis malitiæ involuit, quia & spiritus sanctus cor quod replet, eleuat, & ardor malitiæ ad inferiora semper incuruat.

Greg. 12. moral.

g Mens praua semper in laboribus est, quia aut molitur mala, quæ inferat: vel metuit ne sibi ab aliis inferantur: & quicquid contra proximos cogitat, hoc contra se cogitari à proximis formidat.

Gre. Nazanzen. in apologetico.

h Velocius malitiæ paruã scintilla consumitur, q̃ virtutis ignibus eõcalescere possimus. nam & melli plurimo parum absinthij iniectum, velocẽ amaritudinem tradit. mellis etiam si duplum iniiciatur absinthio, non poterit eius obtineri dulcedo.

Ber. super cantica.

i Habet malitia currum suum rotis quatuor consistentem scilicet, impatientia, audacia, impudentia. Valde enim velox est currus iste ad effundẽdum sanguinem, qui nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore frænatur, nec pudore inhibetur. Trahitur autem duobus pernicibus equis, & ad omnem perniciem paratissimis, terrenæ potentiæ & seculi pompa. Porrò præsident his duobus equis aurigæ duo, timor & liuor. Timor quidem pompam, liuor potentiam agit.

Chrys. sup

k Consideras huius stultitiæ mistum dolum

lum tyranni: aut enim Herodes credidit scripturis aut non. Si non credidit, vt quid ergo interrogabat scripturas, quas putabat esse vaniloquas? Si credidit æstimans prophetiã esse immobilẽ, quo ergo sperabat illum regem posse interficere, quẽ futurum esse dicebant scripturæ? Nam si prophetiæ credidit, clarum erat ipsum aduersus impossibilia conari. Sed si nõ credidit, tũc nec sibi timere debuit, nec puero insidiari. Respondit Chrysostomus: Anima semel malignitate capta, stultior cunctis efficitur. Tale quippe est vitium malignitatis, vt à nullo plerunque impulsa, seipsa præcipiter, & sæpe absque effectu operis, ærũnosa & impossibilia conetur efficere. *Mat. c. 2.*

l Coërceri omnino nequit animus praua semel volũtate vitiatus, quia zelus sapere nescit, & ira cõsilium nõ habet. ideò Herodes non suo consilio gubernabatur, sed vinculo diaboli trahebatur. *Ibidem.*

m Sicut ignis quantò ampliùs ligna susceperit, in maiorem flammam erigitur, sic anima mala quantò magis veritatem audierit, eò amplius in malitiam excitatur. *Chry. sup Matt. 22.*

n Aetate minores, malitia pares. Nã pulli serpentum statura breuiores sunt, veneno autem æquales. catuli luporum, & si venatione nocere non possunt: iam tamen *Ibidem.*

in

in sanguine gaudent, & morsibus lædunt.

Ibidem. o Debuerũt Pharisæi timere Sadducæorũ exẽplo, vt ne similiter interrogãtes cõfundãtur, sed ardẽs malitia dum se sociare festinat, rei exitum nõ aspicit. maleuolentia enim & liuor nutriunt impudentiam.

Ibidem. p Pharisæi apud se dicebãt: Vnus loquatur pro omnibus, & omnes loquamur per vnum, vt si vicerit, omnes videamur victores. Si autem victus fuerit, solus videatur confusus: ecce sagacitas malignantium.

Hug. li. 1. de anima. q Loquitur apud se maligna cogitatio: vsquequo illum talem tolero? Consentire ei cõprobor, si eum nõ corripio. cõsentiens autem. Deum offendo. corripiam ergo, ne Deum offendam. Nihil pro mea, sed pro Dei iniuria vel vlciscenda totum facio. imò sic illum sibi restituam. proximum enim corripere & eum castigare, hoc non est proximo nocere, sed prodesse velle. Sic sæpe apud se loquitur cogitatio maligna. excæcauit enim eam malitia sua.

Cas. super ps. r Nequitiã veteres diffinierũt, volũtariã esse malitiã, in quã non casu incidimus, sed spõtanea voluntate versamur. nequam dictus est, ne quã, i. dest nullo tempore apt⁹.

Cas. su. il. Anni eorũ sicut. s Malignitatẽ vitæ nostræ similitudo declarat. Aranea est animal debile ac tenuissimũ, quod transeũtibus muscis quedã reti dolo

dolosa contexit: sic animi illorum, qui sceleratis operibus dediti sunt, inanibus & subdolis machinationibus occupantur.

Richa. de ver. Apostoli. tra. illud Non fermento malitiæ. Tullius. Se. 82. ep. Se. in pro. t Malitia est ex proposito & deliberatione, malo cognito, prono ãio consentire.

v Inuentor malorum est, qui aliquam malam consuetudinem vel aliquod tormentum primus inuenerit.

x Malitia ipsa maximã partẽ veneni sui bibit. at venenum quod serpẽtes in alienã perniciem perferũt, sine sua cõtinẽt, nõ est huic simile. hoc habentibus pessimum est.

y Malè facere q vult, nusquã non inuenit causam. maleuolus semp sua natura vtitur.

Vide etiam in titu. Adulatio. b e. Correctio. c. f. c g. c m. c n. discordia. p. fortitudo. n. fraus. homo. h. hypocrisis. o. a. i. ira. a p. documentum. a. pœnitentia. r. prædestinatio. l. m. n. prudentia. r. sapientia. l. simplicitas. c. d. e. f.

Mandatum.

Aug. in li. de parad. a SI quid vel addas vel detrahas, præuaricatio videtur esse quædam mandati. Simplex enim & pura mãdati forma tenẽda est, vel testimonij series intimanda. Nihil igitur qđ bonũ videtur, addendum est.

Ibidem. b Si quis vnum mandatum custodiat, & aliud præuaricatur, nil ei prodest.

Augusti. c Tu quì verã requiẽ, quæ post hãc vitã Christianis promittitur, quæris, etiam hîc

eam

eam inter amaritudines vitæ huius molestias suauem iocundámque gustabis, si ei, qui eam promisit, præcepta dilexeris.

Au. super psal. 6. d Nō est amicus recti, qñ, si fieri posset, malet id, quod rectum est, non iuberi.

Hie. super epi. e Nō ideò pures alia cōtēnenda esse mandata, quia leuiora sunt: tam enim maxima illa, q̄ minima imperata sunt, & cōtemptus cuiuscunque præcepti præcipientis iniuria est. In quouis proposito in quouis gradu æquale peccatum est, vel prohibita admittere, vel iussa non facere.

Ber. de præcepto & dispensat. f Iussa siue culpa non negliguntur, & sine crimine non contemnuntur.

Ibidem. g Contēptus in omni specie mandatorū pari pondere grauis, & cōmuniter damnabilis. est neglectus autē in fixis grauior, tolerabilior in mobilibus mandatis.

Ibidem. h Siue Deus, siue homo vicarius Dei mādatum quodcunque tradiderit, pari profectò obseruandum est cura, pari reuerentia deferendum, vbi tamen Deo contraria nō præcepit homo.

Ber. super cantic. i Sūt mādata, quæ duris atque carnalibus imponūtur animis ex lege vitæ & disciplinæ. & sunt olea dispensationis, q̄ infirmis & pusillis corde misericordiæ apponunt. & sunt consiliorum solida fortiáque, quæ ex intimis sapientiæ proponuntur sanis.

k Prælati iussio vel prohibitio non præ- *Ber. de præcep. et dispen.* tereat terminos professionis, nec vltra extendi nec cōrahi citrà debet. Nil me prælatus prohibeat horum quæ promisi, nec plus exigat, quàm promisi.

l Mandata Moysi in actu facilia sunt, vt nō occidas, & ideò in remuneratione modica, & in peccato magna. sed mandata Christi vt non irascaris, in actu difficilia: & ideò in remuneratione magna & in peccato minima. *Chr. sup. Mat. 6.*

m Meritò dedit p̄ceptū, q p̄misit exēplū. *Cas. su. ps.* Nihil arduū humilib⁹, nihil asperū mitibus, & facilè oīa præcepta veniūt in effectū, quīdo & gīa præcedit auxiliū, & obedientia mollit imperiū, nec dura ibi necessitate seruitur, vbi diligitur, quod iubetur. *n. Leo papa. in apparitione Dñi.*

Vide etiā in ti. Cōcupiscentia. b. Correctio. a b. b f. Dilectio. i. Exemplum. x. Mansuetudo. g. Oratio. a l. a m. Peccatum. k. Superbia. q. Timor. n.

Mansuetudo.

a Mites sunt, qui cedunt improbitatibus, & non resistunt in malo, sed vincunt in bono malum. *Au. de ser. do. sūmōte.*

b Mansuescere est, non contradicere diuinæ scripturæ, siue intelligere, si aliqua vitia nostra percutit: siue non intelligere: quasi *Aug. li. 2. de doctri. christ.* nos melius & verius sapere, & percipere possemus.

Man

Ambr. ad Vercellen. epi.
c Mansuetus homo cordis est medicus.

Amb. sup. Luc. lib. 5.
d Quū depoſuero ōe peccatum, & eruero omnē malitiā, & ſimplicitate contentus fuero inops malorū, ſupereſt vt mores tē-perē. Quid enim mihi prodeſt carere ſceleribus, niſi fuero mitis atque manſuetus?

Ambroſi.
e Beatus, qui ſeueritatē & manſuetudinem tenet, vt altero diſciplina ſeruetur, altero innocentia non opprimatur.

Hie. in gl. ſu. Mat. 5. Beati mi.
f Mitis eſt, quem nō rācor vel ira afficit, ſed omnia æquanimiter ſuſtinet, nō irritat, nec irritatur, nō nocet nec nocere cogitat.

Hie. ſuper ep. ad Ti. Nō iracū.
g Nihil eſt fœdius pceptore furioſo, qui cū debeat eſſe māſuetus & humilis ad oēs, ex diuerſo toruo vultu, tremētibus labiis, rugata frōte, effrenatis ſupercilijs, facie inter pallorem & ruborem variata, clamore perſtrepitat, & errantes nō tam à bono retrahit, quam ad malū ſua fœuitia pcipitat.

Ber. ſuper cant.
h Sunt quidam mites, ſed quandiu nihil dicitur, vel agitur, niſi pro eorum arbitrio. patebit autē, quàm longè ſint à vera manſuetudine, ſi leuis oriatur occaſio.

Iſi. in ſoli. lib. 2.
i Magna eſt virtus, ſi non lædas à quo læſus es. Magna eſt fortitudo, ſi etiam læſus remittas. Magna eſt gloria, ſi cui potuiſti nocere, parcas.

Hugo.
h Benevolētia, eſt bona erga aliquē volūtas, vltrà quā valet, affectū ſuum protēdēs.

I Benignitas, eſt largitas rerum per cōpaſſionem. *Ibidem.*

m Clementia eſt temperantia animi in poteſtate vlciſcendi, vel lenitas ſuperioris aduerſus inferiorem. *Hugo. de ſacro vic.*

n Clemens dicitur animus, quando eſt tener ad compatiendum, facilis ad remittendum, promptus ad ſubueniendum. *Ibidem.*

o Māſueti lætentur, nō dixit, lege docti, nō ieiunātes, nō pſallentes, ſed māſueti lætentur, qui charitate præcipua habere omnium rerum temperantiam conſueuerunt. *Caſſ. ſu. pſ. 33. Māſueti et lætē.*

p Māſuetos appellamus manu cōſtrictos ideſt patiētes & mites, q alienas iniquitates tolerāt, nec aliquē grauare præſumunt. *Caſſ. ſu. pſ. 36. Māſue ti hæredi.*

q Ornamētum enim bonorū omniū eſt ſincera benignitas, que nunquā eſt ſola: quā de virtutibus cognoſcitur eſſe generata. *tabāt ter ram. Caſ. in ep.*

r Māſuetudo, eſt motus animi vtrunque ſtatum mundi lance penſans æquali. *Tulli. de offic.*

ſ Clementia eſt virtus, p quā aīus cōcitatus in odiū alicuius benignitate retinetur. *Tullius. 2. rhet.*

t Clementia eſt, quæ alieno ſanguini tā quàm ſuo parcit, & ſcit homini non eſſe homine prodigè vtendum. *Se. de clemētia ad Neronē.*

Vide etiam in ti. Correctio. a k. b a. c v. Spirituſſanctus. l. Maria. Au. de na

a EXcepta virgine Maria, de qua propter honorē Domini nullā prorſus *tura & gratia.*

habere volo quæstionem. inde enim scimus, quod ei plus collatum fuit gratiæ ad vincendum omni ex parte peccatū: quia cō cipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum. Hac virgine excepta si omnes sanctos & sanctas quum hic viuerent, congregare possem, & interrogare vtrū essent sine peccato, quid fuisset responsum putamus: nisi quod ait Ioannes, si dixerimus quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus? &c.

Aug. in ser. de assump. b Auctrix peccati Eua: auctrix meriti Maria. Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit. illa percussit, ista sanauit.

Au. Ser. de natura beatæ Mariæ. c Aue Maria gratia plena, Dominus tecum. tecum in corde, tecū in ventre, tecum in vtero, tecum in auxilio.

Ibidem. d Exultauit Maria: & matrē se læta miratur, & de spūsancto se protulisse gaudet, nec qa peperit innupta, terretur, sed quia genuit cum exultatione, miratur.

Au. li. de virgint. e Felicior partus spiritualis, q̄ carnalis. Beatior enim Maria fuit cōcipiēdo Christum fide, q̄ carne. materna enim propinquitas nihil ei profuisset, nisi felicius ipm fide, quàm carne gestasset. Idem super illud Lucæ xj. Beati, qui audiunt verbum Dei &c. Hoc inquit est dicere, mater mea, quam appellatis felicem: inde felix est, quia

quia verbum Dei custodiuit, non quia in illa verbum caro factum est.

Amb. sup Lucam. f Nō mirū, si Dūs redēpturus mundum operationē suā tunc inchoauit à Maria, vt per quā salus oībus parabatur, eadem prima fructum salutis hauiret ex pignore.

Ambro. de virg. li. 2. g Quid nobilius Dei matre, quid iplēdius ea, quam splendor elegit? quid castius ea, quæ corpus sine corporis contagione generauit? Et vt de cæteris eius virtutibus taceam, virgo erat non solùm corpore, sed etiam mente: corde humilis, verbis grauis, animo prudens, loquendi peritior, legendi studiosior, nō in cumulo diuitiarum, sed in prece pauperum spem reponens. intēta operi, verecunda sermone, arbitrum mentis nō hominem, sed Deū quærere: nullum lædere, omnibus bene velle, maioribus assurgere, æqualibus nō inuidere: iactātiam fugere, rationem sequi & amare: quando ista fastidiuit humilem? quādo risit debilē? quando vitauit inopē? Nihil in oculis torum, nihil in verbis procax, nihil in actu inuerecundū, nō gestus fractior, nō incessus solutior, non vox petulantior: vt ipsa corporis species simulacrum fuerit mētis, figura probitatis, talem hanc Euangelista monstrauit, talem Angelus reperit, talem spiritussanctus elegit. Quid enim in sin-

gulis morer? quæ digna fuit, ex qua Dei filius nasceretur.

Ibidem. h Quātæ in vna virgine species virtutū emicant, secretū verecundiæ, vexillū fidei, deuotionis obsequium, virgo intra domū, comes ad ministerium, mater ad templum.

Ibidem. i Sit igitur nobis tanquam in imagine descripta virginitas, vita Mariæ, in qua velut in speculo refulget species castitatis, & forma virtutis. hinc sumatis exēpla viuendi, vbi tanquam in exemplari magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid fugere, quid tenere debeatis, ostendunt.

Ambr. de virginit. k Talis fuit Maria, vt eius vnius vita omnium disciplina sit.

Am. super Luc. li. 2. l Maluit dominus aliquos de suo ortu, q̄ de matris pudore dubitare. sciebat enim teneram virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris: nec putauit ortus sui fidem, matris iniuriis adstruendam. Seruatur itaque sanctæ Mariæ, sicut pudore integra, ita inuiolabilis opinione virginitas. Oportet enim sanctos & ab his testimonium habere, qui foris sunt, nec decuit sinistra virginibus opinione viuentibus velamen excusationis relinqui, quòd infamata mater quoque Domini videretur.

Ibidem. m Surgens Maria &c. Non quasi incredula de oraculo, nec quasi incerta de nūtio.

nec

nec dubitans de exemplo, sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, festina præ gaudio, in montana perrexit. Quo enim iam Deo plena, nisi ad superiora cum festinatione conscenderet? Nescit tarda molimina spiritus sancti gratia.

n Discе virginē moribus, discе virginē verecūdia, discе virginē oraculo, discе virginē ministerio, solā in penetralibus quā nemo virorū viderat. Solus angel' reperit solā sine comite, solā sine teste, ne quo indigno damnaretur affatu. Discе ergo virgo verborū vitare lasciuiā. Maria autē angeli salutationem verebat, ab angelo saluratur. vbi clauso sup se ostiolo orabat patrem in abscōdito. Nō est enim putandum ostiolū virginis apertum, ne vel orātis turbaretur silentiū, vel continentis castitas tentaretur. *Ambro.*

o Aue Maria gratia plena dominus tecum &c. Talibus nāque decebat virginem oppignerare muneribus: vt esset gratia plena, quæ reddidit cœlis gloriā, terris Deum, pacēmque refudit, fidem gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus disciplinam. *Hie. Ser. de assum.*

p Quod natura nō habuit, vsus nescivit, ignorauit ratio, mens nō capit humana, patet cœlum, stupet terra, creatura oīs etiam cœlestis miratur. Hoc totum est, quod per Gabrielem Mariæ diuinitus nuntiatur. *Hie. ibid.*

Hieron. q Quid nos tãtilli, qd actione pusilli, qs in eis laudibus referamus, cũ etiã si omniũ nostrũ mẽbra verterẽtur in linguas: eã laudare sufficeret nullus. Altior enim cœlo est, yle qua loqui nitimur: abysso profundior, cui laudes dicere conamur. Si cœlum inquit, te vocẽ, altior es: si matrẽ gentium, præcedis: si formam Dei te appellẽ, digna existis: si dominam angelorum, prima esse probaris. Quid ergo de te dignè dicam?

Hieron. r Cæteris virginibus per partes præstatur gratia: Mariæ verò sẽ totam infundit gratiæ plenitudo, quæ fuit in Christo, quãquã aliter & aliter. quia in Christo fuit plenitudo gratiæ tãquã in homine personaliter diffinitor: in Maria verò vt in tẽplo singulariter cõsecrato: vel aliter, in Xpo fuit plenitudo gratiæ, sicut in capite influente, in Maria verò sicut in collo transfundẽte.

Ibidem. s Non est in mundo locus dignior vtero virginali, in quo Dei filiũ Maria susceperit, nec in cælis solio regali, quo Mariam Dei filius sublimauit.

Ibidem. r Si diligẽter attẽdas, nihil est virtutis, nihil splẽdoris, nihil gratiæ, & nihil cãdoris quod nõ resplẽdeat in virgine gloriosa.

Bernar. in ser. 2. v Virgo regia ipsa est via, per quã saluator aduenit: procedẽs de ipsius vtero, tamquàm sponsus de thalamo suo. Per te access

cessum habeamus ad filiũ, ô benedicta inuẽtrix gratiæ, genetrix vitę, mater salutis, vt per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis, excuset apud ipsum integritas tua culpam nostræ corruptionis, & humilitas Deo grata, nostrę veniã impetret vanitati: copiosa charitas tua, nostrorum cooperiat multitudinẽ peccatorũ: fœcũditas gloriosa fœcunditatẽ nobis conferat meritorum.

Bern. ibid. x Ad beatã virginem sicut ad medicum, sicut ad arcanum Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium seculorũ respiciũt, & qui in cœlo sunt, & qui in terra, & qui in inferno habitant, & qui nos præcesserunt, & nos qui sumus, & qui sequuntur, & nati natorum, & qui nascentur ab illis: illi qui sunt in cœlo, vt restaurentur: & qui in inferno, vt eripiantur: & qui præcesserunt, vt propheræ fideles inueniantur, & qui sequuntur, vt glorificentur.

Berna. ser. mo. 98, y Per te, virgo sancta, cœlum impletum est, infernus euacuatus est, instauratæ ruinæ cœlestis Ierusalem, miseris expectantibus perdita vitæ data.

Berna. in quodã ser. z Nihil est, quod tantum me terreat, nec est aliquid, quod tantum me delectet, si-cut de beata virgine sermonem habere. terret, inquam, me indignitas propria, sed me delectat virginis laus & excellentia.

Ibidem. ab Ille solus ô virgo beata tuas laudes fileat, qui te fideliter inuocatam senserit, vnquam in suis necessitatibus sibi defuisse. Et quid mirũ, si inuocata adest, quæ etiã non vocata præstò est?

Ibidem. ac O venter capacior cælis, diffusior terris, latior elemẽtis, q illũ cõtinere valuit, quẽ totus orbis cõprehendere non potuit, & q tribus digitis molẽ terræ apprehẽdit.

Ber. ſ. ſer. ad Si criminũ immanitate turbatus, si cõscientiæ fœditate cõfusus, si iudicij horrore perterritus, si barathro desperationis absorptus es, Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat à corde, non recedat ab ore. Nam ipsam rogitãs, non erras: ipsam cogitãs non desperas: ipsam sequens, non deuies: ipsa tenẽte non corruis: ipsa protegente non metuis: ipsa duce non fatigaris: ipsa propitia peruenis, & sic in temetipso experiri poteris, quàm meritò dictum sit nomẽ Virginis: Maria, id est, maris stella.

Idem. ae Oportet vniuersos christicolas inter fluctus huius seculi nauigantes, attendere hanc maris stellam, quæ supremo cardini id est, Deo proxima est, & respectu exẽpli eius cursum vitæ dirigere. quod qui fecerit, nõ iactabitur vanæ gloriæ vento, nec frangetur scopulis aduersorũ, nec absorbebitur Sirenea voragine voluptatum, sed prosp

prosperè veniet ad portũ quietis æternæ.

Ber. ſ. ſer. af Sicut à te despectus & auersus necesse est quòd pereat, sic ad te reuersus, & à te respectus, impossibile est quòd pereat. Filioli hæc peccatorũ scala, hæc mea maxima fiducia, hæc tota ratio spei meæ.

Ber. ſ. ſer. ag Puto quòd copiosior sanctificationis gratia in ipsam descẽderit, quæ non solùm eius sanctificaret ortũ, sed & vitã deinceps ab omni peccato custodiret immunem.

Ber. ſ. ſer. ah Quis misericordiæ tuæ ô benedicta lõgitudinẽ, profunditatem, sublimitatem, quæat inuestigare? nam longitudo eius vsque ad nouissimũ diem inuocantibus eam subuenit vniuersis. latitudo eius replet orbem terrarũ, vt tua misericordia plena sit omnis terra. sic & sublimitas eius ciuitatis supernæ inuenit restaurationem, & profundũ eius scelẽtibus in tenebris, & in vmbra mortis obtenuit redemptionem.

Bernar. in ſer. 98. ai Maria omnib⁹ facta est sapiẽtibus, & insipiẽtib⁹, copiosissima charitate debitricẽ se fecit, omnib⁹ misericordiæ sinũ aperuit, vt de plenitudine eius accipiãt vniuersi, captiuus redẽptionẽ, æger curationẽ, tristis cõsolationẽ, peccator veniã, iustus gratiã, angelus lætitiã, demũ tota trinitas gloriã, filij persona, carnis humanæ substãtiã, vt non sit, qui se abscondat à calore eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ber. in ser. ak Beatã me dicẽt omnes generationes, ex hoc beatã te dicent oẽs generationes, quæ omnibus generationibus vitã & gloriã tribuisti. Intre em angeli lætitiam, iustis gratiam, peccatores veniã inuenitur in eternũ. Merito in te respiciũt oculi totius creaturæ, qa in te, & p te, & de te benigna manas omnipotẽtis quicqd creauit, recreauit.

Ber. super Missus est. al Maria virginem se oblita, gloriatur de humilitate, & tu negligendo humilitatem, blandiris tibi de virginitate.

Ber. lib. 1. de consider. am Mulier euangelica, quæ commiscuit tria sata farinę fuit beata virgo, quæ in incarnatione, fermento fidei suæ cõmiscuit tria sata, nouũ, antiquũ & æternum: scilicet animã de nouo creatã, corpus de natura Adam, & æternum in vnione diuinitatis,

Chrys. sup Matth. 1. an O inæstimabilis Mariæ laus! Ioseph plus credidit castitati, quàm vtero intumescẽti; plus gratiæ, quàm naturæ, cõceptionem vidit, sed fornicationẽ non existimauit: Possibilius credebat mulierem sine viro cõcipere, quàm Mariã posse peccare.

Orige. sup illud Mat. 1. Ioseph. cum esset iustus. ao Ioseph iustus erat verbo, iustus in facto, iustus in legis consummatione, iustus in initio gratiæ, ideo eam dimittere volebat, quoniam virtutem misterij & sacramentũ quoddã magnificum in ea esse cognoscebat: cui approximare se indignum æstim

æstimabat, exemplo Petri: Lucæ 5. Recede à me, quia homo peccator sum.

Cassio. in quadã epistol. ap Tu patrona humani generis, tu afflictis rebus medica singularis, quis tuo non egeat munere, cùm sit peccare commune?

Grego. in regi. aq Dũ vnigenitus Dei existẽs ante secula, ex Mariæ vtero natus est homo, inuesti gabili miraculo facta est & ancilla hominis per Deitatẽ, & mater Verbi per carnẽ.

Gre. ibi. sup illud: Virtus Altissimi obumbrabit tibi. Gre. ibid. ar Quia vmbra nõ aliter exprimit, nisi per lumẽ & corpus: virtus altissimi Mariã obũbrat: qa in eius vtero lux incorporea corpus sumpsit, ex qua videlicet obumbratione ẽ in se refrigeriũ mentis accepit.

as Christus non operante coitu, sed spiritu sancto superueniente conceptus est: natus autem materna viscera & fœcunda exhibuit, & incorrupta seruauit.

Ambr. de virginit. at Quicunq; sibi Mariæ optat præmiũ, imitetur exemplum.

Aug. contra duas hæres. av Sicut in transitu meo Mariæ non est corrupta virginitas, sic mea ibi non est maculata maiestas.

Aug. ibid. ax Vnde sordes in Maria, quæ nec in concipiendo libidinẽ, nec in pariendo est passa dolorem? Vnde sordes in domo, in qua nullus habitator terræ accessit? Solus ad eã eius fabricator & Dominus venit.

Aug. ibid. ay Eua inobediens meruit pœnam, Maria obediendo consecuta est gratiam; illa

Quomodo fiet istud.

gustando prohibitum, maledictā: hæc credendo Angelo, benedictā.

Augus. de vir. a z Quod profectò non diceret, nisi Deo virginem se ante vouisset: sed quia hoc Israëlitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro iusto, nō violenter ablaturo, sed potiùs contra violantes custodituro, quòd illa iam vouerat.

August. in ser. annūtiationis. b a Vera ratione censeo cōsirendū, Mariā in Christo, & apud Christum esse in Christo: quia in ipso viuimus, mouemur & sumus apud Christū: quia gloriosè ad æternitatē assumptā benignitate Christi honoratiùs susceptā cæteris, atq; ad communem vtilitatem non addictā post mortem, putredini videlicet vermi & pulueri.

Hie. Yser. b c Sicut in comparatione Dei nemo bonus: ita etiam in comparatione matris Domini, nulla inuenitur perfecta: quāuis eximia virtutibus comprobetur.

Ibidem. b d Totā repleuerat eam Spiritus sancti gratia: totā incenderat eam diuinus amor: ita vt etiam in ea nihil esset mundanum, quod violaret affectum, sed amor cōtinuus & ebrietas perfusi amoris.

Ibidem. b e Maria qa mēte passa est, plusquā martyr fuit, nimirū & ei⁹ dilectio amplius fortis, q̄ mors: quia mortē Christi suam fecit.

Ibidem. b f Si spiritu Dei omnis virtus angelorū con

cōstat, beatā & gloriosam virginē, inquā, superuenit Spiritus sanctus & Deus totus illapsus, portatur nouē mensibus in vtero, credimus ampliora promeruisse virtutum priuilegia, & percepisse gratiā ab angelis.

b g Si in domo patris mansiones multæ sunt, credimus splendidiorem filium matri præstitisse, quàm olim ædificauit sibi domum subnixam columnis septem. *Ibidem.*

b h Comessatrix ac vinolēta nūquā Maria fuit: quia omnis mulier quæ vinolenta est & comessatrix, meretrix est. Nō leuis, non iocosa, non cantatrix, non turpiū verborū amatrix: sicut solent plerunq; puellæ, quæ libēter talia aut loquuntur, aut audiunt: non super virum oculos suos extulit, aut infixit aspectum. *Chrys. sup Matth.*

b i Magna fuit sanctificatio Ieremiæ, qua potuit vitare facilitèr culpam mortalium: maior sanctificatio Ioānis Baptistæ, qua potuit vitare frequentiam venialium: maxima virginis Mariæ, qua potuit vitare, imò vitauit omne peccatum. *Ber. ad ea no. Lugdu nensis.*

b k Maria propriū peccatū non habuit: & ab innocentissimo corde eius præsentia longè fuit, nihil vnquā cogitauit, locuta vel operata est, de quo oporteret eā aliquando pœnitere. Gradum tamen plenioris sanctitatis in conceptione filij habuit, *Ro. in ser. nativita. virg. Bern.*

vt vi

vt videlicet plena gratia esset, & in gratia confirmata. Istud est illud vas nouum in figura, in quo iussit Helisæus mitti sal.

Et. R. homil. 2. b Quæ est virgo tam sublimis, vt salutetur ab angelo, tam humilis vt desponsata sit fabro?

Ber. super ho. Missus est. b m Hæc est virgo carne & mẽte, virgo professione, virgo denique qualẽ describit Apostolus, mente & corpore sancta.

Bernard. b n Super illo verbo in plenitudine sanctorum detentio mea. Vere in plenitudine sanctorum detẽtio virginis Mariæ: cui nõ defuit fides patriarcharũ, spes ꝓphetarũ, zelus apostolorũ, cõstãtia martyrũ, sobrietas confessorũ, castitas virginũ, fœcõditas cõiugatorũ, sed nec ipsa puritas angelorũ.

Bernard. b o Sinũ suæ misericordiæ Maria omnibus aperit: vt de plenitudine eius accipiãt vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis cõsolationem, iustus gratiam, angelus lætitiã, deniq; tota trinitas gloriã: persona filij Dei carnis substantiã.

Hieron. b p Quòd triẽnis in templo præsentata est beata virgo, & in cõtubernio virginũ posita, nõdũ plene verba formabat, & iã gressu maturo incedebat, vt non infantula putaretur, sed grãdæua: horas sic discernebat, ꝙ mane vsq; ad tertiam orationi vacabat: à tertia vsq; ad nonã texebat, vel nebat ad cultẽ templi. à nona autem orationi instabat, donec angelus veniebat, de cuius manu cibũ sumebat. cibũ verò quẽ cum aliis virginibus sumebat, pauperi erogabat.

Berna. in Apocaly. b q Per istas xij. stellas intelligimus duo decimi ꝓgenitias in beata virgine fuisse. Regia generatio, angelica salutatio, præcipua sanctificatio, mirifica cõceptio, integritas sine corruptione in cõtinendo: fœcũditas sine cõmistione in cõcipiendo, facilitas sine aggrauatione in filiũ ferendo, suauitas sine afflictione in pariẽdo, sobrietas pudorata in eloquio, humilitas cõprobata in animo, acerbitas degustata in martyrio, & credulitas conseruata in triduo.

Petr. Damia. in quo dã ser. sue per euan. li. generationis. b r Hinc fratres, hinc ergo perpenditur quib' laudibus digna sit beata & gloriosa virgo Maria: q illũ de castissimis suis visceribus nobis genuit: q nos de tã ꝓfundo gutture auidissimi draconis eripuit. Ad eius nãq; digna efferẽda ꝓconia non Rhetoricorũ diserta facundia, nõ Dialecticorũ subtilia argumenta, non acutissima Philosophorum apta reperiuntur ingenia. Et quid mirum, si hęc ineffabilis virgo, in suis laudibus modum humanę vocis exuperat, cùm & ipsam humani generis naturam excellentium mẽritorum dignitate transcendat? Non deniq; excellentissimus ille patri

patriarcharũ chorus,nõ prouidus prophetarũ numerus,nõ iudex Apostolorũ Senatus,non martyrũ victor exercitus,non aliquis antiquorũ,non quisquã sequentiũ patrũ huic beatissimæ virgini poterit comparari. Quid enim sanctitatis, qd iustitiæ, quid religionis, qd perfectionis singulari huic virgini deesse potuit, quæ totius diuinæ gratiæ charismate plena fuit? Sicut nãq; dũ ab angelo salutaret audiuit: Aue gratia plena, Dominꝰ tecũ: qdꝰ ergo vitiũ in eius mẽte vel corpore vendicare potuit sibi locũ, q̃ ad instar cœli plenitudine totius deitatis meruit esse sacrariũ? In Christo enim sicut per Paulum dicitur, habitat oĩs plenitudo deitatis corporaliter. Nec mirũ si cũctorũ merita transcẽdit mortaliũ: qñ & ipsa superexcedit celsitudinem angelorũ. O mirabiliter fœcũda virginitas, quæ nouo & inaudito miraculo mater dici potuit & virgo: qui toto mundo non capitur, puellæ innuptæ mẽbris infunditur. Sentiebat quidẽ pondera ventris, quæ pudorem non amiserat castitatis: mirabatur partus insignia, quæ nulla nouerat viri contagia: erat spes in partu, cùm nõ fuisset voluptas in coitu: immensum cõcepit, æternum genuit, genitum ante secula parturiuit: qui sibi & munus fœcunditatis attulit, & conceptus virginitatis decus non abstulit natus. qui ante, q̃ nasceretur, talem creauit eam, vt digne nasci posset ex ea.

b t Quo pacto eius festiuitatem digne celebrare pot infirmitas hoĩm: quæ gaudiũ parere meruit angelorũ? Qualiter eã laudare poterit mortalis hoĩs trãsitorium verbũ, quæ illud de se protulit verbũ, qd manet in ęternũ? Quę lingua in eius laude inuenitur idonea, quæ illũ genuit, cui oĩa benedicunt, & eũ tremore obediũt elemẽta?

Vide etiam in tit. Incarnatio, d. Necessitas, m. *Martyrium.*

Petr. Damiani in natiui. beat. virginis.

a NOn cõstituimus martyribus templa & sacerdotia: quoniã non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus.

Aug. 8. de ciuitate Dei.

b Seculi homines infeliciter felices sunt: martyres autem feliciter infelices erant.

Idem sup Psal.

c Iniuria est pro martyre orare, cuius debemus orationibus commendari.

Aug. de ver. apost.

d Mori à psequẽte, martyriũ in apto opere est: ferre verò cõtumelias & odiẽtẽ diligere, martyriũ est in occulta cogitatione.

Greg. in homil.

e Si adiuuante nos Domino virtutem patientiæ seruare cõtẽdimus, & in pace ecclesiæ viuimus, martyrij palmam tenemus.

Greg. hom. mil. 35.

f Nos sine ferro & sanguine martyres esse possumus: si patientiam veraciter in animo custodimus.

Ibidem.

Greg. ho. 3. super Euangel.

g Quamuis occasio persecutionis desit, habeat tamen & pax nostra martyrij sinum: quia & si carnis colla ferro non subdimus: spirituali tamen gladio desideria in mente trucidamus,

Ibid. in homil.

h Duo sunt quippe martirij genera, vnū in publico, aliud in mente, simul & in actione. Itaque esse martyres possumus, etiā si nullo ferro percutiente nos trucidemur.

Ber. in ser. uo.

i Quod martyriū grauius est, quàm inter epulas esurire, inter vestes multas pretiosas algere, paupertate premi inter diuitias quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster appetitus? Propterea à pauperibus & pariter & martyribus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur: sed in passione pro Christo absque dilatione percipitur.

Chryso.

k Egestas bene tolerata propter Christum, facit martyrium.

Chry. sup Matt. 11.

l In prælijs sensibilibus, qui portior est ad occisionem, probior est, & hostibus terribilior: quamuis eum rex non possit suscitare post mortem: quantò magis hic, vbi tanta spes resurrectionis est?

Hiero. de cleric. & ro. anima.

m Fortissimus Abrahā, sed beatus Laurentius fortior fortissimo. Audiamus qualiter Abraham sua dimisit, & Laurentius sua dispersit, & dedit pauperib⁹. Abrahā filiū suū Deo

Deo obtulit: Laurentius seipsum, p filio Dei. hic igitur parat, colligat filiū, gladiū euaginat: se Angelum auertit prohibēte ne perficiat: ille ad ignē ponitur. Christū prædicat, carnifices vero vrgentes carbones ministrando. verbis nō oratione efficitur holocaustū Domino id est rotē incensum, intùs igne charitatis: exterius verò flāma tribulationis. hic quia obediens efficitur, filium recipit incolumem: ille quia perseverat in tormentis, à Dei filio recipitur ad salutem.

n Hoc enim baptisma, scilicet martyriū in gratia maius, in potestate sublimius, in honore pretiosius. *Cypria in quadam epist.*

Vide etiam in tit. Humilitas, r. Virginitas, f. Christianus, g. *Medicina.*

a NOuit medicus quid salutiferum, quidue cōtrarium petat ęgrotus. Aegroti estis, nolite ergo medico dictare quæ vobis medicamina velit adponere. *Augu. in quodam ser.*

b Contraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ sunt: à ieiunio reuocāt, lucubrare nō sinunt, ab omni intentione meditationis abducunt. itaque qui se medicis dederit, seipsum sibi abnegat. *Ambr. super psal. 130.*

c Omnis medicina habet ad tempus amaritudinem: sed postea fructus doloris sanitate monstratur. *Hie. super Hie. lib. 2.*

d Improbus & imperitus est medicus, *Gre. in po*

Storaci. qui alienum mederi adpetit, & ipse vulnus quod patitur, nescit.

Ibidem. e Moris medicinalis est, vt sæpe feruorē viscerum in pruriginē cutis trahat: & plerunque inde interius curat, vnde exteriùs fauciat. Ita nonnunquam diuinæ dispensationis medicamine agitur, vt exterioribus doloribus internum vulnus adimatur.

Bernar. in epist. f Ego plagis conscientię meæ malum iudico accommodatius, medicamentū probris & contumeliis.

Ber. super cantica. g O sapientia quanta arte medendi in vino & oleo animæ meæ sanitatem restauras, fortiter suauis, & suauiter fortis, fortis pro me, & suauis mihi.

Ibidem. h Vnde irrepsit morbus, inde remedium intret, & per eadem sequatur vestigia, vita mortem, tenebras lux, venenum serpentis antidotum veritatis, & sanat oculum qui turbatus est, vt serenus videat quem turbatus non potest, auris prima mortis ianua, prima aperiatur & vitæ.

Chrys. sup ill. Mat. 8. Ostēde te sacerdoti et offer munus &c. Isid. lib. 4. i Spirituali medico spiritualem offerebat mercedem nam omnes medici pecuniis, iste autem solus oratione placatur.

k Nomen medicinæ à modo ac tempetamento impositum existimatur, vt non statim, sed paulatim adhibeatur, nā in multo contristatur natura, mediocriter autem gaudet.

gaudet. Vnde & qui pigmenta & antidota assiduè biberint, vexantur: immoderatio enim omnis nō salutē, sed periculū affert. *Etymolo.*

l Frequenter siquid ex aptitudine medici gratiosa, & ex quadam confidentia, quam ægrotus inde cōcipit, natura iam deficiens conualescit. *Ber. ibid.*

m Medicorum consilia deuita, qui parum docti & satis seduli officiosissimè multos occidunt. *Sen. in ep.*

Vide etiam in titu. Eleemosyna, a l. Eucharistia, n. Gratia, b. Gula, f, g. Humilitas, b. Mansuetudo, c. Munus, e. Tribulatio, a.

Mendacium.

a QVomodo Deus pater genuit filiū veritatem: sic diabolus lapsus genuit quasi filium mendacium. *Augu. super Io sup Mendax*

b Quum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris quod euitaueras. *est & pater eius. Augu. de*

c Perdes omnes, qui loquuntur mēdaciū. Sunt mendacia quædā pro salute vel commodo alicuius, nō malitia, sed benignitate, vt obstetrices, quæ dixerunt pro filiis Israël falsum Pharaoni. hęc autē mendacia nō re, sed in dolo laudantur: & qui sic mentiūtur, merebūtur aliquādo ab omni mendacio liberari. Est etiā mēdaciū ioco, quod non fallit. scit enim cui dicitur, causa ioci *ver. apo. Augu. super psa. 5.*

dici. & hæc duo genera non sunt sine culpa, sed nō cum magna. Perfectis non conuenit mētiri nec pro temporali vita, cuius morte sua vel alterius occiditur anima. licet autem, si nō falsum dicere, verū tacere: vt si quis nō vult hominē ad mortē perdere, verum taceat, sed non falsum dicat, nec pro corpore alterius animā suam occidat.

Augu. ad cantica. d Quicquid figuratè fit, aut dicitur, non est mendacium.

Augu. in Enchirid. e In quibus reb' nihil interest ad capescē dum regnū Dei: vtrū credatur an nō: vtrum vera putētur an falsa: in his errare & aliud p alio putare, nō est arbitrādum esse peccatum: aut si est, minimū est atq; leuissimum.

Augu sup psal. 5. f Aliud est mētiri, aliud est verum occultare: sicut aliud est falsum dicere, aliud est verum tacere: vt si quis nō velit ad mortem hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, vt neque prodat neque mentiatur: neque occidat animam suam pro corpore alterius.

Augu. in Enchirid. g Mihi autem absurdum videtur, omne mē lacium esse peccatū. Sed multū interest, quo animo, & de quibus rebus quisq; mentiatur. Non enim ita peccat, qui consolandi, sicut qui nocendi voluntate mentitur: nec tantum ille nocet, qui viatorē mentiendo in aduersum iter mittit: quantum is, qui viam

viam vitæ mendacio fallentem deprauat.

h Aliud est iurare falsum, aliud iurare in dolo. Non enim omnis, qui aliter facturus est, q̄ promittit, in dolo iurat. Licet enim Apostolus Corinthijs promitteret: Veniā ad vos: nō tamē in dolo iurauit, aut mēdaciter promisit. Ille autem in dolo iurat aut mēdaciter promittit, in cuius mente est, nō sic se facturum vt promittit. Ille autem, qui promittit falsum quod putat verum: nec in dolo iurat, nec mendaciter promittit. *Ille super Hiere. lib. 2.*

i Nōnulli obstetricum mēdaciū cōnātur asserere nō esse peccatum, maximē qa illis mētientibus scriptū est: q̄ ædificauit eis Dominus domos, in quo magis recōpēsatio cognoscitur, q̄ mē lacij culpa mereatur. Nam benignitatis earum merces, quæ eis in æterna potuit vita retribui, præmissa culpa mēdacij in terrena est recōpēsatiōe declinata. *Greg. sup per illo Exo.*

k Nōnunquā peius est mēdaciū meditari q̄ loqui. Nā loqui plerunq; præcipitatiōis est, meditari verò studiosè, prauitatis. *Greg. lib. 1. moral.*

l Mēdacij quoq; genus perfecti viri summopere fugiunt: vt nec vita alicuius per eorum fallaciam defēndatur, ne suæ animæ noceāt, dum præstari nititur carni alienæ: quanquā hoc peccati genus facilimè credamus relaxari. Nam si qualibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quāto *Greg. ibi.*

magis hoc facilè abstergitur, quod mater boni operis ipsa pietas admittit?

Ber. super cantica. ser. 18.

m Aliud est sub incerto hoc vel illud opinando sentire, aliud est temerè affirmare, quod nescias. Est enim qui dubiè profert mẽdacium, & nõ mẽtitur: & est qui veritatẽ, quã nescit, affirmat, & mẽtitur: nam & ille non quidem, quod non est, esse, sed se quod credit, credere dicit, & verum dicit: etsi hoc verum nõ sit, quod credit. Is quũ se certum, vnde certus est, nõ est, dicit, verum non dicit, etiam si verum sit, de quo asserit.

Chrys. sup. Mat.

n Cõcessum est diabolo interdũ vera dicere, vt mẽdacio suũ rata veritate cõmẽdet.

Chry. sup. Mat 21.

o Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mẽtiuntur, sicut ait Psalmus, mentita est iniquitas sibi.

Isi. de cõflictu viciorũ & virtutũ.

p Nec artificioso ingenio, nec simplici verbo oportet decipere quẽquã: quia quolibet modo mentiatur quis, offendit.

Pet. Eles.

q Quidam in suis mẽdaciis gratiosi sunt: quidam semper laborant esse veridici, & mendacissimi reputantur.

Tullius.

r Mendacium, est falsa verborum prolatio, cum intentione fallendi.

Vide etiã in tit. Adulatio. b. a. Confessio, d. Ieiunium, a h. Veritas, h, l. Vitium, f.

Augu. super psal.

a DEsiderio tuo locum facis diabolo.

Ecce

Ecce enim diabolus proposuit lucrum & mutuauit ad fraudem, lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: sed lucrũ esca est, fraus laqueus: sic attende escam, vt videas & laqueum: quia lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: fraudem autem si feceris, capieris.

Ambr. lib. de offi.

b Regula iustitiæ manifesta est: quòd à vero nõ declinare virum deceat bonũ, nec damno iusto afficere quenquam, nec aliquid dolo annectere rei suæ.

Amb. 3. de officiũ.

c In contractibus vitia eorum, quæ væneunt, prodi iubentur: at nisi intimauerit venditor, quanuis in ius emptoris transierint, doli actione tenetur.

Ambr. sup. Luc. li. 6.

d Vilem se vult æstimari Christus, vt ab omnib⁹ ematur: ne qs pauper deterreatur.

Chry. super matt.

e Super oẽs mercatores, plus maledictus est, scilicet vsurarius, quia mercator dat, vt nõ iã repetat: iste aũt postquã fœnerauerit, & suũ iterũ repetit, & alienũ cũ suo tollit.

Eiiciebat de templo oẽs ementes, &c.

f Quicũque cõparat, inquit, rem, vt illam integrã & imminutam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei eiicitur.

Chry. ibi.

g Propémodũ donare videtur, qui vendit rogatus: ad saturatos cum mercibus ire, certamen est. suo autem arbitrio pretium poscit, qui victualia potest ferre ieiunus.

Cassio. in epi. lib. 2.

h Aurum vel diuitias siquidem per bella

Cas. in ep.

quærere, nefas est: per maria, periculum: per falsitates, opprobrium: per agriculturam verò, licitum est: honestum verò est lucrum, per quod nemo lęditur, iustè acquiritur, & nulli præiudicatur.

Tullius. i Sordidum est eorum officium, qui emũt à mercatoribus, quod statim vendant: nil enim proficiunt, nisi quodammodo mentiantur. Agricultura enim nil melius, nil vberius, nil homine libero dignius.

Hanc laudat Horatius: Beatus ille, qui procul negotiis, Vt prisca gens mortalium paterna rura bobus exercet suis: Solutus omni fœnore.

Vide etiam in titu. Clericus, c. Prædicatio, b g.

Meritum.

Aug. in cõfessione. a QVisq; tibi enũerat vera merita sua, qd tibi enumerat nisi munera tua?

Augu. de lib arbit. b Deus autor est meriti, qui & voluntatẽ applicat operi, & opus explicat voluntati.

August. Mat. 1. c Simplices & indocti regnum cœlorum rapiunt: & nos cum literis nostris ad infernum descendimus.

Gregor. in moral. d Magna sunt actiuę vitę merita, sed contemplatiuæ potiora.

Gregor homil. 30. e Non est magni meriti, si quid foris erga nos agatur in corpore, sed magis pensandum est, quid agatur in mẽte. nam præsentem mundum despicere, transitoria non amare

amare, mentem medullitus in humilitate Deo & proximis sternere, contra illatas cõtumelias patientiam seruare, & custodita pactia dolorem malitiæ à corde repellere, egenis propria tribuere, aliena minimè ambire, amicum in Deo diligere, propter Deum & eos, qui sunt inimici, amare, de afflictione proximi lugere, de morte inimici nõ exultare, hic est noua creatura.

f Hoc totum hoĩs meritum, si totã spem suã ponat in eo, q totum saluũ fecit: sufficit ad meritum scire quod nõ sufficiãt merita. *Bern. ser. 53.*

g Præposter' ordo est, añ meritũ exigere præmium, & ante laborẽ sumere cibum. *Ber. su. cã.*

h Domine, multi volunt tecum conregnare: sed non cõpati volunt. inuenire, & non quærere, volunt consequi, & nõ sequi. *Ber. ĩ ser.*

i Et si milies moriamur, & si omnes virtutes animæ expleamus, nihil dignum gerimus ad ea, quæ ipsi à Deo percepimus. *Chr. de cõpũct. cor.*

k Videmus aliquoties nũnullos cœpisse postremos, & factos merito priores. *Chr. de re paratione ipsi.*

l Quicquid gesseris, parũ est: quicquid feceris, minus est. Omne eñ meritum breue est cõparatione donorum: numera beneficia, si potes: & tunc cõsidera quid mereris. *Chrysost. Hom. 70.*

m Si totum tps vitæ huius occupãt obsequia, laudes teneant: gratiarum actiones insistant, non poteris pensare, quod debes. *Ibidem.*

Sit

Ibidem. n Sit licet excellens hominum meritum, sit naturæ iura conseruans, sit legum iussis obtemperans, fidem impleat, iustitiam teneat, virtutes exerceat, damnet vitia, peccata repellat, exemplum semet imitantibus præbeat, nihil est respectu eiusdem.

Ibidem. o Cum diuinis muneribus actus proprios meditare: nec dignũ te iudicabis, eo quod frueris, si intelliges, quod mereris.

Chryso. p Grandis violentia est in terra nasci, &
Mat.11. cœlum rapere, & habere per virtutẽ, quod nõ possumus habere per naturã. Regnum cœlorum vim patitur: quia gloria Domini Israël patribus debita, à prophetis nũtiata, à Christo oblata, fide Gentiũ occupatur & rapitur, dum per pœnitentiã, quã Ioannes prædicauit, reuiuiscunt ad cœlestem patriam, quasi in alienum locum redeuntes.

Cassiod.1. q Securus celsa conscendit, qui se in paulò minoribus approbauit, & certo præcedit vestigio, qui gradatim potitur accepto. Sine merito si quidẽ remuneratum putatur omne, quod subitum est: nec in exploratis suspitionẽ refugit, quod repetẽte prouenerit. Econtrà omnia deliberata sunt robusta, & totum bonis actibus obtinuisse creditur, qui post documenta laudatæ militiæ promouetur.

Ibidem. r Sumpsisti nomen ex meritis, custodi vt semp

semper lęteris veritate vocabuli. nam cùm omnis appellatio ad deliniendas res videatus impolita, nimis absurdũ est nomẽ alienum portare, & aliud dici, quàm possit in moribus inueniri. Verùm hæc bonæ conscientiæ dicta sufficiant, quia dubitari de illo creditur, qui à plurimis admonetur.

Idẽ.li.2. s Qui enim est ordine vel dignitate primus, debet esse meritorũ laude precipuus.

Ibidem. t Indiscreti hominis mores confusique vagarentur, si aut culpa formidinem, aut virtus præmium non haberet.

Idẽ.li.4. v Iunioribus conceditur spes laboris, dũ vicissitudo fuerit reddita veterauis.

Ibidem. x Differri non debent merita fidelium, vt ad studia bonorum actuum prouocentur vota cunctorum, Demus igitur, quæ sunt iusta, laboribus, vt prouectu priorum inuitemus corda sequentium.

Ibidem. y Sicut enim æquum est desidiosis, laborantium præmia denegare: ita conuenit exultantibus, ideſt, operantibus remunerationis optata concedere.

Ibidem. z Dignũ est, vt fructus laborũ sequãtur vota fideliũ, & superior gradũ accipiat, quẽ gestarũ rerum integritas affecta cõmẽdat.

Ibidem. ab Bene moderatrix omnium rerũ antiquitas considerauit, vt laboris sui pretia recipiãt, qui publicis vtilitatibus obsecundant

dant: ne quis haberetur præteritus, qui probabili fuerat actione laudandus.

Cassio. a c Hoc est profectò difficilimum regnandi genus, exercere iuuenem in suis finibus principatum. Ratum omnino bonum est, dominum triumphare de moribus, & hoc consequi in flori da ætate, ad quod vix creditur cana modestia peruenire.

Val. Ser. a d Parum laudis habet virtutum corona, quæ ex labore non descendit: potest quidem habere palmam, sed non habet gloriam. Hæc est magnarum ratio virtutum: vt quantò plus homo laborat: tantò plus mercedis acquirat.

Vide etiã in ti. Anima. i. Charitas. d. Cõsolatio. e. Gloria vana. p. Gloria æterna. b. u. a q. Gratitudo. l. m. Iustitia. a b. Otiositas. i. Pœnitentia. b c. Remuneratio & Sanctitas. q. Tentatio. b. Tribulatio. a k. Vanitas. a e. c d.

Militia.

Augu. de ver. domi. a MIlitare, non est delictum, sed propter prædã militare peccatum est. Nec rempublicã gerere crimino sum est: sed ideò agere rempublicã, vt rẽ familiarem potius augeas, videtur esse damnabile: propterea enim prouidentia quadam

Hie. in ep. ad Theod. domachũ. militantibus sunt stipendia constituta, ne dum sumptus quæritur, prædo grassetur.

b De cubiculo ad aciem, de vmbra egredi-

diens ad Solem: corpus assuetum tunicæ, loricæ onus non sustinet: caput apertum linteo, galeam recusat; mollem otio manum durus exasperat capulus: fortior autem miles ex confragoso venit.

c Iuuẽt' enĩ, cui defensio ,puinciarũ, cui bellorum est cõmittenda fortuna, & gñe, si copia suppetat, & moribus debet excellere. Honestas. n. idoneũ militẽ reddit: verecũdia, lũ ,phibet fugere, facit esse victorẽ. *Veg. de re milit. lib. 1.*

d Fabros ferrarios, carpentarios, macellarios, & ceruorum aprorumque venatores conuenit sociare militiæ. *Ibidem.*

e Nihil enim magis in itinere, vel in acie custodiendum est, quàm vt omnes milites incedendi ordinem seruent: quod aliter non potest fieri nisi vt exercitio deãbulare celeriter & æqualiter discant. Periculum enim ab hostibus semper grauissimũ sustinet diuisus & inordinatus exercitus. *Ibidem.*

f Nihil enim neque firmius, neque felicius, neque laudabilius est republica, in qua abundant milites eruditi. *Ibidem.*

g Plurimum enim terroris hostibus armorum splendor importat. Quis credat militem bellicosum, cuius dissimulatione, seu ac rubigine arma fœdantur? *Vege. lib. 2.*

h Ab his, q tyrones probãt in omnibus quidem statur æ magnitudinẽ, corporis zobur *Ibidem.*

bur, alacritatem animi cõuenit explorari.

Idē li. 8. i Nunq̃ enim ad cõtumaciam pari consensu multitudo prorumpit, sed incitantur paucis vitiorũ scelerúmq; impunitate: sperant peccare cum plurimis. Quòd si ferri medicinam necessitas extrema pstiterit, recti' est more maiorũ, in autores criminũ vindicari: vt ad oẽs metus, ad paucos pœna perueniat: laudabiliores tamen duces sunt, quorum exercitum ad modestiam, labor & vsus instituit, quàm illi, quorum milites ad obediẽtiã supplicíorum formido cõpellit.

Veg. ibid. k Pleriq; rei militaris ignari, pleniorem victoriam credunt, si aduersarios aut locorum angustiis, aut armatorũ multitudine circundederint vt aditũ oõ inueniãt abscedẽdi: sed clausis ex desperatione crescit audacia, & quum spei nihil est, sumit arma formido. Libenter cupit cõmori, q sine dubio scit se esse moriturum. ideóq; Scipionis laudata sententia est, qui dixit, viam hostibus, qua fugerent, inueniendam. Nã quum abscedendi aditu patefacto, mentes oĩum ad prebenda terga cõsenserint, multi more pecudum trucidãrur: nec insequentium vllũ periculũ est, quũ victi (quibus defendi poterant) arma conuerterint in fugam: hoc genere quantò maior fuerit exercitus, tantò faciliùs multitudo prosternitur.

Ne

l Neq; enim ibi requirẽdus est numerus, vbi animus semel territus, nõ tam tela hostiũ cupit declinare, q̃ vultũ: cæterum clausi, licet exigui numero, & infirmi viribus, hoc ipso tñ sunt hostibus pares: qa desperãtes sciunt aliud sibi licere non posse. Nã vna salus victis nullam sperare salutem. *Ibidem.*

n Nulla cõsilia meliora sunt, quàm illa, quæ ignorauit aduersarius, antequã facias. Quũ igitur cõsiliũ tuũ cognouerit aduersarius proditum, dispositionẽ mutare re cõuenit: quid fieri debeat, tractato cum multis. Quid verò facturus sis, cum paucissimis, ac fidelissimis, vel potiùs ipse tecum. *Ibidem.*

q Nihil dãnabili' est in milite, q̃ otiũ, p quod vsus armorũ dediscitur: nutritur pusillanimitas, vires fariscunt, obrepit inertia, & ad immũditiæ actus anim' occupat. *Pet. Blef. in ep. 94.*

r Vegetij Renati testimonio, inutilis est omnino militiæ, nutritus tenerè, & delitiis assuetus: cum autem cẽset aptiorẽ, qui sub dio & ad arma nutritur in labore. Solis patiẽs, vmbrę negligens, balneorum nescius, æquè ferẽs frigoris iniurias, & caloris, rudis in causis, simplex in actibus, cibo moderatiore cõtentus, q nõ erubescat fossam ducere, reparare aggeres, ferre lapides & cæmẽtũ, lignorúmq; materiam cõportare. *Ibidem.*

s Clypeos deferunt deauratos, prædã po *Ibidem.*

tiùs hostiũ cupientes, quã certamen ab hostibus. bella tamẽ & cõflictꝰ equestres depingi faciũt in sellis & clypeis, vt se quadã imaginaria visione delectet ĩ pugnis, quas actualiter ingredi, aut videre non audent.

Ibidem. v In his Frontinus refert, cùm scutum cuiusdam vidisset auro & gemmis multipliciter adornatum, dixit se non mirari, si tanta clypeum diligentia ornasset, in quo plus præsidij, quàm in ense haberet.

Ibidem. x Refert Pericles: nõ picturã, nõ aurum, & lapides, sed scutum diuulsum, fractam galeam, hebetem gladium, faciem vulneratam cedere militibus ad ornatum.

Ibidem. y Hi sunt, quorũ testimonio laudari audis in otio occupationes, in pace prædas, inter arma fugas, inter vina victorias, cum sint in prætoriis leones, in præliis leporer.

Ib. ep. 94. a b Porrò ordo militũ nũc est, ordinẽ nõ tenere: nã cuius os maiore verborũ spurcitia polluitur, qui detestabilius iurat, q minus Deũ timet, ministros Dei vilificat: qui ecclesiam non veretur: iste hodie in cœtu militum fortior & nominatior reputatur.

Ibidem. a c Hodie militaris disciplina, quã Vegetius Renatꝰ & plerique alij docuerũt, prorsus euanuit, & se in quandam delinquendi libertatem, & scurrilitatis speciẽ deformauit. Olim eñ se iuramenti vinculo milites obligabãt, q̃ starent pro reipublicæ statu, quòd in acie nõ fugerẽt, & q̃ vitæ propriæ vtilitatem publicã phaberent: sed & hodie tyrones enses suos recipiunt de altari, vt p̃fiteãtur se filios ecclesiæ: atque honorem sacerdotij, ad tuitionẽ pauperum: ad vindictã malefactorũ, & patriæ liberationem se gladiũ accepisse: porrò ĩ cõtrariũ versa est. nam ex quo hodie militari cingulo decorãtur, statim insurgũt in Christo Dñi, & desæuiunt in patrimoniũ Crucifixi: spoliãtur & p̃dantur subiectos Christi pauperes, & miserabiliter atq; immisericorditer affligunt miseros: vt ĩ doloribꝰ alienis illicitos appetitꝰ, & extraordinarias impleãt volũtates.

Ibid. m. a d Qui cõtra inimicos crucis vires suas exercere debuerãt, in potibus & ebrietatibus puguãt. Vacant otio, marcent crapula, vitãq; degenerẽ in immũditiis trãsigentes, nomen & officiũ militiæ dehonestant.

Se. in quadam epist. a f Nullũ laborẽ recusant manus, quæ ab aratro ad arma transferuntur: quãlibet eñ viã patiuntur iumenta, quorum durata in aspero vngula est: in molli & palustri pascuo saginata citò subtexuntur: fortior autem miles ex confragoso venit. sed ille vnctus & nitidus, in primo puluere deficit.

Val. li. 4. a g Ducis ĩ cõsilio, posita est virtꝰ militũ.

a h Non fuit Romanis rubor, eburneo scipione depositò, agreste aratri stiuã repe

tere:sed Atilij manus rustico opere attritæ salutē publicā stabilierūt, ingētes hostium copias pessundederunt, & quæ priùs arantiū boum iuga rexerāt: posteà triumphalis currus habenas retinuerunt: pōt pauperes consolari Atilius, sed multò magis docere locupletes, quòd non est necessaria magnę laudis cupido, aut anxia opum comparatio. Virtus enim nullo homine cōtenta est.

Vide etiā in ti. Resurrectio. a b Xpian⁹. c.

Mirabile siue miraculum.

Au. li. 10. de ciuitate Dei.

a QVicquid igitur mirabile fit in hoc mundo, profectò minus est, q̄ tot⁹ hic mundus: id est cœlum & terra, & omnia, quæ in eis sunt: quæ certè Deus fecit. nam & omni miraculo, quod fit p̄ hominē, maius miraculum est hō. Quāuis igitur miracula visibilium naturarum videndi assiduitate vilescunt, tamē ea, quū sapiēter intuemur, inusitatissimis rarisque maiora sunt.

Au. li. 22. de ciui. Dei.

b Miracula leguntur in populis, vt credantur, nec in populis tū nisi credita legerētur. Hæc autē vbicūq; fiunt, vix à tota ciuitate ipsa sciuntur, vel à quocunque communentium in loco. Nā plerumque fiunt ignorantibus cæteris, maximè si magna sit ciuitas: & quando alibi, aliisque narrantur: tanta ea commendat autoritas, vt sine difficultate, vel dubitatione credantur, quam

quamuis christianis fidelibus indicetur.

c Aliter magi faciunt miracula, aliter boni Christiani, aliter mali. Magi per priuatos contractus cum dæmonibus: boni Christiani per publicam iustitiam: mali Christiani per signa publicæ iustitiæ. *Au. li. 83. quæst.*

d Ideo nō omnibus sanctis ista miracula attribuuntur, ne pernicioſissimo errore decipiantur infirmi, æstimantes in talibus factis esse maiora bona, quàm in operibus iustitiæ, quibus vita æterna comparatur. *Ibidem.*

e Dicamus aliqd Deū posse, q̄d nos fateamur inuestigare nō posse. In reb⁹. n. mirabilib⁹ tota rō faciēdi, est potētia facientis. *Augūſt.*

f Nihil mirabilius in rebus humanis, quàm diligere inimicos. *Aug. li. cō feſſio.*

g Eunt omnes admirari alta montium, & ingētes fluct⁹ maris, & latissimos lapsus fluminum, & Oceani ambitum, & gyros syderum, & relinquunt seipsos, & non mirantur: Nam & omni miraculo, quod fit per hominē, maius miraculum est homo. *Ibidem.*

h Sicut non fuit Deo impossibile, quas voluit naturas instituere: sic ei non est impossibile, in quicquid voluerit, quas instituit naturas, mutare *Au. li. 21. de ci. Dei.*

i Operum Dei causſa si lateat hominem, nō se obliuiscatur esse hominem, nec propterea Deo det insipientiam, quia nō bene *Au. de ſpi ritu et li tera.*

capit eius sapientiam.

Hie. in lib. Ma. 7. k Prophetizare, & virtutes facere, & dæmonia eicere interdum nō est meriti, qui *ne in nomine tuo* operatur: sed vel inuocatio Christi hoc agit, vel ob cōdemnationē eorum qui inuocāt, *virt. multas fe.* vel vtilitatem eorum, qui vidēt, & audiunt.

Gre. l. ho. l Charitatis & pietatis miracula amate, quę tūtò securiora sunt, quātò & occultiora & de quib⁹ apud Deū, eò maior sit retributio, quò apud homines minor est gloria.

Gre. ibid. m Diuina mirabilia sēmp debēt cōsiderari p studiū, & nunquā discuti p intellectū.

Ibidem. n Rationē de occulto Dei cōsilio qrere, nihil aliud est, q̄ cōtra eius cōsiliū supbire.

Chr. super prin. Ma. o Quatuor mirabiles imitatores fecit Deus: de piscatore primum ecclesiæ pastorem: de persecutore magistrum gentium & doctorem: de publicano primum euangelistam: de latrone primum cœlicolam.

Ibidem. p Tria totus mundus mirabatur, Christū post mortē resurrexisse, cum carne in cœlū ascēdisse, & per duodecim Apostolos piscatores totū mūdū cōuertisse. hui⁹ autē quadruplex fuit causa, scilicet pecuniæ cōtemptus, gloriæ despectus, secularium occupationum segregatio, & terribiliū perpessio.

Chry. sup. Matth. q Mirabilius est videre hominem cōtia passum, & nō motum, quàm hominem vulneratum, & percussum non cadentem.

r Mir

r Miracula in signū sunt, nō fidelib⁹, sed infidelibus: quia signum fidelibus non est necessariū, qui iam crediderūt: sed infidelibus, vt cōuertātur. Nam Paulus, pro non credētiū infidelitate, patrē Publij de infirmitate febriū, virtutib⁹ curat: infirmantem verò Timotheum fidelē, non oratione, sed medicinaliter tēperare: vt noueris miracula pro incredulis, nō pro fidelibus fieri. *Isi. b. 1. de summo bo.*

s Res multis modis adparent mirabiles: aliquā ex magnitudine: aliquādo ex paruitate: aliquādo quia raræ: aliquādo qa pulchræ: secundū magnitudinem attēditur, qñ res quęlibet sui generis modū in quantitate excedit: sic miramur gigantem inter homines, cetū inter pisces, gelfonē inter volucres, elephantē inter quadrupedes, draconē inter serpētes. Secundum paruitatem considerantur: quādo res quælibet cæteris sui generis quātitate æquari non potest, vt tinea & vermes & scinifes, & alia similia, quæ inter cętera quidē animalia viuūt, sed cęteris omnibus corporis exiguitate dispares sunt. Vide ergo quid magis mireris, dētes apri vel tineæ, alas grifi vel scinifis, capur ejus vel locustæ, crura elephantis vel culicis, leonem vel pulicem, tygridem vel testudinem? Ibi miraris magnitudinem, hīc miraris paruitatem. illis dedit oculos *Hugo de operatiōi. bus trium dierum.*

quos vix cõprehendere põt oculus, & in tã exiguis corporib' sic omnifar a iuuamẽta naturæ suæ cõgrua plenissime distribuit, vt nihil videas deesse in minimis eorum omniũ, quæ natura formauit in magnis.

Ibidem t Miramur, quare etiã croco hilus mãducãs, inferioré molã non mouet, & quomodo Salamãdra in igne illæsa permanet: q dedit Eritio spinas, & docuit eũ, vt se pomis turbine discussis inuoluat, qbus onustus incedens stridet quasi plaustrũ: & formica hyemis superuẽturæ præscia, granis horrea sua replet: aranea quoque de viscerib suis laqueos nectit, vt prędam capiat. isti sunt testes sapientiæ Dei.

Ibidem. v Est adhuc aliud verũ & euidẽs diuinæ sapiẽtię argumentũ: q omne genus simile sibi pcreat, & vna species propagata, primæ originis formã non immutat: põ ouis vitulũ, nõ vacca agnũ, non equa leporẽ, nõ leo vulpẽ, sed in sibi simile propagine suã extẽdit. Aliud genus est fagus, aliud quercus, & aliud vnumquodque suam speciem habet, & vnãquodque sui generis seruat similitudinẽ. Vide folium quomodo intrinsecus producãtis costulis huc & illuc inexitur. mirare vnũ, mirare aliud. omne quod est vnius generis, vnius inuenies similitudinis. tot costulas in vno, quot costulas in alio. talem formã in vno, qualem in alio. omnis enim natura, quasi cuiusdã intrinsecus dictantis præceptũ accepit. nusquam terminos suos excedere præsumit.

x In facie vultúq; nostro nullas duas in tot milibus hominum indiscretas effigies existere: quod ars nulla in paucis numero præstet atq; quando.

Plin. li. 10. hist. Nat.

Vide etiã in tit. Anima. a c. Antechristus. o. q. Castitas. t. v. Cõfessio. n. Cõsideratio. b. Eucharistia. h. t. Incarnatio. f. m. Resurrectio. q. & in tit. Sortilegium per totum.

Miseria.

a Miseria, est copia tribulationis, & inopia cõsolationis, quãdo multifariè quis patitur, & à nemine releuatur.

Augus. de diffinitio.

b Qui ne quiter vult viuere, nonne tanto miserior esse conuincitur, quanto facilius mala eius voluntas impletur?

Augu. lib. de ver. domini.

c Quid miserius misero nõ miserãte seipsum, & flẽte Didonis mortem, quæ flebat amando Aeneam, non flente ante mortem suam, quæ flebat non amando te?

August. confes.

d Magna hominis miseria, cum illo nõ esse, sine quo non potest esse. In quo enim est, proculdubio sine illo non est. & tamen si eius non meminit, eúmque non intelligit, neque diligit, cum illo non est.

Augus. de ver. arbitri.

e Cõsidera quãtũ potes, quàm magnum

bonũ sit ipsum esse, quod & beati & miseri volunt. nã si hoc bene cõsideraueris, videbis intantum esse te miserũ, inquantum non appropinquas ei, quod summum est.

Hie. ep. f Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est.

Greg. sup Ezech. g Peccantes quosque tunc consideremus amplius miseros, quando eos conspicimus in culpa sua, sine flagello derelictos.

Gre. ibid. h Ille bõ nouit i exteriorib' miseriis subsistere, q scit de spe interna semp gaudere.

Ber. ser. 8. i Generalis est humano generi miseria triplex, si diligenter aduertimus. nam & faciles sumus ad seducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad resistendum. Si discernere volumus inter bonum & malum, decipimur. si tentamus facere bonũ, deficimus. si conamur resistere malo, deicimur & superamur.

Bern. de 12. gradi. humilita. k Sicut pura veritas non nisi puro corde videtur: sic miseria fratris, non nisi misero corde seruatur.

Ber. i ser. l Homo nat' de muliere breui viuẽs tẽpore &c. In sordib' generamur, i tenebris cõfouemur, in dolorib' parturimur, añ exitũ miseras oneram' matres, in exitu more vipereo laceramus. mirũ q ipsi nõ laceramur: primã vocẽ ploratus edimus, merito quidẽ, vtpote vallẽ plorationis ingressi.

vt no

vt nobis illud sancti Iob ex omni pte possit aptari. Multis repletur miseriis, multis & multiplicibus inquã miseriis corporis, miseriis cordis, miseriis dũ dormit, miseriis dum vigilat, miseris quocũq; se vertit.

m Cõsideranti tibi quid sis: occurret tibi homo nudus & pauper & miser & miserabilis homo dolens, q homo sit: erubescens q nudus sit: plorãs q natus sit: murmurãs q sit homo natus ad laborẽ, non ad amorẽ: homo natus de muliere, & hoc cũ reatu breui viuens tẽpore. ideo cũ metu repletur multis miseriis, & propterea cũ fletu. vere multis, quia corporis & animæ simul. *Ber. ibid.*

n Quare de vulua egressus sum vt videm laborem & dolorem: consumerentur in confusione dies mei? Si talia locutus est de se ille quẽ Deus sanctificauit in vtero: qualia loquar de me, quem mater mea genuit in peccato? Heu me dixerim: mater quid me genuisti filium amaritudinis & doloris? quare non in vulua mortuus sum? egressus ex vtero non statim perij? cur exceptus genibus, lactatus vberibus, natus in combustionem & in cibum ignis? vtinam interfectus fuissem in vtero, vt fuisset meum sepulchrum & vulua eius conceptus æternus. fuissem enim, quasi non essem de vtero translatus ad tumulum. *Imo de vl litate cõditio. hu mana.*

o Quis

Ibidem. o Quis ergo det oculis meis fontem lachrymarũ, vt fleam miserabilem humanæ conditionis ingressum, culpabilẽ humanę conuersationis progressum: damnabilem humanæ dissolutionis egressum. Considerauerim igitur cum lachrymis de quo factus est homo, quid faciat homo, quid facturus sit homo. Sane formatus est homo de terra, conceptus in culpa: natus ad pœnam: agit praua, quæ non licent: tupia quæ non decent: vana, quæ non expediunt.

Ibidem. p Formatus est homo de puluere, de luto, de cinere: quòdq; vilius est, de spurcissimo spermate cõceptus in pruritu carnis, in feruore libidinis, in fœtore luxuriæ, quòdq; deterius est, in labe peccati: natus ad laborẽ, timorem, dolorem: quòdq; miserius est, ad mortem. Agit praua, quibus offendit Deũ, offendit proximum, offendit seipsum. Agit turpia, quibus polluit famã, poluit personam, polluit conscientiã. Agit vana, quibus negligit seria, negligit vtilia, negligit necessaria. Fit eiꝰ ignis, qui semper ardet & vrit inextinguibilis: esca vermis, qui semper rodit & comedit immortalis: massa putredinis, quæ semper fœtet, & sordet horribilis.

Sup prin. cipiũ Boẽtij de cõso. q Sapiẽs miser plus miser est, quàm rusticus miser. scit enim exaggerare causas dolendi, quas rusticus miser ignorat.

r Miserum te reputo, quia nunquã fuisti miser. transiuisti vitam, & nõ inueniſti aduersarium. nimis miser fuisti. miseros reputo: quia nimia felicitate torpescunt. *Sen. 7. quæ dam epis.*

s Calamitosus est animus futuri anxius: & ante miseriã miser, qui solicitus est, vt ea, quibus delectatur ad extremum vsque permaneat: nullo enim tempore conquiescet, & expectatione futuri, præsentia, quibus frui poterat, amittet. *Ibidem.*

t Miserior es, quũ in omnẽ fraudẽ oculis raperis, q̃ si omnino oculos non habueris. *Sen. de remediis fort.*

Vide etiã in tit. Cõpassio. o. f. Homo. d. i. m. n. o, Honor. a. Timor. a i. Voluntas. a.

Misericordia.

a MIsericordia est animi cõdolẽtis affectꝰ cũ additamẽto boni cuius: vt cõpatiamur primo, & largiamur de proprio. *Augu. de diffi.*

b Nihil ad misericordiam sic inclinat, æque proprij periculi cogitatio. *Augu. ad Gal.*

c Non est quò fugias à Deo irato, nisi ad Deum placatum. *Augu sup psal 74.*

d Beati illi, qui subueniunt miseris: q̃m eis repẽsum erit, vt per misericordẽ dominũ de miseria liberentur. nã idipsum videtur iustũ, vt qui à potentiore adiuuari vult, adiuuet inferiore, in quo est ipse potentior. *Augu. de ser. domi. sup psal.*

e Melius est vt nullus sit miser, quàm vt tu

tu facias misericordiam. Qui enim vt faciat misericordiã, optat esse miseros, crudelẽ habet misericordiã: quomodo si medicus, vt exerceat artem suã, optat esse multos ægrotos, crudelis est medicina.

Aug. 9. de ciuit. Dei. f Misericordia, est alienæ miseriæ in nostro corde compassio, qua vtique si possemus, subuenire compellimur.

Aug. ibid. g Lõge melius & humanius & piorũ sensib⁹ accõmodatius, in Cæsaris laude locutus est Cicero, vbi ait: nulla de virtutibus tuis nec admirabilior nec gratior mia est.

Augus. de opere monacho. h Multò misericordius operatur qs circa animas infirmorũ, qui bonæ famæ seruorũ Dei cõsulit: quã erga corporum ægrotantium, qui panem esurientibus tribuit.

Aug. li. 1. apologi. i Nec omisso iudicio, sis etiã pauperi in mala causa misericors, cui si pareis, cultello percutis cor, & tãto nequiorem reddis, quanto iultum sibi fauere videt.

Ambr. ad Ti. 4. Pietas ad omnia vtilis est. k Omnis summa disciplinæ christianæ in misericordia & pietate est, quã aliquis sequens si lubricum carnis patitur, sine dubio vapulabit.

Ambr. de offic. l Misericordia largior, vbi fides promptior. Nihil tam commendat Christianũ, quàm miserãtio charitatis.

Ibidem. m Vasa sacrorũ vẽlere opus est, vt quis si de syncere & perspicaci prudẽtia misericord

cordiæ munus impleat. sane si aliqs ĩ sua declinat emolumẽta, crimen est. si vero pauperibus erogat, captiuum redimit, mia est.

Hie. ĩ epi. ad Nepo. n Non memini me legisse mala morte mortuũ, q libenter opera charitatis exercuit. Habet eñ multos intercessores, & impossibile est multorũ preces nõ exaudiri.

Hie. ĩ epi. o Natura hominũ pna est ad clementiã, & in alieno peccato sui quilq; miseretur.

Ibidem. p Misericordia, affectio est, quæ nec voluntate coërcetur, nec rationi subiicitur: sed ipsas pias mentes ad compassionẽ dolentium necessario cogit affectu: ita etiã, vt si peccatum esset misereri, & si multum vellem, non possem non misereri. Est timor plus humilis fructuosus, qui cuilibet quantũlibet peccatori facilẽ misericordiã promereatur. talis timor generat, nutrit & seruat humilitatem, mansuetudinem, patientiam & longanimitatem.

Grego. in mo. q Misericordia à misero corde vocata est, eo quòd vnusquisque inuetur quẽpiam miserum, & ei compatiens de dolore animus tangitur. ipse cor miserum facit, vt eũ à miseria liberet, cui intendit.

Grego. in ho. 5. r Respicere inopẽ, exaudire peccãtẽ, ligare stipitẽ, pbere defensionẽ, atq; peiusdẽ defensiõ pauperis aduersãtis cuiuslibet inimicitias timere, magna mẽtis latitudo est.

s Sunt

Bern. ser. 4.

s Sunt quidam misericordes de his, quæ ad ipsos non pertinent: qui scandalizãtur, quod nõ dãtur omnibus abũdanter: sic tamẽ, vt ipsũ ne in modico quidẽ gr̃ meantur: q̃ si misericordes essent, de suo facere deberent misericordiã; si non possent de terrena substãtia, de volũtate bona darẽt eis, qui cõtra eos forsitan peccare vidẽtur. darẽt dulce signum, verbum bonũ, quod est super-datum optimum, vt eorum mẽtes ad pœnitentiam reuocarent. Denique his omnibus, quos in peccato esse cognoscerẽt, compassionem impenderent & orationẽ. aliõquin misericordia illorum nulla est, & misericordiam cõsequentur nullam.

Bern. in serm. 88.

t Septẽ in meridio misericordias Domini, quas & vosipsi facilè inueneritis in vobis. prima est, qd̃ à multis peccatis adhuc in seculo positũ custodiuit. Prima quidem nõ inter oẽs, quas mihi impendit. sed primas inter has septẽ. Quis eñ non videat, q̃ sicut in multa cecidi: sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi Omnipotentis pietas conseruasset? Fatebor & fatebor, nisi quia dominus adiuuit me, paulò minus cecidisset in omne peccatum anima mea. Secũda miseratio, quæ non poterit explicari sermone, quàm benigna, quã libera, quàm gratuita. ego peccabã, & tu dissimulabas,

non cõtinebã à sceleribus, & tu abstinebas à verberibus: prolongabã ego multo tẽpore iniquitatem, & tu Domine pietatẽ tuã. Tertia, q̃ visitauit cor meũ, & inuitauit, vt amara fierẽt, quæ malè dulcia prius erant. Quarta, q̃ pœnitẽtẽ misericorditer suscepisti, vt in eorũ nũero inuenirer, de qb⁹ psal. Beati, quorũ remissæ sunt iniquitates. &c. Quinta, per quam mihi continendi deinceps, & emendatius viuendi præstitisti virturem, ne recidiuũ paterer, & esset nouissimus error peior priore. Postquam in his quinque miserationibus à malo liberaueris, in duabus aliis bona largiris. hæ duæ sunt, gratia promouẽdi, qua videlicet munus bonæ conuersationis indulges: & spes obtinendi, qua donas homini indigno, & peccatori de tua toties experta bonitate vsque ad cœlestia speranda præsumere.

v Magnæ misericordiæ sunt quatuor filiæ, scilicet amissio amaritudinis, subtractio opportunitatis, virtus resistendi, & sanitas affectionis. *Ber. ſ. ser.*

x A nouissimis incepit-qa qui ante Xp̃m *Chryſ. ſup* fuerũt, quasi ex operibus iustificati fuerũt: *per Mat.* gẽres aũt ex misericordia, vnde misericor- 20. dia ĩcipit à nouissimis, iustitia à maximis.

y Deus tristatur non de tua iniuria, sed *Chryſ. ſup* de nostra perditione. Sicut rex benignus *Mat.*

audiens criminosas personas, lege quidem cōpellente iple mortis sententia dictat adueſtus eas: tamen miſericordia inſtigante lachrymas fundit ſuper ipſas, & vulſe eas a ſanare, & non poteſt, contradicente ſibi iuſtitia: quoniam miſericordia tūc euertere miſericordia, ſi ſic facta ſit, vt iuſtitia per eā nō contemnatur. Si autem cōtempta iuſtitia, miſericordia obſeruetur, ipſa miſericordia non eſt miſericordia, ſed fatuitas. Iuſtitia enim ſine miſericordia non eſt iuſtitia, ſed crudelitas: ſicut & miſericordia ſine iuſtitia, non eſt miſericordia, ſed fatuitas.

Ibidem. 2. Miſericordia, eſt ſalutis præſidium, fidei ornamentum, propitiatio peccatorum: hoc eſt, quæ iuſtos probat, ſanctos roborat. Dei cultores oſtentat.

Rabt. ſuper Mat. 25. a b Habens intellectū curet oīno, ne tacet: habens rerū affluentiā, vigileſ, ne à miſericordię largitate torpeſcat. habēs artem qua regitur, magnopere ſtudeat, vt vſum & vtilitatē cū proximo partiatur. habēs locū apud diuitē, dānationē pro retento talento timeat, ſi nō quotidie, quam valet, apud diuitem pro pauperibus intercedat.

Rab. ibid. a c Qui eſurientē pane verbi reficit. & ſitientē potu ſapientiæ refrigerat, qui errātem in domū patriæ reuocat, qui innocētē protegit, q infirmū fide aſſumit & confirmat, qui tribul

tribulatione oppreſſo ſubuenit, cōpatiēdo vel cōſolando, verā dilectionem adimplet.

a d Miſericordia cōſiſtit in eleemoſynis largiendis, in malis tolerandis, in cōuitiis remittendis, & in imperitis corrigendis. *Rab. ibid.*

a e Miſericordiæ virtus tanta eſt, vt ſine illa, cæteræ & ſi ſint, prodeſſe non poſſunt. Quamuis enim aliquis fidelis ſit, & caſtus, & ſobrius, & aliis maioribus ornatus inſignibus, ſi miſericors tamen nō eſt, miſericordiam non meretur. *Leo papa in ſer. de apparit.*

a f In illo magno ſummóque iudicio tanti æſtimabitur vel largitatis benignitas, vel tenacitatis impietas, vt pro plenitudine omniū virtutū & pro ſumma omniam commiſſorum, & per vnum malum illi in ignem mittuntur æternum, & per vnū bonum iſti introducuntur in regnum. *Ibidem.*

a g Benigni quippe principis eſt, ad clementię cōmodū trāſtire terminos æquitatū, quādo ſola eſt miſericordia, cui oēs virtutes honorabiliter cedere non recuſant. *Caſſio. in epiſt.*

a h Egentibus iuſtum eſt, non diuitibus ſubueniri: fundit potius qui mittit in plenum. nam illud potius reconditur, quod vaſis vacuis congregatur. *Ibidem.*

a i Si nullum penitus indigēre cōtingeret, locū proinde largitas nō haberet. Data eſt prouinciis in regis noſtri laudē pēnu *Ibidem.*

ria. steriles facti sunt agri, vt vbertas Domini posit agnosci. minus esset acceptisimum donũ, niſi præcesisset incõmodum.

Cas. super psal. a h Misericordia subsequitur ad custodiam, sed præcedit ad gratiam conferendam: nam si solùm sequeretur, nemo donatam perciperet, si ratium præcederet, nullus poterit collata seruare. Grauiores enim sunt insidiæ, quas à tergo diabolus parat: & niſi misericordia subsequatur, facilimè fragilitas humana decipitur. tunc enim quando se quis vitium transisse credit, in cuitata magis ignoratione decipitur.

Cas. super illud psal. Miserator & miserè cors. Hugo. a i Misericors est quũ credat, qa nullis beneficiis prouocatur, vt præstet. miserator est quũ res cadentes sua pietate recõstruit, a k Differunt misericordia & miseratio, sicut fons & riuulus. misericordia eñ quasi fons ẽ affectu: miseratio qũ riuul' effectu.

Pet. Ran. in quodã ser. exponens illud Mat. Esuriui et de. &c. a l In regno cœlorum omnibus angelis in conuentu resurgentium, quòd Abel passus sit, quòd mundum cõseruauit Noe, quòd Abraha fidem seruauit, quòd Moyses legem tulit, quòd Petrus crucem Iesu primus ascendit. Deus tacet & clamat solùm, quòd pauper comedit dicens, esuriui. qui eñ misericors est, misericordia dignus eñ.

Pet. Ran. ser. a m Ite, proferte stolã primam. Nõ dixit vnde venis? vbi fuisti? vbi sunt, quæ tulisti? quare

quare tantam gloriam in tantam turpitudinem cõmutasti? sed proferte stolam primã, & induite illum. Videtis, quia delicta non videt vis amoris: tardã misericordiam pater nescit, delicta qui discutit, prodit.

Valerius s. quodã ser mone. a n Præcedẽtis misericordiæ beneficium perdidit, qui putat esurienti semel sufficere, quod donauit: Ille autem ad Deum integros misericordiæ fructus præmittit, à quo pauper nunquam tristis abscedit.

Sen. lib. de clemẽtia. a o Misericordia est vicina miseriæ. habet enim aliquid trahitque ex ea. imbecilles oculos esse scias, qui ad aliam lippitudinem & ipsi suffunduntur.

Seneca in prouerb. a p Frustra rogatur, qui misereri nõ põt. grauis tñ pœna est, quẽ pòst facti pœniret. Mali causa est, qui requirit misericordiam.

Vide etiam in ti. Adiutorium ex apostoli. f. Auaritia, k. Bellum, v. Beneficentia, f. Charitas, l. Cõpassio & Conuersio, e Correctio, n. Eleemosyna. Excusatio, n. Hospitalitas, & Humilitas, r. Ieiunium, r, a m. Paupertas, q. Pietas, Venia, b. f Christianus, a.

Modestia.

Aug. in re gula. a IN omnibus moribus nostris nil fiat, quod cuiusque offendat aspectũ, sed quod nostram deceat sanctitatem.

Ambro. de offi. lib 3. b Sermones proferamus libra iustitiæ examinatos, vt sit grauitas in sensu, in ser.

mone pondus, atque in verbis modus: temperantia cordis habeat animi munditiam, iustitia misericordiam, prudentia pacem, fortitudo mansuetudinem.

Ambr. de offi. lib. 1. c Est in ipso motu, gestu, incessu tenenda verecundia. habitus enim mentis, in corporis statu cognoscitur. hinc homo cordis nostri absconditur, aut leuior aut iactantior, aut torpidior, aut congruior, constantior & purior, & maturior æstimatur. Itaque vox, quidã est animi corporis motus.

Ibidem. d Est gressus probabilis in quo sit species autoritatis, grauitatisque pondus, trãquillitatis vestigium. ita tamen vt studium desit atque affectio: sed motus sit tibi purus ac simplex.

Amb. ibi. e Sicut molliculum & infractũ aut vocis sonũ, aut gestũ corporis nõ ꝓbo, ita neque agreste, neq; rusticũ imitemur. effugies em forma disciplinæ, forma, honestatis est.

Ibidem. f Hoc est pulchritudinem viuẽdi tenere, conuenientia cuique sexui & personæ reddere. hic ordo gestorum optimus. hic ornatus ad omnem actionem accommodus.

Ibidem. g Motum natura informet, si quid sanè in natura virij est, industria emendet.

Ber. lib. 3. de cõsideratione. h In te consistito, non infrà deiici, non suprà attolli, non euadere in longius, non extendi in latius. Tene medium, si non vis perd

perdere modum. locus medius tutus est: medium, sedes modi, & modus virtus.

Leo papa in ser. de pentec. i Melior est gradus lentior per iter rectum, quàm velocitas festina per deuium.

Cassio. in psal. k Risus, est vox cõfusa lætitiæ, insultationem immoderata hilaritate denuncians.

Ibidem. l Lasciuia est indecẽs motus dissoluti animi, & corpis ex intẽperãtia carnali ꝓdiẽs.

Cass. lib. 1. epist. m Nouu est sub amore principis custodire modestiã, quæ tam clara, quàm rara est: quia gaudia semper animos inquietãt. modus enim rarò lætis rebus interuenit.

Hugo. n Modestia est, cultũ & motũ & omnem nostrã occupationem vltra defectum, & citra excessum sistere, de qua Horatius: Est modus in rebus, sunt certi denique fines, Quos vltra citraq; nequit consistere rectũ.

Tullius 2. rhetor. o Modestia, est pudici & honesti habitus cum laudabili profectu verecundia.

Ibidem. p Modestia est seruata propria virtute, omnibus iustè piéque moribus conuenientium se contemperare.

Senec. 66. epist. q Si disputarẽ nec manũ iactarem, nec vocẽ attolleré, sed ista Oratorib⁹ reliquissem, cõtentus sensus meos ad te perrulisse, quos nec exornassem, nec abiecissem: non delectent verba nostra, sed prosint. Sit talis sermo. vt res potiùs, quàm se ostendat.

Vide etiam in titu. Caro. d. Conuersatio,

f,q,r,ſ,a b,a c,a i. Diſcretio,e,f,h. Gloria vana,g. Humilitas,i. Infirmitas,b. Laſciuia,f, h. Magnanimitas,f. Præſumptio,r. Proſperitas,t. Triſtitia,g. Verecundia,a.

Monachus.

Augu. ad Aurelianum.

a NImis dolēdū eſt,ſi ad tā ruinoſam ſuperbiā monachos ſubrigimus, & tā graui contumelia clericos dignos putamus: vt ſcilicet dicatur, ꝙ malus monachus bonus clericus eſt, cùm aliquando bonus etiā monach' vix bonū clericū faciat.

Hie. ſuper pſal.

b O monache qui ſtas corpore, ſtat anima tua, & non pſallis Deo? maledictus homo qui facit opus Dei negligēter. Si pſalterium es, ſi cithara es, quare ſurdus es, & non glorificas Deum?

Ibidem.

c Sicut martyres laudant Deum purè in regione viuorum, ita & monachi, qui die ac nocte pſallunt Deo, debent eādē puritatem habere martyrum, ſiquidē ipſi martyres ſunt. Quod enim faciunt angeli in cœlis, hoc monachi faciunt in terris.

Hiero. in epiſt.

d Si cupis eſſe quod diceris monachus, id eſt, ſolus, quid facis in vrbibus, quæ vtique non ſunt ſolorū habitacula, ſed multorum.

Ibidem.

e Summę ſtultitię eſt, renūtiare ſeculo, dimittere patriam, vrbes deſerere & monachū profiteri, & inter maiores populos viuere peregrè, quàm erat victurus in patria.

f Quid

f Quid tibi ea videre neceſſe eſt, quorum cōtēptu monachus eſſe cœpiſti: quē ſēſeris tibi, aut ſemper aut crebrò de minimis loquentē, excepta eleemoſyna, quæ differenter omnibus patet: inſtitutorem potius habero, q̄ monachum. Prima virtus monachi eſt, contēnere hominum iudicia, & ſemper Apoſtoli recordari dicentis, Si hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. *Hiero. ad epiſt. Pāmach.*

g Tu ſi monachus eſſe vis, non videri, habeto curā, nō rei familiaris, cui renuntiādo hoc eſſe cœpiſti, ſed animę tuę. Monachum non loquendo & diſcurrēdo, ſed tacēdo & ſedendo quiſque nouerit. monachus non doctoris, ſed plangēris habet officium: qui vel ſe vel mundum lugeat, & Domini pauidus præſtoletur aduentum. Flos quidem & pretioſus lapis inter eccleſiaſtica ornaméta, monachorū & virginum chorus eſt. *Hiero. ad Ruſticū.*

h Conſtat monachum in ſua patria perfectum eſſe non poſſe. *Hiero. ad Helied.*

i Quid facit monachus in cellis fœminarum? quid ſibi volunt priuata & ſola colloquia, & arbitros fugientes oculi? Sanctus amor impatientiam non habet. *Ibidem.*

k Quanti monachi, dum patri matríque miſerentur, ſuas animas perdiderunt? *Hie. ſ. epi.*

l Laudatur iure monachus, qui venerationi habet ſacerdotes, & nō detrahit gra- *Hiero. ad Paulinū.*

dui, per quem factus est Christianus.

Hiero. in epist. ad Rust. mo. m Aegyptiorum monasteria hunc morem tenent, vt nullum absque opere laborem suscipiant, non tam propter victus necessaria, quàm propter animæ salutem, ne vagetur pernitiosis cogitationibus.

Ber. in apologetico. n Magna abusio & maxima cura est, vt corpus regulariter induatur: & contra regulam suis vestibus anima nuda deseratur, cùm tanto studio tunica & cuculla corpori procurentur: quatenus cui deerunt, monachus non putetur. cur similiter pietas & humilitas spiritui, quę profectò spiritualia indumenta sunt, non prouidentur?

Ibidem. o Habitus noster, quod & dolēs dico, qui humilitatis solet esse insigne, à monachis nostri tēporis gestatur superbè. Vix iam in nostris prouinciis inuenimus, quo vestiri dignemur. Miles & monachus ex eodem pāno partiuntur sibi cucullā & chlamydē.

Ber. in quadam epi. p Labor & latebrę, & voluntaria paupertas, hæc sunt monachorum insignia. hęc vitā solēt nobilitare monasticā. nostri autem oculi omne sublime vident. nostri pedes omne forum circumeunt. nostrę linguæ in omnibus audiuntur cōsiliis. nostræ manus omne diripiunt patrimonium.

Bernar. in epist. q Certus sum ego monachus & monachorū qualiscūque abbas, si mei quādoque pontificis à propriis cerui cibus excutere iugum tentauero, quòd Satanæ mox tyrannidi me subiicio.

Ber. de pœnitentia & dispēsati. r Super fratrū trāsgressione, nō super patrū traditiones cōstituitur, qui abbas eligitur, mādatorum cultor, & vitiorum vltor.

Bernar. in epist. f Monachus singularis est, qui ad bona propria est strenuus, ad bona cōmunia piger. in lecto vigilat, & in choro dormit.

Ber. super cant. serm. 30. t Legumina, inquit, ventosa sunt: caseus stomachum grauat: lac capiti nocet: potum aquæ non sustinet pectus: caules nutriunt melancholiā: choleram porri accēdunt: pisces de stagno aut de lutuosa aqua meæ penitus complexioni non congruunt: quale est hoc, vt in omnibus fluuiis, agris, hortis, cellariis reperiri vix possit, qd comedas? Pura te quæso monachum esse, nō medicū: nec de cōplexione iudicandū, sed de professione. Parce, obsecro, primū quieti tuę: parce deinde labori ministrantiū. parce grauamini domus. parce cōscientiæ, conscientiæ nō dico tuę, sed alterius scilicet q propè te sedens & edens de tua singularitate murmurat, & de tua superstitione scādalizatur.

Chrys. sua per epist. ad Heb. v Qui monachum profiteris, qui crucifixus es, q debes lugere, rides. Dic mihi vbi Christus hoc fecit? audisti hoc alicubi? nunquàm. sed contristatum sæpius legisti.

Isi. de sū. bono. li. 1. x Sūma monachi virtus, humilitas, sum mum vitium eius, superbia est.

Ibidem. y Tunc autē se monachum quisque iudicet, quādo se minimùm æstimauerit, etiam cùm maiora virtutum opera gesserit.

Ibidem. z Multi monachorum amore parentum non solùm terrenis curis, sed etiam forensibus iurgiis inuoluti sunt, & pro suorum temporali salute, suas animas perdiderūt.

Ioā. Cass. in collati. pat. a b Monachum cupientem ad scripturarum notitiam pertingere, nequaquàm debet labores suos erga cōmentariorum libros impendere, sed omnem industriā mētis & intentionem cordis erga emēdationē vitiorū carnaliū detinere, quib⁹ expulsis, cordis oculo, sublato velamine passionū, scripturarum sacramenta cōtemplemur.

Ioā. Cass. lib. 5. a c Ita inquit Macharius debere monachū ieiuniis operā dare, vt cētum annis in corpore cōmoraturū: ita motus animi refrænare, & iniuriarum obliuiscī, iustitiāsq; respuere, dolores quoque ac detrimēta cōtemnere, tanquàm quotidie moriturum.

Ibidem. a d Hæc apud Aegyptum est ab antiquis patribus sancita sententia: operantem monachum dæmone vno pulsari: otiosum verò innumeris spiritibus deuastari.

Hugo de claus. ani. lib. 1. a e Monachi sibi claustra faciūt, quibus homo exterior teneri possit, sed vtinam clau-

claustra facerent, quibus homo interior ordinatè teneretur.

Hugo. de ani. lib. 1. a f In choro sum corpore, & aliquo negotio mente, nunc intus maneo, nūc foris exeo: aliud canto, & aliud cogito: psalmodiæ verba profero, & psalmodiæ sensum non attendo: sed mente vagus, habitu dissolutus, oculis attonitus, huc & illuc prospiciens, quæcunque ibi geruntur, perlustro & perspicio: habitum monachi, nō cōuersationem habens, in magna corona & ampla cuculla salua mihi omnia existimo.

Hu. de 12. abusioni. a g Ordo claustri & ordo curiæ diuisus est. Ibi sedes in insidiis, cū diuitibus in occultis, vt interficias innocentem. hic audis: nō sedi cum consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus nō introibo. Ibi insidiaris, vt rapias pauperē. rapere pauperē, dum attrahis eum. hic dicis: Odiui ecclesiā malignantium, & cum impiis non sedebo. Ibi dextera tua repleta est muneribus, hic lauas inter innocētes manus tuas. Ibi laudatur peccator in desideriis animę suæ, & iniquus benedicitur. Hic benedicitur Deus. Si vis esse monachus curialis, laudas quod non debes, defendis quod nō expedit, operaris qd nō licet, loqueris quod non decet.

Hugo de clau. ani. lib. 5. a h Si monachus es, quid facis in turba? Si amas silentium, cur declamantibus assidue

in

interesse delectaris? Tu semper ieiuniis & fletibus insistere debes, & tu philosophari quæris? Simplicitas monachi philosophia eius est. Sed docere, inquis, alios volo. non est tuum docere, sed plangere. Si tamen doctor esse desideras, auri quid facis. vilitas habitus tui & simplicitas vultus, innocentia vitæ & sanctitas conuersationis tuæ docere habent homines.

Pet. Rau. a i Solitaria sanè vita, cœlestis doctrinæ schola est, ac diuinarum artium disciplina.

Vide etiam in tit. Accidia. b. Honor. d. Ornatus. q. Religio. Sacerdos. a e.

Mors.

Iust. Chr. & Aug. Aug. de grat. noui testamen.

OMnis gloria Dei & ois salus hominũ, in Christi morte cõstituta sunt.

b Mortis diẽ omnes affuturũ sciunt: eũ tamen omnes, aut penè omnes differre conantur, etiam qui post mortem se beatius credunt esse victuros, tantam habet vim carnis & animæ dulce consortium.

Aug. de ciuitate Dei. li. 1.

c Malã mors putanda non est, quã bona vita præcesserit: neque enim facie malã mortem, nisi quòd sequitur ipsam mortem.

Ibidem.

d Prima mors animam pellit volentem à corpore, secunda mors animam nolentem tenet in corpore.

Aug. de cura pro mor.

e Ita diuiti fuit cura pro viuis, quamuis quid agerent, omnino nescire, quemadmodum nobis cura est pro mortuis, quamuis quid agant vtique nesciamus.

f Extendũ est nescire mortuos quid hic agitur, scilicet dũ hic agitur. possunt verò audire ab eis, q hinc ad eos moriendo pergunt, nõ quidẽ omnia, sed q̃ sinũtur indicare, qui sinuntur etiam ista meminisse, quæ illos qbus ista indicãt, oportet audire. Possunt & ab angelis, qui rebus, quæ hic agũtur, præsto sunt, audire aliquid mortui: quòd vnumquodque illorum audire debemus, indicat, circunecta subiecta sunt. *Ibidem.*

g Vocantur ante tẽpus boni, ne diutiùs vexentur à noxiis: mali verò & impij tollantur, ne diutius bonos persequantur. *Aug. li. de vita Chriſtiana.*

h Nescis qua hora veniat. semper vigila, vt quòd nescis, quãdo veniat, paratum te inueniat, quum venerit: & ad hoc fortè nescis quando veniat, vt semper paratus sis. *August.*

i In quo quemque inuenerit suus nouissimus dies, in hoc eum cõprehẽdet mundi nouissimus dies. quoniam qualis in die isto moritur, talis in die illo iudicabitur. *Aug. ad Dioscor.*

k Vigilare debet omnis christianus, ne eum imparatũ inueniat Domini aductus. Imparatum autẽ inuenier dies ille, quẽ imparatum inuenier suæ vitæ vltimus dies. *Ibidem.*

l Nun quam si lõgè est dies iudicij, longè est dies tuus. vnde scis, quando est? Nonne mul *Au. in ser.*

multi sani dormierunt, & obdormierunt? Nónne casus nostros nobiscũ in hac carne portamus? Nónne fragiliores sumus, quam si vitrei essemus? vitrum enim & si fragile est, tamen seruatum diu durat.

Aug. li. 2. de doctri. ea Christiana.

m Timor de futura morte mentem necessariò cõcutit, & quasi clauis carnis omnes motus superbiæ ligno crucis affigit.

Au. in quædam epi.

n Latet vltimus dies, vt obseruentur omnes dies, serò parantur remedia, quum mortis imminent pericula.

Aug. sup. Ioan.

o Quid est mors? relictio corporis, depositio sarcinæ grauis: sed si alia sarcina non portetur, qua homo p̃cipitetur in gehẽnã.

Au. li. exhortatio.

p Nihil sic reuocat à peccato, quàm frequens mortis meditatio.

Au. in ep.

q Bene vnusquisq; de die nouissimo formidare debet: qa vnũquẽq; in quo inuenerit suus nouissimus dies, quũ de hoc seculo egreditur, talis ĩ die nouissimo iudicatur.

Aug. sup. epi. Ioan.

r Qui desiderat dissolui, & esse cũ Christo, non patienter moritur: sed patienter viuit, & delectabiliter moritur.

Au. de doctri. chri.

s Non potest malè mori, qui bene vixerit: & vix bene moritur, qui malè vixit.

Amb. li. de excessu.

t Nihil interest vtrum abiures depositũ, an doleas restituturum: in vtroq; fidei ambiguum vitæ periculũ est. Quid tam secundũ naturam, quàm referre gratiam autori? Nõ amit

amitti, sed p̃mitti videtur, quos nõ absumptura mors, sed æternitas receptura est.

v Nudi omnes nascimur, nudi morimur. *Ambr. in* nulla distinctio inter cadauera mortuo- *examerõ.* rum, nisi fortè quia grauius fœtẽt diuitum corpora, distenta luxuria.

x Platonis sententia est, omnem sapien- *Hie. in ep.* tum vitam meditationem esse mortis: de- *ad Helio.* bemus & nos igitur præmeditari, quod aliquando futuri sumus: & quod velimus nolimus abesse longiùs non potest.

y Memento mortis tuæ, & nõ peccabis. *Hie. Cyp.* Qui se quotidie recordatur esse moriturũ, contemnit præsentia, & ad futura festinat.

z Non est nostrum mortẽ arripere, sed *Hie. super* illatam ab aliis libenter accipere. Vnde & *Ionam.* in persecutionibus non licet propria manu perire.

ab Inter eũ, qui decẽ vixit annis & illũ *Hiere. ad* qui mille, postq̃ idẽ finis vitæ aduenerit, & *Heliodor.* irrecusabilis mortis necessitas: trãsactum omne tantundem est, nisi quòd magis senex onustus peccatorũ fasce proficiscitur.

ac Ad hoc autẽ cõditor noster latẽre nos *Greg. lib.* voluit finẽ nostrum, diémq; nostræ mortis *12. mora.* esse incognitum, vt dũ semper ignoratur, semper proxim⁹ esse credatur: & tãtò quisque sit feruentior in operatione, quantò & incertus est de vocatione: vt dũ incerti

sumus quando moriamur, semper ad mortem parati debeamus venire.

Gre. li. 4. dialogor. ad Interdum contingit iustis, vt in morte sua sanctorum præcedentium visiones aspiciant, ne ipsam mortis suæ sententiam pœnalem pertimescant: sed dum eorum menti ciuium internorum societas ostenditur, à carnis suæ copula sine doloris & formidinis fatigatione soluantur. aliquando in consolatione egredientis animæ, ipse apparere solet autor & retributor vitæ.

Gre. Tho. ae Quum venerit, & pulsauerit: quia de sua spe & operatione securus est, cõfestim pulsanti aperit: quia lætus iudicẽ sustinet. & quum tempus propinquæ mortis agnouerit, de gloria retributionis hilarescit.

Gre. li. 5. mora. af Antiquus hostis ad rapiendas peccatorũ animas tẽpore mortis, crudelitatis effrenatur violentia, & quos viuentes blanditiis deceperit, morientes seueriùs rapit.

Gre. Tho. Sint libi turris priùs quàm veniat, semper timeatur. veltri. ag Sic mors ipsa quum venerit, vincah Quasi sub hoste, qui prosternit, mo-

Grego. in moral. ritur, qui de culpa, quam superat, eleuatur.

Gre. Tho. ai Qui est vita mortalis, nisi via: & qua lis sit fratres mei perpẽdite. In labore viæ lætescere, & tamẽ eandem viã nolle finire.

Gre. li 12. moral. ak Qui considerat qualis erit in morte, semp pauidus erit in operatione, atq; inde in

in oculis sui Conditoris viuit. Nil quod transeat, appetit: cunctis vitæ præsentis desiderijs contradicit, & pene mortuum se considerat: quia moriturum se minimè ignorat. Perfecta enim vita, est mortis meditatio, quam dum iusti solicitè peragunt, culparum laqueos euadunt.

al Iustorũ animæ leuibus quibusq; cõtagiis ipso sæpe mortis pauore purgantur, & æternæ retributiõis gaudia iã ab ipsa carnis solutione percipiũt. Plerũq; verò cõtẽplationis interne ẽr priùs q̃ carne spolientur, hilarescũt: & dũ vetustatis debitum soluunt, noui iã muneris lætitia perfruuntur. Gre. l. 24.

am Mors iustorum bonis est in adiutorium, malis in testimonium: vt inde perueršũ sine excusatione pereant, vnde electi exemplum capiant, vt viuant. Gre. sup. Matt. 10. In testi. illis &c.

an Horam vltimã idcirco Dñs nr̃ nobis voluit esse incognitã, vt semper possit esse suspecta: vt dũ illã preuidere nõ possumus, ad illam sine intermissione properemus. Gre. Tho.

ao Sicut hi, qui adhuc viuentes, animæ mortuorum quo loco habeantur, ignorãt: ita mortui, vitam in carne viuentium, post eos qualiter disponantur nesciunt. Grego. in moral.

ap Lachrymarum causas quidam tripudiantes peragunt, & mortis suæ negotium ridentes exequuntur. Ibidem.

Ber. ī quo dam ser. aq In omnibus operibus tuis memora- re tuæ mortis horrorem, iudicij tremendi valde discrimen, ardētis gehēnæ metū ab oculis tui cordis elongari nullatenus patiaris. Cogita peregrinationis tuæ miseriam: recogita annos tuos in amaritudine animæ tuæ, & cogita vitæ humanæ pericula. Cogita fragilitatem propriam, & in huiusmodi cogitatione si perseueraueris, dico tibi, parum senties, quicquid foris videtur esse molestum, dum toto corde circa interiorem molestiam occuperis.

Ber. ī ser. ar Nouissima sunt quatuor: mors, iudiciū, gehēna, gloria. Quid horribilius morte? quid terribilius iudicio? quid intolerabilius gehenna? & quid iucundius gloria?

Ibidem. as Miser homo, quare omni hora te nō disponis? Cogita te iam mortuum, quē scis necessitate moriturum: distingue qualiter oculi vertentur in capite, venæ rumpentur in corpore, & cor scindetur dolore.

Bernar. at Quid in rebus humanis certius est morte, quid incertius hora mortis inuenitur? Non miseretur inopiæ, non reueretur diuitias, non sapientiæ, non moribus, non ætati denique parcit: nisi quòd senib⁹ mors est in ianuis, iuuenibus verò in insidiis.

Ber. super cant. au Quàm mitius me priuares ô austera mors, vitæ vsu, quàm fructu! Nam vita sine fruc

fructu, grauior est, quàm mors.

Ber. ī qua dam epi. ax Bona mors iusti propter requiem, melior propter nouitatem, optima propter securitatem. Ecōtrà mors peccatorum pessima. mala siquidem in mundi amissione, peior in carnis separatione, pessima in vermis igniſque duplici contritione.

Ibidem. ay Pretiosa mors sanctorum, pretiosa plane tanquam finis laborum, tanquam victoriæ consummatio, tanquàm vitæ tanua, & perfectæ securitatis ingressus.

Berna. ad milites tē- plū. az Nil cōgruētius esse potest q̄ vt mors operata sit mortē, spūalis corporalem, culpabilis pœnalem, voluntaria necessariam.

Chry. sup. Matt. 16. cap. ba Mors, munus necessariū est naturæ iā; corruptæ, q̄ nō est fugiēda, sed potiⁿ amplectēda: & iterum: fiat volūtariū, q̄d futurum est necessariū. offeramⁿ Deo pro munere, quod pro debito tenemur reddere.

Isi. li. 2. de sum. bo. bc Illi deplorandi sunt in morte, quos miseros infernus ex hac vita recipit, non quos cœlestis aula lætificandos includit.

Ibidem. bd Et si pietas, p defunctis fidelibⁿ fiere inbeat: fides tñ pro eis lugere vetat. Multi enī vitā odio habēt, & mori timent, & viuendi habent tædium, & moriēdi metum.

Ansel. in suis medit. be O durus & durior casus! heu q̄d perdidit homo, & quid inuenit? Perdidit beatitudinem, ad quam factus est, & inuenit

mortem, ad quã factus nõ est. Hodie venimus à patria in exiliũ à visione in cæcitatem, à iocunditate immortalitatis ad corruptionem mortis: misera conditio, grauis dolor, graue damnum, graue tormentum.

Cæsarius Tadiunitione. 6. et Augustin. Cas. super Beati immacu. Seneca.

b f Percutitur hac animaduersione peccator, vt moriendo obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei.

b g Quis mortem temporalem metuat, cui æterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetua requie nouerit collocandum?

b h Natura nihil hoibus breuitate vitæ præstitit melius. tot periculorũ genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties inuocata morte, vt nullum frequentius sit votum.

Seneca in extrema parte epistolarum. epist. 12. Se. ep. 30.

b i Nemo scit nostrũm, quàm ppè vergatur Deus. Sic itaque formemus animum, tanquàm ad extrema ventum sit. Venientem nemo hilaris mortem recipit, nisi qui se ad illam diu composuerit.

b k Alia genera mortis spei mista sunt, desiit morbus, incendium extinguitur, ruinam quæ aliquem videbatur oppressura, euasit quis, deposuit mare quos hauserat, eadem in qua sorbebat hora, proiecit incolumem. gladium miles ab ipsa peritura ceruice reuocauit. nil autem habet, quod

Se. ep. 88.

speret, quem senectus ducit ad mortem.

b l Hic plus erit, ille min⁹. Quid refert?

vterq; iam satur est, hic plus bibit, ille minus, quid refert? vterque non sitit. Hic pluribus annis vixit, hic paucioribus, nihil interest: tã tam illum multi anni beatum fecerunt, quàm hunc pauci.

Ibidem.

b m Quum multum ambulaueris, & diu redeundum est. Stultum est timere, quod non possis vitare. mortem non effugit, qui etiã distulit. Moriar nec primus, nec vltimus: omnes me antecesserunt, omnes sequentur: hac conditione intraui, vt exirẽ.

Senec. 25. epistol.

b n Nihil æque tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio breuis æui & huius incerti. Quicquid facies respice ad mortem.

Sen. 7 epi.

b o Non refert quot annos habeam, sed quot acceperim. Si plus viuere nõ possum: hæc est mea senectus. Quicunque ad extremum sui fati venerit, hic moritur senex.

Ibidem.

b p Ois dies velut vltimus ordinãdus est. De felicitate hominis vltimũ dies iudicat.

Senec. 67 epistol.

b q Quorundam vitam mors in medio flore præcidit: aliorũ interrupit ipsa principia: alius inter cœnã dissolutus est: alterius continuata mors somno est: aliquem concubitus extinxit.

Senec. 72. epistol.

b r Certũ est virũ mortẽmque per vices ire, & cõposita dissolui, & dissoluta compo ni. Omne humanũ genus quodcunque est,

quodcunq; erit, morte dánatũ est. Omnes quæ vsquequaq; ponuntur vrbes, vbi fuerunt, aliquando quæretur, & vano excidij genere tollẽtur. alias destruent bella, alias desidia, páque ad inertiam versa consumit, & magnis opibus exitiosa res luxus.

Sene. 24. epist. b s Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitæ, & tunc quoque quum crescimus, vita decrescit. Infantiam amisimus, deinde pueritiã, deinde adolescentiam vsque ad hesternũ: quicquid trãsit temporis, perit, hunc ipsum, quem agimus diem, cum morte diuidimus.

Senec. 79. epist. b t Si fines bonorũ ac malorũ cognouerimus, ita demum nec vita tœdio erit, nec mors timori. Si mors accedit & vocat, licet immatura sit, licet mediam præcidat ætatẽ, recepit nihilominus vitę lõgissimę fructũ: cogita est illi ex magna parte natura, scit tempore honesta non crescere.

Ibidem. b v Vnus dies hominis eruditi plus valet, quàm imperiti longissima ætas.

Senec. 75. epist. b x Nõ affligitur sapiens liberorũ amissione, nõ amicorũ. eodem enim animo fert illorum mortem, quo suam expectat.

Sen. lib. de senectute. b y Nõ me vixisse pœnitet, quoniã non ita vixi, vt nõ frustra me natũ existimẽ: & ex vita ita discedo, tanquã ex hospitio, non tanquã domo. commorãdi enim natura diuersorium nobis, non habitandi dedit.

b z Illi mors grauis incumbit, qui notus *Sen. ibid.* nimis, omnibus ignotus moritur.

c a Nullũ malus solatiũ est mortis, quã *Ibidem.* ipsa mortalitas. nullũ autẽ omniũ istorũ, quæ extrinsecus nos terrent, quàm quòd innumerabilia in ipso sinu pericula sunt.

c b Si volumus esse felices, si nec Deorũ, *Sen. de na* nec hominum, nec rerum timore vexari, si *turalibus* despicere fortunã supuacua ꝓmittentem, *quæstion.* & leuia minãtem, si volumus trãquillè degere & ipsis diis felicitate controuersiam agere: animo in expedito est habenda.

c d Efficе mortẽ tibi cogitatiõe familiarẽ, *Ibidem.* vt si ita sors tulerit, possis illi obuiã exire.

c e O te dementẽ, & oblitũ fragilitatis *Ibidem.* tuæ, si tunc times mortem, quum tonat!

c f Optimũ est, anteꝙ optes, mori. Incer- *Sen. ꝛ epi.* tũ est, quo loco mors te expectet: tu illã in omni loco expecta. Egregia res est mortẽ morte cõdiscere. quid ad illum carcer & custodia, & claustra? liberũ habet ostium.

c g Satis multum tẽporis sparsimus, inci *Sene. ibid.* piamus vasa in senectute colligere, in freto viximus, moriamur in portu.

c h Ante senectutem curaui, vt bene vi- *Ibidem.* uerem, in senectute vt bene moriar. bene autem mori est, libenter mori. *Idẽ de cõ.*

c i Nullũ magnũ, qd extremũ est. Mors *ceptu mor* ad te venit, timenda erat, si tecũ esse posset. *tis.*

necesse est, aut non perueniat, aut transeat.

Ibidem. ck Recognosce exemplum eorum, qui domesticis insidiis perierũt, aut aperta vi, aut dolo. Intelliges non pauciores seruorum ira cecidisse, quàm regum.

Ibidem. cl Dolor leuis est, si ferre possum: est breuis, si ferre non possum. Desinam ægrotare posse, desinã alligari posse, desinam mori posse. nõ repete in mortẽ incidim⁹: minutatim præcedimus, quotidie morimur &c.

Ibidem. cm Vltima hora, qua esse desinimus, nõ sola mortẽ facit, sed sola consummat, tunc ad illam peruenimus, sed diu venimus.

Senec. 29. epistol. cn Numerare eos noli, qui tibi metũ faciũt. Nõne videtur stultus, si quis multitudinẽ eo loco timeat, per quem transitus est singulis? Aeque ad tuam mortẽ multis aditus non est, licet illã multi minentur. Spiritus vnus tibi eripiet, quem vnus dedit.

Senec. 24. epistol. cp Inquietã nobis vitã facim⁹ metu mortis, & tanta est hominũ dementia, vt quidã timore mortis, cogãtur ad mortẽ. Firmandi sumus, ne nimis amemus vitã, & ne nimis oderim⁹ mortẽ: & quum ratio suadet, finire, sed nõ timere. Vir fortis & strenuus non fugere debet de vita, sed exire.

Senec. 30. epistol. cq Bassus senex, si quid incommodi, aut metus in morte est, moriẽtis vitiũ esse dicebat, non mortis. tã stultum esse, qui mortem

tem timeat, quàm qui senectutem. Nam quemadmodum senectus adolescentiã sequitur, ita mors senectutẽ. Si timẽda mors est, semper timenda est. quod enim tempus morti exemptum est? tu tamen mortem vt nunquàm timeas, semper cogita.

cr Illum lauda & imitare, quem nõ piget mori, cùm iuuet viuere: quæ enim est virtus, cùm eiiciaris, exire? *Senec. 55. epistol.*

cs Vix Lucili quantũ satis erat mortem plenus vel lætus expecto. Nunquã me caro ista cõpellit ad metum. nunquam ob honorẽ huius corpusculi mentiar. Fortes simus aduersus fortuita, non contremiscamus iniurias, non vulnera, nõ vincula, non egestatem. mors quidem est aut finis, aut transitus, nec desinere timeo, nec transire, quia nusquàm tam angustè ero. *Senec. 66. epistol.*

ct Mors enim par est: per quæ venit, diuersa sunt: in quod desinit, vnum est. Mors nulla maior aut minor est. Habet enim eundẽ in omnibus modum, finisse vitam. *Senec. 67. epistol.*

cv Optabilẽ rem existima bonã mortẽ: optimum est, memorabilem mori aliquo opere virtutis. Quum aliquis torméta fortiter patitur, omnibus virtutibus vtitur. *Senec. 68. epistol.*

cx Si quis in mortem ante primos annos delatus est, non magis cõqueri debet, quàm qui citò nauigauit. *Senec. 71. epistol.*

cy Nil

Ibidem. c y Nil melius æterna lex fecit, quàm quòd vnum introitum nobis ad vitam dedit, multos exitus.

Ibidem. c z Nemo nostrũ cogitat, q̃ qñq; sibi ex hoc domicilio exeũdũ sit. Veteres inquilinos indulgentia loci, & consuetudo etiam inter iniurias detinet. Vis aduersus hoc corpus liber esse? tãquã migraturus habita. Propone tibi qñq; hoc contubernio carẽdũ. Fœlicior eris ad necessitatẽ exeũdi.

Senec. 78. epistol. d a Nemo tã imperitus est, vt nesciat sibi quãdoq; moriẽdum. tñ quũ propè accesserit, tergiuersatur, tremit & plorat. Quid fles miser? quid trepidas? omnes hac necessitate ducuntur: eò ibis quò omnia eũt. Ad hanc legem natus es, hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnib⁹ post te. Quantus te populus morturorũ sequetur, quãtus concomitabitur. fortior, vt opinor, esses, si multi tibi cõmorerentur: multa milia hominũ hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animã variis generibus emittunt: an nõ putabis te ad id aliquando peruenturum, ad quod semp ibas? nullũ sine exitu iter est.

Ibidem. d b Mors non est gloriosa, sed fortiter mori gloriosum est. Nemo mortem suam laudat, sed eũ, cuius mors abstulit animũ. Interest, vtrũ malitia illi, an virtus manũ admo

admouerit. Mors enim quę in Catone gloriosa est, in Bruto turpis & erubescenda. Cato illa honestissimè vsus est, turpissimè Brutus.

Ibidem. d c Massa per se nec calida nec frigida in fornacem coniecta, cõcaluit, in aquã remissa, refrixit. mors honesta est, per id, quod honestum est, & animus extrema contemens.

Senec. 57. epistol. d e Quę latebra est, in quã nõ intret metus mortis? quæ tã munita, & in altũ sub ducta vitæ quies, quam dolor non territet?

Senec. 17. epistol. d f Nemo nostrũ aliter, q̃ quomodo natus est, exit à vita: falsum est: peiores morimur, quã nascimur: nostrũ istud, non naturæ vitium est. Quid enim turpius, quàm in ipso limine securitatis esse solicitum?

Sen. epist. 93. d g Quotidie enim propius ab vltimo stamus, & illò, vnde nobis cadendum est, hora nos omnis impellit.

Senec. in li. de mori. d h Stultũ est somno delectari, mortẽ horrere: cũ somn⁹ assidu⁹ sit mortis imitatio.

Seneca in prouerb. d i Bis enim mori est, alterius arbitrio mori, cuius mortem amici expectant, vitã ciues oderunt. Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit: dum est vita grata, mortis conditio est optima.

Seneca in prouerb. d k Heu, qui timidus est, qui se moriturũ putat. honesta turpitudo est mori, p̃ bona cauſa

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa. lex vniuersa, quæ iubet nasci & morimori felicitatis est, antequàm mortem inuoces. Tolerabilior est, qui mori vult, quàm qui malè viuere.

Anselm. d l Nõ nocet bonis, si occidãtur, vel subita morte rapiãtur. nõ enim subitò moriũtur, qui semper se cogitauerũt morituros. Siue ergo ferro immolentur, siue à bestiis lacerentur, aut flammis vel vndis immergantur, aut suspendantur, vel crura frãgantur, vel quolibet alio infortunio moriantur, semper est pretiosa in cõspectu domini mors sanctorum eius, vt dicitur. Quacunque hora iustus moriatur, iustitia eius nõ auferetur ab eo, & ita mors non obest, imò multũ prodest eis: quia si quid peccati contraxerunt per humanam fragilitatem, relaxatur per mortis acerbitatem.

Vide etiã in tit. Amor. o. Charitas. p. Cõcupiscentia. d. Consolatio. s. Curiositas. a l. Desperatio. c h. Diuitiæ. a b. Gloria vana. z. a b. Homo. b. Liberalitas. c. Miseriã. c. Negligentia. d. Pœnitentia. n. Resurectio. a c. a d. Securitas. k m. Suffragium & Timor. h. a f. Vita. b. g. i. k. l. p. t. v. y. z. a c.

Mulier.

Aug. in li. de sin. cle. a DE carnibus scintillæ desiliunt, de ferro rubigo nutritur: morbos aspides sibilant, & mulier fundit concupiscentiæ pestilentiã: in risum aliquãdo dissoluitur: nunc blandiri as exhibet, & quod est venenosius super cuncta, pallere delectatur, aut cãtare: cuius cantu, tolerabilius est audire basiliscum sibilantem.

b Memento Thamar, quæ ab Amon fratre suo corrupta fuit. Vbi vnius est taberna culi couersatio, carnis non facilè tollitur delectatio. *Ibidem.*

c Nihil esse sentio, quod magis ex arte deiiciat animum virilem, quàm blandimẽ ta fœminæ, corporúmque illecontactus, sine quo vxor haberi non potest. *Aug. li. 8. Soliloquio rum.*

d Grauẽ inimicũ sortita est castitas, cui nõ solũ resistẽdo, sed dimisso fræno lõgiùs fugiendũ: nec eò minùs illæ fugiẽdæ sunt, quia religiosæ videntur: quãdo quãto religiosiores, tãtò citius alliciunt: & sub prætextu pietatis, latet viscus libidinis: experto crede, expertus loquor, coram Deo non mentior. cedros libani, duces gregum sub hac peste cecidisse reperi, de quorum casu non magis suspicabar, quàm Ambrosij, vel Hieronymi impudica turpitudine. *Aug. de cò habitatio ne clericorũ & mulierum.*

e Quanti & quales clerici simul & laici post confessionum, victoriarúmq; calcata certamina, post magnalia ac mirabilia vsquequaque monstrata, noscuntur cum his omnibus naufragasse, quum voluntia *Aug. ibid.*

na

naui fragili naufragasse. Quãtos leones domuit vna infirmitas delicata? quæ cùm sit vilis & misera, de magnis efficit prædã, dr Salomon ait: Pretium meretricis vix est vni⁹ panis: Mulier autẽ pretiosas alas rapit.

Amb. li. 1. de Dauid. f Samson validus & fortis leonẽ suffocauit: sed amorem suum suffocare non potuit. Vincula soluit hostium, sed suarũ nõ soluit nexus cupiditatum. Messes incẽdit alienas, sed vnius ipse mulieris accensus igniculo, messem suæ virtutis amisit.

Amb. li. 1. de officiis. g Viduarum ac virginũ domos, nisi visitãdi gratia, iuniores adire non opus est, & hoc cũ senioribus: hoc est cũ episcopo, vel, si grauior causa est, cum presbytero. Quid necesse, vt demus secularibus obtrectandi locum? Quòd si aliqua illarum forte labitur, cur alieni lapsus subeas inuidiã? quãti non dederunt errori locum, & dederunt suspicioni: prima tentamenta clericorum, sunt fœminarum frequentes accessus: iste sexus reprehensibiles reddit clericos.

Amb. ibi. h Fœminarum cum clericis nullo pacto coniuncta permittitur conuersatio. Ianua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, noctuúmq; genus est fœmina: quũ proximat, stimulat, ignem accendit, flammigero igne percutit conscientiam pariter habitãtis, & exurit fundamenta mõtium.

Si cum viris fœminæ habitent, viscarium non deerit diaboli.

Amb. ibi. i Si pudicam quæris fœminam quã bene videris cõuersantem, mente dilige, nõ corporali accessu frequẽtes. Nemo miles cum vxore pergit ad bellum. Fœminę cum viris habitãtes germinant spinas, & arcana mẽtium acuto mucrone percutiunt.

Ibidem. k Illud aduerte, quòd extra paradisum vir factus est, mulier intra paradisum: vt aduertas, quòd nõ loci, nõ generis nobilitate, sed virtute vnusquisque sibi comparat gratiam. Denique extra paradisum, hoc est in inferiori loco, vir factus melior inuenitur, & illa, quæ in meliori loco, hoc est, in paradiso facta, deterior inuenitur.

Hie. ẽ ep. ad Nepot. l Hospitiolum tuũ aut rarò, aut nũquam mulierũ pedes terant: oẽs puellas aut virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Vide ne sub eodem tecto manseris, nec in præterita castitate confidas, nec Sansone fortior, nec Dauide sanctior, nec Salomone poteris esse sapientior. Memento semper, quòd paradisi colonũ de possessione sua mulier eiecit. Vnde ait quidam: Adam, Sansonẽ, Petrum, Dauidem, Salomonem decepit mulier. quis modò tutus erit?

Hie. ẽ ep. ad matrẽ. m De industria dissuta fit tunica, vt aliquid intus adpareat. operitur quod fœdum

est, & aperitur quod formosum est: crispanti cingulo angustum pectus arctatur: capilli in frontem vel in aures defluunt: pallium interdum cadit, vt candidos nudet humeros, & quasi videri noluerit, celat festina, quod detexerat volens. Aliud pollicetur, aliud ostendit. lingua personat castitatem, & totum corpus profert impudicitiã. Vix est ira turpis, aut senio confecta, quæ non gaudeat, & libenter audiat, si dicatur esse pulchra. Delectant castas etiam præconia formæ.

Hiero. ad Rust. mo. n Noui ego quasdã iam matresfamilias ætatis & pleraque generis libertini adolescẽtibus delectari, & filios quærere spirituales, paulatim pudore superato, per ficta matrũ nomina erumpere in licẽtiam maritalem.

Hiero. ibi. o Matrem tuã ita vide, ne per illã alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, & tacitum viuat sub pectore vulnus. Ancillulas, quæ illi in obsequio sunt, tibi scias esse in insidijs: & quanto vilior est earum conditio, tanto facilior est ruina.

Ibidem. p Ioannes Baptista matrẽ sanctã habuit: Pontificis filius fuit: nec tamen patris opibus nec matris affectibus in domo parentũ cum periculo castitatis manere voluit.

Ibidem. q Nunquam de mulierum formis disputes, nec quid in cuiusquam domo agatur, alia

alia domus parte noueris: fœminæ nomen tuum nouerint, vultum tuum nesciant.

Hiero. in epist. r Illa sit pulchra, illa sit amabilis, illa habenda inter socias, quæ nescit se pulchram esse, quæ negligit formæ bonum, & procedens ad publicum, nõ pectus & colla denudat, nec pallio denudato ceruices aperit: sed quæ celat faciem, & vix vno oculo, qui viæ nuntius est, patente, ingreditur.

Hiero. cõtra Iouinianum. s Vxorẽ pauperẽ alere difficile est, diuitẽ ferre tormẽtũ est. Quid prodest diligẽs custodia, cum vxor seruari impudica nõ possit, pudica nõ debeat? Infida enim custos castitatis est necessitas, & illa verè pudica dicenda est, quæ licuit peccare, sed noluit.

Hiero. ibid. t Pulchra cito adamatur, fœda facilè concupiscit. difficile custoditur, quod plures amant. Molestũ est possidere, quod nemo habere dignetur. minore tamẽ miseria deformis habetur, quàm formosa seruatur.

Ibi. & pauca suspirat. Theophrastus in lib. de nuptijs. v Nihil tutũ est, in quo totius populi vota suspirant. alij forma, alius ingenio, alius facetijs: alius liberalitate sollicitat. aliquo modo expugnatur, quod vndiq; incessitur.

Chrys. super Mat. x Quid aliud est mulier, nisi amicitiæ inimica, inevitabilis pœna, necessariũ malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura, boni colore pedit nub.

re depicta? Ergo si dimittere illā peccatum est, tenere autem verè tormentum est. Necesse est autem, vt aut dimittentes adulterium faciamus, aut tenentes quotidianas pugnas habeamus.

Chr. 5 ser. decoll. Io. Bap. y Quid enim quis dicat, aut quomodo quis enarret mulierem illā crudelē malitiosam? Ego quidē existimo nullam esse in hoc mundo bestiā cōparabilē mulieri malæ. Quid inter quadrupedia animalia leone sæuius? sed nihil hac ferocius. quid in serpētibus dracone acrius? nec hic quidē cū muliere mala conferri potest. Nam leo & draco in malo inferiores sunt. Danielem leones in lacu veriti sunt: iussū verò illum Naboth Iezabel interfecit. cetus Ionam in vētre custodit: Dalida Sāsonē circumuentū illecebris, raso etiā capite deformatū alienigenis tradidit. Ioannē Baptistā in deserto viuētē dracones & aspides cornutæ subdita feritate tremuerunt. Herodias verò ei dem caput abscidit, & tanti viri mortem in pretiū saltationis accepit. O malū summū, & acutissimū diaboli telū mulier! Per mulierem Adam ab initio in paradiso cecidit: mulier ipsum exterminauit. Per mulierem mitissimus ille Dauid sūm militis innōcentis Vriæ, epistolæ dolo occidendū hostibus præsentauit. Mulier sapientissimum Salomonem

monem in preuaricationis sacrilegiū præcipitauit, mulier fortissimū Sansonē rasit: rasumq; excecauit: mulier castissimum Ioseph vinculis alligatū in carcerem trusit: mulier Ioānem totius mundi caput capite truncauit. Quid dicam de hominibus? cùm mulier angelos de cœlo deposuerit, mulier malitiā oēs prostrauit, oēs iugulat, oēs interficit, oēs elidit: mulier imprudens neminī parcit, nō ieuitam honorat, nō sacerdotē reueretur, nō prophetæ defert. O malum omni malo peius, mulier mala! Siue illā pauper sit, siue diues, si facultates habet, cooperatrices sunt malitiæ suæ. O malum intolerabile, vipera irremediabilis, venenū insanabile mulier mala! Si iniuriā patitur, insanit, si honorē accipiat, extollit: si sponsi vxor sit, non cessat nocte ac die callidis stimulare sermonibus: blāditur ne quiter: & qd vult importuna rapit violenter. Si pauperem habeat virū, ipsum ad iracundias & rixas incitare nō desinit: si vidua sit, oēs passim despicit: & ad omnem audaciam superbiæ inflatur. Timor Dei non refrænat linguam suā, nec ira tā futurum iudicium prospicit, nec ad Deum attendit.

z Sicut per fœminam hostis antiquus pri- *Raba. sup* mos parentes seduxit: ita per mulierem ad *il. mat. 26.* magistrum negandum, quem filiū Dei con *Accesit*

ad eũ vna ancilla. festus fuerat, principem ecclesiæ compulit.

Raba. sup illud mat. a b Quia enim in paradiso mulier propinauit viro mortem, à sepulchro mulier virtutis adnunciat vitam: vt sicut occasione sexus muliebris fuit introductio mortis, ita *Nũtia fuit disci pulis suis.* huic expietate sexus muliebris nuntiatio vitæ fuit: vt quę viro trãsfuderat culpam, transfunderet & gratiam.

Hugo in lũ bello ad so ciũ volen tẽ nubere. a c Scribit Herodotus: q̃ quũ mulier cum veste deponit verecũdiam, & quod sine veste gerit, quasi non fecerit, obliuiscitur. Si quis autẽ testis adfuerit, ipsa tamẽ artificio linguæ cogit eum fateri non vidisse, quod viderat: & quod verbis excusare non valet, hoc lachrymis excusat. blanditur oculis, seducit osculis, instat amplexibus.

Hugo ibi. a d Fauus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, &c. In fauo enim duo sunt, mel & cera: & in facie meretricis similiter duo, scilicet decor & gratia: hoc est, pulchritudo oris, & dulcedo sermonis. cera succendit ignem, mel præbet dulcedinẽ: sic pulchritudo meretricis igne libidinis inflammat carnẽ, blandimẽto verò lenocinantis sermonis subuertit mentẽ. Stillat mel & cera, dum meretrix verba sua mollit, & facit dulcia. Hanc dulcedinem æternæ mortis amaritudo comitatur: vnde sequitur ibi: nouissima illius amara, quasi absin

absinthium, & acuta quasi gladius biceps. Diligit mulier, vt capiat: decipit, vt rapiat, amat, quod habes, non quod es.

a e Ait Cato Vticensis: Si absque fœmina esset mundus, conuersatio nostra non esset *Valer. in epi. ad Ru fum.* absq; diis. Amice: Cato nõ nisi sobria & cognita loquebatur, nec quisquã fœminarum execratur ludibria, nisi lusus: nec penè conscius his fidem habere debet, nisi expertus, is nouerat quòd flos Veneris, rosa, & q̃ sub eius purpura multi latent aculei.

a f Amice, ne longo dispendio te suspendam, lege aureolum Theophrasti, & Medæam Iasonis, & vix paucã inuenies imposs sibilia mulieri. Amice, det tibi Deus omnipotens fœminæ fallacia non falli. *Valer. ibi.*

a g Quis muliebri garrulitati aliq̃ secretũ mittit, quæ illud solũ põt tacere, q̃d nescit *Ibidem.*

a h Viros ad vnumquodque maleficium singulę cupiditates impellunt, mulieres ad omnia maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim viriorum omnium fundamentum est anarixia. *Tullius 2. rhetoricæ.*

a i Aut amat, aut odit mulier: nihil tertium. Didicere flere fœminam, mẽdacium est. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum: veri doloris vnum, insidiarum aliud. mulier quum sola cogitat, malã cogitat. *Seneca in prouerb.*

Vide etiã in tit. Concupiscentia, a, c. Coniugium. Ebrietas, z. Ornatus. Resurrectio, z. Sacerdos, e. Societas, l. *Mundus.*

Augu. ad Dioscorũ. a MVndus iste periculosior est blandus, quàm molestus, & magis cauendus, quum se illicit diligi, quàm quum admonet, cogitque contemni.

Aug. ibid. b In hoc mundo non timere, nõ dolere, non laborare, non periclitari, impossibile est: sed plurimum interest, qua causa, qua expectatione, quo termino quisq; patiatur.

Augu. lib. confessionum. c O amatores mundi, cuius rei gratia miseritatis? maior nõ esse poterit spes vestra in mundo, quàm vt amici mũdi sitis. Ibi quid nisi fragile, plenum periculis, & per quot pericula peruenitur ad maius periculum? pereant hæc omnia, & dimittamus hęc vana, & inania: conferamus nos ad solam inquisitionem eorum, quæ finem non habẽt. vita hæc misera est: mors incerta subitò obrepit: & post hæc negligentię pœna supplicio luenda est.

Augu. sup epi. Ioan. d Mundus transit, & concupiscentia eius. Quid vis? vtrũ amare temporalia, & transire cum tempore, an Christum amare, & in æternum viuere?

Augu. sup psal. e Ecce turbat mundus, & amatur: quid si tranquillus esset? formoso quomodo hæreres, qui sic amplecteris fœdum? Flores eius quomodo colligeres, qui à spinis non reuocas manum?

Augusti. f Vincula huius mundi asperitatem habent veram, iocunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miseriæ, spem beatitudinis inanem.

Augu. in quodam ser. g Ecce ruinosus mũdus est, & sic amatur: quid si dulcis esset? ò munde immũde, tenebris periens quid faceres, si maneres? quid faceres dulcis, si amarus alimenta metiris?

Ambr. sup psal. h Quàm rarus in terris, qui possit dicere: portio mea, & quĩ alienus à vitiis, & quàm segregatus à labe peccati, qui nihil habeat cõmune cum seculo, nihil sibi mũdi huius vendicet, nõ sit corporalium possẽsio cupiditatum, quem non inflammet libido, nõ stimulet auaritia, non lasciuia effœminet, non luxuria decoloret, non sternat ambitio, non maceret inuidia, non aliqua negotiorum secularium cura solicitet?

Amb. li. de virginit. i Discite in hoc mũdo, supra mũdũ esse, & si corpꝰ geritis, volitet ĩ vobis ales ĩterior.

Grego. in moral. k Sancti viri, quia nihil huius mundi appetunt, proculdubio nullis tumultibus in corde premuntur.

Greg. ibi. l Absit, vt fidelis quisq; q Deũ videre desiderat, de mũdi percussionibus lugeat, quẽ finiri eisdẽ suis percussionibus nõ ignorat.

Greg. lib. 5. moral. m Mihi mundus crucifixus est: quia nec Paulus mundi gloriam quærebat, nec à mundi gloria ipse quærebatur. & se mundo & sibi mundum crucifixū esse gloriabatur.

Greg. lib. 6. moral. n Ille huius mundi veraciter mala sentit qui eius bona inhiat, non appetit.

Grego. in homil. o Ecce mundus, q diligitur, fugit. Sancti isti, ad quorum tumbam confluimus, florentem mundum mētis despectu calcauerunt. erat vita longa, salus continua, opulentia in rebus, fœcunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace, & tamen cum in se ipso floreret, iam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce iam in seipso mūdus aruit: & adhuc in nostris cordibus floret. vbique mors, vbique luctus, vbique desolatio, vndique peritimur, vndiq; amaritudine replemur. & tamē cæca mēte carnalis cōcupiscētiæ, ei⁹ amaritudines amamus, fugiētē sequimur, labenti inhæremus, & quia labentē retinere nō possumus, cum ipso labimur, quem cadentem tenemus.

Greg. lib. 4. moral. p Nō tenet mundum in amore, nec rursus in amore mundi tenetur, sed vicissim sibi vtrique extincti sunt: quia dum alter alterum non appetit, quasi mortuus mortuum non attendit.

Ber. in ser mo. q Cui Christus incipit dulcescere, necesse est amarescere mundum.

r Plen

Ber. super ta sunt, in tua carne sunt. versari in his, & cantic. minimè lædi, diuinæ potentiæ est, & non virtutis nostræ.

s Mundus est, vbi malitiæ plurimū, vbi Ber. 1 ser. sapientiæ modicum, vbi omnia sunt viscosa, omnia lubrica, omnia operta tenebris & obsessa laqueis, vbi periclitantur animæ, affliguntur corpora, vbi omnia vanitas, & afflictio spiritus: & in isole dicitur, confusum est gaudium à filiis hominum.

t Mundus clamat, ego deficiā. Caro cla- Bernard. mat. ego inficiam. diabolus clamat, ego decipiam. Christus verò dicit, Ego reficiam.

v Periculū probat transeuntiū raritas, Bernard. pereūtium multitudo. In mari Massiliæ de quatuor nauibus nō perit vna: in mari hui⁹ mūdi de quatuor animab⁹, vix euadit vna.

x Habemus pro mari mundum, pro na- Chry. sup. ui ecclesiam, pro velo pœnitētiam, pro gu- Matth. bernaculo crucem, pro nauta Christum, pro vento spiritum sanctum.

y In expletione Romani regni necesse Effrē. l. 1. est seculum consummari.

z Pallax. n. ē hic mūd⁹, finis dubi⁹, exitus Pet. Bles. horribilis, iudex terribilis, pœna infinibil. Batonie.

ab Amor mūdi nos in fortunæ ptāre ad- archidia. ducit. hic amissis liberis mœstus, hic soli- Sen 1 qua citus ægris, hic turpib⁹, & aliquā passis in- dam epi.

fam

famiam tristis hanc imaginem animo tuo propone ludos facere fortunam,& in hanc mortalium cœtum,honores,diuitias, gratias excutere.quorum alia inter diripientium manꝰ scilla sunt,alia infida societate diuisa:alia magno detrimento eorum, in quos deueneraut,deprehensa.

Vide etiã ĩ ti.Abusio.e.Amor.e.f.Apostoli.x.Auaritia.a p.Gloria vana.z. Gloria eterna.p.Homo.l.Iustitia.x.Passio.i.Prælatio.b v.Sapientia.l.Secularis & Simplicitas.b.Solicitudo & Stultitia.c. Tentatio. e. Tribulatio.v.a b.Vita.l.n.o. *Munus.*

Am.in ep. ad Cor.1. a Libertatem arguendi amittit & peccat,qui ab eo accipit,qui ideo dat,ne corrigatur.

Ibidem. b Munera excæcant oculos iudicum, & vim autoritatis inclinant.

Hiero. ad Marcel. c Facilè contemnitur clericus, qui sæpe vocatur ad prandium,& non recusat. Nunquam petẽtes,rarò accipiamus rogati.Nescio quomodo etiam ipse, qui deprecatur, vt tribuat,quum acceperis,viliorem te iudicat:& mirum in modum si eum rogantem contempseris, plus te pòst veneratur.

Gre.ĩ ho. d Ante Dei oculos nunquàm est vacua manus à munere, si arca cordis plena sit

Gre.li.22. moral. bona voluntate.

e Non ex Abel muneribus, sed ex Abel mune

munera oblata placuerunt.

g Quis non erubescat dicere,quid mihi dabis,vt tibi iustitiam faciam?nónne simile est,ac si dicatur:quid mihi vultis dare,vt meipsum abnegem, officium perdam, & Deum vendam? *Chry. ibi.*

h Quò beatus Eugenius munera cautiùs abigegat, ad eũ vndique multipliciùs cõfluebant:hoc quoque ferè vbique accidit,vt fugiant, dum quæruntur: dum fugantur, accelerant. Cum idem prior quidam modicæ facultatis,cuius causam nondum audierat,marcam auri deuotione multa instanter offerret,nondum,inquit, ingressus es domum, & iam vis corrumpere dominum:corruptionem nãque vir sanctus credidit, quicquid offerebatur lite pendente. *Ibidem.*

i Tres sunt munerũ acceptiones, quibus contra iustitiam humana vanitas militat, idest fauor amicitiarum, adulatio laudis, & corporalis acceptio muneris. Facilius autem peruertitur animus rei corporeæ munere, quàm gratiæ laudisque fauore. *Isi. de sũ. bon. lib.1.*

k Oblatio.n.muneris,tinea ẽ regiminis. *Cas.ĩ ep.*

l Peréptoriũ enim est in principe,vel auram adorare munerum,vel fauorẽ quærere personarum, teste siquidem propheta,in quorum manibus iniquitates sunt,dextera eorum rep.est mu. Transibunt iniquitates *Pet. Bles.*

in

in pœnam,& munera in dolorem,quia testimonio Iob:Ignis deuorabit tabernacula eorum,qui munera libenter accipiunt.

Vide etiam in tit.Amicitia.a d.Amor.y. Bleemosyna.y. Liberalitas.q.f.x.z.Proditio.c.Tribulatio.a i. *Murmur.*

Aug. sup. Ioann. a DE nulla re magis Deum offendisse ille populus Iudaicus dicitur, quàm contra Deum murmurando.

Greg. in moral. b Qui contra suprapositam sibi potestatem murmurat, liquet quòd illum redarguit,qui eâdem homini potestatem dedit.

Ibidem. c Quisqs ,p peccato percutitur,nisi murmurando renitatur,eo ipso iam iustus esse inchoat;quo ferientis iustitiã non accusat.

Ber. de cõsideratio. Ibidem. d Si is, qui murmurat secundum animã mortuus est,qui instigat, quomodo viuit? e Animæ quæ sanæ sunt,portari non indigent,ac per hoc nec onus sunt. quoscunque igitur de tuis inueneris tristes,pusillanimes, murmurosos, ipsorum te patrem, ipsorum te noueris esse abbatem: consolando,exhortando, increpando agis opus tuum, & portas onus tuum, & portando sanas,quos sanando portas.

Isi.li.3.de sum.bono. f Discat nõ murmurare q mala patitur: etiamsi ignoret,cur mala patitur. Per hoc quisq; se iustè pati arbitretur, quia ab illo iudicatur,cuius nunq; iniusta iudicia sunt.

g Sus

g Susurratio est,per quã odiosæ adulationis,vel derogationis sibilo quodam,alter in alterius odium excitatur. Susurrari est,inter amicos discordiam seminare. *Hugo.*

h Qui contentiosus & murmurans extiterit, iuxta arbitrium prioris tandiu per niteat,quandiu cupæ qualitas extat. *Cypri. in quadã ep.*

Vide etiam in tit.Diabolus.e.

Natiuitas.

a AVrum soluitur, quasi regi magno, th? immolatur vt Deo,myrrha præbetur tanquàm pro salute omnium morituro. habet enim prædicatores angelos, narrantes cœlos,adoratores magos. *Au. in ser. de Epiph.*

b Nobilitas fuit Christi nascẽtis in virginitate pariẽtis , nobilitas parientis in diuinitate nascentis. *Aug. sup. Ioann.*

c Mihi enim impossibile est generationis scire secretum. mens deficit, vox silet: non mea tantùm,sed & angelorum. supra potestates, supra cherubin , & supra seraphin,& supra omnem sensum est:quia scriptum est: Pax Christi supra omnem sensum est. Quomodo non est supra omnem sensum tanta generatio? Tu ergo ori manum pone:scrutari non licet superna mysteria. Licet scire,quòd natus sit,non licet discutere,quomodo natus sit. Hoc enim quærere metus est.Ineffabilis enim est illa *Ambr. contra hære.*

gene

generatio. vnde Isaias ait: Generationem eius quis enarrabit? hæc humanũ sensum & intelligentiam mundi excedit: hoc non capit humanæ intelligentiæ ratio, sed prudentiæ fidelis professio est.

Greg. ho. 10. Cũ tus esset Iesus in Beth. d Nato regi aurum offerimus, si in conspectu illius claritate supernæ sapientiæ resplendemus. Tus offerimus, si cogitationes carnis per sancta orationum studia in ara cordis incendimus, vt suaui odore per cœleste desiderium redolere valeamus. Myrrham offerimus, si carnis desideria per abstinentiam mortificamus.

Gre. ĩ ho. e Cœli rege nato, rex terræ turbatus est, quia vmirum terrena altitudo confunditur, quum celsitudo cœlestis aperitur.

Greg. lib. 27. mora. f Cœli rege nato, angelorum chori in eius annuntiatione prodeunt: hymnum dicunt, & deuicta prauę vitę discordia, nos, quos dudum despexerant, ciues agnoscunt, consono ore prædicantes: Gloria in excelsis Deo &c. ac si dicant: Quos à vobis malitia disiunxerat, iam nunc in terra bonitas nata coniungat.

Ber. super cantic. g Fratres, generationem istã quis enarrabit? Angelus nuntiat, virtus obumbrat, subuenit spiritus, virgo credit, virgo parturit, virgo permanet. Quis non miretur? Nascitur verbum, infans & agnoscitur: logi

longitudo breuis, latitudo angusta, altitudo subdita, profunditas plana. Ibi agnoscitur lux non lucens, verbum infans, aqua sitiens, panis esuriens.

Ber. ĩ ser. h O natiuitas illibata sanctitate honorabilis mundo, amabilis hominibus collaeti magnitudine beneficij, inuestigabilis etiam angelis sacri profunditate mysterij: & in his omnibus admirabilis singulari excellentia nouitatis: vtpote, quæ nec primam similem visa est, nec habere sequentem. O partus sine dolore, solus nesciens pudoris, corruptionis ignarus, nõ referans, sed consecrans virginalis vteri templum.

Ibidem. i Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ, Iesus Saluator. Quid tam necessarium perditis, quid tam optabile miseris, quid tam vtile desperatis?

Ber. de nat. milit. k Nunquid plus potuit Adam in malo, quàm Christus in bono? Si ex Deo nati in Christo electi sumus: quæ nam iustitia est, vt plus noceat humana atque terrena, quã valeat diuina cœlestisque generatio?

Ber. ĩ ser. de epiph. l Vbi aula regia? vbi thronus? vbi curiæ regalis frequentia? Nunquid aula est stabulum? thronus præsepium? & totius curiæ frequentia Ioseph & Maria?

Chr. sup. Mat. 2. In m Nunqd inuenerũt palatiũ marmoribus splendidũ? nunquid aulã regiã diuer-

trātes dominū inue. puerum.

sis populis personantem? nunquid hastatas siue clypeatas militum cateruas? nunquid equos regalibus phaleris insignes? nūquid currus auro ostróque fulgentes? nunquid matrem eius diademate coronatam, aut in lecto eburneo recumbentē? Nunquid puerum byssо & purpura inuolutū? Vtiq; non, sed potiùs angustum & humile tugurium, vile squalidumque præsepium, & magis animalibus quàm hominibus apeum: puerum vilibus pannis inuolutum, matrē vix tunicam habentem vnam, non ad ornatum corporis, sed ad tegumentum nuditatis.

Chr. su. il. Matt. 14. Nōne hic est faberi fil.

n Nō illius est filius fabri, quem putatis, sed fabricatoris omniū, qui fabricatus est Auroram & Solem. Nonne dicendum filius fuit agricolæ, & tamen radix fuit stirpis regiæ? Cur ergo Christum propter parentum ignobilitatem contemnunt?

Leo papa in ser. de apparitio.

o Adorant Magi in carne verbum, in infantia sapientiam, in infirmitate virtutem, & in hominis veritate dominum maiestatis: vt sacramenta fidei suæ, intelligentiæque manifestent, quod cordibus credunt, muneribus protestantur: tus pōtifici, myrrham homini, aurum offerunt Deo.

Fulgētius ad Prob.

p Hæc stella nun quā ante apparuit: quia nunquàm eam puer iste creauit, & Magis ad se venientibus præuiam deputauit.

Ge-

g Generationem eius quis enarrabit? Fratres, generatio Christi, si enarrari non potest, si lingua deficit, fides proficit. Magnus enim profectus est fidei, quum tantum de Deo suo potest concipere, tantum sermo non potest parturire. *Maximus in ser. de natali.*

r Non mediocre tibi fidei hoc videatur exemplum: non vilis persona pastorum. certè quò vilior ad prudentiam, eò pretiosior ad fidem. Non sapientes, sed simplices, qui fucare audita nescirent: Dominus sui præcones elegit, nō rhetores, sed piscatores ad euangelizandum destinauit. *Beda sup. Luc. lib. 1.*

s Coæternitatē suæ maiestatis ostendit. Hodie enim apud Deum nullo initio incepit, nullo fine concluditur: non enim ibi *hodie* fuit vel erit: sed semper manet, semper est: *nunc* & quicquid dixeris illi, hodie est. *Cæs. super ill. ps. Ego te.*

t Licet Deus cunctos dies creauerit, singulariter tamen hunc diem fecisse dicitur, qui Christi Domini natiuitate sacratus est. *est dies* in quo merito exultari conuenit & lætari: *quam.* quoniam in eo & diabolus ius perdidit, & salutem mundus accepit. *Cæs. super ill. ps. Hæc*

Vide etiam in ti. Aduentus & Gaudium. p. Malitia. k. l. Christus. i. a d. *Natura.*

a NVllum quippe vitium ita contra naturam, vt naturæ deleat extremа vestigia. *Aug. 7 quæ dam epi.*

Am. in li. de Ioseph. b Vince naturã diligentia, exclude corporis somnum. Naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam.

Hugo. c Natura creatrix, est quædam vis & potentia diuinitus rebus insita, alia ex aliis in suo genere producens.

Tull. in li. de natura quæst. d Natura an fuerit nouerca homini proiecto corpore fragili, anxio ad molestias molli ad labores, prono ad libidines.

Sr. 20. ep. e Nulla naturalia corporis aut animi vitia ponuntur: quicquid infixum & ingenitum est, lenitur arte, non vincitur.

Se. in epi. f Tenenda est via, quam natura præscripsit, nec ab illa declinandum: illam sequẽtibus omnia facilia & expedita sunt: contra illam viuentibus, nõ alia vita est, quàm contra aquam nauigantibus.

Vide etiã in ti. Cõsuetudo. a b. Ascensio. t. Diuitiæ. b i. Homo. a. k. m. Lasciuia. a. Otiositas. l. Paupertas. a f. Senectus. f.

Negligentia.

Gregor. in 2 moral. SIcurare parua negligimus insensibiliter seducti, audacter etiam maiora perperramus.

Boë. de disciplsch. b Sicut in vnoquoque mater est diligentia, ita vniuersæ doctrinæ & disciplinæ nouerca est, negligentia.

Sol. Cass. c Quodãmodo sic custodiri negligẽtiùs solet quicquid facilè creditur posse reparari.

Turp

d Turpissima est iactura, quæ per negligẽtiam fit. Quem mihi dabis, qui aliquod pretiũ tempori ponat, qui diẽ æstimet, qui intelligat se quotidie mori? In hoc enim fallimur, quòd mortẽ nõ prospicimus. Magna pars iam eius præteriit: quicquid ætatis retro est, mors tenet, tu verò omnes horas complectere: sic fiet, vt minùs ex crastino pendeas, si hodierno manum iniecteris. Se. in epi.

e Negligẽtia est animi torpor, quo quis minus diligens est in exequendo quod exequi debet. Hugo.

Vide etiã in tit. Cõsilium. o. a c. a d. Correctio. a n. c e. c g. Exercitatio. h. i. Exẽplũ. m. Ingenium. d. Loquacitas. g. Natura. b.

Nobilitas.

a SOla apud Deum libertas est, non seruire peccatis. Summa apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus. Hie. 3 epi. ad Celãtiam.

b Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas: nec obscuriores quaslibet, & humili loco natas, te inferiores putes. nescit religio nostra personas, nec conditiones hominum, sed animas inspicit. Ibidem.

c Ille apud Deũ præest potior, non quem nobilitas generis, nec dignitas seculi, sed quẽ deuotio fidei & sancta vita cõmendat. Hie. 3 quadam epi.

d Nihil aliud video in nobilitate appetẽdum, nisi quòd nobiles quadam necessitate Ibidem.

cõstringũtur, ne ab antiquorum probitate degenerent. Non enim datur nobili patri palma, sed cursui, & plerunque nobilitas carnis ignobilitatem parit mentis.

Grego. in dial. e Nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis, vt minùs se in hoc modo dispiciant, qui plus se cæteris aliquid fuisse meminerunt.

Ber. ẽ epi. ad magistrũ Gual terium de f Genus clarũ, corpus aptũ, forma euidens, ingeniũ velox, eruditionis vtilitas, & morũ honestas glorioſa quidem sunt: si tibi vsurpas, est qui quærat, & iudicet.

Calvo mõte. g Nescio eũ quo pacto virtus ignobili placet, an fortè plus claret, siquidem ignobilis quum caret gloria, non facilè liquet vtrum quia nolunt, aut quia non possit habere. laudo factam de necessitate virtutẽ: sed plus illam, quam elegit libertas, non induxit necessitas.

Bernar. in quadã epi stola.

Chrys. sup Matth. h Ille clar⁹, ille sublimis, ille nobilis, ille tũc integrã nobilitatẽ suã putet, si dedigneturseruire vitiis, & ab eis nõ superari.

Chry in illud Matt. 4. Patrẽ habemus Abrahã. i Quid enim prodest ei quẽ sordidant mores, generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis, quẽ mores adornant? Ipse enim se vacuũ ab omnibus bonis ostendit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cham, quòd fuerit Noë filius? nõne separatus de medio filiorum, qui secundum carnẽ frater fuerat natus, secundum animã factus est seruus? nec familia eius sancta potuit defendere impios mores.

Chry. ibi dem. k Quid Timotheo nocuisse creditur, ℣ fuit ex patre gẽtili: aut qd nocuit Abrahæ quòd patrẽ habuit Tharã luteorũ deorum cultorẽ? nõne separat⁹ à genere suo, posit⁹ est in caput fideliũ: vt iã nõ diceretur filius peccatorũ, sed pater sanctorum? nec potuerũt eius gloriã sordidare paterni errores.

Ibidem. l Stagnũ de argẽto egreditur, sed nõ est argentũ. Itaq; argentũ colatũ seruatur, stagnũ autẽ foras expellitur. Melius est de cõtẽptibili genere clarũ fieri, q̃ de claro genere cõtemptibilẽ nasci. Qui enim de claro genere clar⁹ nascitur, gloria claritudinis eius, non est eius solius: sed communis videtur. qui autẽ de cõtẽptibili genere clarus egreditur, tota gloria claritudinis eius solius est. qui verò de contẽptibili genere contẽptibilis nascitur, turpitudo contemptibilitatis solius eius nõ est, sed etiam generis. Qui autẽ de claro genere contemptibilis nascitur, omnis turpitudo est eius solius. Ideò melius est vt in te glorientur parentes, quàm tu in parẽtibus glorieris.

Cas. ẽ epi. m Nobilitas à me procedẽs, est mihi cor di plus, q̃ quæ ex patrũ procedit notabilita terquia in quo definit cuiusque nobilitas,

tunc autorum nobilitate congruè indiget.

Cass. lib. 3. epist. n Sicut indigna posteritas laudes antiq generis abnegat: ita præclara de patribus egregiè dicta confirmat, iuxta illud: Præconia veterum præsens docuit vena virtutum. Laudabilis enim vena suâ seruat originem, & fideliter posteris tradit, quæ in se gloriosa transmissione promeruit.

Cass. ibid. o Similitudinẽ suorũ felix vena custodit, quando pudet delinquere, qui similia nequit in suo genere reperire. Hinc est, quòd melius agnoscitur elegisse nobilem, quàm fecisse felicem: quia ille cõmonitus per veterum se facta custodit: ille autem exemplum non habet nisi quod fecerit.

Cass. ibid. p Nam si inueteratæ & per genus ductæ diuitiæ nobilẽ faciunt, multò magis præstantior est nobilitas, cuius origo thesauris prudentiæ locuples inuenitur.

Seneca de sententia orat. q Si possent homines facere sibi sortem nascẽdi, nemo esset humilis, nemo egen⁹, vnusquisq; felicẽ domũ inuaderet: sed quã diu non sumus, natura nos regit, & in quãcunq; vult casam nos mittit. Quencũque volueris reuoluere nobilẽ, ad humilitatem peruenies. Quid recenseam singulos, cum hanc vrbẽ tibi possem ostendere nudi stetere colles, interquos tamẽ effossa mœnia. Nihil est humili casa nobilius.

r Eis

r Eis, qui nõ nati sunt nobiles, sed facti. *Ibidem.* nihil crudelius, iuxta illud: Asperius nihil est humili, càm surgit in altum.

s Habet hoc optimũ generosus animus, quòd concitatur ad honesta. Neminẽ excelsi ingenij virum humilia delectant & sordida. Felix, qui ad meliora imperium animi dedit: ponet se extra conditionem fortunæ, prospera tentabit, aduersa cõminuet, & aliis admiranda despiciet. *Senec. 37. epistol.*

t Nobilitas animi, generositas est sensus: nobilitas hominis est generosus animus. *Ibidem.*

v Ingenuitas non recipit contumeliam. Vide etiam in tit. Natiuitas. n. *Sene. li. de moribus.*

Nocumentum.

a FAcinus est, quod agit indomita cupiditas, vt noceat alteri. *Augu. sup Ioannẽ.*

b Nec aliquid nocet fidelibus negata eorum corporibus sepultura, nec si exhibeatur aliquid infidelibus prodest. *Aug. de cura p mortuis agenda.*

c Quantum ad peccati rationem pertinet, nocuit, qui nocere disposuit. *Hie. ī epi.*

d Aliud quoq; est nocere, q̃d̃ semper potes, aliud p̃desse cũ possis, aliud nõ facere, aliud nõ operari bonũ. Illud tibi rursus occurrit nõ sufficere christianũ, si vnã partem iustitiæ impleat, quũ vtraq; præcipitur. *Hiero. ad Celantiã.*

e Sed vtinã soli impugnarẽt nos maligni spirit⁹ cũ suggestionib⁹ suis, & nihil noce- *Ber. ī ser.*

rét homines pnitiosis exéplis, persuasionibus importunis, sermonibus adulationis vel detractionis, atque aliis mille modis.

Chr. de reparatione lapsi.

f Etsi omnes, qui mare & terrā habitāt, cōueniāt ad lædēdū, nocere nequaquā poterunt ei, qui à semetipso non læditur.

Isi. de summo bo. li. bro 1.

g Rarò læditur homo ab extraneis, si sui eum non lædant. magis enim insidiis nostrorum, quàm aliorum periclitamur.

Sen. ī epi.

h Ridiculum est aliquem odio nocētis, innocentiam suam perdere. insidiosissimè nocet, cui gratiæ agūtur pro iniuria.

Vide etiam in tit. Crudelitas. c. Diabolus. b. Homo. p. Inimicitia. n.

Obedientia.

Augus. de opere monacho.

a QVid iniquius, quàm velle sibi obtemperari à minoribus, & nolle obtemperare maioribus?

Augu. sup psalm.

b Non potuit Deus perfectius demonstrare, quantum sit bonum obedientiæ, nisi quum prohibuit ab ea re, quæ non erat mala. Sola ibi obedientia tenet palmam, sola ibi obedientia inuenit pœnam.

Gregor. 12. mo. Gre. li. 35. mor. tra. cīās illud 1. Re. Melior est o-

c Obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est: nō timore pœnæ, sed amore iustitiæ.

d Obedientia sola virtus est, quæ mentī cæteras virtutes inserit, insertāsq; custodit. Melior est obedientia, quàm victimæ.

obediētia victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. *bedientia quā victi mæ. &c.*

Ber. de nouā milītia.

e Nec studiū bonæ actionis, nec ostium sanctæ contēplationis, nec lachrymæ pœnitentis extra Bethaniam esse potuerunt.

Berna. de præcepto & dispen satione.

f Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur: nec contēta angustiis professionis, largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne, quod iniungitur, spontaneo vigore liberalis, alacrisque animi motum non considerās in infinitam libertatem extenditur.

Ibidem.

g Meli⁹ est obedire Deo, q̄ hominib⁹, & ipsis melius magistris, q̄ discipulis. porrò in magistris melius nostris, q̄ extraneis. quibus autē melius cōstat obedire, ipsis ꝑculdubio non obedire, est detestabilius.

Bernard.

h Verus obediēs mādatū nō ꝑcrastinat, sed statim parat aures auditui, linguā voci, pedes itineri, man⁹ operi, & se totum intus colligit, vt mādatū pagat imperantis.

Ibidem.

i Nō attēdit ver⁹ obediēs, quale sit quod præcipitur, hoc solo contētus, qa ꝑcipitur.

Bern. ser mo. 22.

k In ipsa obedientiæ via tibi fortasse alia dura & aspera occurrere possunt, vt accipias interdum præcepta nōnulla, quę licet salubria sint, minùs tamē suauia vidētur. hoc si molestè cœperis sustinere, si diu

dicare prælatum, si murmurare in corde, etiã si exterius impleas quod iubetur, non est virtus patientiæ, sed velamen malitiæ.

Bernard. l Quisquis aperte vel occultè satagit, vt quod habet in voluntate, hoc ei spiritualis pater iniungat, ipse se seducit, & ubi quasi de obediẽtia blanditur: neq; ipse in ea re prælato, sed magis ei prælatus obedit.

Ber. in ser. m Nõ est dubiũ, quin amplioré gratiam mereatur, q paratũ se exhibet ante mandatũ, q̃ qui obedire satagit post mandatum,

Berna. de præcepto & dispensatione. n In obediẽdi ratione hæc generalis regula teneatur, vt in difficilioribus quidem agendis obeditio gratior, quàm præuaricatio grauior iudicetur, & in facilioribus minúsq; onerosis contemptus damnabilior, quàm actus laudabilior æstimetur.

Ber. ibid. o Solũ censuerim fregisse votũ, violasse propositũ, præuaricasse pactũ, qui & præceptũ cõtẽpserit & remediũ: nam illũ sanè dico securũ, qui etiã si interdũ obedire præterierit, consiliũ non respuit pœnitentiæ:

Ber. ibid. p Si iubẽte seniore vt sileã, verbum mihi fortè per obliuionẽ elabitur, reum me confiteor obedientiæ, sed venialiter. Si ex contemptu sciens & deliberans, sponte in verba prorupero, & rupero silentij legem, præuaricatorem me constituo, & criminaliter: & si impœnitens perseuero vsque ad

ad mortem, pecaui damnabiliter.

Ber. super cant. q Optimũ in moribus dixerim, q̃ in nullo prorsus resistat prioribus, aut inuideat paribus, aut subiectis in superbia prælit: prælatis obediẽs, sociis cõgruẽs, subditis vtiliter condescendẽs: Deo deuotus, magistris subditus, senioribus obediens, minoribus obtemperãs, angelis placens: verbo vtilis, corde humilis, omnibus mansuetus.

Ibidem. r Multi deniq; sub præceptore quieti viuunt, quos si iugo absoluas, videas nõ posse quiescere, nec se vllo modo, æqualibus seruare innoxios, simpliciter ac sine querela inter fratres conuersari: super fratres, non solùm inutiliter, sed etiam insipiẽter & nequiter, minimè quidem egẽtes magistro, nec tamen idonei magisterio.

Ioã. Cassimonachũ de tribus abbatis. s Nullo alio vitio tã præcipitẽ diabolus quã eum neglectis cõsiliis seniorũ, suo iudicio persuaserit, diffinitioniq; confidere.

In collatione Abbatis Moysi. t Vnum atq; idem inobedientiæ genus est, vel propter operationis instantiam, vel propter otij desiderium senioris præterire mandatum: tãmque dispendiosum est pro somno, quàm pro vigilantia monasterij statuta conuellere. Tãtum denique est abbatis transire præceptum vt legas, quantum si contemnas, vt dormias.

v Inob

Hugo. de 12. abusio. v Inobediētiæ morbus, ex superbiæ tumore procedit, sicut sanies ex vlcere: sic ex superbia cōtemptus manat. hoc autem tribus modis mederi solet, videlicet emplastro, vnguento: & ferro: id est, exemplo boni operis, verbo exhortationis, & disciplina correctionis. Quum enim vlcus non emittit per confessionem saniē, vel ex cōmonitione nō promittit emendationē, restat vt ferri recipiat incisionem, id est, correctionem disciplinæ.

Hugo. ibi. x Imponitur nomen obedientiæ præcepto, loco & facto, vt designet quid præcipitur, mōstret quod agitur, nominet locū in quo quis moratur. prima facilis, secunda grauis, tertia ad vtrāque se habet. Leue est enim præcipere, sed graue est adimplere. locus verò aliquīdo placet, aliquīdo displicet. placet quibusdam, non quia abundat fratribus, sed quia piscibus, placet qa abundat famulis & fabulis. placet, quia solus cuncta possidet: & sic fit vt vocetur obediētia, cùm non sit. hanc obedientiam multi desiderāt, vt extra obedientiā esse queant.

Tullius. y Inobedientia est ex duritia mentis obstinatæ, cui debeas, imperāti nolle obtemperare.

Vide etiā in ti. Coniugiō. a f. Cupiditas. m. Mādatū & Murmur, & Voluntas. x. a h.

Obstinatio.

a SVspirabam ligatus nō ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. velle meū tenebat inimicus, & inde funes mihi fecerat. ex peruersa enim voluntate facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas, quibus quasi quibusdam annullis sibimet annexis, tenebat me strictē dura seruitus. August. 8. cōfessiō.

b Tres sunt species obstinatorū. Prima eorū, qui ex correctione nō proficiūt. Secūda, eorū, qui ex cōmonitione deteriores fiūt. Tertia eorū, qui emendationē promittūt, sed nō faciunt. Ex correctione Manasses factꝰ est melior, Nabal ex cōmonitione deterior, Pharao ex afflictione durior. Hugo. de 12. abusio.

c Pertinacia est, ex irratiōali & īflexibili mētis obstinatiōe meliorib' nolle cedere. Tullius.

d Tunc est consummata infelicitas, vbi turpia non solùm delectant, sed etiam placent, & desinit esse remedio locus, vbi, quæ fuerant vitia, mores fiunt. Seneca in proverb.

Vide etiā in tit. Charitas. x. Cōsuetudo. i. k. a e. a f. a g. Cor. e. & in tit. Desperatio. per totum.

Otiositas.

a NVllus fructus otij, imò magis dispendium. otiosus Esau amisit primatus benedictionem, quia maluit cibum accipere, quàm quærere. Aug. 7. epi. ad Vercel.

Hiero. ad Demetri. b Nihil in sancto proposito, otio deterius est, quod nō sqlummodo non acquirit noua, sed etiam peracta consumit. sanctæ vitæ ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit & deficit. quotidianis ac recentibus virtutū incrementis instauranda mens est, & viuēdi hoc iter nō de trāsacto, sed de reliquo metiendum.

Hie. i epi. c Otium parit fastidium, exercitium famem: fames autē miro modo dulcia reddit, quæ fastidium facit insipida.

Hie. super Mat. li. 1. d Otiosum verbū est, quod sine vtilitate loquētis & audientis dicitur: qualis qui de rebus friuolis loquitur, & fabulas antiquas narrat: cæterum qui scurrilia replicat, & cachinnis ora dissoluit, & aliquid turpitudinis profert, hic nō otiosis verbis, sed criminosis tenebitur reus.

Hie. i ser. e Sed aliqd operis facito, vt te diabolus inueniat occupatū. non enim facilē capitur à Diabolo, qui bono vacat exercitio.

Gregor. in ho. 6. f Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. otiosum quippe verbum est, quod aut vtilitate rectitudinis, aut iustę necessitatis caret.

Gre. ibid. g Nunquàm Dei amor est otiosus. operatur enim magna, si est: si verò operari renuit, amor non est.

h Otiosi

h Otiositas mater est nugarum, & nouerca omnium virtutū. ipsa enim est, quæ virtutum fortem fortissimè præcipitat in reatum. facit ei suffocare virtutem: superbiam & viam construere ad gehennam. *Bern. in sermo.*

i Si rectè sapiens hortatur sapiētiā scribi in otio, cauendum & in otio otium: fugiendā proinde est otiositas mater nugarum, nouerca virtutū. Inter seculares nugæ, nugæ sunt: in ore sacerdotis, blasphemiæ. Interdum tamen si incidant, ferendę, referendæ tamen nunquàm. *Ber. de cō sideratione, li. 2.*

k Sapiētiam scribe in tempore otij. ergo sapientię otia negotia sunt, & quò otiosior sapientia, eò exercitior in suo genere. *Ber. super cantica.*

l Subitò procedēti de vmbra ad Solem, de otio ad laborē, graue cernitur omne quod incipit: sed quam ab his dissuescere, & ad illa se paulisper assuescere cœperit, vsus tollit difficultatē, inuenitque facile esse, quod impossibile antè putauit. *Bernard.*

m Si propterea otiosum est verbum quòd nullā rationabilem causam habeat, quam rationem de hoc reddere poterimus, quod est præter rationem? *Bern. in sermo.*

o Qui otiosa quiete perfruitur, nisi spiritualiter vixerit, more pecudum viuit. *Prosper. de vi. cōte*

q Non dormientibus prouenit regnum cœlorum, nec otio & desidia torpentibus *Leo papa*

in sermo. beatitudo æternitatis ingeritur.

Io. Cassi. q Mens otiosa nihil aliud cogitare nouit,

10. de spiritu acidiæ. quàm de escis, aut quàm de ventre.

Cass. in ep. r Natura qdē humana sicut duris laboribus instruitur, ita pernitia torpēdo fatuatur:

Valerius. s Otium, quod industriæ & studio maximè contrarium videtur, præcipuo subnecti debet: non quo euanescit virtus, sed quo recreatur.

Pet. Blesi. t Solitudo est, quę virū fortem fortissimè precipitat in reatum. Ea enim mediāte honestas imoudicitiæ arma sua reddit: degenerat sanctioris vitæ propositū, & odoriferæ opinionis gloria dānabiliter euanescit.

Seneca. v Otiū sine literis, mors est, & viui hoīs sepultura. Ora nobis mala solitudo persuadet. circunspice singulos: nemo est, cui non sanctius sit, cū quolibet esse, quàm secum.

Sen. 8. ep. x Nullus mihi per otiū dies exit: partem noctium studiis vendico: non vaco somno, sed succumbo, & oculos vigilia fatigatos cadentésque in opere detineo.

Senec. 68. epist. y Demetrius vitam otiosam, & sine vllis fortunæ occursionibus, mare mortuum reputat. in otio inconcusso iacēre nō est tranquillitas, malitia est. Malo, vt me fortuna in castris suis, quàm in deliciis habeat.

Sene. epi. 19. z Gloriari otio, iners ambitio est: vitam in otium otium adducere solet. & Sūt quo-

rum corpus innoxium est, & in mille facinorum furias mens otiosa discurrit. *Seneca in prouer.*

Vide etiam in tit. Acedia, e. p. Homo, a b. Militia, q. Solicitudo, a e. Tempus, f.

Odium.

a TRia sunt genera hominū quę odit, Deus: remanentē, retro redeūtem, oberrantem. Excitandi sunt remanēres, retro redeuntes reuocandi, errantes in viam reducendi, tardi exhortandi, celeres imitandi. Qui nō proficit, remansit in via: qui fortè à meliori proposito declinat, ad illud quod deterius reliquerat, reuersus est retro: qui fidem deserit, à via errauit. *Augu. de nouo cantico.*

b Hoc est perfecto odio odisse, vt vitia, non homines oderis, nec vitia propter homines diligas. *Augu. sup il. psa. Per fecto odio oderā illos.*

c Festuca in oculo, ira est: trabs in oculo, odium est. *Augu. sup Mat.*

d Multum aliud est, quando quisque irascens in aliquo verbo modū excedit, quod postea deleat pœnitendo. Aliud est seruare ipsidias inclusas in corde. multum postremò inter hæc verba scripturæ turbatus est præ ira oculus meus. De illo autem aliquid dictum est: qui odit fratrem suum, homicida est. multū interest inter turbatum oculum, & extinctum. festuca turbat, trabs extinguit. *Aug. ibid.*

Aug. de diffinit. e Odium, est vetus ira ex pluribus causis collecta, diuturno tempore perseuerans.

Augu. in serm. f In comparatione odij, ira festuca est. Si festucam si nutrias, trabs erit: si euellas & proijcias, nihil erit.

Aug. de vera religio. g Nemo potest perfectè diligere quòd vocamur, nisi oderit vnde reuocamur.

Hie super Micheæ. h Propémodum naturale est, vt nurus socrum, & socrus oderit nurum.

Hiero. in epist. i Qui occidit, & qui odit fratrẽ suũ, & qui detrahit, pari pœna digni esse mõstrantur.

Grego. in homi. k Tunc bene animam nostram odimus, quũ eius carnalibus desideriis non acquiescimus, quum eius appetitum frangimus, quum eius voluptatibus reluctamur.

Greg. 10. moral. l Vitam animæ quælibet culpa polluit, seruatus verò dolor cõtra proximum occidit: mẽti nanque vt gladius figitur, & mucrone illius ipsa viscerũ occulta pforantur.

Greg. super Mat. 5. in hom. m Qui ergo motum nocẽdi habet in animo, debet iudicare se reum. Si autẽ prodeat in contumeliam aduersus fratrem, eget, reconciliatione. Si autem nõ iudicat se reum, nec fratri vult reconciliari, ex contemptu perseuerans in odio, reus erit gehennæ.

Chry. sup Matt. 22. n Sicut rex in imagine sua honoratur, sic Deus in homine diligitur & oditur. Non potest hominem odire, qui Deum amat: nec potest Deum amare, qui hominẽ odit.

o Nemo

o Nemo potest aliquid obliuisci, quod diligit, aut retinere quod odit. *Chryso. in homi.*

p Hæc est pugna periculosa & hæc gloriosa victoria, qui poterit odisse quod amar, & amare quod odit. *Chry. sibi.*

q Bonos quis nisi stultissimus oderit? malos verò odisse, ratione caret. *Boẽ. de cõsolatione.*

r Perfectum odiũ est, homines diligere, & eorũ vitia semper horrere. nã in illa parte, qua creatura Dei sunt, amandos esse nõ dubiũ est: in illa iniquitate horrendi sunt, in qua se polluerunt. Tales placere nõ possunt, nisi eis, qui factis similibus replicãtur. *lib. 1. Cas. super illud psal. Perfecto odio oderam illos.*

s Simul ista mundi rector Deus posuit, odium atque regnum. odia qui nimiùm timet, regnare nescit. *Seneca.*

t Peiora sunt tecta odia, quàm aperta, & agnosci amat, qui odium ostendit. *Seneca in prouer.*

v Propterea te loquax inimicus minùs, quàm taciturnus offendit. *Ibidem.*

x Quamuis agas, vt ne quis merito tuo oderit: erunt tamen semper, qui te odient. *Seneca in prouer.*

Vide etiam in tit. Amor, i. Correctio, e d. Diabolus, e. Homicidium, d. Ira, b, d, f, h. Labor, m. Loquacitas, m. Regimen, a m. & in tit. Venia.

Opus.

a SIc doce me, vt agam, nõ vt tantũmodo sciam, quid agere debeam. Sicut enim dictum est de domino, quòd nõ noue *Augu. super per psal.*

rat peccatũ,& intelligitur nõ fecerat, sic & iustitiã ille vere dicẽ dus est nosse,qui facit.

Ibidem. b Bonũ opus fiat non timore,sed amore: non formidine pœnæ,sed dilectione iustitiæ.ipsa enim vera & summa libertas est.

Augu. super Ioan. c Bonũ & rectũ est omne,quod agimus,si nec memoriam decipiat obliuio, nec error intelligentiam,nec iniquitas voluntatem: ab his tribus est omne, quod agimus.

Hieronym. d Vnusquisque pro operibus suis mercedẽ accipiet: nec possunt in die iudicij aliorum virtutes, aliorum vitia subleuare.

Grego. in homi. e Quum desideria bona concipimus, semen in terra mittimus.quum verò opera recta incipimus,herba sumus.quum autem ad profectum boni operis crescimus, ad spicam peruenimus.quum in eiusdem boni operis perfectione soli damur, iam plenum frumentum in spica proferimus.

Ibidem. f Probatio dilectiõis, exhibitio est opis. Nõ sibi aliquid credat,qeqd sibi animꝰ, sine testatione operis respõdet: de dilectiõe cõditoris,mẽs lingua & vita requirit.Nũquã est amor dei otiosus, operatur eñ magna, si est.si verò operari renuit, amor non est.

Grego. in moral. g In opere perfectus non est, cui adhuc linguæ prauitas contradicit: nec in sermone laudabilis,qui hoc quod loquitur, opere non ostendit.

h Ad

h Ad vosipsos retrorsum recurrite:si Deũ vere amatis,exquirite: nec tamen sibi credat, quicquid animus sine operis attestatione responderit.venier profectò dies ille, in quo pastor pastorũ appareat, & vniuscuiusque facta in publicum deducat. *Grego. ho homi.*

i Non solùm illa nostra sunt,quæ ipsi gerimus,sed etiam illa,de quibus in aliorum actione,gaudemus. *Leo ſer.*

Vide etiã in tit.Amor,a m.Doctrina,a b. Exemplũ,d.z.Fama,d.Humilitas,r. Intentio,b.Labor,m.Laus,t.a f.Otiositas,e-Oratio,a h.Salus,d.Sapientia,r.Scriptura,s.

Oratio

a MVlti languescũt in orando, & in nouitate conuersionis suę feruenter orant: postea languidè, postea frigidè, postea negligenter, quasi securi sint.vigilæ hostis,dormis tu. *Augu. super psal. 65.*

b Oratio tua, locutio est ad Deum:quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris. *Augu. super psal. 85.*

c Tunc porrò in toto corde clamatur, quando aliunde non cogitatur.tales orationes raræ sunt multis,crebrę paucis,vtrũ nec cuiquam nescio. *Augu. super psal. 118.*

d Oratio si pura est, si casta fuerit, cœlos penetrans vacua non redibit. *Aug. ſuo dam ſer.*

f Dicuntur fratres in Aegypto crebras *Augu. ad Probam.*

quidem orationes habere, sed eas breuissimas: tamen & raptim quodāmodo iaculatas, ne illa vigilanter erecta, quę orāti plurimùm necessaria est, per ꝓductiores moras euaneſcat, atque hebetetur intentio.

Aug. in li. sententiarum Prosperi. g Fideliter supplicans Deo prò necessitatibus huius vitæ, & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit vtilius, magis nouit medicus, quàm ægrotus.

Augu in gl. Mat. 6. h Oratio paucis verbis res multiplices comprehendit: vt sic citò simplicitas fidei, sufficientia suæ saluti addiscceret, & prudentia ingeniosorum, profunditate mysteriorum stupescceret.

Augu. in sermo. August. i Oratio oranti est subsidium, Deo sacrificium, dæmonibus autem est flagellum.

k Plus placet Deo latratus canum, mugitus boum, grunnitus porcorum, quàm cantus clericorum luxuriantium.

Ibidem. l Oratio est animæ sanctæ præsidium, angelo bono solatium, diabolo supplicium, gratum Deo obsequium, & pœnitentię religionis laus tota, perfecta gloria, spes certa, sanitas incorrupta.

Augu. ad Dioscor. m Multū precari, est Deū quē precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulsare. nā plerunq; hoc negotiū plus gemitibus, q̄ sermonibus agitur, plus fletu, quàm affatu.

n Hæ

n Hæ sunt duæ alæ orationis; quibus volatur ad Deū: si illud quod communicatur, ignoscit delinquenti, & donat egenti. *Aug. ꝑ ser. de quadragesima.*

o Quū oras, clamas nō voce, sed mēte. Nā & tacētes exaudit Deus: nec quæritur locꝰ, quātū sensus. Hieremias cōfortatur in carcere: Daniel inter leones exultat: Tres pueri in fornace tripudiant: Iob nudus in sterquilinio triumphat: paradisum de cruce latro inuenit. non est locus, vbi non sit Deus. *Augu. in sermo.*

p De quotidianis breuibúsque peccatis, sine quibus hęc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. *Aug. in eu chirid.*

q Oratio Deum vngit, sed lachryma compungit: hæc lenit, illa cogit. *Augu. in sermo.*

r Ne deficias in oratione. Deus quod cōcessurus est, & si differt, non aufert: non leuitate vtitur, qui promisit: non facilè de sententia mouetur, quod promisit, est fixū: fallere non potest, habet vnde faciat. *Augu. super ꝑ psal. 65.*

s Orationis puræ magna est virtus, & velut fidelis nuntius, mandatum peragit, & penetrat, quò caro non peruenit. *Aug. ibid.*

t Oratio, refectio est ieiuniorum: duritiam cordis emollit: austeritatem temperat: ieiunium dulcificat. Sicut enim sine potu non est plena refectio, sic & ieiunium sine refectione orationis non potest animam perfectè nutrire. *Augu. in quodam sermo.*

Ambr. de officiis. v Sit oratio pura, simplex, dilucida atque manifesta, plena grauitatis & ponderis, nō affectata elegātia, sed nō intermissa gratia.

Ambr. de viduis. x Vbi est oratio, adest verbum, fugatur cupiditas, libido discedit.

Ambro. in hexame. lib. 1. y Si pro te rogas tantùm, pro te solus rogabis: si autem pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt.

Am. super ill. Mat. 6. Pater noster qui es in cœlis. z Vide quàm breuis est oratio, & omniū plena virtutum, primus sermo quantæ est gratiæ! O homo faciem tuam non audebas ad cœlum attollere, oculos tuos in terram dirigebas, & subitò accepisti gratiam Christi. omnia peccata dimissa sunt. ex malo seruo factus es bonus filius: ideò præsume nō de operatione tua, sed de gratia Dei. Gratia enim saluati estis, vt dicit Apostolus. Nō enim hæc arrogantia est, sed fides: prædicare quod acceperis, non est superbia, sed deuotio. ergo attole oculos ad patrem, qui per lauacrum te genuit, ad patrem, qui per filium te redemit, & dic, Pater noster. bona præsumptio, sed moderata. patrem dicis, quasi filius, sed noli specialiter tibi aliquid vendicare, solius Christi est pater specialis, nobis omnibus in communi est pater: quia illam solum genuit, qui nos creauit.

Amb. li. de vit. genuit. a b Multi minimi, dum congreganter vnanimes, sunt magni: & multorum preces impossibile est contemni.

ac Despiciuntur orationes leues, diffidentes, inutiles, seculi curis anxie, plenæ & rerum corporalium implicitæ, bonorum operum fructibus infœcundæ. Am. super psalm.

ad Egredientes de hospitio armet oratio: regredientibus de platea occurrat ante sessio, nec priùs corpusculum requiescat, quàm animam pascat. Hie. ī epi.

ae Ieiunio passiones corporis, oratione pestes sanandæ sunt mentis. Hie. super Marcum.

af Quoties pro centū animabus psallimus, vel missa canitur, tantum prodest cuilibet quantum si pro qualibet caneretur. Hie. ī epi.

ag Dominus noster sciens clemētię suæ pōdera atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, vt eum probet, & magis prouocet ad rogandum, & quasi in igne excoctum iustiorem & puriorem faciat. Hie. super Habach.

ah Lectionē frequēter interrumpat ōro. & animā iugiter adhærentem Deo, grata vicissitudo sanctæ operationis accendat. Hiero. ad Demetri.

ai Error fuit, ꝙ dū viuim⁹, mutuò ꝓ nobis orare possumus: postq̄ aūt mortui fuerim⁹, nulli⁹ sit pro alio exaudiēda oratio. Hie. cōtrā Vigilāti.

ak Quisquis pro aliis intercedere nititur, sibi potius ex charitate suffragatur, & pro semetipso tantò citiùs exaudiri meretur, quan Greg. in moral.

quantò magis deuotè pro aliis intercedit.

Ibidem. a l Tunc cor fiduciâ in oratione accipit, quum sibi vitæ prauitas nulla contradicit.

Ibidem. a m Omnipotens Deus sæpe eius precem in perturbatione desesit, qui præcepta illius in tranquillitate contemnit.

Ibidem. a n Dignum profectò est, vt ab eius beneficiis sit quisque extraneus, cuius iussionibus non vult esse subiectus.

Grego. in pasto. a o Talis requirendus est ad orandũ, qui sit idoneus ad placandũ: quia quum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur.

Grego. in moral. a p Ille Deo veram orationem exhibet, qui semetipsum cognoscit, quia puluis sit: humiliter videt, qui nihil sibi virtutis tribuit, qui bona quæ agit, esse de misericordia Conditoris agnoscit.

Ibidem. a q Virtutis pondus oratio non habet, quam nequaquàm perseuerantia continui amoris tenet. Veraciter orare est, amoris in compunctione gemitus, & non composita verba resonare.

Grego. in homil. a r Quantò grauiori tumultu carnalium rerum premimur, tantò orationi insistere ardentiùs debemus.

Grego. in homil. super euan. a s Ecce stat, qui antè transibat: quia dum adhuc turbas phãrasmatũ in oratione patimur, Iesum aliquatenus trãseũtẽ sentimus.

Quum verò orationi vehementer insistimus, stat Iesus, vt lumen restituat: qa Deus in corde figitur, & lux amissa reparatur.

at Illam orationem Deus non exaudit. *Grego. in* cui homo, quando psallit, non attendit. *quadã ho.*

av Cõditoris auribus illa maximè ora- *Grego. in* tio commendatur, qua pro inimicis quo- *moral.* que intercedere nitimur.

ax Quãdo fidelis, & humilis, & feruens *Bernard.* oratio fuerit, cœlũ sine dubio penetrabit. vnde certum est, q vacua redire nõ posit.

ay Nemo nostrum parui pendat oratio- *Ibidem.* nem suam: dico enim vobis, quòd ipse, ad quem oramus, non paruipendit eam. Postquàm egressa est ab ore nostro, ipse scribit eam in libro suo, & vnum ex duobus indubitanter sperare possumus: quoniã aut dabit quod petimus, aut quod nouit vtilius.

az Pro se orare necessitas cogit: pro aliis *Chry. sup.* autem charitas fraternitatis hortatur. dul- *Matth.* cior autem ante Deum est oratio, non quã necessitas transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat.

ba Non voce clamosa pulsandus est *Chry. sup.* Deus, sed conscientia recta placandus, quia *Matth. 6.* nõ est vocis, sed cordis auditor. Orans nihil nouum faciat, quod aspiciant homines, nec voce clamet, nec manus expandat, nec oculos tollat, vt notabilis fiat.

Dice

Ibidem. b c Dicendo, Pater noster, & veniã peccatorum & pœnarum interitum, & iustificationem, & sanctificationem, & liberationem, & filiorum adoptionem, & hæreditatem Dei, & fraternitatem cum vnigenito copulatam, & sancti spiritus donalar gissima, vno sermone significauit.

Chry. sup. Matt. 18. b e Nihil potentius homine orante. Qui orat cum ieiunio, duplices alas habet: nam neque oberrat, neque torquet.

Chry. sup. Matt. 22. b f Colonus Dei, concilium diaboli nõ quærit: colonus autem diaboli etsi auxilium Dei quærit, non inuenit. Vnde fur orat, vt prosperetur, & fornicator sibi crucis signum facit, vt non comprehendatur, & tanto citius capitur: quia nescit iustus Deus patrocinium criminibus dare.

Chry. sup. Matt. 26. b g Consuetudo erat ei, sine eis orare, in quo docemur tẽpore orationis quærere secretum, & fugere tumultum.

Chrysost. b h Petẽtis negligentia reprehenditur, vbi de dantis misericordia non dubitatur.

Isidor. de sum. bon. li. 3. ca. 8. b i Qui vult cũ Deo semper esse, frequenter debet orare & legere. ná cum oramus, ipsi cum Deo loquimur: cũ verò legimus, Deus nobiscum loquitur. omnis profectus ex lectione & meditatione procedit.

Ibidem. b k Hoc est remediũ eius, qui vitiorum tentamentis æstuat, vt quoties quolibet [illegible]

tio tangitur, toties orationem subdat: quia frequens oratio impugnationem vitiorum extinguit.

Ibidem. b l Quid prodest strepitus labiorũ, vbi cor est mutũ? Sicut enim vox sine modulatione est quasi vox porcorum, sic oratio sine deuotione, est quasi mugitus boum.

Ibidem. b m Oratio cordis est, nõ labiorũ: neq; enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit. Melius est cum silentio orare corde sine sono vocis, quàm solis verbis, sine intuitu mentis.

Ibi. ca. 11. b n Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quisque valeat postulata, hoc est: si aut quisque adhuc mala cõmittit: aut si delinquenti sibi debita non dimittit.

Ibidem. b o Sæpe multos Deus non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad salutem.

Ibidẽ c. 8. b p Orationibus mũdamur, lectionibus instruimur: verumque bonũ est, si liceat: si nõ licet vtrũq;, melius est orare, q̃ legere.

Bed. de tẽplo Salo. b q Multũ iuuat orationis puritatẽ, si in omni loco vel tẽpe nos ab actibus tẽpere mus illicitis: si semp ab otiosis sermocinationibus auditũ pariter castigemus & linguã. quæcũq; non sæpius agere, loq; vel audire solemus, eadẽ necesse est sæpius ad animũ, quasi solitã, ppriãq; recurrant ad sedẽ: & sicut volutabra sues palustria, columbæ

lym

Universidad de Deusto
Biblioteca

lympida solent frequentare fluenta: ita cogitationes puram mentem immundæ perturbant, castam spirituales sanctificant.

Cass. I. 2 exa mer. li. 9. br Psalmus dæmones fugat, angelos ad adiutorium salutis inuitat, securum est in nocturnis terroribus, diurnorum requies laborum, tutela pueris, inuenibus ornamentum, solamen senibus, mulieribus aptissimus decor, desertas habitari facit vrbes, sobrietatem docet, incipientibus primum efficitur elementum, profitentibus incrementum, perfectis stabile firmamentum.

Ibidem. bs Quomodo obtinebit quis vt in oratione sensus eius non vagetur? si certus sit adsistere ante oculos Domini?

Ibidem. bt Si quis intendat ita animã suã in singula verba psalmorũ, sicut gustus intentus est ad discretionẽ saporis ciborum, iste est qui complet, quod dicitur: psallite sapienter.

Le. Cass. in collat. 10. Vsa. c. 10. bv Deus in adiutortũ meũ intende, Domine ad adiuuandum, &c. Huius versiculi oratio in aduersis vt eruamur, in prosperis vt seruemur, ne extollamur, incessabili iugitate fundenda est. huius igitur versiculi meditatio in tuo pectore indirupta voluatur: hunc in opere quolibet siue ministerio, siue in itinere tõstitutus decantare non desinas: hunc & dormiens & reficiens & in vltimis naturæ necessitatibus meditare.

Soc

bx Socrates nihil vltra à diis immortalibus petendum arbitrabatur, quam vt bona tribuerent: quia hi demum scirent, quid vnicuique esset vtile. Val. Ma.

by Nõ dicimus: pater meus: sed, noster: nec, da mihi, sed, da nobis: quia christianitatis magister noluit priuatim precem fieri: vt scilicet quis pro se tantùm precetur. vnum enim orare pro omnibus voluit, quando in vno omnes ipse portauit. Cy. de oratione dom.

bz Ipsius est oratio perfecta, cuius & causa clamat, & lingua, & actus, & sermo, & vita, & cogitatio. Cass. sup. psal. 16. Exaudi dom.

ca Non solùm cantantes, sed etiã intelligentes psallere debemus. nemo enim sapiẽter quicquam facit, quod nõ intelligit. Cass. sup. ps. Psallite sap.

cb Pulchrè diffinitũ est psalmos esse vasa veritatis, quasi spiritualia dolia, vinum Domini incorrupto sapore seruantia. Cass. su. ps. Confi. tibi in vasis.

cd Magna voce ille clamat ad Dominum, qui quantis lingua taceat, bonis tamen operibus perseueranter clamat. Ibi. su. ps. Misere mei.

ce Oratio posita est, p quã ira Dei suspẽditur, venia procuratur, pœna refugitur, & præmiorũ largitas impetratur: cũ Deo loquitur, cũ iudice fabulatur, præsentẽ sibi facit, quem videre non præualet. ad penetralia iudicis peator admittitur, & nullꝰ inde respuitur, nisi qui in ea tepidus inuenitur. Cass. sup. psal.

Ibidem. cf Ipsa est suauissima virt' harmonię, qñ vox cognoscitur opibus cõsonare. nã ti hæ duæ res discrepabili varietate dissẽtiãt, nequaq̃ possiunt psalmodiæ temperatã efficere cantilenam: nec ad aures Domini venit, quod se mutua contrarietate confundit.

Cas. super psal. 101. cg In psalmis vincitur mundus: plorando superatur diabolus: & cui nullæ cohortes ad pugnandum sufficiunt, oratione vnius pauperis inclinatur.

Ibidem. ch Virtutẽ sanctæ orationis intẽde: quia tãto se credit celerius audiendã, quanto de imis penetralibus clamat ad Dominum.

Cassiod. ci Psalmodia est cõsolatio flẽtiũ, cura dolentiũ, sanitas ægrotorũ, hæc animę remediũ, hæc miseriarũ oĩm cognoscit esse suffragium. Nã qui tali munere priuatur, ab omni beneficio consolationis excluditur.

Ibidem. ck Oratio serenat cor, abstrahit à terrenis, mundat à vitiis, subleuat ad cælestia, reddit capacius, & dignius ad accipienda bona spiritualia.

Hugo. cl Oratio est piæ mẽtis & hũilis ad Deũ conuersio, fide, spe & charitate subnixa.

Vide ẽt in ti. Adiutoriũ. v. Angelus. f. Cõmunitas. c. Contritio. h. Diuitiæ. g. l. Eleemosyna. a q. a f. Exẽplũ. f. Ieiunium. y. z. Labor. b. Lachryma. f. g. p. Martyrium. c. petitio & Prædicatio. g. Remuneratio. a. Sanctitas. d. Satisfactio. b. d. Seruitium. f. Votum. h.

Ordo.

a MAritũ duarũ post baptismũ matrona clericũ nõ ordinãdũ: nec illũ q̃ viduã, vel repudiatã, vel meretricẽ in matrimonio sumpsit: nec eũ, qui semetipsum quolibet corporis sui mẽbro, indignatiõe aliqua, vel iusto vel iniusto timore superatus truncauerit: neq; illũ, q̃ vsurã accepisse cõuincit, aut ĩ scena lusisse dignoscit: neq; illũ, qui publica pnĩa mortalia crĩa deflet: neque eũ, q̃ per ambitionẽ ad imitationẽ Simonis Magi pecuniã offert: neque illũ, qui aliquãdo in furiã versus insaniuit, vel afflictione diaboli vexatus est, dicimus. *Augu. de diffinit.*

b Ne hi, qui ordinati sunt pereant, prouideri debet, quales ordinentur: vt aspiciatur, si vita eorum continens in annis plurimis fuit, si studium lectionis, si eleemosynæ amorem habuerunt. *Greg. in reg.*

c Nullus debet ad altare accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. *Ibidem.*

d Agnoscat vnusquisq; ordinẽ suum, & qd dignũ sit eo ordine, quẽ suscipit, intelligat, & ita libret actus suos, ita etiã sermonem, incessum quoque & habitũ moderetur, vt eũ ordinis sui professione conueniat, ne audiat dici ad se à Deo, quia propter vos *Orig. sup. Leuiticũ.*

blasphematur nomen meum inter gentes.

Vide etiam in tit. Acedia. c. Sacerdotes. a k. Simonia. c.

Ornatus.

Augu. ad Posidon.

a NOlo, vt de ornamentis auri vel vestis properam habeas in prohibendo sententiam, nisi in eis, qui neque coniugari sunt, neque coniugari cupientes cogitare debent, quomodo placeant Deo.

Augu. lib. ser. domi.

b Animaduertendum est non in solo rerum corporearum nitore atq; pompa, sed etiam in ipsis sordibus luxuriosis esse posse iactantiam, & eò periculosiorem, quò sub nomine seruitutis Dei decipit.

Ibidem.

c Quanta amentia est, effigiem mutare naturæ, picturam quærere: tolerabiliora propè modum in adulterio crimina sunt. ibi enim pudicitia, hic natura adulteratur.

Au. de do Chri. Chri.

d Neglecta mundities, & inculta vestis, cultus ipse sine cultu.

Augu. ad Posidon.

e Fucare figmentis, quò vel rubicundior appareat, adulterina fallacia est. qua non dubito ipsos maritos se nolle decipi, quibus solis permittendæ sunt fœminæ ornari: sed secundum veniã, nõ secundum imperium. execrãda autẽ est superstitio ligaturarum quę non ad placendum hominibus, sed ad seruiendum dæmonibus adhibẽtur.

Ambro. in examer.

f Deles picturam Dei mulier, si vultum tuum materiali candore oblinias, si exquisito rubore perfundas.

Amb li. 1. de virgin.

g Collũ catena cõstringit: pedes cõpedes includũt, nil refert an corpus auro ligetur an ferro. Si ceruix ꝑmittur, si grauatur incessus, nil pretium iuuat nisi q; vos mulieres estis miserabiliores, q̃ qui publico iure dãnãt. Illi optãt viuos ligari, mulier sic ornata, est dom⁹ omniũ dæmonũ infernaliũ.

Ibid. li. 1.

h Neglecta decoris cura pl⁹ placet: & hoc ipsum, quod nos nõ ornamus, ornatus est.

Ambro. de offi. lib. 1.

i Decor corporis nõ sit affectatus, sed naturalis, simplex, neglect⁹ magis quàm expeditus, nõ pretiosis & albentibus adiutus vestimentis, sed communibus, vt honestati vel necessitati nil desit, nil accedat nitori.

Hie. 1 epi. ad Nepo.

k Vestes pullas æquè deuita vt candidas: ornatus & sordes pari modo fugiẽda sunt: quia alterũ delitiis, alterũ gloria redolet.

Hie. 1 ep.

l Inter sericũ & linteamina, quibus tibi videris fulgidus & formosus, intellige te nudum, cõscissum, sordidũ, mendicantem.

Hiero. ad Eustochi.

m Quid dicã de his, qui ambiunt ad sacerdotium: quibus cura est, vt vestes bene oleant: vt pes laxa pelle nõ sordeat: quibus vt crines calamistro rotentur: quibus vt digiti annulis radiãt, & si via humidior fiat, vix in eam pedes vestigia imprimant?

Hieronym.

n Si vir vel mulier se ornauerit, & vultus hominum ad se prouocauerit, & si nul-

lum inde se quatur damnum: iudicium tamen patietur æternum: quia venenum attulit, si fuisset qui biberet.

Grego. in homi. o Sunt nonnulli, qui cultu subtilium pretiosarúmque vestiu nó putãt esse peccatũ. quod videlicet si culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quòd diues, qui torquebatur apud inferos, byſſo & purpura indutus fuisset.

Gre. ibid. p Quòd pro sola inani gloria vestimẽtum pretiosius quæritur, res ipsa testatur: quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab aliis non possit videri.

Bern. super Missus est. q Quid de habitu dicã? quo iã nõ color sed color requiritur: magisq; cultui vestiu q̃ virtutũ insistitur: pudet dicere. vincũtur in suo studio mulierculæ, qũ à monachis pretium affectatur in vestibus, non necessitas.

Bernar. in apole. r Vanũ cor, vanitatis notitiã ingerit cor pori. Exterior enim superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumenta, animi molliciem indicant. non tantum curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus.

Chri. sup. Matth. s Quid autẽ? ab arte calceorũ & textorũ multa abscindere oportet. Etenim ad luxuriam deduxerunt necessitatem eius, corrumpentes artem malæ arti commiscẽtes.

Cyp. in li. t Nõ virgines tantùm aut viduas, sed & nup

nuptas pura, & omnes omnino fœminas admonendas, quòd opus Dei & facturam eius, & plasma adulterare nullo modo debeãt, adhibito flauo colore vel nigro, pulue re vel rubore, aut quomodolibet liniamẽta natiua corrũpente medicamine. & subdit, manus Deo inferũt: qñ illud, quod ille formauit, reformare contendunt. *de habitu virginũ.*

v Serico & purpura indutæ, Christum syncere induere non possunt: auro & margaritis adornatæ & monilibus, ornamenta mentis & corporis perdiderunt. *Cypri. ibi.*

x Superbus autem vt magnificus videatur, satagit vestiri duplicibus, indui mollibus, pretiosis ornari: sed quid aliud est, ô homo, *Im. de vita Vtare cõmo. humana.* nisi dealbatum, intus autem spurcitia? Hyacinthus, purpura, & crocus & byssus in limo putrescunt: aurum & argentum, lapides & gemmæ in luto sordescunt. Dignitas & potestas in puluere, honor & gloria malè sedent in cinere.

y Artificialis species superducitur. & facies obducitur naturalis, tanquam hominis artificium artem superet creatoris. *Ibidem.*

z Absit vt adulterinus color cõparabilis sit natiuo. Quinimo quum facies adulterino colore fucatur, os abominabili fœtore corrumpitur. Vniuersa vanitas omnis *Inn. ibid.*

homo viuens. Isaias. Quid enim vanius quàm crines pectere, planare cæsariē, tingere genas, vngere faciem, producere supercilia? quando quidem vana sit gloria & vana pulchritudo, omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos agri.

Tullius. a b In cultu obseruādū est, quòd à forma remoueatur oīs viro non dignus ornatus.

Ibidem. a c Adhibēda est autē mūditia nō odiosa, neq; exquisita nimis, tantúmque fugiat agrestem & inhumanam negligentiam.

Se. 81. epi. a d Omnium istarū pulchritudinem cōtemnes, si expoliaueris. Equum empturus, solui iubes stratū: detrahis vestimenta venalibus, ne qua vitia corporis lateant. ornamenta ipsa emētibus suspecta sunt. siue crus, siue brachiū aspiceres alligatum, nudari iuberes, & ipsum corpus ostendi. Mulierem inuolutā æstimas: si vis illam æstimare, totámque scire qualis sit, fascia solue: multum mali sub illa latet.

Sen. lib. de moribus. a e Adolescens si fœmineis ornamentis te ornaueris, iniuriam facere cogitas.

Vide etiam in tit. Gloria vana. a i. Homo. k. m. Hypocrisis. b. d. Religio. a m. Virginitas. e.

Patientia.

Aug. 1 ep. ad Probā. a PErfacile est vestem contemptā habere, inclinato capite incedere, velū super capillos demittere: sed verū humilem patientia ostendit iniuriæ.

Aug. 1 lib. de patientia. b Virtus animi, quæ patientia dicitur, tā magnū Dei donum est, vt etiam ipsius, qui nobis eam largitur, patientia prædicetur.

Augu. sup psal. 93. c Omnes iniquitates, quæ fiunt in terra ad tēpus, oēs felicitates hominū malorū, oēs labores iustorum, meditanti die ac nocte legē Dei, nulli sunt, & tollerat omnia.

Augu. sup psal. 99. d Fili si plores, piè plora: noli cū indigna tione, nolli cū typo superbiæ. Vnde plagis? quod pateris, medicina est, non pœna: castigatio, non dānatio. Noli repellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate. noli attēdere, quam pœnam habeas in flagello, sed quem locum in testamento.

Ambr. sup Beati immaculati. e Illud est magnificū, si subiectus cōtumelijs iudiciū Dei laudes: si vexatus ægritudine, iudicio Dei depures: si te inopia p̄mit, nō reuocet, quo minus laudes iustitiā Dei.

Grego. in mor. sup illud. Frater suidra conum. f Nullus perfect⁹ est, qui inter mala proximorum pariēs non est. Qui enim æquanimiter aliena mala non tolerat, ipse sibi per impatientiam testis est, quia ab omni plenitudine longè distat. Abel quippe reuixit esse, quem Cain malitia non exercet. Sicut in tritura paleæ grana premūtur: sic flores inter spinas prodeūt, & rosa quæ redolet, crescit cum spina, quæ pungit.

Greg. sup Exe. ho. 7. g Patiētia vera ipsum amat, quem portat:

nam tolerasse & odisse, nõ est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris.

Greg. sup euangelia hom. 35. h Doctrina viri per patiẽtiã noscitur. Tã tò ergo quisq; minus ostẽditur doctus, quã tò conuincitur min⁹ patiẽs. Nec eñ potest veraciter bona docendo impẽdere, ti viuẽdo æquanimiter nesciat mala tolerare.

Gre. ī mo- i Si mẽs forti intẽtiõe in Deũ dirigitur, qcquid in hac vita sibi amarũ sit, dulce ẽsti mat omne, quod affligit, requiem putat.

Greg. sup Ezech. k Donis suis Deus flagella permiscet, vt nobis omne, quod nos in seculo delectabat, amarescat, & illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad cœleste desiderium inquieret & exciter, atque vt ita dicã, delectabiliter mordax, suauiter crucier, hilariter contristet.

Gr. ī mor. i Postquam non abstulit, nisi quod dedit, sua recepit, non nostra abstulit.

Gre. ibid. m Beatus Iob quot voces patientiæ in laudẽ Dei percussus reddidit, quasi tot in aduersarij pectore iacula intorsit, & acriora multò, quàm sustinuit, infixit.

n In hoc mẽs iusta ab iniusta discernit, ꝙ iusta omnipotentis Dei laudẽ inter aduersa cõsiteretur, quòd nõ cũ rebus fragitur, quòd nõ casu gloriæ exterioris cadit.

Gre. super Ezec. o Nulla sunt bona quæ agimus, si non æquanimiter proximorũ mala toleramus.

p Pat

p Patientia est, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque, qui mala irrogat, nullo dolore morderi. *Gre. ī ho. super euã. Quum au dier. plia.*

q Tribus modis virtus patiẽtiæ exerceri solet. Alia nãque sunt, quæ à Deo: alia quæ ab antiquo aduersario: alia quæ à proximo sustinemus. à proximo nãq; persecutiões, dãna, & cõtumelias sustinemus: ab antiquo aduersario tẽtamẽta: à Deo autem flagella toleramus. Sed in his omnibus modis vigilãti oculo semetipsam debet mẽs circũspicere, ne cõtra mala proximi pertrahatur ad retributionẽ mali, ne contra tẽtamẽta aduersarij seducatur ad delectationẽ vel consensum delicti, ne contra flagella Opificis prorumpat ad excessum murmurationis. *Gre. super Ezechiel. ho. 7.*

r Sæpe hostis callidus, quũ imparatã mẽtẽ ad tollerantiã videt, quid ab ea maximè diligatur, exquirit: & ibi scandali laqueos inserit, vt quò magis res quæque diligitur, eò per eam faciliùs patientia turbetur. *Gre. ī mo.*

s Nunquàm est patientiæ virtus in prosperis. Ille verò patiens est, qui & aduersis conteritur, & tamen à specie suæ rectitudinis non curuatur. *Gre. ibid.*

t Qui à statu patientiæ ante linguarum vulnera corruit, ipse sibi testis est, quòd cõtra manifestæ gladios persecutionis non persisteret. *Ibidem.*

v Qui

Gre. ὑπομ. v Qui non tam, quæ ab altero tollerat, quàm quæ ab ipso tolerantur, attendat: si tantùm sua, quæ portantur considerat, ea quæ ab altero inferuntur, leuiùs sustinet.

Ibidem. x Impatientes dũ perturbationi suæ minimè obsistunt, etiã quæ à se tranquilla mente fuerant bene gesta, confundunt, & improuiso impulsu destruunt, quicquid fortasse diu labore prouido cõstruxerunt.

Ibidem. y Ipsa, quæ mater est omnium custósq; virtutum, per impatientiæ vitium virtus charitatis amittitur.

Gre. ὑπομ. lib. sup. euãg. Quum audieritis. z Plerũq; ideò patiẽtes videmur, quia retribuere mala non possumus: sed q idcirco malũ non retribuit, quia nequaquã valet, proculdubio patiens nõ est: quia patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde.

Gre. ibid. a b Non est perfectè bonus, nisi qui fuerit etiam cũ malis bonus. bonus enim non fuit, qui malos tolerare recusauit.

Ber. 2. de cõsid. ad Eugeniũ. a c Non bona patientia est, cùm possis esse liber, seruum te permittere fieri. vera patientia est, pati vel agere contra quod libeat, sed non præter quod liceat.

Bern. in quodã ser mo. ad Paupertatẽ æquo animo ferre, virtus patientiæ est: spõte appetere, sapientiæ laus est. Sũt q pauperes esse volũt, eo tamẽ pacto, vt nihil eis desit, & sic diligũt paupertatẽ, vt nullã patiãtur inopiã. Sunt & alij mi-

tes, sed quãdiu dicitur, vel agitur nisi pro eorum arbitrio: sed quàm longè sunt à patientia, apparet, si leuis oriatur occasio.

Chrys. sup illud Mat. 5. Audistis quia dictũ est antiquis, oculũ pro oculo.

a e Prim⁹ gradus patientiæ est, nõ incipere iniustitiã. Secũdus, postquã inceptũ est, æqualibus non vindicari. Tertius est, nõ facere vexãti ea, quæ passus es, sed quiescere. Quartus, tribuere seipsum in patiẽdo mala. Quintus est, amplius tribuere ille vult qui fecit. Sextus, non odio habere qui operatur hæc. Septimus, diligere. Octauus, benefacere. Nonus, Deũ pro ipso deprecari.

Chry. sup epi. ad Hebr. ser. 30. a f Nihil ita cõfusionẽ facit gerẽti mala, sicut fortis tolerentia patientis, & neq; in verbo neq; in opere reddere vindictam.

Orig. sup Ezec. ho. 10. a g O tu qui reus es, nolli exiliũ tuũ cũ mœrore susc ipere. Non enim mereberis misericordiam, si irascaris ad pœnã: qn potius intelliges te dignũ eis, quæ pateris, & quum te humiliaueris atq; dixeris, iustũ de te factũ iudicium, forsitan misericordiam consequẽris ab eo, qui potest post damnationem ad pristinũ te statum reuocare.

Ori. ibid. a h Qui cũ omni humilitate, siue dignè siue indignè depositi sunt, Deo iudicium derelinquunt, & patienter sustinent, quod de se iudicatũ est: isti & à Deo misericordiam consequuntur, & frequẽtes etiam ab hominibus reuocantur ad pristinum gradum

dum,& ad gloriam,quam amiserant.

Hug. li. 3. de anima. a i Magna virtus est, si non lædas, à quo læsus: magna est gloria, si cui nocere potuisti parcas. Nobile vindictæ genus est, ignoscere victo.

Hug. i li. de claust. anim. a k Impatientia est, impetuosum animi motum non refrænare.

Cas. super psal. a l Patientia est honestatis aut vtilitatis causa rerum arduarum ac difficilium voluntaria atque diuturna perpessio.

Ibidem. a m Patientia religiosi viri, est laborum ac dolorum omnium spe futurarum rerũ & amore Domini grata tollerantia.

Cas. ibid. a n Patiẽtia est, quæ omnia vincit aduersa non colluctãdo, sed sufferẽdo, non murmurando, sed gratias agendo. ipsa est, quæ fœcem totius voluptatis abstergit: ipsa est, quæ lympidas animas Deo reddit.

Cas. super psal. a o Nihil potest esse fortẽ, nihil egregiũ,

Ego autem tã quã surd. q audire noxia, & nõ respõdere contraria.

Cas. super psal. Opp. hominũ. a p Quis, quia nõ habet arma resultationis, raptoribus suis, pbatur esse tenibilis. non enim aut cornu valet, aut dente contendit, aut fuga præsumit, sed manibus latronis patienter acquiescit, dum nulla se reluctatione defendit, sic famuli Christi.

Cas. super psal. Volã tariè sacrificabo tibi. a q Voluntariè Deo sacrificãt, qui inter anguistias passionũ iugiter gratias agunt.

Tul. i rhe. a r Patiẽtia est virtꝰ contumeliarũ, & oĩs aduersitatis impetꝰ æquanimiter portans.

Val Max. li. 3. de mod. dict. in. a s Æqualiter se in aduersis gerere, quid aliud est, quàm sæuientem fortunã in adiutorium sui pudore victam conuertere?

Val ibid. lib. 4. a t Tarẽtinus intuens villicum suum male meritum, Sumpsissem, inquit, supplicii, nisi tibi iratus essem. Maluit impunitum relinquere, quàm per iram amplius iusto punire. nimis liberalis Tarentini Archytæ moderatio, quia alium, quem potiùs castigaret, inuenerat, id est seipsum.

Sen. i epi. a v Nihil impatientius imperitia', quæ rationes audire dedignatur.

Seneca in prouerb. a x Feras, nõ culpes, qd' mutari nõ potest.

Seneca de moribus. In prou. philosoph. a y Libenter feras, quod necesse est.

b a Xenophõ maledicẽti sibi cuidã, Tu, inquit, maledicere didicisti: ego conscientia teste didici maledicta contemnere.

b c Tacitus in senatu Lucio Metello maledicenti sibi, Facile est, inquit, in me dicere: quia ego respõsurus non sum: potẽtia ergo tua, non mea accusanda est patiẽtia.

Ibidem. b d Diogenes cum illi dixisset quidam, vituperaut te multi: Oportet, inquit, sapiẽtiam ab insipientibus fieri. esse meliorẽ indicat lingua, quem carpit.

Vide etiã in ti. Cõsolatio. h. i. k. Cõuitiũ. h. m. n. Correctio. b. p. Cupiditas. m. Detractio. a. k. Doctrina. n. Dolor. b. k. Fortitudo. z. a b. Humilitas. h. Iniuria. e. f. g. h. l.

Ira

Ira.g.k.a e.a m.a r.Iustitia.p.Magnanimitas.e r. Mansuetudo.h.i.p. Martirii.d.e.f. Murmur.f. Passio.x. Reuerentia.a. Societas.c.Tribulatio.a.b.p.z.a g.Virtus.a.s. Vita.m.n.q.Voluntas.a.b. *Parentes.*

Augus. in quodãser. Ambr. de offi.

a AMandus est generator,sed præpõendus est Creator.

b Est approbãda liberalitas: vt ꝓximos seminis tui non despicias, si egere cognoscas,non tamen vt illi ditiores fieri velint ex eo,quod tu potes conferre inopibus.

Ambr.sup Luam. Ambr.sup illud Mat. 19.Honora patrẽ. Hie. tractãs. illud Honora patrem. & matrẽ. Hie.super illud. Honora patrem &c. Hiero.sup illud. Dimitte mortuos,sepe.

c Nõ iniuriosè negligit matrem,nec mater negatur, quæ de cruce etiã agnoscitur. Religiosiores mõstrãtur copulæ mentium quãm corporum, & corporali necessitati præferiptorũ cœlestiũ forma præfertur.

d Primus gradus pietatis est iste, vt quos autores tibi voluit esse Deus, honores obsequiis, abstineas contumeliis: nec vultu læsenda est pietas parentum.

e Meretur excitatis suæ subire supplicium, qui parentum vultus toruo visu despexerit,& elatis oculis læserit pietatem.

f Si te caro à patre separat, tandiu noscas carnis copulam,quandiu ille suum non erit Creatorem.

g Ob amorem Christi omittendã est sepultura patris, post cuius amorem nullus relinquitur inhumatus.

i Gladium tenet hostis,vt me perimat, & ego de matris lachrymis cogitabo. *Hie.ẽ epi. ad Helio.*

k Si necessitas venerit, vt amor parẽtum fiue filiorum amori Dei cõparetur, & non possit vtrũque seruari, odium in suos,pietas in Deum seruanda est. *Hie.super ill. Mat. 10. Qui a mat patrẽ aut mat.*

l Diligamus illos,qui nobis cognatione coniuncti sunt,& quos proximos nouimus &c. diligamus, & quos aduersarios in via Dei: Grege in cõparimur,odiẽdo & fugiendo nesciamus. *Greg in quadã ho. super eũã*

m Filij,vinũ nõ habent. Quid mihi & tibi est mulier? Vt quid,fratres,sic respondit Christus: vtiq; propter nos: vt conuersos ad Deũ iam nõ sollicitet carnaliũ cura parẽtum& necessitudines illę nõ impediãt exercitũ spirituale. Quandiu enim de mundo sumus,debitores nos tõstat esse parentũ, at postquã reliquim' nosmetipsos, multò magis ab eorum solicitudine liberi sumus. *Chry. sup ill. Matt. 10. Qui a mat patrẽ & matrẽ*

n Non licet simpliciter odio habere parentes, sed si voluerint plus diligi, in hoc odio habeantur. *Chry. sup ill. mat 12. Ecce mater eius.*

o Dum Christus persuaderet populo, & esset filius Dei, diabolus procurauit aduentũ matris, vt turbæ videntes parẽtes carnales, diuinitatis eius obscuraret naturam. *Chry. sup ill. Mulier*

p Docet nos Christus vsq; ad vltimã respi rationẽ, parẽtũ diligẽtiã habere: quia enim aliis mulieribus adstãtibus nihil dixit: do- tu', &c. *ecce filius*

cet nos plus aliquid impendere parẽtibus.

Ibi sup. ill. Mat. 1. Relin. quæt. hom. &c.

q Quod enim est in herbis, aut in arboribus humor, hoc est in hominibus amor. Sicut enim herbæ ex humore nascuntur & crescunt: sic homines per amorem incipiũt & augẽtur. Humor quidẽ de radicibus ascẽdit in herbã: de herba autem nõ reuertitur ad radices, sed sursum transmittitur in semen: sic & amor de parentibus ascendit in filios, de filiis autẽ nõ reuertitur ad parentes. Ideo parẽtes quidem diligũt, sed nõ sic diliguntur à filiis. quia sicut herba nõ deorsum, sed sursum ad semen transmittit humorem: sic & homo nõ ad parentes, sed ad procreandos filios transmittit affectum.

Beda sup. il. Mat. 19. Ecce mater tua. Cas. sup. il. psal. 1. Ignis aliis &c. Cassian. 18. quæst. epist.

r Viscus amor possessionis, affectꝰ cognationis, cupiditas honoris, voluptas carnis, quibus anima irreritur, ne pennis cõtẽplationis per plateas Ierusalem currere possit. ſ Filios & parentes si aduersi sunt, alienos de⁹ nos volũtate contẽnere. Sæpe enim quos flamma nõ terruit, quos ferrũ nõ subdidit, necessitudinũ blandimẽta flexerunt. t Quem alienum tibi fidum inuenies, si tuis hostis fueris? Qui fallere audebit parentes, qualis erit in cæteros?

Per Rasi. in quodã semino.

v Auelle à Sole Solis radium, & nõ lucet: rivum à fonte, & arescit: ramũ ab arbore, & exiccatur: membrũ à corpore, & putrescit: sep-

sepa à filiũ à deuotione paterna, & iam nõ est filius, sed frater & collega illorũ de quibus dicitur: Vos ex patre diabolo estis.

Val. lib. 1.

x Iustissime quadam pari vindicta parentum ac Deorum violatio expianda est.

Val. max. lib. 4.

y Decius imperator cùm Decũ filiũ suũ superinduto diademate ꝓponeret insigniri, renuit filius, dicẽs: Vereor ne si fiã imperator, dediscam esse filius. Malo nõ esse imperator, sed humilis filius quàm imperator & filius indeuotus. Imperet pater meus: meũ imperium sit, patẽre humiliter imperãti. Nã parẽtũ affectũ exuit, qui mole superposita filium extinguit. Priùs enim alendi & nutriendi sunt pueri, & quũ præcesserint, quos præcedere debent, inuitè ascendant.

Sen. 31. ep.

z Surdũ te parẽtibus tuis præstabo: bono aũo malè precãtur: & si vis esse felix, ora Deos, ne quid tibi ex his, quæ optantur veniat. Non sunt bona, quæ in te congeri volunt.

Sene. ibid.

a Iam non admiror, si omnia nos à primæ pueritiæ mala sequantur. inter execrationes parentum creuimus, exaudiunt dij quoque uostrã pro nobis vocẽ gratuitam.

Senec. 12. epist.

b Contemptum tibi omnium opto, quorum tibi parentes copiam optauerunt.

Socrates ꝛ

c Iratus filio ipse te coërce parer, filio modesto nunquàm graue est, quod pater *phiſophorum.* iubet impossibile.

Vide etiã in tit. Amicitia, b. o. Coniugiũ, e. Correctio, z. Dilectio, g. h. Gloria bona, h. Liberalitas, i. Monachus, k. z. Relinquere, g. l. Sapientia, v. Virtus, d.

Passio.

Aug. in lib. de virginitate.

a INspice vulnera pendentis, sanguinẽ moriẽtis, pretiũ redimentis, cicatrices resurgentis. caput habet inclinatum ad osculandũ, cor apertum ad diligendũ, brachia extẽsa ad amplexandũ, totum corpus expositum ad redimendũ. Hæc quanta sint cogitate: hæc in statera vestri cordis appendite, vt totus vobis figatur in corde, qui totus pro nobis fixus fuit in cruce.

Aug. in sermo.

b Multos filios Deus fecit, vnicus filius Dei emit sibi fratres sanguine suo, probatus, reprobatus, redemit venditus, honorauit iniuriatus, viuificauit occisus, venditis rebus nostris nullum maius earũ pretium accipimus, quàm nosipsos: quia talibus implicati, nostri non eramus.

Aug. in li. cõtra quĩ que hæres.

c Fusus est sanguis medici, & factum est medicamentum phreneticis.

d Filius Dei ad crucem ducitur: expalmatur, qui est vera palma victoriæ: spinis coronatur, qui peccatorũ spinas venit cõfringere: ligatꝰ, q̃ soluit cõpeditos: ligno suspenditur, q̃ erigit elisos: aceto potatur fons vitæ: disciplina cæditur, salus vulneratur: vita

Aug. in li. de octo virt. duitatis.

moritur. Occidit ad tempus vitam mors, vt in perpetuum à vita occideretur mors.

Aug. de verbis a-

e Nulla res officiorum laborem ad portanda onera aliorum facit libenter impendi, niſi quum cogitamus, quanta pro nobis *postoũ.* pertulit Dominus.

Aug. in ser. de natali domi

f Homo factus est hoĩs factor, vt fugeret vbera regens sydera, vt esuriret panis, vt sitiret fons, dormiret lux, ab itinere via fatigaretur, falsis testibus veritas occultaretur, *ni.* iudex viuorũ & mortuorum à iudice mortali iudicaretur, ab iniustis iustitia damnaretur, flagellis disciplina cæderetur, spinis botrus coronaretur, in ligno fundamẽtum suspẽderetur, virtus infirmaretur, salus vulneraretur, vita moreretur.

Aug. in sermo. de quadrageſi.

g Congruit nostræ deuotioni, vt qui domini crucifixi passionem celebraturi sumus, reprimendarum carnalium voluptatum crucem nobis ipsi etiam faciamus.

Aug. de verbis do mini.

h Quẽ vis cõtẽnere, pretiũ ei' attẽde, & eũ morte Christi totũ mundum appende.

Aug. 2. li. de summo

i O mundi immunde, venit, qui te redimit, & turbaris? & tunc vis eum perdere, quando ille te disposuit liberare?

bono.

k Fratres, vt à peccato sanemur, Christũ crucifixum intueamur. quomodo qui intuebantur serpẽtẽ æneũ in deserto, nõ peribãt morsibus serpentum: sic qui intuentur fide

Aug. super Ioan. per Ioan.

Xpi mortẽ, sanatur morsibus peccatorum.

Amb. sup Beati immaculati.

l Noli tantum amittere beneficium, ô homo, propterea Christus dãnationi mortis se subdidit, vt te à iugo damnationis erueret: Ille suscepit mortis seruitutem, vt tibi tribueret vitæ æternæ libertatem.

Amb. sup. ill. ad Mat. 26. Cum gladiis et fustibus.

m Stultum est cũ gladiis quærere eũ, qui vltrò se offert: & in nocte per proditorem inuestigare quasi latentem, qui quotidie in templo docet: sed factũ congruit tẽpori, & personis: siqua cùm essent tenebræ, in tenebroso tempore tenebrosum opus exercebant.

Am. i quo dam ser.

n Autor pietatis in cruce pendens testamentum cõfidit, singulis pietatis opera distribuens, apostolis persecutionem, Iudæis corpus, patri spiritum, Virgini paranymphum, latroni paradisum, peccatori infernum, Christianis pœnitentibus crucem.

Amb. sup. illud mat. 27. Si rex Israël es, descende &c.

o O stulte & cæce grex sacerdotum, nunquid impossibile erat ei de paruo stipite liberare, qui descẽdere, qui descẽdit à cœlorũ altitudine? Nũquid tua vincula possent illum tenere, quem cœli non possunt capere? Non venit vt se liberaret, qui sub seruitute non erat, sed vt nos de seruitute redimeret.

Amb. sup. Lucam.

p Doles Dñe non tua vulnera, sed mea, non tuã mortẽ, sed nostram infirmitatem.

Hie. super illud mat.

q Fraudulenta sacerdotũ promissio, magis fecit: surgit de sepulchro, & non credentis

tis, nec si de cruce descenderet, crederetis. 27. *Descẽ*

r Omnis creatura cõpatitur Christo mo- *dat de cru*
riente, Sol obscuratur, terra mouetur, petræ *cc & cre-*
scinduntur, velum templi diuiditur, sepul- *&c.*
chra aperiuntur: solus miser homo nõ com *Hie super*
patitur, pro quo solo Christus patitur. *Matth.*

s Conspui voluit, vt nos lauaret: velari vo- *Hie. i quo*
luit, vt velamen culpæ & ignorantiæ à cor- *dam ser.*
dibus nostris auferret: in capite percuti, vt caput nostrum, id est Adam sanitati restitueret: colaphis cædi, & verbis derideri, vt nos ei labiis & manibus, id est verbis & operibus applaudamus.

t Traditus est Iesus militibus verberan- *Hie. super*
dus, & illud sacratissimũ corpus pectúsque *Matth. in*
Dei capax flagella consumpserunt. *fine.*

v Cum enim posset nobis etiam non mo- *Greg. lib.*
riendo succurrere, voluit tamẽ hominibus *mora.*
moriẽdo subuenire: quia nos videlicet minus amasset, nec vim suæ dilectionis nobis ostenderet, nisi hoc, quod à nobis tolleret, ad tempus ipse sustineret.

x Nihil adeò graue, quod non æquanimi- *Gre. i quo*
ter toleretur, si Christi passio ad memoriã *dam epi.*
reducatur.

y Tantò Deꝰ ab hoĩbus digniꝰ honoran- *Ibidem.*
dus est, quàtò pro hoĩbus indigna susc epit.

z Caput angelicis tremebũdũ spiritibus *Ber i quo*
densitate spinarum pũgitur: facies pulchra *dam ser.*

præ filiis hominum spuris Iudæorum deturpatur: oculi lucidiores Sole caligantur in morte: aures, quę audiunt angelicos cantus, audiunt peccatorum insultus: os, quod docet angelos, felle & aceto potatur: pedes quorum scabellum adoratur, cruci clauo affiguntur: manus, quæ formauerũt cœlos, sunt in cruce extensæ & clauis affixæ: corpus verberatur: latus lancea perforatur: & quid plura? non remansit in eo nisi lingua, vt pro peccatoribus oraret, & matrem discipulo commendaret.

Ber. super cant. ser. a b Passio tua Domine Iesu vltimum est refugium, singulare remediũ deficiente sapientia, iustitia non sufficiente, sanctitatis succumbentibus meritis, illa succurrit, quũ tamẽ defecerit virtus mea, nõ cõturbabor, non diffido: scio, quid faciã, calicẽ salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.

Ber. super cant. ser. 62. a c Quid tam efficax ad curãdũ cõscientiæ vulnera, necnõ ad purgandã aciem mentis, quàm Christi vulnerum sedula meditatio?

Bern. in ser. feriæ quartæ dominicæ palmarũ. a d In passione Dñi tria specialiter cõuenit intueri, opꝰ, modũ, cãm. Nã in ope quidẽ patiẽtia, in modo humilitas, in cã charitas cõmendatur. patiẽtia singularis, humilitas admirabilis, sed charitas ineſtimabilis.

Bernard. a e Pater ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt: Christus flagellis cæsus, spinis coronatus, clauis confossus, patibulo affixus, opprobriis saturatus, omnium tamẽ dolorũ immemor, ait, Ignosce illis. Hinc multę miserię corporis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc guttæ sanguinis decurrentis in terram.

Bernard. a f Quàm dulciter Domine Iesu cum hominibus conuersatus es! quàm abundanter multa & magna bona hominibus largitus es! q̃ fortiter tam indigna, tam aspera & dura pro hoĩbus passus es! dura verba, duriora verbera, durissima supplicia.

Ibidem. a g O duri & indurati & obdurati filij Adam, quos non emollit tanta flamma, tanta benignitas, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amator: qui pro vilibus sarcinulis tam pretiosas merces expendit!

Ber. ꝛ quo dam ser. a h O bone Iesu quid tibi est? Mori nos debuimus, & tu soluis? nos peccauimus, & tu luis? opus sine exemplo, gratia sine merito, charitas sine modo.

Ibidem. a i Nõnne satis propter te vulneratus sum? nunquid pro iniquitate tua afflictus sum? Cur addis afflictionem afflicto? Magis aggrauant me vulnera peccati tui, quã vulnera corporis mei.

Ber. ꝛ quo dam ser. a k Scio, quòd merita mea mihi non suffi ciunt: quod mihi deest, audacter vsurpo ex visceribus Christi, quæ misericordiæ

assiuunt, nec desunt foramina per quæ defluãt. Patet enim arcanũ cordis per totam corporis patẽt viscera misericordię Dei nostri, in quibus visitauit nos oriẽs ex alto.

Bernard. a l Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, fortiter: dulciter nẽpe dixerim, q̃ carnem induit: sapienter, q̃ culpã vitauit: fortiter, q̃ mortem sustinuit: sed super oia reddit te mihi amabilẽ bone Iesu calix, quẽ bibisti opus nostræ redemptionis. hoc enim oĩno amoré nostrum sibi vẽdicat: hoc inquã nostrã deuotionẽ blandiùs allicit, iustiùs exigit, arctiùs stringit, & vehementiùs afficit.

Ber. ſuper missus domi. in quoddam ſer. a m O homo, vide quæ pro te patior. Nõ est dolor sicut quo crucior: ad te clamo, qui pro te morior. Vide pœnas, quibus afficior: vide clauos, quibus cõfodior: cùm sit dolor tantus exterior, interior est planctus grauior, tuum te tam ingratum experior.

Chry. ſuper Matt. 3. 6. a n Vere deserta erat Iudæa: vacua iustitia, plena peccatis, quã Deus plãtauerat, oẽs prophetæ coluerant. Illa autem nullum fructum produxit, nisi spinas acerrimas, quibus Dominum suum coronauit.

Chry. ſup. Matth. c. 27. a o Quæ nobis erit contumelia, postquã Christus hæc passus est? neque enim vna particula, sed totũ corpus iniurias patiebatur, caput per coronam: manus per arundinem: os per acetum: facies inspuebatur: genæ velabantur, & tandem totum corpus in cruce extenditur & perforatur.

a p Si passio Redemptoris ad memoriã reducitur, nihil tam durũ est, quod nõ æquo animo toleretur. Parua enim toleramus, si recordemur, quid biberit ad patibulũ, qui nos inuitat ad cœlũ. Ille enim opprobria, irrisiones, cõtumelias, alapas, sputa, flagella, spineã coronam crucémque sustinuit, & nos miseri ad nostrã confusionem vno sermone fatigamur, vno verbo deiicimur?

Iſi. de sum mo bono.

Caſ. ſuper pſal. 84. a q Magna misericordia, vt Dominus mundi acciperet formã serui, panis esuriret, fons sitiret, lux obscuraretur, virtus infirmaretur, vita moreretur, Redemptor vẽderetur, vt homo venditus redimeretur.

Magna miſericordia Redemptoris.

Caſ. ſuper pſal. 50. a r Vbi princeps tanta afflictione plãgebat: quis illo flente nõ fleret? quis illo dolente non gemeret, quando pro geminato diademate rex cinerem gestabat in capite, canus puluere, non ætate?

a s Christus in die crucifixionis suæ sic obũbrauit, atq; defensus est, vt nec animus eius cõfusionem aliquã pateretur, nec caro ipsius corruptionis iniuriã sustineret. Bene diffinita est passio Dominici diei, quæ belli, scilicet, quãdo diabolo victo infernorum claustra diruta sunt, captiui liberati sunt.

Caſ. ſuper illud pſal. Obumbra eius caput meum in die bel. Leo pap. 3.

a t Effusio pro iniustis, sanguinis iusti tẽ ſer. 7. mẽ.

poten

potens fuit ad priuilegium, tam diues ad pretium, vt si vniuersitas captiuorum in redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent.

Anselm. a V Quid fecisti dulcissime puer, vt sic iudicareris? Quid cõmisisti ô amantissime iuuenis, vt tã viliter tractareris? Quod scelus tuum? quę noxa tua? quæ causa mortis? quæ occasio dãnationis? Ego sum tui causa doloris, tuæ culpa occisionis. Ego tuæ passionis liuor, tui cruciatus labor, tuæ viæ meritum, tuæ vindictæ flagitium.

Vide ēt in ti. Ascēsio. k. l. Crux. Humilitas. b. Incarnatio i k. Proditio. a. b. Resurrectio. c. Tribulatio. a. r. Christus. a b. h.

Patria.

Aug. sup. il. a ps. In die tribulati. m. clam. & c.

CVi peregrinatio dulcis est, nõ amat patriam. Si dulcis est patria, amara est peregrinatio: tota die tribulatio, quando in patria non est delectatio.

b Odit valde patriam, qui sibi bene putat quum peregrinatur.

Aug. sup. psal. 93. Bed. super ill. Luc. 4. Nemo pro pheta in patria.

c Non solũ Dominus & caput prophetarum, qui à Moyse propheta nominatur, sed Elias & cæteri prophetæ minùs in patria, quã in cæteris ciuitatibus sunt honoratiquia propémodum naturale est, ciues ciuibus inuidere. non enim considerant præsentia viri opera, nõ virtutem, sed fragilis

gilis recordantur infantiæ: quasi non & ipsi per eosdem ætatis gradus ad maturam ætatem peruenerint.

Cas. su. ill. pſ. Super flumi. Babylon.

d Nimis dulcis est recordatio patriæ, quę in hostili terra probatur existere: nam quanto hæc amara sentitur, tanto fit illa suauior. de loco enim peregrinationis, pro prij domicilij crescit affectus.

Hu. de sã Clo Vict. lib. 3. c. 2.

e Vt ait Ouidius: Nescio quà natale solũ dulcedine cũctos Ducit, & immemores nõ sinit esse sui. Magnũ virtutis principiũ est, vt discat paulatim exercitatus animus vilibilia & transitoria primum cõmutare, vt postmodum posśit derelinquere. Delicatus ille est adhuc, cui patria dulcis est. fortis autem iam, cui omne solum patria est: perfectus verò, cui mundus exilium est.

Pet. Ran.

g Nõne exulauit Brutus? nõne exulauit Aeneas? in eorum tamen exilio non degenerauit Troiana nobilitas.

Val. Max. li. 1.

h Aequæ virtutis est, & bona patriæ auferre, & eius mala in se trãsferre voluisse.

A. Gellius li. 1. ca. 15.

i Patria enim carere, nõ est malum, quia forti viro omnis locus patria est. Socrates enim non stulte exilij libertatem, domesticæ seruituti antepośuit.

Se. de remed. fort.

k Patriã meã trãsire nõ possum, omniũ vna est. extra hãc nemo proijci potest. Nõ patria mihi interdicitur, sed locus. In quacunq;

cunque terrã venio, in meam venio: nulla exilium est, sed altera patria est. Patria est, vbicunque bene est. Illud autem, per quod bene est in homine, nõ in loco est. Si enim sapiens est, peregrinatur: si stultus, exulat.

Seneca. l Nemo patriã diligit, quia magna, sed quia sua. Vlysses ad sua saxa Ithacæ properat, quemadmodum Agamẽnon ad Mycenarum nobiles muros.

Vide etiam in ti. Amicitia. b o. Dolor. ſ. Honor. d. r. *Paupertas.*

Augu. de ver. apost. ser. 28. NOn tibi displiceat paupertas tua, nihil ea potes diuius inuenire. Visus nobis est, q̃ locuples tit. cęlũ enim quibus thesauris conferri possit, q̃d paupertati videmus indulsisse ad regnũ cœlorũ venire, diues possessione sua obtinere non potuit, nunc obtinet, vt cõeẽptu perueniat.

Aug. de ecclesiast. do. b Bonũ est facultates cum dispẽsatione pauperibus erogare, melius pro intẽtione sequendi Dominum insimul donare, & absolutum solicitudine egere cum Christo.

Aug. sup. psal. 76. c Omnis philosophiæ magna nobis ẽ inopia. nõ ita laudamus Ioseph, quũ frumẽta distribuebat: sicut cum carcere habitabat.

Augu. de verbo do. d Hi sunt pauperes spiritu, qui quando faciunt aliquod bonum, Deum laudant, quando aliquid mali, se accusant.

Ibidem. e Fœcundus est ager pauperũ. citò red-

dit donantibus fructum. via cæli est pauper, per quem venitur ad patrem. incipe erogare, si non vis errare.

f Pauper Dei est in animo, nõ in sacculo. *Aug. sup. psal. 11.*

g Nihil grauius, quàm vt fratres nostros Pauperiores superbo oculo despiciamus: conformes nobis intolerabili repellamus fastidio, nostra indignos gratia iudicantes, quia sunt inopes, cùm paupertas sacilius Deo, quàm thesaurus acceptior. *Amb. sup. ps. Inere. pasti sup.*

h Ob hoc maximè amanda est paupertas, quia à quo amaris, ostendit. quippe non habet adulationem comitem sibi parcentem, fortunam hominis & non personam amantem. *Hiero. in quadã ep.*

i Difficilius arrogantia, quã auro & gẽmis caremus. His enim abiectis interdum gloriosius tumemus, & venerabilem paupertatem populari auræ offerimus. Plus enim est animum deposuisse, quàm cultũ. *Hieronym. epi. 120.*

k Nõ absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum nõ habere laudabile est. Modica esca in hamo ponitur, vt matronarum in eo sæculi protrahãtur, sic bestiæ, sic aues, sic capiuntur & pisces. *Hic in ep. ad Nepot.*

l Natus in paupere domo & in rugurio rusticano, qui vix milio & pane cibario rugientem satiare ventrem poteram: nunc similam & mella fastidio. *Ibidem.*

m Pau-

Gre. sup. Ezec. ho. 6. se. part. Gre. in ho. Homo qui erat diues.

m Paupertas inopia mentis est, non in quantitate possessionis: nam cui cum paupertate bene conuenit, diues est.

n Quum quosdam pauperes aliqua reprehentibilia perpetrare conspicitis, noli eam despicere, quia fortasse quos superfluitas tenuissimæ prauitatis inquinat, caminus paupertatis curat.

Gre. in pa.

o Offerenda est eis consolatio, quos caminus paupertatis excoquit: atque illis inserendus est timor, quos consolatio gloriæ temporalis extollit.

Chry. ser. 18. in. epi. ad Hebr.

p Paupertas est manuductrix quædam in via, quæ ducit ad cœlum, vnctio athletica, exercitatio quædam magna & admirabilis, portus tranquillus. Nihil opulentius eo, qui paupertatem sponte diligit, & cum alacritate suscipit.

Leo papa sermo. 4. de 40.

q Semper diues est christiana paupertas, nec pauet in isto mundo indigētia laborare, cui donatum est in omnium rerum domino omnia possidere. Operātibus ergo quæ bona sunt, nō omnino metuendum ne eis desit facultas operādi: cum & in duobus minutis euangelicæ illius viduæ sit laudata deuotio, & pro calice aquæ frigidæ præmium habeat gratuita largitio. Ex affectibus enim piorum, benignitatis mensura taxatur: & nūquā eū miserādi efficacia deserit,

serit, in quo misericordia ipsa non deficit.

Hugo de claust. anim. lib. 1. c. 9.

t Paupertatis tres sunt species. Sūt enim quidā qui rebus tēporalibus egent, sed inuiti: & hæc vocari egestas solet. egent enim rebus, & egent bona volōtate, qua ditius nihil esse potest. Sunt alij qui rebus abundant, sunt tamen pauperes spiritu: & hæc est aurea paupertas: quia licet affluant diuitiæ, corda tamen nolunt apponere. Tertia est mediocritas, quam philosophi vocant frugalitatem, quæ est voluntaria.

Ibidem.

f Sunt enim quidā, qui de seculo veniūt ad religionem, quorum paupertas beato Augustino testante, talis erat, quòd quando foris erant, necessaria inuenire non poterant. quorum cellario non hæreditas, non patrimonium, sed manuum labor annonam præbebat: & si manus cessarent, panis deficeret: & in ecclesia honorari volunt, qui in sua domo non nisi contemptibiles esse poterant.

Cass. sup. psal. 71.

t Pauperes Dei sunt, qui mūdana superbia derelicta, humilitati se p omnia tradiderunt. Nam & si pauper superbiat, nō est Dei pauper. & si locuples humilitatem diligat: nō est seculi diues. Voluntates enim talium sunt inspiciendæ, non nomina.

Cass. sup. ps. 1 and a

v Videamus quām sit gloriosa ista paupertas, quām felix probetur inopia, quæ būt domi.

dominum & tacita laudat, & de patientiæ
suæ virtute concelebrat. mutus est, si psal-
lat superbus. pauper & inops laudat Deũ,
etiam quum videtur habere silentium.

Cass. sup. psal. 101. x Paupere; Christi sunt, qui non solum
pro sui, malis, verum etiã pro totius cala-
mitatibus mundi intercedere cõprobãtur.
egent in hoc seculo, sed sunt locupleres
Deo: vitiis vacui, sed virtutibus pleni: des-
pecti hominibus, sed acceptabiles Deo.

Imm. de vi tiate con di. huma. y O miserabilis cõditio mendicãtis! & si
petit, pudore confunditur: & si non petit,
egestate cõsumitur, sed vt mendicet, neces-
sitate compellitur. Deus causatur iniquus,
quòd nõ recte diuidit: proximus crimina-
tur malignus, quòd non plenè subueniat,
indignatur, murmurat, imprecatur. Vnde
Salomon: Melius est mori, quàm indige-
re, etiam proximo suo odiosus erit. Fratres
hominis pauperis oderunt eum, insuper &
amici recesserunt ab eo.

Se ep. 10. z Non sibi felix pauper erit, nisi felices
cecidisse viderit. Honesta res, est læta pau-
pertas. illa verò non est paupertas, si læta
est: erit cum paupertate bene conuenit, de-
uus est. Non qui parum habet, sed qui plus
cupit, pauper est.

Se. epi. 2. ab Nõ iucunda res est aqua & polenta,
aut frustum hordeacei panis: sed summa
volu-

voluptas est ex his capere voluptatem, &
ad id se deduxisse, quod eripere nulla for-
tunæ iniquitas possit.

ac Paruo fames constat, magno fasti- *Se. epi. 17.*
dium: paupertas contenta est, desideriis in-
stantibus satisfacere.

ae Ob hoc vnum amanda est pauper- *Se. ep. 20.*
tas, quòd à quibus ameris ostendit.

af Panem & aquam natura desiderat: *Se. epi. 25.*
nemo ad hæc pauper est: intra quæ quis-
quis desiderium suum clausit, cum ipso Io-
ue de felicitate contendit.

ag Nec paupertas tibi immunda sit, nec *Se. de qua*
Parsimonia sordida, nec simplicitas negle *tuor virt.*
cta, nec leuitas languida. & si res tibi exi-
guæ sunt, non sint tamen angustæ: nec tua
despicias, nec aliena mireris.

ah Ne imparatos fortuna nos deprehẽ- *Se. epi. 19.*
dat, fiat nobis paupertas familiaris. Secu-
rius diuites erimus, si experti fuerimus,
quàm non sit graue, pauperes esse. Ad pau-
pertatem sua sponte descendere, præoccu-
pare est tela fortunæ.

ai Quod diuitiis nõ potes scire, pauper- *Se. ep. 20.*
tate scies: illa veros, certósque retinebit
amicos, discedit qui: non te, sed tua seque-
batur. O quando ille dies veniet, quo ne-
mo in honorem tuum mentiatur!

ak Redige te ad parua, ex quibus cadere *Ibidem.*
tex

non potest.ineſt paupertati, ſine qua nihil eſt iocundum,ſecuritas.

Se.de mo. a l Quis eſt pauper?qui ſibi videtur pauper. Qui paupertatē timet, timendus eſt. Scire vti paupertate,maxima felicitas eſt.

Se.ep.17. a m Multis ad philoſophandum obſtitere diuitiæ. Paupertas autem expedita ſecura eſt. Aut ergo pauper ſis, aut pauperi ſimilis,ſi animo vacare vis.

Se.in pro. a n Nullum latro dimiſit:etiam in obſeſſa via pauperi pax eſt.

Se. de remed fort. a o Paupertas mihi grauis eſt:imò tu paupertatī:nō eſt in paupertate vitiū,ſed in paupere.Pauper es:qa pauper tibi videris. Nihil deeſt auibus,pecora in diē viuunt:feris in alimentis ſolitudo ſufficit. Accepit ille grandem pecuniam, ergo & ſuperbiam.

Philoſop. a p Solū hoc incōmodū paupertas patitur,quòd non poſsit egentibus ſubuenire. Vide ēt in ti.Cōſolatio.e.Cōtēpt°.l.m. Cupiditas. m. Diuitiæ. Eleemoſyna. n.o. p.r. a i.Hypocriſis.b. c. Liberalitas. p. Martyriū.i.k.Patiētia.a e.Perfectio.p q.Philoſophia.ſ.Prædicatio.a b.Religio.l.m. Relinquere.h. q.r.t.a c.Salus. c. Superbia. h.a n. Superfluitas.& Tribulatio. a f. Virtus. a g. a h.a i.Chriſtus.n.

Pax.

Augu. de verbis do. a cap.158. PAx,eſt ſerenitas mētis,trāquillitas animi,ſimplicitas cordis, vinculū amoris,cōſortiū charitatis. Hæc eſt,quæ ſimultates tollit,bella cōpeſcit,iras comprimit, ſuperbos calcat, humiles amat, diſcordes ſedat,inimicos concordat, cunctis eſt placida,neſcit extolli, neſcit inflari:hanc qui acceperit teneat: qui pdiderit repetat: qui amiſerit exquirat: quoniam qui in eadem non erit inuentus, à patre abdicatur,à filio exhęredatur,nihilominus à ſpiritu ſancto alienus efficitur:nec ad hæreditatem Domini poterit venire, qui teſtimonium pacis noluerit obſeruare.

b Cōcorda cū aduerſario tuo,neſcis quā Augu. de do vita finiatur.quū vita finita fuerit,iudex verbis do. reſtat,& miniſter, & carcer. At ū ſeruaue- cap.1. ris aduerſario tuo bonam voluntatem, & cum eo conſenſeris,pro iu lice inuenies patrem: p miniſtro ſæuo angelū tollētem te in ſinu Abrahæ:pro carcere paradiſum.

c Tale bonū eſt bonū pacis:vt in rebus Augustin. creatis nil gratioſius ſoleat audiri, nil de de ciuita- lectabilius concupiſci, & nihil vtilius poſ- te Dei. ſideri. Spiritus enim humanus nunquam vinificat membra,niſi fuerint vnita: ſic ſpiritus ſanctus nunquam vinificat eccleſiæ membra,niſi fuerint in pace vnita.

d Quiſquis vel quòd poteſt corrigi, vel Aug. epiſ. quòd non poteſt corrigere,ſaluo pacis vin- cōtra perculo excludit: vel qd° ſaluo pacis vinculo, men.li. 2.

excludere non potest, æquitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus.

An. super ill. ps. 84. Iustitia & pax osculatæ sunt.

e Duæ sunt amicæ, iustitia, & pax. tu fortè vnam vis, & alterâ nõ facies. Nemo enim est, qui nõ velit pacem, sed nõ omnes volũt operâ iustitiâ. Interroga oẽs homines, vis pacẽ? vno ore respõdebit tibi genus humanum: opto, cupio, amo, volo. Ama iustitiã, quia duæ amicæ sunt, iustitia & pax. ipse se osculantur. si amicam pacis non amaueris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te.

Hie su. ps. Quoniam cogitauerunt iniquitatem.

f Infelix populus Dei non potest in bono tantùm habere concordiam, quantam mali habent in malo.

Gre. ho. 17. in Euang.

g Inde nobis cum Deo pax robustior oritur, vnde nobis ab aduersariis durior pugna generatur.

Gre. ibid.

h Nemo vires suas in pace cognoscit. Si enim bella desunt, virtutum experimenta non prodeunt.

Gre. in pa.

i Si Dei vocãtur filij qui pacem faciunt, proculdubio Satanæ sunt filij, qui pacem confundunt.

Gre. in ho.

k Quum pro re terrena pax à corde cum proximo scinditur, liquidò apparet, quòd res plus quàm proximus amatur: certum est quòd minus diligit creptorem suum qui minus intelligit periculum suum quod euasit: & vile solatium defensoris deputat qui virtutem aduersarij debilem putat.

Grego. in past.

l Sicut multum nocet, si vnitas desit bonis, ita valde est noxiũ, si non desit malis. Si ergo peruersorum nequitia in pace iungitur, profectò eorũ malis actib⁹ robur augetur: quia quo sibi in malitia congruunt, eo se robustius bonorũ afflictionib⁹ illudunt.

Greg. Nazenus in appel. Ber. epi.

m Melior est talis pugna, quæ Deo proximũ facit, q̃ pax illa, quæ separat à Deo.

n Nõ timeas cõtra charitatẽ esse: si vnius scãdalũ, multorũ recõpẽsaueris pace. Melius est enim vt pereat vnus, quàm vnitas.

Ber. super canti.

o Pax hominibus bonæ voluntatis. Non bonæ, sed planè iniquæ voluntatis est, qui nequaquàm pace contentus, superbo oculo, & insatiabili corde inquietus anhelat ad gloriam mundi, nec pacem perinde retinens, nec gloriam apprehendens.

Hilarius sup Matt.

p Intantum humanæ pacis Christus studuit concordiæ, vt vnitatis merito omnia quæ à Deo precanda sunt, impetranda esse cõfirmet: & vbi duo vel tres pari spiritu & voluntate collecti sunt, ibi se medium eorum pollicetur futurum.

Is. de sum. bono. li. 3.

q Cõcordia malorũ, contraria est bonorum. & sicut optandũ est, vt boni pacẽ habeant adinuicẽ: ita optandum est, vt mali sint discordes. Impeditur enim iter bonorum. si vnitas non diuiditur malorum.

Raba. sup

r Pax q̃ de ore p̃dicatoris ꝓfert, aut reqe-

illud Mat. 10. Pax vestra ad vos reuer. Leo i ser. Leo papa.

scit in domo, si ibi ea fuerit filius pacis: aut ad ipsum prædicatoré reuertit tã quã fructus. s Tunc est vera pax hominis & vera libertas, quando & caro animo iudice regitur, & animus Deo præside gubernatur. t Hæc est vera Pax, à Dei voluntate non diuidi, & in his, quæ solius Dei sunt, delectari, quando enim sensualitas nulla parte resistit voluntati, & voluntas nulla parte cotradicit rationi, tunc est serenitas mentis, & tunc est regnum Dei.

Hugo de claustro anim. li. 3. cap. 9.

v Falsæ pacis tres sunt species. Est enim pax æstimata, pax simulata, pax imperata. Dũ enim inter seculares pacem quærimus, dũ discordes ad cõcordiã reuocamus, æstimant seculares, quòd pacẽ inter nos habeamus: dũ in vestimẽtis ouium foris eimus, & intus quasi lupi tapaces gregẽ simplicẽ fructum lacerando dispergimus, pacem simulamus, sed nõ habemus. dum verò prælati subditis imperant, & eos disciplinę legibus non coarctant, solũmodo pacem docent, & non tenent: æstimant pacem seculares, simulant peruersi claustrales, imperant, & non tenent repidi pastores. Sic igitur æstimatur à nescientibus, simulatur à non habentibus, imperatur à nõ tenentibus: sed veræ pacis tres sunt species, scilicet pax probata, pax confirmata, pax certa.

x Ling

x Lingua quãdoq; pacem prædicat, sed sæpius turbat. quum autem habitus, cor & lingua concordant, pacem seruant: vbi verò dissoluta discurrit, pacem soluit. Hug. ibid.

y Pax est concordantium in bono animorum ordinata tranquillitas. Cas. super psal.

z Pax vera est, concordiam habere cum moribus probis, & litigare cum vitiis. Idẽ super psal. Fa-

a b Quum enim peccatores videntur locupletes, multisq; dominari populis, & in inundo non est quod timeant, pacem habe repurantur: sed pax ista cum conscientia semper litigat, rixatur intrinsecus, & cum hostem non habeat, secum decertat. ctus est ĩ pace locus eius. Cas. sup psal. mum. 72.

a c Habeatis vnitatẽ spiritꝰ in vĩculo pacis, nec inueniri põt forma expressior cõuersationis angelicę, quàm vnitas socialis. Cas. super psal.

ad In hoc enim gratia regis extollitur, & seruatur, si in æquitate pacis populum dirigat, & in iustitiæ vigore cõseruet. Hæc enim est bonarum artium mater decora: hæc mortaliũ genꝰ reparabili successione multiplicans, facultates protendit, mores exollit, & tantarũ rerũ ignarus cognoscitur, qui eam minimè quæsisse sentitur. Cas. lib. 1. epist. 1.

a e Decet regalis apicis cur ã, generalita tis custodire cõcordiã, q̃ ad laudẽ regnantis trahitur, si ab omnibꝰ pax ameꝰ. Quid est enim, quod principẽ melius prædicet, Idem epist. 22.

quàm quietus populus, concors senatus, & tota res publica morum honestate vestita?

Sene in li. de mori. a f Quietissimam vitam agerent homines in terra, si hæc duo verba à natura rerum omnium tollerẽtur, Meum & Tuum.

Boë. 4. de cõsolatio. a g Nostine igitur, quòd omne quod essy tandiu manere atque subsistere solet, quàdiu sit vnum, sed interire atque dissolui pariter, quando vnum esse desierit?

Vide etiam in tit. Bellum. h. a h. Discordia & Gaudium. o. Regimẽ. a. h. Solicitudo. t. a. b. Tentatio. o.

Peccatum.

Aug. in li. de baptis. mo parvu lorum. a Si quæratur à me, verum homo sine peccato potest esse in hac vita, confiteor posse per Dei gratiam & liberũ eius arbitrium.

Augu. sup Ioannem. b Peccatum nihil est, & nihil fiunt homines, quum peccant.

Augus. de vera relig. c Nullum peccatum cõmitti potest, nisi dum appetuntur ea, quæ Christus cõtemnit, aut fugiuntur, quæ ille sustinuit.

Aug. in li. de baptis. parvul. d Nemo renascitur in Christi corpore, nisi priùs nascatur in peccati corruptione.

Augus. de eccles. dogmat. e Nullus sanctus & iustus caret peccato, nec tamẽ ex hoc desinit esse iustus, vel sanctus, cùm affectu teneat sanctitatem.

Aug. in li. de fide ad Petr. f Si fuerit aliquis cõiugalis excessus, quo tamen legitimum non violet torum, habebit nonnullum, sed veniale peccatum.

g Nul

g Nullũ scelus coràm Deo tã abominabile est, q̃ pterita peccata vnicuiq; nostrũ dimittãtur.

Aug. Ep. ad quẽdã.

h Qui pectus suum tundit, & se non corrigit, peccata solidat, non tollit.

Augus. in quæ dã ser.

i Quis peccat in eo, quod nullo modo caueri potest?

Aug. li. 3. de libero arbit.

k Ex quo incipit homo præcepti esse capax, ex illo incipit posse peccare. Duobus modis peccat, ante quàm sit sapiẽtiæ aut se non accommodet ad accipiendum præceptum: aut quum acceperit, non obseruet. Sapiens autem peccat, si se auertit à sapientia.

Ibidem.

l Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod iustitia vetatur.

Augus. de duabus animabus.

m Sanè quũ sola cogitatione meus oblectatur illicitis, non quidem decernens esse faciẽda: tenẽs tamẽ & volens libenter quæ statim, vt attigerunt animũ, respui debere, non negandum est esse peccatum: sed lõgè minus, quàm si & opere statuatur implendum: & ideò de talibus quoq; cogitationibus venia petenda est, pectúsq; percutiendum, atque dicendũ: Dimitte nobis debita nostra, faciendum quoq; quod sequitur, atque in oratione iungendum, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

Augu. 12. libr. de tri nitate.

n Neq; enim sicut in illis duobus primis hominibus personã suam quisq; portabat,

Aug. ibid.

& ideo

& ideò si solùm mulier cibũ edisset illicitum, sola vtiq; mortis supplicio plecteretur: ita dici põt in homine vno: si delectationibus illicitis, à qbus se auertere deberet cõtinuò, cogitatióe sola libenter pascatur, nec facienda decernatur mala, sed tñ suauiter in recordatione teneantur, quasi mulierem sine viro posse dãnari, abit hoc credere. hic quippe vna persona est: vnus homo est, totúsque damnabitur. nisi hæc, quæ sine voluntate operandi, sed tamẽ cũ voluntate animum talibus oblectandi solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittuntur.

Aug. in li. de decem chordis. o In ipsis alimẽtis, quæ vtique concessa sunt, si fortè excedit modum, & accipit amplius, quàm est necesse, peccat. quotidiana sunt ista, quæ dico: sed tamen peccata sunt, & nõ sunt leuia, qa plura. Quia verò quotidiana & plurima sunt, timenda est ruina multitudinis. Talia peccata dicimus, fratres, quotidianis eleemosynis posse mundari.

Aug. sup psal. 5. p Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. non dicit, non sit: sed non regnet. Ineſt peccatum, quum delectaris, regnat, quum consenseris.

Aug. de decẽ chordis. q Nolite contẽnere venialia, quia minima sunt: sed timete, quia plura. plerunque enim bestiæ minutæ multæ necant. nunquid

quid minutissima sunt grana arenæ, sed si arena amplius in naui mittatur, mergit illam, vt pereat? quàm minutæ guttæ pluuiæ, nónne flumina implẽt & domos deiiciunt? Timenda est ergo ruina multitudinis, & si non magnitudinis.

Aug. in li. de ser. in monte. & de pœnit. di. secunda. r Tribus gradibus ad peccatũ peruenitur: suggestione, delectatione, cõsensione. Itaq; ipsius peccati tres sunt differentiæ, in corde, in facto & in consuetudine, tanquã tres mortes. vna quasi in domo, quũ corde consentitur libidini: altera quasi prolata iam extra portam, quum in factum procedit assentio: tertia, quum in consuetudinis malæ tanquã mole terrena premitur animus, quasi in sepulchro iam putrens: quæ tria genera mortuorũ Dominum resuscitasse quisquis Euangelium legit, agnoscit.

Ambro. in quadã epistola. s Liberũ sic confitemur arbitriũ, vt dicamus, nos semper indigere auxilio, & tam illos errare, qui cum Manichæo dicũt hominem peccatum vitare non posse, quàm illos, qui cum Iouiniano dicunt, hominem peccare non posse. Velle currere, est meũ, sine Dei tamen auxilio non erit meum.

Amb in li. de spiritu sancto. t Peccato in spiritũ sanctũ, est per malitiã & inuidiã, fraternã impugnare charitatẽ.

Hie. li. 1 su. p Amos. v Primum peccatum est, cogitasse, quæ mala sunt: secundum, cogitationibus ac

quie

qui esse perueršis: tertium, quod est deterius, opere complesse: quartum, post peccatum non facere pœnitentiã, & in suo complacere sibi delicto.

Hie *super* x Cui Deus vĕter est, ei Deus recens est. *psal.* 80. Quæcũq; vitia habemus, & quotcũq; pec- *Non erit* cata, tot recẽtes habemus deos. Iratus fuit, *in te* Deus ira mihi Deus est. Vidi mulierẽ & concupi- *nu recens.* ui, libido mihi Deus est. Vnusquisq; enim quod cupit & venerat̃, hoc illi Deus est.

Hie *quæ* y Sicut nonnunquã grauius est peccatũ *dam epis.* diligere, quàm perpetrare, ita nequius est, odisse iustitiam, quàm non fecisse.

Gr. *li. mo.* z Prioris peccati merito, peccatorũ subsequentiũ fouea tegitur: vt qui malũ sciens perpetrat, deinceps iuste in alia etiam nesciens cadat. hoc quippe agitur, vt culpa culpa feriatur, quatenus supplicia fiant peccantium ipsa incrementa vitiorum.

Greg. ho. a b Nõnũquã in paruis deterius, q̃ in ma- *52. extre* iori peccatur. Maior.n. quò citius quiescit *ma par* culpa, cognoscitur: eò etiã celerius emẽ- *tis.* datur. minor verò, dum quasi nulla creditur, eò penùs, quò & securiùs in vsu retinetur.

a c Hoc inter peccatum & delictũ distat. *Gre. sechi* quòd peccatum est malum facere: delictũ *de partic* verò bona derelinquere, quæ sunt in opere *sup* Ezc. tenenda. Vel peccatum in opere est, delictum in cogitatione.

ad Qua

ad Quatuor modis peccatũ perpetratur *Isid. li. 2.* in corde: quatuor consummatur in opere. *cap. 19. de* In corde nãq; suggestione, delectatione, *sum. bono.* consensu & defensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per diabolũ: delectatio per carnem: consensus per spiritum: defensionis audacia per elationem. Quatuor modis peccatũ cõsummatur in opere. Priùs nãque latens culpa agitur: postmodũ etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur: deinde & in consuetudinem ducitur. Ad extremum quoque vel falsæ spei seductionibus, vel obstinatione miseræ desperationis enutritur.

a e Peccatũ quod ex peccato oritur: non *Grego. li.* iam peccatũ tantúmodo, sed peccatum est, *24. ca. 12.* & pœna peccati: quia iusto iudicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat: vt præcedentis peccati merito etiam in alia cadat: vt qui malum sciens perpetrat, deinceps iuste in alia etiam nolens cadat.

a f Vitiata culpa obligat mentem, vt ne- *Gre. in ho.* quaquam surgere posit ad rectitudinem: conatur, & labitur: quia vbi spõte diu perfistit, ibi & quum noluerit, cadit.

a g Peccatum tribus modis admittitur. *Gre. in ho.* nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut *& ponitur de pœ.* studio perpetratur. & grauius est quidem *di. 2.* infirmitate, quàm ignorantia, sed multò

grauius

graiuius studio,quàm infirmitate peccatur.

Ber. de li. arbitrio. a h Posse enim peccare,datū est homini, nō vt ꝓinde peccaret,sed vt glorioſior appareret,ſi non peccaret,cū peccare poſſet.

Ber. ibid. a i Peccantis lapſus non dono aſcribendus eſt poteſtatis,ſed vitio voluntatis. & ſi datum fuit voluntati, poſſe ſtare ne caderet,non tamen reſurgere, ſi caderet. Non enim tam facilè quis valet exire de foueâ, ſicut in eam labi.

Ber. ꝑ quo dam. ſer. a k Quare peccas? quia neſcis, qd facias? abſit.quia cogeris,vt facias?abſit, ſed quia placet,vt ſic facias.

Iſido. de ſum. bo. li.2.c.18. a l Tantò maius peccatū eſſe cognoſcitur,quantò maior,qui peccat habetur. Creſcit enim delicti cumulus iuxta ordinem meritorū:& ſæpe quod minoribus ignoſcitur,maioribus imputatur.

Iſid. ibid. cap.20. a m Maioris eſt culpæ manifeſtè, quàm occultè peccare. dupliciter enim reus eſt, qui apertè delinquit,quia & agit & docet.

Ibi.c.23. a n Iſtis fomitibus quaſi quibuſdā gradibus coaleſcit omne peccatum: cogitatio nanque praua delectationem parit:delectatio conſenſionem: conſenſio actionem: actio conſuetudinem:conſuetudo neceſſitatem:neceſſitas mortem. ſicq; in his vinculis homo implicatus quadam catena vitiorum:tenetur adſtrictus.

a o Diabolus nulla præcedentis peccati vindicta ſuperbiens peccauit:ego vita eius pœna nō cōtinēs ad peccatū properauit:ille in innocentia cōſtitutus,ego verò reſtitutus:ille perſiſtit in malitia Deo reprobāte: ego verò Deo reuocante:ille verò obſtinatur ad puniētē,ego verò ad blādiētem:& ſic vterque cōtra Deū:ille cōtra non requirentem ſe:ego verò contra moriētem prome. Ecce cuius imaginē horrebam, horrorem in multis aſpicio me horribiliorem.

Anſelmus in li de ea ſu diaboli.

a p Mortale peccatū,quātū mihi videtur triplici recte ratiōe diſtinguitur.Mortale eſt,quod à quouis nō pōt cōmitti,ſine grauiali. di corruptiōe ſui,ſine graui læſione proximi,& ſine magno contēptu Dei.Cætera venialia. rò ōia videntur mihi venialia.Veniale peccatū,eſt reatus,cui quantū eſt in ſe ſolū hic me,diāte nunquā debetur pœna æternę dānationis:mortale verò eſt reatus, cui quātū in ſe ſolū,ſemper debetur æterna dānatio.

Richar.de diſſe. mor tal. & ve

a q Hoc dicimus, ꝙ tātū vnuſquiſq; à diuinitate repellitur,quantū eius peccata cumulantur.Quātitas em̄ delicti mēſura eſt repudij: quia tantū à Deo reus lōgior redditur,quantū numeroſo crimine dilatatur.

Caſſ. ſup. pſal.5.Ex pelle eos, quoniā it ritauere.

a r Tribus modis oē peccatū cōmittitur. Primus gradus delictorum eſt, nō reddere bona pro bonis.Secūdus,reddere mala pro

Caſſ ſuper pſal. Pro eo vt me

diligerent detrahebant.

malis. Tertiᵘ est, tribuere mala pro bonis. Contra hæc sunt tria laudabilia. Primum, impēdere bona pro bonis. Secūdū, malum pro malo nō reddere. Tertiū, pfectissimū virtutis genus est, bonū pro malo tribuere.

Seneca in quadā ep. Sen. lib. de moribus.

a f Ideò peccamus, quia de partibus vitæ oēs deliberamus, de tota nemo deliberat.

a t Bonus vir est, qui eo vsque perducit affectū animum, vt nō tantùm peccare non velit, sed etiam non possit.

Seneca in prouerb.

a v Plerique metu peccare cessant, non innocentia, profectò tales timidi, non innocentes dicendi sunt.

Sen. ibid.

a x Bis peccas, quum peccato obsequium accommodas. nihil peccant oculi, si non oculis animus imperet.

Vide etiam in ti. Clericus, o. Cogitatio, a. b. c. e. h. k. Cōfessio, h. q. Cōlugiū, a. Cōscientia, a b. Cōsideratio, a. a b. Cōsuetudo, e. g. k. o. y. Cōuersio, q. Correctio, y. a c. a t. b x. Cupiditas, a. Curiositas, d. Excusatio, a. b. i. l. x. Libertas, e. Maria, a. Passio, a k. Passio, a b. Pœna, a. d. r. Recidiuatio, & Resurrectio, e. Sanctitas, a. Virtus, e. Voluntas, e.

Pœna sine punitiò.

Aug. lib. 3. de libarbi trio.

a I Lla est pœna peccati iustissima, vt amittat vouisquis illud, quo bene vti noluit, cū sine vlla difficultate posset, si vellet, id est, vt qui sciens rectè nō facit, amittat scire quid rectum sit: & qui rectè facere cum posset, noluit, amittat posse, cum velit.

b Iustiss. Domine, & iustè est, vt pœna sit tibi omnis inordinatus animus. Aug. li. 1. cōfession.

c Mitissima omniū pœnarū erit eorum, qui præter peccatum, quod originale contraxerunt, nullum insuper addiderunt. Aug. Enchir. c. 93.

d Quia impunitū nō debet esse peccatū, puniatur à te, ne tu pro illo puniaris. Pecca vtil agen tuum tuum iudicē te habeat, nō patronum. Aug. de pœnit.

e Sicut non impediunt iustum ab æterna vita quædam peccata venialia, sine quibus vita ista nō geritur: sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cuiusliber pessimi hominis inuenitur. Aug. in li. de sent. Prosperi.

f Qui in aliud seculum distulit fructum conuersionis, priùs purgabitur igne purgatorio, hic ignis etsi nō sit æternus, miro tamē modo grauis est. superat enim omnem pœnam, quam homo vnquàm passus est in hac vita, vel pati potest. Aug. in sermone de igne purgatorio et ponitur 25. dist.

g In præsenti quidem vita delectationes temporales dulces sunt, & tribulationes amarae: sed quis nō bibat tribulationis poculum, metuens ignem infernalem? Aut quis non contemnat delectationem seculi, inhians vitæ æternæ? Aug. in quodam sermone.

h Cui dubium, quin inter tres peccatores Hie. super Ezech.

imò impios, gentilem, hæreticum, ecclesiasticam, multò maioribus pœnis dignus fit, qui maioris fuerit dignitatis.

Aug. in quadã ep. k Tantò rectius maiori supplicio dignũ iudicauerim animum, quanto vitiis subditum instrumenta virtutum.

Greg. in moral. l Electos Dei cernimus, & pia agere, & crudelia tolerare. Hinc ergo colligitur districtus iudex quãta illic feriat districtione, quos reprobat, si hic cruciat, quos amat.

Ibidem. m Sicut vno Sole omnes tanguntur, nec tamẽ sub eo vno ordine oẽs æstuamus, quia iuxta qualitatem corporis, sentitur etiam pondus caloris: Sic damnatis vna est gehenna, quæ affligit, & tamen non omnes vno calore comburit, quia quod hic agit dispar valitudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum.

Ibidem. n Ad districti iudicij iustitiam pertinet, vt nunquàm careant supplicio, quorum mens in hac vita nunquàm voluit carere peccato. & nullus detur iniquo terminus vltionis, quia quandiu valuit, habere noluit terminum criminis.

Greg. ho. 13. sup euã ge Sint lũ bi vestri præcincti. o Nemo Dei longanimitatem negligat, quia tantò districtiorem iustitiam in iudicio exiget, quantò longiorẽ ante iudicium patientiam prorogauit.

Ibidem. p Altissimus enim est patiens redditor. patiens

patiens dicitur, quia peccata hominum & patitur, & reddit. nã quos diu, vt cõuertantur, tolerat, non conuersos duriùs damnat.

Greg. li. 4. dialog. q Anima illic posita bene esse perdidit, & esse non perdidit, ex qua re semper cogitur, vt & mortem sine morte, & defectum sine defectu, & finem sine fine patiatur: quia tenus ei & mors immortalis sit, & defectus indeficiens, & finis infinitus.

Greg. ibi. r Iniqui ideò cũ fine deliquerũt, quia cum fine vixerũt. Nã voluissent vtique sine fine viuere, vt potuissent sine fine peccare. Ostẽdunt enim quia in peccato semper viuere cupiũt, quia nunquã desinunt peccare, dum viuunt. Ad magnã igitur iudicantis iustitiã pertinet, vt nũquã careãt supplicio, quia in hac vita nũquam voluerũt carere peccato.

Greg. in moral. s Iniustus quisque eò atrociùs in tormentis obruitur, quo altiùs in peccatis eleuatur. transit quod extollitur, permanet quod punitur. Qui honoratur in via, in peruentione damnabitur: & quasi per amœna prata ad carcerem peruenit, qui per præsentis vitæ prosperà ad interitum tendit.

Greg. ibi. t Pœna præsens, quæ iniusti animã à prauis desideriis mutat, ab æternis supplicijs nõ liberat, quos mutat: nam quę præsentia mala nõ corrigunt, ad sequẽtia perducunt.

Ibidem. v Iustũ est, vt quos culpa simul inquinat,

par etiã pœna adstringat: & qui nequaquã dispari sunt inigrate polluti, nequaquã tormẽto cruciẽt dispari, quatenus simul dãnatio cõteret, quos similis elatio subleuabat.

Greg. lib. x Horreado modo sit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors semper viuit, & finis semper incipit: & deficere defectus nescit. Mors perimit, & nõ extinguit: dolor cruciat, sed nullatenus pauorem fugat: flamma combu rit, sed nequaquam tenebras exurit.

Ruffin. in epi. 252. y Ob hoc inflexibilis & obstinatæ mẽtis malũ punitur æternaliter, licet tẽporaliter perpetratum: quia quod breue fuit tẽpore vel opere, longum esse constat in pertinaci voluntate: ita vt si nunquàm moreretur, nõ quã velle peccare desineret: imò semper viuere vellet, vt semper peccare posset.

Ber. de cõsideratione. z Quid tam pœnale, quàm semper velle, quod nunquàm erit, & semper nolle, quod nunquàm non erit.

Chry. sup. Mat. c. 1. a b Iustius est enim iniustũ iustè euadere, quàm iustũ iniustè puniri: quia reꝰ & si semel euaserit, põ iterũ perire, innocẽs autẽ, si semel perierit, iam nõ potest reuocari.

Chry. sup. ill. Matt. 6. Excidesteant gehennam: ego autem illius gloriæ amissionem multò amarius, quàm ipsum ignem. a c Nouit, quod plurimi solam pertimescant gehennæ dico esse supplicium. horribile valde

valde quis ponit gehennas, nisi tale dicturus est, quale est à beatæ illius gloriæ honore expelli, & esse exosum Christo.

Hug. li. 1. de anima. ad Quis puras tunc mœror erit, quæ tristitia, quũ separabũtur impij à cõsortio sanctorum, & à visione Dei, & traditi in pœnã dæmonũ ibũt cũ ipsis in ignẽ æternũ ibiq; semp erũt sine fine, in luctu & gemitu, vbi erit dolor intolerabilis, fœtor imcõparabilis, timor horribilis, mors corpis & aĩæ, si ne spe veniæ & misericordię: vbi nec q torquet, aliqñ fatigatur, nec q torquetur, aliquãdo moritur: sed sic morietur, vt semper viuant, & sic viuent, vt semper moriantur.

Cass. sup. psal. a e Iustè puniuntur, qui licitis aburuntur: iustius verò puniuntur, qui aliena rapere conantur: sic Satanas cœlum, sic protoplastus perdidit paradisum.

Dixit insipient. a f Occultã culpã sequitur aperta percussio, vt malis exterioribus interna punitur, & cor publicè corruat, qui latẽter peccabat.

Tull. de amicitia. a g Improbis autem pœna statuenda est, nec verò minor his, qui secuti erunt alterũ, quàm his, qui fecerint impietatis duces.

Val. lib. 1. de memo. dictis. a h Lento enim gradu ad vindictam sui diuina procedit ira, & tarditatem supplicij grauitate pensat.

Seneca in ira. a i Satis pœnarum est potuisse puniri. gratis tamen pœna est, quę pòst facti pœnitet. prouer.

Vide etiam in tit. Baptismus, f. g. Caro, g. Confessio, i. k. Correctio, c. q. c. r. c. x. d. Gaudium. g. Gloria vana, z. Infernus. Hypocrisis, a e. Labor, i. Lachryma, h. Lex, e. Poenitentia, d. Timor, i. l. Tribulatio.

Poenitentia.

Augu. de ecc. dogm. c. 48. a POenitentia aboleri peccata indubitanter credimus, & in vltimo vitæ spiritu, si admissorum pœniteat.

Aug. de 10. chordis. b Melius est modica amaritudo in faucibus, quàm æternũ tormentũ in visceribus.

Aug. lib. de vtil. agen. pœni. c In tribunal mentis tuæ ascende contra te: & reum te constitue ante te. noli te ponere post te, ne Deus te ponat ante te.

Aug. ibid. d Nolite negligere, quòd vos pius Dominus peccantes sustinet: quia quantò diutius expectat vt emendetis, tantò grauius iudicabit, si neglexeritis.

Augu. super psa. 5. e Sunt multi, quos peccare non pudet, d incredibilis insania. de vulnere ipso non erubescis, & de ligatura vulneris erubescis. Nonne vulnus fœtidum & putridum est? confuge ergo ad medicum: age pœnitentiã: dic, Iniquitatẽ meã ego agnosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui: quia tu solus sine peccato.

Augu. super psal. 84. f Iustitia de cœlo prospexit tanquam Dei dicẽtis: Pareamus huic homini, qa ipse sibi non pepercit: agnoscamus, quia ipse agnoscit:

scit: conuersus est ad puniendum peccatum suum, conuertat & ego ad liberandum eũ.

g Ad agendam pœnitentiã nõ sufficit mores in melius cõmutare, & à malefactis recedere, nisi & de his, quæ facta sunt, satisfaciãs Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis genitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. *Augu. in lib. de pœnitentia.*

h Iugũ meũ leue est, & sarcina mea leuis. hæc sarcina nõ est pondus onerati, sed alæ sunt volatori. habent enim & aues pennarum suarum sarcinas, & quidem portãt illas in terra: portantur ab illis in cœlum. *Augu. sua per psal.*

i Inanis est pœnitẽtia, quã sequens culpa coinquinat. nihil prosunt lamenta, si replicentur peccata. Nihil valet à malis veniam poscere, & mala de nouo iterare. *Augu. in soliloq. quin.*

k Pœnitentia languores sanat, leprosos curat & mortuos suscitat, sanitatem auget, gratiam conseruat, claudis gressum, aridis copiam, cæcis restituit visum, vitia fugat, virtutes exornat, mentẽ munit & roborat. *Augu. lib. de pœnit.*

l Qui per pœnitẽtiam peccata diluit, angelicæ felicitatis consors in æternum erit. *Augu. li. de mira. sa.*

m Si quis positus in extrema necessitate, suæ ægritudinis voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & 36. hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus, quod petit: sed non præsumimus quòd be-

ne hinc exit. si securꝰ hinc exit, ego nescio, pœnitentiã dare possemus, securitatem autem nõ. Non quidé dico, damnabitur: sed nec dico, liberabitur. Vis ergo à dubio liberarittene certum, & dimitte incertum. Age pœnitentiam, dum sanus es: si sic agis, dico tibi, quod securus es, quia pœnitentiã egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiam quãdo iam peccare nõ potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.

Aug. ibid. n Quia rogare illos nõ delicti pœnitentia, sed mortis vrgentis admonitio cõpellit: nec dignus est in morte accipere solatia, qui se non cogitauit moriturum.

Ibidem. o Quem enim morbus vrget, & pœna terret, ad verã vix veniet satisfactionẽ: maximè cum filij, quos illicitè dilexit, sint præsentes: vxor & mundus ad se vocẽt. multos enim solet serotina pœnitentia decipere.

Ambro. de Dauid libro 1. p Peccauit Dauid, quod solent reges, sed pœnitentiam gessit: fleuit, ingemuit, quod non solent reges: confessus est culpam, & obsecrauit indulgentiam.

Amb. ibid. q Quod Dauid peccauit, conditionis est: quod supplicauit, correctionis. Lapsus communis, cõfessio specialis. In culpam itaque incidisse naturæ est: dolere, virtutis.

Ambro. de Cain & Abel. li. 1. r Egressus malitiæ, virtutis operatur ingressum: eodémque studio quo crimen excludit, innocentia copulatur.

s Qui pœnitentiam agit, paratus debet esse ad opprobria perferenda, iniuriásque subeundas: nec commoueri, si quis ei peccati sui crimen obiiciat. *Amb. lib. de Ioseph. c. 36.*

t Nihil peccare, solius Dei est: emẽdare, sapientis & corrigere erratũ, & pœnitẽtiã agere de peccato: id tamen difficile est in hac vita homini. Quid enim tã rarũ, quã vt inueniatur virũ, qui se ipsum coarguat, & factũ cõdẽnet suum? Rara ita, confessio de pctõ, rara pœnitentia, rara in hoibus verbi huius assertio. Repugnat enim natura, repugnat verecũdia. natura, quia omnes sub peccato, qui carnem gerit, culpæ obnoxius est. Ergo repugnat natura carnis & illecebra seculi, innocentiæ integritatique. Repugnat etiam verecundia, quia erubescit vnusquisque propriam culpam fateri, dum præsentia magis quàm futura cogitat. *Am. ep. 3. ad Simpli. cianum.*

v Fidelior factus est Petrus, postquàm fidem se perdidisse defleuit: atque ideo maiorem gratiam reperit, quàm amisit. *Ambr. in sermo. ad virgines.*

x Quando sic pœnites, vt tibi amarum sapiat in anima, quod ante dulce fuit in vita, & quod te priùs oblectabat in corpore, ipsum te cruciat in corde, iam tunc bene ingemiscis ad Deum. *Am. quodam ser.*

y Amaritudinem radicis dulcedo pomi comp *Hie. supẽ*

Mat. sup. illud Pœnitemini & credite euāg. etc.

compensat: pericula maris spe lucri delectant: dolorem medicinæ spes salutis mitigat. Qui desiderat nucleum, frāgit nucem, pœnitentiámque agit, qui vult æterno adhærere bono. Præconia Christi narrare possunt, qui ad palmam indulgentiæ meruerunt peruenire.

Hie. ī quo dam ser.

7. Apud Deum non tam valet mensura temporis, quàm doloris, non abstinētia cibōrum, quàm mortificatio vitiorū propter quod tempora pœnitentiæ pro fide & conuersatione pœnitentium abbreuianda præcipiuntur, & pro negligentia protelanda existimantur, quum pro quibusdam culpis modi pœnitentiæ sunt impositi.

Hie. ī epi. ad Susan.

ab Necessaria est pœnitentia, quæ aut æquet crimina, aut certè excedat.

Greg. mor.

ac Quum mentem Deus ingreditur, cōstat proculdubio, quòd mox pœnitentiæ gemitus sequatur, vt ei iam salubriter flere libeat, quæ prius in iniquitatibus fleenda iocunditate gaudebat: sed quò vberiùs culpa fletur, eò altiùs agnitio veritatis attingitur: quia ad videndum lumen internæ bonitatis polluta dudum conscientia, lachrymis baptizata renouatur.

Greg. ho. 20. super euangel.

ad Apud misericordię iudicē nec ille falax habebitur, q ad veritatē reuertitur, etiā postq̄ mēritur, quia omnipotēs Deus dum libenter nostram pœnitentiā susc̄pit, ipse iudicio, hoc quod errauimus, abscondit.

Greg. ho. 33. super euang.

ae Quot habuit in se oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. conuertit ad numerum virtutum, numerum criminum: vt totum seruiret Deo in pœnitentia, quicquid ex se Deum contempserat in culpa.

Greg. in mora.

af Qui mala, q̄ perpetrauit, insinuat sed fieri, quæ insinuarat, recusat, quasi subducta veste vulnus detegit, sed torpente mente medicamentum vulneri non apponit.

Gre. ī ps. 51.

ag Fit plerunque gratior Deo, amore ardens vita post culpam, quàm in securitate torpens innocentia.

Gre. ī quæ dam. ho.

ah Quum in graui peccato miser homo labitur: suadet ei diabolus, ne pœniteat, ne confiteatur, peccatū leue & modicū in corde affirmat: misericordiā prædicat, lōgum spatium vitæ promittit: permanere in peccato suggerit: vt sic in contemptum Dei, & desperationem sui inducat, & pereat.

Gre. super ill Mat. 3.

ai Vnusquisq; cōscientia cōuenitur, vt tō maiora querat bonorū lucra per pniam, quantò grauiora intulit damna per culpā.

Facite fru ctus pœ nit. dig.

ak Quē verè pœnitet, laborē pœnitētiæ abhorret sed qcqd sibi pro culpa, quam odit, iniungit, tacita cōscientia amplectit.

Gre. ī ho.

a Deus & si pœnitenti veniā spopondit, peccandi tamen crastinum non promisit.

ibidem.

Quid

Ber. i ser. quodam. am Quidnã maius miraculũ, quàm tot iuuenes, tot adolescentes, tot nobiles, vniuersi denique, quos hìc video, velut in carcere aperto tenentur sine vinculis: solo Dei timore cõfixi, quòd in tãta afflictione perseuerãt pœnitentiæ vltra virtutẽ humanam, supra naturam, contra cõsuetudinem.

Ibidem. an Equum indomitum flagella domãt, animam immitem contritio spiritus & assiduitas lachrymarum.

Ibidem. ao Nunc laudãdi tempus est, nunc purificationem patet esse necessariam: quoniam nemo mundus à sorde, nec infans, cuius vita est vnius dei super terram.

Bern. in epist. 72. ap Quid leuius onere pœnitẽtiæ, quod nõ solum nõ onerat, sed & portat omnem, cui importandum imponitur? Mirum opus naturæ: vnde grocesit materia, inde farcina leuigatur, & quantum crescit in massa, tantum decrescit in pondere.

Ber. i quodam ser. aq Qui perfectè senserit onus peccati & animæ læsionem, aut parum sentiet, aut ex toto non sentiet corporis pœnam, non reputabit, quo peccata nouerit deleri præterita, & caueri futura.

Ibidem. ar Fugite, inquit, de medio Babyloniæ, & saluate animas vestras, & volate ad ciuitates refugij: vbi positis & de præteritis agere pœnitentiã, & in præsenti obtinere gra-

tiã, & futurã gloriã fiducialiter præstolari. Nõ vos retardet conscientia, quia vbi peccata abundauerunt, superabundare consueuit & gratia: nec pœnitentię austeritas ipsa deterreat. Nec enim cõdignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriã, & præteritam eulpã, quæ remittitur, nec ad præsentis gratiã cõsolationis, quæ immittitur, nõ ad futurã gloriã quæ promittitur. Si verbis nõ crediris, operibus credite, exẽplis acquiescite plurimorum. currũt vndique peccatores ad pœnitentiã, & natura pariter & consuetudine delicati, nil credentibus impossibile, nil amantibus difficile, nil asperum mitibus, nil humilibus arduũ reperitur: quibus & gratia sit in auxilium, & obedienti deuotio lenit imperium.

af Si erramus paruã pœnitentiam imponendo, melius est de misericordia Deo rationem reddere, quàm de austeritate. vbi enim paterfamilias est largus dispensator, nõ debet esse auarus. & si Deus benignus, vt quid sacerdos austerus? *Chry. sup. il. Ma. 23. Omnia grauia.*

at Circa vitam tuam esto austerus, circa aliorum benignus, audiant te homines parua mandantem, & grauia facientem. *Ibidem.*

av Nunq̃ spernit Deus pœnitentiam, si syncerè & simpliciter offeratur, & si ad flammam quis perueniat malorum, & inde *Chr. in E. de repara tione lap.*

tamen velit reuerti ad virtutis viam, suscipit libenter & amplectitur. Non enim temporis longitudine, sed affectus synceritate pœnitudo pensatur.

Ibidem. a x Latro ille, qui pendebat in cruce, non eguit prolixitate temporis, vt ingressum paradisi mereretur: sed tantum ei spacij sufficit quantum expedi potuit, donec vnum posset proferre sermonem: ita vt intra vnū momentum temporis totius vitæ scelerib⁹ absolutus præcedere ad paradisum etiam apostolos mereretur.

Chry. ho. 32. super Mat. a y Non dolere quia peccaueris, magis indignari atque irasci facit Deū, quàm illud peccatum, quod ante perpetrauerat.

Chry. sup. ill. Matth. Alligant onera grauia. a z Tales sunt, qui graue pondus venientis ad pœnitentiā ponūt: quia dicūt, & non faciūt. & sic dum pœna pœnitētiæ fugitur, pœna peccati futura contemnitur. Si enim fascem super humeros adolescētis, quē non potest baiulare, posueris: necesse habet, vt aut fascem eiiciat, aut sub pondere cōfrangatur: sic & homini cui graue pondus pœnitentiæ imponis, necesse est, vt aut pœnitentiā reiiciat, aut suscipiens dum sustinere non potest, scandalizatus amplius peccet.

Ibidem. b a Clerici peccantes difficilè pœnitentiam agunt. erubescit enim aliquando ille reus, qui semper fuerat iudex. Non

b c Nō est graue cadere luctātem, sed iacere deiectum. Nō est pernitiosum in præcipio vulnerari: sed post vulnus acceptū desperatione curādi medelā vulneri denegare. Sæpe et athletas videmus post frequentes lapsus, & deiectiones plurimas, coronatos. militē quoq; scimus post multas fugas virū fortem fuisse, & vicisse victores. *Chr. Epi. ad Helio. monach.*

b d Sicut in præceptis medicinæ medicamentum quidem multas herbas recipit, quod ser. vnam autem dominantissimam: sic in pœnitentia eleemosyna dominantior & potentior est, & vniuersum ipsa conficit. *Chryso. in*

b e Qui aliquādo videt clericū citò pœnitentiā agentem, & si deprehensus humiliauerit semon ideò doler, quia peccauerit, sed cōfunditur, quia perdit gloriam suam. *Chry. sup. Matth.*

b f Pœnitentia est medicamentum vulneris, spes salutis, per quā peccatores saluantur, per quam Deus ad misericordiam prouocatur: quę nō tempore pensatur, sed profunditate luctus & lachrymarum. pœnitentia autem non mensium ac temporum curſu pœna pensatur, sed pœna, qua anima cruciatur, & mortificatur caro. *Isid. li. 1. de sum. bon.*

b g Iugum meū suaue est, & onus meū leue. Quid iugo Christi suauius? quid onere leuius? à scelere abstinere, bonum velle, omnes amare, nullum odisse, æterna cōsequi, *Isid. super Matth.*

præsentibus non capi, nolle inferre alteri, quod sibi perpeti sit molestum.

Hug. li. 3. de myste. eccles. b h Pœnitẽtia appellata quasi punitẽtia, eò, ꝙ ipse homo in se pœnitendo punit, quod malè admisit. Tria enim quæ sunt in percussione pectoris, idest pectus, sonus, & manus, significant, quod pœnitentia est de his, quæ mente, voce & opera peccauimus.

Cypri. de lau. pœni. b i O pœnitentia, quid de te noui reperiam? omnia ligata tu soluis, omnia clausa tu reseras, omnia aduersa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, omnia confusa tu leuigas, omnia desperata tu animas.

Cass. sup. psal. 6. b k Senario psalmorum personam pœnitentis aptauit, quia sexta die homo creatus, Christus pro peccatis crucifixus, in ipso die primus homo peccauit.

Cass. su. ill. psal. Pro nihilo salutes fac. b l Quid enim meruit latro vt sic paradisum velociter introiret? quid publicanus, qui repentè de templo absolutus exiuit? ipse dedit confessionis subitum votum, qui donauit, & præmium.

Pet. Chrysologus in quodã ser. b m Quis in seculo peccauit enormiter Paulo? quis in religione grauiùs Petro? tamen per pœnitentiã meruerunt adipisci nõ solum ministerium, sed etiã magisteriũ sanctitatis. memor igitur misericordiæ quã filio prodigo reuerenti pater euangelicus legitur impendisse, & illud: Nolite ergo

ergo ante tẽpus iudicare, quousque veniat Dominus, &c. nam multa sunt, quæ de iudicio Dei homines ignorant: quia fortasse quæ vos laudatis, ille reprehendet: & quæ vos reprehenditis, ille laudabit.

Vide etiã in ri. Abstinẽtia. m. n. o. r. x. Anima. p. Beatitudo. i. Caro. a. Cogitatio. g. Cõfessio & Contritio, & Conuersio, & Correctio. a c. a i. a m. c. a. Crux. p. Desperatio. g. h. k. l. Eleemosyna. a l. Error. i. Ira. a o. Lachryma. a. b. d. i. l. Meritum. p. Mundus. v. Oratio. p. Peccatũ. h. Pœna. d. Restitutio & Satisfactio & Tẽpus. f. Tribulatio. a k. Venia. a. b. h. r.

Perfectio.

Glossa. ALtior professio virtutis altiorem debet tenere viam viuendi.

Aug. in li. de perfec. iustitiæ. In plenitudine charitatis propriè præceptum illud impletur: diliges Dominum Deum &c. nã quũ adhuc est aliquid carnalis cõcupiscentiæ, quod cõcipiendo fræne-tur, nõ omnino ex tota aĩa diligitur Deus.

Ibidem. b Cur nam præcipitur homini ista perfectio cùm eam in hac vita nemo habeat? non enim rectè curritur, si quò currendum est, nesciatur: quomodo ergo sciretur, si nullis præceptis ostenderetur?

Hie. in ep. ad Theo. monachũ c Si vis perfectus esse, tu qui perfectũ te esse pollicitus es, quid aliud, q̃ perfectam sectatus es vitam? Perfectus autem seruus

Christi, nihil ꝑter Christū habet, aut si qd ꝑter Christū habet, perfectus nō est, cū se ꝑfecte Deo sit pollicitus, aut mētit⁹ est. Os aūt quod mētitur, occidit animā. Igitur vt cōcludā, si ꝑfectus es, cur bona paterna desi lerasti? si ꝑfectus nō es, Dominū fefelliſti.

Ibidem. d Vnde omnia &c. Nec hoc ad perfectionem ſufficit, niſi poſt contemptas diuitias Saluatorem ſequatur, ideſt relictis malis, faciat bona. Facilius enim ſæculus contemnitur quàm voluntas.

Hie. ī epi. ad Theo. e Hæc eſt in omnibus ſola perfectio, ſuę imperfectionis cognitio.

Gre. li. 4. dialogor. f Plerūq; hi, quos iā perfectos homines æſtimant, adhuc in oculis ſummi Opificis aliquid habent imperfectionis. Sic ſæpe imperiti homines nedum perfectè ſculptæ ſigilla conſpicimus: & iam quaſi perfecta laudamus, quæ tamen adhuc artifex conſiderat & limat: laudari iam audit, & tamen ea tandem meliorando non deſinit.

Gre. ī ho. g Tantò quiſque perfectus eſt, quantò perfectiùs ſentit dolores alienos.

Gre. ſu. il. Geneſ. 19. In monte ſaluum fac. h Mōs altitudinē virtutū ſignat, ad quē angelus hortatur: qui nō viderit ſe poſſe cōſcē dere, meli⁹ eſt, vt in Segor, id eſt in parua remaneat cōtentus laicali, & cōmuni vita, quā mōrem virtutis arripiat, & ad ſecularia redeat. Eſt ciuitas hæc iuxta &c. Iuxta

Iuxta dicitur & tamē ad ſalutem tuta: quia actiua vita eſt, nec à mūdi curis ex toto diſcreta, nec à gaudio æternæ ſalutis aliena.

i Onus oneri additur, & minus onerat, & ſic oneri grauiſsimo legis accedens quaſi driga euangelij, & auxit perfectionem, & minuit difficultatem. *Ber. ī quā dam epi.*

k Nemo perfectus eſt, qui perfectior eſſe non appetit, & eò perfectiorem quiſque ſe probat, quò ad maiorem tēdit perfectionē.

l Bonū acqrit gradū, qui bene miniſtrauerit: meliorē forte, q bene vacauerit deo: optimū autē, qui perfectus eſt in vtroq; *Ber. ī ſer.*

m Deo, à quo nos ſum⁹ facti, reddamus, nec dominari nobis, ea, quibus ſumus naturaliter præpoſiti, permittamus. dominetur vitijs ratio, ſubiiciatur corpus aīo, animus Deo, & impleta eſt tota hoīs perfectio: vt ſicut viuentia vita carentibus, ſenſibilia nō ſentiētibus, immortalia mortalib⁹ ratiocinādo præponimus: ita bene viuendo voluptuoſis vtilia, vtilibus honeſta, honeſtis ſancta, & ſanctis oīa perfecta præferamus. *Proſp. li. 3 de vita cō tem. plati.*

n Si vis perfectus eſſe &c. Ille, qui mutauit pro diuitijs paupertatem, vt fieret perfectus, non in ipſo tempore, quo tradidit bona ſua pauperibus, fiebat omnino perfectus, ſed ex illa die incepit ſpeculatio Dei adducere eum ad omnes virtutes. *Orig. ſup. il. Matt. 20. c.*

Cyp. epist. 5. de orat. dominica.

o Fiat voluntas tua. Voluntas Dei est, quã Christus & fecit, & docuit. humilitas in cõuersatione: stabilitas in fide: verecundia in verbis: in factis iustitia: in operibus misericordia: in moribus disciplina: iniuriam facere non nosse, & factam posse tolerare: cum fratribus pacem tenere: Deum toto corde diligere: amare in illo, quod pater est: timere, quod Dominus est. Christo nihil omnino præponere, quia nec nobis quicquam ille præposuit.

Abbas Moyses in collationibus patrũ collat. 5. Colla. 6.

p Ieiunia, vigiliæ, meditatio scripturarũ, nuditas ac priuatio omnium facultatum, non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt: quia non in ipsis consistit disciplinæ finis, sed per illa peruenitur ad finem.

q Sunt qui euangelicam perfectionem simulatè potiùs, quàm in veritate arripere volunt, eorum scilicet laudibus prouocati, qui vniuersis diuitiis mundi perfectam Christi præferunt nuditatem.

Abbas Io. in col. sua.

r Miserum est cuiuslibet artis ac studij disciplinam quempiã profiteri, & ad perfectionem eius minimè peruenire.

Cass. li. 4. epistolarum epistola 31.

s Ad finẽ debet perducere, quæ prudentũ intentio visa est suscepisse: quia sicut perfecta laudem pariunt, ita & vituperationem generant, quæ in mediis conatibus ægra deseruntur. Defectus enim rerũ, aut consilium

lium tibubare, aut vires arguit defuisse.

Vide etiam in tit. Anima. r. Cogitatio. d. Dolor. c. Error. b. c. Exemplum. a c. a d. a i. Fauor. b. Fortitudo. q. Iustitia. r. Laus. a c. Meritũ. c. Præsumptio. a. Relinquere. h. a. l. a m. Sacerdos. a e. Sanctitas. b. Scandalũ. a. Simplicitas. h. i. Christianus. a.

Periculum.

Aug. li. de singularitate clericorum.

a NImiũ præceps est, qui transire contendit, vbi conspexerit alium ceci disse. & vehementer infrænis est, cui non incutitur timor alio pereunte. Amator autem est salutis suæ, qui & vitat alienæ mortis incursum: & ipse est prouidus, qui sollicitus sit cladibus cæterorum.

Aug. ibid.

b Non quisquam sibi proponat & dicat: habere volo, quod vincam, hoc est dicere, viuere desidero, & volo sub ruina.

Bern quodam ser.

c Perichitatur castitas in deliciis, humilitas in diuitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.

Seneca in proverb.

d Bona turpitudo est, quæ periculũ vincat. cirius inuenitur periculũ, quàm contẽnatur, nisi quã periculũ sine periculo vincitur.

Vide etiã in tit. Cõfidentia. a. Misericordia. b. Mors. b. r. Mundus. r. Prælatio. b. y.

Perseuerantia.

Greg. li. 1. mor.

a INeassum bonum agitur, si ante vitæ terminũ deseratur: quia frustra velo-

citer currit, qui priusquam ad metas venerit, deficit.

Ber. s. qua dam epis. b Perseuerantia est vnica filia summi regis, finis virtutum, earúmque consummatio, totiúsque boni repositorium & virtus, sine qua nemo videbit Deum.

Ber. in epi sto. 129. c Absq; perseuerãtia nec qui pugnat, victorii, nec palmã victor eõse iuratur: vigor virũ, virtutũ consummatio est. Nutrix est ad meritũ, mediatrix ad præmium. soror est patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarũ nodus, vnanimitatis vinculum, sanctitatis propugnaculum. Tolle perseuerantiã, nec obsequium mercedé habet, nec beneficiũ gratiam, nec laudem fortitudo. Denique non qui inceperit, sed qui perseuerauerit vsque ad finem, hic saluus erit.

Ber. in 2. ser. ī vigi. d Bonã vitã ego puto, mala pati, & bona facere, & sic perseuerare vsq; ad mortem.

Petr. & Pau. apost. e Perseuerandum est, & assiduo studio orbur addendum, donec bona mens sit, & bona voluntas est.

Sen. epi. 1. f Turpe est cedere oneri, & luctari cum officio, quod semel recepisti. Non est vir fortis ac strenuus, qui laborem fugit, nec erescit illi animus ipsa rerum difficultate.

Ibidem. g Nihil est quod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura.

Sen. ep. 65. h In excelso est beata vita, sed perseuerantia penetrabilis.

Petitio.

a QVum aliquid aliquando tardius dat Deus, cõmendat dona, non negat. Desiderata diu dulciùs obtinentur, citò autem data vilescunt. Pete, quære, iusta: petendo & quærendo crescas, vt capias. Seruat tibi Deus, quod non vult citò dare, vt & tu discas magna magis desiderare.

Augus. de verbis do. cap. 1.

b Male vsurus eo, quod vult accipere, Deo potius miserãte non accipit. proinde si hæc ab illo petuntur, vnde homo læditur exauditus, magis metuendum est, ne quod posset non dare propitius, det iratus.

Augus. sup Io. c. 74. Quodcũque petieritis.

c Sæpe vox nostra eò perficitur, quò differtur. & quum superficietenus petitio negligitur, vota nostra altius in cogitationum radice solidantur: sicut & semina messium gelu pressa solidantur: & quò ad superficiem tardius exeunt, eò ad frugem multipliciora consurgunt.

Gre. libr. mo.

d Desideria vtique nostra dilatione extenduntur, vt proficiant, vt ad hoc quod perceptura sunt, conualescant. excitantur in certamine, vt maioribus cumulentur præmiis. In retributione labor protrahitur pugnæ, vt crescat corona victoriæ.

Gre. ibid.

e Quum is, qui displicet, ad interceden-dum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur.

Gre. s. pa sterali.

Isid lib.3. de sum.bo. f Non impetrat à Deo bonũ, quòd poscit, qui eius legi non obedit. Si enim id quod Deus præcepit, facimus, id quod petimus, sine dubio obtinebimus.

Chrys.sup Matt Petite et ac Hug.desã Eliu Vilho. Casi.sup Psal. Fac cũcer.tuo. &c. Cas. in quadã episto. g Petentis negligentia reprehenditur, vbi de dantis misericordia non dubitatur. h Supplicatio est, quando desiderium mentis cũ magna deuotione exprimitur. i Iustum est, vt iugiter rogetur, qui si non petatur, offenditur. k Honestius est rem negare: quàm longos terminos dare: quia minus decipitur, cui celeriter negatur, vnde res ad multam instantiam exhibita, cara videtur emptori.

Seneca. Ibidem. Sect.i proverb. m Qui timidè rogat, docet negare. n Nil petas quod negaturus fuisti, nil negabis quod peritturus fuisti. o Ingenuitatẽ lædes, cùm indignum roges. Negat sibi ipse, qui quod difficile est, petit. Petenti auoritas datur, quum creditur dominum præstare posse quod petitur.

Vide etiã in tit. A liutorium.k. Amicitia. b.d Beneficentia.a.p.Clericus.b. Contratio.h.diuitiæ.b.r. Munus.b. e. Oratio.b.a.

Philosophus.

Aug. li.2. de doctri. Christi. Aug.in li. a Si quæ vera philosophi dixerunt, ab eis sunt tanquã ab iniustis possessoribus vendicanda in vsum nostrum. b Non est religio à Philosophis quærenda, qui eadem sacra recipiebant cum populis, & de suorum deorum natura ac summo bono, diuersas contrariásque sententias in scholis personabant.

de vera religio. c Philosophi eò damnabilius colebant idòla, quòd illa quæ mendaciter agebant, sic agerent, vt cum populo veraciter agere existimarentur. Aug li. 6. de ciuitate Dei.

d Qui de mensa & vino regis noluerunt comedere, ne polluerentur, si sapientiam Danielis atque doctrinam Babyloniorum scirent esse peccatum, nunquàm acquiescerent discere, quod non licebat. Hie super Danielẽ.

e Res si quidem monstruosa est, Philosophus curialis: & dum vtrunq; esse affectat, neutrum est, eò quòd curia philosophiam excludit, & ineptias curiales philosophus vsquequaque non recipit. Chry. li.1. de nugis curialibus & vestigijs philosophorũ.

f Quicunq. scientiã contingere cupit, si relicta veritate artium, reliquis se impedire voluerit, materiam laboris, vt ita dicam, infinitam plurimámque inueniet, & fructũ exiguum: quapropter mihi videtur primùm operam dandam esse artibus, vbi fundamenta sunt omniũ. & pura simplexque veritas aperitur. & ideò errãt, qui relictis artibus, quasdam sibi scientias eligunt, in quibus se posse fieri perfectos putant. Hug.de sacra. li.3.

g In philosophis.n. fuit venerabilis ima- Hug.ibi.a

go virtutis, dū sine fide & dilectione virtutis substantia esse nō possit. & vtinam, inquit, inueniatur in nobis, q virtutis imaginem teneat. Quis enim vmbras virtutum induit, quibus videmus floruisse gentiles? Quis enim Themistoclis diligentiā, Frontonis grauitatē, Socratis continentiā, Fabricij fidē, pudicitiā Scipionis, longanimitatē Vlysis, Catonis pietatē imitatur? qui quasi quædā seculorū suorum sydera splenduerunt, tempora sua illustrantes? Sed quia Christū nō cognouerūt, in cogitationibus suis superbia tumescentes, vera humilitate carentes, humanam gloriam appetentes, & seipsos esse sapientes æstimantes & dicentes, stulti facti sunt ad Romanos.

Ibidē, & scribit Alexan. de naturis rerum.

h O felicia antiquorū tempora, in quibus ipsi imperatores mundū regentes seipsos philosophiæ dederunt vt patuit de Alexandro Macedone, de Iulio Cæsare, de Ptolemæo rege. Cuiuslibet enim regni gloria creuit in immensum, quandiu artium liberalium studia in ipso floruerunt. Victoria enim militiæ, & gloria, & philosophia simul creuerunt. Et meritò, quia philosophia vera docet iustè & rectè regnare. Per me enim reges regnant, ait Sapientia.

Cass. sup illud psal.

i Pisces fortassē philosophos vocat, qui huius mundi naturam erraticā curiositate pertractant. nam sicut illi posita fronte iti *Volucres* nera sibi resecant, pelagi inundatione con *coli & pi* fusatira & isti capite demisso venas rerum *sces ma* ratione humana assiduo labore perquirūt. *rit.*

Cass. sup psal. 70.

k Astrologiā sacrilegā summa intētio ne fugiamus, quam etiam nobilium philosophorum iudicia damnauerunt.

Cass. sup illud psal.

l Vbi se in Astrologiæ partem labilis error infuderit, & vitas mortalium decursu stellarū putauerit colligendas, tunc abomi nandi, tunc potius cæci, quum se æstimant *Appropin quāti sibi.* prænūtiare, quæ Creator nobis vtiliter decreuit abscondere.

Tul. in B. de vniuer salit.

m Philosophia est disciplina, omnium rerum diuinarum & humanarum rationes inuestigans.

Tull. ibid.

n O Philosophia dux vitæ, ô virtutis indagatrix expultrixq; vitiorū: tu inuentrix legū, tu magistra morū & disciplinę fuisti.

Aul. Gel. lib. 17.

o Epitet⁹ Philosoph⁹ aiebat, literas atq; doctrinas philosophiæ, cū in hominem falsum atq; degenerē tanquam in vas impurū atq; pollutū influxissent, veterari, mutari, corrūpi, & ruinā fieri. & inquit tandē, nonnullos pecuniæ cupidos, gloriæ illectos, libidinū seruos, vt cum qualitate pugnet oratio. Reprehensibile enim apud philosophos fuit, profiteri vitam philosophicā, & tamē non viuere secundum eam.

p Nom

Vid. lib. 2. Etymolo. p Nomen philosophi à Pythagora ortũ habuit, qui interrogatus quid profiteretur, verecundo nomine φιλόσοφος id est amatore sapiẽtiæ se esse respõdit. qũ sapientem proferi arrogantissimũ videbatur: ita deinceps posteris placuit, vt quãtumcunq; quis sibi vel aliis in sapientia excellere videretur, non nisi philosophus vocaretur.

Sene. epist. 24. q Nunquàm intantum conualescet nequitia, nunquam sic contra virtutes coniurabitur, vt non philosophiæ nomen venerabile & sacrum maneat.

Sene. epist. 37. r Tandiu liberalibus artibus immorandum est, quãdiu animus agere meliùs non potest. rudimenta sunt, non opera, sunt autem liberalia dicta, quia libero digna.

Se. epist. 18 t Sic discamus, vt quæ fuerunt verba, sint opa. Nullos autẽ peius mereri de omnib⁹ mortalib⁹ iudico, q̃ qui philosophiã, velut quoddã artificiũ venale discernunt: qui aliter viuunt, quàm viuendũ esse præcipiunt.

Ibidem. u Veriã quẽadmodũ vniuersa mũdi facies in conspectũ venit, ita philosophia toto no bis posit occurrere similimũ mundo spectaculum. profectò oẽs mortales in admiratione sui raperet, relictis his, quæ nunc magna magnorum ignorantia credimus.

Sene. epist. 20. x Facere docet philosophia, non dicere. & hoc exigit, vt ad legem suam quisque viuat, ne orationi vita dissentiat, vt verbis opera concordent.

y Hoc enim turpissimum est, quod nobis obiici solet: Verba philosophiæ, non operæ nostra tractare. *Sene. epist. 24.*

Vide etiam in tit. Curiositas. a b. a i. a l. a q. Doctrina. a m. Fides. l. Paupertas. a m. Relinquere. m. Studium. a m.

Pietas.

a PEnes Deũ nec pietas sine iustitia est, neque sine pietate iustitia, nec sine pietate cœlesti sensus, sine bonitate æquitas, sine æquitate bonitas non habetur. Virtutes si separatæ sunt, dilabuntur. Æquitas sine bonitate, fœuitia est, & iustitia sine pietate, crudelitas est. *Pe. Chrys. ser. 145. de Genera. Christi.*

b Pietas amica parentibus, grata Deo. dominum conciliat, necessitudines fouet: Dei cultura, merces parentum, filiorum stipendium. Pietas inquam, iustorum tribunal, egenorum portus, miserorum suffragium, indulgentia peccatorum. *Amb. sup. Beati immaculati.*

c Sæpe flectit humilitas, quod nec virtus potuit superare, nec ratio. *Am. de quadam epi.*

d Necessitudini generis diuinę religionis pietas antefertur. Nulla eñ merces Deo melior, q̃ ea, quæ habet pietatis munera. *Amb. li. de viduis.*

e Volens discipulus reuerti domũ, & suis omnia renuntiare, magistri voce prohibetur *Hie. epi. Ad Marc.*

betur.sepultura patri non datur,& pietatis genus est,impium esse pro domino.

Hie.¶epi. ad Paulū. f Clades in suos,pietas in Deū est.Nemo pietatē debet anteferre religioni.q amat filiū aut filiā super me,non est me dignus.

Ibidem. g Ordinate in me charitatem. In cantic.Rectus ordo est,post Deum,amare patrem & amicos.Si tamen necessitas venit, vt vtrunque seruari non possit, odium in suos,pietas est in Deum.

Gre.libr. xxx. h Ille bene agit,q̄ pia sunt,q̄ scit prius seruare q̄ iusta sunt:vt collatę in proximos ex uis misericordiæ de iustitiæ fonte ducātur.

Ibidem. i Sunt nōnulli,q pietatis suæ viscera tendere vsq; ad incognitos nesciunt, sed solūm quos per assiduitatē notitiæ didicerunt,nisi ferentur:apud quos plus familiaritas q̄ natura valet,dū quibusdā necessaria, nō quia homines,sed quia noti sunt,largiuntur.

Gre.ibid. k Beneficiū debet exhiberi per pietatē & bonū verbum tribui per humilitatem.

Gr.¶ qua dam ho. l Pensemus,si possumus,dispensationem superēx pietatis:stātibus,si ceciderint,minatus pœnam:lapsis verō,vt surgere appetant,promittit misericordiam.considerantes nanque quòd iustus est,nolite negligere peccata vestra.considerantes quòd pius est,nolite desperare.

Gre.libr. xxx. m Nulla est scientia,si vtilitatem pietatis non habet. & valde inutilis est pietas, si scientiæ discretione caret.

n O clementissima pietas, quæ non sua Ber ¶ quadam epi. desinit largiri beneficia,nō solum vbi nullum inuenit meritum,sed plurimū etiam, vbi totum videtur contrarium.

o Pietas est ex benignæ mentis dulcedine grata omnibus auxiliatrix, affectio, & diuini cultus religiosa deuotio. Hugo ¶ li. de claus. animæ.

p Hæc.n.est pfecta pietas,quæ antè, q̄ ſle Cass. li. 4. epist. ctatur precib⁹, nouit cōsiderare fatigatos.

q Pietas est, per quam sanguine iunctis patriæq; beneuolis officium, & diligens tribuitur cultus. Tullius in sua rhet.

r Eximia ciconiis inest pietas.nam quan tū temporis impenderunt fœtibus educandis,tātum & ipsæ à pullis inuicem aluntur. Solinus in li. de mirab. mun.

s Leonum clementiæ indicia multa sunt, prostratis parcūt, in viros potiùs, q̄ in fœminas sæuiūt,infantes nō,nisi magna fame perimunt,nec à misericordia superantur. Solin⁹ ibi.

Vide etiā in tit.Beneficentia.f. Charitas, m.Compassio. Deuotio,l. Eleemosyna,b. Misericordia.Relinquere.g.l. Potestas.

a ACrius diuitibus, quàm pauperib⁹ inuidet,& nō inopes,sed locuples inquierat infestatio sæua latronū. Plus duces & principes,q̄ milites ab hostib⁹ apetūtur in pugna,& violētiùs propulsantur Aug. li. de ciu. Dei.

ventis & turbinibus culmina quecũq; sunt altiora: ideò magnopere, quò plus cæteris vnusquisque pòt sciat esse sibi metuendum.

Aug. lib. 13. de trinit.

b Optandum est itaque, vt potestas non deretur nisi cõtra vitium: propter quę vincenda potêtes nolunt esse homines, & voluntate propter vincendos homines, vt quid hoc nisi vt verè victi, falsò vincant: nec lic sinatur potentiam planè optet vnusquisque atque apperat, vt potens sit in seipso, & minus modo valuerit sus seipsum pro seipso.

Greg. lib. 30. moral.

c Quamuis quolibet in loco positi, cogitando, loquendo, agendo peccemus, tamen per tria hæc animus efferæcius capitur, quum mũdi huius prosperitate subleuatur: nam quum præire potestate se cernos cõspicit, & quum autoritati vocis à nullo resistitur, lingua licẽtius per abrupta diffrænatur: quúmque facere quodlibet licet, iustè sibi omne æstimat licere quodlibet.

Greg. mor.

d Cogitatio si assiduè mentem excoquit, oẽm superbiæ tumorẽ premit, & potẽtiæ ceptam nõ honorẽ, sed onus æstimari facit.

Greg. ibi.

e Potestas namque quum habetur, timenda est ad veritatem, & dissimulanda propter timorem: quatenus qui vtitur, vt prodesse debeat, posse se nesciat.

Greg. lib.

f Tunc solũ potestas bene geritur, quum

nõ amando, sed timendo retinetur, quæ vt mora ministrari rectè valeat, oportet primum, vt hanc nõ cupiditas, sed necessitas imponat.

g Bona est ordine suo potentia, sed cum- Greg. ibi. fecta regentis indiget vita.

h Summũ in regiõ bonũ est, iustitiã colere Gregor. in reg. ac sua vnicuique iura seruare, & in subiectos nõ seruire, nõ sinere quòd potestatis est fieri, sed quod æquum est, custodire.

i Beatus Dauid ita erat in potestatẽ positus, Chry. li. tus, tanquã omnibus ipse esset subiectus, & de compũ in solio regali erat, vt vinctus in carcere, & Ilione cor & in purpura quasi in cilicio iacebat cinere dis. cõspersus & corde cõpunctus. Aula regalis erat ei tanquam eremi vastissima solitudo.

k Qui potestatem nõ cupit adipisci, nec Chr. ii sue ereptionẽ vtiq; ei⁹ veretur: atq; nõ metuẽs dialoge eã, tanquæ cum ea fiducia & libertate, quæ lib. 3. Christiano conuenit, exequetur. nam qui metuunt, & ne deponantur tremunt, amatam sustinent seruitutem, & quæ malis reddidit innumeris: atque tam Deum, quàm homines frequenter coguntur offendere.

l Sicut potentes potenter tormenta patiũ Chry. lib. tur, sic & iustitiæ præmiis fruẽtur pleniùs. de curia. & rectè se exercuerint potestatem: & tantam magis. in futuro præsubditis habebunt gloriam, quanta virtute eos, in magna delinquendi licentia, præcesserunt.

Chry. sup. Mat. c. 2. m Semper enim grandis potestas maiori timori subiecta est. sicut ramum arborum in excelso positarum, etiam si leuis aura flauerit monet: sic & sublimes in culmine dignitatum existentes, etiam leuis rūtij fama conturbat: humiles autē sicut in conualle plurimúmque in tranquillitate consistunt.

Leo papa in quadā epist. n Principatus quē aut seditio extorsit, aut ambitio occupauerit, etiam si moribus atque actibus non offenderit, in ipsius tamē initij sui exemplo est semper vitiosus: & difficile est, vt bono peragātur exitu, quę malo inchoata sunt principio.

Tullius in sua rhetor. p Potentia est ad sua cōseruanda, & alterius obtinenda, ideonearum rerū facultas.

Pet. Chrisologus in quodam ser. q Potentia Domini non minor est in regno potentissimo cōferendo, quàm in rudimento pauperis enertendo. Quis enim in Græcia potentior fuit Alexandro? ei tamē successisse legitur non suus, sed saltatricis filius, successorem Iulio Cæsari fecit adoptio, non natura. Cæsare e domus totius regnum, & regnandi breui periit memoria eorum, & ad inferos descendentes, quoniam à se scientiā Domini repulerūt, & ipsi repulsi fuerunt à Deo. Heredes, aut ignoti, aut extranei successerunt.

Boē. de cō sol. lib. 2. r Si ipsis dignitatibus ac potestatibus inesset aliquid naturalis ac proprij boni, nō

quàm pessimis prouenirent. Neque enim sibi solent aduersa sociari. natura respuit, vt cōtraria quæque iungātur. Itaq; cū pessimos plerūque dignitatibus fungi dubiū non sit, illud etiam liquet, natura sui bona non esse, quæ se pessimis hærere patiūtur.

Boē de cō sola. lib. 4. s Infeliciores esse necesse est malos, cupita quū perfecerint, quàm si ea, quæ cupiunt, implere non possent. Nam si miserum est voluisse praua, potuisse, miserius est.

Seneca de clementia ad Neronē. t Princeps debet esse sermone affabilis, accessu facilis, vultu quo maximè populos demulceat, amabilis, æquis propensus, iniquis acerbus. Talis, inquit, à tota ciuitate amatur, defenditur, colitur. hic princeps beneficio suo tutus nil præsidiis eget, arma, ornamenta animi pro se habet.

Sen. lib. de moribus. x Regnantibus multò peius periculum est, quàm his qui iusticantur. his enim singuli timent, illi vniuersi.

Ibidem. Plato cùm vidisset Dionysium tyrannum corporis sui custodibus septum, quid tantum mali, ait, fecisti, vt ita à multis custodiaris?

Vide etiam in ti. Ambitio & Apostoli. c. a. Diuitiæ, c. f. Electio, c. e. f. n. Exactio & Excōmunicatio, b. Explū, a. c. Hypocrisis, b. c. Prælatio, y. Rapina, c. d. Regimen. e. y. a f. Stultitia, a. Superbia, a. d. Voluntas, a. q.

Aug. li. de prædestinatione sanctor.

a PRædestinatio, est diuinę voluntatis per gratiam electio.

b Sicut tu memoria tua, non cogis facta esse, quæ præterierunt, sic Deus præscientia sua non cogit facienda, quæ sunt futura.

Aug. li. 3. de li. arb.

c Prædestinatorũ ita certus est numerus, vt nec addatur eis quisquam, nec minuatur ex eis. Tenes ergo, quod habes, ne alius accipiat coronã tuam. Si enim alius nõ est accepturus, nisi iste perdiderit, certe est numerus.

Aug. de prædestinatione sanctor.

Aug. li de prædesti. sanctor.

d Prędestinatio Dei multis est causa standi, nemini est causa labendi.

Aug. li. 3. de li. arb.

e Sicut tu quædã, quæ fecisti, meministi, nec tamen, quæ meministi, omnia fecisti: ita Deus omnia, quorum ipse est actor, præscit: nec tamen omnium, quæ præscit, ipse actor est. quorum autẽ non est malus actor, iustus est vltor.

Aug. sup. Ioan. ho. 53.

f Nemo venit nisi tractus. quare illũ trahat, & illum nõ trahat, noli velle iudicare, si nõ vis errare. Semel accipe & intelligere. Non tũ traheris tora, vt traharis. Ramũ vides ostendis oui, & trahis illã. Nuces puero demõstrantur & trahitur. & quò currit, trahitur. amando trahitur, siue lęsione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur.

Grego. in dialog.

g Præscientia est vnãquanque rem antè quàm veniat videre, & id, quod futurũ est, priusq

priusquàm præsens sit, præuidere.

Grego. hõ. 1. in Ezech.

h Obtineri nequaquam possunt, quæ prædestinata nõ fuerant: sed ea, quæ sancti viri orando efficiunt: ita prædestinata sunt, vt precibus obtineant. nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, vt ad hoc electi ex labore perueniant: quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare.

Grego. in moral.

i Præfixi dies singulis ab æterna Dei præscientia, nec augeri pñt, nec minui: nisi cõtingat, vt ita præfiniantur, vt aut optimis operibus longiores fiãt, aut pessimis breuiores.

Orig. sup. illud Matth. 22.

k Prouidentia Dei ita omnia disposuit, vt nihil otiosum remanserit. Malitiã non fecit, cum tamen ab aliis inuentam prohibere posuit, non prohibet. Si enim malitia non esset, virtus contrarium non haberet, nec gẽus domini cãtra Basilium.

Stetit ante clarescceret, nec examinatio fieret, nõ probata verò, nec examinata, virtus esset.

l Tolle malitiã fratrũ Ioseph & inuidiã, simul perimes dispensationẽ Dei, & quę in Aegypto pro salute oĩm gentiũ gesta sunt. Si Ioseph nõ vẽditur, somniũ Pharaonis nõ exponitur, nemo frumẽta in Aegypto congregabit: peribit Aegyptus & finitimæ regiones, & ipse Israël, & semẽ ei' quærẽs panẽ, Aegyptũ nõ ingreditur, nec egredietur

Orig. ibi.

in mirabilibus Dei, nec fient virtutes, quas fecit per Moysen & Aaron: nemo mare rubrum ficco pede transibit, nō dabitur manna, neque aqua de petra, nec lex in monte Sinai, terrā promissionis nullus intrabit.

Origi. ibi. m Tolle regis Balaac malitiam, & nusquam erunt prophetæ Balaā. aufer malitiā Iudæ, & proditionē auferes pariter & crucē Xpi & passionē. Si nō fuisset mors Christi, nec resurrectio eius, nec aliquis primogenitus ex mortuis, nec spes resurrectionis.

Ibidem. n Tolle astutias diaboli, nec erit corona victoriæ legitimè certāti: si desint obsistentes, non erunt agones, nec victoribus munera parantur. Nos, solùm ergo bonis vtitur Deus ad opus bonum, sed etiam malis. Sunt vasa ad honorem, sunt ad contumeliam, vtraque tamen necessaria.

Cas. sup. psal. 79. o Persecutionibus crebris vtitur, vt eitō præ destinatorum numerus impleatur.

Vide etiā in tit. Ingratitudo, c. Homo, f. g. Malitia, a. Pœnitentia, d. Remuneratio, d.

Prædicatio.

Augu. super Ioan. a Sic debet esse sermo Dei fidelibus, tanquam piscī hamus. tūc capit, quādo capitur, & reti & hamo piscatur perfectus, sed reti turba concluditur, hamo singularis eligitur.

Augu. de b In doctrina, sacræ scripturæ autoritatē debet

debet episcopus præferre, nō secularium lite rarum peritiam ostētare. Nō enim episcopi est officium, Grammaticam exponere, nec laudes Iouis personent ora pontificis. *vita clerī.*

c Frequenter in longum protractus sermo, caret intelligentia. *Augu. de doc. Chriſtiana.*

d Ad panē vētris cū labore puenitur, quā tō magis ad panem mētis statis, & auditis? *Augu. super Ioan.*

Laborat ne moriat homo moriturus, & nō laborat ne peccet homo in ęternū victur⁹?

e Eos dicit Dominus furari verba sua, qui boni volunt videri, loquēdo quæ Dei sunt, cūm mali sint, faciendo quæ sua sunt. *Augu. de doc. Chriſtiana.*

f Prædicator laboret, vt intelligenter, vt libenter, vt obedienter audiatur. & hoc se posse magis pietate orationum, quàm oratoris facultate nō dubitet, vt orando pro se ac pro illis, quos est allocutur⁹, sit pri⁹ orator, antequàm doctor, & ipsa hora accedēs priùs, quàm exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam sitiētem, vt ructet quod biberit, vel quod impleuerit fundat. *Aug. de doctri. Chriſtiana. Ambr. super Lucam.*

g Aperi os tuum, sed priùs vt aperiat⁹ implora. Vita enim verbū erigit, & acquirit, sermo enim sine vita, non est Dei sermo. *Ambr. super illud 1. ad Corint. 4.*

i Liberè enim & sine adulatione veritatem prædicantes, & gesta prauæ vitæ arguentes gratiā non habent apud homines. *Vos nobiles, & nos ignobiles.*

k Qualis debet esse, q euangelizat regnū *Amb. sup.*

Vid. Luc. Dei, præceptis euangelicis designatur. hoc
10. *Nihil* est, vt subsidij secularis adminicula non re-
tuleritis & quæ fideique totus Deo inhærés putet, quo-
via &c. minus ista reqrat, magis posse suppetere.
Hie. super l Ois doctor, qui aut ieiunatē scripturarū
illud Vinū per quā potest audiētes corrigere, vertit ad
tuū misti gratiam, & ita loquitur, vt nō corrigat, sed
est aqua. delectet audientes, vinum sanctarum scri-
pturarū violat, atque suo corrumpit sensu.

Hie. super m Qui speculator Dei futurus est, multo
Exe. lib. 1. tempore debet quiescere, & dolere ea, quæ
videt: nihilque habere in conscientia, quod
in aliis correctorus est.

Hie. ibi. Si n Magnū discrimen est. Dei tacere sermo
dicēte me nes ob triplicē causam, vel propter timorē,
ad impiū. vel propter pigritiā, vel propter adulationē.

Hie. super o Notandū est, q dicūtur verba sapientū
illud ecc. pungere, non palpare, nec molli manu at-
Verba sa- trahere lachrymam, sed errantibus tardis
pientum pœnitentiæ dolores & vulnus infigere. Si
quasi stimu- cui igit sermo nō pūgit, sed oblectationē
li. facit audiētibus, iste sermo nō est sapien-

Hie. ī epi. p Delicata doctrina est pugnāti ictus di-
ad Nepot. ctare de muro, & cum ipse vnguentis delibutus sit, cruentō militē accusare libidinis.

Hie. ī ep. eadem. q Non cōfundant opera sermonē tuum,
ne quum in ecclesia loqueris, tacitus quili-
bet respondeat: cur ergo que dicis, ipse non
facis? Delicatus magister est, qui pleno ventre

ventre de ieiuniis disputat, accusare anari-
tiam & latro potest: sacerdotis Christi os,
mens manúsque concordent.

Ibidem. r Sermo presbyteri nisi lectiōe scriptura
rū cōdiamur, verba volair celeritate dicēdi.

Hie. ī epi. ad Nepot. s Omne quod non ædificat audientes, in periculum vertitur audientium.

Ibidem. t Si iniquitas bene dispensata vertitur in iustitiam, quantò magis sermo diuinus in quo nulla est iniquitas, qui apostolis est creditus, si bene fuerit dispensatus, dispensatores suos leuabit ad cœlum?

Ibidem. v Vt lixiuium per cinerem humidum fluens, lauat & non lauatur: ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lauat à sorde peccatorum.

Gregor. in moral. expo. illud Iob. Si fru- x Fructus etenim terræ absq; pecunia colere, est ex ecclesia quidē sumptus accipere, sed eidē ecclesiæ prædicationis prætiū nō præbere. Terræ igitur fructū absque pecunia comedit, qui ecclesiæ cōmoda ad *nenti illud* vsum corporis percipit, sed exhortationis ministerium non impendit. Quid ad hoc *abs q; pec.* nos pastores dicimus? qui adventū districti iudicis præcurrentes, officium quidem prædicationis suscepimus, sed alimēta ecclesiastica nutrì manducamus? exigimus quod nostro debetur corpori, sed non impēdimus quod subiectorum debemus cordi.

Vita

Greg.sup Exe.ho.3. y Vita prælicantium sonat & ardet: ardet desiderio, sonat verbo. Aes ergo candēs est prelicatio accensa, sed de candenti ære scintillæ prodeūt: quia de eorum exhortationibus verba flammātia ad aures audientium procedunt. Rectè ergo prelicatorum verba scintillæ appellata sunt: quia eos, quos in corde tetigerint, incendunt.

Gre. ibid. hom.10. z Sermo dulcedinem non habet, quem vita reproba infra conscientiam remordet. vnde necesse est, vt qui verba Dei loquitur, priùs studeat scire qualiter viuat, vt pòst ex vitā colligat, quæ & qualiter dicat.

Ibidem. a b Ad prædicandum nanque plus conscientia sancti amoris ædificat, quàm exercitatio sermonis. Qui enim vitā suam interiùs pensat, & exemplo suo foris admonendo alios ædificat, quasi in corde linguæ calamum tingit in eo, quod manu verbi proximis exteriùs scribit.

Gre.hom. 11.super Exe. a c Ille sermo ab audiente libenter accipitur, qui à prædicante cū cōpassione animi profertur. Ille loqui veraciter nouit, qui priùs benefacere didicit: & tunc verbi semen germinat, quando hoc in audientis

Ibi. Nasus tuus sicut turris Libani. pectore pietas prædicantis rigat.

a d Prædicatoris vita semper in alto debet fixa permanere, vt more narium discernat fœtores vitiorum odoréſque virtutum.

Nihil

ae Nihil spiritu sanctus adiit cordi aut liē- Greg. tis, otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo 30. super docenti homini tribuat, id ex ore docentis euāg. lia. intelligit: quia nihil intus ait qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat.

af Perditūcile negotiū est in multitudine Gre. Naz. permista atque diuersa, vbi ætas & in- zanzenus stitutio varia est, de talibus disputārem, & in apole velut multarum chordarum quandam cy- ge. tharam ferientem, inuenire, & proferre aptum ad omnes predicationis verbum, & ita velut plectrum singulis admouere, vt nusquam sonus offendat auditum.

ag Mundari priùs oportet, & sic alios Ibidem. mundare: sapientem priùs fieri, & sic alios facere sapientes: lumen fieri, & sic alios illuminare: ad Deum accedere: & alios ad Deum adducere: sanctificari, & ita sanctificare: manus habere rectas, & sic indigentibus porrigere manum.

ah Lex ipsis prædicatoribꝰ imposita est, Greg. in vt ipsi viuendo illuminent, quæ loquendo mo. & in suadere festinant. nam loquendi autoritas past. perditur, quando vox opere nō adiuuatur.

ai Non debet prædicator infirmis insi- Greg. in nuare cuncta, quæ sentit, nec debet prædi- mo. care rudibus quanta cognoscit.

ak Vt lōgè ante nos reuerēdæ memoriæ Gre 1 mo. Gregorius Nazanzenus edocuit, non vna et in past.

& ea

Greg. Exc

& eadem exhortatio cūctis congruit, quia nec cunctos par morū qualitas adstringit. Sæpe namque alijs officiunt, quæ alijs prosunt. qa plerunq; herbę, quæ alia nutriunt, alia occidunt: & leuis sibilus equos mitigat, & carulos instigat, & medicamentum quod hūc morbū mitigat, alteri vires iungit: & pastus, qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audiētium formari debet sermo doctorum, vt sua singulis congruāt, & tamen à communis ædificationis arte nusquam recedat.

Ibidem. a l Ille vberes fructus prædicationis colligit, qui semina bonæ operationis præmittit: nam loquendi autoritas perditur quando vox operę non adiuuatur.

Ibidem. a m Vbi conscientiā mordet reatus crīminis, linguam ligat timor confusionis.

Ibidem. a n Ille laudabiliter spicula emittit, qui priūs quàm feriat, conspicit. malè nanque arcus validi cornua stringit, qui sagittam fortiter dirigens nescit quem ferit.

Ibidem. a o Qui ad veræ prædicationis verba sparat, necesse est, vt causārū origines à scris paginis sumat: vt omne, qd loquit, ad dīuinæ autoritatis fundamentum reducat, atque in eo ædificiū suę locutionis firmet.

Ibidem. a q Si negligis implere quod doces, aliis messem seminas, & ipse à frumenti parti-

cipatione ieiunas.

ar Ne quaquam debent homines in ætate infirma prædicare: quia sermo doctrinæ non suppetit nisi in perfecta ætate. Redemptor noster cum cœli sit conditor, & angelorum doctor, ante triennale tempus in terra magister noluit fieri hominum, vt videlicet præcipitatis vim saluberrimi timoris infunderet, cùm ipse etiam qui labi non posset, perfectæ vitæ gratiam non nisi perfecta ætate prædicaret.

Greg. sup. Ezechiel. homil.

as Videāt, quos à prædicationis officio ætas vel imperfectio prohibet, & tamen præcipitatio mouet, & ne cum intempestiuè arripiant, quod non valent, perdant illud quod tempestiuè aliquoties implere possent. nā & pulli auium, si ante pennarū perfectionem volare appetāt, vnde in alta ire cupiūt, inde in ima cadunt: sic & concepta sobolem, si prius quā formetur, fœmina profert, nō tā domū, quā tumulum replet.

Greg. Greg. in quadā hom.

at Prædicatores boni & honorem propter adulationem fugiunt, & honorari tamen propter imitationem volunt.

Greg. I. pa.

au Prædicator tātò districtus in paupertatis relationem feriat, quantò eum nunc illa mundi paupertas inclinat: & tantò lenius humilitatem diuitium muleeat: quantò eos nunc abundantia, quæ subleuat, exaltat.

Grego. 3. mo. in ill. Iob. 29. Stillabat eloquium meum.

a x Debet subtiliter is q docet prospicere, ne plus audeat, quàm ab audiente capitur. Prædicare debet ad infirmitatem audientium, semetipsum contrahendo descendere, ne dum paruis sublimia, & ideirco non profutura loquitur, se magis cuiret ostendere quàm auditoribus prodesse.

Grego. in quadrilo.

a y Dispensanda est prædicatio pro loco & tempore, & locorũ capacitate, quæ si rara fuerit, non sufficit: si assidua, vilescit.

Ibidem.

a z Ad regnũ æternæ beatitudinis peruenire nõ valet, qui non vult opere implere, quod docet. nam cuius vita despicitur, restat, vt eius prædicatio contemnatur.

Gre. in fine past. loquens de seipso.

b a Vsurpaui mihi cotis officiũ, quæ ferrum reddit acutũ, cũ sit inutilis ad secandũ. pulchrũ depinxi hominem pictor fœdus: aliósque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor.

Chrys. de laud. Paul. lib. 6.

b c Qui prædicationis suscipit officium, non oportet mollem quendam esse atque resolutum, sed fortem & per cuncta robustum: nec enim saltem attingere quis quidem debet præclari huius muneris functionem, nisi paratus sit milies animam suam in mortem tradere atque discrimina.

Orig. sup. Leuiticũ, hom. 39.

b d Sicut cibis & delitiis caro, sic spiritus verbis diuinis cõualescit, nutrimenta igitur spiritus sunt diuina lectio, oratione assi-

assiduæ, sermo doctrinæ: his alitur cibis, his conualescit, his actor efficitur.

b e Fides ex auditu, auditus autẽ per verbum Dei, dicit apostolus. Si ergo quilibet sine prædicante non audit, sine auditu non credit, sine fide nõ intelligit, sine intellectu bene non agit: verbum Dei prædicandum est, vt audiens credat, credens intelligat, & intelligens bonum opus perseuerãter exerceat: quoniam potentes vti libero voluntatis arbitrio, nec opera sine fide, nec sine operibus fides sola iustificat. Prosp. li. 1. de vita cõtempl.

b f Prædicator nõ in verborum splendorem, sed in operum virtute totã prædicandi fiduciam ponat: non vocibus delectetur populi clamantis, sed fletibus, nec plausum à populo studeat expectare. Si gemitum lachrymásque, quas vult à suis auditoribus fundi, ipse primitus fundat, & sic eos compunctione sui cordis accendat. Ibidem.

b g Solent mercatores duabus mensuris vtriq; quãdoque vna, qua vẽdentes sua distribuit, quæ minor est: altera verò, qua emẽtes aliena recipiunt, sed hæc maior est, ma- Hug. li. 2. de claus. animæ.
iorem sibi, minorem proximo: sic quidam prælati auaritiæ, & voluptatis mensura vtentes, animæ parcitatis vasculo subiectis ministrant. ipsi autem pleno superfluitatis modio, parcitatem prædicant sub-

iectis, sed ipū voluptatem sequuntur.

Sedo quadam epi. b h Ad rem moueatis, non ad verba cōposita: nam oratio eius qui veritati operā dat, incomposita debet esse & simplex.

Sen. li. de moribus. b i Oratorem te puta, si tibi ipsi ante omnes, quod oportet, persuaseris. nihil enim turpius est, quàm quæ obiicitur, in obiiciente cognosci passionem.

Se. ep. 24. b k Hæc ut propositi nostri summa: Quod sentimus, loquamur: quod loquimur sentiamus: cōcordet sermo cum vita.

Sen. de li. moribus. b l Facilimè bono fruēris, si euitaueris quæ vituperas, si bene te instruxeris. Pudeat te deteriora facere, quàm persuaueris. Alteri ignoscito, tibi ipsi nunquàm.

Vide et in ti. Adulatio. o. Amor. a f. Angelus. e f. apostoli. k. m. auditor. e. confessio. p. cōfidentia. e. cōsilium. a c. cōtēplatio. h. l. conuersatio. x. correctio, a p. detractio. o. doctrina. eloquentia. b. g. excusatio. g. exemplū. f. fabula. g. gloria vana. e. gratia. r. honor. h. hospitalitas. f. lachryma. e. magister. l. misericordia. g. philosophia. r. x. y. prælatio. m. a f. a m. b c. e g. c h. c i. sacerdos. a f. scriptura. f. verbū. veritas. y. z.

Prælatio.

Aug. li. de pasto. a QVicunque ita præpositus est, vt in eo, quòd præpositus sit, gaudeat, & honorem suum quærat, & commoda sua solum respiciat, se pascit, non oues. Si

b Si multas oues errare foris plangimus, væ quorum humeris & lateribus, & cuibus. coronibus factum est. Aug. li. de

c Diligendus est pastor, tolerandus est mercenarius: sed cauendus est latro. Aug. li. de ver. dom. in quo dam ser.

d Nihil est in hac vitā facilius, maximè hoc tempore & latius, & hominibus acceptabilius, episcopi aut presbyteri officio. sed si perfunctorie atque adulatorie res agatur, nihil apud Deum miserius.

e Nihil est in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, laboriosius, & periculosius episcopi aut presbyteri officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo miniterur, quo noster imperator iubet. Ibidem.

f Qui episcopatū desiderat, bonum opus desiderat. Apostolus exponere voluit, quid sit episcopatus, qa nomē operis est, nō honoris. ἐπίσκοπος quidem intentio est. ergo episcopum, si velimus superintendere, dicere possumus, vt intelligat se episcopum non esse, qui præesse dilexerit, non prodesse. Am. li. 19. de ci. Dei.

g Honor & sublimitas episcopalis nullis poterit cōparationibus adæquari. si regum fulgori cōpares, & principum diademati, longe erit id inferi⁹, quā si plūbi metallū auri fulgorē cōpares. quippe cū videas regū colla & principū submitti genib⁹ facer dotum, & deosculata eorū dextra, oratio- Am. li. 1. de fuga pastor.

nibus eorum se credunt communiri.

Ibidem. n Nihil in hoc seculo excellētiꝰ sacerdotibus, nihil sublimiꝰ episcopis reperiri pōt, vt quū dignitatem eorū oculis demonstramus, digne noscamꝰ, qd sumus, & qd sumus professione: actiōe potiùs, q̄ noīe demōstremus, vt nomē cōgruat actioni, & actio respondeat nomini: ne sit honor sublimis, & vita proclivis, ne sit deifica professio, & illicita actio, ne sit religiosus amictus, & irreligiosus affectus, ne sit gradus excelsus, & deformis excessus, ne locutionē simulemus colūbinā, & mentem habeamus caninam, ne professionem monstremus ouinā, & ferocitatem habeamus lupinam, ne digne nobis respōdeatur à Domino per prophetam: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.

Ibidem. i Sicut senatorem chlamys ornat, sicut agricultura rusticū, sicut barbarū arma, sic aut nautā nauigationis peritia, & singulos quosque opifices operis sui qualitas ipsos demonstrat actores, sic epm non aliter nisi epalis operatio designat: vt ex bono opere magis, q̄ ex professione noscatur plus meritis esse episcopꝰ, quā q̄ nomine vocitetur.

Ibidem. k Sicut leuius est de plano corruere, sic grauius est, q̄ de sublimi ceciderit dignitate: quia ruina, quæ de alto sit grauiori casu colli-

colliditur. Honor quidē epalis corā hominibus pclarus est: sed si ruinā sustineat, dolor magnꝰ est: minā quātò præ cæteris gradus epalis altior est, tātò, si per negligētiā dilabitur, ruina grauior est. Nō. n. est tāti gaudij excelsa tenere, quāti meroris est de excelsis corruere. Nec constat tātam gloriā seq victoriā, quantā ignominiā post ruinā.

l Magna sublimitas magnā debet habere cautelam: honor grādis grandiori debet solicitudine circumuallari. Cui plus creditur, plus ab eo exigit, sicut scriptū est. Sciēti lēgem & non facienti, peccatū est grande, & seruus sciēs voluntatem domini sui, si non fecerit eam, vapulabit multum. *Amb. ibi.*

Ibidem. m Sic polleat epūs sapiētia, vt nō solū sibi creditū populū sufficienter doceat, verūm etiā cūctarū hæresum quærat cōditiones à catholica repellere ecclesia, ne sua imperitia imperitos minimè doceat, & huiusmodi casu præuento eueniat illi, quod scriptū est: Si cæcus cæco ducatū præbet, ambo in foueam cadunt: qui verò talem se, vt diximus, esse ignorat, sacerdotiū minime apperat, nec locum alterius vsurpare præsumat, præsertim illius, qui fulgore suæ sapientiæ populorū potest corda illustrare.

n Non linguā ad cōuitiū relaxet epūs, ne per eandem linguā, per quam laudes refert *ill. apostol.* *Amb. sup.*

Non litigiosum. Deo & diuina libat sacrificia, litiū venena proferat: quia nō decet de ore episcopi benedictionē simul & maledictionē egredi, ne per eādē linguā, qua Deus laudatur, homo maledicatur, quia non potest de vno fonte dulcem & amaram producere aquā.

Hie. su. il. Siquis epi scopatum desiderat. o Opus naturæ, non dignitatem, laborem, non delitias, nō crescere fastigio, sed humilitate decrescere, vt fiat seruus & minister hominum propter Christū, vt intermissa Rachelis decora facie, intret ad Liā oculis lippam, de monte cum Moyse descendat ad campos, id est, de otio contemplationis, ad laborem actionis.

Hie. ibid. p Tanta debet esse conuersatio & eruditio Pontificis, vt omnes motus & gressus & vniuersa eius opera notabilia sint. Veritatem mente concipiat, & eam toto habitu resonet & ornatu, vt quicquid agit, quicquid loquitur, doctrina sit populorum.

Hiero. in quadā ep. q Quidam non quærunt eos in ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscunt ecclesiæ prodesse: sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus maiorum quispiam roguerit, & vt deteriora taceam, qui vt clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Ibidem. r Apud viros bonos indigna ipsa sit dignitas, quam multi indigni possident. Frustrà enim se iactat habere dignitatem, cuius non exhibet operationem.

s Talis debet esse dispensatio regiminis, vt is qui præest, ea se circa subditos mēsura moderet, quatenus arridēs timeri debeat, & iratus amari, vt eū nec nimia lętitia vilē reddat, aut īmoderata seueritas odiosum. Greg. 3. mo.

t Miscenda est lenitas seueritati, faciēdo quoddam ex vtroq; temperamentum: vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Greg. ibi

hoc nimirum illa tabernaculi arca significat, in qua cū tabulis virga simul & manna erat: quia cùm scripturæ sacræ scientia in boni rectoris sit pectore, sit virga discretionis, sit manna dulcedinis.

v Hinc Dauid ait: Virga tua & baculus tuus &c. Virga enim percimur, & baculo sustentamur. Sit ergo discretio virgæ, quæ feriat, sit & cōsolatio baculi, quæ sustēret. Ibidem.

x Moyses sic amant eos, q̄bus præfuit, vt pro eis nec sibi parceret: & tū delinquētes sic persecutus est, quos amauit, vt eos etiā Domino parcēre prosterneret. vtrobiq; legatus fortis, vtrobiq; mediator admirabilis: causām populi apud Deum precib⁹, causam Dei apud populum gaudijs allegauit. Ibidem.

y Subtilissima ars viuēdi est culmē rere, & gloriā reprimere, esse q̄s in potētia, Grego. in mo.

sed potentem se esse nescire, ad largiēda do
na potentē se agnoscere, ad repetenda no-
xia omne quod potenter valet ignorare.

Gr. ho. 11. sup Ezec. Fili homi nis speculatorē dedi.

z Quisquis populi speculator ponitur, in alto debet stare per vitam, vt possit prospicere per prouidentiam.

a b Vbi subiectus ex sua culpa moritur, ibi is, qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur.

Gre. ibid. Gr. ī pas.

a c Tunc fuit laudabile episcopatū quęrere, quando per hunc quandocunque dubium non erat ad supplicia peruenire.

Gre. in registro.

a d Sicut is, qui inuitatus renuit, quæstus refugit, sacris est altaribus admouendus: sic qui vltrò ambit, vel importunè se ingerit, est proculdubiò repellendus.

Gre. ibid.

a e Deiecisti eos, cùm alleuarentur. quū alleuatur, deiicitur, qui honoribus prosecit, & moribus cadit.

Gr. ho. 7. super Dignus operarij mer. &c.

a f Quid nos, ô pastores, agimus, quādo mercedē cōsequimur, & tñ operarii nequa quā sumus? Fructus qppe sanctæ ecclesię in stipēdio quotidiano pcipimus, sed tamē ꝑ æterna ecclesia minimè in prædicatiōe laboramus. Pēsemus cui⁹ dānationis sit sine labore hinc pcipere mercedē laboris. Ecce ex oblatione fideliū viuimus: sed quid pro animabus fideliū laboramus? Illa in nostrū stipendiū sumimus, quæ pro redimendis pec

peccatis suis fideles obtulerūt. nec tñ contra peccata eadem, vel orationis studio vel prædicationis, vt dignum est, insudamus.

Gre. super Ezech. iacear, quàm

a g Tolerabilius Deo est, vt in infirmitate quis atque ignorātia cum humilitate cum elatione alta cōprehendat. Quantò quisque hic altius erigitur, tantò curis grauioribus oneratur, eisque ipsis populis mente & cogitatione supponitur, quibus præponitur dignitate.

Gre. ī mo. rali bus.

a h Malè se rectum putet, qui regulam summæ rectitudinis ignorat. nō debet hominum ducatum susc ipere, qui nescit homines bene viuendo præire, ne qui ad hoc eligitur, vt aliorum culpas corrigat, quæ & resecare debuit, ipse committat.

Gr. ī pas. & in mo

a i Locus regiminis cū regēdus offertur, in se prius ne esse est, vt quisque discutiat, si loco vita congruit, si ab onere actio non dissentiat, ne iustus omniū rector, eo pòst in tribulatione preces nō audiat, quo ipsa quoque eius, de quo tribulatio oritur, exordia honoris ignorat.

Gr. ī pas.

a k Ab imperitis pastorale magisterium quāta temeritate susc ipitur, cùm sit ars artium, regimen animarum, hoc est, magisterium disciplinæ: vt culpis discernere nouerit parcere, & piè resecare.

Gre. ī ho.

a l Illi præ cęteris deū videre sublimē me-

rentur,q fidelibus gregibus p̄esse solicitè sciunt.& dum ipsi p̄ie super gregē vigilāt, diuina super eos gratia largiùs coruscat.

Grego. in mo. a m Quum igitur is,q subest, seruit ad obsequiū,restat ꝓculdubio,vt is, qui præest,seruiat ad verbum.& quum is, qui subest,iussis obtēperat,oportet vt is, qui præest,curam solicitudinis impendat.

Greg. lib. 1.dialog. a n Vsus rectæ cōuersationis est,vt præesse non audeat,qui subesse nō didicit:nec obedientiam subiectis imperet,quam prælatis non nouit exhibere.

Grego. in mo. a o Qui adhuc impugnantiū certamina vitiorū per cōsensum delectatiōis tolerāt, aliorū curā susc̄ipere nō p̄sumant,quum verò tentationū bella iam subegerint,quo niam apud se de intima tranquillitate securi sunt,custodiam sortiantur animarum.

Ibidem. a p Quum maiores voluptati deseruiūt, minoribus laxiùs frena laxantur.& rantò licentiùs hostis ad feriendum occupat, quantò hi,qui pro culpis intercedere poterant,voluptati vacant.

Grego. in pastorali. a q Pe-fundū valde est, ad culmen regiminis quisque qualiter veniat,aut ad hoc rite perueniens qualiter viuat, & bene viuens qualiter doceat, & rectè doceṡ, inuitatem suam quotidie cognoscat,ne aut humilitas accessum fugiat,aut peruenientem

vita contradicat: aut vitam doctrina destituat:aut doctrinam p̄sumptio extollat: virtutibus pollens coactus ad regimen veniat,virtutibus vacuus ne coactus accedat.

Ibidem. a r Tanto debet populi actionem actio transcendere p̄sulis, quanto distare solet à grege vita pastoris.

Ibidem. a s Si dilectionis testimonium est cura pastoralis,quisquis virtutibus pollens gregem Dei renuit pascere, summum pastorē conuincitur non amare.

Bern. in quadam epist. a v Misisti manum ad aratrum, opus est fortitudinis & cōstantiæ.speculator factus es, opus est prudentiæ. debitor ex sapiēti bus & insipientibus, opus est iustitiæ.p̄ dicare debes,opus est temperantiæ.

Bernard. in epist. ad archiepisc. copum. Le nonem. a x Scholares & pueri,& impubēres adolescentuli,ob sanguinis carnalitatē, ad ecclesiasticas promouentur dignitates, & à ferula transferuntur ad principandū presbyteris:lætiores interim, ꝓ virgas euasserint,quàm quod meruerint principatum.

Bernard, in epis. a y In alto posito non altum sapere difficile est.& omnino inusitatum:sed quantò inusitatius,tantò gloriosius.

Bernard. de consider. ratione li bro.2. a z Nunc audi canticum meum minus suaue, sed salutare. Mōstruosa res, gradus sternimur, & animus infimus:sedes prima, & vita ima:lingua magniloqua,& manus

otio

otiosa:sermo multus,& fructus nullus:vultus grauis, & actus leuis:caput canum, & cor vanum:facies rugosa, & lingua nugosa:ingens autoritas,& nutans stabilitas.

Ber.super canti.sermo.18.

b a Nullus dicat esse vnius meriti siue virtutis, socialiter viuere, & vtiliter præesse.In moribus enim antecellunt,& superiores existunt,qui superiores esse sciunt. vnde illud, qui bene præsunt præsbyteri, duplici habeantur honore.

Ber.ī quadam epist.

b c Si rebus raricas pretiū facit,nil in ecclesia p̄riosi⁹,nil optabili⁹ est bono vtilitq pastore.nēpe rara auis est ista,iuxta illud: rara auis ī terris nigróq; simillima cygno.

Ber.super cantica.

b d Quomodo in pascua diuinorū eloquiorum educet greges dominicos pastor idiōta?Sed si doctus quis fuerit,non autem bonus,verendum ne quantum nutriat doctrina verbi,tantum noceat vita sterili.

Ibidem.

b e Canales hodie in ecclesia multos habemus,cōchas autē perpaucas: tantæ caritatis sunt, per quos nobis fluenta cœlestia manant:vt ante infundere, quam infundi velint: loqui, quàm audire paratiores:& prompti docere, quod didicerunt, & aliis

Ibidem.

præsse gestiētes,q seipsos regere nesciūt.

b f Discite subditorum matres vos esse debere,nō dn̄os:studete magis amari, quā metui.& si interdū seueritate opus est, paterna

terna sit,non tyrānica,matres fouendo, patres corripiēdo vos exhibeatis.suspendite verba, producite vbera,pectora lacte pinguescant, nec typo turgeant.

Ber.de cō sideratiōe lib.4.

b g Discant à te coepiscopi tui comatos pueros,& compros adolescentes secum nō habere.certè inter mitratos discurrere clamistratos non decet.

Ber.super cantica.

b h Improbè satis p̄esse affectas,quibus p̄desse nō curas:& quorū nō zelas salutē, subiectionē nimis ambitiosè tibi vēdicas.

Ber.ī apo.

b i Væ tibi,si præes,& nō p̄des:sed væ grauius,si qa p̄esse metuis p̄desse refugis.

Ber.ī epi. quadam.

b k Honores & dignitates ecclesiasticas nō ignoro deberi his, q eas dignè secundū Deū administrare & velint & possint.nec euiquā plures in pluribus ecclesiis habere licet,nisi dispensatione quidē ob magnam vel ecclesiæ vtilitatem, vel personæ necessitatem,non propriam,sed communem.

Ber.ī exposituere

b l Negligētia prælatorū in tātā deordinationē & confusionē induxit,quòd in eis est terra sursum,& cœlum deorsum,pedes sunt supra caput, & facies retrò. Interiora effusa sunt extrà: Deus ibi cōculcatur,& ter-ra deificatur:diabol⁹ honorificè recipitur. Deus verò contumeliosè repellitur. Terra sursum est,& cœlum deorsum,vbi terrena cœlestibus præponuntur.pedes sunt sūper

gulebeati benedicti, parte 3.c. 7.tractās illud .ps.

terra deorsum.

cap

caput, vbi viri spirituales despiciuntur. homines verò terrena sapientes, ad regimen temporalium vtiles in honore habentur. Facies est retrò, cùm in operibus, quæ videtur bona, potiùs vtilitas terrena intenditur, quã merces æterna. Interiora effusa sunt extrà, quũ bona interna negligũtur, & exteriora diligũtur: Deus verò conculcatur, & terra deificatur: vbi deficit charitas & regnat cupiditas, diabolus honorificè recipitur, & Deus contumeliosè repellitur. vbi raptores & vsurarij cũ honore recipiũtur, & magnis expensis procurantur: boni verò pauperes vel repulsam patiuntur, vel malè procurantur.

Chryſ. in dialog. libro. 2.

b m Multo cõsilio & prudentia opus est pastori, & mille, vt dicitur, oculis ad speculandam vndique hebetudinem earũ, quas gubernat animarum.

Chryſ. ibi. lib. 3.

b n Nõ errores põtificũ abscõdi possunt oculis, sed ẽt exigua eorũ celeriter innotescunt. uã & athleta quãdiu domi manet, & cũ nullo cõgreditur, pót, quã infirmus sit, latere. quũ verò nudus in agone constituerit, qualis sit, cõfestim probatur. ita ergo, & qui priuatam vitam, & non multis occupatam negotiis agũt, habẽt velamẽ delictorũ suorum ipsam solitudinẽ: quum verò ad ducuntur in mediũ, & illo secreto sicut vestibus exuuntur, per apparentes motus quasi nudas animas sistunt oculis intuentium.

b o Noui nõ paucos idoneos suimet fuisse rectores, multũ in abstinẽtia & ieiuniis, laborãtes, quibus quãdiu licuit esse priuatos, & nihil aliud curare, quàm propria, & Deo placẽre, & indies nõ modica Philosophiæ incrementa capiebãt. At vbi in populo prodierunt, & multorũ imperitias emẽdare necesse fuit: aliqui inter exordia tãtũ sustinere pondus nõ potuerunt officii, qui verò tolerare coacti sunt perdẽtes constantiam & seueritatẽ priorẽ, & sibi intulerunt magna stipendia, & nihil aliis profuerunt. *Chryſ. ſibi. lib. 3.*

b p Sit episcopus temperãs & nõ superbus, sit reuerẽdus, sit negotiis opportunus, regẽtis quoq; autoritate dignus, & plenus sit, sit etiã seuerus, sit mitis & humilis, sit liber & vehemẽs: sit etiã mansuetus & constans, vt eũ quẽ dignũ esse viderit, cũ multa potestate sistat, etiam si vniuersũ obstiterint indignũ: etiã si multorũ suffragia eum prosequantur, cũ eadẽ authoritate respuat. nihil aliud respiciẽs nisi ædificationẽ ecclesiæ: non quicquã faciat odio, vel amore. *Ibidem.*

b r Quicũque desiderauerit primatũ in terra, inuenier cõfusionẽ in cœlo: & inter seruos Christi nõ cõputabitur, q de primatu tractauerit, nec vnusquisq; eorũ festinet quo *Ibidem.*

quo aliis maior videatur, sed quomodo omnibus inferior appareat: quoniam non qui maior fuerit in honore, ille iustior fuerit, ille est maior. Conuersario ergo melior est desideranda, non dignior gradus.

Chry. sup Matth. b s. Opus quidē desiderare bonū, bonum est. primatum autem honoris concupiscere, vanitas est. Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se onerat.

Chry. sup illud Mat. 5. Ie. ascēdit in mōtem. b t Nemo potest in valle stare, & de mō te loqui: vbi stas, inde loquere, aut vnde loqueris, ibi sta. Si in terra est animus tuus, vt quid de cœlo loqueris? In cœlo cōuersare, si de cœlo loqueris. Si iustitiā facere nō vis, vt quid te præceptorē iustitiæ facis? Quare magistrū vocas, cui' nō vis esse discipulus?

Chr. super illud Mat. 20. Circa undecimā horam. b v Prius in cōuallibus sit obscuritas declinante, sic prius in laicis & secularib' incepit obscuritas, nunc autem quando vides, quòd sacerdotes positos in summo vertice dignitatum, qui montes dicuntur, apprehendit iniquitas tenebrosa, quomodo dubitetur, quam iam finis est mundi?

Isi. li. 3. de sum. bon. cap. 40. b x Bonus doctor est, qui & in humilitate seruat disciplinam, & per disciplinam non incurrit superbiam.

Isi. ibi. capit. 48. b y Oē, quod supereminet, plus mœrorib' afficitur, q̄ honoribus gaudet. quantò quisq; curis mūdi maioribꝰ occupatur, ſ. facilius vitiis premitur. Si enim vix animus valet peccata deuitare quietus, quantò minùs occupatione seculari deuinctus?

Isi. ibid. cap. 51. b z Quanto quisque in superiori constitutus est loco, tanto in maiori versatur periculo: & quanto splendoris honore celsior quisque est: tanto si delinquat, peccator maior est.

Hugo de claustro animæ li. 1. c. 1. c a Episcopi domos non impares eccle fiis magnitudine construunt: pictos delectantur habere thalamos: vestiuntur ibi imagines pretiosis colorū indumentis: pauper autē sine vestibus incedit, & vacuo ventre clamat ad ostium, &, vt verum fatear, spoliantur pauperes sæpe, vt vestiantur lapides & ligna: ornant prætoria columnis: fores domibus anteponūt, quæ vtinam pauperes includerent, non excluderent.

Hugo de sacr. li. 2. abusio. clau. c b Sunt quidam, qui sciunt, & possunt & volunt præesse: quidam qui sciunt & possunt, nec volunt: quidam qui nec sciunt, nec possunt, sed volunt: quidam qui nec sciunt, nec possunt, nec volunt. Scire posse, & velle charitatis est, vel superbiæ. Scire & posse, & nolle, humilitatis est, vel inertiæ. Nec scire, nec posse, sed velle, cupiditatis est, & stultitiæ. Nec scire, nec posse, nec velle, dissectionis est & prouidentiæ. Qui enim sciunt, & possunt, & volunt præesse, si ve-

lunt prodesse, charitatis est, alio quin superbiæ. Qui sciunt, possunt, & nolunt, humilitatis est, quod renuunt: inertiæ verò, cum sciant, omnino desistant qui aût nec sciunt nec possunt, sed volunt, cupiditatis videtur: quod volunt, stultitiæ, si velint, quod nec sciunt, nec possunt. Illi siquidem, qui nec sciunt nec possunt, nec volunt, prudenter agunt. Summa enim discretio est, nolle, quod non potes, fugere quod nescis.

Hugo ibi. c d Cunctis quidâ se existimant amplius sapere, quibus se videt amplius posse. Hoc amant scilicet videri sapientes, hæc cupiditas fuit angelicæ & humanæ ruinæ. Possum, inquit angelus, sedé meam ad Aquilonem: & hominis ait, eritis quasi dij scientes bonum & malum. Timeat igitur prælatus, quod meruit homo & angelus. Angelus enim cũ vellet esse potentior, corruit: homo cùm videri vellet sapientior, delapsus.

Ibidem. c e Tres sunt species negligentium prælatorum: quidam qui bene viuunt, & subiectos malè viuere permittunt: quidam qui malè viuunt, & subiectos bene viuere cogunt: quidâ qui malè viuunt, & subiectos malè viuere volunt. Qui bene viuunt, & subiectos malè viuere permittũt, exemplo quidem præcedunt, sed quia corrigẽdo errantes nõ increpant, delinquũt. Licet enim bene

bene viuant, necesse tamen est, vt de grege sibi commisso, Domino gregis rationem reddant. Illi verò, qui malè viuunt, & subiectos bene viuere cogunt, errantes reuocant, sed rectos & fortes occidunt. reuocãt verbis, occidunt exemplis: de tertia specie non oportet facere mentionem.

Prosper de vita cõtẽpla. li. 1. c f Recolite quãta, & qualia me audiente & probante de administratione pontificis, qui populi sui commissa cura posthabita, ardentiùs bona præsentia desiderat quasi futura, oblitus & quòd non solùm de se, sed etiam de grege sibi credito, rationem pastoris pastorum omniũ reddet: sua suorumque detrimenta non cogitat, quem non delinquentium peccata cõtristant, nec profectuum bona lætificant, sed de se tantum: plerunque autem nec de se omnino solicitatur, quid suis boni aut mali negatur, ignorans qui nõ prædicat perseuerantiam iustis, pœnitentiam prauis, contemptum mundi conuersis, futuras pœnas auersis.

Prosper ibid. c g Quapropter & sanctè debet viuere propter exemplum, & docere propter suæ administrationis officium, certus quòd nihil ei sua iustitia suffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur, quando quicunque alius perit, quem nulla docẽdi necessitas mouet, solus pœnas sui sceleris da-

bit. Ille autem cui dispensatio verbi commissa est, etiam si sanctè viuat, & tamē perdite viuētes arguere aut erubescit, aut metuit, cum omnibus, qui eo tacēte perierint, perit: & quid ei proderit, non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato?

Prosper ibid.

c h Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel. si impio locutus non fueris, vt se ab impietate sua custodiat, & ille peierit, sanguinem eius de manu tua requiram: hoc est dicere, si ei peccata sua nō annuntia ueris, vt ab impietate sua cōuertatur, & viuat, te, qui nō increpasti, & ipsum, qui tecta cente peccauit, flammis perennibus perdā. Rogo quis tam saxei pectoris, & tam ferreus erit, quem sententia ista non terreat? Quis tam alienus à fide, qui isti sententiæ non credat? Quis ad hæc nō contremiscat? Quis ista fine intolerabili metu futuræ examinationis accipiat, nisi qui hæc non intelligit, aut futura non credit.

Ibidem.

c i Si annuntiante te ad impium, vt à viis suis conuertatur, & non fuerit conuersus, ipse impius in iniquitate sua morietur, & tu animam tuam liberasti. Hic certē euidenter ostenditur, quòd siue proficiant, siue non proficiant auditores, tacere eis nō debent sacerdotes: nec ideò rei sunt, si forte eorū verba populi non audiunt, vel audita contemnunt, sed ab eis corrigendis absistunt, quia sic nec exemplo vitæ præpositorum suorū nec verbo doctrinæ populi contumaces emendari voluerunt, ipsi causa suę perditionis existunt: & doctores quorum exempla simul & verba despiciunt, inuoluere criminibus suis omnino nō possunt.

c k Quidam ante dignitatis adeptionē, *Pet. Clun.* satis commendabiles extiterunt: sed super *sologus in* candelabrum ecclesiæ constituti, lucem in *quodam* tenebras, & famam in infamiam conuer- *ser.* tunt, melius plerisque fuisset adhuc latēre sub modio, quàm cum infamia candelabrū ascendisse. adhuc enim turpitudo eorum sub paupertatis obscuro latēret, nisi eam dignitas diuulgasset. Creuit honor, & cum honore infamia, priuato peccanti sępe parcitur: sed si prælatus deliquerit, in eius infamiam linguæ omnium acuuntur.

c l Certē nimis absurdum est in prælato, *Idem in* scurrilitati operam dare, & labia Christi *quadam* euangelio consecrata, immunda & damna *epist.* bili verborum procacitate polluere.

c m Prælatio simulationem aperit. illis *Tullius in* enim difficile est in potestatibus tempera- *sua rhetor.* re, qui per ambitionē se esse probos simulauere. Sunt enim non ex animo, sed ex forma, modò humiles, modò elati. Omnium autem rerum nihil ad prælationes tenēdas

melius, quàm diligi, nec alienius, q̃ timeri? Tutius est volentibus, q̃ coactis imperare.

Innocentius de vil. conditione humana.

c In Starim vt ambitiosus promotus est ad honorem, in superbiam extollitur, & in iactantiam efrænatur. Nõ curat prodesse, sed gloriatur præesse. præsumit se meliorem, quia creuit se superiorem. at bonum facit non gradus, sed virtus: non dignitas, sed honestas. priores dedignatur amicos, notos ignorat hesternos, comites contẽnit antiquos, vultum auertit, cerucem erigit, fastum ostendit, grãdia loquitur, sublimia meditatur, subesse nõ patitur, præesse molitur, præceps & audax, glorios⁹ & arrogans, grauis & importunus.

Vide etiam in titu. Abusio. f. Ambitio. g. Clericus, m. Compassio, h. Correctio, i. b. i. Diuitiæ, a x. Ecclesia, e. Electio, o. Excusatio, d. Exemplum, o. a. e. Honor, g i. Humilitas, a v. Iudex, p. Iustitia, s. Peccatum, a l. Prædicatio, Pusillanimitas, d. Rapina, d. Regimen, k. l. o. a i. Sacerdos. Subiectio. Superbia, a m. Tentatio, f.

Præsumptio.

Augustinus de baptismo cõtra Donatistas. lib. 2.

a ALiter aliqd sapere, q̃ res se habet, humana tentatio est. nimis autem amando sententiam suã, vel inuidendo melioribus, vsque ad præcidẽdæ cõmunionis & condendi schismatis vel hæresis, sacrilegium

gium peruenire, diabolica præsumptio est. In nullo aũt aliter sapere, quam res se habet, angelica perfectio est: vita itaq; homines sumus, sed spe angeli sumus, qbus æquales in resurrectione futuri sumus. quandiu ergo non habemus perfectionem angeli, non habeamus præsumptionem diaboli.

Aug. li. de fid. g. cler.

c Nimiũ præceps est, qui intrare cõtẽdit, vbi alios cecidisse viderit: & vehemẽter infrænis, cui nõ incutitur timor alio peunte.

Aug. sup. illud eccle siastici 7. Nõte iusti ficer ante Deũ, &c. Greg. in hõ mil.

d Nulla præsumptio pernitiosior, quàm de propria iustitia, aut scientia superbire.

Grego. in moral. Ibidem.

e Magnus vnusquisque studeat esse, si tñ aliquo modo se esse nesciat, ne dum sibi magnitudinem arrogãter tribuit, amittat.

f Quãlibet doctrina mens polleat, gratuis imperitia est, velle docere sapiẽtiorem. Immensa eñ præsumptio est, à seniore sibi reuerentiã exigere, silẽtiũ sperare meliori.

Greg. ibi.

g In præcipiti pedem porrigit, qui mẽsurã suã limitẽ nõ attendit, & plerunque quæ pertingere nõ valet, arripere festinat.

Berna. de 12. gradi bus humi litatis.

h Pia cõ litoris dispẽsatione agitur, vt de se cõfidẽs aĩa, dispẽsatoria tẽtatione pulsetur, quatenꝰ infirmata, quid sit inueniat, & præsumptionis propriæ fastum deponat. i præsumptuosus primus in conuentibus sedet, in consiliis primus respondet. non

vocatus accedit, non missus se intromittit. reordinat ordinata, reficit facta: quicquid ipse non fecit aut ordinauit, nec recte factum, nec pulchrè æstimat ordinatum. iudicat iudicantes, præiudicat iudicaturis. si quū tempus aduenerit, non promoueatur ad prioratum siue in abbatē, aut inuidum iudicat, aut deceptum.

Ber. ibid. k Quomodo præsumptuosus culpā suam confitebitur, qui nec esse putat, nec putari culpabilis patitur: propterea, quam culpa ei imputatur, crescit, non amputatur.

Ibidem. l O superba præsumptio, præsumptuosa superbia, quæ non solùm angelos Deo voluit adequare, sed homines præsumpsit deificare. porrò quos erexit, depressit, & quos exaltauit, humiliauit. hæc turrim euertit, linguam confudit, Goliam prostrauit, Amā suspendit.

Cass. li. 1. m Qui venit instituī, antè, q̄ instituatur, alios instituere cupit, & docere antè quàm discat: priusquam eruditur, promulgare vult leges: & antè, quàm discat ordines sylabarum, philosophari incipit: priusquam subiiciatur, vult habere subiectos: & antè quàm maiorum iussis obtemperet, erigit iubentis officium: & antè, quàm instruatur instruere ac monere vsurpat.

Ioan. Cass. n Plerisque euenit, vt dū fratribus præesse festinā, nūquā senioribus ipsi subiiciātur, & *sic in cole* à superbia inchoātes, dū alios instruere cu- *latiōe Da* piūt, nec discere ipsi, nec agere ea, quæ sunt *nielio-* docenda, mereantur. Ostentationis nota nō caret, qui se ingerit, sed qui inuitatur.

o Omne malum execrabilius redditur, *Cass. super* quando publica præsumptione tractatur. *psa. Et nō*

p Constat eum de se præsumere, qui ad *deficit de* sacri ordinis cupit fastigia peruenire. Me- *plateies*. rita enim suggerunt bonæ apparentiæ vi- *Cass. li. 4.* sus, & in qualitate desiderij potest mens *epist. 25.* honesta cognosci. Quis enim palæstricæ artis iguarus in stadium luctaturus introeat? aut quis certamini misceatur, quod virtutis conscientia nō suadetur? In ipsis conatibus ægra languescunt, quæ meritorum præsumptionibus non iuuantur.

q Cùm nō sit nostrū quod sumus, quomo *Val. epist.* do nostrum est, quod habemus? Stultitiæ *in quodā* genus est, vt cum alij debeas vitæ benefi- *sermo.* cium, tibi adscribas ornamenta virtutum.

r Temeritatis subiti & vehementes sunt *Val. max.* impetus, quorū ictibus hominū mētes con- *de memo* cussæ nec sua pericula respicere, nec aliena *rabbus di* facta iusta æstimatione prosequi valent. *ctis lib. 9.*

s Rex Indorum Xerses, Græcis bellū in- *Val. max.* dixit, cui familiariū vnus dicebat, Græcos *lib. 1.* aduentū nūtij belli nō expectaturos: sed ad primā aduentus famā terga versuros. alius

dicebat: Græciam nō vinci, sed obrui mole exercitus. alius timēdum esse, ne vrbes vacuas vel desertas inuenirēt, nō habituri quē ge vbi tātas vires exercere possit. alius dicebat: rixas illi naturam rei ꝰ tutiorem esse, angusta esse classibus maria, militib⁹ castra, explicādis copiis equestribus cāpestria, ecclū vix patere fagittis. dum in hunc modū regem æstimatione nimia sui furentem confusarēt, dixit Damaxatus: Multitudo ista, quæ tibi placet, tibi metuenda. verum est eīm pernagna nunquā potie regi, nec diu durare pōt, quod regi nō pōt. Nihil tā magnū, quod perire nō possit. hic cōtigit, vt dixit Damaxatus. Nā vt fugax animal pauido regressu regnū suum repetere est coactus. Multi eīm ignorāt vires suas, & dū credūt se tam magnos, sicut audiūt, attraxere superuacua bella, & in discrimē pernēcturā.

Vegat. lib. de re milit. lib. 3. t Imperita rusticitas plura promittit, & credit se scire quæ nescit.

Vide etiam in tit. Bellum, b. Confidentia, a. b. c. i. Consideratio, c d. a h. Contemplatio, g. Contemptus, f. Curiositas, e. Desperatio, a. Diuitiæ, h. Doctrina, i. Fortitudo, i. Humilitas, a. m. Iactantia, k. Iustitia. Prælatio, b e. c. d. Securitas, i. Superbia, a g.

Proditio.

Hieron. in a IVdas de Apostolatus fastigio in proditionis

ditionis tartarum labitur, nec familiaritate communi, nec intinctione buccellæ, nec obsequij gratia frangitur, ne hominem tradat, quem filium Dei nouerat.

epi. ad Rust. sti. mona.

b Instrumēto pacis mortem irrogat: seruus dominum, discipulus magistrum sic prodit, quasi, inquit, per instrumentum pacis perimis ipsam pacem, de osculo machinaris ipsam proditionem.

Amb. sup. illud mat. 26. Et osculat⁹ est eum.

c Cùm Socrati rex Persarum magnā pecuniam tentans, eius animum in proditionem dirigeret, admitti legatos iussit. cùm forte olera comederet, audite, inquit, hoc prandium proditorem facit.

Val. max. lib. 7.

Vide etiā in tit. Ecclesia, n. Inimicitia, n. Militia, p. Societas, b. d. Veritas, y.

Profectus.

a TOrmenta animi non sentit in ecclesia, qui non proficit, purat enim quia pax est. sed incipiat proficere, & tunc videt in quā pressura est: quia cum creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania.

Aug. sup. psal. 29.

b Quantuncunque hoc profecerimus, nemo dicat: Sufficit mihi, iustus sum: qui dixit, remansit in via, non nouit peruenire. Vbi dixit sufficit mihi, ibi hæsit.

Aug. sup. psal. 69. Ego verò egen⁹ & pau. sum.

c Quum cœperit homo Christianus cotidiē proficere, incipit pati linguas aduersan

Aug. sup. psal. 129.

santium, quicunque illas nondum passus est, nondum proficit, quicunque illas non patitur, nec conatur proficere.

Augu. de verb. apo. cap. 16. d Nō tu in accipiendo proficis, & Deus in dādo deficit: quantūlibet capaces fauces capacē vētrē afferas, fons vincit sitientem.

Gre. l. 24. moral. e Nemo quantum proficit, nisi inter aduersa cognoscit.

Cass. li. 2. epist. 22. f Sequēs ætas cum aliqua opinabili nouitate succedit. nam si gloriosum est posteris auitas extendere facultates, quātō præstantius hæreditarias augere virtutes?

Se. 65. ep. g Veneror inuenta à sapiente: mihi ista acquisita sunt, mihi laborata. sed agamus bonum patremfamilias: faciamus ampliora, quæ accepimus: maior ista hæreditas à me ad posteros transeat. Multum adhuc restat operis, multúmque restabit, nec vlli nato post mille secula præcludetur occasio adhuc aliquid audiendi.

Vide etiam in ti. Exemplum. h. Honor. o. Otiositas. b. Studium. g. Tribulatio. x.

Promissio

Amb. li. 1. a de offic. ESt contra officium nōnunquàm promissum soluere sacramentum, sicut Herodes, qui necem Ioanni præstauit, ne promissum negaret.

Cassio. in quadā ep. b Quid honestius, rem negare, aut longos terminos dare: terminum termino addere, negandi est hoc, tempus, calliditas, negandi.

c Expectans expectaui dominū, nec intendit mihi. Sperabam quòd daret effectū verbum suum, & gratiā quam verbis promiserat, operibus exhiberet. adhuc etiam promissam expecto gratiam, fortasse sicut Arctuarum Britannia, sicut Iudæa Messiam. Magna enim debet esse in promissione discretio: quia inanis promissio sæpe de amicis sibi comparat inimicos. Pe. Chrys. solo. 1 quadam epi.

d Timeo ne in nostra promissione illud vulgare prouerbium locum habeat: Dum herba crescit, equus moritur: & dum fugiens canis mingit, fugiens lupus euadit. dubitatur enim, an sit beneficium, cuius dilatio cruciat expectantem. Ibidem.

e Sunt qui plura promittunt, & pauca reddunt, & eos quibus mentiendo promittunt, inimicos sibi faciunt. Glos. sup. eccles. 22.

f Priusquàm promittas, delibera: & quū promiseris facies: priùs si negaueris, feciste. Postea fallere est. Id ergo agas, vt ne quis merito tuo te oderit. Mores hominū mēa dic. sine. Se. in li. de morib.

Vide etiam in ti. Beneficia. a d.

Proximus.

a NOn diligis proximum tuum tanquàm teipsum, si non ad id bonum quod ipse tendis, adducis. Augu. de mori. li. 1.

Qui

Aug. octa. no de tri. cap. 6. b Qui ergo amat homines, aut qa iusti sunt, aut vt iusti sint, amare debet. Sic enim & semetipsum amare debet, aut quia iustus est, aut vt iustus sit. Sic enim diligit proximum tanquàm seipsum sine vllo periculo.

Cass. sup. ps. ca. 33. c Proximos diligimus, sicut nosipsos, quum nulli malum facimus, & omnes simili, vt nosmetipsos affectione tractamus.

Videetiam in ti. Acceptio. d. Adiutorio. e. f. Amor. y. a e. a m. a n. Charitas. o. Compassio. g. Consideratio. y. Contemplatio. l. Conuersatio. a m. Conuitium. a. Dilectio. f. Discordia. k. Excusatio. n. Voluntas. v.

Prosperitas.

Augu. de verbis do. lib. 2. NEmo frangitur aduersorum molestia, qui prosperorum delectatione non capitur.

Aug. sup. psal. 7. b Nemo gratuletur homini, qui prosperatur in via sua, cuius peccatis deest vlcor, & adest laudator. Maior hic ira Dominiest: irritauit enim Dominum peccator, vt ista patiatur: idest, vt correctionis flagella non patiatur.

Augu. de verbis do. cap. 13. c Magnæ virtutis est cum felicitate lætari, ne illiciat, ne corrumpat, ne ipsi subuertat felicitas. magnæ inquam virtutis est cum felicitate lætari: magnæ felicitatis est, à felicitate non vinci.

Aug. sup. d Ideò Deus felicitatibus terrenis amaritudines miscet, vt illa quæratur felicitas, cuius dulcedo non est fallax.

Matth. ser. 29.

e Prospera huius mundi asperitatem habent veram, iocunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rē plenam miseriæ, spem beatitudinis inanem.

Aug. ep. 38.

f Nulla res lōga mortaliū est, omnisque felicitas seculi, dū tenetur, amittit. quū eñ tribulationis tēpus aduenerit, omne quod præteritum est, nihil adiuuat sustinentem.

Hiero. in Isai. li. 7.

g Difficile, imò impossibile est, vt præsentibus & futuris quis fruatur bonis, vt & hic ventrem, & ibi mentē impleat: vt à delitiis ad delitias transeat, & in vtroque seculo primus sit, vt in terra, & in cœlo appareat gloriosus.

Hie. su. il. Matt. 17. Quid prodest homi dum lucretur, animæ suæ de trimenti, &c.

h Si haberes sapientiam Salomonis, si pulchritudinem Absalonis, si fortitudinem Samsonis, si longæuitatem Enoch, si diuitias Crœsi, si potestatem Octauiani, quid prosunt hæc: quum tandem caro datur vermibus, & anima dæmonibus cum diuites sine fine cruciandæ?

Grego. in moral.

i Sancti viri quū sibi supperere prospera huius mundi conspiciunt, pauida suspicione turbantur: timent enim ne hic labo rum suorum fructus recipiant: timent ne quod diuina iustitia latens in eis vulnus

aspici

aſpiciat,& exterioribus os vulneribus cu-
rans ab intimis repellat.

Gre.ſuper Ezechiel. k Quem nec abundantia in ſuperbia eleuat,nec in neceſsitate cupiditas irritat, nouit abundare,nouit penuriam pati.

Grego. in mora. l Manifeſtum perditionis indicium eſt, quãdo affectatis iniquitatibus ſubſequens fauet effectus,& nulla contrarietas impedit,quod mens peruerſa concepit.

Ibidem. m Quum quis poſitus in proſperitate diligitur, incertum eſt verum proſperitas, an perſona diligatur. Amiſsio autem felicitatis interrogat vim dilectionis:nec proſperitas quippe amicum indicat,nec aduerſitas inimicum celat.

Ibidem. n Iuſtis amplius placet ex aduerſitate mala perpeti,quàm ex proſperitate terrenæ diſpenſationis cura fatigari.

Gre.l. 25. mora. o Sæpe omnipotens Deus cùm auarum vehementer iraſcitur, priùs ei permittit ad votum cuncta ſuppetere, & poſt hæc per vltionem ſubtrahit, vt pro eis debeat ſupplicia æterna tolerare.

Grego. in mora. p Iniquus proſperari in ſua mala actione permittitur, quatenus & peruerſa faciat,& tamen feliciter viuat.Peruerſus quiſque quantò citiùs peruenit ad deſiderium, tantò facilius rapitur ad tormentum.

Ibidem. q Præſentis vitæ ꝓſpitas innocẽtiq teſtis non

non eſt:quia multi ad perennẽ vitã per flagella redeunt,& plerique ad infinita ſupplicia perducendi ſine flagello moriuntur.

r Præſentis vitæ proſperitas aliquando ideirco datur,vt ad meliorem vitã prouocet:aliquando,vt in æternũ pleniùs dãnet. Gre.5 ho.

s Soleret rerum abundantia tantò magis à timore diuino mentem ſoluere, quantò magis hinc exigit diuerſa cogitare. quadammagis

t Præferendus ille,& magnus eſt,cui inter proſpera ſaltem, riſus indecentior, aut ſermo inſolentior, aut immoderatior cura veſtis vel corporis non irrepſit. Ber.lib.2. de conſid.

v Quid profuit illis ſuperbia?quid diuitiarum iactãtia?mundi potentia? vana voluptas?breuis lætitia?magna familia? mala concupiſcentia poſt voluptatem? Vbi iocus?vbi riſus?vbi iactantia?vbi arrogantia? heu de tanta lætitia,quanta triſtitia? Ibidem.

x Diuitiis & floribus, & maiorũ nobili tate te iactas: de patria & pulchritudine corporis,& honoribus,q tibi ab hominib⁹ deferũtur,te exaltas.reſpice teipſum, quia mortalis es,& qa terra es, & in terrã ibis. circumſpice eos, qui ante te ſyderis fulſere ſplendoribus.Vbi ſunt, quos ambiebãt ciuiũ potẽtatus?vbi inſuperabiles Oratores? vbi qui conuenientiùs feſta diſponebant? vbi equorũ ſplendidi nutritores?vbi exer- Proſp. in ſuis ſent.

citurum duces? vbi satrapæ & tyranni? nónne omnia puluis? nónne omnia fauilla? nónne in paucis versibus eorum vitæ memoria est? Respice sepulchra & vide, quis seruus, quis dominus, quis diues: discerne si potes victum à rege, fortem à debili, pulchrum à deformi. Memor itaque tui esto, ne aliquando extollaris: memor autem eris, si teipsum relpexeris.

Chry. li. 1. de curiosis suis sic applaudit, vt noceat. & infelici sui ciuis cessu sic fortunatis obsequitur, vt in fine & vesti. pernitiem operetur. cõuiuiis suis ab initio philosoph. y Nouerca virtutis prosperitas, baculis propinans dulcia, & quũ inebriati fuerint, letale virus miscet: & si quid deterius est, quo specie sui clarescit, amplius eo stupentibus oculis densiorem infundit caliginem.

Cass. in ps. Iustus es Do. & recti ind. z Suis quippe meritis putaret datum, si peccator iugiter floreret illæsus: ideo Daniel saluatus est, & trium puerorum flamma superata est. Dicamus ergo hunc versum in quibuslibet periculis, dicamus in gaudiis: quia talis confessio & ab eruminis eripit, & in prosperitate custodit.

Rabba. in quæst. ser. ab Sæpius in altum quis attollitur, vt ruens fortius conquasserur. Nam sæpe videtur fortuna in principio prospera nunciare, sed medium & finem replet multis aduersitatibus, & concludit.

ac In omni aduersitate fortunæ infeli- *Boët. de cõ*
cissimum infortunij genus est, aliquando *sola. li. 2.*
fuisse felicem.

ad Quàm multis amaritudinibus hu- *Ibidem.*
manæ felicitatis dulcedo respersa est.

ae Quem felicitas amicum, infortu- *Ibid. li. 3.*
nium facit inimicum.

af Cætera exẽpla fortunæ variantis in *Plin. li. 7.*
numera. Etenim quæ facit magna gaudia, *historiarũ*
nisi ex malis? aut quæ mala immenta ni- *mundi.*
si ex ingentibus gaudiis? Nulla est profecto
solide felicitas, quam contumelia vlla vitæ
rumpit.

ag Omnia, quæ superfluunt, nocent, se- *Se. 28. ep.*
getem nimia fiernit vbertas, rami onere *ad Lucil.*
franguntur, ad maturitatem non perueniunt
nimia fœcunditas. Idem quoque animis
euenit, quos immoderata prosperitas tum
put, qua non tantùm in aliorum iniuriam,
sed etiam in suam vruntur.

ah Ad omne fortuitum bonum suspicio- *Ibidem.*
si & pauidi stare debemus, & færa & piscis
spe aliqua oblectante decipitur: munera
ista fortunæ reputamus, insidiæ sunt, be-
neficia ista vsitata nos habere putamus.

ak Res est inquieta felicitas, ipsa se exa- *Se. 37. ep.*
gitat: mouet cerebrum: non vno genere
alios in aliud irritat: hos in potentiam,
alios in luxuriam, hos inflat, hos mollit

& totos resoluit.

Se.85.ep. al Ipla enim felicitas nisi temperetur, premit vel præterit. Multarũ vrbiũ in ipso flore luxuriosa imperia ceciderũt: & quicquid virtute paratũ erat, intemperantia corruit.

Se.24.ep. am Neminẽ eò fortuna prouexit, vt nõ tantum minaretur illi quantũ promiserat.

Sene.li.5. vbet. suæ. an Ludit de suis fortuna muneribus, & quæ dedit aufert, quæ abstulit reddit. nec vnquàm tutius est illam experiri, quàm quum locum iniuriæ non habet.

Se.de sene. ẽ.orator. ao Magni animi calamitatibus magnis sæpius euertuntur. quietiora tẽpora paupe res habuimus, aurato capitolio bella ciuilia gessimus. Diuitias putas aurum & argentum: ludibria sunt fortunæ, quæ inter locum ipsis dominis veniunt. Omnis enim blandientis fortunæ speciosus de periculo nitor est: & sine causa sæpe fluit, & sine ratione destituit. Nulla certa felicitas est. Ille Cræsus inter reges opulentissimus vinctis post tergum manibus ductus est.

Se.in qua dam epi. aq Non habet vt putamus, fortuna longas manus: neminem occupat, nisi hærentem sibi.

Sen.lib.de trãquillit. animi. cir ea medii. ar Lætiores relinquit, quos nunquàm fortuna respexit, quã quos deseruit. Noli huic tranquilli tati confidere. in momento mare euertit: eodem die, quo tibi luserant naui

nauigia sorbentur.

as Minus diligenda sunt prospera, quæ Sen. ibid. à desperatione sumunt principium.

at Quæ concessit fortuna, tẽperet iusti- Socr. in tia: quod iustitia inuenerit, temperet mode fuis exlor rantia. si enim auxeris licentiam tuam, mi tationib⁹. nuis gloriam.

au Fortuna vt medicus ignarus multos Tul. de a- excæcauit, nõ autem ipsa fortuna cæca est, micitia. sed eos cæcos plerunque efficit, quos complexa est.

ax Errant, qui in prosperis omnes impe Tul. 2. tus fortunæ putant fugisse: sapienter cogi- vbet. tant, qui temporibus secundis casus aduersos reformidant.

ay Semper humanæ lætitiæ tristitia re- Innec. de pentina succedit, & quod incipit à gaudio, vil.tatecõ desinit in mœrorẽ. Mũdana quippe felici- dition hutas multis amaritudinibus est respersa. no- manæ. uit ille, qui dixit, risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

az Subito quũ nõ suspicatur infortunium Innec.ibi. accidit, calamitas irruit, morbus inuadit, mors intercipit, quam nullus euadit. Vide etiam in ti. Amicitia. a g. a n. b m. Amor. a. b. Aĩa. a f. Beatitudo. q. Bonũ. g. Consilium. u. Crux. f. Cupiditas. a t. Diuitiæ, a. a x. b k. Gaudium. i. r. Miseria. q. Potestas. f. Relinquere. n. Tentatio. o. Tribulatio. m. n. a h.

Prouidentia, sive prudentia.

Aug. in li. a de singularitate cler. VBicunque fuerit prouidentia, frustrantur vniuersa contraria. vbi autem prouidentia negligitur, omnia contraria dominantur.

Aug. li. de mo. eccle. b Prudētia est amor, ea, qbus adiuuatur ab eis quibus impeditur, sagaciter eligēs.

Aug. in li. de ser. do. in monte. c Quū viderimus aliquē seruū Dei prouidere ne ista necessaria sibi desint, non iudicemus eum de crastino solicitum esse: nam & ipse Dominus propter exemplum loculos habere dignatus est: & in actibus Apostolorum scriptum est: Ea quæ ad victum sunt necessaria, procurata esse in futurum propter imminentem famem.

Hie. super Ezechie. d Prouidentia Dei omnia gubernantur, & quæ putatur pœna, medicina est.

Hie. in li. de homine perfecto. e Omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes. hoc itaque fit, quia vbi vera vita sit, ignoramus.

Gre. i ho. Quū audieritis prælia. f Minùs iacula feriunt, quæ præuidentur, & tolerabiliùs mala mundi suscipimus, si contra hæc per prouidentiæ clypeum munimur: sagitta enim præcognita faciliùs euitatur.

Ysid. in li. cali. g Prudēs dicitur quasi porrò vidēs. Perspicax est enim & incertos prouidet casus.

Ysid. li. 4. epistol. i Scopulus ille vitandus est, vbi alter offendit. pecora ipsa vitare norunt quæ læsisse cognoscunt. itinera illa nō repetūt, vbi in foueam corruerūt. Tenaces laqueos auis capta declinat: rete auis suspecta non incidet: & omnia quæ possunt habere contraria, faciliter casus assumerent, si curam salutis propriæ non haberent.

k Quantò maiora timentur esse dispendia, tantò promptior & perfectior debet esse cautela. *Pet. Chr.*

l Imprudentia, est obtemperatio mentis, qua quis minùs prouidens est in prouidendo præterita vel futura. *Tull. 2. rhet.*

m Prouidentia est præsens notio futurū pertractans euentum. *Senec. de 4. virtuti bus.*

n Si prudentiā amplecteris, vbiq; idem eris. & prout rerū ac tēporis varietas exigit ita te accōmodes tēpori: nec te in aliqbus mutes, sed potiùs apte. sicut manus quæ eadem est, quum in palmam extenditur, & quum in pugnum adstringitur. *Ibidem.*

o Prudentis proprium est, examinare cōsilia, & non citò facili credulitate ad falsa prolabi: de dubiis non diffinias, sed suspensam tene sententiam. *Sene. ibid.*

p Si prudens esse cupis, in futura prospecti intēde, & quæ possunt contingere, animo tuo cuncta propone: nihil tibi subitū fit, sed totum antè prospicias, nam qui prouidens est, non dicit: non putaui hoc fieri: *Ibidem.*

quia non dubitat, sed expectat: non suspicatur, sed cauet.

Ibidem. q Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur: præsentia ordina, futura prouide, præterita recordare. nam qui nil de præteritis cogitat, vitam perdit: qui nihil de futuro præmeditatur, in omnia incautus incidit.

Ibidem. r Prudens si terminos suos excedit, calliduus & inuestigator latentium, & scrutator qualiumcunq; noxarũ ostenditur, maledico fastu plenus, versipellis & simplicitatis inimicus, commentator est culparũ. & postremo vno nomine à cũctis malus homo vocabitur, in has ergo maculas prudentia immensurata perducet.

Sene. 77. epis. s Præcogitati mali mollis ictus venit. ideo stultis fortunę credentibus omnis videtur noua rerum inopinata facies. Sapiẽs autem assuescit futuris malis, & quæ alij diu pariendo leuia faciunt, hic leuia facit diu cogitando.

Sence. de mor. t Quicquid à sapiente diligenter præuidetur, quum ad rem agendam peruentum fuerit, facilius superatur, atque decernitur. Melius enim est ante tempus occurrere, quàm post vulnus datum, remedium quærere, nam sibi non est cauendi tempus in medio malorum.

v Bon

v Bonum est in alieno malo fugienda intueri. Ruina præcedentium docet posteros: & cautio est semper in reliquũ lapsus anteriores: ex vitio enim alterius sapiens emãdat suum: & ignauus nimis est, qui post exemplum inueniatur incautus. Indemnis autem est castigatio, quam persuaserunt extranei, iuxta illud: Felix, quem faciunt aliena pericula cautum. *Sence. in proverb.*

x Grauius nocet, quodcunq; inexpertum accidit. Melius est præcauere, quã pauere, vtilius est erubescere, quã paueſcere. *Ibidem.*

y Excludenda sunt omnibus modis languor à corpore, imperitia ab animo, luxuria à ventre, à ciuitate seditio, à domo discordia, à cũctis rebus intemperantia. Duorum temporum maximè habenda est cura: mane & vespere. in altero gerenda prospicere: in altero respice quæ gessisti. *Pytagoras in præceptis.*

z Prudentis est, ne quem in casum incidat, cauere: & si quod fortè acciderit, fortiter ferre. Fortis nemo potest iudicari, nisi & prudens fuerit. Virtus sine sapientia, temeritas periculosa putanda est. Quid prudentis opus est, eum posse & nolle nocere. Quid stulti proprium? non posse, & velle nocere. Quæ nam summa boni mens? quæ sibi conscia recti. *Socrat. in suis sentẽtijs.* *Augustin.*

Vide etiã in tit. Consiliũ. d. y. a c. a h. Di-

scretio & Homo.k. Liberalitas.k. Prælatio.z. Sapientia.z. Simplicitas.a d. Timor. a l. Tribulatio.q.

Pusillanimitas.

Cass. lib. 1. a epist. 1. a SEgnissimi est, torpere, cùm se ad proiectum cognoscat inuitasse.

Pet. Chr. b Deiectæ mentis est, qui familiaris rei meminit, quum vocatur ad regnũ. Iacens animus plebeum numulum thesauris regalibus anteponit. pauper sensus, qui paruis incumbens, perdit magna, & inhians temporalibus perdit sempiterna,

Seneca. c Contentus esto negotiis, in quæ descendisti, nec luctare cum officio, quod semel cepisti. Turpe est oneri cedere.

Pe. Chry. in quadã epist. d Remissio quæ os prælati obstruit, quæ mentem eius deiicit, quæ adulatorem & venditorem olei facit, dum sibi quietem & honorificentiam venatur in fauorem principum, hæc miseros præcipitat in foueam scandalorum: hæc est remissio, per quam vnus ædificat parietem, & alius linit: per quam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. imò per hanc canes muti non valentes latrare per consensus vniformitatem, faciem & similitudinem peccatorũ assumunt, sicut scriptum est: Vsquequo iudicatis iniquitatem & facies peccatorum sumitis? Vide

Vide etiã in titu. Acedia, & Correctio. f. Discretio. e. o. Exemplum. h. Fortitudo. i. k. r. Ira. m. Labor. l. Loquacitas. g. Perseuerantia. f. Prælatio. b. i. Solicitudo p. q.

Quærere Deum.

a QVærite faciẽ eius semper. Si semp quæritur, quãdo inuenitur? An sem per dixit in tota vita, quia hic viuitur? ex quo hic debere nos facere cognouimus, quando & inuentus quærendus est. Iam Deum inuenit fides, sed adhuc eum quærit spes. charitas autem & inuenit eũ per fidẽ & eũ quærit habere per spem. vbi tunc sic inuenitur, vt vltra nõ quæratur? Fortè quũ facie ad faciem eum videbimus, sicuti est, adhuc perquirendus erit, & sine fine quærẽdus, quia sine fine amandus. *Augu. super psal. 104.*

b Quæramus inueniendum, quæramus inuentum: vt inueniendus quæratur, occultus est: vt inuentus quæratur, immensus est. *Augu. super Ioannem.*

c Si homo ita creatus est, vt per id quod in eo præcellit, attingat illud, quod cũcta præcellit, id est vnum verũ optimum, sine quo nulla natura subsistit, nulla doctrina instruit, nullus vsus expedit. ipse quæratur, vbi nobis secura sunt omnia: ipse cernatur, vbi nobis omnia certa sunt: ipse diligatur, vbi nobis recta sunt omnia. *Augu. de ciuitate*

d Quid

Augu sup psal.ca.3. d Quid difficilius? quid solet dulcius inueniri?

Greg. lib. 27 ca mo. pitu.10. e Quærite Dominum dum inueniri potest.modo non videtur Dominus,& propè est. In iudicio videbitur,& propè non erit. necdum in iudicio apparuit, & si quæratur inuenitur,nam miro modo,quum in iudicio apparuerit,& videri poterit, & inueniri non poterit.

Bernard. de dilgen do Deo. f Nemo te domine quærere valet,nisi qui prius inuenerit. Vis ergo inueniri vt quæraris, quæri vt inuentaris:potes quæri & inueniri,non tamen præueniri.

Bernard. ser.24. g Si nolumus frustrà quærere dominum, quæramus veraciter:quæramus frequenter: quæramus perseueranter, vt nec quæramus pro illo aliud,nec cum illo aliud, sed nec ab illo ad aliud cõcertamur.Facilius enim est cœlum & terram transire, quàm vt sic quærens non inueniat,sic petens non accipiat, & sic pulsanti non aperiatur.

Chry. sup Mat.13. i Si non vendideris omnia, nec emes: & si animam non habueris solicitam,& quærentem, non inuenies. Duo enim oportet adesse,& à vitæ huius negotiis abesse, & vigilantem esse.

Senec in quadam epist. k Id quære,quod potes inuenire:id disce, quod potes scire:id opta, quod optari potest.

Vid

Vide etiam in tit. Deus.v.

Rapina.

Augus. de ver. dom. cap.20. a SI in ignem mittitur,qui non dedit rẽ propriam, vbi putas mittendus erit, qui inualit alienam? Si cum diabolo ardet, qui nudum non vestiuit, vbi putas arsurus est,qui expoliauit? Non nocent mala præterita,si non placent.

Aug. ser. in. 4. dom. mi. xl. b Si penale est clanculò auferre, multò maioris pœnæ est,violenter eripere.

Augu. 4. de ciuit. Dei. cap.4. c Remota iustitia, quid sunt regna, nisi magna latrocinia?qa latrocinia quid sunt, nisi prava regna? hoc malum tantum creuit, vt & loca teneat,sedes constituat,ciuitates occupet,populos subiuget,& euidẽtius regni nomen assumit. Quod ei iam in manifesto confert non empta cupiditas, sed addita impunitas, ideo eleganter & veraciter Alexãdro magno quidam Pirata cum prehensus ,respondit cùm ab eo interrogaretur, quid sibi, vt mare haberet infestum: ille libera voce, quid tibi, inquit, vt orbem terrarum?sed ego,quia exiguo nauigio facio, latro vocor: quia tu magna classe, imperator.

Augus. in glo. super Isa.3. Ar fundant,diuitibus peiora peccantibus,nec veritus po pulum meũ. d Nostri quoque principes cùm paupe res delinquentes publicè arguant,& conantur

rapi

rapinæ,dū ecclesiæ opes sibi thesaurizant, & in deliciis abuuntur, quæ ad sustētationem pauperum dātur:& sibi reseruant, nec propinquis distribuunt,& aliorum inopiā suas vel suorum faciunt diuitias.

Raba. sup Matt. 16. Esuri. & non dedi. Fulg. trā Clam. il= lud Matt. Omnis ar bor &c.

e Quid recipiet, qui aliena tulit, si semper ardebit, qui sua non dedit?

f Si sterilitas in ignem mittitur, rapacitas quid meretur? aut quid recipiet, qui alienum tulerit, si semper ardebit, qui de suo non dederit? Et si iudicium sine misericordia erit illi, qui non fecerit misericordiam, quale iudicium erit illi, qui fecerit & rapinam?

Cass. sup per psal= mum. 8. Cass. libr. 5. epistо.

g Sicut ouis tondentem se non increpat, ita nec iustus cupiditatem se expoliantis accusat.

h Pauperibus non dare tulisse est.& merito, quando quis potest esurientibus subuenire, si non pascit, extinguit. Pudeat illis tollere, quibus iubemur offerre. Vltra omnes crudelitates est, diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Amentur honesta lucra: horreantur damnosa cōpendia. Nullus audeat inde tollere, quod debet collectum dispergere. addendo perdit, qui retinendo colligit, & paupertatem potius ad se trahit, si exigentium pecunias non repellit.

i Quis dicat vtile, hominem incommodo alterius suum cōmodum augere, & alterū alteri aliquid detrahere? hoc est magis contra naturam, quàm mors, quàm paupertas, quàm dolor. nam principio conuictum hominū tollit. Si enim hæc affectio nobis insit, vt quisq; propter suū emolumētum spoliet aut violet alterum, necesse est dissipi societatē humani gēnis, quæ est secūdum naturā. vt si vnusquisq; membrū puta ter se plus valere, si proximi membri ad se valetudinē traduxisset, debilitari & interire totū corpus necesse esset: ita est & in humana societate: nam sicut concessum est vt quisq; malit sibi acquirere, quod ad vsum vitæ pertineat, quam alteri, & hoc natura non repugnante: ita non patitur natura, vt aliorum spoliis nostras facultates augeamus. Et si contra naturā magis detrahere alteri, sui commodi causa, quàm mors, quā dolor: ita magis secundum naturam, pro omnibus, si fieri posset, labores & molestias in maximis voluptatibus.

Tull. lib. de alterius vtilit. Val. Maximus. lib. 7.

k Rapina est, ex auidæ mentis impetu violenta alienarum rerum distractio.

l Quæsitū erat à Socrate cur rideret: respondens ait, Video magnos latrones duci parnum latronem ad suspendium, qui diguiores sunt suspēdio. Sacrilegia inquit

quit, minuti puniuntur, sed magna in triumphis feruntur.

Senec. 75. epist. m Nulli, cui rapina feliciter cessit, gaudium rapti durauit in posterum.

Vide etiam in titu. Crudelitas. b. Ecclesia. k. Eleemosyna. f. a c. Iactantia. c. liberalitas. f. g. Restitutio. a. c. Timor. v. Voluptas. l.

Reconciliatio.

Augu. super Matt. 5. Vade prius recõciliari.

a SI absens est, vade nõ pedibus corporis, sed animo humili te prosterne in conspectu eius, cui oblaturus es: si præsens est, reuocandus est ad amorem, ab eo veniam petendo, si eum læsisti: vel si te læserit, dimittendo cordis rancorem.

Ambr. super epist. ad Gal.

b Non quæritur quid vel quis fuerit, sed quid sit. præterita enim nec cõdemnãt nec iudicant.

Gregor. in dialog. libro. 4.

c Sciendum quod ille rectè delicti sui veniam postulat, qui prius hoc, quod in ipso delinquitur, relaxat. Munus enim nõ accipitur, nisi antè discordia ab animo pellatur, dicente veritate: si offers munus tuum &c. Qua in re pẽsandũ est, cùm omnis culpa munere soluat, quã grauis est culpa discordiæ, qua nec munus accipitur, nec proximus reconciliatur. Debemus itaque ad proximum quãuis longè positũ, longè quoque disiunctum mente ire, eiq; animum subiicere, humilitate ac benevolentia placare.

d Si cogitatu offendisti, cogitatu reconciliare, si verbis, verbis, si factis, factis. Non enim quem factis læsisti, sine factis placaueris. Sine causa oras ad Deum, sine causa eleemosynas facis de rebus, quibus alios spoliasti. Quid enim prodest, si vnus ad Deum pro te orat, & alius aduersum te Deum interpellet: iuxta illud ecclesiastici xxxiiij. Dona iniquorum nõ probat Altissimus. *Chry. sup. mat. 5. Va de prius reconsi.*

e Frustra propiciari sibi Deum quærit, qui citò placari in proximum negligit. *Isidor. de sum. bo. li.*

f Si tantummodo non lædas eum, qui te læsit, auertas tamen te ab eo, nec libenter eũ videas: manet sine dubio vulnus in pectore, & dolor augescit in corde. Quod si est, nondũ vtique quod Christus mandauit, dũ, tranexpletur. Nunquid tu ita vis propiciũ tibi fieri Deum, vt non te quidem lædat, auertat se tamen à te, & peccatorum tuorum memoriam teneat, & videre te nolit? Igitur qualem vis erga te esse Deum, quum delictorum veniam poscis, talem te exhibere debes his qui deliquerunt in te. *Chryf. lib. de cõpunc. Et dimitte nobis, &c.*

g Dissensio ab aliis, à re reconciliatio inimica. quum ignoscis ita beneficium tuum rumpera, vt non ignoscere videaris, sed absolutum: quia grauissimum pœnæ genus est, contumelioſa venia. *Sene. in li. de morib.*

Vide etiam in tit. Correctio, a i. Eleemosyna, c. Odium, m. Venia.

Regimen, siue regere.

Augu. super Ioan. a REcta domus, vbi vir imperat, fœmina obtemperat. Rectus ergo ille homo, vbi spiritus imperat, caro seruit.

August. in ep. ad quē dā comitem. b Pro omnibus tibi subiectis, qui in domo tua sunt, rationem Deo reddes.

c Omnia indigent Domino, & misera & felicia, quia sine illo miser non subleuatur, & felix non regitur.

Aug. sup. psal. 32. d Quicunque proprium corpus, subegerit, nec eius passionibus turbari animam

Amb. sup. psal. Anima mea manibus meis. suam rectorem sui congrua viuacitate permisserit, is bene regia quadam potestate se cohibens, rex dicitur: quòd regere se nouerit, & arbiter sui iuris sit, ne captiuus trahatur in culpam, nec præceps feratur in vitium.

Grego. in Moral. Ibidem. e Omnis, qui dispensandis terrenis rebus præsidet, occulti hostis iaculis latius patet.

f Magnopere curandū est, vt qui regendis hominibus præfertur, apud se intra secretarium mētis in cathedra præsideat huius militatis, quōque iudicāti ei à cęteris foris adsistitur, vigilanti oculo incessanter aspiciat, cui quandoque iudici ipse de his iudicandus adsistat, vt quantò nunc ante eum quem non videt solicitus trepidat, tantò cum, quum viderit, securior cernat. Bene

g Bene sancti viri, scripturæ sacræ testimonio reges vocantur, quia prælati cūctis motibus carnis, modò luxuriæ appetitum infrænant, modò æstum auaritiæ rempe- rant, modò gloriam inclinant, modò suggestiones liuoris obruunt, modò ignē furoris extinguunt. reges ergo sunt, qui tentationum suarū motibus non consentiēdo succūbere, sed regendo præesse nouerunt. *Grego. in pastor.*

h Sæpe suscepta cura regiminis cor per diuersa diuerberat, & impar quisque inuenitur ad singula, dum confusa mente diuiditur ad multa.

i Reuera mihi videtur esse ars artium, & disciplina disciplinarum, hominem regere. qui certè est inter omnes animantes maximè & moribus varius, & voluntate diuersus. *Greg. Nazianz. in apolog.*

k Sæpe à disciplinæ metu resoluimus subditos, si nostro regimini hilaritatis frena relaxamus: quia dum nos quasi licenter lætos aspiciunt, audacius ipsi ad illicita resoluuntur. *Grego. in moralib.*

l Summus locus bene regitur, quum is, qui præest, vitiis potius, quàm fratribus dominatur. *Grego. 3. moral.*

m Caput quippe subiectorum sunt cuncti, qui præsunt, & vt recti pedes valeant itinera carpere, hic procul dubio caput ex

alto prouider, ne à profectus sui itinere pes torqueat, quum curuata corporis rectitudine caput sese ad terram declinat.

Chry. sup. illud mat. Herodes rex turbatus est.

n Quemadmodum certantibus ventis mare concutitur, sic regibus sibi aduersantibus populus regni vexatur.

Chryso. in tract. de symbolo.

o Quemadmodum videns arborem foliis pallentibus marcidam, intelligis, quòd aliquam culpam habeat circa radicem: ita quum videris populum indisciplinatum, ne dubio cognosce, quòd sacerdotium eius non est sanum.

Chryso. in policratio lib. 1.

p Tunc totum reipublicæ corpus roboris sui integritate vigebit, tunc optimæ cõpositionis specie venustabitur, & elegantis pulchritudinis decorem induet, si singula quæque locum teneant sortita decenter, si fuerit officiorum nõ confusio, sed distributio.

Chry. ibi. lib. 4.

q Principatus non sanguini debetur, sed meritis, & inutiliter regnat, qui rex nascitur, & non meretur.

Chry. ibi. lib. 7.

r Nulla gens est ita solicita circa regem suum sicut apes, vnde regi incolumi omnibus mens vna est: amisso rumpere fidem, constructáque mella destruere: & quando nequit volare, fert ipsum turba apum, meliorem pugna quærunt, & si moritur, moriuntur & ipsæ.

f Tunc ciuitates bene ordinatæ, tunc sanctæ ecclesiæ res rectè aguntur, quum & fortiores viribus, necessariis insistũt operib⁹: & seniores maiori prudentia præditi, de iis, quæ agenda sunt, salubriter consulunt.

Rab. in gl. sup illud prou. 20. Exaltatio inuenũ sor. inde in gl. sup illud prou. 25.

t Qui præsunt populis, si volunt firmum esse solum, semper hilaritate & gratia vultus plenos exhibeant, ne per arrogantiam rigidi plebis odium incurrant.

Auser im. pietatẽ de. &c. Isido. li. 9. c. 3. & li. 3. c. 49. de sum. bo. Isi. li. 3. de sum. bo. c. 33. Prosper sententia.

v Reges à rectè agendo vocati sunt, ideóque rectè faciendo, regis nomen tenetur, peccando amittitur. Rectè ergo illi reges vocantur, qui tam semetipsos, quàm subditos bene regendo modificare nouerunt.

x Sæpe per regnum terrenum cœleste regnum proficit, vt qui intra ecclesiam positi, contra fidem & disciplinam ecclesiæ agunt, rigore principum conterantur.

y Non caret regia potestate, qui corpori suo nouerit rationabiliter imperare. Verè dominator est terræ, qui carnẽ suam regit legibus disciplinæ, nec potest fieri, vt non grandi pondere ruinæ super hominem vo luntas propria cadat, si voluntati sui superioris extollendo eam præponat.

Cass. li. 3. epist.

z Publici decoris mater, est mens regentis, & quale fuerit dominantis arbitrium, talem parit libertatis aspectũ. Facilius est quippe, si dicere fas est, errare naturam,

quàm dissimilem princeps possit formare Rempublicam. Is enim potest alios regere, qui se studuit sub decore tractare.

Cass. lib. a b Tuta est conditio subiectorum, vbi viuitur sub æquitate regnantium. principis autem opinionem longè latèque dissèminat subiectorum custodita securitas.

Cass. l. 3. epist. a c Qui reipublicæ statũ, & generale cupit stare fastigium, ad vniuersa debet esse solicitus: quia non est salus in corpore, nisi quam & membra potuerunt obtinere.

Ibidem. a d Communis prouincialium sermo est: annum bonum non tam de magnis fructibus, quàm de iustè regnantibus existimandum.

Boë. lib. 1. de consol. a e Sententia Platonis est: Beatas fore respublicas, si eas vel studiosi sapientiæ regerent: vel earum rectores studere sapientiæ contigisset.

Sen. 3. ep. extremæ partis. a f Inter homines antiquorum optimus animorumque rector eligebatur. ideò que summa felicitas erat gentium, in quibus non poterat esse potentior, nisi melior.

Sen. li. 10. thet. suæ. a g Quomodo aut cui tandem hic liberè imperabit, qui non potest, cupiditatibus suis imperare? Refrænet primùm libidines, spernat voluptates, iracundiam teneat, coërceat auaritiam: cæteras animi labes repellat: tunc incipiat aliis imperare? quum ipse

ipse improbissimis dominis dedecori ac turpitudini parère desierit, dum quidè his obediet, liber habendus omnino non erit.

Seneca de clementia ad Neronem. a h Inexpugnabile munimentum, amor ciuium. Quid pulchrius est, quàm viuere optantibus cunctis? Quis huic audeat struere aliquod periculum, sub quo iustitia, pax, securitas, dignitas floret? sub quo opulenta ciuitas copia bonorum omnium abundat?

Seneca in quadam epist. a i Vt in corporibus, sic in imperio grauissimus est morbus, qui à capite diffundi-tur.

Ibidem. a k Si vis omnia tibi subiicere, te subiice rationi. Multos reges, si ratio rexerit, ab illa discès, quid & quemadmodum aggredi debeas.

Ibidem. a l Gentes barbaras impatientes iugi, alieni arbitrij facilius est regere, quàm animũ suum continere, & sibi tradere.

Ibidem. Simul ista mundi rector Deus posuit odium atque regnum. qui ergo odia nimium timet, regnare nescit.

Ibidem. a m Sicut hominibus reges, ita regibus dominandi desideria dominantur: hoc est regnum, nolle regnare cùm possis. Vis ergo regnum tibi dari magnum? rege te ipsum.

Socrates suis exhortatio. a n Illud regnum in gradu æterno facilè fueris, vbi minimum virium Veneris pertetie.

cuniæq; cupido sibi vendicauerit.

Ibidem. a o Qui multarum habet potestatem rerum, primùm purgare cõscientiam debet: vt quæ delicta corrigit, non admittat, vitétque quod vindicat. Stultum enim est, vt velit quis aliis imperare, cùm sibi ipsi imperare non possit.

Vide etiam in titu. Caro, m. Cor, o. Correctio, v. Electio, c. v. Exactio. Fama, f. Honor, c. Ira, a q. Iustitia, z. Odium, f. Pax, f. a d. a e. Pœnitentia, p. Perfectio, m. p. Philosophia, h. Potestas, g. h. i. Prælatio, s. t. v. x. a. q. Rapina, c d. Sapientia, k. Seruitium, a.

Religio.

Augu. de opere Monache. a NOn propterea in Christiana militia ad pietatẽ diuites humiliãtur, vt pauperes ad superbiam extollantur. nullo enim modo decet, vt in ea vita vbi senatores fiunt laborosi, ibi fiant opifices otiosi, & quomodo veniunt relictis delitiis suis, qui fuerunt prædiorum domini, ibi sint rustici delicati.

Idẽ in regula tertia. b Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia cõmunia, & distribuatur vnicuique vestrũ à præposito vestro victus & tegumentum. nõ æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes, sed potiùs vnicuiq;, sicut cuique opus fuerit: sicut legitur in Actibus Apostolorum, quia erant eis

eis omnia communia, & distribuebatur singulis, prout cuique opus erat. Qui aliquid habebant in seculo, quando ingressi sunt monasterium, libenter voluerũt illud esse commune. qui autem non habebant, non ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere poterant: sed tamen eorum infirmitati, quod opus est, tribuatur, etiam si paupertas eorum, quando foris erant, nec ipsa necessaria poterat inuenire: tamen non ideò putent se felices esse, quia inuenerunt victum & tegumentum, quale foris inuenire non potuerunt: nec erigant cervicem, quia sociantur eis, ad quos foris accedere non audebant, sed sursum cor habeant, & terrena bona non quærant, ne incipiant esse monasteria diuitibus vtilia, non pauperibus, si diuites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur.

Aug. ibid. c Sed rursus etiam illi, qui aliquid videbantur in seculo esse, non habeant fastidio fratres suos, qui ad illam sanctam societatem ex paupertate venerunt: magis autem studeant, nõ de parentum dignitate, sed de pauperum fratrum societate gloriari. nec extollantur, si communi vitæ de suis facultatibus contulerint aliquid, nec de suis diuitiis magis superbiant, quia eas monasterio partiuntur, quàm si eis in seculo fruerentur.

rentur. alia quippe quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant: superbia verò in bonis operibus insidiatur, vt pereant. Et prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, ut anima misera superbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat possidendo.

Augu. ibi. d Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, non debet aliis molestum esse, nec iniustum videri eis, quos fecit aliqua consuetudo fortiores: nec illos feliciores esse putent, quia sumunt, quod non sumunt ipsi, sed sibi potiùs gratulentur: quia valent, quod non valent illi.

Augustin. in epist. e Quantumlibet vigiler disciplina domus meæ: homo sum, & inter homines viuo. nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior sit, quàm arca Noë, vbi tantum inter octo homines vnus reprobus inuentus est: aut melior sit, quàm domus Abrahæ, cui dictum est: Eiice ancillam, & filium eius. aut melior sit, quàm domus Isaac: cui de duobus geminis dictum est in Malachia: Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Simpliciter autem fateor charitati vestræ coram nostro Domino Deo, qui est testis mihi super animam meam, ex quo Deo seruire cœpi, quoniam ficut

difficile sum expertus non esse meliores quàm qui in mundo profecerunt, ita non sum deteriores expertus, quam qui in mũdo defecerũt. hinc arbitror dictum in Apocalypsi: iustus iustificetur adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc.

g Amputeris occasionem turpium nundinarum, quibus existimatio vestra lædi- *Aug. in li. de opere. monacho.*
tur, & infirmis offendiculum ponitur, & ostendite hominibus non vos in otio facilem victum, sed per angustam & arctam viam regnum Dei quærere.

h Latro est, & Domum Dei conuertit in spelunceam latronum, qui lucra de religio- *Hie. super Mat li. 4.*
ne sectatur, cultúsque eius, non tam cultus Dei, quam negotiationis occasio est.

i Pudet dicere: de cauernis cellularum vrbem damnamus in sacco & cinere, velu- *Hie. ep. ad Mare.*
ti de ipsis sententiam ferimus. Quid facit sub tunica pœnitentis regius animus, qui alios vult regere, & alios iudicare: & à nemine regi, à nemine iudicari?

k Sunt ditiores monachi, quàm fuerant seculares. possident opes sub Christo pau- *Hie. ep. ad Helio. monachũ.*
pere, quas sub locupletе diabolo non habuerant, & sustinet eos ecclesia diuites, quos tenuit mundus antè mendicos. Nepotianus noster aurum calcans, schedulas consectatur.

Aeg

Hie. in ep. ad Rusti. monach.

l Aegyptiorum monasteria hunc tenent morem, vt nullum absque opere aut labore suscipiant: nō tam propter victus necessitatem, quàm propter animæ saluationē.

Ibidem.

n Numum adduxit numo & marsupium suffocantes, matronarum opes venantur obsequiis. Modica esca in hamo ponitur, vt matronarum in eo sæculi prorrahantur: sic bestiæ, sic aues, sic capiuntur & pisces. parum tribuunt, vt amplius accipiant. quæ magis venatio est appellanda, quàm donatio.

Gre. super Ezech. ho. 9.

o Sæpe de vita proximorū querimur, mutare locum, conamur secretum vitæ remotioris eligere, videlicet ignorantes, quia si desit spiritus, non adiuuat locus. Iste enim Loth, de quo loquimur, in Sodomis sanctus extitit: in mōte peccauit. Quòd autem loca mentem nō muniunt, ipse humani generis primus testatur parens, qui & in paradiso cecidit. Sed minùs sunt omnia, quæ loquimur ex terra. nam si locus saluare potuisset, Satan de cœlo non caderet.

Grego. in mora.

p Quia terreni principes magna se Deo humilitate substernunt, praui homines ideò ad fraudis argumenta vertuntur, quia illos religionem reuereri conspiciunt, ipsi cultum religionis assumunt: & bonorum vitā sub despectis vestibus, iniquis operibus premunt. mūdi quippe dilectores sunt, qui hoc in se, quod homines venerantur, ostendunt. atq; eis, qui verè se despiciunt, non mente, sed veste copulantur: quia præsentem gloriam amantes, assequi non possunt, quam despicientes sequuntur. honores enim fugiunt, vt honoribus obuient.

q Multi de iochoata iusticia laudari appetunt: præesse cæteris melioribus concupiscunt, quos plerunque, dum iuxta votum præsens prosperitas sequitur, multò plus, quàm prius fuerant, de sanctitatis habitu peiores fiunt. *Ibidem.*

r Cuncta solicitè fugiens portum monasterij petij, & relictis quæ mundi sunt, vt frustrà tunc crēdidi, ac ex huius vitæ naufragio nudus euasi. quia enim plerumque nauem incautè religatā etiam de sinu turi littoris vnda excutit, quum tempestas excrescit: repentè me sub prætextu ecclesiastici ordinis in causarum secularium pelago reperi, & quietem monasterij quam habendo fortiter tenui: quàm stricte tenenda fuerit perdendo cognoui. *Gre. in pro lo. mon.*

s Eo quoq; tēpore, quo ad ministeriū alta tis accessi: hoc demū ignorāte me, actū est, vt sacri ordinis pondus acciperem, quatenus in terreno palatio licētius excubarem. *Ibidem. Ber. de præcept. & dispensatio.*

t De religiosis, & bene ordinatis monasteri

steriis nullus professorum meo consilio, nec arctiori quidem desiderio sine licentia sui senioris egreditur: egressus tamen, si melius inuenerit & elegerit, meo nihilominus iam consilio non regreditur ad inferius bonum, quod reliquerat, & contempserat pro meliori.

Bernā. in ser. 36. v Attende diligenter quid diligas, quid metuas, non gaudeas vel contristeris, & sub habitu religionis animum secularem, & sub pannis conuersionis inuenies cor peruersum.

Ber. ho. 4. super missus est. x Video quiddā, quod sine dolore videri nō debet, post aggressam Christi militiam rursus implicari secularibus, rursus terrenis cupiditatibus immergi. cū magna cura erigere muros, & negligere mores: sub prætextu quoque cōmunis vtilitatis verba vendere diuitibus, & matronis salutationes, sed & contra sui imperatoris edictum concupiscere aliena, & sua cum lite repetere: ita nec se mundo, nec sibi mundum crucifixerunt: vt qui antè vix in suo vico vel oppido cogniti fuerunt, modò circumeuntes prouincias, & curias frequentantes, regum notitias, principum familiaritates assecuti sunt.

Ibidem. y Video, quod non parum doleo, post spretam seculi pompam nōnullos in se ho-

humilitatis superbiam magis addiscere, ac sub alis mitis humilisque magistri grauiùs insolescere, & impatientes amplius fieri in clausto, quàm fuissent in seculo.

z Plerique in domo Dei nō patiuntur in contemptu haberi, qui in sua domo nō nisi contemptibiles esse poterant: vt quia videlicet vbi à pluribus honores adpetuntur, ibi locum habere non meruerunt, saltem ibi honorabiles videantur, vbi ab omnibus honores contemnuntur. *Ibidem.*

a b Inhumanè redarguis opera eorum, quorū refugis onera, temerariè obiurgat virū reuerētē de prælio, mulier nēs in domo, dico enim si is, qui de claustro est, eum qui versatur in populo, interdū minùs diserete, minúsve circunspectè sese agere deprehenderit: verbi gratia, in verbo, in cibo, in risu, in ira, in iudicio, nō ad iudicandum confestim profiliat, sed meminerit sciperū, Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. Nam tu, qui in tui custodia vigilas, bene facis: sed qui iuuat multos, melius facit & virilius, quòd si implere non sufficit absque aliqua inæqualitate vitæ conuersationis suæ, memento quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hæc dicta sunt contra geminam tentationem: qua sæpe viri religiosi epi-

Bernard. sup. cā. ser. 22. 570

scop

scoporum vel ambire gloriam, vel excessus temere iudicare, diabolicis instigationibus incitantur.

Ber. ŝ quo dam ser. ac Tu qui in congregatione es, bene vigue, ordinabiliter, sociabiliter & humiliter: ordinabiliter tibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo.

Ber. in li. de pœni. et dispensat. ad Qui secundum regulam viuere statuunt: & si non ad vnguem, vt dicitur, tam custodiunt: & si qua pro sui claustri ritu vel mutant vel prætermittunt, à regulari tamen professione non discedunt, dum tamen sobriè & iustè & piè pro moribus viuere non desistunt.

Ber. ŝ qua dam epi. ae Claustralis paradisus ad suauem spirans austri elementiam, quasi tot floribus vernat, quot virtutibus abûdat. Dum enim diabolus officinas fratrum circuit: debet eum fugare ab oratorio deuotio, à refectorio lectio, à dormitorio stramenta vilia, à capitulo patientia.

Ber. su. eã. ser. 19. af Non vultis esse contenti communi vita, non sufficit vobis regulare ieiunium: non solennes vigiliæ, non imposita disciplina, non mensura, quam vobis partimur in vestimentis vel alimentis: priuata præfertis cõmunibus, qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursum de vobis intromittitis? Nam illam, qua toties Deum con-

cõscientiis vestris testibus offendistis, priuã scilicet voluntatem vestrã, ecce nõne iterum magistram habetis nõ meã illa vox docet naturæ non parcere: rationi non acquiescere: seniorum consilio vel exemplo non obtemperare, nobis non obedire. an ignoratis quia melior est obediẽtia, quàm victimæ? Non legistis in regula vestra, quòd quicquid fit sine voluntate vel consensu spiritualis patris, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi.

Ber. ŝ quo dam ser. ag Si quid religionis oritur, quicunque resistit, quicunque repugnat, planè cum Aegyptiis paruulos Israëlitici germinis nece conatur: imò cum Herode nascentem persequitur Saluatorem.

Ber. in ep. quadrim. ah Felix domus, & beata semper congregatio, vbi de Maria Martha conqueritur: nam Mariam Marthæ æmulari indignum prorsus est.

Hugo de claust. ani mæ lib. 1. ai Abundans est pauperi religio, mediocri sufficiens, tolerabilis diuiti, infirmis larga, delicatis compatiens, fortioribus moderata, pœnitentibus misericors, perfectis seuera, bonis optima. hæc sunt beneficia religionis.

Ibidem. aj Quatuor sunt in habitu religionis notabilia: scilicet, vilitas & superfluitas, paucitas & pretiositas: in vilitate vana

gloria & simulatio, in pretiositate superbia, aut delectatio, in paucitate intolerantia siue desperatio, in superfluitate verò amor seculi, non amor cœli, amor palatij, non paradisi notatur.

Hug. li. de claust. ani ma, de 12. abusionib.

an Habet enim lex claustraliũ iudices, & testes atque conciliarios suos. In lege etenim domini duo testes sunt: vita & conscientia. duo iudices, meditatio & scientia. duo consiliarij, amor Dei & proximi. Bonus testis, bona vita, bonus iudex, bona conscientia. coram Deo testis est conscientia, coram hominibus vita.

Ibidem.

ao Qualis debet esse religionis habitus ostẽdit Apostolus, nõ in veste pretiosa & esse, sed hodie cappa canonici, & cucullæ monachi non differunt à pallio militis. Sed, vt ait quidam Sapiens, miles & monachus ex eodem panno partiũtur: ille sibi cucullam, ille chlamidem. nõ multùm differunt habitus canonici regularis & secularis. Sed si fortè regularem videas, archidiaconum vel episcopum te vidisse contendas.

Ibidem.

ap Quàm detestãda peruersitas in monasterio, vt vbi sunt diuites laborioſi, sint pauperes delicati, qui in seculo pauperiores vixerãt, quã nunc in claustro viuunt: & nunc in monasterio quærũt, quæ foris habere nõ poterant. Mentior ego si non vidi quo-

quorum talis paupertas erat, quando foris erant, quòd nec ipsa necessaria inuenire poterant, erigentes sibi mentem voluerunt sociari his, ad quos foris accedere non audebant. & qui ante conuersionem lectulum proprium nusquàm habebant, nunc si fortè voluntas eis fuerit eundi alicubi, ornamenta lecti secum portant. Vidi & ego, ni fallor, monachum camisia vestitum iocãtem & dicentem: & charior est flamina, quàm camisia. tunica verò vestiri magna est difficultas. Sed forsitan dices: quoniam infirmus erat huiusmodi: imò sanus & petulans, & pingui residens equo, abundans rebus & curias frequentans. qui tamen ante conuersionis habitum, pedes ire consueuerat, nec sæpe lineis induebatur.

Ibidem.

aq Norũt multi quòd saturitatẽ ventris sequitur leuitas operis, & vanitas mentis. Scriptũ est enim, Sedit populus mãducare, & bibere, & surrexit ludere. ludere inquit, nõ legere. Sunt qui post delicati cibi fercula, cum in claustro sedeant, non lectioni & silentio, sed rumoribus & curiositati vacant: qui locũ loquendi & tacẽdi nusquã & nunquàm seruant. sed instabiles & otiosi nunc hos, nunc illos ad loquẽdũ vocãt. Pone, inquit, ori meo custodiam, & ostium

circunstantiæ labiis meis. ostium dixit, nõ murum. Si enim murus poneretur, loquẽdi licentia omnino negari videtur, sed ostium ponitur, quod tẽpore & loco claditur & aperitur. Est tempus & locus tacendi, & loquendi. Aperitur itaque ostium hora constituta. scilicet in claustro lectioni, in capitulo confessioni, in ecclesia orationi. Item clauditur ostium in claustro confabulationi, in capitulo contentioni, in ecclesia vanæ modulationi.

Ibidem. ar Gaudent multi claustralium, quum de regibus fabulantur, dum casus militum narrant, dum pro illis loquuntur, à quibus non agnoscuntur, multorum partes defendunt, pro multis irascuntur, pro multis litigant, ignorant tamen quod negant, aut quod affirmant.

Ibidem as An nescis diabolũ expulsum à capitulo cœli, Adã à capitulo paradisi, Iudam à capitulo Christi? Primũ capitulũ fuit in cœlo, secũdum in paradiso, tertiũ in horto. In vnoquoque tamen præerat Deus. In primo culpa superbiæ, in secũdo inobedientiæ, in tertio auaritiæ. De primo dicitur: Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimo. De secundo dicitur. De ligno scientiæ boni & mali ne comedatis: De tertio dicitur: Et retulit triginta argenteos, & proiecit in templo. pœna primæ culpæ casus, secũdæ labor, tertiæ laqueus. de prima dicitur: Vidi Satan tanquam fulgur de cœlo descendentem. De secunda: In sudore vultus tui vescêris pane tuo. De tertia: Laqueo se suspendit. His tribus res claustralium ordines assimilantur. Hi scilicet primi: quoniam sedem prælationis quærunt, & præesse non possunt. alij qui nec obedire volunt. tertij familiares magistris loculos portantes, & in occulto detrahentes.

Hug. ibi. at Sunt enim quidam, qui mente vagi, oculis attoniti, habitu dissoluti, plana parietum prospicientes perlustrãt. aliud cantant, & aliud cogitant. In choro sunt corpore, & in foro mente. nunc intus, nunc foris exeunt, psalmodiæ verba proferunt, sed psalmodiæ sensum non intelligunt. Sunt alij voce dissoluti, qui vocis modulatione gloriantur: non tantum gaudent de domo gratiæ, sed etiam alios spernunt. Tumentes elatione aliud cantant, quàm libri habeant: & quanta est leuitas vocis, tanta forsitan est & mentis. cantant forsitan, vt placeant populo, magis quàm Deo. Si sic cantas, vt ab aliis laudem quæras, vocem tuam vendis, & facis eam non tuam, sed suam.

Ibidem. av Ego autẽ quomodo accedã, qui por-

Universidad de Deusto
Biblioteca

to plumã struthionis in habitu religiõis, vt non placeã moribus, sed vestibus. Quasi enim struthio volatum simulo: sed tantũ pedibus terram tango, voluto habitu, sed tẽgo affectu. Vnde & veritas dicit, Hi sunt, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus sunt lupi rapaces. Exterius enim contegor ouis vellere, intus autem sæuio cupiditate.

Hugo. a Superstitio dicitur veræ religioni superaddita falsa religio.

Prosper de vita cõ templativa lib. 1.

a Y Sunt quidam, qui velut conuersi ex pristinis moribus nihil abiiciunt: non mẽte mutantur, sed veste: non actu, sed habitu. Hi sunt, qui sermone tantum, nõ opere seculo renuntiasse contenti seculariter viuunt: & vitia sua inani professione vitæ melioris abscondunt: ac religionis imaginariæ nomine palliati, opinionem virtutis pro virtute suscipiunt. prædicant magna, nec faciunt, accusant vitia, nec deponunt. publicè sibi displicere simulãt, quod occultè committunt: magni student videri, non fieri.

Prosper ibid.

a 2 Laudant eos, quorũ cupiunt prædicatione laudari. ieiunant, vt vultus sui pallore pernitiosis laudibus vendant. Ad reprehendẽdũ alios prompti, sed nõ patiuntur à quibuslibet vel leuiter reprehendi. Ad faciem publicam patientiam fingunt, & in animo iracundiæ virus abscondunt. ad nocendum parati, quum nocendi tempus inuenerint: suorum actuum negligentes fiũt, aliorum procaci libertate censores. Imprudenter assunt virginibus sacris & viduis quibus conglutinantur affectu, vt facilius ab ecclesiæ (quod dictu quoque nefas est) quàm ab earum communione discedant: qui & si cum illis fortè non peccãt, tamen malæ suspicionis de se præbendo materiam, vitam maculis sinistræ opinionis infamant.

b a Religionis affectus nõ solũ deuotione corpis, sed magis arcano gerit cordis. *Cassio. sup. per psal. mũ. 43.*

b c Hæc tria studia otiosorum sunt in claustro, vagatio oculorũ, superfluitas verborum, peruersitas cogitationũ. Hæc tria vitia eiiciunt fratrem de claustro. *Cassio sup. per psal. egredietur &c.*

b d Ad professionem nostram pertinet, subiectione & abiectione gaudere, pauperiatis studium quærere, & non solùm facultates, sed etiam ipsas voluntates de cordibus eradicare. Nihil enim habere interest, res necessitatis est, nihil autem cupere, virtutis. *Cæsarius in admon. ni. 25.*

b e Videte vocationem vestram fratres charissimi, venire ad eremũ, summa perfectio est, non perfectè in eremo viuere, *Cæsarius in admon. ni. 28.*

ſumma damnatio eſt. Quid prodeſt, ſi in loco quies teneatur, & inquietudo in corde ſeruetur? ſi in habitatione ſit ſilẽtium, & in habitatoribus, vitiorum ſit tumultus, & colluctatio paſſionum? Si exteriora veſtra ſerenitas teneat, & interiora tempeſtas?

Euſeb. in quodã ſermo. b f Verus religioſus debet eſſe neglector quietis, fugax voluptatis, appetitor laboris, patiẽs abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, dives in conſcientia, humilis ad merita, ſuperbus ad vitia.

Pet. Chr. in quodã ſer. b g Iuxta ſententiam cordis mei: Si paradiſus in hac vita præſenti eſt, vel in claſtro, vel in ſcholis eſt. Quicquid enim extra hæc duo eſt, plenum eſt anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, ſolicitudine & dolore.

Ibidem. b h Spes fructuum releuat agricolam à labore, fortémq; pugilem contemnere facit moleſtias ictuũ ſpes coronæ. tibi quoq; furetur grauamina clauſtri, & gratæ ſeruituti officium expectatio iubilei. Nodus athleta fortiùs dimicat, natator exuitur, vt fluuium tranſeat, viator exoneratur à ſarcinis, vt expeditiùs currat.

Tul. de natura deo rum. b i Religio eſt, per quam reuerẽti famulatu cerimoniæ diuini cultus exercentur. Vide etiam in titu. Abuſio. d. Communitas.

tas. b. Contemplatio. d. n. Deuotio. n. Fraternitas & Iactantia. a. Hypocriſis. e. f. g. Mandatum. k. Monachus & Murmur & Obedientia & Ordo. d. Paupertas. pax. v. Pœnitentia. a d. Perfectio. c. Pietas. e. Relinquere & ſacerdos. a. e. Sanctitas. f. Solitudo. Superbia. a e. Tentatio. a p. Voluntas. a h.

Relinquere.

a VTiliùs terrena opulentia tenẽr humiliter, quã ſuperbè relinquatur. *Auguſ. ad Pau.*

b Quid prodeſt diſpergendo dare paupẽribus, & pauperem fieri, quum anima miſera ſuperbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat poſsidendo. *Auguſ. de vita cler.*

c Qui cœleſtis vitæ dulcedinem, in quantum poſsibilitas admiſerit, perfectè cognouerit, ea quæ in terris amauerat, cuncta deliquit. in comparatione illius vileſcunt omnia, deſerit habita, congregata diſperſa, inardeſcit in cœleſtibus animus, nil de terrenis libet, deforme conſpicitur quicquid de terrenæ rei placebat ſpecie: quia ſola pretioſæ margaritæ claritas fulget in mente. *Gregor. in homil.*

d Dominus non vult ſimul effundi opes, ſed diſpenſari, niſi fortè vt Eliſeus boues occidit, & pauit pauperes ex eo quod habuit, vt nulla cura teneretur domeſtica. *Amb. libr. 1. de offic.*

Hiero. super Matt.

e Ecce, nos reliquimus omnia &c. Grandis fiducia. Petrus piscator erat, diues non fuerat, cibos manu & arte quærebat, & tamen loquitur confidenter, reliquimus omnia, omnia enim reliquit, qui voluntatem habendi deseruit.

Hie. ibi.

f Apostoli quantũ ad diuitias nihil, quãtum ad voluntatem, totum mundum reliquerunt.

Hiero. in quadã epist.

g Licet in collo tuo paruulus dependeat nepos, licet sparso crine & scissis vestibus vbera, quibus te nutrierat, mater ostendat, licet in limine pater iaceat, perculcato perge patre, & siccis oculis ad vexillũ crucis euola. Solum pietatis genus est, in hac re te esse crudelem.

Hiero. in epi.

h Apostolici fastigij perfectæque virtutis est, omnia simul vendere, & pauperibus erogare, & sic expeditum, cum Christo ad cœlestia volare.

Hieron. ibidem.

Hiero. super illud Matth. Si vis perfectus esse, &c.

i Festina quæso te, & habens in solo pedem, nauiculæ funem magis præcide quã solue.

k Facilius sæculus contemnitur, quàm *Etus esse*, voluntas. Multi diuitias relinquentes Dominum non sequuntur. Sequitur autem Dominum qui imitator eius est, & per vestigia illius graditur.

Hiero. in epist. ad Hellio.

l Gladiũ tenet hostis, vt perimat me, & ego de matris lachrymis cogitabo?

Hiero. in epist.

m Crates Thebanus, homo quidem ditissimus, cùm ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri põdus abiecit, nec putauit se simul posse virtutes & diuitias possidere: Abite, inquit, malæ cupiditates: ego vos mergam, ne submergar à vobis. Philosophus gloriæ animalis, & popularis auræ vile mancipium totam simul sarcinam deposuit.

Grego. in mo.

n Quasi quodam iugo seruituris premũt prosperadum, appetuntur, premunt aduersadum formidantur. At si quis semel dominationem desideriorum temporalium à collo mẽtis excusserit, quadam iam etiã in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio felicitatis afficitur, nullo aduersitatis terrore coarctatur.

Grego. in ho. 5.

o Multũ enim reliquit, qui sibi nil retinuit. multum reliquit, qui quantũlibet parum, totum deseruit. Certè nos & habita ex amore possidemus, & ea, quæ non habemus, ex desiderio quærimus. Multum ergo Petrus & Andreas dimiserunt, quando vtique etiã desideria habendi dereliquit. multum dimisit, qui cum re possessa etiam concupiscentiis renuntiauit. A sequẽtibus ergo tanta dimissa sunt, quanta à non sequentibus concupisci potuerunt.

p Mul

Ibidem. p Multa, fratres, relinquitis, si terrenis desideriis renuntiatis, exteriora enim nostra, quãuis parua, Domino sufficiunt. cor namque & non substantiá pensat: nec perpendit, quantum in eius sacrificio, sed ex quanto proferatur.

Grego. in ho. super illud. Vos qui reliquistis &c. q Quisquis diuini stimulo amoris excitatus hæc possessa reliquerit, illic proculdubio culmen iudiciariæ potestatis obtinebit: vt simul iudex tunc cum iudice veniat, qui nunc consideratione iudicij sese spontanea paupertate castigat.

Grego. in homil. 32. r Qui vult venire post me, abneget semetipsum &c. Ad se venientibus Dominus præcipit, vt renuntiemus nostris: quia qui ad fidei agônem venimus, luctamen contra malignos spiritus sumimus. Nihil autem maligni spiritus in hoc mundo possident proprium. nudi ergo cum nudo luctari debemus. Nam si vestitus quisque cum nudo luctatur, citius ad terram deiicitur, quia habet vnde teneatur. Quid enim sunt terrena omnia, nisi corporis indumenta? Qui ergo contra Diabolum ad certamen properat, vestimenta abiiciat, ne succumbat.

Grego. in homil. s Si vultis, omnia retinẽdo relinquitis, vt cum tota mente ad æterna tendatis. Si enim nihil in hoc mundo amando possideris, etiam possidendo cuncta relinquitis.

t Illi, qui ex possessis rebus subsidia egẽ tribus ministrant, in bonis, quæ faciunt, sacrificium offerunt: quia aliquid Deo immolant, & aliquid sibi reseruãt. Qui verò, nihil sibi reseruant, offerunt holocaustum, quod maius est sacrificio. *Greg. super Exec.*

v Ecce nos reliquimus omnia &c. Bene Petre, & nõ ad insipientiam tibi, nimirum *loquioser.* quia exultauit, vt gigas, ad currendam viã, *ad Petr.* nec currentem sequi poteras oneratus. Nõ inutilis commutatio, pro eo, qui super omnia est, omnia reliquisse. *Ber. in col*

x Omnia sanè dixerim, non tantũ possessiones, sed etiam cupiditates. Plus enim mundi concupiscentia, quàm substantia nocet: & hæc fugiendarum causa diuitiarum præcipua est, quòd aut vix, aut nunquam sine amore valent possideri. Facilè enim cor humanum omnibus, quæ frequentat, adhæret. *Bern. ibi.*

y Age ergo, qui relinquere disponis omnia, te quoque inter relinquenda numerare memento. imò verò maximè & principaliter abnega temetipsum, si desideras sequi eum, qui exinaniuit propter te semetipsum. *Ibidem.*

z Zacchæus, cuius laus est in Euãgelio, dimidium bonorum suorum dedit pau- *Bernard. in ser. de pi. 5.*

ribus

ribus. sed ego multos Zacchæos hic video, qui nihil tibi ex omnibus reliquére. Quis mihi scribet hoc Euãgelium de Zacchæis istis, imò de Petris istis, qui fiducialiter loquuntur Domino: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: sed scriptum est iam in Euangelio æterno, In libro vitæ est scriptum & signatum.

Isid. lib. 3. de sum. bon.

a b Si itaque quis renuntiat omnibus, quæ possidet, & suis non renuntiat moribus, non est Christi discipulus. qui enim renuntiat rebus suis, sua abnegat: qui verò renuntiat suis moribus, seipsum videlicet abnegat.

Ioã. Cass. de institu tione mo. na. libr. 7. capit. 21. & 22.

a c Nihil proderit pecunias non habere, si voluntas fuerit in nobis possidendi. Miserabile autẽ est paupertatis ac nuditatis æstus tolerasse: fructus verò earum præ uæ voluntatis vitio perdidisse.

Ibi. c. 27.

a d Nemo est, qui non habeat, quod dimittat. Vniuersis renuntiauit facultatibus mundi, quicunq; affectum possidendi eas radicitus amputauit.

Idem in prima col latione ab Abbatis Mey si cap. 6.

a e Nonnullos huius mũdi maximas facultates, & non solùm multa auri & argẽti talẽta, veràm etiam & prædiorum magnificentiam contemnentes, post hæc vidimus pro scalpello, pro graphio, pro acu, pro calamo cõmoueri, qui si vtiq; contẽplationis cord

cordis mundi fixã tenerent: nunquã vtiq; pro paruis rebus admitterent, quod ne pro magnis ac pretiosis incurrerẽt opibus, eadem penitus abiicere maluerunt. nam plerunq; tanto zelo codicem seruant, vt eum ne leuiter quidem legi, vel contingi ab aliquo patiantur. & inde furoris occationes & impatientiæ ac mortis incurrant: inde mo mentur stipendia patientiæ & charitatis ac quirere. Cumque omnes diuitias suas pro Christi amore disperserint, pristinum tamen cordis affectum in rebus paruis & animis retentantes, & pro ipsis nonnunquam mobiliter irascentes, veluti qui non habeant apostolicam charitatem ex omnibus infructuosi sterilésq; redduntur.

Idem in

a g Prima abrenũtiatio, qua corporali- mus vniuersas diuitias mundi facultatésque contẽnimus. Secunda qua mores ac vitia affectúsque pristinos animi, carnísque re- spuimus. Tertia qua mentem nostram de præsentibus vniuersis ac visibilibus euocã ens futura tantummodo contemplamur, & ea quæ sunt inuisibilia, concupiscimus.

la. Abbatis Pafnu tij. cap. 6.

a h Prima renuntiatio rerum alienarũ est. ideóque per se solã perfectionẽ reddi- tauri cõferre nõ sufficit: nisi peruenerit ad secundã, quę verè abrenũtiatio rerũ nostra dicenda est, quam adepti expulsione omnium

Ibid. capi 10.

vitio

vitiorum, tertiæ quoque abrenuntiationis fastigia conscendemus, vt ita demum illud supremum mereamur audire; quod dicitur ad Abraham: Veni in terram, quam tibi demonstrauero, quia perfectè renuntianti tribuitur, vt terram promissiõis intrare mereatur.

Idem in collatione 4. Danie. capit. 20. & 21.

a i Pudet dicere, ita plerosque abrenuntiasse conspicimus, vt nihil amplius immutasse de interioribus vitiis ac moribus cõprobentur, nisi ordinem tantũ atque habitum secularem. Nam & acquirere pecunias gestiunt, quas nec antè possederunt, quòd famulos suos exinde, vel fratres alere se debere, iustũ esse contendunt, quibus profectò non proderit maiores opes ac substantias contẽpsisse: quia affectus earũ, ob quos illæ cõemptæ sunt, in res paruas atque exiguas transtulerũt. Nam vitiũ cupiditatis atque auaritiæ, quod erga species pretiosas exercere non possunt, circa viliores materias retinentes non abscidisse, sed immutasse se probant pristinã passionem. Nam nimia deuicti diligentia ergã curam psiathij, sportellæ, sagelli, codicis mattæ, aliarúmq; similiũ rerum quæuis viliſsimarum; eadem tamen, quæ antè libidine detinent, & ab aliorũ contrectatione defendunt, quæ vniuersis fratribus deb

debent esse communia.

Ibidem.

a k Quid differt, vtrum quis perturbationem cupiditatis erga opes amplas atq; magnificas, an erga viliores exerceat species, nisi quod in eo reprehensibilior iudicandus est: quòd qui maxima sprouerit, in minimis oblongetur? Ideóque perfectionem cordis abrenuntiatio ista non obtinet, quia cum cẽsum habeat pauperis, non abiecit diuitis voluntatem.

Beda & gl. sup. Luc. 14. Qui non renũtiat omnibus quæ possidet, &c.

a l Hoc distat inter renũtiare omnibus, & relinquere omnia: quia renuntiare, conuenit omnibus qui ita licitè vtuntur mundanis, quæ possident, vt tamen mente rendant ad æterna. Relinquere, est tantummodo perfectorum, qui omnia tẽporalia postponunt, & solis æternis inhiant.

Rab. & gl. sup. Mat. 19. Veni & sequere me.

a m Non sufficit ad perfectionem omnia relinquere, nisi post contemptas diuitias Saluatorem sequatur, id est relictis malis, faciat bona. Facilius saeculus contemnitur, & quàm voluntas. Multi diuitias relinquentes, Dominum non sequuntur.

Sene. 70. epist.

a n Quemadmodum qui amorem exuere conatur, euitãda est omnis admonitio corrumpentis dilecti. Nihil enim facilius, q̃ amor reuertitur qui deponere vult desiderium rerum oĩm, quarũ cupiditate flagrauit, & oculos ab his, quę reliquit, auertat.

Senec. 12. epist.

a o Sunt quidam, qui quæstum contemserunt, nulli alij rei, quàm quæstui vacantes. Excute illos, qui quæ cupiere, deplorant, & de earum rerum loquuntur fuga, quibus vacare non possunt.

Rab. super gl. Matt. Veni et quære me.

a p Veni, ait: non tam incessu pedum, quàm renouatione morum. quod est, non ambire terrena, non caduca lucra sectari, fugere honores iniquos, contemptum omnium mundique, & cœlestia libèrer amplecti, cùctis prodesse, amare, iniurias nulli inferre, ac illatas patienter sufferre, sed & infirentibus veniam à Domino postulare: non suam, sed conditoris sui gloriam quærere, quicquid valet ad amorem superiorum, eligere: hæc & huiusmodi gerere, est vestigia sequi Domini.

Vide etiam in titu. Abusio, c. Apostoli, f. Auaritia, a. b. Contemplatio, c. d. a d. Contemptus, b. Gloria vana, i. r. Honor, p. Liberalitas, e. Perfectio, d. Pietas, d. Virtus, l. Christus, n.

Remmeratio.

Boë. de cõ. solat. lib. 5.

MAnet spectator desuper cuncta rerũ prescius Deus, bonis præmia, malis supplicia dispensans: nec frustrà sunt in Deo posita spes precesque quæ cùm rectæ sint, inefficaces esse nõ possunt. Auersamini igitur vitia, virtutes colite, ad rectas spes animum subleuate, humiles preces in excelsa porrigite. magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indicta probitatis, quum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis.

b Nutriunt præmiorum exemplа virtutes: nec quisquam est, qui non ad morum summa nitatur ascendere, quando irremuneratum nõ relinquitur, quod conscientia recte laudatur. Cass. lib. 2. epist.

c Graue nimis est, vt fructu laboris sui fraudetur industrius: & cui debet pro sedulitate conferri præmium, dispendium patiatur iniustum: & malorum omnium probatur extremum, vt inde quis cogatur detrimenta suscipere, vnde credebat auxilia prouenire, molestiam pati sine causa, pœnam sine culpa, damna sine delictis. Cass. ibid.

d Tribuenda est iustis laboribus compensatio meritorum, quia exprobrata militia creditur, si irremunerata transitur. Athletam populis palma designat esse victorem: fultores bellicos cincta corona testatur. Expectant equos etiam præmia sua, & tanta iustitiæ vis est, vt nec illis tardiùs detur laboris pretium, qui sentire non poterant denegatum. Quod si ita est, dignũ est hæc huiusmodi reddere, qui per honesta cognoscitur obsequia placuisse. Ibidem.

Cass.li.3. epist. e Aequum est enim vt vnicuique prosciat labor suus,& sicut expendendo cognoscit incommoda, ita rebus perfectis consequatur augmenta.

Cass.li.4. epist. f Gloriosum quippe est honores passim impẽdere,sed laudabilius bene meritis digna præstare: quicquid eiũ talibus tribuitur, pro generali potiùs vtilitate largitur.

Cass.ibi. g In lucrũ cedunt,quæ bene meritis conferuntur, & de ipso munere magis acquiritur quum optimis digna præstantur.

Vide etiam in titu.Fauor,e.Gloria æterna,& Hospitalitas,o.Labor,d.Mandatum, l.Meritũ & Mirabile,s. Otiositas, i.Opus, d.Peccatum, a r. Sacerdos,a l. Tentatio,b. Tribulatio,a k.

Recidiuatio.

Aug.ĩ ep. ad quendam comitem. a NVllum scelus coram Deo tam abominabile sit, quàm præterita peccata vnicuique nostrum dimissa, reminiscendo gaudere,& inde exultare.

Aug.ĩ gl. sup illud ecc.34.qui baptizat. à mortu. &c. b Qui post lauacrum, mundi esse negligunt,qui post lachrymas vitę innocentiam non custodiunt, lauantur quidem,& mundi non sunt: quia commissa flere desinunt, & iterum flenda committunt.

Glo.super illud eccl. 19.Nõ ite c Post fletum non committas, quod iterum necesse sit flere: nec defendas quod malè locutus es,& quod malitiosa mente conce

concepisti,pessima facta ne replices.

res verbũ ducit ne-quam. d Venisti per viam fornicationis, ambula per viam castitatis:venisti per viam auaritiæ,ambula per viam eleemosynæ:si autem per ipsam viam redieris, iterum sub regno vadis Herodis.

Chry.sup. Matth.2.

Per allã viã reuer si sunt. e Cogita,ô homo, grauiorẽ esse culpam post veniam, renouatum vulnus peiùs dolere post curam: molestiùs hominem sordidari post gratiam,quare indulgentię ingratus est, qui post veniã peccat. Sanitatis indignus est, qui semetipsum postquàm sanatus est,vulnerat, nec mundari meretur, qui semetipsum post gratiam sordidat.

Chryso.in homi.quã dam.

Idem sup. f Qui gaudet in bonis,quæ inuenit,& recordatur mala,quæ euasit, difficilè redit ad malum.

Matt.

Isid.lib.3. de summo g Plerunque vtile est arrogantibus,desciscere à Deo,quatenus suæ infirmitatis conscij *bono.* ad humilitatem redeant, vt humiles post casum existant.

Isid. ibid. h Vniuscuiusque casus tantò maioris est criminis,quantò priusquàm caderet,maioris erat virtutis.

Vide etiã in tit.Correctio,b.y.Peccatum, g.z.a e.a f.Pœnitentia,l.Verecundia,l.

Restitutio.

Augu.de verbis a-postoli. a QVod inuenisti, & non reddidisti, rapuisti: quantum potuisti fecisti,

quia non plus potuisti, ideò non plus fecisti. Qui alienum negat, si potuit, tollit.

Aug. ep. ad Maced. b Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem non veraciter agitur, non remittetur peccatum, nisi restituatur ablatum. sed, vt dixi, quum restitui potest.

Orig. sup. Leuiticū. c Multi sine peccato putant esse, si alienum, quod inuenerint, teneant, & dicunt: Deus mihi dedit, cui habeo reddere? Discant ergo, peccatum hoc esse, simile rapinæ, si quid inuentum, non reddant.

Resurrectio.

Aug. in enchirid. a RESurgent sanctorum corpora sine vllo vitio, sine vlla deformitate, sine vlla corruptione, sine difficultate, in quibus tanta facilitas, quàta felicitas erat.

August. in quodam ser. de pascha te. b Surrexit Christus, exultet vniuersus mũdus. Par etenim est, vt sicut omnis creatura lugubri doluit ploratu in morte Creatoris sui: & quę funere noctis obscuro prosecuta est exequias in cruce morientis, nũc triumphalem ab inferis reditum læta suscipiat resurgentis.

Aug. ibi. c Ecce surrexit ab antro sepulchri redi-

ua caro Phœnicis, quam cinnamomum decoxerat pietatis, granum frumenti quod solum in terra mortificatum est in passione, multum fructum attulit in resurrectione, solus enim mortuus est, sed solus minimè resurrexit. quorum enim sepulchra in eius passione sunt patefacta, horum corpora Christo resurgente sunt de puluere suscitata. & sicut cum Domino surrexerunt, ita cum eo ascendente etiam ipsi ascendisse creduntur.

Aug. ibid. d Tres mortuos inuenimus à Domino resuscitatos visibiliter, multos inuisibiliter. quos autem mortuos inuisibiliter suscitauerit, quis nouit? Non enim scripta sunt omnia signa, quæ fecit, quę si scripta essent, omnia signa, quæ fecit, quę si scripta essent, arbitror totum mundum non posse libros capere.

Aug. de verbis domini. e Tres, scilicet filiã archisynagogi adhuc in domo iacentem, iuuenem filium viduæ extra portam elatum, & Lazarum quatriduanum sepultum. Sunt tria genera peccatorum, quos hodie suscitat Christus, delectationis, operis, consuetudinis.

Aug. sine Maxi. in ser. de pascha. f In hac die peccator de indulgentia desperare non debet. Si enim latro paradisum meruit, cur non mereatur veniam Christianus? & si illi Dominus, quum crucifigitur, miseretur: multò magis huic miserebitur, quum resurgit. Nam si passionis humilitas tantum præstitit confitenti, resurrectionis gloria quantum tribuet de-

precantis Largior enim solet esse ad præstandum læta victoria, quàm addicta captiuitas.

Aug. super illud Apocalyp. 12. Raptus est filius eius ad Deum.

g Raptus est Dei filius ab humanitate ad diuinitatem in assumptione, à passibilitate ad immortalitatem in resurrectione, à mortalitate ad patris æqualitatem in ascensione: quia quantus fuit descensus à sinu patris ad patibulum crucis, tantus fuit ascensus à patibulo crucis vsque ad dexteram patris.

Augustin. in epistol. ad Volusia.

h Venit Christus, & completa sunt in eo quæ eius, vita, dictis, factis, passionibus, morte, resurrectione, ascensione, omnia prædicta prophetarum.

Ambro. in epi. de mysterio paschæ.

i Hæc est dies, quam fecit Dominus &c. Quis dies? nempe ille, qui tribuit viuendi principium, lucis exordium, autor luminis ipse Dominus Iesus Christus, qui de semetipso ait: Ego sum, inquit, dies: qui per diem ambulat, non offendit. Est enim pascha verè anni principium, primi mensis exordium, nouella germinum, reparatio à retrè hyemis nocte discussa, primi veris restituta iocunditas: in quo Deus defixa humo cœli machinam suspendens, diem Solis ardore radiauit, splendorem Lunæ solatio noctis attribuit, pendentem cœli camerā splendentium syderum decorauit ornatu.

natu.

Amb. sup. il. The. Raptus est cū illis in nubi.

k In ipso raptu mors præuenit, & quasi per soporem egressa anima in momento redditur.

Hie. in ep. ad Helio.

l Cerne manus Iudææ quas fixeras, cerne latus Romane quod foderas. Videte corpus, an idē sit, quod dicebatis clam tulisse discipulos.

Grego. in mora. sup illud Iob. Scio quòd redēptor. &c.

m Redemptor noster susceperat mortem, ne mori timeremus: ostendit resurrectionem, vt nos posse resurgere confidamus.

Grego. in hom. trac. illud Ioan. 20. Quia vidisti me Thoma. Gre. super illud mat. vlt. Quidam autē dubitauerunt.

n Non casu factum est, vt discipulis Dominum videntibus post resurrectionem, electus ille discipulus tunc deesset, pòst autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet. Non casu gestum est, sed videndo & palpando fidus est testis veræ resurrectionis.

Grego. in moral.

o Quòd discipuli tardè crediderunt, non tam infirmitas illorum, quàm nostra firmitas fuit: nam illis dubitantibus, resurrectio multis argumentis monstratur, quia & comedit, & se oculis videndum, & manibus palpandum, & contrectandum præbuit, quòd de solo spiritu esse nō potest. Minus Maria Magdalene præstitit, quæ statim credidit, quàm Thomas, qui diu dubitauit.

¶ Sunt nonnulli considerantes, quòd spi-

ritus à carne soluitur, quòd caro in putredinem vertitur, quòd putredo in puluerem redigitur, quòd pulis in elementis soluitur, vt nequaquàm ab humanis oculis videatur: resurrectionē fieri posse desperant, & dum arida ossa respiciunt, hæc vestiri carnibus rursum quo ad vitam viridescere posse diffidunt. qui si resurrectionis fidem ex obedientia non tenent, certa hanc tenere ex ratione debuerant. Quid enim quotidie nisi resurrectionē nostram in elementis suis mundus imitatur? Nā per momenta tēporum cernimus arbusta viriditatem foliorum amittere, à fructuum prolatione post largitionē cessare, & ecce subitò, quasi ex arescēti ligno, velut quadā resurrectione veniente, videmus folia erumpere, fructus grandescere, & totam arborem redituo decore vestiri.

Greg. ibi. q Consideremus paruum cuiuslibet arboris semen, quod in terra iacitur, vt arbor ex illo producatur, & comprehendamus si possumus, vbi in illa tanta paruitate seminis tam immensa arbor latuit, quæ ex illo processit, vbi lignū, vbi cortex, vbi viriditas foliorum, vbi vbertas fructuū. Nūquid non in semine tale aliquid videbatur, cùm in terra iaceretur? Quid ergo mirum, si reuisimū puluerē à nostris oculis in elementis

tis redactum, quum vult Deus in hominem reformat, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbusta redintegrat.

Chry. sup. il. Ma. 22. Qui dicūt nō esse resurrectiō nem. r In omni re aut actu, virtus agendi spes est futuri. Qui enim arat, arat vt metat. qui pugnat, pugnat vt vincat. & post pauca: Tolle ergo spem resurrectionis, & resoluta est obseruantia omnis pietatis.

Damasc. lib. 4. s Si igitur resurrectio non est, neque Deus est, neque prouidentia est. tunc casu omnia feruntur & aguntur. Videmus enim plurimos iustos esurientes & iniuriā patientes, peccatores autem & iniustos in diuitiis & in omni voluptate abundantes. sed quis vnquàm hoc iusti iudicij, vel sapientis prouidentiæ opus bene sentiens suspicabitur? Erit ergo resurrectio. iustus enim Deus est, & his, qui cōfidunt in eum, mercedis retributor.

Ber. ſ. ser. t Proh dolor! tēpus peccādi, termin' redimendi, facta est resurrectio saluatoris.

Cas. su. il. pſ. Non re ſur. impij in iud. v Resurget iustus vt iudicet, peccator vt iudicetur, impius vt sine iudicio puniatur.

Ca. su. pſ. x Affligimur in eius passione, gaudeamus in eius resurrectione. sic enim possumus pij dici, si eius dispensationibus meremur aptari.

Maxi. in ſer. de pa. y Est in Christo homine vniuscuiusque nostrum caro, sanguis & portio. vbi ergo

portio mea regnat, regnare me credo. vbi dominatur sanguis meus, dominari me sentio. vbi glorificatur caro mea, me gloriosum esse cognosco.

Raba. sup illud mat. z Quia in paradiso mulier propinauit viro mortem, à sepulchro mulier viris annũciat. Ite renuntiate vitam: vt sicut occasione sexus muliebris fuit introducta mortis, ita hîc expietate sexus muliebris nuntiatio vitæ: vt quæ viro transfuderat culpam, transfundat & gratiam.

Vet. Chr. ser. 79. a b Quòd apostoli resurrexisse Dominũ mulieribus nuntiantibus, aut nõ credunt, aut deliramentum iudicasse referuntur, grauiter nemo arguat. Altè dubitat, qui altiùs credit decipi non potest, qui non est facilis audire. Ignauus nimis est, qui post exemplum inuenitur incautus: rudis miles ad aciem concurrit, qui causam belli nescit, vim bellatoris ignorat, peritia autem est, non segnities, quum sensim miles veteranus accedit.

Senec. 36. epist. a c Desinunt ista, non pereunt. etiã mors, quam pertimescimus ac recusamus, intermittit vitam, nõ eripit. Veniet iterum, qui nos in luce reponet, dies æquo animo debet redituru exire. obserua orbem rerũ in se remeantium. Aestas abiit, sed alter illam annus adducit. hyems occidit, refert illam

illam sui menses. Solem nox obruit, sed ipsam statim dies abiget.

Vide etiam in ti. Amor. a g. a h. Ascensio. c. d. h. i. l. y.

Reuerentia.

a CHam nuditatem patris irrisit, & semen suum in seruitutem perpetuã damnauit. Absalon quoque Dauid de regno expulit, & concubinas eius incestauit. sed morte condignas pœnas luit. Helisæi caluitium pueri Bethel irriserunt, & duo vrsi de saltu ex eis quadraginta duos laceraueruntr & puerilis stultitia Iudæorum in Caluariæ loco Christum crucifixum irrisit. sed quadragesimo secundo anno post ascẽsionem eius duo vrsi, Vespasianus & Titus de saltu gentium egressi, illusores sæuissimè laniauerunt.

Gl. sup. Gen. 3. illud Hono. pauperem tuum, niat tibi ben. &c. Exod.

b Boni reuerendi sunt, ne offendantur: ne fortasse per eos ille prouocetur ad iram qui eorum corda semper inhabitat.

Tull. in rheto. d Dignitas, est alicuius culeu & honore & verecundia digna autoritas.

Ibidem. e Obseruantia est, per quam homines aliqua dignitate antecedentes, culeu quodam & honore veneramur.

Ibidem. f Reuerentia, est virtus aliqua prelationis sublimitatis debitæ honorificationis cultum exhibens.

Vener

Ibidem. g Veneratio, est virtus, qua reuerentiam exhibem' maioribus in corporis humiliatione, gestu, nutu, & verborum emissione.

Val. Max. li. 8. de vet. mor. disc. h Pythagoræ tanta veneratio ab auditoribus tributa est, vt quæ ab eo acceperãt, in disputationem deducere nefas putarent. Qui etiam interpellati ad reddendam causam, hoc solùm respondebant, ipsum dixisse. magnus honor, sed scholasticus.

Boet. li. 2. de consol. i Non possumus ob honores reuerẽtia iudicare dignos, quos ipsis honoribus iudicamus indignos.

Se. 40. ep. k Bonus vir sine Deo nemo est. Ille dat consilia magnifica, & recta. Magnorũ fluminum capita veneramur. coluntur aquarum calentium fontes & stagna, quæ vel opacitas, vel immensa altitudo sacrauit.

Ibidem. l Si hominem videris intrepidum, & inexpugnabilem periculis, intactum cupiditatibus, inter aduersa felicem, in medijs tẽpestatibus placidum ex superiore loco homines videntem, non subiicit te veneratio eius? vis istuc diuina descendit.

Se. 85. ep. m Multum egerũt, qui ante nos fuerũt, sed nõ peregerunt. suscipiẽdi tamẽ sunt & ritu deorum colendi. quam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Si cõsulem vi-

deo aut prætorem, omnia quibus honor haberi solet, faciam: equo desiliam, caput adaperiam, semita cedam. Quomodo ergo Marcũ Catonem & Lælium sapientem, & Socratem cum Platone in animum meum sine dignatione summa recipiam? Ego illos veneror, & tantis nobilibus assurgo.

Vide etiã in ti. Angelus. 1. o. Cõemptus. 1. Ecclesia. y. Honor & Martyrium. a.

Sacerdos.

a NEmo in ecclesia amplius nocet quã qui peruerse agens nomen vel ordinem sanctitatis vel sacerdotis habet. Delinquentem nanque hunc redarguere nullus præsumit. & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. *Gre. 1. p.*

Aug. lib. de singularit. clericorum. b Contemplamini, quid sit populo sancto præesse, & considerate, quale sit diuinis sacramẽtis insistere: Altari placere debent, qui de altari viuunt. & talis conuenit extra synceritatis sacramentis, qualia sunt sacramenta ipsa, quibus exhibent officia seruitutis, ne contra Deum offendant, ipsa quæ tractant, aut contra populum incipiãt impedire, quod prædicant:

Ibidem. c Nõ despecta, non vetula absque affini- tate peculiariter suscipienda est ad domesticum obsequium: quia magis citò delin-

quit

quitur, vbi sine suspicione, securum potest esse delictum: maximè quia libidini nulla deformitas, nulla despectio obstitit, cui diabolus pingens spetiosum facit quicquid fœdum vel horridum fuerit.

Glo. Aug. in. 1. Ti. 5. Qui bene præsunt.

d Presbyteri, qui bene præsunt vita & doctrina, digni habentur à subditis duplici honore. scilicet vt spiritualiter eis obediat, & exteriora bona ministrent. Boni enim dispensatores & fideles non solum honore sublimi præmiari debent, sed & terreno ne non contristentur indigentia sumptuum & gaudeant obedientia spiritualium. instantior enim fit, si non humilietur inopia, & crescit in illo autoritas, quum videt se etiam in presenti laboris fructum percipere: non vt abunder, sed vt non deficiat.

Glo. su. il. prouer. 11. Qui suscipit animas sapiens est.

e Qui animarũ curã pro domino suscipit, vt errantes doceat, vel consoletur mœstos: vel temporalibus sustentet, vel renitentes ad remedia salutis protrahat, vel pastore destitutos gubernet, vt secum plures ad dominum perducat: sapiẽs est, quia sibi.

Glo. su. il. prou. 27. Diligẽter agnosce vultũ pecor. tui.

vt sublimius eũ domino regnet. procurat.

f Pastori ecclesiæ dicitur: diligenter adhibe curam eis, quibus te esse contigerit. agnosce animos & actus singulorum, si quid vitij in eis inueneris, citius castigare memento.

Non

Non enim tu semper pascendi dominicas oues potestatem habebis, sed æternam percipies coronã, si tuo tẽpore bene pauerís.

g Sobriam à turbis grauitatem, seuerã vitam, singulare pondus dignitas sibi vendicat sacerdotalis. *Am. ep. 6.*

h Nihil in sacerdote tam periculosum apud Deum, tam turpe apud homines, quàm quòd sentiat veritatem non liberè pronuntiare. *Am. in ep. ad Theo. imperato.*

i Ex inordinata & indisciplinata multitudine sacerdotum, hodie datur cõtemptui redemptoris nostri venerabile sacramentum. nam qui debuerant esse vicarij apostolorum & filij Petri, facti sunt socij Judæ, & præambuli Antichristi. *Am. ĩ quo dam ser.*

k Absit vt de his quicquàm sinistrum loquar, qui apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos etiam nos christiani sumus, qui clames regni cœlorum habentes, quodammodo ante diem iudicij iudicant. *Hie. ĩ epi. quadam.*

l Grandis dignitas sacerdotum, sed grãdis ruina, si peccãt. Lætamur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudij excelsa tenuisse, quanti mœroris de sublimioribus corruisse. nec enim solum pro nostris delictis reddemus rationem, sed pro omnium, quorum aburimur do- *Hier. sup. Eze. li. 2.*

nis, & nequaquàm sumus de eorum salute soliciti.

Hier. sup. Ageū pro phetam.

m Cõsidera, sacerdotũ esse officiũ, de lege interrogatos respõdere. si sacerdos est, sciat legem Domini: si ignorat legem Domini, ipse se arguit nõ esse sacerdotem Domini: sacerdotis enim est, scire legẽ, & ad interrogationem respondere de lege.

Hie. ī epi. ad Nepot.

n Conuiuia tibi vitanda sunt seculariũ, & maximè eorum, qui honoribus tumẽt. Turpe est enim ante fores sacerdotis Domini & pauperis crucifixi, & qui cibo quoque vescebatur alieno, lictores consulum iudicémque prouinciæ, & milites excubare. Melius est apud te prandere, quàm in palatio.

Hie. ī quadam epist.

o Infirmorum corda de mali presbyteri vita percutiuntur. securiores existentes, prolabuntur licentiùs in peccatum.

Greg. in moral.

p Penset ergo sacerdos, quia ad satisfaciendum districto iudici de sua tantummodo anima fortasse vix sufficit. & quot regendis subditis præest reddendæ apud Deum rationis tempore, vt ita dicam, tot solus animas habet.

Gre. ho. 6. sup. Ezec.

q Nihil tam onerosum ordini sacerdotum video quàm rigorem mentis compatiendo flectere, & cum personis superuenientibus animum mutare.

Nos

Grego. in homili.

r Nos, qui ex oblationibus fidelium viuimus, quas illi pro suis peccatis obtulerunt, si comedimus & tacemus, eorum pro culdubio peccata manducamus.

Grego. in homi. Dignus est merc. et c.

s Pensate fratres quãtæ dãnationis est, sine labore percipere mercedẽ laboris, quã ti criminis, pretia peccatorum accipere, & nihil contra peccata prædicando dicere.

Grego. in homi. 6.

t Semper in sacerdotali pectore cum tertore seueritatis custodiri debet virtus mãsuetudinis, vt & iram mansuetudo custodiat, & mansuetudinem (ne forte dissoluta sit) zelus discretionis accendat.

Grego. in homil.

v Multi dum plus vitã sacerdotũ, quàm suam discutiunt, in erroris foueã dilabuntur, minùs considerantes, quod non eos vita sacerdotũ læderet, si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent: sed hypocritarum more magna trabe vulneratos habentes oculos eámque negligentes, festucam tenuem in aliorum oculis conspiciunt.

Gre. in registro.

x Causa sunt ruinæ populi, sacerdotes mali. Quis enim se pro populi peccatis intercessor obiiciat, si sacerdos, qui orare debuerat, grauiora committat?

Grego. in ho. 17.

y Nullũ ab aliis præiudiciũ, quàm à sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de

le exempla prauitatis cernis. plerunque, quod est grauius, sacerdotes, qui propria dare debuerant, etiam aliena diripiunt plerumque, si quos humiliter, si quos continenter viuere conspiciunt, irrident.

Ibidem. z Ingrediuntur electi, sacerdotum manibus expiari cœlestem patriam, & sacerdotes Christi per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant. Cui rei similes dixerim sacerdotes malos, nisi aquæ baptismatis? quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa in cloacas descendit.

Greg. ho. 11. super Exechie. a b Nos, qui sacerdotes vocamur, qui supra ea mala, quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimꝰ, quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie repidi & tacentes videmus: & sequitur, tũc subiectus moritur sine te, quando in causa mortis te contradictorem pertulerit: nam morti cui non contradicis, adiungeris.

Bern. in epi. 2. a e Quicquid præter necessariũ victum ac simplicem vestitum de altari retines, tuũ non est, rapina est, sacrilegium est.

Bern. in ferm. 24. sup. cant. Timeant clerici, timeant ministri ecclesiæ, qui in terris sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, vt stipendiis, quæ sufficere debeant, minimè contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forẽt, impiè sacrilegéque sibi retinent, & in vsus suæ superbiæ luxuriæque victum pauperum cõsumere non verentur. duplici profectò iniquitate peccant, quòd & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

ad Quid tibi cũ fœminis, qui ad altare eum domino familiaris es? Qualiter eisdẽ labiis oscularis in altari filiũ virginis, quibus oscularis in lupanari filiã meretricis? *Ibi. in ep.*

ae Heu, heu Domine Deus, quia ipsi sunt in percussione tua primi, qui videntur in ecclesia tua primatum diligere, gerere principatum, arcem Simonis occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & vniuersam deinceps liberè & potestatiuè tradunt incendio ciuitatem. Non est iam dicere, vt populus, sic sacerdos, quia nec sic populus, vt sacerdos. *Ber. ibid.*

af Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis vt exaggerationem dicam, Elias fuit, non tamen illi comparãdus est, qui traditus populis & multorum peccata ferre compulsus immobilis perseuerat & fortis. Si quis autem bene administrato sacerdotio illius propositi scilicet monachalis sudores conferat, tantum eos distare reperiet, quantum inter priuatum distat & regem. *Chryso. in suo dialo.*

Chr. de dignitate sacerdotali li. 2.

ag Ei qui vult alterum ad officium sacerdotale pertrahere, sufficere non iudicet testimonium quod opinione collegerit, sed cum fauore illius bonæ opinionis etiã ipsum animum eius, qui eligitur, noscat diligenter.

Ibidem.

ah Sacerdotis aspice dignitatem: agitur in terra, sed officium cœlestibus negotiis continetur. Non enim homo, nõ angelus, nõ archãgelus, nõ aliqua alia creatura, non virtus, sed ipse spiritussanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne mysterio fungi præstitit angelorum.

Chry. ibi.

ai Per ipsos Christũ induimus, per ipsos Dei filio coniungimur, per ipsos membra beati ipsius capitis efficimur. Quomodo ergo nobis isti non solùm reuerendi magis, quã reges aut iudices? sed etiam nobis magis erunt honorabiles, quàm parentes.

Ibidem.

ak Sapientissimum esse oportet & perspicacem in omnibus sacerdotem & mille, vt dicitur, ex omni parte oculos habentem, quippe qui non solùm sibi, sed etiam populo viuit.

Ibidem.

al Qui ordinant indignos, eisdẽ subiacẽt pœnis, quibus illi, qui indigni sunt ordinati, & si dicant se eorum vitia ignorasse, vnde apostolus ad Timotheum: Manus citò nemini imposueris nec communicaueris

ueris peccatis alienis. imò ex hoc grauius crimen efficitur: quoniam absoluerunt vel promouerunt eum, quem ignorabant. atque id, quod putabatur esse excusatio, fiet accusatio.

Chrys. sup Matt. 25. Amẽ dico vobis sup omnia.

am Bene agente populo, vnusquisque pro suo merito remuneratur, sacerdos autem pro bonis omnium. habebit enim pro propriis aueam, & pro acquisitione aliorum aureolam.

Chrys. sup Matt. homi. 25. tra ctãs illud, Super cathedram Moysi.

an Multi sacerdotes, & pauci sacerdotes, multi in nomine, & pauci in opere. Vide re ergo quomodo sedeatis super cathedrã: quia cathedra nõ facit sacerdotẽ, sed sacerdos cathedrã. Non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit ab illa, qui malè sederit, iniuriam facit cathedræ. In iudicio eñ sedes, si bene vixeris quidẽ & bene docueris, & omniũ iudex eris: si autem bene docueris, & malè vixeris, tui solius. Nã bene viuendo, & bene docẽdo populũ instruis, quomodo debeat viuere. Bene autẽ docendo, & malè viuendo instruis Deum, quomodo te debeat cõdẽnare.

Chry. ibi.

ao Meli⁹ est ꝓpter bonos ẽt malos foue req; propter malos etiam bonos contẽnere: propter bonos ergo sacerdotes etiã malos honorate, ne ꝓpter malos etiã bonos

conténatis. Melius est enim malis iniusta præstare, quàm bonis iusta subtrahere.

Isid. lib. 3. de summo bon.

a p Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes nō erudiunt, aut peccātes non arguūt. Sicut enim peccatorem conuenit argui, ita iustum nō exulcerari.

Prosp. lib. primo de vita contemplati.

a q Sacerdotes si consolentur afflictos, si pascant egenos, si vestiant nudos, si redimant captiuos, si suscipiant peregrinos, si desperatis spem veniæ consequendæ promittant, & quicquid ad officium suum pertinet, constanter exerceant: quis sic erit alienus à fide, vt dubitet tales contemplatiuæ vitæ esse participes, quorum exemplo simul ac verbo plures fiunt regnorum cœlestium coheredes? isti sunt ministri verbi, adiutores Dei, oraculū Spiritussancti. per tales Deus placatur in populo & populus instruitur Deo.

Hugo. de claus. animæ. lib. 2.

ar Considera diligenter vultum pecoris tui. Vultum pecoris considerat, qui quid singuli subiectorum possint, non ignorat: cui per confessionem corda, per circunspectionem opera, per experimentum quid possint, per affectus quid velint, ratio manifestat & vocem, inquit, meam audiunt. Tres sunt pastoris voces. scilicet suauis, dulcis, & alta. Suauis ad infirmum, ad morientem dulcis, ad surdum pertinet alta,

Hugo. lib. de. xij. abusiuni.

ar Accessit ad Iesum Petrus, accessit & Iudas, accesserunt discipuli, accesserunt & milites crucifigentes. accedunt & peruersi sacerdotes: qui ea quæ offeruntur in mensa Christi, offerunt in mensa diaboli. ipsa est alea fabeti. In illa Deum inuocant. in ista periurant. legem Dei nec sciūt nec discunt. vacantes otio, comessationibus & ebrietatibus student. terrenis inhiant. terrena sapiunt, assidui in plateis, in ecclesia rari, tardi ad inuestigandum culpam peccatoris, parati ad quærendum vestigia leporis, velociores ad congregandos canes, quàm ad vocandum pauperes. Libentius porrigunt panem cani, quàm pauperi. plures seruiunt ei ad mensam, quàm ad missam. famulos aut famulas secum habere volunt, sed clericos habere non possunt, quia nolunt. Hi sunt, quorum thalamus ornatior est ecclesia sua, mensa paratior altari, cyphus calice pretiosior, equus carior missali, cappa pulchrior casula, camisia delicatior alba. Ecce quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum.

Vide etiam in titu. Confessio. e.p.r.

Correctio.b x.b y. Decima.f. Ebrietas.r. Eleemosyna.t. Eucharistia.k. Exemplū.s. Fama.d. Monachus.l. Otiositas.i. Ornatus.m. Pœnitentia.a p.a q. Prælatio.d.h.a d.b h.c g.c h. Sacramentum.b.c.

Sacramentum.

Aug. in li. de vera religione.

a AB ipsa Dei sapiētia homine assumpto, à quo in libertatem vocati sumus, pauca sacramenta saluberrima constituta sunt, quæ societatem Christiani populi, hoc est sub vno Deo liberę multitudinis continerent. sed quidam ipsam religionē nostrā, quāque manifestissimis & paucissimis celebrationum sacramentis Dei misericordia nolunt esse liberā, seruilibus premunt oneribus.

Aug. in li. cōtra Donatistas.

b Scio, quia lapis ex aqua fructum seré non potest, & per lapideos carnales transit aqua ad areolas, & in canali lapideo nil generatur, sed hortus plurimum fructum affert. spiritualis verò virtus sacramenti vt lux pura ab illuminandis recipiatur: sed per immundos transiens, non coinquinatur.

Aug. in li. de corpore Christ.

c Intra catholicā ecclesiam, in ministerium corporis & sanguinis Domini nil à bono maius, nil à malo minus perficitur sacerdote: quia nō in merito consecrantis, sed in verbo perficitur Creatoris, & virtute

tute Spiritus sancti. Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. nunc autem sicut Christus ipse est, qui baptizat: ita ipse est, qui per spiritum sanctum efficit carnem, & transfundit in sanguinem. Credendum enim est, quòd in verbis Christi sacramenta conficiantur. eius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreantur ad melius.

Aug. contra epist. Per me. lib. 2.

d Omnia sacramenta, quum obsint indignè tractātibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.

Vide etiam in tit. Baptismus & Eucharistia. f.n.v. excommunicatio. a. Misericordia. l. Salus. d.

Salus.

Aug. li. de diffini.

a NVllū credimus ad salutē, nisi Deo inuitāte venire, nullū inuitatum salutem, nisi Deo auxiliante, operari, nullam nisi orātem auxilium promereri, nullam voluntate Dei perire, sed permissu.

Greg. ho. 22. super Exec.

b Nullum omnipotenti Deo tale sacrificium, quale est zelus animarum.

Chry. sup illud Mat. 24. Vnus assumetur & alter relinquetur.

c Monstratur, quòd non omnes diuites pereunt, nec pauperes saluantur vniuersi: sed ex istis & illis saluantur & pereunt.

Hug. de sa

d Tria sunt, quæ ab initio, & ante aduēnam Christi, & post, ad salutē obtinendam necessaria fuerunt, scilicet fides, & sacra-

men

Universidad de Deusto Biblioteca

cra. lib. 1. parti. 10.

menta fidei, & opera bona, quæ tria ita cohærent, vt salutis effectum habere non possint, si simul non fuerint: quia nec fides meritum habet, si dum potest operari, negligitur. nec opus bonum est aliquid, si sine fide sit. & rursus fides operâs, hominem sanctificare non sufficit: si eam, quæ in sacramentis Dei constat, sanctificationem concipere contemnit.

Vide etiam in tit. Anima. i. y. Error. h. Vitium. p.

Sanctitas. vel sanctus.

Augus. de diff. eccle. dogma.

a NVllus sanctus & iustus caret peccato, nec tamẽ ex hoc desinit esse iustus, vel sanctus, cùm affectu teneat sanctitatem.

Augus. in libro de doctrina christiana.

b Ille iustè & sanctè viuit, qui rerũ integer æstimatòr est. Ipse est, qui ordinatim habet charitatem, ne aut diligat, quod nõ est diligendum, aut non diligat, quod est diligendum, aut ampliùs diligat, quod minùs est diligendũ, aut minùs diligat, quod ampliùs est diligendũ, aut minùs, aut ampliùs, quod æquè diligendum est.

Augusti. ibidem.

c Ista sunt, quæ sanctitatis causa seruanda sunt: Pudicitia corporis, castitas animæ, & veritas doctrinæ.

Augus. in lib. de ciu. Dei.

d Quantò est quisque sanctior, & desiderij sancti plenior, tantò est eius in orando

do fletus vberior.

Ambro. in lib. de Ioseph.

e Discamus ergo & sanctorũ inuidiam, vt imitemur patientiam, & cognoscamus illos non naturæ præstantioris fuisse, sed obseruantiæ maioris, quæ vitia nescisse, sed emendasse.

Hiero. in epistol. ad Nepo.

f Nec rusticus, nec tantum simplex frater ideo se sanctum putet, si nihil nouerit, nec peritus & eloquens in lingua æstimet sanctitatem: multòque melius est de duobus imperfectis rusticitatem sanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem.

Hieron. in epist. ad Paulinũ.

g Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis bene vixisse laudandum est, quia & Hierosolymis, & de Britannia æqualiter patet aula cœlestis.

Hieron. in quadã epistol.

h Ab omni nequitia mũdum necesse est esse, & dolo, qui cupit regnare cum Christo. Si vis habere partẽ cum Christo, Christi exemplo tibi viuendum est. Si sanctorum cupis habere consortium, à malitiæ & nequitiæ cogitatu pectus emunda. quia non nisi sanctos, & iustos, simplices, innocentes, & puros cœlestis aula susceipiet.

Grego. in mor.

i Sancti viri, quo altiùs apud Deum virtutum dignitate proficiũt, eò subtiliùs in. dignos se esse deprehendunt: quia dũ proximi luci sunt, quicquid eos in seipsis latebat, inueniunt.

Gre. ibid. k Sãcti viri nec elatione sunt liberi, nec ex timore submissi: sed quũ rectitudo eos ad libertatem non erigit, consideratio infirmitatis ipsa in humilitate custodit.

Ber. 7 quo dam ser. l Tria sunt, quæ in festiuitatibus sanctorum vigilanter considerare debemus, auxilium sancti, exemplum eius, confusionem nostram. Auxilium eius, quia qui potẽs in terra, potentior est in cœlis ante faciem domini sui. Si enim dũ hic adhuc viueret, misertus est peccatoribus & orauit pro eis, nunc quantò ampliùs, quantò veriùs agnoscit miserias nostras? orat pro nobis patrem: quia beata illa patria charitatem eius non mutauit, sed augmẽtauit: imò petiùs mouit sibi viscera misericordiæ, quã ante fontem misericordiæ adsistit. Debemus etiam vitam eius attendere: quia quãdiu in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est: non declinauit neque ad dexteram, neque ad sinistram: sed viam regiam tenuit, donec veniret ad illum, qui dicit: Ego sum via, veritas & vita. Ieem diligentiori intuitu confusionem nostram aspiciamus: quia homo ille similis nobis fuit passibilis, ex eodem luto formatus, ex quo & nos. Quid ergo est, quòd non solùm difficile, sed impossibile creditur, vt faciamus opera quæ fecit, vt sequamur

quamur vestigia eius?

Bern. ibid. m In sanctorum festiuitatibus, & gaudere & confundi debemus, gaudere, quia patronos præmisimus: confundi, quia eos sequi non possumus.

Ibidem. n Fidelis quippe sermo & omni acceptione dignus, vt quos solenni veneratione prosequimur, etiam cõsimili conuersatione sequamur. Quos beatissimos prædicamus, ad eorum beatitudinem tota auiditate curramus, quorum delectamur præconiis, eorum subleuemur patrociniis.

Ibidem. o Summopere nobis desideranda sunt suffragia sanctorum, vt quod posibilitas nostra non obtinet, eorum intercessione donetur.

Chry. sup 24. Matt. p Sanctorum virorum est, non inquirere mansionem, vbi clariores sunt viri, sed vbi fideliores: nec gaudent, vbi epulæ largæ sunt, sed vbi sanctitas floret. capit.

Ibidem. q Quæ est ista iustitia, sanctos colere, & sanctitatem contemnere? Primus gradus pietatis est, sanctitatẽ diligere, posteà sanctos: quia non sancti ante sanctitatem fuerunt, sed sanctitas ante eos. Sine causa ergo iustos honorat, qui iustitiam spernit.

Chry. ser. de confessoribus. r Qui sanctorũ merita religiosa charitate miratur, quicunq; iustorũ glorias frequenti laude coloquitur, eorũ mores sanctos

ctos, atque iustitiam imitetur: quoniam quē delectat alicuius sancti meritum, delectare decet par circa cultum Dei obsequium. Quare aut imitari debet, si laudat: aut laudare non debet, si imitari detractat, vt qui sanctorum merita admiratur, mirabilis ipse vitæ sanctitate reddatur.

Orig. ho. 42. super illud Lc. De sanctis nō exhibit. &c.

s Qui peccat, de sanctis exit. non enim in locis sancta quærenda sunt, sed in actibus & vitæ moribus, quæ si secundū Deum sint, & secundum præceptum Dei habeantur, etiam si in domo sis, etiam si in foro, & quid dico in foro? etiam si in theatro inueniaris, verbo Dei deseruiens, in sanctis te esse non dubites.

Pet. Chr. in ser. de Ioā. Bap. ser. 127.

t Ioannes virtutum schola, magisterium vitæ, sanctitatis forma, norma iustitiæ, virginitatis speculum, pudicitiæ titulus, castitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia, fidei disciplina, Ioannes maior homine, par angelis, legis summa, euangelij satio, apostolorum vox, silentiū prophetarum, lucerna mundi, officium præconis, præco iudicis, Domini testis, totius medius trinitatis.

Beda super Luc. lib. 1. tra. ctans illud. Erāt ambo iusti ante Deum.

v Plena laudatio est, quæ genus, mores officium, factum, iudiciúmq; comprehendit, genus in maioribus, mores in æquitate, officium in sacerdotio, factum in mandato

dato, in iustificatione iudicium.

x Nascitur Ioānes maior homine, par angelis, tuba cœli, præco Christi, arcanum patris, filij nuntius, signifer superni regis, peccatorum venia, Iudæorum correctio, vox Gentium, &, vt propriè dicam, legis & gratiæ fibula.

Pet. Chry. ser. de Ioanne Bapti. ser. 91.

y Stephanus, vt nominis sui coronā meretur accipere, charitatem pro armis habebat, & per ipsam vbiq; vincebat. per charitatem Dei sęuientibus Iudæis non cessit, per charitatem proximi pro lapidantibus intercessit: per charitatem arguebat errantes, vt corrigerentur: per charitatem pro lapidantibus orabat, nē punirentur.

Fulgē. in ser. de sancto Stephano.

z Augustinus episcopus, acer ingenio, suauis eloquio, secularis literaturæ peritus, in ecclesiasticis laboribus operosus, in quotidianis disputationibus clarus, in omni sua actione compositus, in quæstionibus soluendis acutus, in conuincendis hæreticis circunspectus, in expositione fidei nostræ catholicus, in explanandis scripturis canonicis cautus, hæreticorum omnium malleus fortissimus.

Prosper li. 3. de vita cōtemplatiua.

a b O lucerna dignè super candelabrum ecclesiæ posita, quæ latè catholicis vrbibus de septiformi ligno pastum, oleo lætitiæ lumen effundens, densas hæreticorum ca-

Paulinus in epi. ad Engeniū.

ligines discutis,& lucem veritatis à confessione tenebrarum,splendore clarifici sermonis enubilas. Os enim tuum fistulam aquæ viuæ & venam fontis æterni meritò dixerim,ac fontem aquæ viuæ salientis in vitam æternam:cuius desiderio sitiuit in te anima mea, & vbertate tui fluminis inebriari terra mea concupiuit.

Isi. lib. 7. etymolog. a c Augustinus tanta scripsit, vt diebus ac noctibus non solùm scribere libros eius quisquam,sed nec legere quidem valeat.

Isid. ibid. a d Hieronymus se sex milia librorum Origenis legisse fatetur.

Vide etiam in tit. Beatitudo,c. Exemplum. Militia, m. Solennitas, a. Solitudo, b. Superbia, a e.

Sanitas.

Hieron. in quadam epist. a QVid boni habet sanitas, languor ostendit, & in comparatione grauioris morbi sanos nos esse credimus.

Isi. lib. 4. etymolog. b Sanitas, est integritas, & temperantia naturæ ex calido & humido, quod est sanguis: vnde sanitas dicta est, quasi sanguinis status.

Cas. lib. 2. epist. c Qui enim est mentis gaudio recreatus, facilius membrorum recipit fospitatem. Naturalis siquidem cura est, ægris dare lætitiam: nam sic inualidum gaudere, & sanum est.

Vide

Vide etiam in tit. Confessio, a c. Infirmitas & Medicina.

Sapientia vel scientia.

a QVi se diligit stultum, non proficiet ad sapientiã, nec fiet quisque qualis esse cupit, nisi oderit qualis est. *Augu. de vera reli gione.*

b Non aliam putes esse sapientiam nisi veritatem, in qua tenetur & cernitur summum bonum, nullo loco est, nusquàm deest, foris admonet, intus docet, dementes in se omnes in melius commutat, à nullo in deterius commutatur: nullus de illa iudicat, nullus de illa bene iudicat. *Augu. de libero arbitrio.*

c Hæc tota scientia magna hominis, scire, quia ipse nihil est per se, & quoniã quic quid est, ex Deo est, & propter Deum est. *Augu. sup psal. 70.*

d Qui se dicit scire, quod nescit, temerarius est. Qui se negat scire quod scit, ingratus est. *Augustin. in ser. de assensione.*

e Hæc est sapientiæ & scientiæ recta distinctio, vt ad sapientiam pertineat æternarum rerum cognitio intellectualis, ad scientiam verò temporalium rerum cognitio rationalis. *Aug. in li. de trinita te.*

f Sapienti nihil alienum, nisi quod virtuti incongruum: quocunque accesserit, sua omnia, totus ei mundus possessio est: quoniam toto eo quasi suo vtitur. *Amb. epi. 36. ad Cõ stantium.*

g Vbicunque accesserit sapiens, vbiq; ei *Amb. ibi.*

uis est, vbique sua intelligitur, nusquàm se peregrinum, nusquàm hospitem se iudicat.

Gl. Hier. sup. illud prou. 2. Si sapientiam quæsie. quæ si pec. & sicut thes. effo. illam.

h Qui thesauros effodit, terram reiicit, foueam in altũ facit, sedulus insistit, donec inueniat quod quærit. sic qui thesauros sapientiæ inuenire desiderat, omne pondus terrenum à se reiiciat, in se fossam humilitatis faciat, nec quiescat, donec inueniat.

Glo. Hier. sup. il. pro. 4. Nã & ego filius fui patris mei tenel.

i Nihil magis ad spem percipiendæ sapientiæ mentes erigit, quàm quũ eos, quos in sapientia claresce re miramur, aliquãdo parvulos & indoctos fuisse meminimus.

Glo. super ill. Reg. 2. et Parali. 1. c. Da mihi sapi. & scell. vt ingrediar et regr. &c.

k Non aurum, non diuitias, non terrenam gloriam Salomon à Deo petiit: sed vt sciret populum Dei regere & iudicare. Si hoc elegit rector corporum, multò magis hoc eligere debent rectores animarũ, vt ingressum ad fidẽ, & egressum ad spem populo Dei demonstrent.

Gre. 10. c. 27. moral. ex ponent. ill. lob.

l Hulus mundi sapientia est, cor machinationibus tegere, sensum verbis velare, quæ falsa sunt, vera ostendere: quæ vera sunt, falsa demonstrare. hæc nimirum prudentia vsu à iuuenibus scitur, hæc à pueris pretio discitur. hanc qui sciunt cæteros superbiunt despiciendo, hanc qui nesciunt, subiecti & timidi in aliis mirantur. hæc illi bi obsequentibus præcipit honorum culmina quærere, adepta temporalis gloriæ vani-

tate gaudere, irrogata ab aliis mala multiplicius reddere: quum vires suppetunt, nullis resistentibus cedere, quum virtutis possibilitas deest, quicquid per malitiam explere non valent, hoc in pacifica bonitate simulare.

12. Deridetur iusti simplicitas.

m Iustorum sapientia est, nil per ostentationem fingere, sensum verbis aperire: vera vt sunt diligere, falsa deuitare, bona gratis exhibere, mala libentiùs tolerare, quàm facere, nullam iniuriæ vltionẽ quærere, pro veritate cõtumeliam lucrũ putare. sed hæc iustorum simplicitas deridetur, quia & à mundi sapientibus puritas virtutis fatuitas creditur. Quid nanque stultius videtur mundo, quàm mentẽ verbis ostendere? nihil machinatione callida simulare? Greg. ibi.

n Ad veram sapientiam peruenire non possunt, qui falsæ suæ sapientiæ fiducia deseruiunt. Grego. in moral.

o Summa cura prouidendum est, ne accepta sapientia, cùm ignorantiæ tenebras illuminat, lumẽ humilitatis tollat, & iam sapientia esse nequeat. quæ & si locutionis virtute fulgeat, elationis tamen velamine Ibidem.

cor loquentis obscurat.

Grego. in moral. p Vera scientia afficit, non extollit, nec superbientes quos impleuerit, sed lamentantes facit, qua quisque quã repletus fuerit, priori loco, se scire adpetit, & tam sui conscius, tantò per illam robustiùs sapit, quantò se infirmum in illa verius recognoscit.

Gre. Nazianzenus i apolog. q Prima sapientia est, vita laudabilis, & apud Deum pura mens, per quam puri puro iunguntur, & sancti sancto sociantur.

Greg. ibi. r Ille mihi videtur esse sapiens, qui pauca quidem de virtute animi cõmonet & proloquitur, plura autem in suis actibus atque operibus ostendit, & fidem verbi operum fatorum à stipulatione confirmat.

Ibidem. s Sapientia illa clara est, non quæ in verbis volat, sed quæ virtutibus constat.

Gre. in pastorali. t Sæpe dum quosdam maior scientia erigit, à cæterorum societate se disiungunt, & quasi quò plus sapiunt, eò à concordiæ virtute desipiscunt: sed hi audiant, quid per semetipsam veritas dicat: Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. Sal quippe sine pace, non virtutis est donum, sed damnationis argumentum. Quo enim quisque melius sapit, eò deterius delinquit, & adeo circo inexcusabiliter merebitur supplicia, quia prudenter si voluisset, potuit vitare peccatum.

v Ille scire Deum familiariùs adpetit, qui præ amore pietatis nescire desiderat, quod carnaliter scitur. *Grego. in mora.*

x Vides quòd non probat multa scientem, si modum sciendi nescierit. Vides quomodo fructum & vtilitatem scientiæ in modo sciendi constituit. Quid ergo dicit, nisi vt sciat quo ordine, quo studio, quo fine quæque nosse oporteat: quo ordine? vt illud prius quod maturius monet ad salutẽ: quo studio? vt illud ardentius, quòd vehementius ad amorem: quo fine? vt nõ ad inanem gloriam, curiositatem, aut aliquid simile, sed tantum ad tuam & aliorum ædificationem. *Ber. super cauti. ser. 36. expone. Corin. Sũ mus esse, quis existi mat se scire &c. re &c.*

y Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit: sic sapientia multos, quos docet, quid sit faciendum, nõ continuò etiam accendit ad faciendum. Aliud est multas diuinas scire, aliud est possidere: nec notitia diuitem facit, sed possessio. *Ber. super cauti. ser. 23.*

z O vtinam saperes, & intelligeres, ac nouissima prouideres. saperes quæ Dei sunt: intelligeres, quæ mundi sunt: prouideres quæ inferni sunt: profectò inferna horreres, superna adpeteres, quæ ad manus sunt, contemneres. *Ber. super quibusdam epi.*

a b Sunt qui scire volunt eo fine tantùm, vt sciant, & turpis curiositas est. Et sunt, *Ber. super cã. ser. 36.*

qui scire volunt, vt scientiam suam vendát: verbi causa, pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæstus est. & sunt qui scire volunt, vt sciátur ipsi, & turpis vanitas est. sed sunt quoque, qui scire volunt, vt ædificent, & charitas est. & sunt qui scire volunt, vt ædificentur, & prudentia est.

Chryso. in polit. li. 3. a c Præcedit enim scientia virtutis cultum, quia nemo potest fideliter adpetere quod ignorat, & malum nisi cognitum fit, non timetur.

Isi. li. 2. de sum. bon. a d Ad maioris culpæ cumulum pertinet, scire quenquam, quid sequi debeat: & sequi nolle, quod sciat.

Isi. li. 1. de sum. bon. a e Plerique accepta scientia literarum, non ad Dei gloriam, sed ad suam laudem vtuntur, dum de ipsa extolluntur, & ibi peccant, vbi peccata emendare debuerunt.

Isido. 2. de sum bon. a g Quantò sunt maiora literaturæ studia, tantò animus arrogantiæ fastu, & inflatu maiore intumescit iactantiæ.

Hugo de vanitate mundi. a h Frustra in nobis diuinæ cognitionis abundantia crescit, nisi in nobis diuinę dilectionis flammam augescat.

Richar. de cõtempla. c. 1. a i Nihil sapientia ardentiùs diligitur, nihil dulciùs possidetur. Hinc est, quod sapientes homines esse volunt, pauci tamen sapientes esse possunt. Iusti autem omnes esse potuissent, si esse iusti perfectè voluissent.

sent. Sapientiam & multum diligere potes, & ipsa carere potes. sed quátò ampliùs iustitiam dilexeris, tantò iustior eris.

Hugo de claustro animæ. libro 2. a k Otium stultitiam, labor scientiam generat. Scientiæ labor in tria diuiditur, scilicet in laborem disciplinæ, exercitij, & doctrinæ. In pueritia labor disciplinæ, in iuuentute exercitij, in senio doctrinæ: vt quæ nescit, in pueritia discat, quæ didicit, in iuuentute ad vsum ducat, quod ad vsum duxerit, in senio doceat.

Hugo in didascalicon lib. 3. a l Si quis familiariter scientiam amare didicerit, & ei sæpius vacare voluerit, iocundam valde reddit vitam, & maximam in tribulatione præstat consolationem.

Cass. li. 3. epist. a n Scientia literarum, quod primum est, in homine mores purgat, quod secundum, verborum subministrat gratiam: ita vtroque beneficio, & tacitos ornat, & loquentes. cuius est facere de irato benevolum, de suspecto placatum, de austero mitem, de aduersante propitium.

Cass. 3 ep. a o Scientia violentia non aufertur, antiquitate non corrumpitur, absconsione minuitur, & communicatione multiplicatur.

Tullius in prologo rhetor. 1. a p Nam ad Rempublicam plurima commoda veniunt: si moderatrix omnium rerum præsto est sapientia, hinc ad ipsos, qui eam adepti sunt, laus, honor, dignitas con-

fuere debent. In hac enim excolenda, sita est vitæ honestas, & in negligenda turpitudo.

Tullius in quodam epist.

a q Sapientis est nihil admirari quum acciderit, nihil antè, quàm euenerit, nõ euenire posse arbitrari.

Pet. Ran. in quadã epist.

a r Totius prudentiæ compendium in literis continetur. Si respublica regenda est, si prælia committenda sunt, si castra mutanda, si machinæ erigendæ, si renouandi aggeres, si propugnacula facienda, si militiæ cultus, si reuerentia legum, si finitimarum gentium amicitiæ sunt seruandæ, libri hæc omnia erudiunt ad perfectum. Princeps quidem sine literis, est nauis sine remige, & volucris sine pennis.

Idẽ i. quadam epi.

a s In literis prudẽs inuenit vnde sapientior fiat, ibi bellator reperit vnde animi virtute roboretur, inde princeps accipit, quomodo populos sub æqualitate componat: nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam literatum non augeat gloriosa notitia.

Alan' de complanctu natu.

a t Cùm sapientia nostris temporibus nullius fructus præmietur stipendiis, nullius famæ eam fauoris aura extollat: ipsa verò pecunia honoris titulos, & laudis emat præconia: sola tamen sapientia super omnem possessionem præeminet: ge-

sa possessio, quæ sparsa colligitur, erogata reuertitur, publicata suscipit incrementum: per quam nobilis conscientiæ thesaurus secretis penetralibus mentis innascitur, fructus internæ delectationis acquiritur, hæc est Sol, per quem mentis lumen diescit in tenebris, cordis oculus, delitiosus animi paradisus: hæc in cœleste terrenum, in immortale caducum, hominem in Deum deificæ mutationis autoritate conuertit.

Senec. 17. epist.

a v Hoc scio neminem posse bene viuere, sed nec tolerabiliter, qui est sine sapientiæ studio, quum omnia habueris, tunc & habere scientiam voles, & sapientiam. hæc erit vltimum vitæ instrumentum.

Senec. 60. epist.

a x Sapiẽs ad omnem incursum inuictus & intentus est. Non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem refert, interritus contra illa ibit, & inter illa sapiẽs plenus est gaudio: hilaris & placidus etiam inconcussus eum diis ex pari viuit.

Senec. 71. epist.

a y Considerat, cum quibus viuit, quomodo quod acturus, cogitat semper qualis non quanta sit.

Ibidem.

b a An existimen aliquem non futurum sapientem, qui literas nescit? sapientia res est, non verba, de diuinis humanisque cogitat: de præteritis, de futuris, de caducis

cis, de æternis, de tempore.

Se. in pro. b c Rem maximam promittit tibi sapientia, vt te reducat tibi. non ex singulis vocibus sapientes spectandi sunt, sed ex perpetuitate atque constantia.

Vide etiam in ti. Apostoli. e. Auaritia. a. x. Ciuitas. e. t. Consideratio. a f. a g. Cor. o. Curiositas. b t. Discere. c. l. m. n. y. Doctrina. a k. a z. b a. Eloquentia. h. Fortitudo. d. Homo. t. v. x. y. Ignorantia. Laus. a. k. Loquacitas. a. e. Miseria. p. Otiositas. k. Regere. a e. Sanctitas. f. Studium. Vitium. d.

Satisfactio.

Aug. in sa liloquiis. a Satisfactio est peccatorum causas excidere, & suggestionibus eorum aditum non indulgere.

Au in enchiridio. c. 71. b De quotidianis breuibus leuibúsque peccatis, sine quibus vita hæc non ducitur, quotidiana fidelium oratio satisfacit. Eorum enim est dicere, Pater noster qui es in cœlis: qui iam regenerati sunt ex aqua & spiritu sancto. Delet hæc oratio minima & quotidiana peccata. delet etiam illa à quibus vita fidelium etiam scelerate gesta, sed pœnitendo in melius mutata discedit.

Gre. i pa. c Nequaquàm satisfacimus, si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates quoque, quas dileximus, econtrario oppositis lamentis insequamur.

Oratio

d Oratione propitiatio Dei quæritur, ieiunio concupiscentia carnis extinguitur, eleemosynis peccata redimuntur: simúlque per omnia Dei imago in nobis renouatur. *Leo p spā in ser. de icium.*

Vide etiam in tit. Abstinentia. a c. Eleemosyna. a l. Humilitas. a e. Lachryma. a. Oratio. p. Pœnitentia. v. a b.

Scandalum.

a Sicut necesse est, ignem calere, & niuem frigère, ita est necesse, vt iniquitas mundi erroribus plena, scandala patiatur, perfectorum verò charitas pietatis operibus lucear. *Hie. su. il. Matt. 18. Necesse est vt veniāt scandala.*

b Qui scandalizatur, paruulus est, maiores enim scandala non recipiunt. *Hie. su. ill.*

c In quantum possumus, sine peccato vitare proximorum scandalum debemus. Si autem de veritate scandalum oritur, vtiquas scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur. *Mat. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis. &c.*

d Non omnium scandala æqua sunt lance pensanda, aliter nanque accipienda sunt scandala pusillorum, & aliter Pharisæorum, illorum quippe scandalum de ignorantia, istorum de malitia descendit. Illi scandalizantur, quia veritatem nesciunt, isti quia oderunt. *Gre. sup. Ezechiel. Ber. de septo & dispensat. Ber. i qua dam epi.*

e Constat, vbi veritas necessaria in cau-

sa

sa non est, nec licitè scandalum quodlibet posse committi, nec iustè præcipi, nec innoxiè consentiri.

Bern. sup. Cāt. ser. 4. f Nemini blanditur veritas, neminem palpat, nullum seducit, apertè denuntiat quoniam væ homini illi per quem scandalum venit.

Vide etiam in titu. Correctio. k. a o. b. Detractio. r. Exemplum. r. Pax. n. Præsumptio. o. Veritas. d.

Scripturæ sacræ.

Aug. 2. ep. ad Volus sia. TAnta est christianarum profunditas literarum, vt in eis quotidie proficerem, si eas solas ab incunte pueritia vsque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere. in quibus latet altitudo sapientiæ vt annosissimis, acutissimis, sagacissimisque cupiditate discendi hoc contingat, quod eadem scriptura quodam loco habeat, Quum consummauerit homo, tunc incipit.

Ibidem. b Modus ipse dicendi, quo sacra scriptura cõtexitur, quamuis omnibus accessibilis, paucissimis tamen penetrabilis. Nam quæ aperta continet, ea quasi amicus familiaris sine fuco ad cor loquitur indoctorũ, atque doctorũ. Ea verò, quæ in mysteriis occultat, nec eloquio ipso suppe-

erigit, quò non audeat accedere mens tarda, & inerudita, quali pauper ad diuitem: sed inuitat omnes humili sermone, quod non solùm manifesta, sed etiam secreta exerceat veritate hoc in promptis, quod in reconditis habens. Sed ne aperta fastidirentur, eadem rursus aperta desiderantur, desiderata quodammodo renouantur, renouata suauiter intimantur: his sabbatizer & prauæ corriguntur, & paruã nutriuntur, & magna oblectantur ingenia.

c Quæ disputationes, quæ literæ quoniam libet Philosophorum, quæ leges quæ- *Ibidem.*
nam libet ciuitatum duobus præceptis sunt comparandæ ex quibus Christus dicit totam legem, & propheras pendère huiusmodi, Diliges dominum Deum tuũ ex toto corde, & proximũ tuum, sicut teipsum? In his enim duobus mandatis lex pendet, & propheræ.

d Hic philosophia: quoniam omnes o- *Ibidem.*
mnium naturarum causæ in Deo creatore sunt. Hic Ethica: quoniã bona vita & honesta non aliunde formatur, quàm quum ea, quæ diligenda sunt, & quemadmodum diligenda sunt, diliguntur: hoc est Deus & proximꝰ. Hic Logica, quoniam veritas lucesque animæ rationalis nõ nisi Deus est. Hic etiam laudabilis Reipublicę salus: nec quæ

que enim optimè custoditur ciuitas, nisi fundamento & vinculo fidei firmæque concordiæ, quum bonum commune diligitur summum atque verissimũ Deus est.

Aug. 2. de trinitate. e Scriptura & creatura ad hoc sunt, vt ipse quæratur, ipse diligatur, & qui ipsam creauit, & illam inspirauit.

Aug. 3. de doctrina Christia. f Hæc scientia nihil præcipit, nisi charitatem, nihil culpat, nisi cupiditatem. Quicquid ergo ad hoc pertinet, proprium eius est. Quicquid autem ad hoc non pertinet, fictum esse cognoscas.

Au. 2. sup. Genesim. cap. 19. g Sic loquitur scriptura, vt altitudine superbos irrideat, profunditate attentos terreat, virtute magnos pascat, affabilitate paruulos nutriat.

Augus. de doctrina Christia. cap. vlt. h Quicquid homo extrà didicerit, si noxium est, hic damnatur. si vtile est, hic inuenitur. & quum ibi quisque inuenerit omnia, quæ vtiliter alibi didicit, multò abundantiùs ibi inuenier ea, quæ nusquàm alibi inuenire potuit.

Augu. de ciuit. Dei li. 11. ca. 1. i Ciuitatem Dei dicimus, cuius scriptura ea testis est, quæ non in fortuitis animorum motibus, sed planè summæ prouidentiæ dispositione super omnes omnium gentium literas, omnia sibi genera humanorum ingeniorum diuina excellens auctoritate subiecit.

k Maior est huius scripturæ autoritas, quã omnis humani ingenij perspicacitas. Aug. li. 11. sup. Gen.

l Si in scriptura sacra tantum essent, quæ ad literã facilimè intelligerentur, nec studiosè quærerentur, nec suauiter inueniretur veritas. Au. de vera relig.

m Ad dignitatem scripturæ pertinet, vt sub vna litera multos sensus contineat: vt sic diuersis intellectibus hominum conueniens, vnusquisque miretur, se in diuina scriptura posse inuenire veritatem, quam mente conceperit. ac per hoc facilius contra infideles defenditur, dum, si aliquid, quod quisque ex sacra scriptura velit intelligere, falsum adparuerit, ad alium sensum recursum possit habere. Ibidem.

n Quilibet lector, qui expositurus sacrã scripturam aggreditur, quum in sacrarum voluminibus literarum, aliqua velut dissentiã, ĩ priuatum sonante sententia solicitatur, certa & incõcussa fide tenere debet, nusquàm deesse veritatem, & si non facilè propter magnitudinem rei intellectus quærentibus occurrit. Au. de pẽitẽt. gra. ĩ.

o Sanctarum scripturarum autoritatibus colla subdenda sunt, vt ad intellectum quisque per fidem veniat. Au. de baptis. paru.

p Titubat fides, si diuinarum scripturarum vacillet autoritas. Porrò fide tituban te etiam ipsa charitas languescit. Augus. de doctrina Christia.

Aug. in li. de Caim & Abel.

q Cœlestium scripturarum eloquia dulcerare ac polire debemus, toto animo ac corde versantes, vt succus ille spiritualis cibi in omnes se venas animæ diffundat.

Hie. in ep. ad Deme tria. nr.

r Vtere lectione diuina vice speculi, formada corrigendo, pulchra conseruãdo, & pulchriora faciendo. scriptura enim speculum est fœda ostendens, & corrigi docens.

Hie. ī epi. ad Dam papam.

s De scripturis disputantem non decet Aristotelis argumenta conquirere: nec ex flumine Tullianæ eloquentiæ ducẽdus est riuulus: nec aures Quintiliani floscullis & scholari declamatione mulcendæ: sed pedestris & quotidianæ similitudinis, & nulla lucubratione redolẽs oratio necessaria est, quæ rem explicet, sensum edisserat, obscura manifestet.

Hier. sup. Isa. ī pro.

t Si iuxta apostolum Paulum, Christus Dei virtus est, & Dei sapientia: qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem eiũsque sapientiam. Ignorantia scripturarum ignorantia Christi est.

Hier. sup. psal. 1.

v Meditatio legis est, non solùm in legendis scripturis, sed in his etiam, quæ scripta sunt faciendis.

Hier. sup. ps. ca. 22.

x Solent & viri, solent & monachi, solent & mulierculæ hoc inter se habere certamen, vt qui plus ediscunt scripturas, in eis se putent esse meliores. Ille

y Ille plus didicit, qui plus facit. Caterùm, si quod tu ediscis, ego facio, magis mea opera scripturas tenent, quàm tuus sermo, qui vanè resonat. *Ibidem.*

z Pinguissimus sermo diuinus est, omnes in se habens delitias. quicquid volueris, ex sermone diuino nascitur, sicut tradunt Iudæi: quoniam manna quando cõ medebant, secundum voluntatem vniuscuiusque sic sapiebat in ore. *Hie. sup. il. psal. 147. Et adipe frumẽti satiat te.*

a b Si quicquam est, quod in hac vita virum sapientem teneat: & inter pressuras & turbines mundi æquo animo manere persuadet, id esse primum reor, meditationem & scientiam scripturarum. *Hier. sup. epistol. ad Ephe. li. 1.*

a c Nõ putemus in verbis scripturarum esse euangelium, sed in sensurnõ in superficie, sed in medullis: non in sermonum foliis, sed in radice rationis. *Ibidem.*

a d Sicut stellas cœli non extinguit nox, sic mentes fidelium inhærentes firmamento sacræ scripturæ, non obscurat mundana iniquitas. *Hiero. in quadã ep.*

a e Quod medicorum est promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum est ars, quam sibi passim omnes vendicant. *Hie. ī pro lo. Bi. c. 6.*

Scribimus indocti doctique poëmata passim. hanc garrula anus, hanc delirus se-

nex, hanc Sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt lacerare, docent antè, quàm discant.

Hiero. ad Demetr. virgin. af Literarum scripturarum ardor nulla prorsus ætate extinguitur, imò, vt singularis autoris vtar sententia, ipsa magis ætate inflammatur.

Ibidem. ag Sint scripturæ diuinæ semper in manibus, & iugiter mente voluantur, nec sufficere tibi putes mandata Dei memoria tenere, & operibus obluiisci, sed ideò illa cognosce, vt facias quicquid didiceris. Non enim auditores legis iusti sunt, sed factores &c.

Ibidem. ah Diuinas scripturas sæpius lege. imò nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, in scripturis diuinis, per quas solas potes planè Dei intelligere voluntatem: prohiberi quædam, præcipi quædam, concedi aliqua, suaderi nonnulla, prohibentur mala, præcipiuntur bona, concedunturque media, suadentur perfecta.

Greg. in moral. ai Scriptura sacra mentis oculis quasi speculum quoddam opponitur: vt ibi interna facies nostra videatur. ibi enim speculo, ibi pulchra nostra conspicimus, ibi sentimus quantum proficimus, quantúmve à

Gre. in p. logo mor. profectu longè distamus.

ak Sacra scriptura omnes scientias loco

tionis suæ more trascendit: quia in vno eodémq; sermone, dum narrat textum, prodit mysterium. & sicut mysteriis sapientes exercet, sic superficie simplices refouet. habet enim in publico, vnde paruulos nutriat & seruet in secreto, vnde mentes sublimiũ admiratione suspẽdat, quasi quidam fluuius, vt ita dixerim, planus & altus, in quo & agnus ambulet, & elephas natet. Mirabilis fluuius est iste, qui est ita planus: quòd ibi agnus id est simplex & illiteratus potest siccis pedibus transire, & elephas id est magnus & subtilis potest natare, imò potest se submergere.

Gre. 1mo. al Omnem scientiam atque doctrinam sacra scriptura transcẽdit: vt taceam, quòd vera prædicat, quòd ad cœlestem patriam inuitat, quòd à terrenis desideriis cor legẽtis reuocat, quòd dictis obscurioribus fortes exercet, & paruulis humili sermone blanditur. Nec igitur clausa est, vt pauẽsci debeat, nec sic patet, vt vilescat: sed vsu fastidium tollit, & tantò plus diligitur, quãtò amplius meditatur.

Ibidem. am Scriptura sacra aliquãdo nobis cibus est, aliquando potus. cibus est in locis obscurioribus, quia quasi exponendo frangitur, & manducando gluritur. potus verò est in locis apertioribus: quia ita for-

betur, sicut inuenitur.

Ibidem. an De statu suo cadente dicendum, Nemo superbiat: de lapsu etiam suo surgente dicendum, nemo desperet. Ecce quàm mirabiliter scriptura sacra eodem verbo superbos premit, quo verbo humiles eleuat. Vnam namque rem gestam retulit, & diuerso modo. Superbos quidem ad humilitatis formidinem, humiles verò ad spei fiduciam reuocauit. O inæstimabile nouæ generis medicamẽtum: quod vno eodémque ordine positum, & premendo tumenta exsiccat, & subleuando arentia infundit. de malorum nos lapsu terruit, sed de reparatione roborauit.

Greg. ho. 6. sup. Exe. ao Quia scriptura sacra ostendit staturam suam in ædificatione morum: ostendit altitudinem in promissione præmiorum, ostendit horribilem aspectũ in terroribus suppliciorum. Recta est enim in preceptis, alta in promissis, horribilis in minis.

Gre. ibid. ap Scriptura sacra in vtroque testamento & monendo recta est, & promittendo alta, & minando terribilis.

Ibidem. aq Quod de scripturis sacris autoritatem nõ habet, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.

Greg. ho. 7. sup. Exe. ar Diuina colloquia cum legente crescit. nã tantò illa quisque altiùs intelligit, quantò in eis altiùs intendit. vnde nec eleuantur rotæ, si non eleuãtur animalia. quia nisi legentium mẽtes ad alta profecerint, diuina dicta velut in imis non intellecta iacent. quũ enim legenti cuilibet, scripturæ sacræ sermo, si tepidus diuini eloquij sensus videtur, eius mentem non excitat, & in cogitatione nullo interius lumine emicat rota otiosa, & in terra est, quia animal non eleuatur à terra.

as Quò legentis spiritus intendit, illuc diuina eloquia leuantur: quia si in eis altũ quid videndo & consentiendo quæsieris, hæc eadem sacra eloquia tecum crescunt, tecum in altioribus ascendunt, *Gre. ibid.*

at Vadũt animalia ad vtilitatẽ proximi, stant ad custodiã sui, eleuãtur ad contemplationem Dei, sed & rotæ pariter vadunt: stãt & eleuantur, quia quæsita sacra lectio talis inuenitur, qualis & sit ipse à quo quæritur. Ad actiuã vitam profeciſti, ambulat tecũ. Ad immobilitatẽ atq; cõstantiã profeciſti, tecũ stat. Ad cõtemplatiuam vitam per Dei gratiam peruenisti, volat tecum. *Ibidem.*

av In sacro volumine scriptæ sunt lamẽtationes, id est pœnitẽtiæ peccatorum. carmen verò, quia ibi prænuntiantur gaudia iustorum, væ autem, quia illic expressa est damnatio reproborum. *Gre. ho. 5. sup Exe.*

Gre. 5. ho. a x Tanta ac talis est diuinæ scripturæ sublimitas, vt non solùm verba, quæ à sanctis vel ab ipso domino dicta referuntur, sed etiam circunstantiæ rerum, quæ simpliciter positæ videntur, spiritualibus sunt plenæ mysteriis.

Greg. ho. 10. super Exec. a y Liber, qui viscera repleuit, dulcis in ore, sicut mel factus est: quia ipsi de omnipotente Deo sciunt suauiter loqui, qui hûc didicerunt in cordis sui visceribus veraciter amare. In eius quippe ore scriptura sacra dulcis est, cuius vitæ viscera mandatis illius replentur: quia ei suauis est ad loquendum, cui interiùs impressa ad viuendum fuerit.

Chryf. sup Matt. c. 1. a z Inter mille secularium sermonum tarenta vix cẽtum denarios spiritualium poteris inuenire verborum, imò nec decem quidem obolos.

Chry. sup Matt. 22. Omnia parata sunt. b a In scripturis enim ignorans inuenit, quid discat, contumax, quid timeat, laborans præmia, pusillanimis mediocris iustitiæ cibos, qui & si pinguem non faciunt animam, mori tamẽ non permittunt. Qui autem magni animi est, inuenit ibi spirituales escas, quæ perducant eum propè ad angelorum naturam, qui verò est vulneratus à diabolo, inuenit ibi cibos medicinales, & salutem per pœnitentiam.

b c Quic

b c Quicquid terribile est in scripturis, vsu vilescit, propterea clericus qui semper meditatur scripturas, aut omnino obseruaturus est, & erit perfectus. aut si semel cœperit illa contemnere, nunquam excitatur in illis, vt timeat. Chryf. hō. 25. super Matth.

b d Omnis latitudo scripturarũ in oratione Dominica, & symboli breuitate cõcluditur. Isi. de sum mo. bon. lib. 1.

b e Geminum confert donum lectio sanctarum scripturarum, siue quia mentis intellectum erudit, seu quòd à mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit. Isid. ibi. libro 3.

b f Quantò magis quisque in sacris eloquiis assiduus fuerit, tantò ex eis vberiorẽ intelligentiam capit. Isid. ibid.

b g Quid prodest in mũdanis proficere doctrinis & inanescere in diuinis? caduca sequi figmẽta, & cœlestia fastidire mysteria? Cauendi igitur sunt tales libri, & propter amorem sanctarum scripturarum vitandi: qui exteriùs eloquentia verborum nitent, & interius vacui virtutis sapientia manent. Eloquia autem sacra exteriùs incorrupta verbis adparent, intrinsecùs autem mysteriorum sapientia fulgent. Ibi. de libris gentium.

b h Sacra scriptura est liber vitæ, cuius origo æterna, cuius incorporalis essentia, Hugo. de ar. Noe.

cuius cognitio vita, cuius scriptura indelebilis, cuius inspectus desiderabilis, cui' doctrina facilis, cuius scientia dulcis, cuius profunditas inscrutabilis, cuius verba innumerabilia, & vnũ tantum verbũ omnia.

Hug. li. de anima. b i Nihil in hac vita dulciùs sentitur, nihil auidiùs sumitur, nihil ita mentem ab amore mũdi separat, nihil sic animum contra tẽtationes roborat, nihil ita hominem excitat & adiuuat ad oẽ opus, & ad omnẽ laborem, sicut studium sacræ scripturæ.

Hug. ibi. bk Ad sacræ scripturæ cognitionẽ opus est intima compunctione, potiùs quã profunda inuestigatione, suspiriis, quã argumentis, crebris gemitibus, quàm copiosis argumentationibus, lachrymis, quàm sententiis, oratione, quàm lectione, gratia lachrymarum, quàm scientia literarũ, cœlestium potius contemplatione, quàm terrestrium occupatione.

Hug. ibi. lib. 3. b l In refectorio sacræ scripturę tres mẽsæ, id est, tres intellectus diuinæ scripturæ ponũtur, videlicet historialis, mysticus & moralis. prima mẽsa simplicibus, secunda doctoribus, tertia communis est vtrisque. In prima cibus est grossior, in secũda subtilior, in tertia dulcior. Prima cõtinet saporem exemplorum: secũda vim mysteriorum, tertia dulcedinem morum. Prima facit

facit miraculis, secũda figuris, tertia verbis.

Ibidem. b m In sacra scriptura quicquid docetur, veritas, quicquid præcipitur, bonitas, quicquid promittitur, felicitas est. Nam Deus Veritas est sine fallacia, Bonitas sine malitia, felicitas sine miseria.

Cassi. sup psa. 1. plo. b n Verè coruscus liber psalmorum, sermo lãpalis, cura sauciati cordis, fauus interioris hominis, occultarum lingua virtutum, quæ superbos humilitati inclinat, reges pauperibus subdit, affabilitate parvulos nutrit.

Cassi. sup psal. 15. b o Schola cœlestis, eruditio vitalis, auditorium veritatis, disciplina certissime singularis, quæ discipulos occupat sensibus fructuosis, nõ inanium lenocinatione verborum.

Cas. super psal. 147. b p Alleluia, huius verbi tãtus honor est, vt cùm sit in Hebræa lingua reconditum, nullo tamen constat alio sermone translatum: hoc tenet cuncta natio terrarum, & quicquid est deditum deitati, dignitatem huius nominis pia deuotione veneretur.

Rabbi Moyses li. 1. c. 1. b q Cui assimilabũtur verba legis & prophetarum antè, quàm venirent? Salomonis puteo, cuius aquæ sunt profundæ & frigidæ, & non poterat homo bibere de illis. sed quid fecit quidam subtilis? coniunxit funem funi, & lineam lineæ, & hausit, & bib

bibit. sic processit Salomon de similitudine ad similitudinem, de parabola ad parabolam, donec stetit super secretis legis.

Vide etiã in titu. Adulatio. o. Detractio. a. Deuotio. k. Doctrina. a. m. Ecclesia. r. Excusatio. f. Fabula. a. b. g. Philosophia. a. Prædicatio. l. Sanctitas. a b. a c.

Secularis.

Ambr. sup beati immaculati.

a NOn mediocre periculum est, cùm habeas tanta eloquia Dei, & Dei opera quæ fecit, illis prætermissis loquaris, quæ seculi sunt, audias, quæ seculi sunt. Incumbit virtuti seculi, qui desperat de adiutorio Dei.

Gre. lib. 5. moralũ.

b Hunc mundus accipit, qui ad desideranda inuisibilia nõ surgit. Seculares enim mentes quantò magis foris per secularia desideria dilatant, tantò magis sinum cordis ab eius receptione angustant.

Chrys. sup Mat. 6. Si lumen qđ in te est.

c Sicut homo graues habens oculos, melius in loco tenebroso, quàm in Sole positus videret: sic homo terrenus in terrenis est astutus, & in spiritualibus cæcus.

Pet. Ran.

d Hi sunt martyres seculi, mundi professores, discipuli curiæ, milites eloquij: per multas siquidem tribulationes intrant iusti in regnum cœlorum. hi tamen per multas tribulationes promerentur infernum.

Vide

Vide etiam in tit. Martyrium. b. Otiositas. i. Prædicatio. b. Scriptura. a t.

Securitas.

Aug. libr. 10. cõfessionum.

a NEmo securus debet esse in vita ista, quæ tota tentatio nominatur, vt qui fieri potuit ex deteriore melior, non fiat etiam ex meliore deterior.

Aug. de li be. arb. libro. 2.

b Nemo securus est in his bonis, quæ potest inuitus amittere. veritatem autem atque sapientiam nemo amittit inuitus.

Hie. de cõ habitatione cle. & mulierib.

c Nunquã securus cum thesauro latro retinetur inclusus, nec infra vnam cameram habitans cum lupo tutus est agnus. Ipse volunt penetrari, qui hostem propriũ in suas partes indúxit, & intestinum sibi gladium ipse supponit, qui locum habitationis suæ aduersarij ingressibus reseruauit.

Gre. ĩ mo.

d Sæpe mens dum virtutis suæ securitate resoluitur, insidiante aduersario inopinatæ culpæ telo perforatur. & inde à Deo in æternum longè fit, vnde ei ad tempus sine cautelæ custodia propinquauerit.

Gre. ibid.

e In cassum munita sunt cætera, quum locus vnus, de quo hosti pater aditus, non est munitus.

Gr. ĩ mo.

f Væ nobis miseris, qui de electione nostra nullã adhuc Dei vocem cognouimus, dum in otio quasi de securitate torpemus. Debet profectò in spe esse securitas, sed

etiam

etiam timor in conuersatione, vt & illa certantes foueat, & torpentes pungat.

Ibidem. g Sæpe quē tētationis certamē superare non valuit, sua deteriùs securitas strauit.

Gre. sup. quadam & ponitur 40. di stin. h Quælibet occulta loca sine gratia iustificata animas saluare non possunt. nā Loth in ipsa peruersa ciuitate iustus fuit, in mōte peccauit. Sed ista cur dicimus, cùm maiora nouerimus? Quid enim paradiso iucundius? quid cœlo securius? & tamen homo de paradiso, & angelus de cœlo peccando cecidit.

Grego. in pasto. i Quibusdā sæpe magnitudo virtutis occasio fuit perditionis: vt cū de confidentia viriū inordinatè securi essent, per negligentiam inordinatè morerentur. Mater enim negligētiæ solet esse securitas. Vidēdo ergo meretricē, id est Magdalenam, de tua liberatione non desperes, sed etiam tuam cogitando, securus esse non debes. Cōfidentia stantem euertit: & desperatio post lapsum exurgere non dimittit.

Bernard. ad milites templi. k O vita secura, vbi absque formidine mors expectatur, imò & exoptatur cū diligentia, & excipitur cum deuotione.

Ber. Yser. l Nusquam est securitas, fratres, nec in cœlo, nec in paradiso, multò minus in mundo. In cœlo enim cecidit angelus, sub præsentia diuinitatis, in paradiso Adam de

de loco voluptatis, in mūdo Iudas de schola saluatoris.

m Nihil potest esse securius, quàm illi omnia committere, qui nouit suis cultoribus congrua profutura præstare. *Cas. super psal. 72.*

n Sic comedo, bibo & dormio securus, quasi iam transierim diem mortis, & euaserim diem iudicij, & tormenta inferni. *Hug. li. 3. de anima.*

Sic ludo & rideo, quasi iam regnem tecum in regno tuo.

o Securitas est, incōmoditates imminentes, & rei inchoatæ fines non formidare. *Tul. in rhetorica.*

p Securitas magna portio est, nihil inquē facere: eōfusam vitam & perturbatam *Senec. 16. epist.* potentes agunt, tantum metuunt, quātum nocent.

q In ipsa securitate animus ad difficilia se præparet, & contra iniuriā fortunæ interbeneficia firmetur. Qui em in ipsa re tepidare noluerit, ante rem se exerceat. *Senec. 23. epist.*

Vide etiā in tit. Auaritia. a f. Confidentia. a. Conscientia. z. Contemplatio. e. Diuitiæ. a o. Error. i. Fides. a i. a o, Laus. b.

Senectus.

a QVum sibi homines optant senectutem, quid aliud optant, nisi longam infirmitatem? *Aug. de catechizandis rudi.*

b Sit senectus nostra puerilis, & puericia senilis, id est vt nec sapiētia nostra sit cum *Aug. sup psal. 113.*

superbia, nec humilitas sine sapientia.

Augus. in quodā ser. c Oportet vt senilis sermo non solum sit grauis, sed etiam breuis.

Ibidem. d Infantia nostra innocentia sit, puericia sit reuerētia, adolescentia pariētia, iuuentus virtus, senium meritū, senectus nihil aliud, quàm canus sapiēnsque intellectus.

Aug. ibid. e Cùm cuncta vitia in sene senescant, sola auaritia iuuenescit.

Amb. in hexamer. libro 1. f Quid naturam accusas, ô homo? habet illa impedimenta quædam, senectutem & infirmitatē: sed senectus ipsa in bonis moribus dulcior, in consiliis subtilior, ad constantiam subeundæ mortis potior, ad reprimendas libidines fortior: infirmitas corporis, sobrietas mentis est.

Amb. in ser mo. de pascha. g Pascha, hebraicè dicitur transitus: licet quia per hoc mysterium de peioribus ad meliora transitur. Bonus transitus est, de peccato transire ad iustitiam, de vitiis ad virtutes, de senectute ad infantiam. ad infantiam autem dico, non ætatis, sed simplicitatis.

Ambr. ibi. h Ætates quædam sunt meritorum. ni & senectus morum, inuenitur in pueris, & innocentia infantiū inuenitur in senibus.

Hie. in quadam epist. i Nemo enim tam fractis viribus & decrepitæ senectutis est, vt non se putet vnum adhuc annum esse victurum.

k Omnes penè virtutes corporis mutantur in senibus, & crescente sola sapientia, decrescunt cæteræ vires. *Hie. in epi. ad Nepotianum.*

l Senectus eorum, qui adolescentiā suam honestis artibus instruxerunt, & in lege Domini meditati sunt die ac nocte, ætate fit doctior, vsu certior, processu temporis sapientior, & veterum studiorum fructus dulcissimos metit. *Hier. ibid.*

m Inter abusiones huius seculi, sola maior est senis obstinatio, qui morti proximus, mortis non abhorret aduentum, qui quasi ad ostium huius mundi positus, foris spectat, nec tamen vitæ præsentis attendit egressum, nec futuræ cōsiderat. Audit nuntios mortis, & credere non vult eis. Tres sunt enim nuntij mortis, casus, infirmitas, senectus. Casus dubia, infirmitas grauia, senectus certa nuntiat. Casus nuntiat mortem latentem, infirmitas adparentem, senectus præsentem. Ex incertitudine mortis timor, ex infirmitatis grauitate dolor, ex certitudine senectutis non obstinatio, sed afflictio & humilitas sequi debet. *Hugo. de claus. anim. lib. 2.*

n Canities tunc est venerabilis, quando *Chry. sup.* eā gerit, quæ canitiem decent: quum verò *epi. ad he.* inaeniliter senex conuersatur, plus iuueni- *ser. 7.* bus ridiculus erit.

Cyprian. o Plus omnibus religioni operam dare, senibus conuenit, quos præsentis seculi florida ætas transacta deseruit.

Ibidem. p Quid stolidius fieri pōt, si mēs ad perfectionem festinare non contendat? quando totius corporis habitu senectute confectus homo ad interitum properat, dum oculi caligant, aures grauiter audiunt, capilli fluūt, facies in pallorem mutatur, dentes lapsi numero minuuntur, cutis arescit, flatus non suauiter olet, pectus suffocatur, ruīsis cachinnat, genua trepidant, talos & pedes tumor inflat? Homo interior, qui senescit, his omnibus aggrauatur, & hæc omnia ruituram iàm domum nostri corporis citò prænuntiant.

Ibidem. q Quid supereſt, niſi dum huius vitæ defectus appropinquat, nil aliud cogitare, quàm quomodo futuræ aditus prosperitatis comprehendatur, quisque senex appetatur? Iuuenibus enim incertus huius vitæ terminus instat: senibus verò cunctis maturior ex hac luce receſſus. Cauendæ ergo sunt homini duæ particulæ, quæ in illius carne non veteraſcunt, & totum hominem ad peccandum trahunt, cor videlicet, & lingua.

Ioan. Cassiodo. col. r Sicut nō sunt omnes viuentes pari modo, vel feruentes spiritu, vel disciplinis ad mori

moribus optimis institutis ita nec senes ad abbatiā quidem cuncti vno modo, vel perfecti pos. Meyſi sen. sunt, vel probatiſsimi reperiri. Diuitiæ e- cūla c. 12. nim senum non sunt caniries capitis, sed industria iuuenturis, ac laborum præteritorum stipendiis metiendæ.

s Nō omnium seniorum, quorum capita Ibidem. canities regit, quóſque vitæ longæuitas sola commendat, nobis sunt imitanda vestigia, vel sectanda, seu traditiones ac monita ſuſcipienda: ſed eorum, quos laudabiliter vitam suam, ac probatiſsimè comperimus in iuuentute signaſſe, nec præſumptioni. bus propriis, ſed maiorum traditionibus inſtitutos.

t Sunt nonnulli, quorum etiam, quod eſt Ibidem. lugubrius, maior pars ſine dubio reperitur: qui in tempore ſuo, quæ ab adoleſcentia ſua conceperunt, atque ignauia ſenescentes, autoritatem ſibi non maturitate morum, ſed annorum numeroſitatè conquirunt.

v Nihil eſt, quod ſenectuti magis noceat, Caſſio. in ac dies hominis abbreuiet, quàm triſtitia, quadam languor animi, atque ira. Nihil enim eſt epiſt. hilari ſenectute iucundius.

x Amplectenda eſt & amanda ſenectus: Sen. epiſt. plenaeſt voluptatis, ſi illa ſciat vti. Gratiſ- 12. ſima ſunt poma, quum fugiunt. Deditos

vino potio extrema delectat, quod in se iucundissimum hominis voluptas habet, in finem suum differt.

Ibidem. y Iucundissima est ætas deuexa iam, non tamen præceps: quàm dulce est cupiditates fatigasse aut reliquisse!

Sene. ibid. z Molestum est, mortem ante oculos habere. Primum ista tam seni ante oculos debet esse, quàm iuueni. Deinde nemo tam senex est, vt improbè vnum diem non speret. Vnus autem gradus vitæ est, vnus autem dies par omni est.

Sen. epist. 16. a b Gratias ago, nõ sentio in animo ætatis iniuriam, cùm sentiam in corpore tantùm vitia, & vitiorum ministeria: senum vt viget animus, & gaudet non multum sibi esse cum corpore, portus aliquando petendus, nunquàm recusandus.

Sen. epist. 12. a c Nihil turpius, quàm senem viuere insipientem.

Ibidẽ. 23. a d Numera annos tuos, & pudebit eadem velle, quæ volueras, moriantur ante te vitia.

Sen. epist. 62. a e Turpis & ridiculosa res est, elementarius senex. Desine eadem velle senex, quæ voluisti puer. hoc opus sit, hoc cogitatio, imponere veteribus malis finem.

Sene. in l. de morib. a f Monstro similis est auaritia senilis. Quid enim stultius est, vt dici solet, quàm via

via deficiente augere viaticum?

a g Honestior est, qui ad otium senectutem retulit, quàm qui in otio inuenit, & tunc laborare incipiat. *Ibid. Sen.*

a h Anus quum ludit, morti delitias facit. heu quàm miserum est, fieri meruendo senem! Frustra ad senectam ventum est, cùm repetas adolescentiam. Senectuti familiaris est loquacitas. thesaurum in sepulchro ponit, qui senem hæredem facit. *Sene. ibid.*

a i Senex facilè prouocatur, & difficilè reuocatur: citò credit, & tardè discredit, tenax & cupidus, tristis & querulus, velox ad loquendum, & tardus ad audiendum: laudat antiquos, & spernit modernos: vituperat præsentia, & commendat præterita, suspirat & anxiatur, torpet & infirmatur. Audi Poëtam: Multa senem circumueniunt incommoda. *Inn. de vitate con di. huma.*

Vide etiam in tit. Auaritia, r. Castitas, p. Consilium, l. Conuersio, a e. Correctio, a. v. Iuuentus, b. d. e. f. g. i. Mors, b. i. e. f. c g. Regere, f. Vita, l. v.

Seruitus.

a BOnus, etiam si seruit, liber est, malus autem, & si regnat, seruus est, nec est vnius hominis: sed quod grauius est, tot dominorum, quot vitiorum. *Aug. li. 4. de ciuita te Dei.*

b Seruit quicunque vel metu frangitur, *Ambr. de*

Iacob, & vita beata lib. 2.

vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel mœrore deiicitur, seruilis enim est omnis passio.

Hie. 1 epi. ad Simplicianum.

e Est sapienti seruire, libertas: ex quo colligitur, quòd stultò imperare, seruitus est: & quod peius est, cùm pancioribus præsit, pluribus dominis, & grauioribus seruit. Seruit enim propriis passionibus, seruit suis cupiditatibus, quarum dominatio nec nocte, nec die fugari potest, quia intra se dominos habet, intra se seruitium patitur intolerabile.

Tim. de vitate conditum.

d O extrema conditio seruitutis, natura liberos genuit, sed fortuna seruos constituit, seruus cogitur pati, & nemo timetur compati. dolere compellitur, & nemo condolere permittitur. Sic ipse verò seruus est, vt nemo sit sibi: miseri, qui castra sequuntur, & miserum est alienè viuere quadra.

Sene. 18. epist.

e Qui seruitutem contempserit, in qualiber turba dominantium liber est.

Sene. 47. epist.

f Serui sunt, imò homines: serui sunt, imò contubernales: serui sunt, imò humiles amici: serui sunt, imò conserui, si cogitaueris tantumdem in vtrosque licere fortunæ. Ita que derideo istos, qui turpe existimant, cum seruo suo cœnare. Superbissima enim consuetudo cœnanti domino stantium

tium seruorum turbam circumdare: maiestatis suæ diminutionem putat ad eandem mensam cum seruo accedere.

g Infelicibus seruis mouere labia, ne hoc quidem vt loquantur, licet: sed sic fit, vt isti de domino loquantur, quibus coram domino loqui non licet. At illi, quibus non tantùm coram dominis, sed cum ipsis erat sermo quorum os non consuebatur, parati erat pro domino porrigere ceruicē, in conuiuiis loquebātur, sed in tormētis tacebāt. Ibidem.

h Vis tu cogitare illū, quem seruū tuum vocas, ex eisdem seminibus ortum, eodem frui cœlo, æquè spirare, æquè viuere, æquè mori, tam tu illum ingenuū videre potes, quàm ille te seruum. Stare ante limen Catisti dominum suum vidi, & aliis intrantibus excludi: martiana clade multos splendidissimè natos fortuna depressit: aliū ex illis pastorem, alium custodem casæ fecit. Sene. ibid.

i Sic cum inferiore viuas, quemadmodum superiorem tecum viuere velis. Quoties in mentem venerit, quantum tibi in seruum licerat, veniat in mentem tantundem in te domino tuo licere. At ego, inquis, nullum habeo dominum, bona ætas est, forsitan habebis. Nescis qua ætate Hecuba seruire coeperit, qua Crœsus, qua Darij mater, qua Plato, qua Diogenes. Ibidem.

Sene. ibid. k Erras, si existimas me quosdam quasi sordidioris operę reiecturum, vtpote illum mulionem, & illum bubulcum: non ministeriis illos æstimabo, sed moribus. Sibi quisq; dat mores, ministeria casus assignat.

Sene. 47. epist. l Seruus est, sed fortasse liber animo. Seruus est, ostende quis non sit, alius libidini, alius auaritiæ, alius ambitioni, omnes timori. Nulla seruitus turpior est, quàm voluntaria.

Senec. 22. epist. m Paucos seruitus, plures seruitutem tenent.

Sen. lib. de moribus. n Qui in seruos suos irascitur, & crudelis est, satis ostendit potestatem aduersus alienos sibi defuisse.

Sene. 47. epist. o Seruis tuis hilarem te præstes, non superbum: superiorem te colāt potiùs, quàm timeant.

Sene. 3. de benefic. p Si quis existimat seruitutem in totum hominem descendere, pars eius melior est excepta: corpora obnoxia sunt, & adscripta dominis, mens quidem sui iuris est.

Seneca de moribus. q Plerique hominum stulti sunt, qui seruiles cibos & seruilem fugiunt vestem, seruiles mores non fugiunt.

Ibidem. r Liberi seruíque personam veritas separat, seruum liberúmque mendaciũ miscet.

Aul. Gellius lib. 2. s Cum Diogenes ex libertate in seruitutem venderetur, & eũ quidam emere vellet, quid seruitutis scires, percunctatus est: Respondit, noui, inquit, hominibus liberis imperare. at ille eum manumisit, filiósque ei tradens, Accipe, inquit, liberos meos, quibus imperes.

Vide etiam titu. Caro, x.z. Diuitiæ, o. Libertas. Mors, c.k. Patientia, a d. Relinquere, n. Sacramentum, a.

Seruitium.

a VIs vt seruiat caro tua animæ tuæ? Deo seruiat anima tua. debes regi, vt possis regere. *Augu. super Ioan.*

b Quum mihi accidit, vt ne ampliùs cantus, quàm res, quæ canitur moueat, pœnaliter me peccare confiteor, & tunc mallem non audire cantantem. *Augu. lib. 10. confes.*

c Prudenter sibi Deus seruiri vult, non vt animi etate sua debiles fiant: & posteà meliorum suffragia requirant. Temperandam est enim vt si fieri potest, cœptum obsequium magis prouehatur, quàm per indiscretam minuatur: intemperātia enim ipsam animam inquietam facit, vt quũ de infirmitate solicita est, non tantum dedita sit diuinis seruitiis. Damnũ ergo affert improuidentia. Anima enim in tranquillitate posita totum cor extollit ad Deũ, integro consilio obsecrans, quæ petenda sunt. *Amb. sup. ep. ad Tim. illud, Mos dico vino esse.*

d Qui accingi in diuino seruitio propemodum, *Gregor. in moral.*

rat, quid aliud, quàm se contra antiqui aduersarij certamen parat? vt liber in certamine ictus suscipiat, quietus sub tyrannide in captiuitate seruiat. Vnde cum Deo pax robustior oritur, nobis ab aduersariis durior pugna reseruatur.

Gre. i quadam homil. super Ezechiel.

e Nemo potest in vna & eadem re omnipotenti Deo seruire, atque eius hostibus gratus existere. Nam Deo amicum se denegat, qui eius placet inimico.

Grego. in moral.

f Nonnulli terreno iudicit tota die adsistere fortes sunt: in oratione verò corã Domino etiam vnius horæ momento lassantur.

Ber. i quodam ser.

g Reuelatur seruo Dei potestas, mercenario felicitas, filio veritas. Seruus dicit: Vadam ad portas inferi. Mercenarius, non videbo Dominũ Deum meũ in terra viuentiũ. Filius, psalmos nostros cãtabimus, &c.

Cas. super psal. 25.

h Decorem domus non dicit, pulchritudinem parietum, aut ministrorum pretiosissimos apparatus, sed ipsorum actuũ beatissimam qualitatem, quibus cuncta gaudet ecclesia, scilicet in psalmorum iubilatione, in precum sanctitate, in Christiani populi deuotione: subiungẽs, quia vbicũq; habitat Deus, gloria est, gloriosum efficit quicquid inhabitare dignatur, & ab hospitis merito crescit hospitij magnitudo.

Cas. super psal. 100.

i Quanuis hoc nec à laicis videatur exce-

ptum, specialiter tamen sacerdotibus probatur impositum, vt tales ministros habeant qui diuinis regulis non repugnent.

Cass. sup. psal. 102.

k Deus sustinet vt corrigat, flagellat vt erudiat, probat vt præstet. si fas est, vt coelum non cooperiat terram, non potest fieri, vt Deus non protegat sibi purissimè seruientem.

Cass. li. 3. epi. 25.

l Iustum est publicis actionibus personas inferere morũ perspicuas, vt per obsequia fidelium, omnibus crescat vtilitatis augmentum.

Cass. li. 5. epi. 11.

m Mutat quaslibet largitates malorum seruientium manus: quia sicut fontis puritas per limosa corrumpitur: sic affluentia boni principis malis distributoribus immutatur.

Sen. de sen. tandiu cordi vobis sumus, quandiu vsui, vt oratorũ.

n Hæc est consuetudo vestra, ò diuites, habituriam vocetis finem seruitutis.

Sene. 3. de benefic.

o Quandiu seruus præstat, quod à seruo exigi solet, ministerium est. vbi plusquã à seruo necesse, beneficiũ est. vbi eũ in affectum amici trãsit, beneficiũ vocari incipit.

Vide etiam in tit. Diabolus. f. Fraus. d. Homo. l.

Simplicitas.

Hie. ad rũ stic. mon.

HAbeto simplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & astutiam

tiam serpentis, ne aliorum supplanteris insidiis. quia non multum distat in vitio, aut decipere, aut decipi posse.

Hie. sup. Oseæ. b Prudentia absque simplicitate, malitia est, & simplicitas absque ratione stultitia nominatur.

Au. ho. 2. sup. Ioan. c Simplex eris, si te mundo non implicaueris, sed explicaueris: explicando enim te à mundo, simplex, implicando, duplex eris.

Hier. sup. Oseæ. d Nihil diuiti' vtro simplici. Quid enim simplicitate diuitius? quæ sicut bonus paterfamiliàs satis sibi abundat, & sua puritate contenta, non quærit alienum: nec abrodit, sed de cæteris fingit, nec se in artes varias sæpe commutat, sicut astutia: quę vt sit cauta, timet omnia, nec suis consiliis credit, versat ipsa suas sententias. simplicitas autem timere nil nouit.

Grego. in mo. tract. ill. Effet. pru. e Vtraque bene in admonitione conuertit, vt simplicitatem columbæ, astutia serpentis instrueret. & rursus serpentis astutiam columbæ simplicitas temperaret.

Grego. in mora. f Nihil simplici corde felicius: quia ex quo innocentiam erga alios exhibet, nihil est, quòd pati ab aliis formidet. Habet enim quasi artem quandam simplicitatem suam. nec suspectus est, pati, quod se fecisse non meminit. At contrà mens prauæ sen-

per

per in laboribus est. quia autem molitur mala, quæ inferat: aut metuit, ne sibi hæc ab aliis inferantur.

g Omnibus nobis in cõuersionis initio, *Ber. ſer.* nulla virtus magis necessaria est, quã sim- *quedam.* plicitas humilis, & grauitas verecunda.

h De beato Iob dicitur: quòd erat vir *Bed. de tẽ* simplex & rectus. Simplex videlicet, per *plo. Salo.* innocentiam masuetudinis, rectus per cau- *lib. 1.* telam discretionis. simplex, quia nullum lædere, imò prodesse desiderabat. rectus, quia se à nullo corrumpi permittebat.

i Simplicitas sine rectitudine dissoluta *Ibidem.* est, & stulta. rectitudo autem sine simplicitate austera nimirum existit & dura. vebum vtraque virtus coniuncta, perfectum reddit hominem.

Vide etiam in ti. Adulatio. i. Doctrina. a. k. Hypocrisis. o. Meritum. c. Sapientia. m.

Simonia.

a LEprã cum Giezi à sancto suscepisse *Ambro in* se credant Eliseo, qui gradum sacer- *suo pasto.* dotalem se æstimant pecuniis comparare.

b Sicut validioribus morbis capite vi- *Ibidem.* sero reliquum necesse est corpus innudatione superioris morbi letaliter irrigari: ita & hi, qui caput habentur ecclesiæ, morbo pestifero fraternum vitiant corpus, ita vt videas in ecclesia passim, quos

non

non merita, sed pecuniæ ad episcopatus ordinem prouexerunt.

Ibidem. c Nempe hoc est, quod doleo: quòd archiepiscopus carnaliter episcopũ fecit. nã propter pecunias specialiter leprosum ordinauit. Pecunia, inquit, tua tecum sit in perditionem: quia donum sancti spiritus gratiæ pretio comparasti, & commercium mirabile in animarum exitium peregisti.

Ibidem. d Oculis quidem carnalibus videtur quis episcopus magnus, & diuinis obtutibus inspicitur leprosus magnus, qui per pecuniam acquisiuit indebitum ordinem, & apud Deum perdidit interiorem hominem. caro suscepit dignitatem, & anima perdidit honestatem.

Ibidem. e Quod dedit cùm episcopus ordinaretur, aurum fuit, & quod perdidit, anima fuit: cum alium ordinaret, quod accepit, pecunia fuit, & quod dedit, lepra fuit.

Hiero. in epist. f Sæpe siniſtra principia ad felicem perueniunt exitum: vt Iacob per supplantationem peruenit ad benedictionem: vt fruges quæ leprosa manu seritur, munda tamen metitur. Vocx adulterino concubitu pulcha soboles nascitur: sic & pecunia quæ per simoniã acquiritur, felicem exitum habet, quum pauperibus profutura erogatur: sed nihil horum simoniacis patrocinatur.

g Sicut

g Sicut episcopum non decet manum, quam imponit, vendere: ita minister vel notarius non debet in ordinatione sui, vocem vel calamum venundare. *Greg. in regist.*

h Simoniæ hæresis contagium iam olim in Balaam pullulauit: qui diuinationis pretio proposito, ad maledicendum populum Dei perrexit. dehinc huius duo leguntur autores emersisse: alter sub propherica, alter sub apostolica doctrina. Primus Giezi magister esse vendentium, deinde Simon videtur emptor. Horum autem sectatores sicut non sunt in errore diuersi: ita nec in damnatione diuisi. *Hug. li. 2. de sacra. parte 10.*

i Certè acceptior est apud Deũ iustitia, quàm prębõda. ideo cũ in vtraque possit si monia cõmitti, damnabilior tamẽ est omnis venalitas in exhibitione iustitię, quàm in venditione decimæ, aut præbendæ. *Pet. Rauen. in epist.*

Vide etiam in tit. Munus. g.

Sobrietas.

a Sobrietas est mentis & sensus, membrorum omnium, corporisq; tutela, sanctitatis pudicitiæque munimentum, pudoris proxima, amicitię pacisque serua, honestatique semper cõiuncta, criminúmque & vitiorum omnium profuga. *Aug. li. ad fratres in eremo.*

b Sobrietas, est recti iudicij tenax, memoriæ recordationisque inseparabilis custo-

Ibidem.

pies

pientiæ, secretorum custos, arcani velamen, lectionum & doctrinæ capax, studiorum & artium bonarum disciplina pariter & magistra ingeniorum & capiendorum pedisequa, bonæ famæ semper auida, salubria atque vtilia creans, virtutis singulare auxilium, cuncta cum ratione disponens, in congregatione honestorum se semper ingerens.

Augustī. c Sobrietas temeritatem fugit, pericula cuncta declinat, mutuis officiis obtemperat: superbiam detestatur, domum familiámque cum moderatione gubernat, fidem sibi committentibus seruat.

Ibidem. d Sobrietatis perseuerantia, inæstimabilis est animi fortitudo. omnes eam virtutes & omnes laudum tituli concupiscunt: quia sine ipsa ornari aut placere non possunt.

Chryso. e Simplicior victus, & mensa mediocris plurimum iucunditatis habet & voluptatis: econtrario verò diuitum mensæ execrabiles quidem & horridæ, ac membrorum contaminationis plenæ.

Orig. ho. 87. f Sobrietas omnium virtutum mater est. sic econtrario ebrietas, omnium vitiorum origo.

Cas. sup. psal. 69. g Sobrietas felix, satietas saluraris, quæ quàtò copiosiùs sumitur, tantò magis sobrietatem mentibus donare dignatur.

h Recens escæ perceptio tam in vespertinis quàm nocturnis orationibus leuem tenuémque sensum nō sinit inuenire: ideóque satis commodum & vtile hora refectionis tempus indultum est; in quo reficiens stomachus non solùm in nocturnis vigiliis leuis ac vacuus, verumetiam in ipsis vespertinis solennitatibus digesto iam cibo aptissimus inuenitur. *Ioā. Cass. in coll. abbatis Moy si. ca. 26.*

i Si quod naturæ satis est, replere indigentiam velis, nihil est quòd fortunæ affluentiam petas. paucis enim minimisque natura contenta est. cuius satietatem si superfluis velis regere, aut in iucundum quod infuderis fiet, aut noxium. *Boē. de cō so. lib. 1.*

k Hanc sanam ac salubrem formam vitæ tenere, vt corpori tantum indulgeatis, quantum bonæ valetudini satis est. Cibus famen sedet, potio sitim extinguat, vestis frigus arceat, domus munimentum sit aduersus insesta corporis. hanc vtrum cespes exerit, an vanus lapis gentis alienæ, nihil interest. Scitote tam bene hominem culmo, quàm auro tegi. Cogitate nihil præter animum esse mirabile, cui magno nihil magnum est. *Se. epi. 8.*

l Sine fastidio implēdus est venter. Quid enim ad rem pertinet, quid accipiat, perditurus quicquid acceperit? *Se. epi. 21.*

Tul.de of. m Sobrietas, est affectus moderatiõis cõtra incẽtiua crapulæ, & diluuiũ ebrietatis.

Vide etiam inti. Abstinentia. Ebrietas. Gloria vana. a l. Gula. Sacerdos. n. Temperantia. m.

Societas.

Aug. de ciu. Dei. SOcietas nullo modo fit maior accedente siue permanente consorte possessionis bonitatis: imò possessionem bonitatis quantò latius, tantò concordiùs indiuidua sociorum possidet charitas. Non habebit denique istam possessionem, qui eam noluerit habere communem. & tantò eam reperiet ampliorem, quantò amplius sibi potuerit amare consortem.

Amb. sup. Luc. li. 4. b Non turbatur nauis, quæ Petrum habebat, sed turbatur illa, quæ Iudam habebat. & si multa illorum discipulorum merita naufragabant: tamen adhuc perfidia proditoris agitabatur in vtraque Petrus: sed qui suis meritis firmus est, turbatur alienis. Caueamus igitur perfidum, caueamus proditorem, ne per vnum plurimi fluctuemus.

Ibid. li. 5. c Voluit Christus deseri, voluit prodi, voluit ab apostolo suo tradiri. cum sis desertus à socio, prodiris ab ipso, moderatè feras tuum erasse iudicium, periisse beneficium.

erat d Erat in nauicula Simon Petrus, sed Am. Ser. erat pariter & Iudas proditor: quamuis il- de cathe. lius fides fundaret nauiculam, huius tamen sancti Pe perfidia eam perturbabat. Tranquillitas est, tri. vbi solus Petrus nauigat, tempestas vbi Iudas adiungitur. Licet esset Petrus firmus suis meritis: perturbabatur tamen criminibus proditoris. vnius igitur delicto cunctorum merita quassantur.

e Tolerandi vbique sunt proximi: quia Gre. in ho. Abel fieri non valet, quem Caim malitia 9. sin. Exe. non exercet. Vnum verò est, potentia, qua vitari societas malorum debeat. ne si fortasse corrigi non valent, ad imitationem trahant, & quum ipsi sua malitia non mutantur, eos qui sibi coniuncti fuerint, pertertant.

f Bonus sic malo connectitur, vt aut pa- Chry. sup. res reddantur: aut citò ab inuicem sepa- Matth. rentur. Amicitiæ enim pares aut quærunt aut faciunt.

g Rerum natura sic est, vt quoties bonus Ibidem. malo coniungitur, non ex bono malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur: diuersitas enim rerum nunquàm potest habere concordiam, & multos solicitat societas nefanda.

h Vitiosus conscientias vitiosorũ non Per lib. de refugit, & vbi omnes sordent, vnus mi- cõsiderat.

Universidad de Deusto Biblioteca

nimè fortè sentitur.

Isidor. lib. 2. sollicitudinum.

i Aute ignem consistens, etiam si ferreus sis, aliquando dissolueris, proximus periculo diu tutus non erit. Per assiduitatem citò peccat homo. Sæpe familiaritas implicauit, sæpe occasionem peccandi dedit, sæpe quod voluntas non potuit, assiduitas superauit.

Ibidem.

k Melius est habere malorum odium quàm consortium. Sicut bona multa habet communis vita sanctorum, sic plurima mala societas affert malorum.

Hug. li. 3. de anima.

l Amabilis socius omnibus est officiosus, & nulli onerosus, quia deuotus ad Deum, benignus ad proximum, sobrius ad mundum, domini seruus, proximi socius, mundi dominus, superiora habet ad gaudium, æqualia ad consortium, inferiora ad seruitium.

Cas. in ill. ps. Declinate a malo.

m Remedium enim est, quem conuerti velle non videris, vitare, si possis.

n Ipsi quoque homini duplices manus, socias aures, oculos geminos Diuina tribuerũt: vt robustiùs perageretur officium, quod duorum fuerat societate complendum.

Cas. lib. 2. epistol.

Pet. Chr.

o Melior est societas simplicis inter sapientes nutrici, quàm prudẽtis cũ peccatoribus educati. Dulcior est sapientia aspera vita inter sapientes, quàm dulcis inter insipientes.

p Si quis in cœlum ascendisset, naturámque mundi & pulchritudinem syderum prospexisset, suauem illam admirationem fore, quæ iocudissima fuisset, si alium cui narrasset haberet. sic natura solitarium nihil amat.

Tulli. de amici.

q Magna pars peccatorũ tollitur, si peccatori testis adsistit. Aliquem habeat animus quẽ vereatur, cuius autoritate secretum suum sanctiùs faciat, iuxta illud: Vt vitium vites, vitiique suspicionem, Semper eos tecum, quos verearis, habe.

Sen. epi. 11.

r O felicem illum, qui sic aliquem vereri potest, vt ad memoriam quoque eius, sẽ componat atque ordinet. qui sic aliquem vereri potest, citò erit verendus, vbi ad regulam praua corriget.

Sene. ibid.

s Humanitas vetat superbum esse apud socios, vetat asperum verbis, rebus, affectibus communem se, facilémque omnibus præstat, nullum alienum malum putat. bonum autem suum ideò maximè, quod alienus bonum futurum esse amat.

Ibidem.

t Omniũ societatũ nulla præstantior est, nulla firmior est, quã cùm viri boni, moribus similes, sunt familiaritate coniuncti.

Ibidem.

v Nulla res magis animos inhonestos

& in prauum incliuabiles reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuersatio. Paulatim enim descendit in pectora & vim præceptorum obtinet, frequenter aspici, frequenter audiri.

Sen. ibidē. x Cōuictor delicatus paulatim eneruat, & emollit. necesse est, aut imiteris, aut oderis. vtrunque autem deuitādum est, ne aut similis malis fias, quia multi sunt. ne vel inimicus multis, quia dissimiles sunt. Cū his cōuersare, qui te meliorē facturi sunt, illos admitte, quos tu potes facere meliores.

Sen. ī epi. y Nullius rei sine socio iucunda est possessio. Non magis vtilitati est ager cum reditibus amplis, quàm vicinus æqualis cum moribus bonis. Sit tibi erga singulos salsi libra sermonis, vt te blandum pueri, comem iuuenes, grauem senes matiantur.

Ibidem. z Antè circunspiciendum est, cùm quibus edas & bibas, quàm quid edas & bibas.

Sen. ī pro verb. a b Comes facundus in via pro vehiculo est.

Vide etiam in tit. Asarita b. x. d. a. Consolatio. q. Conuersatio. d. g. a m. a n. a p. a t. a x. a y. Discere. l. Excusatio. e. Fraternitas. Pax. a c.

Augus. in quæst. ex. a

Solennitas.

TOties enim dies natalitios sanctorum

ctorum celebramus, quoties virtutes eorū recolimus, quibus claruerunt in terris: vt ad gloriam illius, à quo totum habuimus, referamus.

b Melius faceret iudæus in agro suo ali quid vtile, quàm in theatro seditiosus exi- Aug. in li. de decem chordis.
steret: & melius fœminæ eorum die sabba ti lanam nerent, quàm tota die in neomeniis suis impudice saltarent.

c Dominico die à labore terreno cessandum est, atq; omnimodo orationibus insistendum, vt si quid negligētiæ per sex dies agitur, per diem resurrectionis dominicæ precibus expietur. Gre. in regist.

d Quid prodest interesse festis hominū, si contingat deesse festis angelorum? Greg. ho. 24. super

e Valde absurdum est nimia futilitate euan. velle honorare martyrem, quem sciamus Deo placuisse ieiuniis. Hie. ī epi. ad Eusto.

f Si desinas ab omnibus secularibus operibus, & nihil mundanum geras, sed spiritualibus operibus vaces, ad ecclesiam conuenias, lectionibus diuinis aurem præbeas, de cœlestibus cogites, de futura spe solicitudinem geras, venturum iudicium præ oculis habeas, non respicias ad præsentia & visibilia, sed ad inuisibilia & futura: hæc est observatio sabbati Christiano. Ori. super Exod. homil. 69.

Vide etiam in tit. Sanctitas. k. l. m. p. q.

Solicitudo siue occupatio.

Grego. in mo. a AMant deruersi homines pro huius mundi gloria tribulationes, cunctisq; pro ea sudoribus libenter seruiunt, & grauium laborũ iugo deuotissime colla submittunt, quod bene sub Effraim specie Oseę prophetante describitur, qui ait, Effraim vitula docta diligens triturã. Vitula enim triturę laboribus assueta, relaxata, plerunq; ad eundem laboris vsum etiam non compulsa reuertitur. Ita prauorũ mẽs huius mundi seruitio dedita, & rerum temporaliũ fatigationibus assueta etiam si sibi liberè vacare liceat, subesse tamen terrenis sudoribus festinat.

Gre. ibid. b Cessationem Dominus à mundi laboribus imperat, sanctæ quietis dulcedinem persuadet, & tamen vesana iniquorũ mens plus se assequi aspera carnaliter, quàm tenere blãda spiritualiter gaudet: plus acerbitate fatigationis, quàm quiete dulcedinis pascitur.

Ibidem. c Quid per porros & cæpas exprimitur, quæ plerunque qui comedunt, lachrymas emittunt: nisi difficultas vitæ præsentis, quæ à dilectoribus suis & si non sine luctu agaruit tamen cũ lachrymis agatur? Manna sibi deferentes cum peponibus ac carnibus

nibus, porros cæpásque quæsierunt. quia videlicet peruersæ mentes dulcia per gratiam quietis dona despiciunt, & pro carnalibus voluptatibus laboriosa huius mundi lucra etiam lachrymis plena cõcupiscũt. contemnunt habere, vbi spiritualiter gaudeant, & desideranter appetunt, vbi carnaliter gemant.

Ibidem. d Plus in hoc mũdo honor, quàm despectio occupat, & magis prosperitatis sublimitas, quàm necessitatis aduersitas grauat. Mens dum pro blanda occupatione premitur, libens ad exteriora deriuatur.

Ibidem. e Qui rebus temporalibus occupantur, nunc bene exteriora disponunt, quum solitudinẽ ad interiora refugiunt, quum nequaquam perturbationem strepitus diligunt, sed apud semetipsos intus in tranquillitate sinu requiescunt.

Ibidem. f Nõnunquam qui quietus alicuius esse operis creditur, positus in qualibet actione diuiditur.

Ibidem. g Sæpe qui cõcemplari Deum quieti potuerant, occupationibus pressi ceciderunt. & sæpe, qui occupati bene vsibus humanis fuerunt, gladio suæ quietis extincti sunt. Nonnulli hominum ita otiosæ mẽtis sunt, vt si eos labor occupationis excipiat, in ipso operis inchoatione succumbant.

Ibidem. h In istis visibilibus, quæ intuemur, cor nostrum extra se spargitur. & quicquid de se intrinsecus agatur, obliuiscitur, dum extrinsecus occupatur.

Ibidem. i Occupatio secularium dignitatum tãto facilioribus vitiis premitur, quanto maioribus curis grauatur.

Ibidem. k Sæpe misericors Deus, quos suos tenere diligit, eos solicite ab exterioribꝰ actionibus custodit. Nam & plerunque paterfamiliãs ad eũ laborem seruos dirigit à quo subtiles filios suspendit.

Ber. ꝛ quo dam ser. l Præoccupatum quippe secularibus desideriis animum delectatio sancta declinat, nec misceri poterunt vana veris, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis: vt pariter sapiat, quę sursum sunt, & quæ super terram.

Ibidem. m Cor meum, quando futurum non curat gaudiũ, implicatur amore terrestrium, quúmq; illis inuoluitur, vanitas recipit, curiositas deducit, voluptas inficit, cupiditas afficit, luxuria inquinat, torquet inuidia, cruciat tristitia, turbat iracundia. sicq; miser casibus, vitiis omnibꝰ, & quasi per mille

Chrys. sup Matt. 6. tormenta dispergitur. quæritur, nec inuenitur, vbi requiescere possit.

Da nobis hodie. n Nequaquam vlterioris cura diei te conterat: cuius enim dici spatium te vi-

surum nescis, quam ob causam illius solicitudine torqueris?

Ricar. de san. vict. o O infelix anima, quid solicita es erga plurima? porrò cùm vnũ sit necessariũ, dilige vnũ in quo sunt omnia, & ibi fige cor tuũ, & desiderium. Nam felices illius ciues, cuius participes in idipsum. mundus enim trãsit, & cõcupiscentia eius.

Isid. li. 2. etym. molog. p Solicitus dicitur, quasi solercitus, in quantum scilicet aliquis ex quadam solertia animi velox est ad prosequendum ea, quæ sunt agenda.

Maxi. epi. scopus in quodã ser. q Nam sicut homo nunquam inuitus bene seruit: ita nec occupatus bene commendata custodit.

Senec. epi. 19. r Nõ inuenio, cũ quo te malim esse, quã tecũ. si potes, obduc te, & occupationibus istis nec iactare debes, nec abscondere. Id age, vt otium tuũ non emineat, sed appareat. si latebras times, te satis priora monstrabũt. Tenebras habere nõ potes. sequetur quocũq; fugeris multũ pristinæ lucis. quietem potes vendicare sine illius odio.

Senec epi. 55. s Vbicunque mecum sum, rebus enim me non trado, sed commodo.

Senec. 72. t Nunquid non succedent occupationes occupatæ? serimus illas, ex vna exeunt plures,

In proverb. v Cùm Diogeni fur de nocte sacculum numis subtrahere conaretur, & ille philosophi,

senti

sentiret: tolle, inquit, infelix: vt facias vtrosque dormire.

Vide etiam in tit. Auaritia. a. g. Caro. o. Contemplatio. f. m. a. f. Cupiditas. s. Deuotio. b. Diuitiæ. a n. b q. b r. Gratia. k. n. Index. g. q. Labor. e. Mundus. g. Prælatio. b z. Prosperitas. s. Regimen. h. Simplicitas, b. Solitudo. a. l. s. v. a b. a h.

Solitudo, & tumultus.

Aug. li. 8. de singularitate cle. a Minus voluptatib⁹ stimulatur, qui non est vbi frequentia voluptatum, & minùs auaritiæ molestias patitur, qui diuitias non videt.

Hie contra Iouinia. b Sapiẽs nunquam solus esse potest. habet enim secũ omnes, qui sunt, & qui fuerunt boni, & animũ liberum, & quocunq; vult, profert & transfert, & quod corpore non potest, cogitatione complectitur: & si hominũ inopia fuerit, loquitur cum Deo: nunquam bonus solus erit.

Hie. i epi. ad Helio. c Infinita eremi vastitas te terret, sed ad paradisum mente deambula. quotiescunque cogitatione ac mente illuc conscenderis, toties in eremo non eris: scabra sine balneo contrahitur cutis: sed qui in Christo semel lotus est, non illi necesse est iterum lauari.

Hie. i epi. ad Rustic. d Solitariam vitam nunquid reprehendimus? minimè, quippe quã sæpe laudauimus

mus, sed de monasteriis his nolumus egredi. Milites quoque eremi dura rudimenta nõ terreãt, qui speciẽ conuersationis multo tẽpore dederũt, qui omniũ fuerunt mimi, vt primi omniũ fierent: quos nec esuries, nec sacietas aliquando superauit, qui paupertate lætantur, quorum habitus, sermo, incessus, vultus, doctrina virtutum est.

Gr. li. 30. moral. e Si carni, quod licet, abscindimus, mox in spiritu, quod delectat, inuenimus. Intentioni quippe animæ si exterior euagatio claudatur, interior accessus aperitur. nam quò extra se spargi propter disciplinã mens nõ potest, eò super se intendere per prouectũ potest: quia & in altũ crescere arbor cogitur, quæ per ramos diffundi prohibetur. & quum riuos foueis obstruimus, fluenta ad superiora prouocamus.

Gre. ibi sit. per illud Iob, Cui dedi in solitudine. f Qui corpore remotus viuit, sed tumultus conuersationis humanæ terrenorũ desiderlorum cogitatione se inserit, non is in solitudine. si verò prematur aliquis corporaliter populariibus turbis, & tamen animos secularium curarũ tumultus in cor. te patiatur, non est in vrbe.

Ber. ad Sor. g Malũ, quod nemo videt, nemo arguit. Qui autẽ nõ timetur reprehensor, securus pluã virgultorũ tẽtator, licentiùs perpetratur iniquitas. In conuentu verò, si qua bona agis,

nemo

nemo prohibet. Malũ autem facere si vis, non licet. si ergo de fatuis virginibus es, cõgregatio tibi necessaria est. Fuge de prudẽtibus, tu congregationi.

Ori. hom. 81. super Leui. h Quandiu quis permistus est turbis, & in multitudine fluctuantium voluratur, nõ vacat soli Deo, nec segregatus est à vulgo, nec potest esse sanctus.

Io. Cassi. de instit. manacho. lib. 8. i Solitudo sicut nouit emendatis moribus contemplationem purissimã reserare, & intuitu syncerissimo spiritualiũ gerarum scientiam reuellare: ita eorũ, qui minùs emendati sunt, vitia non solùm seruare, sed etiam exaggerare consueuit. Tãdiu patiens sibi quisque videtur & humilis, donec nullius hominum commiscetur consortio: ad naturam pristinam reuertitur, quum interpellauerit cuiuslibet occasionis commotio.

Val. Max. & Senec. k Crates cum vidisset secretò ambulantem adolescentulũ, interrogauit, quid illic solus faceret. mecum, inquit, loquor. cui Crates: caue, inquit, rogo, & diligenter attende, ne cum homine malo loquaris.

Sene. li. 2. epist. l Proiice quæcunque cor tuum lanient, quæ si aliter extrahi nequirẽt, cor ipsum cũ illis euellendum erat.

Sene. epist. 2. m Quid dã adeò in latebras refugiant, ut putent in turbido esse, quicquid in luce est.

n Lugentem timentémq; custodire solemus, ne solitudine male vtatur. Nemo est sto. 10. ex impru dẽtibus, qui relinqui sibi debeat. Illud enim quod solitudo habet commodi, est non timere iudicem. Senec. epi.

o Quid autẽ prodest recõdere se, & antè oculos hominum, aurésque vitare? Bona conscientia turbam aduocat, mala & solitudine anxia est, atque solicita. Si honesta sunt quæ facis, omnes sciant: si turpia, quid refert neminem scire, cùm tu scias? O te miserum, si contemnis hunc testem! Senec. epi. sto. 92.

p Qui res & homines fugit, ille est, quẽ cupiditatum suarum infelicitas relegauit: qui alios feliciores videre non potuit, qui se velut timidum atque iners animal metu occultauit: ille sibi non viuit, sed quod turpissimum est, ventri, somno, libidini, non sibi viuit, qui nemini. Senec. epi. sto. 61.

q Viuit is, qui multis vsui est. viuit is, qui vtitur. qui verò latitant & torpent, mortem suam antecesserunt. Ibidem.

r Omnia nobis mala solitudo persuasit. nemo est, cui non sanctius sit cum quolibet esse, quàm secum. Ibidem.

s Licet foris resonẽt omnia, dum intus non tumultus non sit, dum inter se non rixentur cupiditas & timor: dum auaritia luxuriæque non dissideant, nec altera alteram

vex

vexet, bene est animo. Nã quid prodest totius regionis silentiũ, si affectus fremunt?

Sen. 7. epist. v Quid tibi præcipuè vitandũ existimes, quæris? turbam. Nunquam illi non eris miseris, nunquã à turba mores, quos extuli, refero. Aliquid ex eo, quod compositi, turbatur, aliquid ex his, quæ fugaui redit, inimica est multorum conuersatio: nam aut aliquid vitij nobis ingerit, aut cõmodat, aut imprimit: quò maior est populus, cui miscemur, hinc periculi plus est.

Ibidem. x Nil tam damnosum bonis moribus, quàm in spectaculo residere. tũc enim per voluptatem faciliùs vitia subrepunt.

Senec. epist. 8. z Secessi nõ tantùm ab hominibus, sed à rebus, & in primis à rebus meis. Qui nihil videntur agere, maiora agunt.

Senec. 22. epist. a b Tumultuosam probãtes vitã, quotidie cum difficultatibus rerum magno animo colluctantur. Sapiens feret ista, nõ eliger, & mallet esse in pace, quàm in pugnã.

Seneca 5. epist. a c Iocundum est esse secum, quum quis se dignũ diutissimè quo fruatur effecit.

Sene. epist. 80. a d Animalia quædam, ne inuenirí possent, sua circa ipsum cubile cõfundũt. Idem tibi faciendũ est, aliõquin nõ deerunt qui persequãtur. Multi aperta transeunt, condita & obstrusa rimantur, furem signata solicitant, vile videtur quicquid patet.

a e Amplectendum est otium, quod inter Deos agitur, quod Deos facit: sed fortè conquereris virturem abscondi. Nulla virtus latet, & latuisse, non ipsius est damnum.

Sen. epist. a f Solitudinem quærit, qui vult cum innocentibus viuere. Optimus animus & pulcherrimus Dei cultor est.

Sen. lib. de merib.

a g Non viuas aliter in solitudine, aliter in foro.

Sene. ibid.

a h Fuge multitudinem, fuge paucitatem, fuge & vnum. Vnus pro populo mihi est, quadam & populus pro vno. Mihi satis est vnus, satis est nullus.

Seneca in epist.

a i Omnes vacant qui volunt, neminem res sequuntur, ipsi illas amplexantur, & argumentum felicitatis occupationem esse putant.

Sen. in ep.

Vide etiam in titu. Acedia, k. Detractio, m. Otiositas. Prælatio, b. n. b. o. Societas, o. Taciturnitas, x.

Sortilegium, & Diuinatio.

a VArro dixit quatuor esse diuinationis genera, terram, aquam, aëra & ignem: hinc Geomantiam, hydromantiam, aeromantiam, pyromantiam, dictam ab ære. Diuini dicti sunt, quasi Deo pleni, dicunt enim se plenos simulant, & astu quadam fraudulenta hominibus futura

Isi. li. 9. c. vbi ple nius de o mnib' ag itur & Aug. in ex. q. 26.

Tt

coniectat. Duo sunt autem genera diuinationis: ars & furor. Incantatores dicti sunt, qui peragunt verbis artem: sunt arioli, sunt aruspices, sunt augures: qui & auspices & sortilegi, auspicia & augurias: sunt phytones, genethliaci, sunt salisatores, sunt & præstigia. Cuncta autem hæc sunt à Christiano vitãda, & omni penitus execratione repudianda atque damnanda, nam in his omnibus ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum, & malorum angelorum exorta.

Tul. 2. de diuina. b Diuinatio est earum rerum prædictio, & præsentio, quæ sunt fortuitæ.

Aug. in li. de ciuitate Dei. c Qui sine Saluatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat se prudentem fieri posse, non sanus, sed æger, nõ prudens, sed stultus in ægritudine assidua laborabit, & in excitare noxia stultus, & demens permanebit, ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ à diuinis, & Magis, vel ab ipsis dæmoniis in idolorum cultura expetitur, mors potiùs dicenda, quàm vita.

Aug. E. 3. confess. d Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè consulere non desistebam: quòd quasi nullum eis sacrificium & nullæ preces ad aliquem spiritum ob diuinationem

nem dirigeretur: quod tamen Christiana & vera pietas cõsequenter expellit, & damnat.

e Huiusmodi artes nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi peccata infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano.

Aug. lib. 1. de doctrina Christiana.

f Non est absurdum credere, aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominãte arte magica, sed dispensatione occulta, quæ Phitonissam & Saulem latebat, *num.* se ostenderet spiritus iusti aspectibus regis, diuina eum sententia percussurus: vel non verè spiritus Samuelis à requie sua excitatus est, sed aliquod phantasma & illusio imaginaria diaboli machinationibus fabre quam scriptura Samuelem appellat, sicut solent imagines rerum suarum nominibus appellari.

Aug. epist. ad simplicianum.

g Non debemus sub exemplo Ionæ sortilegus credere, vel illud de actibus Apostolorum huius testimonio copulare, vbi sorte Mathias in apostolatum eligitur.

Hie. super Ionam.

h Si quis arioles, aruspices vel incantationes obseruauerit, aut phylacteriis vsus fuerit, anathema sit.

Greg. ca. 26. q. 7. si quis.

Reda sup acta apo. i Non exemplo Mathiæ, vel quò Ionas propheta sorte deprehensus sit, indifferenter sortibus est credendum, cùm priuilegia singulorum communem legem omnino facere non possunt. Si qui tamen necessitate aliqua compulsi, Deum putant sortibus Apostolorum exemplo esse consulendum, videant hoc ipsos apostolos, non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fusis egisse.

Isi. lib. etymolog. k Sortilegium, est quoddam genus curiosæ idolorum, ex dæmonum consultationibus futura prædicendo.

Spes.

Augu. de spiritu & liter. a Mihi magis videtur fidei filius, qui nouit, à quo speret, quod non dum habet, quàm qui sibi tribuit, quod habet.

Augu. sup psal. c. 2. b Vita vitę mortalis, spes est vitę immortalis.

Augu. de charitate. c Qui gaudet in spe, tenebit & rem: qui autem spem non habet, ad rem non poterit peruenire: spes & charitas erunt idem.

Aug. in enchirid. d Fides credit: spes & charitas orant: sine fide esse non possunt: at per hæc & fides orat.

Ambro. in examer. e De diuina miseratione tunc sperandum amplius est, quum præsidia humana defecerint.

cerint.

Idē super psal. 12. f Spes commodi, furatur labores, & metum abscondit periculi.

Hie. ē epi. g Omne opus leue fieri solet, quum eius pretium cogitatur, & spes præmij solatium fit laboris.

Greg. lib. 6. moral. h Spes in æternitatem animum erigit, & ideirco nulla mala exteriùs, quæ tolerat, sentit.

Greg. lib. moral. h De spe incassum præsumit, qui timere Deum in suis operibus renuit.

Grego. in moral. i De creatore desperare est, spem in creatura ponere.

Bern. ser. 9. sup qui habitat. k Tu es Domine spes mea: Quicquid vrgendum, quicquid declinandum, quicquid tolerandum, quicquid optandum, tu es Domine spes mea, hæc vna mihi omnium promissionum causa, hæc tota ratio meæ expectationis. prætendat alter meritum, sustinere se iactet pondus diei, & æstus, ieiunare bis in sabbato se dicat, postremò nō esse, sicut cæteros homioum glorietur. Mihi autem adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam.

Ber. ibid. l Si mihi præmia promittuntur per te obtinenda, sperabo: si insurgāt aduersum me prælia, si sæuiat mundus, si fremat malignus, si ipsa caro aduersus spiritum concu-

piscit, in te ego sperabo.

Idem ibi. m Vt quid cunctamur omnino abiicere spes miseras, vanas, inutiles, seductorias, & huic vni tam solidæ, quàm perfectæ, tam beatæ spei tota deuotione animi, toto feruore spe inhærere?

Idem ser. 10. super. Qui habi. n Dicit fides: paratæ sunt magna inexcogitabilia bona à Deo fidelibus suis: dicit spes: mihi illa seruantur, nam tertia quidem charitas: entro ego, ait, ad illa.

Bernard. o Tria considero, in quibus tota spes mea consistit: charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redditionis. Nō est via ad regnum sine præmiis regni, nec sperare potest cœleste regnum, cui nec super propria regnare membra adhuc donatur.

Ibidem. p Tues patientia mea. Si tribulatio infertur, per te superabo: tu es spes mea: si præmia promittantur, per te obtinebo: si insurgat hostis, non nisi in te sperabo.

Orig. sup. Exo. ho. 9. q Futurorum spes laborantibus requiem parit, sicut in agone positis dolorem vulnerum mitigat spes coronæ.

Cas. super psal. r Spes, est virtus, qua speramus præmium vitæ æternæ iustorum meritis reddendum.

Seneca in s Spes est vltimum aduersarum rerum solatium, memoriæ minimum tribuit qui *quadam epist.* que, spei plurimum.

Seneca in proverb. t Spe bonorum, quicquid indignitatis imponitur, ferre cōuenit: remedium bonorum futura spes est, nec innocentem debilitat cōscientiam, quum in aduersis solatium est, non meruisse, quæ patitur. Fortuna innocentem deserit sæpe, at bona spes nunquàm.

Vide etiam in tit. Desperatio, f. Resurrectio, r. Tribulatio, k. a l.

Spiritus sanctus.

August. in epist. ad quendam comitem. a SAnctum semper opus in me spira, vt cogitem: compelle vt faciam: suade vt te diligam: confirma me, vt te teneam: custodi me, ne te perdam.

Hie super Marcum. b Spiritus sapientiæ negligentiam impigrè repellit, spiritus intellectus diligentiam rationabiliter quærit, spiritus consilij diuinam prouidentiam prudenter inuenit, spiritus virtutis instigationes fortiter recondit, spiritus scientiæ obliuionem lubri tam diu esse integrè non sinit, spiritus pietatis humanam fragilitatem clementer indulget, spiritus timoris Dei improuidam ignorantiam ardenter decoquit, & bene replet.

Hie. ibid. c Sapientia domum ædificat, intellectus

gubernacula inuenit, consilium bona discreta facit, virtus in patientia animã possidet, scientia diuitiæ Dei & salutis acquiruntur, pietate prosperitas præsentis vitæ & futuræ constitit, timore humanitas conseruatur, & omne peccatum expellitur.

Grego. in moral. d Porrò ad faciendum bonum quid in nobis bonus spiritus operatur? profectò monet, mouet & docet: monet memoriã, mouet voluntatem, & docet rationem: nec minimam paleam intra cordis, quod possidet, habitaculum patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circunspectionis & compunctionis exurit spiritus dulcis & suauis.

Greg. ibi. e Habitare in corpore animam, probant vitales sensus corporis, habitare in anima spiritum, probat vita spiritualis. Illud ex visu & auditu dignoscitur, istud ex charitate & humilitate, cæterisque virtutibus.

Greg. sup Ezech. f Septem enim graduum erat ascensus ciuitatis. Sunt enim multi, qui iam per septem gradus, id est, per sancti spiritus septiformem gratiam, aditum vitæ cœlestis inueniunt: per timorem Dei humiles, per pietatis studium misericordes, per scientiam discreti, per mentis fortitudinem liberi, per consilium cauti, per intellectum prouidi, per pie-

pientiam maturi.

Grego. in homi. g Spiritussanctus in columba & igne adparuit: quia omne cor, quod eius gratia tangitur, & mansuetudinis lenitate tranquillum, & zelo iustitiæ fit accensum.

Grego. in moral. h Spiritussanctus contra singula tentamenta erudit, & in septẽ virtutibus temperat, vt contra stultitiam sapientiam, contra hebetudinem intellectũ, cõtra præcipitatione consiliũ, contra timore fortitudinem, contra ignorantiã scientiã, cõtra duritiam pietatem, contra superbiam det timorem.

Grego. in ho. Si quis diligit. i Spiritussanctus in linguis igneis adparuit, quia omnes quos repleuit, ardentes pariter & loquentes fecit.

Grego. in moral. k Quia Dominus discipulos & zelo succensos, & verbo eruditos intus reddit, foras linguas igneas ostendit: in significatione admota sunt elementa, vt ignem & sonitum sentirent corpora, igne verò inuisibili, & voce sine sonitu docerentur corda. Foris ergo fuit ignis qui adparuit, sed intus qui scientiam dedit.

Greg. l Idcirco spiritussanctus in igne & columba nobis mõstratus est, quia videlicet omnes, quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo spiritussancto ple-

nus est: qui aut in tranquillitate mansuetudinis, feruorem æmulationis deserit, aut rursus in æmulationis ardore virtutē mansuetudinis amittit.

Greg. hō. 28. m In terra datur spiritus, vt diligatur proximus, e cœlo datur spiritus, vt diligatur Deus: sicut ergo vna est charitas & duo præcepta: ita vnus spiritus, & duo dona.

Gre. super Ezech. n Cōsidero patres noui & veteris testamēti, Dauid, Danielem, Amos, Petrum, Paulum, & Matthæum, & apertis oculis fidei intueor: implet nāque spiritussanctus puerum citharœdum & psalmistam facit: implet abstinentem puerū, & iudicem senum facit: implet pastorem armentarium, & prophetā facit, implet piscatorem, & principem apostolorum facit, implet persecutorem, & doctorē gētiū facit, implet publicanum, & euāgelistā facit, quām ergo insani sumus, qui hūc spiritum non quærimus?

Greg. sup illud Mat. 4. Duct? est Iesus tentandum spiritus maligous inueniret. a spiritu. o Absq; vlla dubitatione cōuenit, vt à spiritu sancto ductus credatur, vt illuc eum suus spiritus duceret, vbi eum ad

Ber. super cam. ser. 5. p Cum absque corporis adminiculo nec bestialis spiritus seruilis conditionis debitum soluere, nec spiritualis cœlestisque creatura implere ministerium pietatis, nec rationalis anima tam proximo, quī etiam sibi sufficiat consulere ad salutem, liquet omnem creatum spiritum, siue vt iuuet, siue vt iuuetur, siue simul vt iuuet & iuuetur, corporeo prorsus indigere solatio.

Ber. 1 ser. 2. Pente. q Spiritus paracletus dat pignus salutis, robur vitæ, scientiæ lumen. pignus salutis, vt ipse reddat testimonium spiritui tuo, quòd filius Dei sis. Robur vitæ, vt quod per nataram tibi est impossibile, per gratiam eius non solùm possibile: sed etiam facile fiat. lumen scientiæ, vt cum omnia beneseceris, te seruum inutilem putes, & quicquid boni in te inueneris, illi tribuas, à quo omne bonum est. In tribus istis spiritussanctus docebit te omnia, quæ pertinent ad salutem.

Ber. ser. 3. Pentecō. r Spiritussanctus multiplex dicitur, quia multipliciter filiis inspiratur. conceditur enim ad vsum, ad miraculum, ad salutē ad auxiliū, ad solatiū, ad feruorē. Ad vsum vitæ, bonis & malis cōmunia bona abundantissimè tribuēs. Ad miraculum, in signis & prodigiis. Ad salutem, quum toto corde reuertimur ad dominum Deum. Ad auxilium, quum in omni colluctatione adiuuat infirmitatem nostram. Ad solatium, quum testimoniū perhibet spiritui nostro, quòd

quòd filij Dei sumus. ad feruorem: quum in cordibus perfectorum vehementius spirans validum ignem charitatis accendit, vt non solùm in spe filiorum Dei, sed etiam in tribulationibus glorientur, contumeliq; gloriam reportantes.

Bernard. t Spiritus Iesu, spiritus bonus, spiritussanctus, spiritus rectus, spiritus dulcis, spiritus fortis infirma roborans, aspera planans, corda purificás, quicquid in hoc seculo, nequam videtur, difficile, & angustum, leue facit, & hic illatum opprobrium gaudium iudicat, despectionem exaltationem esse persuadet.

Leo papa in ser. de pentecost. t O quàm velox est sermo sapientiæ! & vbi Deus magister est, citò discitur quod docetur. Non est adhibita interpretatio ad audiendum, non consuetudo ad vsum, non tempus ad studium, sed spirante, vbi voluit, spiritu veritatis, propriæ singularum gentium voces factæ sunt in ecclesiæ ore commune. Ab hoc igitur die tuba euangelicæ prædicationis intonuit, ab hoc die imbres charismatum, flumina benedictionum omne desertum & vniuersam aridam rigauerunt.

Bed. ho. 9. sup. illud Luc. Exur gens Maria abiit? u Nulla in discendo mora est, vbi spiritussanctus doctor adest.

x Vide

Vide etiam in tit. Baptismus. c. Peccatum. c. Prædicatio. a c. Superbia. a b.

Studium.

a SEdulò monendi sunt scholastici, vt humilitate induti christiana discant nou contemnere, quos cognoscunt: mo rum vitia, quàm verborum amplius deuitare, sed casto cordi linguam exercitatam non conferre audeant, quam etiam præferre consueuerant: his enim maximè est vtile nosse, ita esse præponendas verbis sententias, vt præponitur animus corpori. Ex quo fit, vt ita malle debeant veriores, quàm discretiores inuenire sermones, sicut malle debent prudentiores, quàm formosiores habere amicos.

Aug. in li. de catechizandis rudibus.

b Quid est inuenire, nisi in id venire quod quæritur? quæ autem vltrò occurrunt menti, non dicuntur inuenta, quanuis dicantur cognita: quia non tendebat anima ad illa quærenda.

Aug. li. 9. de trinit.

c Legimus aliqua, ne negligantur, legi. Amb sup. nutes, ne ignoremus, legimus, non vt teneamus, sed vt repudiemus. Luc. lib. 1.

d Sit ipsa lectio temperata, cui finem consilium, non lassitudo imponat. nam, vt immoderata ieiunia, & ardor abstinentiæ, & inordinatæ vigiliæ, intemperantiæ coar-

Hiero. ad Demetri. virgi.

gu

guuntur, & nimietate sua pereunt, vt fiere ipsa postea quidē nec mediocriter fieri possint: ita studium intemperās lectionis in reprehensionem cadit, & quod laudabile est in genere suo, fit nimietate sui culpabile.

Gregor. in moral. e Idcirco & desidiosus ingeniū sæpe accipit, vt de negligentia iustius puniatur: quia quod sine labore assequi potuit, scire contēpsit. & ideò nōnunquàm studiosus tarditate intelligentiæ premitur, vt eò maiora præmia retributionis inueniat, quò magis in studio inuentionis elaborat. Nihil ergo est in terra sine causa, quando & studiosa tarditas ad præmium proficit, & desidiosa velocitas ad supplicium crescit.

Chr. de cu rial negot. philo. lib. 1. f Omnino iniquum est, nobiliora ingenia studiis dehonestari minoribus, & eos, quos ardua & grauiora expectant officia, voluptatis & vanitatis occupationibus agitari.

Isid. l. 3. de sum. bo. g Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit. quæ enim nescimus, lectione discimus, quæ didicimus, meditationibus conseruamus.

Orig. sup. Exod. h Punge, & dabit lachrymam: stringe mentem, & dabit intellectum. Nihil enim tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile.

Tria

i Tria sunt studentibus necessaria, natura, exercitium, disciplina. In natura consideratur, vt facilè audita percipiat, & percepta firmiter retineat. In exercitio, vt labore & sedulitate naturalem sensum excolat. In disciplina: vt laudabiliter viuens, mores cum scientia componat. Hug. l. 2. didascal.

k Tria sunt, quæ præcipuè studiis legentium obesse solent: negligentia, imprudentia, fortuna. negligentia est, quando ea quæ discenda sunt, vel prorsus prætermittimus; vel minùs studiosè discimus. imprudentia est, quando congruum ordinem in his, quæ discimus, non seruamus. fortuna est in euentu casuum, siue naturaliter contingente: quando vel paupertate, vel infirmitate, vel naturali tarditate, siue etiam doctorum raritate à proposito nostro retrahimur. In his autem tribus de primo, id est, negligentia lector admonendus est, de secundo verò id est, imprudentia instruendus, de tertio id est, fortuna adiuuandus. Ibid. l. 2.

l Noli cōtemnere minima, quia paulatim defluit, qui minima contemnit. Si didascalia prima, & alphabetum discere contempsisses, nunc inter grammaticos tantum nomen non haberes. Scio quosdam esse, qui statim

phi-

philosophari volunt: quorũ scientia formæ asini similis est. noli huiusmodi imitari. Paruis imburus, tentabis grandia turus.

Ibid. li.3. m Sapiẽs ille vir Græciæ Demosthenes cùm expletis 107. annis se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quòd egrederetur de vita quando sapere cœpisset. Plato octuagesimo anno, scribens, mortuus est. Socrates nonagesimumoctauum in docendi & scribendi labore compleuit: Refert Homerus quòd de lingua Nestoris iam veluti & penè decrepiti dulcior melle oratio fluxerit.

Ibidem. n Prudens lector vel auditor omnes libenter audit, omnia legit, non scripturam, non personam, non doctrinam spernit, ab omnibus indifferenter quod sibi deesse videt, quærit, non quantum sciat sed quantum ignorat, considerat.

Ibidem. o Studium est assidua ac sagax retractatio cogitationis, aliquid inuolutum explicare nitẽs, vel scrutãs penetrare occultum.

Ibidem. p Meditatio, est frequens cogitatio, modum & causam & rationem vniuscuiusque rei inuestigans.

Hugo. q Studium, est animi assidua & vehemens applicatio ad aliquid agendum, cum summa voluntate occupati.

Qui

r Quia pauci studia nunc honorant, si- *Sido. lib.5. epistol.*
mul & naturali iudicio fixum est, & radicatum pectoribus humanis, vt qui non intelligunt artes, non mirentur artifices.

Boet. li.1. de consol.
s Tu quoque si vis lumine claro cernere verum: Tramite recto carpere callem, Gaudia pelle, pelle timorem. Spémque fugato, nec dolor adsit. Nubila mens est vinclaque fœnis, hæc vbi regnant.

Se.21.epi.
t Studia te clarum & nobilem efficient, sine studio æger est animus. Si gula, inquit Epicurus, tangeris, notiorem te epistolæ meæ faciunt, quàm omnia ista quæ colis, & propter quæ coleris: studiis ingeniorum crescit dignatio, nec ipsis tantùm honor habetur, sed quicquid illorum memoriæ adhæsit, excipitur.

Se.53 epi.
v Studio me dabo, omnia alia negligenda sunt: vt huic assideamus, cui nullum tẽpus satis magnum est: etiam si à pueritia vsque ad longissimos ætatis terminos nihil penluceatur, resistendum est occupationibus.

Ibidem.
x Omne quidem tempus idoneum est studio salutari. multi verò inter illa non student, propter quæ studendum est.

Se.31. epi.
y Studia etiam saluti corporis prosunt. In reme lium enim cedũt honesta solatia.

& quic quid animum exercuit, etiã corpori prodest. Cogito quàm multi corpora exerceant, ingenia quàm pauci: quãtus ad spectaculum lusorum vel luctatorum fiat concursus, quanta sit mentis bona solitudo, quàm imbecilli animo sunt quorum lacertos humerósque mirantur.

Se. 87. ep. z Otiũ sine literis, mors est, & viui hominis sepultura. Alit lectio ingenium, & studio fatigatum, non sine studio tamen reficit. nec scribere tantum, nec legere debemus. altera res consternabit vires, & exhauriet. de stylo dico. altera soluet ac diluet. inuicem hoc & illo commutandum est, & alterum altero temperandum, vt quicquid lectione colectum est, stylus redigat in corpus.

Ibidem. a b Apes debemus imitari, quæ vt vagantur & flores ad mel faciendum idoneos carpunt: deinde quicquid attulere, disponunt, ac per fauos digerunt. ita debemus quæcunque ex diuersa lectione congessimus separare. melius enim distincta seruantur: deinde ad debitam facultatem ingenij in vnum saporem varia illa libamenta confundere, vt etiam si adparuerit vnde sumptum est, aliud tamen esse, quàm vnde sumptum est, adpareat.

Quod

a c Quod in corpore nostro videmus operari naturam, alimẽta quæ accepimus, quandiu in sua qualitate perdurant, & solida innatant stomacho, oneri sunt: at cùm ex eo quod erãt, mutata sunt, tunc demum in vires & sanguinem trãseunt. Idẽ in illis, quibus alũtur ingenia, præstemus, vt quæcunque hausimus, non patiamur integra esse: ne aliena sint, coquamus illa: aliõquin in memoriã non ibunt, non in ingenium. Nostra illa faciamus. Vnum quidem fiet ex multis, hæc faciat animus noster, omnia quibus est adiutus, abscondat, ipsum tamen ostendat, quod efficit. Ibidem.

a d Quicquid facies, redi à corpore ad animum. illum diebus ac noctibus exerce. labore modico colitur ille. hanc exercitationem nõ frigus, non æstus, impediet: nec senectus quidem. Neque ego te iubeo semper imminere libro aut pugilaribus, dandum est aliquod interuallum animo: ita tamen vt non resoluatur, sed mutetur. Se. 15. epi.

a e Solet plus prodesse, si pauca sapientiæ præcepta teneas, sed illa in promptu, vt in vsu tibi sint, quàm si multa quidem dixeris, & illa ad manus non habeas. Se. l. 1. de beneficio.

a f Non refert quàm multa sciat luctator, si scit quantum victoriæ satis est. Sic Ibidem.

in studio multa delectant, pauca vincunt, licet nescias, quę ratio Oceanum effundat, & reuocet. quid sit, quod geminorum conceptum separet: partum tamen iungat. verum vnus concubitus spargatur in duos, an toties concubuerit. cur pariter natis fata non tibi nocebit transisse, quæ nec licet scire, nec prodest. quicquid enim nos meliores beatósque facturum est, aut in aperto, aut in proximo posuit.

Sen. 1. epi. ag Certis ingeniis innutriri & immorari oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat.

Ibidem. ah Vitâ in peregrinatione agentibus hoc euenit, vt multa hospitia habeant, nullas amicitias. idem accidit his, qui nullius ingenio se familiariter applicant, sed omnia cursim & properanter trâseunt. Nõ prodest cibus, qui statim sumptus emittitur. Nihil ita sanitatẽ impedit sicut remediorum crebra mutatio. Non conualescit planta, quæ sæpe transfertur. Nihil ita vtile est, quod in transitu prosit. sed modò, inquis, hunc librum euoluere volo, modò illum. fastidientis stomachi est, multa degustare, quæ vbi varia sunt & diuersa, inquinare non alunt. Quum igitur multa percurreris, unum excerpe, quod illa die conco-quas. Lab

ai Labor scholasticus, otium est, sed negotiosum, & quod animum reddit ad honesta solicitum. Se. in epi.

ak Studiis & diuitiis pariter vacare non potes. nec animam illam dignatur habitare sapientia, quam videt infectam desideriis, & curis temporalibus inuolutam. Se. 17. epi.

al Si vis vacare animo, aut pauper sis, aut pauperi similis. Multis enim ad philosophandum obstitere diuitiæ, pauertas autem expedita est secura. Ibidem.

am Omnibus quidem prodest subinde animum relaxare, excitatur enim otio vigor, & omnis tristitia, quæ continuatione studij pertinacis adducitur, feriarum hilaritate discutitur. Studia enim leniter tacta delectant, contracta & propiùs admota, fastidio sunt. Se. 1. vbet.

Vide etiam in tit. Contemptus. a. Curiositas. n. p. y. Discere. Discretio. a. Doctrina. c. a p. a q. Exercitatio & honestas. d. Ingenium. Labor. a. Otiositas. p. Perfectio. r. Philosophia. s. Sapientia. h. i. a g. a k. Societas. b. Taciturnitas. n. o.

Stultitia.

a REscindenda insipienti potestas est, non adiicienda libertas. Insipientis libertate ruina vehementior est. Ambros.

Greg. in moral. b Stulti tantò intensiùs de alieno iudicant, quantò sua profundiùs ignorant.

Ibidem. c Stultus viator est, qui in via amœna prata conspiciens, obliuiscitur, quò tendebat.

Greg. lib. moral. d Tàtò quisq; intus ampliùs stultior fit, quantò conatur exteriùs sapiens videri.

Isido. e Stultus est, qui per ignominiam non commouetur ad dolorem, & qui non mouetur ad iniuriam.

Se. 13. epi. f Inter cætera mala hoc quoque habet stultitia: semper incipit viuere.

Se. 10. epi. g Stulto nulla re opus est, nulla enim rei scit, sed omnibus eget. omnis stultitia laborat fastidio sui. Nemo est ex imprudentibus, qui relinqui sibi debeat.

Se. 36. ep. h Humilis est stultitia, res abiecta, sordida, seruilis, multis affectibus & sæuissimis subdita.

Sene. ibid. i Si quando fatuo delectari volo, non est mihi longè quærendus, me video.

Vide etiam in titu. Fortitudo. d. Sapientia. a. Seruitus. c. Simplicitas. d.

Subiectio.

Greg. Ipa. a TAles sese. qui præsunt, exhibeant, vt quibus subiecti occulta quoque sua prodere non erubescant. & quum tentationum fluctus paruuli tolerant, ad pa-

storis mentem, quasi ad patris sinum recurrant.

Gre. ibid. b Curandum est. vt rectorem subditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina. atque inter hæc solicita circunspectione prouidendum, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa.

Gre. in re. c Sit erga subditos solicitudo laudabilis: exhibeatur cum mansuetudine disciplina: sit cum discretione correctio: ira benignitas miriget: benignitatem zelus exacuet: & ita alterum conducitur ex altero, vt nec immoderata vltio, plusquàm oportet affligat: nec iterum frangat rectitudinē disciplinæ remissio.

Isi. li. 1. de sum. bon. d Non erit caro subiecta animæ: nec vitia rationi, si animus non est subditus Creatori. Tunc autem rectè nobis subiiciuntur omnia, quæ sub nobis sunt, si nos subiicimur ei, à quo nobis illa subiecta sunt.

Cas. super psal. 104. e Talis vicissitudo recipitur, vt qui amanti domino seruire noluerunt, odientibus inimicis iusto iudicio probarentur esse subiecti.

Vide etiam in tit. Doctrina. o. Exactio. a. Excusatio. d. potestas & prælatio & Regimen. k. m. v. a b.

Aug. in li. de cura p mortuis a gen.

a SVnt, quos nihil adiuuant ista, quæ fiunt pro mortuis: seu pro eis fiant, quorũ tã mala sunt merita, vt neque talibus digni sint adiuuarihiue pro eis, quorũ tam bona sunt merita, vt talibus non indigeant adiumẽtis. genere igitur vitæ quod gesſit quisque per corpus, efficitur, vt prosint quæcũque pro illo fiunt pie, quum relicto corpus. Nam meritum, si nullũ per quod ista prosint, comparatum est in hac vita, frustra post hanc vitam quæritur.

Aug. ibid.

b Nõ æstimemus ad mortuos, quorum curã agimus, peruenire, nisi, quòd pro eis siue altaris, siue orationum, siue ecclesiasticis sacrificiis soléniter supplicamus, quamuis, non pro quibus fiunt omnibus prosint, sed his tantum, à quibus, dum viuunt, comparatur, vt prosint. Sed quia nõ discernimus qui sint, oportet pro regeneratis omnibus facere, vt nullus prætermittatur, ad quos hæc beneficia possint, & debeant peruenire. Melius enim supererũt eis ista, quibus nec obsunt, nec prosunt, quàm eis deerunt, quibus prosint.

Aug. li. 83. quæst.

c Tẽpus, quod inter hominis mortem & vltimã resurrectionẽ positum est, animas abditis receptaculis continet: sicut vnaquæque

quæque digna est vel requie, vel ærumna: pro eo quod sortita est in carne, dum viueret. Nec negãdum est, defunctorũ animas pietate suorum viuentium releuari, quum pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel elleemosynæ in ecclesia fiunt: sed eis hæc prosunt, qui cùm viuerent, hæc sibi vt poſtea possent prodesse, meruerunt. Est enim quidam viuẽdi modus, nec tã bonus, vt non requirat ista post mortẽ: nec tã malus, vt ei non prosint ista post mortem. Est verò talis in bono, vt hæc non requirat, & rursus talis in malo, vt nec his valeat, quẽ hæc vita transierit, adiuuari.

Aug. ibid.

d Quum ergo sacrificia siue altaris siue quarumcunque eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde malis propitiationes sunt. pro valde malis, etiam si nulla sunt adiumenta mortorum, qualescunque sunt consolationes viuorum.

Ibidem.

e Monumenta non ob aliud dicuntur, nisi quòd hi, qui viuentium oculis morte subtracti sunt, ne obliuione etiam cordibus subtrahantur, in memoriam reuocentur, & admonendo faciant cogitari. vnde monumentum, eò quòd moneat

mentem, nuncupatur. Ad hoc ergo sunt adiumenta mortuorum, vt dum homines recolunt eorum, quos diligunt, corpora, eisdem sanctis illos tanquam patronis susceptos apud Dominū adiuuando & orando commendent.

Aug. de cura p mor tuis agenda.

f Quum igitur recolit animus, vbi repositum sit charissimi corpus, & occurrit, animam dilectam commendat recordantis affectus. Quòd igitur ad sepulchrum fidelis mater recurrit, & filium precibus magisque commendat, adiuuat defuncti spiritum, non mortui corporis locus, sed ex loci memoria viuus matris affectus.

Vide etiam in tit. Monumentum. b.

Superbia.

Aug. de ca rechizādis rudibus.

MAgna est miseria, superbus homo, sed maior misericordia humilis Deus.

Aug. li. de na. et gra tia.

b Cetera vitia in malè factis valent, sola superbia etiam in rectè factis est cauenda.

Aug. de ci ui. Dei, lib. 14.

c Audeo dicere superbis esse vtile cadere in aliquod apertum & manifestū peccatum, tum vnde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderant. Salubriùs enim Petrus displicuit, quando fleuit, quàm sibi placuit, quādo præsumpsit. hoc dicit facer psalmiste facies eorum ignominia & cætera.

d Quoniā delicto alio nisi superbiæ? nō est enim maius peccatum, quàm apostatare Deo: quod est initium superbiæ hominis. Et verè iste imaculatus est, qui etiam hoc delicto caret. quia hoc est vltimum recedentibus ad Deum, quod recedētibus primum fuit.

Aug. super illud psal. Et emūda bor à delicto maximo.

e Vitia quippe cætera in peccatis, superbia verò in rectè factis timenda est: ne illa, quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.

Aug. in epi. ad Dioscorum.

f Si vix toleratur diues superbus, pauperem superbum quis ferat?

Aug. ser. mo. 29.

g Vermis diuitiarum est superbia. Difficile est, vt non sit superbus, qui diues est. Tolle superbiā, & diuitiæ non nocebunt.

Augus. in ser. 31.

h Quid prodest dispergendo dare pauperibus, pauperem fieri, cùm anima misera superbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat possidendo?

Auguſ. in ū. de vita cle.

i Humilitas homines sanctis angelis similes facit, & superbia ex angelis dæmones facit: & vt euidenter ostēdam, ipsa est omnium peccatorum initium, & finis: & causa. quia non solùm peccatum est ipsa superbia, sed etiā nullum peccatum potuit, aut potest, aut poterit esse sine superbia.

Augu. ad quendam comitem.

k Præcipe diuitibus huius seculi ante omnia

Augū. in

Ser. de verbis domi. omnia non superbè sapere. Nihil est enim quod sic generent diuitiæ, quomodo superbiam. omne pomum, omne granum, omne fumentum, omne lignum habet vermem suum, & alius vermis mali, alius pyri, alius fabæ, alius tritici. Vermis diuitiarum superbia. ergo præcipe diuitibus huius mundi non superbè sapere. excludit vitium, docet vsum.

Ber. serm. 37. ad sorores. l Superbia & cupiditas intantũ est vnum malũ, vt nec superbia sine cupiditate, nec sine superbia possit cupiditas inueniri.

Aug. libr. de cõflictu vitiorũ et virtutũ. m Superbia dicit: Ecce multis, imò pene omnibus meliores verbo, scientia, diuitiis, honoribus & cunctis, quæ carnalibus vel spiritualibus suppetunt charismatibus. Cunctos ergo despice, cunctis temetipsum superiorem attende.

Augustin. in reg. n Alia quæcunq; iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant: superbia verò in bonis operibus insidiatur, vt pereant.

Augustin. in quadã epi stol. o Fit miris modis in anima hominis, vt de falsa humilitate magis inflectur, quàm si apertiùs superbiret. & nonnunquam deiicit Deus occultam meatis superbiam per carnis manifestam luxuriam.

Hieron. p Superbia natione cœlestis, sublimium appetit mentes, & quasi ad proprios resolans

lans ortus, appetit gloriam, & potestatem hominũ irrumpere, quæ de gloria & puritate angelorum erupit, vt quos inuenit participes naturæ, faciat consortes ruinæ.

q Quid tam superbum, quid tam ingratum videri potest, quàm aduersus eius viuere voluntatem, à quo ipsum viuere accepit: quàm illius præcepta despicere, qui ideò aliquid imperat, vt causam habeat remunerandi? *Hie. super epi.*

r Multò illa deformior est superbia, quæ sub quibusdã humilitatis signis latet. Nescio enim quomodo turpia sunt vitia, quũ virtutum specie celantur. *Hie. super Mar. um.*

s Aliquando minus est in corruptionem cadere, quàm cogitatione tacita deliberata elatione peccare. sed quum minus turpis superbia creditur, minus vitatur. Luxuriam verò eò magis erubescunt homines, quò simul omnes turpem nouerint. vnde fit plerunq; vt nonnulli post superbiam in luxuriam corruentes, ex aperto casu malũ culpæ latentis erubescant, & tunc eriã malora corrigãt, quum prostrati in minimis grauiùs confundantur. *Gre. ſmo.*

t Plerũq; latet superbia, & castitas innotescit in ea; ideò tenta diu castitas, circa finem vitæ perditur: quia cooperta superbia, vsq

vsque ad finem incorrecta retinetur.

Gre. ibid. v Superborum mens semper est ad irrogandas contumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediẽdum pigra, ad lacessentes alios importuna, ad ea quæ facere debet, & prævalet ignaua: ad ea autem, quæ nec facere debet, nec prævalet, parata. hoc in eo quod sponte non appetit, nullis exhortationibus flectitur. Ad hoc autẽ quod latenter desiderat, quærit vt cogatur, quia dũ metuit ex desiderio suo vilescere, optat vim in sua voluntate tolerare.

Ibidem. x Omnis superbia eo ipso in imo latet, quo in alto se erigit, vt inde magis supposita cunctis sit, vnde cunctis appetit superesse.

Ibidem. y Vitium superbiæ ab ipsa radice secandum est, vt quum latenter oritur, tunc vigilanter abscindatur, ne prouectu vigeat, nec vsu roboretur.

Ibidem. z Radix quippe cũcti mali, & regina omnium vitiorum superbia est. de qua scriptura attestante dicitur. Initiũ omnis peccati superbia. Septem principalia vitia de superbiæ virulenta radice proferuntur. scilicet inanis-gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, ventris ingluuies, & luxuria. Nã quia his septem superbiæ vitiis nos capt[os] diabo

diabolus tenuit, idcirco redemptor noster ad spirituale liberationis bellum septiformis gratiæ plenus venit.

Ibidem. a b Plerúq; mali eò magis contra Deum superbiunt, quò ab eius largitate & contra meritum ditantur: & qui prouocari bonis ad meliora debuerunt, donis peiores fiũt.

Ibidem. a c Vicina esse potẽtibus solet superbia, & penè semper rebus affluentibus elatio sociatur, quia & sæpe honoris abundantia duritiam dat tumoris.

Ibidem. a d Quum is, qui de terrena priùs gloria superbiebat, postmodum de sanctitate extollitur, nequaquam elatio corpus eius deseruit, sed ad eum consueta veniens, vt cognosci nesciat, vestem mutauit.

Ibidem. a e Quatuor sunt species, quibus omnis rumor arrogantium demonstratur. quum bonũ aut à semetipsis habere se æstimant: aut sibi datum desuper credunt, & pro suis se hoc accepisse meritis putant: aut certè quum iactant se habere quod non habent: aut despectis cæteris, singulariter videri habere appetunt, quod habent.

Ber. i ser. domini. a f Quæ maior superbia, quàm vt vnus homo toti congregationi iudicium suum præferat, tanquam ipse solus habeat spiritum Dei.

Ber. de dili gẽdo Deo.

a g Magna superbia, & delictũ maximũ est, vti datis tanquam innatis, & in acceptis beneficiis gloriá vsurpare beneficij.

Ber. ī ser. 3. ī rusur. domi.

a h Septempliciter occupauit nos lepra superbiæ, in proprietate possessionũ, in gloria vestium, in voluptate corporum. In ore quoque dupliciter, similiter & in corde. In ore, quum in aduersis murmuramus, & in prosperis arroganter cõmẽdamus: in corde propria voluntas, & propriũ consilium.

Ber. ī quo dam ser.

a i Superbia de superis cœlestib' ad imã præcipitat, humilitas ab imis ad altá leuat. Angelus in cœlo ad tartara corruit, homo in mundo ad cœlum ascendit.

Bernard.

a k Trabs in oculo grandis, & grossa in mente superbia est: quæ quasi corpulentia sui vana non sanat, tumida nõ solidat, oculum mentis obscurat & veritatem obumbrat.

Ber. super Missus est, circa fin.

a l Videas plerosq; in ecclesia de ignobilibus nobiles, de pauperibus diuites factos subitò intumescere, pristinæ obliuiscí abiectionis, genus quoque suum erubescere, & infimos de lignari parentes. Videas & homines pecuniosos ad honores quoque ecclesiasticos peruolare, & mox sibi applaudere sanctitatem, vestium mutatione, non mentium. & dignos se æstimare

mare dignitate, ad quam ambiendo peruenerunt, quódque (non audeo dicere) adepti sunt numis, attribuere meritis.

a m Quosdam superbos diuites rerum copia facit elatos, quorum non sunt opes in vitio sed voluntas, nam crimen in rebus non est sed in vsu agentis, & est elatio pauperum, quos non diuitiæ eleuant, sed voluntas sola in eis superbia est.

Isi. lib. 3. de sum. bo.

a n Superbus dictus est, quia suprà vult videri, quàm est: qui enim vult supergredi, molog.

Isi. lib. ety

superbus est.

a o Omni vitio deterior est superbia, seu quia à summis personis assumitur, seu qđ de opere iustitiæ & virtutis exoritur, misisque culpa eius sentitur. Luxuria verò carnis ideò omnibus notabilis est, quoniã statim per se turpis est: & tamen pensante Deo superbia minor est.

Isi. lib. 3. de sum. bo.

Isi. lib. ety

a p Arrogantia, est animi motus, quo quis mouetur ad iactandum se habere, quod nõ molog.

habet.

Origen. ho. 1. sup. Exe

a q Quid superbit terra & cinis? vt homo arrogantia subleuetur, oblitus quid erit, & quàm fragili vasculo contineatur, & qui cibelem. ipse stercoribus immersus sit, & qualia semper purgamenta de sua carne proiiciat?

a r Iactantia est, fastu mentis id agente, Hugo.

maiora quàm sint de se promittere.

Hugo. a f Superbia est elatio vitiosa, quæ inferiorem despiciens, superioribus & paribus suæ gerit dominari.

Hug. li. 1. de anima. a g Superbia in cœlo nata est, sed velut immemor qua via inde cecidit, illuc posteà redire non potuit.

Hug. ibid. lib. 2. a v Cætera vitia solas illas virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur: vt luxuria pudicitiam, ira patientiam: sola verò superbia contra cunctas animi virtutes se erigit, & quasi generalis & pestifer morbus omnes corrumpit, signa autem superbiæ hæc sunt: clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, honestas in imagine, inhonestas in actione, rancor in reprehensione.

Hugo de claus. anim. lib. 1. a Quatuor enim sunt, quæ trahunt elationis currum: amor dominādi, amor propriæ laudis, contemptus & inobedientia. Rotæ verò sunt: iactantia mentis & arrogantia, verbositas & leuitas: auriga in hoc curru est spiritus superbi: amatores mundi sunt, qui feruntur in hoc curru in frænes: sunt & qui volubiles rotæ, auriga peruersus, & qui portatur, infirmus.

Cas. super psal. 18. a y Superbia de angelo diabolum fecit, & homini mortē intulit, & cōcessa beatitudine vacuauit, omnium malorum mater, scelerum fons, vena nequitiæ.

a z Mansueti suscipiuntur in cœlum, superbi deiiciuntur in terram, vt permutatione victoria vnde humilis leuatus est, ibi superbus corruat, & vnde Satanas elatus cecidit, fidelis homo subleuatus ascendat. Cas. super illud psal. Suscipies mansuetos dominus.

b a Familiare est hominibus extolli, quum bene de se cognouerint æstimarii. Cas. super quæ dam epi.

b c Superbia turrim euertit, linguā confudit, pro trauis Goliam, suspendit Aman, occidit Nichanorem, peremit Antiochū, submersit Pharaonem, submersit, & Sennacherib interemit, sedes ducum superborum destruxit Deus, & radices gentium superborum arefecit. Innoc. de cōtemptu humanæ.

b d Omnis ferè vitiosus diligit sibi similem, solus superbus odit elatum, vnde inter superbos semper sunt iurgia. Ibidem.

b e Heu, hominum vnde iste fastus, iste superbia? cuius erūnosa necessitas, cuius vi tam lāboriosa deuoluit pœnalitas, cuius pœnalitatem pœnalior mortis concludit necessitas: cui esse momentum, vita naufragium, mundus exilium, cui vita aut abest, aut spondet absentiam, mors aut instat, aut minatur instantiam. Alan. li. de cōplan. ch. natur. Seneca de rat.

b f Nunquām in solido stetit superba sententia.

felicitas, & ingenium, imperiorum magna fastigia obliuione fragilitatis humanæ collapsa sunt.

Vide etiam in titu. Auaritia, a f. Charitas, h. Contemplatio, g. Cor, f. Cupiditas, b. Curiositas, d. Diuitiæ, c. d. Doctrina, t. Eleemosyna, a h. Gratitudo, b. Homo, n. Humilitas & Iactantia, & Inuidia, a. Laus, x. Paupertas, i. Potestas, d. Prælatio, c. d. Præsumptio & Sapientia, o. t. a e.

Superfluitas.

Ambr. ad Vercellē. a NIhil tam necessariū, quàm cognoscere, quid sibi sit necessarium.

Hie. sup. Matt. 10. Neq; duas tuni. &c. b Simplex vestimētum dicitur, quicquid necessarium est alicui secundum qualitatem loci, vel tēporis. Duplex autem quod extra necessitatem est: non enim duas dicit, vt quis in locis Scotiæ glatiali niue rigentibus vnica tunica debeat esse contentus: sed quomodo in tunica vestimentum intelligamus, ne alio vestiri, aliud nobis futurorum timore seruemus.

Hiero. 23. ad Fabiolam. c Quicquid corpora nostra defendere potest, & humanæ succurrere imbecillitati, quos nudos natura profudit, hæc vna appellanda est tunica, & quicquid in præsentibus alimentis est necessarium, hoc vnius diei victus appellatur.

Vide etiam in tit. Auaritia, a i. Caro, l. Clericus, i. l. Diuitiæ, a c. Ebrietas & Ornatus, & Prosperitas, a h. Sobrietas & Studium, d.

Suspitio.

Chry. sup. Matt. a SIcut difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est: sic difficile aliquem suspicatur bonū, qui ipse malus est.

Chry. sup. Mat. 21. c. b Omnis homo ex se æstimat alterum, fornicarius neminem putat castum, castus de fornicario non facilè suspicatur, superbus neminem putat humilem, humilis neminem putat esse superbum: sic, qui nō est ex Deo sacerdos, neminem putat sacerdotem ex Deo.

Isi. li. 3. de tutes. c Facilius vitia vniuscuiusque, quàm virtutes intendimus: nec quid boni quisque *sum. bo.* gesserit, agnoscere, sed quid mali egerit perscrutamur.

Sen. ep. 2. d Fidelem si putaueris, facies quidem: fallere docuerunt, dum timent falli, & illius peccati occasionem suspicando fecerunt.

Sene. in li. de morib. e Hoc habet omnis affectus, vt in quod ipse insanit, in idem putet cæteros insanire.

Vide etiam in titu. Charitas, x. Consolatio. m. o. Detractio, f. Excusatio, h. Fama, a. Mulier, g. Testimonium, g. Tristitia, f.

Taciturnitas.

Amb li. 1. de offi. a QVamplures vidi loquendo peccatum incidisse, vix quenquam ta-

cendo. Ideóque tacere nosse difficilius est, quàm loqui. Scio loqui plerosque, cùm tacere nesciant. Rarum est tacere quenquam, cum sibi loqui nihil prosit: sapiens est ergo, qui novit tacere.

Ambr. ibi. b Silendi patientia, opportunitas loquendi, & cõtemptus diuitiarum, sunt maxima fundamenta virtutum.

Hiero. in quadam epist. c Diu considera quid loquendum sit, & adhuc tacens prouide, ne quid dixisse pœniteat, sapiens vt loquatur, multa priùs considerat quid, aut cui, quo loco, vel tempore dicat.

Grego. in moral. d Ille scit rectè dicere, qui & ordinatè novit tacere.

Grego. in pastorali. e Plerunque nimis taciti, quum iniustè aliqua patiuntur, eò in acriorem dolorem prodeunt, vulnera quippe clausa plus cruciant: quia quum patrono, quę intus feruent, eiiciuntur, ad salutem dolor aperitur.

Grego. in hom. quadam. f Sancti viri quum prodesse audientibus nequeunt, etiam despici tacentes volunt.

Greg. sup. Ezechiel. g Quasi quoddam nutrimentum verbi est censura silentij: & rectè quandoque excrescẽtiam sermonis accipit, qui priùs ordinatè per humilitatem tacet.

Grego. in pastorali. h Sicut incauta locutio in errorem perducit, ita indiscretum silentium eos, qui eruditi poterant, in errore reliquit.

i Vtinam recedendo vel tacendo compesceret, quos respondendo non potuit: quia malitia non docetur sermonibus, sed exciatur, vnde malum hominem tacendo meliùs, quàm respondendo vincere potes. *Chry. sup. Mat. 6. 21.*

k Et loqui, & tacere, perfectio est. Est autem vtriusque partis causa, verborum tenuisse mensuram. Aliquoties nimia taciturnitas stultitiæ adscribitur, sicut & verborum nimietas ad furorem refertur, secundum illud sapientis: Est tacens non habens sensum loquelæ, & est tacens sciens tempus apti temporis: de qua re si nostri sententiam requiras arbitrij, iam malo aliquis in tacendo stultus, quàm nimium loquendo iudicetur insanus. *Valer. epist. quadam ser.*

l Hæc regalis proculdubio virtus celerius necessaria sentire, & tardiùs in verba prorumpere: nescit enim pœnitẽda loqui, qui proferenda suo priùs tradit examini *Cass. libr. 3. epist.*

m Natura compertum est, vt omnibus artibus hæc sit scientiæ pretiosior pompa, quò rarior. *Sidon. lib. 2. epist.*

n Pythagoras discipulis adeuntibus, priùs legitur tacendi patientiam, quàm loquendi monstrasse doctrinam, & sic incipientem quenque inter dispurantium coæ- *Sidon. lib. 7. epist.*

taneorũ cathedras mutũ sustinuisse quinquenniũ: vt etiam cęleriora quorumpiam ingenia non liceret antè laudari, quàm deberent agnosci: quia donec scientiam non combiberis, non maior est gloria dixisse quod noueris, quàm siluisse quod nescias.

Hug. in didascalicõ lib. 3.

o Pythagoras hanc in studiis suis consuetudinem seruasse legitur, vt vsque ad septennium iuxta numerum septem liberalium artium nullus discipulorum suorum de his, quæ ab ipso dicebantur, rationem poscere auderet, sed fidem dare verbis magistri, quotiscunque omnia audiuisset. Scholares verò nostri, aut nolũt, aut nescĩũt modũ cõgruũ in discendo seruare, & idcirco multos studentes, paucos sapientes inuenimus.

Val. max. li. 7. de sapient. dictis.

p Quid Xenocratis responsum, quàm laudabile? cùm maledico sermoni quorũdam summo silentio interesset, vno ex his quærente, cur solus linguam cohiberet? quia, inquit, dixisse me aliquando pœnituit, tacuisse nunquàm. Et illud: Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Seneca de sept. sapient.

q Loqui ignorabit qui tacere nescit. Sapienti expedit tacere pro se, quàm loqui contra se.

Sen. ibid.

r Xenocrates loquaci cuidam: audi, inquit, melius: os vnum à natura, aures duas accepimus.

s Nihil

s Nihil æquè proderit quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, & plurimum secum.

Senec. 16. epist.

t In hoc incumbe, vt libentius audias quàm loquaris: quod tacitum velis, nemini dixeris. Auribus frequentiùs, quàm lingua vtere. Quicquid dicturus es, antè, quàm aliis, tibi dixeris.

Sen. in lib. de morib.

u Taciturnitas stulto homini pro sapientia est: tacere qui nescit, nescit loqui.

Seneca in prouer.

Vide etiam in tit. Loquacitas. Religio, 2. P. Solitudo, 2.

Temperantia.

a MVnus tẽperantiæ est in coërcẽdis sedãdisque cupiditatibus, quibus contrariamur in ea, quæ nos auertunt à legibus Dei, & à fructu bonitatis eius, cuius officium est, contemnere omnes corporeas illecebras, laudémque popularem.

Aug. in li. de morib. ecc.

b Vir temperatus in rebus huius vitæ habet regulam vtroque testamento confirmatam, vt eorum nihil diligat, nihil per se appetendum putet.

Aug. ibid.

c In temperantia maximè honesti cura.

Ambro. de decoris consideratio spectatur & quæritur.

offic.

d Qui acceptis rebus non extollitur, qui eas ad vsum vanæ gloriæ non intorquet, qui solus possidet, qđ accepit: sed hoc in

Greho. 1. sup Exechie. supra

Rod. Scio & abun-dare et pe-nu.pa.

ligentibus misericorditer diuidit, scit abundare. Qui acceptis alimentis non ad ingurgitationem ventris vtitur, sed ad reparationé virtutis: nec plus carni tribuit, quàm necessitas petit, scit satiari. Qui autem alimentorum inopiam sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate victus agit aliquid, vnde anima laqueum peccati incurrat, scit esurire, quem ergo nec in abundantia superbia eleuat, nec in necessitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati.

Prosper de vita cõtempl.

e Temperantia facit abstinentem, parcum, sobrium, moderatum, pudicum, tacitum & verecundum. hæc virtus si in animo habitat, libidines frænat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, omnia intra nos confusa ordinat, cogitationes prauas remouet, scientias inserit, iguem libidinosq; voluptatis extinguit, mentem placida tranquillitate componit, & totam ab omni semper tempestate vitiorum defendit.

Seuer. vlti. epist.

f Temperantia voluptatibus imperat, alias elit atque abigit, alias dispensat, & ad sanum modum dirigit, nec vnquam ad illas propter ipsas venit, scit optimum esse modum cupitorum, non quantum velis, sed quantum debeat sumere.

Vide

Vide etiam in titulo Abstinentia & Fortitudo, q. Molestia & Prosperitas, a m. a o. Sobrietas & Studium, d. Virtus, h.

Tentatio.

Augu. sup psal. 32.

a IVstus ex fide viuit, fides tua, iustitia tua, quia vtique si credis, caues, si autem caues, conaris, & conatum tuum nouit Deus, & voluntatem tuam inspicit, & luctam cum carne considerat, & hortatur, vt pugnes, & adiuuat vt vincas, & certantem spectat, & deficientem subleuat, & vincentem coronat.

Idé psal. 60.

b Vita nostra in hac peregrinatione non potest esse sine peccato, sine tentatione: quia profectus noster per tentationem nostram fit: nec sibi quisquam innotescit, nisi tentatur, nec potest coronari, nisi vicerit, nec potest vincere, nisi certauerit, nec potest certare, nisi inimicum & tentationes habuerit.

Augu. de vtilit. ieiu. ser.

c Tandiu diabolus sopitum ignem sine vllis flammis occuleat, donec duas faculas tangens simul ambas accendat, & tandiu desistat seuitiæ suæ tela supponere, donec sciat peritus venator, quod occisurus est, laqueis vinculis alliger.

Augu. sup psal. 61.

d Tstũ admittitur diabolus tentare, quã-

tum

tum tibi prodest, vt exercearis, vt proberis, vt qui te nesciebas, à teipso inueniaris.

Aug. in ser. sancti Vincentij. e Duplicem aciem producit mundus contra milites Christi. blanditur enim vt decipiat: terret vt frangat. non nos teneat voluptas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus est mundus. ad vtrosque aditus occurrit Christus, & non vincitur christianus.

Aug. de verbis do. ser. 6. f Bonus si fuerit, qui tibi præest, nutritor tuus est. malus si fuerit, tentator tuus est, & nutrimenta libenter accipe, & in tentatione approbate.

Ambro. in li. de Noe. g Nulla mens est, nulla anima, quæ non recipiat etiam malorum motus agrestes cogitationum.

Ambr. in quadā ep. h Tentamenta tua, si ad te respicias, grādia sunt. si ad bellatorem fortissimum, ludus & vmbra certaminis. Nemo miles cū vxore pergit ad bellum.

Ibidem. i Deus ipse omnium rector ac dominus, cum omni angelorum militia certamen tuum expectat, tibique contra diabolum dimicanti parat æternitatis coronam.

Hiero. in epi. k Dum paruus est hostis, interfice, vt nequitia elidatur in semine.

Grego. in mor. tra- l Præceps anima dum antè non præuidet, ne incautè videat quod concupiscat, exc

ceca postea incipit desiderare quod vidit. *Elans ill.* sanctus vir, vt cogitationes castè deside- *Pepigi fe* rare posset, fœdus cum oculis pepigit, ne *dus cū o* prius incautè respiceret, quod postmodum *culis meis.* inuitus amaret.

m Valde namque est, quod caro deor- *Ibidem.* sum trahit, & semel species formæ cordi per oculos illigata, vix magni luctaminis luctu soluitur. Ne ergo quædam lubrica in cogitatione versentur, prouidendum nobis est, quia intueri non debet, quod concupisci non licet.

n Ad Iudæam Dominus per Ieremiam *Ibidem.* dicit: Quousque morabuntur in te cogitationes noxiæ? neque enim reprehendit cur veniunt, sed cur morantur. in bonis enim cordibus cogitationes illicitæ veniunt, sed tamen morari prohibentur: quia electi quique, ne captiuandam domum conscientiæ præbeant, ab ipso cordis limine hostem fugant, qui & si quando repentinis suggestionibus vsque ad primum vestibulum subrepit, ad consensus tamen ianuam non pertingit.

o Multos sua peius felicitas strauit, *Ibidem.* malos diuturna pax victos reddidit, eósque sibi inopinatos hostes grauius pertulit, quos longo quietis vsu negligentes inuenit. Vnde sancti viri, quum multa se profice

ficere virtutum prosperitate considerant, quodam supernæ dispensationis moderamine exerceri se etiam tentationibus exultant, quia tanto robustiùs acceptam virtutum gloriam custodiunt, quanto tentationis impulsu concussi, infirmitatem suã humiliùs agnoscunt.

Greg. lib. 2. p Plerunque, qui plus in contemplatione rapitur, contingit vt ampliùs in tentatione fatigetur. sicut quibusdam sæpe contingere bene proficientibus solet, quorum mentem dum aut compunctio mentis afficit, aut contemplatio super semetipsam rapit, statim etiam tentatio sequitur: ne de his, ad quæ rapta est, extollatur.

Ibidem. q Hostis noster quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto ampliùs expugnare contendit: eos enim pulsare negligit, quos quieto iure se possidere sentit.

Grego. in pas. r Si tentationi in corde nascenti festinè non resistitur, eadem, qua nutritur, hora roboratur: & existens foris in operibus vix prævalet, quia ipsam intus membrorum dominam mentem captiuam tenet.

Ibidem. s Humanum est in corde tentationem perpeti. Iæmoniacum verò est, in tentationis certamine, & in operatione superari.

Grego. in mora. v Ibi inimicus disciplinam ponit, vbi semitam mentis esse conspicit: quia illic pericu-

riculum deceptionis inserit, vbi viam esse propinquæ inuenerit cogitationis.

Ibidem. x Hostis nostri malitia tanta arte se palliat, vt plerunque ante deceptæ mentis oculos, culpas virtutes fingat, vt inde quisque quasi expectet præmia, vnde æterna dignus est inuenire tormenta.

Ibidem. y Sicut sæpe tentatio per oculos trahitur, sic nonnunquam concepta intrinsecus compellit sibi extrinsecus oculos deseruire.

Ibidem. z Quis sit spiritus, qui loquitur, ipsa suggestio declarabit. Semper enim spiritus carnalis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur.

Ibidem. ab Antiquus hostis ex proprio certamine dum se succumbere considerat, ad alia tentationum bella restaurat. Intuetur humani generis vniuscuiusque mores, cui vitio sint propinqui, & illa opponit ante faciem ad quæ facilius nouit inclinare mentem.

Ber. 1. ser. omnium sanct. ac Fratres, si modò præsentes videremus Adã in eo articulo positum, ascendentibus cogitationibus in cor eius, & coarctari inter precem vxoris, & præceptum Creatoris, nonne clamaremus aduersus eum dicentes: Caue tibi miser: vide ne feceris, seducta est mulier: non acquiescas ei: vt

quid

quid ergo quoties apprehendit nos tentatio similis, non persuademus similiter nobisipsis?

Bernard. ser. 39. ad Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est, si volueris dare seu negare consensum.

Berna. in ser. 12. in psal. Qui habit. ae Quoties grauissima cernitur vrgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, inuoca custodem tuum, dictatorem tuum, adiutorem tuum in opportunitatibus tuis. In tribulatione clama eum, & dic, Domine, Salua nos, perimus, non dormitat, neque dormit, & si quando ad tempus dissimulet.

Io. Cas. de instit. mo. af Exire de carne, est in corpore commorantes vitia nostra cum fragili carne aculeis non sentire.

Chry. sup. Matth. ag In primis grauis & insufferibilis est impetus diaboli. Quòd si quis forti animo sustinuerit eum, quum serò venerit, inueniet diabolum infirmiorem, quantò enim plus percussus fuerit, magis refrigescit & deficit.

Chry. sup. il. Mat. 4. Mitte te deorsum. ah Non impulit, non tetigit, sed tantum dixit: Mitte te Deorsum, vt intelligamus quòd qui obedit diabolo, ipse se deponit. diabolus enim suggerere potest, cogere non potest.

Orig. sup. lib. mone. ai Sicut caro, si sale non aspergatur, quam

quamuis sit magna & præcipua, corrumpitur: ita & anima nisi tentationibus assiduis saliatur, continuò resoluitur & relaxatur.

Leo papa in sermo. ak Nō desinit antiquus hostis tentationum laqueos vbiuis prætendere, vt quo quo modo fidem credentium valeat corrumpere. Nouit enim cui illecebras carnis ingerat, cui virus inuidiæ infundat, cui incitamenta luxuriæ apponat: nouit, quem mœrore conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione seducat: omnium discutit mores, omnium scrutatur affectus, & ibi quærit causas nocendi, vbi viderit quemquàm diligentiùs occupari.

Leo serm. 35. al Nulla sunt sine tentationum experimentis opera virtutis, nulla sine pertur-bationibus fides: nullum sine hoste certamen, nulla sine congressione victoria.

Ibidem. am Fili accedens ad seruituтem Dei, præpara animam tuam ad tentationem. Te sapiētia Dei plenus, sciens stadium regionis laborem habere certaminis, cùm præuideret pugnæ periculum, antè admonuit pugnaturum, ne forsitan, si ad ignorantem tentator accederet, imparatum citiùs vulneraret.

Beda sup. Luc. lib. aa Sæpe antiquus hostis postquàm mē

ti nostræ tentationum certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit: non vt illatæ malitiæ finem præbeat, sed vt corda, quæ per quietem secura reddidit, repente rediens facilius inopinatè irrumpat.

Prosper de vocatione gentium li. 1. a o Ad magnam vtilitatem fidelium materia est reseruata certantium, vt non superbiat sanctitas, dum pulsatur infirmitas.

Hug. li. 2. ap Diabolus quando decipere quemquàm tentat, priùs naturam vniuscuiusque intendit, & inde se applicat, vnde aptum hominem ad peccádum aspicit. blandis & lenibus moribus sæpe luxuriam, aut vanâ gloriam proponit: asperis verò mentibus, iram & superbiam cum crudelitate.

Hugo de claust. anim. lib. 1. aq Quatuor sunt causæ tentationum. Prima est loci amœnitas: vt ciuitates & oppida, quæ non tantum ex situ loci amœnitatem recipiunt: sed ex inhabitantium gratia. Secunda verò causa est, locus diuitiarum. vbi enim diuitiæ, ibi periculum. tertia verò causa est pretiosus ornatus: vt est equorum cura pinguium, & vestimentorum exquisitæ varietates. Quarta autem mulierum species, quarum vox bibitur auribus, & facies oculis.

Ibidem. ar Audiant igitur hæc, vt sibi caueant illi, qui loculos portant, qui pecunias seruant, qui nundinas & fora pro necessitatibus fratrum frequentant, qui secularium domos & curias perlustrant. deuitent igitur huiusmodi fratres solatium Bersabeæ, biuium Thamar, thalamum Amon. deuitent personas infames, hospitia suspecta, munus clàm dare, & accipere, pecuniam plurimam congregare, ne in ipsa laqueus lateat, in quo cum alio, scilicet Iuda pereant.

as Bellum graue, quia occultum, quia cum fortiore, quia hostis. hostis insidiæ non videntur. aduersarius nec labore defecit, nec victus aliquando discedit. sed tantò atrocior redditur, quantò eum diuinam gratiam debellari posse contigerit. *Cass. sup. ps. 11. Tota die bellat tribus lauit me.*

at Fili accedens ad seruitutem Dei, sta Pet. Chrys. ho. Mundus aduersus desertores suos fortius pugnat: & egredientes vitæ seculadam epi. lis illecebras, grauior congressus expetit. Nam & in exitu Israël de Aegypto Pharao vehementiùs exacerbescit. & Satanas egrediens ab homine, quem ab infantia tenuerat, ipsum grauiùs in egressu discerpit. Communis cursus vitæ præsentis, sit tentationibus apprehendi. nam ad virtutis exercitium Hierosolymis relictus est Heliseus, vel Iebusæi, & apostolo spi-

ritus Satanæ datus est, ne reuelationibus extollatur. Arenam pugnæ ancipitis ingressus es, in qua non apprehendes brauium, nisi curras, non coronaberis nisi pugnes.

Vide etiam in titu. Angelus. n. Caro. l. v. Cogitatio. a. b. c. p. Concupiscentia & Coniugium. g. Consuetudo. s. Conuersio. l. m. v. y. Crux. d. Deuotio. f. g. Diabolus & Humilitas. t. Ieiunium. m. Regimen. g. Securitas. e. g. Seruitium. d. Tribulatio. y. Vitium. l.

Tempus, siue temporale.

Aug. li. 1. de doctrina christi.

INter temporalia & æterna hoc interest, quòd temporale plus diligitur, antè, quàm habeatur: vilescit autem cum aduenerit, non enim satiant animam, cui verax & certa sedes æternitas. æternum autem ardentiùs diligitur adeptum, quàm desideratum. nulli enim desideranti conceditur plus de illo æstimare, quàm se habet, vt ei vilescat, quum minus inuenerit: sed quantum quisque veniens æstimare potuerit, plus perueniens inuenturus est.

An. in quo dam ser.

b Discernendum est quid præcedat æternitate, quid tempore, quid electione, quid origine. æternitate, sicut Deus omnia: tempore sicut flos fructum: electione, sicut fructus florem: origine, sicut sonus cantum.

c Fallax in temporalibus bonis suauitas, labor & perpetuus timor, & periculosa incunditas. initium sine prouidentia, & finis cum pœnitentia. *Aug. ibid.*

d Nil longum, quod finem habet. æternitati comparatum omne tempus breue est. *Hie. super Hiere. li bro 2.*

e Ne dicas priora tempora meliora fuere, quàm nũc sunt. virtutes faciunt dies bonos, vitia malos. *Hie. super illud ec cle. 41. Nõ est dicere, hoc nequius illo. omnia enim in.*

f Nemo vestrum parui æstimet tempus quod in verbis consumitur otiosis. Volat verbum irreuocabile, volat tempus irremediabile, nec aduertit insipiens quid amittat. licet fabulari, dicunt, donec hora prætereat. ô donec prætereat hora, quam tibi ad agendam pœnitentiam, *Bern. ser. ad scholas. res.* ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam, misericordiæ conditoris indulgeat. donec transeat tempus, quo diuinam propitiare deueras pietatem, properare ad angelicam societatem, suspirare ad amissam hæreditatem, excitare remissam voluntatem, fiere commissam iniquitatem.

g Nil pretiosius tempore, & heu nil ho *Ber. ibidē.*

die eo vilius inuenitur. transiuit dies salutis, & nemo recogitat. nemo sibi perire diem, & nunquam rediturum causatur, sed sicut capillus de capite, sic nec momentum peribit de tempore.

Se.89.ep. h Nihil horum temporalium stabile neque solidum est: nos tamen cupimus tanquàm aut semper futura, aut semper habituri.

Se.67.ep. i Fluunt omnia, & in assidua diminutione sunt corpora nostra, rapiuntur fluminum more. Quicquid vides, currit cum tempore. homo, fluida est materia & caduca, & omnibus obnoxia casibus.

Sen.ep.8. k Nemo se iudicat quicquam debere, qui tempus accepit, quum interim hoc vnum est, quod ne gratus quidem potest reddere.

Se. in pro. l Omnia aliena sunt, tempus tantùm nostrum est. quotidie deterior posterior dies.

Vide etiam in ti. Amor. b e. Cupiditas. n. Delitiæ. g. Delectatio. a. Gaudium. b. Solicitudo. c Vita. a b.

Testimonium.

Amb. de spi. ritu san. cle. libr. 1.

TRes testes vnum sunt, sicut Ioannes dixit: aqua, sanguis, & spiritus, vnum in mysterio, non in natura. Aqua igitur testis est sepulturæ, sanguis verò testis est mortis, spiritus testis est vitæ. Si qua

qua ergo in aqua gratia, non ex natura aquæ, sed ex præsentia spiritus est.

Amb. epist. 66. b duobus aut tribus testibus stat omne verbum, sed illis testibus, qui ante diem hesternum, aut nudiustertius non fuerunt inimici, ne irati nocere cupiant: ne læsi vlcisci se velint. Inoffensus igitur affectus testium quæritur: ita tamen, vt accusator propius in medium procedat.

Isid. l. de sum. bon. c Testibus falsis coniunctis tardè mendacij falsitas reperitur, quòd si separati fuerint, examine iudicis citò manifestantur: nã sicut in vnitate prauorũ grãdis est fortitudo, ita in separatione maior infirmitas.

Isid. ibid. d Testis falsidicus tribus est personis obnoxius, primò Deo, quem periurando contemnit: consequenter iudici, quẽ mentiendo fallit: postremò innocenti, quem falso testimonio lædit.

Ibidem. e Nihil est puero teste certius vtiq; quin quenni nam & ad eos perueniat, vt intelligat, & ad eos, quibus fingere non valet.

Orige. sup Leuiticũ. f Si quis ea, quæ videt in proximi sui delicto, vel non indicat, vel in testimonium vocatus non quæ vera sunt, dixerit, peccatum quod commisit ille qui celat, ipse susceperit, & pœna commissi reuertitur ad conscium.

Cas. super Beati im-maculati.

g Sæpe enim pro malis bonum testimonium dicimus, & de bonis mala dicimus nescientes, & necesse est, vt verecundiam incurrat, qui ignorans aliquid asseuerat. Sæpe enim probatur incerta suspicio, quæ viro non conuenit Christiano.

Tullius.

h In ferendo testimonio, quantacunque alicui sit autoritas, propter cõiunctionem affinitatis minor putanda est.

Sen. in proverb.

i Nullum putaueris esse locũ sine teste. Vide etiam in tit. Societas. q.

Timor

Aug. contra Pelagiũ lib. 2.

a QVando timore pœnæ non amore iustitiæ fit bonum, nondũ bene fit bonum. nec fit in corde, quod fieri videtur in opere, quando mallet homo non facere, si posset impunè.

Augus. de verb. domi.

b Quid timet hominem homo in sinu Dei positus? Tu de illius sinu noli cadere. quicquid ibi passus fueris, ad salutem valebit, non ad perniciem.

Augu. sup psal.

c Timor præsens securitatem generat sempiternam. Time Deũ, qui super omnes est, & hominem non formidabis.

Hie. super Matth.

d Timor Dei corrigit, timor hominum differt actionem, sed voluntatem non aufert: sed auidiores reddit ad crimen, quod aliquando suspendit à crimine.

e Qui

e Qui timet Deum, nihil negligit: time re Deum est, nulla quæ facienda sunt bona præterire. *Gre. 3 mo.*

f In via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinem veniatur: nam sicut in via seculi audacia fortitudinem, ita in via Dei audacia debilitatẽ parit. Et sicut in via secu li timor debilitatem, ita in via Dei timor fortitudinem gignit. *Gre. ibid.*

g Quum quis timore adhuc bona agit, à malo penitus non recessit: quia eo ipso peccat, quo peccare vellet, si inultè potuisset. *Ibidem.*

h Nullum genus mortis bono & rectè viuenti metuendum est. *Grego.*

i Si adhuc à praua actione formidata Pœna prohibet, profectò formidantis animum nulla spiritus libertas tenet: nam & si pœnam nõ metueret, culpam proculdubio perpetraret. *Grego. in pasto.*

k Ignorat itaque gratiã libertatis, quem ligat seruitus timoris. *Ibidem.*

l Quum ex peccato præsens pœna metuitur, & annexa Dei facies non amatur, timor ex timore est, non ex humilitate. *Gre. super il. Iob 3. Quare nõ in vulua. &c.*

m Noueris te, vt Deum timeas, noueris ipsum, vt æquè ipsum diligas. in altero initiaris ad sapientiam, in altero con- *Ber. super cant. sermo. 37.*

summaris, quia initium salutis, timor domini, & plenitudo legis, est charitas, quæ admodum ex notitia tui venit in terris timor Dei, atque ex Dei notitia, Dei itidem amor: sic econtrario, de ignorantia tui, superbia, & Dei ignorantia venit desperatio.

Ber. ibid. ser. 20. n Deum time, & mandata eius obserua. hoc est omnis homo. ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est homo.

Ber. Epi. quadam. o Fugit ouis tremebunda veniente lupo, abscondit se columba tremens, accipitre viso. de cauerna mus exire non audet esuriens, ambiente cato. & tu videns futē, currebas cum eo?

Chryso. in ser. de Io. Bapt. p Facilè deuiat à iustitia, qui in cassis non Deum, sed homines pertimescit. hic timor peccandi facultatem differre potest, voluntatem auferre non potest. solus est Dei timor, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam seruat, & omnis boni tribuit facultatem.

Io. Cass. de institu. mon. li. 4. q Principium nostræ salutis sapientia, secundum scripturas, timor Domini est. De timore Domini nascitur compunctio salutaris. De compunctione cordis procedit abrenūtiatio, id est nuditas & contemptus omnium facultatum. De nuditate humilitas procreatur. De humilitate mortificatio voluntatum generatur. De voluntatum mortificatione extirpantur atque marcescūt vniuersa vitia. Vitiorum expulsione virtutes fructificant atque succrescūt. Virtutum pullulatione puritas cordis acquiritur. per cordis puritatem apostolicæ charitatis perfectio possidetur. Vera est beati Antonij sententia.

Hug. li. 3. de anima. r Si amor Dei te tenere non potest, saltem teneat & terreat timor iudicis, metus gehennæ, laquei mortis, dolores inferi, ignis vrens, vermis corrodens, sulphur fœtens, flamma tartarea, & omnia mala.

Cas. super psal. Seruite domino in tim. s Breuis & plena commonitio, quæ domino amabili de timore seruitur. Nam sicut remissa securitas culpas admittit, ita timor desiderabilis delicta semper excludit.

Cas. super psalm. 14. t Humanus timor diffidentiam tribuit, diuinus autem, spei firmamenta concedit.

Firmamē tū est do. Idē super psal. 32. v Qui Deum bene timet & amat, qui bene amat, & timet, res illę in cœlesti deuotione sociatæ sunt.

Cas. sup il lud psal. Dulcis & rectus d. x Quum audis, quòd Dominus tuus dulcis est, attende quid diligas. quum audis, quòd rectus, attende quid timeas, vt amore & timore Dei excitatus legem eius custodias.

Ser. 13. epi. z Nos & venturo torquemur, & præterit

terito. multa bona nostra nobis nocent. timoris tormentum memoria reducit, prouidentia anticipat. nemo tantùm præsentibus miser est.

Sen. ibid. a b Plura sunt, quæ nos terrent, quæ premunt, & sæpius opinione amplius laboramus, quàm re. Citò accedimus opinioni, & sic vertimus terga, quemadmodum aliquos puluis motus fuga pecorum exuit castris: aut quos aliqua fabula sine autore conterruit: nescio quomodo vana perturbant. Vera enim modum suum habent, verisimile est, aliquid futurum mali, non statim verum est, quàm multa inexpectata venerunt: quàm multa expectata nunquàm comparuerunt.

Senec. 24. epistol. a d Quid enim prodest mala accrescere, & præsens tempus futuri metu perdere? Stultum est, quasi antè futurus miser, esse iam miserum. Quicquid vereris ne eueniat, euentum vtique propone, & quodcunque est illud malum, totum ipse metire. actorem tuum taxa. Intelliges aut nō magnum aut non longum esse, quod metuis.

Senec. 71. epistol. a f Stultitia est, timore mortis mori. Venit qui occidat, expecta quod occupet. Cur suscipis alienæ crudelitatis procurationem? Vtrum inuides carnifici tuo, an parcis.

ag Quem

ag Quemadmodum aues inanis fundæ sonus territat: ita nos non ad ictum tantùm excitamur, sed ad strepitum. inter suspecta malè viuitur. Infirmus animus antè quàm malis opprimatur, quæritur, præsumit illa, & ante tempus cadit. Quid autem dementius, quàm angi futuris, nec se tormento reseruare, sed accersire sibi miserias? *Senec. 75. epistol.*

ah Nemo tam timidus est, vt malit sem per pendere, quàm semel cadere. *Senec. 22. epistol.*

ai Quod nimis volunt miseri, hoc facilè credunt: imò quod metuūt nimis, nūquā amoueri nec tolli putant. *Sen. 5 epi.*

ak Quemadmodum pernicioſior est hostis fugientibus, sic omne fortuitum incommodum magis instat timenti & auerso. *Senec. 79. epistol.*

al Qui insidias timet, in nullas incidet. nec citò perit ruina, qui ruinā timet. Semper enim metuendo sapiens vitat malum. Nam inimicum quamuis humilem, docti est metuere, iuxta illud: Parua necat morsu spatiosum vipera taurum. Acane nō magno sæpe tenetur aper. Causa pusilla nocet, sapiens nocentia vitat. *Idē de sen tēt. oratorum.*

am Multos in summa pericula misit ventur timor ipse mali, fortissimus ille est, Qui promptus metuenda pati. *Ibidem.*

an Quæ

Sen. ep. 51. a n Quæ demẽtia est fugere, cùm retrorsum nõ possis? Quotidie damnatur qui semper timet. Res vera est, quòd qui à multis timetur, multos timet. Peius est regibus, quàm seruientibus re vera: quia isti singulos, illi vniuersos timent.

Sen. ibid. a o Stultum est timere quod vitari non potest. Tutissima res est, nil timere præter Deum. Timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia mala.

Tul. Tusc. quæst. a p Timor sicut modestiæ cognatus est: ita familiaris est sapiẽti: quia mentẽ componit & humiliat.

Vide etiam in titu. Auaritia. a d. a e. a f. Confidentia. b. Consideratio. p. Consolatio. l. m. n. Correctio. s. Cupiditas. a c. Damnum. d. Fortitudo. i. Gratia. o. Intentio. g. Magnanimitas. g. Mors. c. o. c. z. d. Potestas. k. m. x. y. Spes. i. Tribulatio. r. t. Voluptas. f.

Tribulatio.

Augu. sup psal. 21. a INtelligat homo medicũ esse Deum, & tribulationem medicamẽtum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem. sub medicamento positus vteris, secaris, clamas. non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem.

Augu. sup psal. 60. b In fornace ardet palea, & purgatur aurum. Illa in cinerem vertitur, & illud sordibus exuritur. fornax mundus, aurum iusti, ignis tribulatio, artifex Deus. Quod vult ergò artifex, facio: vbi ponit me artifex, tolero. Iubeor ego tolerare, nouit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendũ me, & ad consumendum me, illa quasi in cinerem vertitur, vt ego sordibus careã.

Augu. in psal. c Nullas seruus Christi sine tribulatione est. Si putas te non habere persecutiones, nondum cœpisti esse Christianus. quodã ser-

Augu. sup psal. d Si promissa patris bene agnouisti, non timeas flagellari, sed exhæredari.

Ibidem. e Flagellum interiùs & exteriùs glorificat Creatorem, compellit nolentem, erudit ignorantem, custodit virtutem, protegit infirmantem, excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, coronat innocentem, initiat ad mortem semper viuentem.

Augu. sup Ioann. f Quod te Dominus permisit pati, flagellum corrigentis est, non pœna damnantis. Ad hæreditatem sempiternam eruditur, & flagellari dedignamur.

Augu. sup psal. g Sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat: & sub eadem tribulatione comminuuntur, & frumenta purgantur, & vno motu exagitatur frenum, & suauiter fragrat vnguentum: ita diuina

tribul

tribulatio irruës bonos probat, purgat & eligit: malos reprobat, exterminat, & annihilat.

Auguſt. in epiſto. h Non facilè inueniuntur in aduerſitate præſidia, quæ non fuerunt in pace quæſita.

Hie. ſ epi. ad Cypri. i Quantò in hoc ſeculo perſecutionibus, paupertate, inimicorum potentia, vel morborum crudelitate fuerimus afflicti: tantò poſt reſurrectionem in futuro maiora præmia conſequemur.

Gre. ſ bo. Homo qui dam fecit cenã magnam. k Plerunque poſtquam in hoc mundo non poſſumus obtinere quod volumus, poſtquam in terrenis deſideriis de impoſſibilitate laſſamur, tunc mentem ad Deum reducimus, tum placere incipit, quod diſplicebat. & quæ nobis amara fuerant, præcepta repentè dulceſcunt in memoria. peccatrix anima, quæ adultera conata eſſe non potuit, decernit eſſe fideliter coniunx. Qui ergo huius mudi aduerſitatibus fracti ad Dei amorem redeũt, atque à præſentis vitæ deſideriis corriguntur: quid iſti fratres chariſſimi, niſi vt intrent, compelluntur?

Gre. ſ mo. l Tantò ſpes in Deo ſolidior ſurgit, quitò pro illo quiſq; grauiora pertulerit. quia nequaquam retributionis gaudiũ de æternitate colligitur, quod non hic priùs pia tribulatione ſeminatur.

m Omnipotens electorum ſuorum aduerſarios temporaliter permittit exerceſcere, vt per malorum ſæuitiam purgetur vita bonorum. Nunquàm quippe Dominus aduerſarios bonis permittet, niſi inquantum prodeſſe viderit. Nam dum iniuſti ſæuiunt, iuſti purgantur, & vtilitati innocentium militat vita prauorum: dum hanc & premendo humiliat, & humiliando ſemper ad melius format: quia mala reproborum bonos, dum cruciant, purgant. Vtilitati iuſtorum militat etiam poteſtas prauorum. *Gre. ibid.*

n Nulla aduerſitas deiicit, quem proſperitas nulla corrumpit. Qui enim veritati inhæret, vanitati nullo modo ſuccumbit: quia dum forti pede cogitationis intus in tentationem fixerit, omne quod foris mutabiliter agitur, ad arcem mentis minimè pertingit. *Ibidem.*

o Carmen in nocte, eſt lætitia in tribulatione. *Ibidem.*

p Aurem cordis tribulatio aperit, quam ſæpe proſperitas huius mundi claudit. *Ibidem.*

q Quiſquis aduerſitate & tribulatione frangitur, à quo factus eſt, minimè contemplatur: nam qui, quod non erat, fecit, factum ſine gubernatione non deſerit: &

qui benignè hominem condidit, nequaquàm iniustè cruciari permittit, nec iuste neglecte perire, quod est: qui hoc etiam, quòd non fuit, creauit, vt esset.

Gre. ibid. r Tantò quisque aduersitate minus vincitur, quantò contra illam præsciendo paratus inuenitur.

Ibidem. s Quisquis in solo desiderio æternitatis figitur, nec prosperitate attollitur: nec aduersitate cassatur, dum nihil habet in mundo, quod appetat: nihil est, quod de mundo pertimescat.

Ibidem. t Si iniquus quisque in hac vita permittitur prosperari, necesse est, vt electus Dei debeat sub flagelli fræno retineri.

Ibidem. v Non exterret exteriùs numerus hominum, quem non deuastat interiùs turba vitiorum. In hac vita, qui nulla prospera appetit, nulla aduersa pertimescit.

Ibidem. x Electis suis ad se pergentibus Dominus huius mundi iter asperum facit, ne dum quisque vitæ præsentis requie quasi vitæ amœnitate pascitur, magis eum diu pergere, quàm citiùs peruenire delegit: ne dum oblectatur in via, obliuiscatur, quod desiderabat in patria.

Ibidem. y Nemo quantum profecerit, nisi inter aduersa, cognoscit: quia vnusquisque superni do

ni doni gratiam in tranquillitate quietis percipit, sed quantum perceperit, in aduersitate perturbationis ostendit.

z Sanctorum mentes æternitatis præmia Gre. ibid.
præstolantes, vires ex aduersitatibus sumunt: quia crescente pugna gloriosiorem sibi non ambigunt manere victoriam. Electorum desideria dum premuntur, aduersitate proficiunt: sicut ignis flatu premitur, vt crescat, & vnde quasi extingui cernitur, inde roboratur.

a b Aduersitas, quæ bonis votis aut viris Gre. ibi. et
obsistit, probatio virtutis est, non indi- ponitur 7.
tium reprobationis. Quis enim nesciat q. 1. Aduer
quàm prosperum fuit, quòd beatus Paulus sitas.
apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat: & tamè veniens naufragium pertulit: sed tamen cordis in fluctibus integer stetit.

a c Quam recognosco Iob in sterquili- Grego. in
nio, Ioannem esurientem in eremo, Pe- quadam
trum extensum in patibulo, Iacobum de- homi.
collatum ab Herodis gladio, cogito, qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobat: qui ita durè affligit, quos amat?

a d Afflicti terrena perdimus, sed affli- Grego. in
ctionem humiliter sustinentes cœlestia mo.
multiplicamus.

Gre. ibid. a e Tantò maior fiducia mentem roborat, quantò hanc fortior pro veritate angustat afflictio.

Ibidem. a f Virtus per quietem se exercuit, scilicet in Iob, sed virtutis opinio commota per flagella fragrauit: sicut aromata fragrantiam suam, non nisi quum incenduntur, expandunt: ita sancti viri omne, quod virtutibus redolet, in tribulationibus innotescit.

Gre. hom. 40. a g Mala Lazari purgauit ignis inopiæ, & bona diuitis remunerauit felicitas: ille transeuntis vitæ illum paupertas afflixit & torsit: istum abundantia remunerauit & repulit.

Grego. in mora. lib. 28. a h Tribus modis nos conditor interrogare cõsueuit: quum aut flagelli districtione nos percutit, & quanta nobis insit vel desit patientia, ostendit: aut quædam quæ nolumus nobis præcepit, & nostram nobis obedientiam vel inobedientiam parefacit: aut aliqua nobis occulta aperit, & aliqua abscondit, & mensuram nobis nostræ humilitatis ostendit, & innotescit.

Ber. super cant. a i Quomodo stellæ in nocte lucent, in die latent, sic vera virtus, quæ sæpe in prosperis nõ adparet, in aduersis eminet: illud

Ber. i quo sanè cautelæ est, hoc necessitatis.

damas. ser. a k Fratres in hoc mundo quasi in campo certaminis positi sumus, & qui hic dolores, aut plagas, aut tribulationes non susceperit, in futuro inglorius adparebit.

a l Si quis viam laboriosam æstimat, suę desidiæ est accusatio. Si enim minaces nauis pelagi fluctus, si tempestates atque hyemes agricolis, si vulnera, cædésque militibus, si grauissimi ictus, plagæq; pugilibus leues videntur & tolerabiles sunt propter spem temporalium, ac pereuntium commodorum: multò magis, quũ cœlum præparatur in præmium, nihil ex præsentibus asperitatibus debet sentiri: maximè labores mitigat in benignũ finem venire promissum, nec aspicias, quòd via est aspera, sed quò ducit, nec aliam, quæ lata est, sed ubi desinit. Chry. sup Mat.

a m Ne indignemini, si mali in hoc mundo floreant, & vos patimini: quia non est Christianæ religionis in mundo exaltari, sed deprimi, mali nihil habent in cœlo, nos nihil in mundo, sed spe illius boni, ad quod renditis, quicquid in via contigerit, gaudere deberis. Beda, & est gl. sup illud Iael. cobi. Omnia ad negaudii exi. fratr.

a n Forsitan tẽporaliter te punit, vt æter ne mortis ardores pœna redimat tempo- Pet. Chry. sol. in quæ alis: in ædificatione enim tẽporali omnes dam epi. lapides priùs malleis tundebantur, ne in illorum positione sonus mallei audiretur:

nec in horreo Domini reponitur granum, donec flagellis aut triturantium pedibus fit excussum: sic & viui lapides, qui ponendi sunt in illa cœlesti Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, variis infortuniorum concussionibus poliuntur priùs quàm in ædificio cœlestis habitaculi collocentur.

Idem in quadam epist. a o Hæc omnia fortasse operatur Dominus, vt det nobis vexatio intellectum: triturat granum, vt reponatur in horreo: quadratur lapis, vt sine sonitu mallei in ædificio templi collocetur. Mouetur turbo, vt illas rapiatur in cœlum. Maximum est remedium interioris hominis: si in hac area mundi variis passionum flagellis tereretur exterior.

Ibidem. a p Omnis cordis aut corporis afflictio, citra meritum & fructum salutis est, sine patientiæ condimento.

Innocent. de vilitate cond. hum. a r O quanta mortales angit anxietas, affligit cura, sollicitudo molestat, dolor affligit, conturbat tristitia, contristat turbatio: pauper & diues, seruus & dominus, denique bonus & malus omnes mundanis cruciatibus affliguntur, & mundanis afflictionibus cruciantur, experto credo magistro.

Cassio. sup. psal. a s Parua toleramus, si recordemur, quid bibe-

biberit ad patibulum, qui nos inuitat ad cœlum.

a t Nihil eripit fortuna, nisi quod dedit. Virtutem non dedit, ideò non detrahit: itaque sapiens nihil perdit: in vnius possessione virtutis est, ex qua depelli nunquam potest. *Seneca in quadam epist.*

Vide etiam in titu. Adiutorium, s.i. Compassio, m. Fides, f. Fortitudo, z. Gaudium, m. Humilitas, o. Infirmitas, b. Iustitia, q. Mundus, b. Patientia, d. k. a c. Pœna, h. l. t. Pœnitentia, b. Profectus, a. Prosperitas & Solicitudo, a. Veritas, q. Vita, n. o. q.

Trinitas.

a VBi quæritur vnitas Trinitatis patris & filij & spiritussancti, nec periculosiùs alicubi erratur, nec laboriosiùs aliquid quæritur, nec fructuosiùs aliquid inuenitur. Non pigebit me sicubi hæsito, quærere: nec pudebit sicubi erro, discere. Quisquis ergo hoc audit, vel legit, vbi pariter certus est, pergat mecum, vbi pariter hæsitat, quærat mecum, vbi errorem suum cognoscit, redeat ad me: vbi mecum, reuocet me. Ita ingrediamur simul charitatis viam, tendentes ad eum, de quo scriptum est: Quærite faciem eius semper. *Augu. lib. 1. de trini.*

Aug.li.6. de trini. b Qui hoc,id est Trinitatis mysteriũ, vel ex parte vel per speculum & in ænigmate videt:gaudeat cognoscens Deum,& gratias agat, qui verò non videt, tendat per pietatem ad videndum, non per cæcitatem ad calumniandum: quoniam vnus est Deus, sed tamen Trinitas.

Aug.ibid. c In summa Trinitate tantum est vna, quantum tres simul sunt, & nec plus aliquid sunt duæ,quàm vna res,& in se infinitæ sunt: ita & singula sunt in singulis, & etiam omnia in singulis, & singula in omnibus,& omnia in omnibus, & vnum omnia.

Aug.de verbis domini. d Videmus Solem in cœlo currentem, fulgentem, calentem. Similiter ignis tria habet, hoc est motum,lucem & feruorem. Diuide ergo, si potes, Arriane Solem vel ignem,& tunc demum diuide trinitatem.

Grego. in moral. e Apertè tunc videbimus quomodo, & vnum diuisibiliter tria sunt, & indiuisibiliter tria vnum.

Ber.serm. 71.sup can tica. f O veritas, charitas, æternitas.O beata & beatificans Trinitas: ad te mea miserabiliter suspirat, quoniam Trinitas miserabiliter suspirat, quoniam à te infeliciter exulat: discedens à te quantis se intricauit erroribus,doloribus,timoribus! Ratio sæpissimè in iudiciis fallitur, voluntas quadruplici perturbatione iactatur,& memoria multiplici obliuione confunditur. Triplici huic vanitati nobilis creatura subiecta est,non volens, in spe tamẽ, heu qualem pro te cõmutauimus trinitatem!cor meum conturbatum est, & inde dolor! dereliquit me virtus mea, & inde pauor! & lumen oculorum meorum non est mecum,& inde error: En,quàm dissimilem trinitatem!ô animæ meæ trinitas exules offendisti. Veruntamen quare tristis es anima mea? & quare conturbas me? spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, quum videlicet à ratione error, à voluntate dolor, atque à memoria timor omnis recesserit:& successerit illa,quam speramus,mira serenitas,plena suauitas, æterna securitas. Primum faciet veritas Deus,secundum charitas Deus, tertium summa potestas Deus,vt sit Deus omnia in nobis, ratione recipiente lucem inextinguibilem, voluntate pacem imperturbabilem,consequente memoria fonti indeficienti æternaliter inhærente.

g Est trinitas creatrix. Pater & filius & spiritussanctus, ex qua cecidit creata trinitas,memoria, ratio & voluntas. Et est trinitas, per quam cecidit, videlicet per suggestionem, delectationem consensum. Et

Ber.ẽ ser. paru. ser. 1.quem tum lege

est trinitas, in quam cecidit, videlicet, Impotentia, æcitas, immūditia. Rursus trinitas, quæ cecidit, id est memoria, ratio, voluntas. Singulæ cuiusque tripartitus excidit casus. Memoria cecidit in tres species cogitationum: affectuosas, onerosas, otiosas. Ratio in triplicem ignorantiam, boni & mali, veri & falsi, commodi & incommodi. Voluntas in concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, ambitionem seculi. Est trinitas, per quam resurgit fides, spes, charitas. Quæ trimembres habent subdiuisiones. Est enim fides præceptorum, signorum, promissorū. Est & spes veniæ, gratiæ, gloriæ. Et est charitas de corde puro, & cōscientia bona, & fide non ficta.

Ber. ibid. h Inquirere de Trinitate, peruersa curiositas est, & credere, & tenere sicut sancta ecclesia tenet, fides & securitas est. Videre autem eam sicuti est, perfecta & summa felicitas est.

Cass. sup. psal. 49. i Summum proprium diuinitatis est verbum, quod tempore non mutatur, sed semper adest: & ibi aliud sacramentum, quod una syllaba tribus literis continetur, vt sancta Trinitas in cœlis vnus Deus esse doceat.

Tri-

a Memoria quasi venter est animi, lę- *Aug. in li. confessio.*
titia verò atque tristitia quasi cibus dulcis & amarus.

b Nulla vesania inebriat, vt animi perturbatio, id est, tristitia, quæ ducit hominem ad mortem. hæc abominanda ebrietas est. *Hier. sup. Ioann.*

c Vis nunquam esse tristis, bene viue. bona vita semper gaudium habet. *Hug. li. 3. de anima.*

d Tristitiam si potes, non admiseris, sed nec omnibus ostenderis. *Sene. li. de moribus.*

e Nunquam tristis sis, si tibi ipsi incommodo vixeris. *Ibidem.*

f Ad tristem partem strenua suspitio. *Ibidem.*

g Socrates virtutem sic coluit, vt nunquam vultum eius lætitiæ blanda vanitas exhilararet, nec tristitia vlla contraheret. *Se. de sen. & orato.*

Vide etiam in titu. Compassio. n. Conscientia. k. Consolatio. a. b. f. Gaudium. fi. q. Misericordia. r. Senectus. v.

Venia.

a Debet ecclesia catholica correctis & confirmatis filiis libenter ignoscere: cùm ipsi Petro personam eius gestanti, & cùm in mari titubasset: & cùm Deum carnaliter à passione reuocasset: & cùm autem serui gladio præcidisset, & cùm ipsum dominum etiam negasset, & cùm in simulatione postea superstitiosam lapsus esset, vid *Aug. de agone chri.*

videamus veniam esse concessam eúmque correctum atque firmatum vsque ad dominicæ passionis gloriam peruenisse.

Aug. de vita cler. lib. 10. b Nullus debitæ grauioris pœnæ accipit veniam, nisi qualemcunque, & si longè minorem, quàm debeat, soluerit pœnam.

Aug. de ver. dom. tract. 11. apost. Dotes vñtes vobismetip. Ibidem. c Audistis formam, si septuagies septies Christus peccata tibi donauit, si hucusque ignouit, & vltrà negauit: pone & tu limitem, & vlterius noli ignoscere.

d Dicit Dominus, dimitte, & dimittetur tibi. Si ergo prior dimisi, dimitte illis posteà. nam si non dimiseris, reuocabo te, & quicquid dimiseram, replicabo tibi.

Aug. de verbis do. ser. 15. e Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Ne dicas in lingua, ignosco: & corde differas. nouit enim cùm dicas. Vocem tuam audit homo, conscientiam tuam Deus inspicit. Melius est enim, dum non clamas ore, & dimittis in corde, quàm blandus ore crudelis in corde.

Au. in ser. de 40. f Negligés inimicitias finire obliuiscitur, pertinax veniam non vult concedere, sed dedignatur, his tribus inimicis viuunt homines. sed animas, in quibus non moriuntur occidunt. Vigilat contra negligentiam memoria, contra pertinaciam mis-

misericordia, contra superbam verecundiam submissa prudentia.

g In hac petitione si mentitur, totius orationis nullus est fructus. pecuniam aliquando repetere concedirur, sed debitis peccatorum petenti veniam, nunquàm iuste negatur. Au. sup. A. Matth. 6. Et dimitte nobis debi.

h Gratiæ tuæ deputo & misericordiæ, quòd peccata mea tanquàm glaciem solueristi: gratiæ tuæ deputo, & quæcunque non feci mala, quæ enim non facere potui, & omnia mihi dimissa esse fateor, & quæ mea sponte feci mala, & quæ te duce non feci. Au. 2. lib. confessio.

i Beneficium se putabat accepisse augustæ memoriæ Theodosius, cùm rogaretur ignoscere, & tunc propior erat veniæ, cùm fuisset commotio maior iracundiæ: & optabatur in eo, quod timebatur in aliis, vt irascereturhoc erat remedium reorum, qui cum haberet supra omnes potestatem, quasi parens potiulari malebat, quàm quasi iudex punire, æquitatis iudex, non pœnæ arbiter: qui nunquàm veniam confitenti negauit. Ambr. de obitu Theodo.

k Discas frequenter ignoscere: nec indignationem tenere. Nihil est enim quo possit offendi, cui ignoscendi est consuetudo. Amb. sup. Luc. 17.

Tanc

Ibidem. l Tantæ pietatis est Dominus Iesus, vt ipsi Iudæ donaret veniam, si Christi expectasset misericordiam.

Amb. sup. Matth. m Pulcherrimum affectandæ conuersationis exemplum, quod tam citò latroni venia relaxatur, & vberior gratia quàm precatio. semper enim plus tribuit quàm rogatur.

Hier. sup. Mat. li. 3. n Non vsque septies, sed vsque septuagies septies: id est, quadrigentis & nonaginta vicibus, vt toties peccanti fratri dimittere in die, quoties ipse peccare non posset.

Hie. su. il. Matt. 24. Si peccauerit in te. fra. tuus. o Si peccauerit in nos frater noster, & in qualiber causa nos læserit, dimittendi habemus potestatem: tunc necessitatem: quia Dominus præcipit, vt debitoribus nostris debita dimittamus. Si autem in Deum quis peccauerit, non est nostri arbitrij, vt dicit Ieremias. Si autem peccauerit homo in hominem, rogabit pro eo sacerdos: si autem peccauerit in Deum, quis rogabit pro eo? & non contrariò in Dei iniuria benigni simus, & in nostris contumeliis odia exercemus.

Ibid. sup. p O formidolosa sententia, si parua fratribus non dimittimus, magna nobis à Deo non dimittuntur.

Apud

q Apud misericordem iudicem, nequa- *Grego. in* quam sine venia culpa relinquitur, quum *moral.* per feruorem zeli ex eius amore peccatur. Sæpe namque magnis hoc doctoribus mirandisque contingit, quòd vehementia charitate feruent, modum correctionis exaggerent, & lingua aliquid, quod non debet, dicat: quia mentem dilectio quantum debet inflammat, sed verbum prolatæ contumeliæ tantò citius partitur, quanto & ex qua radice prodeat pensatur.

r Peccatores, qui operum peccata de- *Gre. i pa.* plorant, debent præsumere de misericordia, quam postulant. non enim pie Dominus ante delinquentium oculos flenda peccata opponeret: si per semetipsum ea districtè ferire voluisset.

f Sciendum est, quòd qui dimittit, & *Grego. in* non dat, & minimè dimittit: omnino mi- *moral.* sericordiam nullam facit, quia ab omnipotente Deo munus ex manu non accipitur, quod obligato corde ex malitia profertur.

t Si hoc, quod in nos delinquitur, ex *Ibidem.* corde non dimittimus, & illud rursus exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus.

v Sunt aliqui sic donantes iniuriam, vt *Ber. super* non vlciscantur, quum tamen sæpius impro- *cant.* pera

perant. Sunt alij, qui licet fileant: manet tamen alta mente repositum, & rancorem tenent in animo. quārum neutra plena indulgentia est. longè ab his omnibus benignissima diuinitatis natura libenter ägit, ignoscit plenariè. ita dicunt: non propter fiduciam pecco, sed pœnitentiam. Vbi abundauit delictum, solet & gratia superabundare.

Ibidem. x Tā liberaliter Dominus omnem donauit iniuriam, vt iam nec damnet vlciscendo, nec confundat improperando, nec minùs diligat imputando.

Ibidem. y Omnino propter mansuetudinē, quæ in te prædicatur, currimus post te Domine Iesu, audientes quòd non spernas pauperem, peccatorem non abhorreas, non horruisti confitentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non Chananæā supplicantem, non deprehensam in adulterio, non sedentem in teloneo, non supplicantem publicanum, non negantem discipulum, nō persecutorem discipulorum, non ipsos crucifixores tuos. In odorem horum vnguentorum currimus.

Isido. li. 3. de sū. bo. z Multi aliorum vitia cernunt, sua non aspiciunt. & cùm ipsi maximis criminibus obnoxij teneantur, peccata minora fratribus non dimittunt.

Qui

a b Qui captiuos redimere, & pauperes pascere vel vestire non prævalet, contra nullum hominem odium in corde reservet, & inimicis suis non solùm malum pro malo non reddat, sed etiam diligat: & pro eis orare non desinat, certus de misericordia, vel de promissione domini sui: libera conscientia ante tribunal Christi dicere poterit: Da domine, quia dedi, dimitte quia dimisi. *Cæsarius in admonitione sa.*

a c Homo sine peccato esse non potes: & vis semper tibi dimitti totum, dimitte semper. quantum vis dimitti tibi, tantum dimitte. Quoties vis dimitti tibi, toties tu dimitte. imò quia vis totum dimitti tibi, totum dimitte. homo intellige, quòd remittendo alij, veniam tibi tu ipse dedisti. *Tet. Chr. ser. 67 per. ll. Ij mi. nob.*

a d Dimittenda sunt debita, non pecuniæ solum, sed omnium causarum, culparum, criminum, quicquid homo incurrere poteris, in hix tibi, quum incurrerit alter, ignosce, fidens peccatis suis, veniam petit, qui peccanti libenter ignoscit. *Idem in ser. 68.*

a e Nulla sit negligenti venia, vbi de salute certatur. *Veget. de remi. li. 2.*

a f Magnarum virium est, negligere lædentem. *Se. de mo.*

a g Optimum est semper ignoscere, tan- *Se. in pro.*

quàm sitru ipsi quotidie peccet. Alteri scepe ignoscito, tibi nunquàm.

Vide etiam in titulo Compassio.f. Communitas.a. Confessio. a d. Correctio. b. z. c h.c f. Desperatio.g. Eleemosyna.c. Eucharistia.m. Inimicitia.a. Iniuria.a. Ira. e. Magnanimitas. e. Oratio. b.g. Patientia. a k. Pœnitentia.a c. Reconciliatio.c. Recidiuatio.e. Resurrectio.f.

Verbum.

Au. de benedi. Esau & Iac.

a SImul pluit Dominus super segetem & super spinas. sed segeti pluit ad horreum, spinis ad ignem: & tamen una est pluuia: sic verbum Dei, omnes compluit, vi leat quisque, qualem radicem habeat. videat quisque quò trahit pluuiam bonam. si eam trahit, vt generet spinas, nunquid pluuia Dei acculanda est antè, quàm veniat ad radicem? dulcis est pluuia illa. dulce est verbum Dei, donec veniat ad cor malum.

Au. sup il. ps. In quo corrigit adole.

b Custoditio verborum Dei intelligenda est operatione præceptorum. frustra enim custodiuntur memoria, si non custodiuntur & vita. nam verba Dei tenendo aguot quidam, ne obliuiscantur: nec agunt viuendo, ne corrigantur.

Quid

c Quid vobis plus esse videtur verbum Dei, aut corpus Christi? Si vultis verum respondere, hoc vtique dicere debetis, quòd non sit minus verbum Dei, quàm corpus Christi. & ideo non minus reus, qui verbum Dei negligenter audiuerit, quàm ille, qui corpus Christi in terram negligentia sua cadere permisit. *Au. sup. quædam ser.*

d Quisquis verbo Christi pascitur, terrenum pabulum nõ requirit. Nec enim potest panem seculi capere, qui pane reficitur Saluatoris. Negligit famem corporis, qui pabulo lectionis intendit. nec ventris curam habere poterit, qui alimentum cibi cœlestis acquirit. Ipsa enim est omnium refectio, quæ saginat animam, quæ impinguat viscera, quum de diuinis scripturis cibum eloquij perennis accipimus. *Am. ser. de 40.*

e Quomodo possunt verba Dei dulcia esse in faucibus tuis, in quibus est amaritudo nequitiæ? *Amb. sup. Beatus immaculati.*

f Plus est verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrem morituræ carnis terrenos satiare. *Greg. in ho. 6. sup. euangel.*

g Verba Dei tunc veriùs mens intelligit, quum in eis semetipsam quærit. *Gre. 1. mo.*

h Quærit anima verbum, cui cõsentiat ad correctionem, quo illuminetur ad cognitionem, cui inniratur ad virtutem quo *Ber. super Cãt. ser. 85.*

reformetur ad sapientiam, cui conformetur ad decorem, cui maritetur ad fœcunditatem, quo fruatur ad iucunditatem.

Vide etiam in titu. Anima. h. Adiutor. g. Inimicitia. b. Maria. e. Pietas.

Verecundia.

Ambr. de offic. li. 1. ca. 19. PVlchra virtus est verecundia, & suauis gratia, quæ non solùm, in factis, sed etiam in ipsis spectatur sermonibus, ne modum progrediaris loquendi, ne quid indecorum sermo resonet tuus. Speculum enim mentis plerunque in verbis refulget. ipsum vocis sonum liberet modestia, ne cuiusquàm offendat aurem, vox fortior deniq; in ipso canendi genere, prima disciplina verecundia, imò in omni vsu loquendi.

Ibidem. b Tacebat in periculis Susanna, & grauiùs verecundiæ quàm vitæ damnum putabat: nec arbitrabatur periculo pudoris tuendam salutem: soli Deo loquebatur, cui poterat casta verecundia eloqui: refugiebat ora iuueni virorum.

Ibidem. c Est enim verecundia pudicitiæ comes cuius societate castitas ipsa tutior est. Nõne hęc prætulit publicanum, & commendauit eum, qui nec oculos suos audebat ad cœlum leuare? Paulus orationem deferri præcepit cum verecundia & sobrietate.

d Verecundia, cùm sit omnibus ætatibus, personis, temporibus & locis apta, tamen adolescentes iuuenilésque annos maximè decet. vt artifex in materia commodiore melius operari solet: sic verecundia, in ipso quoque corporis decore plus eminet. Ita tamen, vt etiam ipse non sit affectatus decor corporis, sed naturalis, simplex, neglectus magis quàm expeditus. *Ibidem.*

e Hominem vereris præsentem, Dei patris & filij & Spiritussancti non vereris præsentiam. *Amb. sup. Beati immaculati.*

f Vbique in virgine comes singularum virtutum est pudor. hic indiuiduus debet esse virginitatis, sine quo non potest esse virginitas. teritur officiis pudor, audacia emicat, risus obrepit, modestia soluitur, dum vrbanitas affectatur. *Ambr. de virginit.*

g Erubescere debemus, & condemnare peccatum, nõ defendere, quoniam pudore culpa minuitur, defensione cumulatur. *Ambros. de morte Abel & Caim.*

h Ingenua liberaliter educata facilius verecundia, quam metus superat, & quos tormenta non vincunt, interdum vincit pudor. *Hiero. ad Pammachium de morte Pauli.*

i Sit sermo virginis pudorosus, modestus & rarus, nec tam eloquentia pretiosus, quàm pudore. Est etiam in ipso motu, habitu, incessu, verecundia. *Hie. ibid.*

Ibidem. k Quicquid pudet dicere, puleat etiam cogitare.

Gre. Tho. l Frontem cordis imprudentia atterit culpa frequens, atque quò crebriùs admittitur, eo de illa committentis animus minùs verecundatur.

Gre. Tho. super Exech. m Sicut verecundia laudabilis est in malo, ita reprehensibilis est in bono. Erubescere enim malum, sapientiæ est: bonum verò erubescere fatuitatis. Qui erubescit mala pœnitendo, quæ fecit, ad vitæ libertatem peruenit: qui verò erubescit bona facere, à statu rectitudinis cadit, atque ad damnationem tenditur: sicut per redemptorem dicitur, qui me erubescit & meos sermones &c.

Ber. super cant. serm. 85. n Quid amabilius verecundo adolescente? quàm pulchra & quàm splendida gemma morum est verecundia, in vita & vultu adolescentis: quàm vera & minimè dubia bonæ spei nuntia, bonæ indolis index! Virga disciplinæ, expugnatrix malorum, propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloria conscientiæ, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus & insigne totius honesti.

Ber. Ibid. o Verecundia soror est continentiæ: nullum æquè manifestum indicium colum-

binæ simplicitatis: & ideo etiam testis est innocentiæ, lampas pudicitiæ mentis iugiter lucens: vt nil in ea turpe vel indecorum residere attenter, quod non illa illico perdat.

p Hæc dicentibus erubescenda essent. *Hu. de hisfacientibus* præsumpta non fuissent. *situtione* nunc autem sustineat in audiendo verecundiam, qui noluit in faciendo habere disciplinam. *nouit.*

q Pudoris etiam disciplinam inter defuncta corpora natura discernit. At si quã- *Solin. lib. de* do cadauera necatorum fluctibus eiecta- *mirab.* buntur, virorum supina fluctuant, prona fœminarum.

r Verecundia, parens est omnis honesti consilij, tutela solennium officiorum, magistra innocentiæ, chara proximis, accepta alienis, omni loco, omni tempore fauorabilem præ se ferens vultum. *Val. Max.*

s Bonũ in adolescente signum est, quum illi ex aleo rubor suffundit: magis in iuuenibus adparet, quibus & plus caloris est, & genera frons, vereàmos nihilominus & senectangit. Quidam autem non magis, quàm quum erubuerint, erimendi sunt, quasi omnem verecundiam effuderint. *Senec. 11. epist.*

t Artifices scenici hoc indicio imitantur verecundiam: deiiciunt vultum, verba sub- *Sen. Ibid.*

mittunt, figunt in terram oculos, & deprimunt, ruborem tibi exprimere non possunt: nec prohibetur hic, nec adiicitur: nil aduersus hunc sapientia proficit, sui iuris est, iniussus venit, iniussus discedit.

Senec. 25. epist. v Nutriendus est pudor. qui quandiu in animo durauerit, aliquis erit bonæ spei locus.

Se. in pu. x Recta ingenia debilitat verecundia, praua confirmat audacia.

Ibidem. y Turpia ne dixeris, paulatim enim pudor per verba discutitur.

Ibidem. z Verborum turpium licentia impudentiæ nutrix.

Vide etiam in tit. Confessio. a g. Conuersatio. a b. Correctio. a e.

Veritas.

Augu. ad Christianum. a VEritas dulcis est, & amara. quãdo dulcis est, pareit: & quando amara, curat.

Augu. sup Ioannem. b Veritas panis est: mentes reficit, nec deficit, mutat vescentem, nec ipsa in vescẽtem mutatur.

Aug. li. de lib. arbit. c Veritatis & sapientiæ pulchritudo nec multitudine audientium constipata excludit venientes, nec peragitur tempore, nec mitigatur locis, nec nocte interrumpitur, nec vmbra intercluditur, nec sensibus corporis subiacet.

d Si

d Si de veritate scandalum sumitur, vti- *Aug. ibid.*
litas relinquatur. lius permittitur nasci scandalum, quàm ve-

e Nullus reprehensor formidandus est amatori veritatis. Etenim aut inimicus repræhensurus est aut amicus. si inimicus insultat, ferẽdus est: amicus autem, si errat, docendus est, si docet audiendus. *Aug. li. 2 de trin.*

f Incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum, quàm Helena Græcorum. *Aug. 3 epist. ad Hie.*

g Errat quisquis se veritatem cognoscere putat, qui adhuc nequiter viuit. *Aug. li. de agõe Chri stiana.*

h Qui veritatem occultat, & qui prodit mendacium, vterque reus est: ille, quia prodesse non vult, iste, quia nocere desiderat. *Aug. ibid.*

i Libere enim & sine adulatione veritatem prædicantes, & gesta praua vitæ arguentes, gratiam non habent apud homines. *Aml. Ygl. super illud 1. ad Col. 9. Nos no biles.*

k Hæc est conditio veritatis, vt eã semper inimicitiæ persequantur: sicut per adulationem pernitiosæ amicitiæ comparantur. libenter enim quod delectat audimus, & offendit omne, quod nolumus. *Hie. sup illud ad Ga. 4. Ego ini micus.*

l Mentiri æque iurare lingua tua prorsus ignorer, tantúsque in te sit veritatis amor, vt quicquid dixeris, iuratum putes. *Hiero. ad Gelantiã.*

Hie. super Exech. m Non meretur audire veritatem, qui fraudulenter interrogat.

Gre. in Io. n Nihil est ad defendendum puritate turius, nihil ad dicendum veritate facilius.

Gre. ibid. o Ille veritatis defensor esse debet, qui quum rectè sentit, loqui non metuit, nec erubescit.

Ibidem. p Qui necessitate cogente vera Dei dona loquitur, tantò magis humilitati iungitur, quantò & veritati iociatur.

Gre. li. 10. moraliū. q Bonorum mens quo duriora pro veritate tolerat, eò æternitatis præmia certius sperat.

Berna. de gradum. r Inquirimus veritatem in nobis, in proximis, in sui natura. In nobis, nosmetipsos diiudicando: in proximis, eorum malis compatiendo: in sui natura, mundo corde contemplando.

Ber. ibid. s Cùm sint tres gradus seu status veritatis, ad primum ascendimus per laborē humilitatis, ad secundum per affectum compassionis, ad tertium per excessum contemplationis. In primo veritas reperitur severa, in secundo pia, in tertio pura. Ad primum ratio ducit, qui nos discutimus: ad secundum affectus producit, quō aliis miseremur: ad tertium puritas rapit, qua ad inuisibilia subleuamur.

t Veri

t Veritas sola liberat, sola saluat, sola lauat. *Ber. vt sup.*

v Non amat veritas angulos, non ei diuersoria placent. In medio stat, communi vita disciplina, communibus studiis delectatur. *Ibidem.*

x Talis est conditio falsitatis, vel erroris, vt etiam nullo sibi adiutente consenescat ac defluat: talis autem ediuerso veritatis status, vt etiam multis impugnantibus fulciretur, & creſcat. *Chryſ. de laudibus Pau. ho. 3.*

y Non solùm proditor est veritatis, qui mendacium pro veritate loquitur: sed qui non liberè pronuntiat veritatem, quam pronuntiare oportet: aut non liberè defendit veritatem, quam defendere oportet. *Chryſ. sup Matth.*

z Si propter timorem mortis tacere veritatem, impietas est. quomodo nō est maior impietas propter miserum ventrem & honoris vani spem tacere veritatem? Videtur, meliorem facere gratiam panis & honoris, quam gloriam veritatis. *Chry. ibi.*

a b Veritas rerum atque vtilitas semper à paucis sapientibus melius inueniuntur, quàm per multitudinem clamosam discutiatur: multitudo enim onerosa nil habet honesti. *Cassi. quadam epiſ.*

a c Diuites cum omnia habeant, vnum illis deest, scilicet qui verum dicat. Si enim in *Se. in quadam epiſ.*

in-

in clientelam felicis hominis, potentúmque peruenieris, aut veritas, aut amicitia perdenda est.

Sen. 1 epi. a d Magna est vis veritatis, quæ contra omnium ingenia, calliditatem, solertiam, & contra fictas hominum insidias facilem se per seipsam defendit.

Se in pu. a e Nimium altercando veritas amittitur.

Vide etiam in titu. Adulatio. b d. Amicitia. b. k. Amor. b. d. Consuetudo. a d. Correctio. a f. Doctrina. b o. b p. Exercitatio. k. Miseria. i. Periculum. c. Prædicatio. i. Quærere. h. Sapientia. b. Scandalum. c. Tribulatio. a d.

Victoria.

Ambr. de officiis. a NOn est gloriosa victoria, nisi vbi fuerint laboriosa certamina.

Ber. 1 epi. b Verè tuta pro Christo, & cum Christo pugna, in qua nec vulneratus, nec prostratus, nec conculcatus fraudaberis à victoria, tantùm ne fugias. sola causa, qua perdere possis victoriam, fuga est. fugiendo potes illam amittere, moriendo non potes: & beatus, si pugnando moriaris, quia mox coronaberis.

Se in pu. c Victoria sine aduersario breuis est laus. bis vincit, qui se vincit in victoria. bis interimitur, qui suis armis perit.

Vide

Vide etiam in tit. Bellum. a. b. a l. a x. a y. Iniuria. q. Pœnitentia. a r.

Vitium.

Hie. ad Demetriad. a TIbi non tam expellenda sunt vitia, quàm refellenda. Quid vtique facilius est, non suscipere, quàm suscepta semel deponere: nec eorum tanta dulcedo est, vt ea debeamus præferre virtutibus, cũ nec in omnibus sit delectariõis illecebra, & à plerisque etiam ea, quæ videntur dulcissima, respuantur.

Ibidem. b Duo sunt ex omnibus vitia, quæ maximè homines decipiunt sui voluptate, gula, scilicet ac libido, quæ deponere eò difficilius est, quò eis vti dulcius. & hæc vitia tam molesta, támque delectatione sui periculosa, ita à multis calcari vidimus, vt tota ætate sua virgines permanserint in sua abstinentia, vt de illis taceã, qui post delitiarum longum luxum, & inueteratum vsum libidinis & castirati ac temperantiæ se dederunt: & vtriusque vitium contraria sibi virtute mutauerunt. Aliorum vitiorum est longè diuersa ratio, quæ cùm nihil iucunditatis, sed multum amaritudinis habeant: quæ cùm ad vitandum sint faciliora, rarò tamen à quibus vitentur, inuenies.

Hie. ibid. c Quid, oro, inuido delectationis præstat

stat inuidia? Quid alter ab odio mercedis accipit? Quid iracundo furor suus confert? Similiter curre per singula, & inuenies tot animæ tormenta, quot vitia. quæ vtique eò facilius vinci possunt, quò nulla nos alliciunt voluptate.

Ibidem. d Summa tibi scientia, summa notia sit, vitia virtutésque distinguere: quæ quanquam sibi contraria semper sint, aliqua tamen ex eis tanta iunguntur similitudine, vt discerni omnino vix possint.

Ibidem. e Quidam superbiam libertatis loco ducunt, adulationem pro humilitate suscipiunt, malitiam prudentiæ vice amplectuntur, & stultitiæ simplicitatis nomen imponunt: hac fallaci ac pessima similitudine decepti, vitiis pro virtutibus gloriantur.

Gre. super Exec. ho. 11. f Sunt quædam vitia quasi per quandam cognationem sibi propinqua: sicut dissolutio spiritus, appetitus gulæ, & immunditia luxuriæ, multiloquium, fallacia, atque periurium. Ex dissolutione spiritus mens ad ingluuiem véteris rapitur: & dum cibis venter extenditur, ad luxuriam caro trahitur. Ex multiloquio fallacia generatur; quia difficile est, vt qui multa loquitur, non etiam mentiatur: & sæpe mendacium

etiam periurio tegitur, vt ante humana iudicia veletur.

g Si forte nos studio contra vitiorum incentiua stringimus, ipsa etiam vitia ad vsum virtutis immutamus. Nonnullos nanque ira possidet: sed hanc ad defensionem iustitiæ in vocem liberæ autoritatis immutant. nonnullos fortitudo carnis illecebras, sed dum exercendis piis operibus corpus subdunt, vnde iniquitatis stimulum passi sunt, inde pietatis lucra mereantur. *Gregor. in mo.*

h Quanuis per omne vitiũ quod perpetratur, humano cordi antiqui hostis virus infunditur: in hac tamẽ nequitia, id est, inuidia, tota sua viscera serpens concutit, & imprimendæ malitiæ pestem vomit. *Gre. ibid.*

i Prima vitia deceptæ menti quasi sub quadam ratione se ingerunt, sed quæ sequuntur, dum mẽtem ad omnem insaniam protrahunt, quasi bestiali clamore mẽtem confundunt. *Ibidem.*

k Capitalia vitia tanta sibi coniunctione coniunguntur, vt non nisi vnum de altero proferatur. prima nanque superbiæ soboles inanis est gloria, quæ dum oppressum mẽtem corruperit, mox inuidiam gignit: quia nimirũ dum vani nominis gloriam appetit, ne quis hãc alius adipisci valeat *Ibidem.*

leat, tabescit inuidia, iram generat: quia quantò interno liuoris vulnere animus sauciatur, tantò etiam mansuetudo tranquilitatis amittitur. Ex ira tristitia oritur: quia turbata mens quo inordinatè se concutit, eo adiiciendo confundit, tristitia ad auaritiam deriuatur: quia dum confusum cor, bonum letitiæ in semetipso intus amisit, vnde consolari debuerat, foras quærit, & tãtò magis exteriora bona adipisci desiderat, quantò gaudium non habet, ad quod intus recurrat.

Hugo. l Vitiũ, est affectus naturalis præter ordinem, & supra mensuram ordinẽ trãsgrediens: quando mouetur ad ea, quæ non debet: mensuram excedens, quando mouetur plusquam debet.

Cas. sup il lud psal. Omnẽ viã iniquam. m Iniqua via est, quæ nos perducit ad vitia: recta verò virtutum, quæ nobis indulgentiam tribuit ad salutem.

Se. 22. epi. n Multum prodest vitia proiecisse, si cũ alienis rixandum est.

Se. 59. epi. o Vitia te mercede solicitant, auaritia pecuniam promittit, luxuria multas ac varias voluptates, ambitio purpuram & plausum, & ex hoc potentiam, & quicquid potentia ponit.

Sene. 40. epist. p In vitia alter alterum trudimus. quomodo ad salutem reuocari potest, quem nul

nullus retrahit, & populus impellit?

Vide etiam in titu. Consuetudo. Fraus, b. Virtus, c. 102.

Violentia.

a NEmo inuitus bene agit, etiam si bonum est, quod facit. Aug. lib. 1. confess.

b Multa enim bona præstantur inuitis, quando eorum consulitur vtilitati, nõ voluntati: qua ipsi sibi inueniuntur esse inuiti. Augustin. in enchiri. c. 72.

c In ecclesia non coactum, sed acquiescentem oportet ad meliora conuerti. Non est enim, qui curare possit inuitum. Chryso. in dialo. li. 2.

d Plus valet quod violentia cogit, quàm quod suadet, & præcipit verecundia. Val. max. lib. 3.

e Nulla res tam facilis, quin difficilis sit, si inuitus facias. Sen. in ep.

f Da operam, ne quid vnquàm inuitus facias. Non enim qui iussus aliquid facit, minister est, sed qui inuitus. Itaque sic animum componamus, vt quicquid res exigit, id velimus, & in primis finem nostri sine tristitia cogitemus. Sene. 62. epist.

Vide etiam in titu. Securitas, b.

Virginitas.

a QVid prodest integra caro, mente corrupta? Melius est humile conuersatio, quàm superba virginitas. Augu. sup psal. 29.

b Quæ est virginitas mentis, integra fi- Augu. sup psal. 17.

des, solida spes, syncera charitas.

Augustin. lib. ad sanctas virgines. c Dominica virgo debet agnoscere, quibus præceptis cõueniat insistere: vel à quantis vitiis debeat abstinere: si vult in seculo posita cum Deo esse, & cum eodem post huius vitæ resolutionem in claritate cœlesti regnare.

Augustinus ibi. d Dominica virgo primitus publicos debet vitare conspectus, & platearum frequentiam deuitare: atque in domo posita operi lanifico insistere, vel lectioni diuinæ.

Ibidem. e Dominica virgo nec ornatu capitis, nec habitu comæ, nec oculis erectis aut lætis, sed crinibus ad terram cum vultu demisso procedat, ne in se viles inducat amores: & si non pereat, aliis causa perditionis existat.

Ibidem. f Dominica virgo ab omni inverecundo sermone vel risu debet se penitus abstinere, & cum silentio & disciplina omnem vitam suam ornare.

Ibidem. g Dominica virgo, vt docet Apostolus de viduis, casta iudicari non potest sermone garrula, aut loquacitate verbosa, vel curiositate superflua, imò prostituta, & ad luxuriam magis accendi.

Ibidem. h Dominica virgo nec sermonis iactantia, nec diuitiis, nec generis nobilitate se debet

debet extollere, sed in humilitate, & paupertate spiritus Christo accepta, debet quàdiu vixerit permanere.

i Bona pudicitia coniugalis, sed melior continentia virginalis vel vidualis. *Augu. de sancta vi duita.*

k Quanta est virginitatis gratia? quę meruit à Christo eligi, vt esset corporale Dei templum in qua corporaliter habitauit plenitudo diuinitatis: virgo genuit mundi salutem, virgo peperit vitam vniuersorum. *Amb. lib. de offi.*

l Supergreditur virginitas conditionem humanæ naturæ, per quam homines angelis assimilantur. Maior tamen est victoria virginum, quàm angelorum. Angeli enim sine carne viuunt, virgines verò in carne triumphant. *Amb. in E. de viduis.*

m Non fallit veritas, non circumscribit iustitia, non decipit virtus: quòd si non creditis oraculo, saltem credatis exemplo. Memoria vestra dudum puella nobilis seculo: nunc nobilior Deo, cùm vigeretur ad nuptias à parentibus & propinquis, ad sacrosanctum altare confugit. Quò enim melius virgo confugeret, quàm vbi sacrificium virginitatis offertur, & caput omnium Christus quotidie cõsecratur? Stabat ad aram Dei pudoris hostia, victima castita *Ambro. de virg. li. 2.*

tis nunc capiti dexteram sacerdotis impo-
nens, precem poscens, quæ ait parentibus:
Quid agitis vos propinqui? quid exquiren
dis adhuc nuptiis solicitatis animum? Iam-
dudum promissam habeo. sponsum offer-
tis: meliorem, quàm aliàs reperiri possit,
inueni. Quaslibet exagitate diuitias, nobi-
litatem iactate, potentiam prædicate, ha-
beo enim cui nemo se comparare potest:
diuitem mundo, potentem imperio, nobi-
lem cœlo: si talé habetis, non refuto optio-
nem, si non reperitis, non prouidetis mihi
pareates, sed inuideris.

Ambro. de virgin. n Claude vas tuum, ne vnguentum effluat, claude virginitatem, verecundia loquendi, & abstinentia gloriandi.

Ambro. de virg. li. 2. o Pulchritudinem quis potest maiorem æstimare decore virginis, quę amatur à re-
ge, probatur à iudice, dedicatur Domino, consecratur Deo.

Hie. ſepi. ad Eugenium. q Virginitas in eo facilior est, qui carnis incentiua non nouit, & viduitas in eo so-
licitior, quòd præteritas in eo recolit vo-
luptates.

Greg. sup Ezech. r Flos est virginitas, flos martyrium, flos actio bona. In horto virginitas, in campo martyrium, bonum opus in thalamo.

Grego. in r Virginitas altus mons est, ad quam an-
gelus

gelus hortatur: sed qui videt se non posse ascendere, maneat in Segor, id est in legi-
timo matrimonio: quia melius est medio-
cri bono vti, quàm per abrupta libidinum præcipitari.

v Virgo carne, non mente, nullum præ-
mium habet in repromissione.

x Nunc nobis ad virgines sermo est, quarum quò sublimior est gloria, maior est cura. Flos enim est ille ecclesiastici germinis, decus, atque ornamentum gra-
tiæ spiritualis, illustrior portio gregis Christi.

y Virginitas est soror angelorum, victo-
ria libidinum, regina virtutum, possessio omnium bonorum.

Vide etiam in tit. Castitas & Cõiugium, d. Maria, h. n. a l. & in titu. Verecundia, per totum.

Virtus.

a IN hac vita virtus nõ est, nisi diligere quod diligendum est, id diligere, pru-
dentia est: nullis inde auerti molestiis, for-
titudo est: nullis illecebris, temperantia est: nulla superbia, iustitia est.

b Virtus eò pluris æstimanda est, quòd plura contemnit. Magnæ virturis est cum felicitate luctari, magnæ felicitatis est, à felicitate non vinci.

gl. super il lud Gene sis 19. In mõte sala nũ te fac. Is. de sum. bon. lib. 2. Cyp. in li. de virgi.

Cyp. ibid. Aug. ſ. ep. ad Mace donium. Aug. ſ. quo dam ſer.

Augustin. c Mens non potest habere regnum virtutum, nisi prius excusserit iugum vitiorum.

Amb. sup. Lucam. c Non virtus est non posse peccare, sed nolle: atque ita tenere perseuerantiam voluntatis, vt voluntas infantiam, vsus imitetur naturam.

Amb. sup. Beatus immacul. f Qui deficit sibi, vt virtuti adhæreat, amittit quod suum est, accipit quod æternum est.

Amb. ibi. g Nulla sine labore virtus est, quia labor processus est virtutis.

Ambro. de offi. h Bonus circuitus est, si iustitia quærit, prudentia inuenit, fortitudo vendicat, temperantia possidet, vt iustitia sit in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in vsu.

Hiero. in quædam epist. k Omnes virtutes sibi ita cohærent, vt qui vna caruerit, omnibus careat: qui ergo vnam habet, omnes habet.

Hie. ibid. l Philosophus, gloriæ animalis, & popularis auræ mancipium, totam simul supellectilem deposuit, & tu reputas in virtutum culmine positum, si partem ex toto offeras? teipsum vult Dominus.

Gregor. in moral. m Sicut quibusdam visum est, vt de primis quatuor virtutibus loquar: prudentia, temperantia, fortitudine atque iustitia, quantò perfectæ sunt singulæ, tantò sibi sunt

sunt coniunctæ. diuisunctæ autem perfectæ esse nequaquam possunt: quia nec prudentia vera est, quæ iusta & temperans, & fortis non est: nec temperantia perfecta, quæ fortis, iusta & prudens non est: nec fortitudo integra quæ prudens, fortis & temperans non est.

n Mensuretur perfectorum fidelium vita per quadrum, & tantum habeat spiritualis atrij latus vnum, quantum latera singula: quia vnusquisque tantum prudens est, quantum temperans, fortis, & iustus: tantum temperans quantum prudens, iustus & fortis fuerit. Greg. in 9. secundæ partis sup Exech.

o Quid est virtus, nisi medicamentum? & quid est vitium, nisi vulnus? quia ergo nos, vbi de medicamento vulnus facimus, facit Deus de vulnere medicamentū, vt qui virtute percutimur, vitio curemur. Greg. in moral.

p Non est ad virtutem vlla talis exhortatio, qualis est peccatorum recordatio. Chr sup epi. ad He.

q Sicut virtus onerosa est vitio: ita virtutis amico vitiosa est amara voluptas. ser. 23. Prosper

r Ethicam scripserunt gentium Philosophi, in qua quasi membra quædam virtutum de corpore bonitatis truncata pinxerunt: sed membra viua esse non possunt sine corpore charitatis Dei. de vita cōtepla. li. 2. Hugo de scripturis sacris.

Sene. 67. epist. t Errare mihi videtur, qui dixit: Gratior est pulchro veniens è corpore virtus. Non enim vllo honestamento eget, ipsa magnú sui est decus, & corpus suum conseerat. Potest ex casa vir magnus exire, & ex deformi humilique corpusculo formosus animus, ac liber & magnus.

Ibidem. v Aequè laudabilis virtus est in corpore valido ac libero posita, atque in morbido ac vincto. Ergo ob tuam virtutem nõ magis laudaberis, si corpus tuum integrum fortuna præstitit, quàm si ex aliqua parte mutilatum. Aliõquin hoc erit, ex seruorum habitu dominum æstimare. Omnia enim ista, in quæ dominium casus exercet, serua sunt. Pecunia, corpus & honores imbecilla sunt, fluida, mortalia, possessiones incertæ. Si hucusque peruenieris, vt magis diligas integrum omnibus membris & illæsum, quàm debilem & luscum, paulatim fastidium tuum eò vsque procedet, vt è duobus æquè iustis & prudentibus, comatum & crispum malis. Sed quis vnquàm censuram inter filios agit, vt filium sanum, quàm ægrum magis diligat, procerum & excelsum, quàm breuem ac modicum?

Sen. in ep. x Nulla possessio, nulla vis auri, & argenti, pluris quàm virtus æstimanda est,

y Vnusquisque commendat virtutem, in qua viget, & reprehendit vitium, in quo deliquit. Ibidem.

z Omnia beneficia in luce se collocari volunt, sed tamen nullum theatrum virtuti conscientia maius est. Sene. ibid.

a b Vnum hominis bonum, ipsa virtus est, quæ inter hanc fortunam, & illam superba incedit, cum magno vtriusque contemptu. Virtus rectorem ducémque desiderat, sed sine magistro vitia discuntur. Seneca.

a c Nulli non virtus & viuo & mortuo retulit gratiam, si illam bona secutus est fide. Sene. 80. epist.

a e Quemadmodum minuta lumina claritas Solis obscurat: sic dolores, molestias, iniurias virtus magnitudine sua elidit atque opprimit, nec magis vllam portionem habent incommoda, quum in virtutem inciderint, quàm in mari. Sene. epi.

a f Pone ex vna parte virum bonum diuitiis abundantem, sed in se omnia bene disponentem, vtroque modo æquè vir bonus erit, etiam si fortuna dispari vtatur. Sene. ibid.

a g Nulli præclusa est virtus, omnibus patet, omnes admittit, omnes inuitat, non eligit dominum, non censum, nudo homine contenta est. Ibidem.

a h Ille bonus artifex est, qui de omni Se. 89. ep.

materia facit optimum, quod fieri posset. Phidias statuarum artifex non tantum ex ebore statuas sciebat facere, sed meliora ex ære: & si marmor illi adesset, & de illo similiter faceret. Si viliorem materiam obtulisset, ex illa fecisset, quale optimum fieri posset. Sic Iapiens, si licebit, virtutē in diuitiis explicabit, si minus, in paupertate quamcunque fortunam acceperit, aliquid memorabile ex illa efficiet.

Seneca in prouer. a Scias eum multis virtutibus abundare, qui alienas amat.

Vide etiam in tit. Bonum, a. Discretio, b. Diuitiæ, z. Fortitudo, r. Gloria vana, q. Gratitudo, l. Homo, y. Honor, h. Humilitas, o. Innocentia, g. Mors, e. Philosophia, g. Prosperitas, c. Tribulatio, a b. Tristitia, g. Vitium, d. e.

Vita humana præsens.

Aug. sup. psal. 6. a LOngitudinem vitæ huius sentiri non facit, nisi spes viuendi: nam nihil videtur esse celerius, quàm quicquid ex eo iam præteritum est. Quum ergo dies iudicij venerit, tunc sentient peccatores, quoniam non sit longa nimis vita quæ transit.

Ps. 89. 35. Adhuc pusillum b Si toto tempore illo viueres, ex quo Adam de paradiso emissus est, vsque in hodiernum diem, certè videres vitam tuam non

non fuisse diuturnam, quæ sic euolasset. vnius autem cuiusque vitæ hominis quanta est? adde quantoslibet annos, duc longissimam senectutem. quid ergo? Nonne hora matutina est? ergo longè sit dies iudicij, quando erit retributio iustorum & iniustorum: tuus certè vltimus dies abesse nō potest longè, adhuc te præpara: qualis enim exieris de hac vita, talis reddēris illi vitæ. *non erit peccator.*

c Longam cœnam, malam nemo vult habere nec ferre: lōgam vitam malam pene omnes volunt habere. vtique si grande est quod viuimus, bonū sit ipsum grande. Quid enim vis malè? dic mihi. Puto nihil in omnibus actionibus, cogitationibus, cupiditatibus nihil malè vis. terram malam non vis, segetem malam non vis, vtique sed bonam. Bonam arborem vis, equum bonum. Seruum bonum, amicum bonum, filium bonum, vxorem bonam, & quid hæc magna? quoniam quidem ipsam vestem malam non vis habere, sed bonam, caligam postremò non vis habere, nisi bonam. aut da mihi aliquid te velle quod malum est. solam animam vis habere malam. Quid re offendisti? Quid de te tu ipse meruisti? Non vis esse malum, nisi te solum. *Augu. de doctrin.* *Augus. in ser.*

d Plenitudo est & beatitudo perfecta, vt christi.

citò

citò quisque intelligat & bene viuat. Sed si forte vtrunque non potest, melius est bene viuere, quàm citò intelligere. Qui enim bene viuit, meretur amplius intelligere: qui male viuit, & quod intelligit perdet.

Aug. ℣ quo dam ser. e Non est vera vita, nisi vbi feliciter viuitur, nec vera incorruptio, nisi vbi salus nullo dolore corrumpitur.

Ibidem. f Hæc est iustitia hominis in hac vita, eleemosyna, ieiunium, oratio: pœnitentia cruciat, iustitia tranquillat, vita æterna glorificat.

Augu. sup Ioan. h Vita hominum media est inter vitã angelorum & peccatorũ. Si viuit homo secundum carnem, pecoribus cõparatur: si viuit secundum spiritum, angelis sociatur.

Am. ℣ ser. de 40. k Tantis malis hæc vita repleta est, vt comparatione eius mors remedium putetur esse nõ pœna, nam ideò breuem illam Deus facit, vt molestiæ eius, quæ prosperitate vinci vel tolli non poterant, temporis exiguitate finirentur, denique sanctus Iob dicit: Militia est vita hominis super terram.

Isid. lib. 3. sup Amos. l Nihil fugacius seculo, rebúsque seculi, quas dum tenemus, amittimus: & per infantiam, puericiam, iuuentutem ac virilem & ingraúescentem, ac maturam ætatem, ann

annósque vltimos senectutis vtique septẽ spatia Philo vitam describit humanam. mutamur & currimus, nescientes ad mortis terminos peruenimus.

m Qui Dei æternitate perspecta, breue & penè ad puncti instar humanæ vitæ spatium cogitauerit, ante oculos suos habebit semper interitum, & erit humilis atque dejectus. *Hie. ad Eph. li. 2.*

n Secreto dei consilio agitur, vt huius peregrinationis tempore electorum vita turbetur. Via quippe est vita præsens, qua ad patriam tendimus, & ideireo hic occulto iudicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. *Grego. in mora.*

p Quot dies vitæ peragimus, quasi in itinere ad locum propositum tot passibus propinquamus. Præsentem vitam quasi viam subigendo transimus. *Ibidem.*

q Mala vitæ præsentis tantò duriùs animus sentit, quantò pensare bonum, quod sequitur, negligit: nequaquam nos gratia in aduersitate deserit: quia quo nos duriùs ex dispensatione percutit, eò ampliùs ex pietate custodit. *Ibidem.*

r Reproborum mentes ideircò multa nequiter agunt, quia se hic viuere diutius arbitrantur. Iusti verò dum breuitatem vi-

tæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

tæ fuæ considerant; elationis & immunditiæ culpam declinant.

Tull. l. 2. rhetoric. Val. max. lib. 9. de mo. dict. cap. 12.

s Qui nihil habet in vita iucundius vita, is cum virtute vitam non potest colere.

t Humanæ vitæ conditionem primus & vltimus dies continet: quia plurimum interest, quibus auspitiis inchoetur, & quo fine claudatur. Ideóque eum demum felicem fuisse iudicamus, cui & accipere lucem prosperè, & reddere placidè contingit. medij temporis cursus prout fortuna gubernaculum rexit, modò aspero, modò tranquillo motu peragitur, spe semper minore, dum & cupide votis extenditur, & ferè sine ratione consumitur.

Se. 22. epi.

x Nemo quàm bene viuat, sed quandiu, considerat, cùm omnibus possit contingere, vt bene viuant, vt diu nulli.

Se. 78. ep.

v Vita non est imperfecta, si honesta est. Vbicunque desines, si bene desinas, tota est. sed & fortiter desinendum est. Non est res magna viuere. omnes seruitui & animalia viuunt.

Ibidem.

z Quomodò fabula, sic & vita, non quandiu, sed quàm bene acta sit, refert. Nil ad rem pertinet, quo locò desinas, quocunque voles, desinentiùm bonam clausulam impone.

Dum

ab Dum differtur vita transcurrit. omnia mi Lucilli aliena sunt, tempus tantum nostrum est. In huius rei fugacis & lubricæ possessionem natura nos misit. Se. in ep.

ac Læti dicamus, vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi: craſtinum si adiecerit, læti recipiamus. Se. epi. 12.

ad Quidam tùc incipiunt viuere, quum desinendum est: imò quidam antè desierunt viuere, quàm inciperent. Se. 23. ep.

ae Pulchrum est consummare vitam ante mortem: & expectare securè reliquam temporis partem. Se. 32. ep.

af De partibus vitæ omnes deliberamus, de tota nemo deliberat. Se. 72. ep.

ag Omnes infantes in terra nuda vita excipit. Non te ergo puder sordidiùs viuere, quam nasci? Ibidem.

ah Longa vita bonis, opeabilis bonis, fruitur bona conscientia. Malis hominibus vtilissimum est citò fugere. Se. in ep.

ak Hoc vnum discas, vitam contemnere. Nemo illam bene rexit, nisi qui contempserit. Nulli potest secura vita contingere, qui de producenda nimis cogitat. Ibidem.

al Sapiens cogitat semper qualis vita, non quanta sit. Non enim viuere bonum est, sed bene viuere. Ibidem.

Hom

Se in pro. a m Homo vitæ commodatus, non donatus est. Heu quàm multa pœnitenda occurrunt diu viuendo!

Ibidem. a n Malè viuunt, qui se semper victuros putant. volunt homines ita præceptii esse, vt viuant. non ita viuere, vt præceptum est.

Socrat. in sui exhortation. a o Non viuit, cui nihil est in mente, nisi vt viuat. Ede & bibas, vt bene viuas, non viuas, vt tantùm edas & bibas.

Vide etiam in ritul. Amor. q. Auaritia. a g. Caro. a c. a d. Conuersatio. a q. a r. a s. Diuitiæ. s. Doctrina. a d. Mors. b g. b l. Perseuerantia. d. Sanctitas. g. Securitas. a. Spes. b. h. Tribulatio. b. v.

Voluntas.

Aug. li. 3. de trinit. a MAla voluntate non solùm quisque miser efficitur, sed miserior potestate, qua desiderium malæ voluntatis impletur.

Aug. de ci. Dei li. 12. b Quum se voluntas relicto superiore ad inferiora conuertit, efficitur mala: non quia malum est, quò se conuertit, sed quia peruersa est ipsa conuersio.

Ibidem. c Nemo quærat efficientem causam voluntatis malæ. non est efficiens, sed deficiens: quia nec effectio, sed defectio est.

Iustit

Universidad de Deusto
Biblioteca